

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών
ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837

Τμήμα: Ιταλικής Γλώσσας και Φιλολογίας

Π.Μ.Σ.: Ελληνοϊταλικές σπουδές: Ιστορία, Λογοτεχνία, κλασική παράδοση

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η αποτύπωση των κρίσιμων ετών της Ελληνικής Επανάστασης (1825 -1827) στην
ιταλόφωνη εφημερίδα:

«GAZZETTA TICINESE»

του Lugano της Ελβετίας

της φοιτήτριας
Κουμπούρα Ν. Αγγελικής
Α.Μ.: 7566012000007

Τριμελής εξεταστική επιτροπή:

Ν. Τόμπρος: Επίκουρος καθηγητής Στρατιωτικής Σχολής Ευελπίδων (επιβλέπων)

Γ. Παγκράτης: Καθηγητής τμήματος Ιταλικής Γλώσσας & Φιλολογίας ΕΚΠΑ

Ι. Τσόλκας: Καθηγητής τμήματος Ιταλικής Γλώσσας & Φιλολογίας ΕΚΠΑ

ΑΘΗΝΑ
6 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 2023

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγικό Σημείωμα	3
A. Η ιστορία της Ελβετίας	10
A1. Το καντόνι Ticino της Ελβετίας	18
B. Γενικά χαρακτηριστικά των εφημερίδων της εποχής	27
B1. Η ιταλόφωνη εφημερίδα «Gazzetta Ticinese» του Lugano της Ελβετίας	32
Γ. Η Ελληνική Επανάσταση (1821-1830): Γενικό Ιστορικό Πλαίσιο	34
Δ. Τα γεγονότα των ετών 1825-1827. Μια αναλυτική περιγραφή	43
Ε. Τα επαναστατικά έτη 1825-1827 στην «Gazzetta Ticinese» του Lugano	55
ΣΤ. Σύνοψη	100
Βιβλιογραφία	105
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	111

Εισαγωγικό Σημείωμα

Τον 19^ο αιώνα στην Ευρώπη κυριάρχησαν, μεταξύ άλλων, οι αξίες της ελευθερίας, της ανεξαρτησίας, της αλληλεγγύης και της αυτοδιάθεσης των εθνοτήτων, γεγονός που οδήγησε στο ξέσπασμα της Γαλλικής Επανάστασης (1789). Η προαναφερθείσα επανάσταση αποτέλεσε το εναρκτήριο λάκτισμα για την εκδήλωση μιας σειράς επαναστατικών κινημάτων από καταπιεσμένους ευρωπαϊκούς λαούς για τη διεκδίκηση της ελευθερίας τους. Ισχυρά και βίαια πάθη αναπτύχθηκαν, διήγειραν την εθνική συνείδηση, προκαλώντας δράσεις κάθε είδους και συνωμοτικές ενέργειες¹. Μέσα στο γενικό αυτό πλαίσιο των αντιπαραθέσεων και αναταραχών, εκδηλώθηκε και η Ελληνική Επανάσταση του 1821. Η έναρξη της Επανάστασης και κυρίως η αίσια κατάληξή της ήταν αυτή που συνέβαλε καθοριστικά στη διαμόρφωση της ευρωπαϊκής ιστορίας του 19^{ου} αιώνα, καθώς οδήγησε στη διάλυση της ήδη παρηκμασμένης Οθωμανικής αυτοκρατορίας. Στη δε ελληνική ιστορία ο ξεσηκωμός των υπόδουλων Ελλήνων κατά του οθωμανικού ζυγού, ο διακαής πόθος τους για την ελευθερία και αυτοδιάθεσή τους, καθώς και ο αδιάλειπτος αγώνας τους για αυτές, υπήρξε αναμφισβήτητο το σημαντικότερο γεγονός των νεώτερων χρόνων. Η εθνική Παλιγγενεσία εν τέλει επετεύχθη, παγιώνοντας την πολιτική οντότητα της Ελλάδας ως ανεξάρτητο κράτος στον παγκόσμιο πολιτικό χάρτη.

Οι Έλληνες υπήρξαν ο πρώτος λαός στα Βαλκάνια και από τους ελάχιστους στην Ευρώπη, που εκμεταλλευόμενοι τις διεθνείς συγκυρίες, δημιούργησαν από τον επαναστατικό τους Αγώνα ένα ανεξάρτητο κράτος. Έχοντας ως πολύτιμο στήριγμα το χειμαρρώδες φιλελληνικό κίνημα, που αναπτύχθηκε εντός και εκτός Ευρώπης, οι Έλληνες τόνιζαν καθ' όλη τη διάρκεια της απελευθερωτικής τους δράσης ότι οι ενέργειές τους ήταν εθνικοαπελευθερωτικές και όχι κοινωνικο-ανατρεπτικές.

Τα πολυάριθμα επαναστατικά γεγονότα της περιόδου 1821-1830 και η χρονική τους ακολουθία μπορεί να εγείρει κάποιες φορές απορίες, προβληματισμούς και συγχύσεις, αφού την εποχή εκείνη υπήρχαν δύο διαφορετικά ημερολόγια, το Ιουλιανό ή παλαιό και το Γρηγοριανό ημερολόγιο ή νέο, τα οποία απείχαν μεταξύ τους -για τον 19^ο αιώνα- δώδεκα ημέρες. Οι Έλληνες συγγραφείς χρησιμοποιούσαν

¹ Ιωάννης Τσόλκας, *Η Ελληνική Παλιγγενεσία και ο αντίκτυπός της στη λογοτεχνία της Ιταλίας κατά τον 19ο αιώνα*, Θεσσαλονίκη 2004, σ. 1, 10.

το παλιό ημερολόγιο εν αντιθέσει με τους υπόλοιπους Ευρωπαίους, οι οποίοι χρησιμοποιούσαν το νέο².

Όσον αφορά τις πηγές από τις οποίες μπορεί κανείς να πληροφορηθεί τα επαναστατικά γεγονότα στον ελλαδικό χώρο, αυτές είναι πολυάριθμες και ποικίλες. Μία από τις εν λόγω πηγές λοιπόν, που παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, όπως θα φανεί στις επόμενες σελίδες, είναι αναμφισβήτητη και ο «Τύπος». Πρόκειται δηλαδή για τις εφημερίδες και τα περιοδικά που εκδόθηκαν και κυκλοφόρησαν κατά τη διάρκεια των ετών 1821-1830, τόσο εντός όσο και εκτός ελλαδικού χώρου. Από τις συγκεκριμένες πρωτογενείς πηγές, που αποτελούν ένα νεωτερικό στοιχείο της Επανάστασης, αντλούμε πληροφορίες για όλα εκείνα τα ιστορικά γεγονότα, τα οποία διαδραματίστηκαν στα πολεμικά πεδία και κυρίως γι' αυτά που καθόρισαν -σε μεγάλο βαθμό- την έκβαση του ελληνικού απελευθερωτικού Αγώνα.

Η παρούσα πτυχιακή εργασία πραγματεύεται την αποτύπωση των κρίσιμων για την Ελληνική Επανάσταση ετών 1825 - 1827 στην ιταλόφωνη εφημερίδα «Gazzetta Ticinese»³, καθώς τότε σημειώθηκαν σημαντικά γεγονότα, όπως η απόβαση του Ιμπραήμ Πασά στην Πελοπόννησο, η πολιορκία και η πτώση του Μεσολογγίου, η πτώση της Αθήνας, η τελική ήττα των Τουρκοαιγυπτίων στη ναυμαχία του Ναβαρίνου και άλλα πολλά. Η εν λόγω εφημερίδα εκδόθηκε για πρώτη φορά το 1821, το πρώτο δηλαδή έτος που ξέσπασε η Ελληνική Επανάσταση, στο Lugano της Ελβετίας, σε μία ουδέτερη χώρα και ως εκ τούτου, θεωρητικά απαλλαγμένη από τυχόν λογοκρισίες για γεγονότα που συνέβαιναν εκτός συνόρων της. Στα φύλλα της «Gazzetta Ticinese» φιλοξενούνταν, μεταξύ άλλων, ειδήσεις και νέα σχετικά με τις στρατιωτικές επιχειρήσεις, που πραγματοποιούνταν στον ελλαδικό χώρο, ανάμεσα στις ισχνές, αλλά γεμάτες γενναιότητα, ελληνικές δυνάμεις και τους πολυπληθέστερους Οθωμανούς, οι δυνάμεις των οποίων είχαν ενισχυθεί -από το 1825- με αιγυπτιακά στρατεύματα.

Οι ειδήσεις παρουσιάζονταν είτε από άμεσες πηγές, οι οποίες προέρχονταν από τον ελλαδικό χώρο, είτε από έμμεσες, οι οποίες δημοσιεύονταν σε φύλλα άλλων εφημερίδων -εκτός ελληνικής επικράτειας- από διάφορες πόλεις της Ιταλίας. Η χρησιμοποίηση ειδήσεων από εφημερίδες, όπως ενδεικτικά της Ρώμης, της Φλωρεντίας, της Λωζάννης κ.λπ. πραγματοποιείτο με μια προσπάθεια του

² David Brewer, *Η φλόγα της Ελευθερίας. Ο αγώνας των Ελλήνων για την ανεξαρτησία (1821-1833)*, Αθήνα 2001, σ. 98.

³ Η πρωτογενής αυτή πηγή έχει αντληθεί από το Archivio digitale Sbt dei Quotidiani e Periodici στο <https://www.sbt.ti.ch/quotidiani-public-pdf/advanced.php>, 15/03/2022.

αρθρογράφου-εκδότη να επιβεβαιώσει προτού το δημοσιεύσει ό,τι κυκλοφορούσε ως επίσημο. Ας επισημανθεί ότι οι ημερομηνίες που χρησιμοποιεί η ιταλόφωνη εφημερίδα «Gazzetta Ticinese» για τα διάφορα γεγονότα βασίζονται στο νέο ημερολόγιο. Συνεπώς για να υπάρχει χρονική ταύτιση των γεγονότων που δημοσιεύει η εφημερίδα με το ημερολόγιο που χρησιμοποιούσαν οι Έλληνες, θα πρέπει ν' αφαιρούμαι από την αρχική ημερομηνία δώδεκα ημέρες⁴.

Αξιοσημείωτο επίσης είναι το ότι η Ελβετία, χώρα έκδοσης και κυκλοφορίας της συγκεκριμένης εφημερίδας, τη χρονική εκείνη περίοδο συγκαταλεγόταν στις χώρες που διαπνέονταν έντονα από το πνεύμα του φιλελληνισμού. Από τη χώρα μάλιστα αυτή προερχόταν ένας μεγάλος όγκος φιλελλήνων εθελοντών. Ο Τύπος, που μετέδιδε συνεχώς συγκινητικές ειδήσεις για τους αγωνιζόμενους Έλληνες, είχε προκαλέσει ένθερμο ενδιαφέρον και μια συμπάθεια υπέρ των Ελλήνων, ενός χριστιανικού έθνους το οποίο προσπαθούσε να αποτινάξει τον μουσουλμανικό ζυγό. Πέρα όμως από την αλληλεγγύη που όφειλαν οι χριστιανικοί λαοί να έχουν μεταξύ τους, ο ελβετικός λαός προσέβλεπε και ευχόταν την ελευθερία της Ελλάδας και για πρόσθετους λόγους. Έτρεφε, όπως και όλη γενικότερα η Δύση, βαθιά ευγνωμοσύνη στον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό, συμμεριζόταν απόλυτα την ανάγκη της ελευθερίας και ανεξαρτησίας των λαών, για την οποία ο ίδιος είχε ήδη αγωνιστεί σκληρά, απέβλεπε στο ενδεχόμενο εμπορικών σχέσεων μεταξύ των δύο χωρών, αλλά και στην πρόοδο που θα σημειωνόταν στην Ελλάδα μετά την απελευθέρωσή της, η οποία θα βελτίωνε σταδιακά το βιοτικό και πολιτιστικό επίπεδο ολόκληρης της Ευρώπης⁵. Το κύριο χαρακτηριστικό επομένως του ελβετικού φιλελληνισμού, δεν ήταν μόνο ότι εμπνεόταν από το ιδεολογικό ρεύμα του σύγχρονου ρομαντισμού και φιλελευθερισμού, αλλά και από την ανάγκη να «γεννηθεί» μια νέα Ελλάδα από καθαρά άποψη πρακτική⁶.

Ήδη από τον Αύγουστο του 1821 είχε ιδρυθεί στη Bern (Βέρνη) η πρώτη φιλελληνική επιτροπή (*κομιτάτο*) και το φθινόπωρο του ίδιου έτους μία δεύτερη στη Zürich (Ζυρίχη). Σύντομα τέτοιου είδους *κομιτάτα* συστάθηκαν και σε άλλες πόλεις της Ελβετίας, ενώ στα τέλη του 1822, η φιλελληνική επιτροπή της Zürich,

⁴ D. Brewer, *Η φλόγα της Ελευθερίας...*, ό. π., σ. 98.

⁵ Κωνσταντίνος Βακαλόπουλος, *Σχέσεις Ελλήνων και Ελβετών φιλελλήνων κατά την Ελληνική Επανάσταση του 1821. Συμβολή στην ιστορία του Ελβετικού φιλελληνισμού*, Θεσσαλονίκη 1975, σ. 14.

⁶ Ό. π., σ. 14.

αναγνωρίστηκε ως η κεντρικότερη ολόκληρης της χώρας⁷. Σταδιακά, μετά το 1825 - με την αδιάκοπη, συνεχή και ανιδιοτελή φροντίδα του Ελβετού φιλέλληνα Jean Gabriel Eynard, στενού φίλου του Ι. Καποδίστρια- η Genève (Γενεύη) αποτέλεσε το μεγαλύτερο και σημαντικότερο κέντρο του φιλελληνικού κινήματος στη Δυτική Ευρώπη. Οι διασυνδέσεις του Eynard με οικονομικούς και πολιτικούς κύκλους της Γαλλίας, Γερμανίας, αλλά και της χώρας του, τον κατέστησαν έναν εκ των θερμότερων φιλελλήνων, ο οποίος προσέφερε τα μέγιστα στον απελευθερωτικό Αγώνα των Ελλήνων για την ανεξαρτησία τους⁸.

Με το βλέμμα λοιπόν έντονα στραμμένο στο κέντρο των ελληνικών στρατιωτικών επιχειρήσεων, οι οποίες μονοπωλούσαν το πολιτικό και στρατιωτικό ενδιαφέρον της Ευρώπης, η ελβετική εφημερίδα «Gazzetta Ticinese» αναδημοσίευε στα φύλλα της και το περιεχόμενο των ελληνικών εφημερίδων για τα γεγονότα που διαδραματίζονταν εκεί, είτε σε σχέση με τα πολεμικά, είτε με τα εσωτερικά ζητήματα της χώρας, όπως τις διαμάχες των πολιτικών παρατάξεων, τις Εθνοσυνελεύσεις, τις διακηρύξεις και τα διατάγματα της κυβέρνησης κ.λπ.

Τα φύλλα της εφημερίδας φιλοξενούσαν χρονικά τα γεγονότα και τις ειδήσεις που είχαν πραγματοποιηθεί έναν ή δύο τουλάχιστον μήνες πριν την ημερομηνία έκδοσης και κυκλοφορίας του συγκεκριμένου φύλλου. Η χρονική αυτή καθυστέρηση ήταν δικαιολογημένη λόγω της έλλειψης μεταφορικών και επικοινωνιακών μέσων, αλλά και των συνθηκών, που επικρατούσαν την περίοδο, γεγονός που εμποδίζει την άμεση διακίνηση των ειδήσεων από περιοχή σε περιοχή, αλλά και από χώρα σε χώρα. Η μεταφορά των ειδήσεων γινόταν ως επί το πλείστον με αγγελιαφόρους ή διάφορους ανταποκριτές, οι οποίοι μετέβαιναν για τον σκοπό αυτό από περιοχή σε περιοχή, ανακοινώνοντας τα διάφορα γεγονότα ή μέσω ιδιωτικών ή δημόσιων επιστολών, με συνέπεια που απαιτούνται πολλές ημέρες ή ακόμα και μήνες για τη μεταφορά τους. Δεν ήταν άλλωστε λίγες οι περιπτώσεις, όπου ειδήσεις σχετικές με τα πολεμικά γεγονότα, την έκβασή τους, την επιβεβαίωση, τη διάψευση ή και την αναίρεσή τους, γίνονταν γνωστές από ανθρώπους που ταξίδευαν με καράβια από λιμάνι σε λιμάνι για εμπορικούς ή άλλους σκοπούς (περιηγητές) και οι οποίοι ήσαν αυτόπτες ή αυτόκοι μάρτυρες των γεγονότων. Τέτοια πρόσωπα ήταν οι καπετάνιοι ή μέλη των πληρωμάτων από πολεμικά πλοία, όπως επισημαίνεται και από την εφημερίδα

⁷ Λουκία Δρούλια, «Ο Φιλελληνισμός από το 1821-1823», *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, τόμ. ΙΒ', Αθήνα 1975, σ. 319.

⁸ Κ. Βακαλόπουλος, *Σχέσεις Ελλήνων και Ελβετών φιλελλήνων....* ό. π., σ. 15-16.

«Gazzetta Ticinese». Σε αυτές όμως τις περιπτώσεις η αξιοπιστία των πληροφοριών και των ειδήσεων της εφημερίδας καθίστατο συχνά αμφισβητήσιμη.

Παρά την έλλειψη πόρων και τις αντικειμενικές δυσκολίες, που επικρατούσαν στην επαναστατημένη Ελλάδα, πραγματοποιήθηκαν γενικά αξιόλογες εκδοτικές προσπάθειες, αφού πρόσωπα και περιστάσεις καθιστούσαν αναγκαία την πληροφόρηση των πολεμικών συμβάντων. Η γρήγορη μάλιστα επέκταση της Ελληνικής Επανάστασης σε πολλά μέρη της υποδουλωμένης χώρας καθιστούσε απαραίτητη την ύπαρξη δημοσιογραφικών οργάνων, μέσω των οποίων η επαναστατική ηγεσία θα επικοινωνούσε με τους μαχόμενους, θα εμπύχωνε όσους δίσταζαν να πάρουν τα όπλα και θα πληροφορούσε τον έξω κόσμο για την πορεία και εξέλιξη του άνισου, αλλά αποφασιστικού απελευθερωτικού ελληνικού αγώνα.⁹

Η ιταλόφωνη εφημερίδα «Gazzetta Ticinese» φιλοξενούσε στα φύλλα της ειδήσεις που προέρχονταν κυρίως από τρεις ελληνικές εφημερίδες, που παρουσιάζονται στη συνέχεια, οι οποίες εκδίδονταν τη χρονική εκείνη περίοδο σε νευραλγικές για τη διεξαγωγή του Αγώνα περιοχές (π.χ. Μεσολόγγι, Ύδρα, Ναύπλιο). Κατά βάση ήταν πολιτικές και ως εκ τούτου κατέγραφαν στα φύλλα τους, όχι μόνο τα πολεμικά-στρατιωτικά γεγονότα ή τις πολιτικές και διπλωματικές εξελίξεις, αλλά και θέματα σχετικά με την πολιτική θεωρία, τη νομοθεσία και τους συνταγματικούς θεσμούς. Ωστόσο δεν έλειπε η πληροφόρηση για τις εμφύλιες έριδες, ούτε όμως απουσίαζαν και αναφορές σε προβλήματα παιδείας και πολιτισμού¹⁰.

Η πρώτη λοιπόν από τις ελληνικές εφημερίδες που «τροφοδοτούσε» πλουσιοπάροχα τη «Gazzetta Ticinese» με ειδήσεις ήταν τα «Ελληνικά Χρονικά». Την 1^η Ιανουαρίου 1824 το πιεστήριο στο πολιορκούμενο Μεσολόγγι τύπωσε το πρώτο φύλλο της εφημερίδας υπό την εκδοτική και διευθυντική σφραγίδα του Ελβετού φιλέλληνα Johann Jacob Meyer. Εκδιδόταν δύο φορές την εβδομάδα με τριμηνιαία συνδρομή έξι ισπανικά τάλιρα. Επρόκειτο για ημιεπίσημο όργανο της διοίκησης της «Δυτικής Χέρσου Ελλάδος» και απηχούσε τις απόψεις του Αλέξανδρου Μαυροκορδάτου. Οι επιφυλλίδες των «Χρονικών» διαπνέονταν από πάθος για την ανεξαρτησία, ενώ περιέγραφαν, με τη μορφή ημερολογίου, τις πολεμικές επιχειρήσεις στις οποίες επιδίδονταν τόσο οι Έλληνες όσο και οι εχθροί κατά τη διάρκεια της πολιορκίας του Μεσολογγίου, με συνέπεια να αντλούνται πολύτιμες πληροφορίες σχετικά με την όλη στρατιωτική επιχείρηση, την Έξοδο και

⁹ Κώστας Μάγερ, *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους 1790 - 1900*, τόμ. Α', Αθήνα 1957, σ. 17.

¹⁰ Αικ. Κουμαριανού, *Ιστορική διαδρομή του ελληνικού τύπου, 1780- 1922*, Αθήνα 2002, σ. 59.

την πτώση της πόλης. Τα «Ελληνικά Χρονικά» αποτελούσαν την κύρια πηγή ειδήσεων σχετικά με τα τεκταινόμενα στην περιοχή του Μεσολογγίου και σ' αυτή την πηγή στηριζόταν κυρίως, όπως θα δούμε στη συνέχεια, η εξεταζόμενη ιταλόφωνη εφημερίδα για την παρουσίαση των γεγονότων γύρω από την πολιορκία. Η κυκλοφορία των «Χρονικών» διακόπηκε με την πτώση του Μεσολογγίου και το θάνατο του Meyer. Πολλές φορές επίσης, στη διάρκεια της πολιορκίας καθυστέρησε η έκδοση των φύλλων της μεσολογγίτικης εφημερίδας, λόγω των βομβαρδισμών, που έπλητταν κατά καιρούς το πιεστήριο¹¹.

Η δεύτερη εφημερίδα ήταν ο «Φίλος του Νόμου», η οποία εκδιδόταν δισεβδομαδιαία στην Ύδρα. Προσέφερε πλήρη ενημερότητα σε ειδήσεις αναφερόμενες κυρίως στον αγώνα του ελληνικού επαναστατικού ναυτικού.¹² Η εκδοτική της αρχή πραγματοποιήθηκε στις 10 Μαρτίου του 1824 με διευθυντή τον Ιταλό φιλέλληνα Giuseppe Chiappe. Η έκδοση του επίσημου αυτού, αρχικά, οργάνου της διοίκησης, συνέχισε να κυκλοφορεί έως τον Μάιο του 1827. Στη συνέχεια ο Chiappe εξέδωσε τη γαλλόφωνη εφημερίδα «L' Abelle Greque», η οποία αποστέλλόταν κυρίως στην Ευρώπη και την Αμερική με σκοπό την πληροφόρηση των ξένων αναφορικά με την έκβαση του ελληνικού αγώνα¹³.

Στις 7 Οκτωβρίου 1825 εκδόθηκε στο Ναύπλιο η τρίτη εφημερίδα, η «Γενική Εφημερίς». Υπήρξε πρόγονος της σημερινής «Εφημερίδας της Κυβερνήσεως». Επρόκειτο για τη συστηματικότερη προσπάθεια που σημειώθηκε την εποχή αυτή στον ελληνικό «Τύπο» και αποτέλεσε το επίσημο όργανο της κεντρικής διοίκησης. Υπήρξε τετρασέλιδη, κυκλοφορούσε κάθε Τετάρτη και Σάββατο και δημοσίευε τα πρακτικά των βουλευτικών και εκτελεστικών συνεδριάσεων, εσωτερικές και εξωτερικές ειδήσεις, φιλολογικά κείμενα και ποιήματα. Η εφημερίδα, μετά από διάφορες δοκιμασίες, παγιώθηκε, έχοντας όμως αλλάξει αρκετές φορές διευθυντές, περιεχόμενο και μορφή¹⁴.

Πολλές φορές ο υπερβάλλοντας ζήλος για τη δημοσιοποίηση αισιόδοξων ειδήσεων, που στόχευαν στο να διατηρήσουν υψηλό το ηθικό των Ελλήνων, οδηγούσε αρκετά ανεπίσημα φύλλα εφημερίδων στη διακίνηση αναληθών

¹¹ Κ. Μάγερ, *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους...* ό. π., σ. 23. «Τα "Ελληνικά Χρονικά" δικαιολογούνται για τη διακοπή κυκλοφορίας των φύλλων τους για 18 ημέρες λόγω του γεγονότος ότι έπεσαν την 1 και στις 13 Ιουλίου μερικές εχθρικές βόμβες στο τυπογραφείο τους, οι οποίες προκάλεσαν κάποια σύγχυση, αλλά όχι σοβαρή ζημιά...». «Gazzetta Ticinese», αρ. 41, 9/10/1825.

¹² Κ. Μάγερ, ό. π., σ. 29.

¹³ Ο. π., σ. 29. «Στην Ύδρα τυπώνεται μια νέα εφημερίδα γραμμένη στη γαλλική γλώσσα με τον τίτλο "Ελληνική Μέλισσα"». «Gazzetta Ticinese», αρ. 23, 3/6/1827.

¹⁴ Κ. Μάγερ, ό. π., σ. 30-31.

πληροφοριών. Οι «ψευτοφυλλάδες» συχνά έκαναν θορυβώδη εμφάνιση, προκαλώντας κάθε είδους εντυπώσεις και αντιδράσεις. Για τον λόγο αυτό ο εκδότης της εφημερίδας «Gazzetta Ticinese», προσκολλημένος στις αρχές της ειδησεογραφικής δεοντολογίας, σχετικά με την παρουσίαση της αλήθειας και μόνο, επεδίωκε συστηματικά να παρουσιάζει τα γεγονότα, αφού προηγουμένως τα έχει διασταυρώσει και επιβεβαιώσει ως αληθή. Όπου αυτό δεν καθίστατο εφικτό, τα παρουσίαζε, τονίζοντας ότι χρήζουν επιβεβαίωσης¹⁵.

Τέλος, δεν είναι λίγες οι φορές που ο αρθρογράφος προέβαινε σε σχολιασμό των όσων παρουσίαζε, διατυπώνοντας προσωπικές κρίσεις και απόψεις σχετικά με τα όσα συνέβαιναν¹⁶. Παρά το φιλελληνικό πνεύμα και την ανησυχία για την έκβαση των γεγονότων, που φαίνεται ότι διακατείχε τις περισσότερες από αυτές τις κρίσεις, ο αρθρογράφος διατηρούσε αμερόληπτη και ουδέτερη στάση σχετικά με την παρουσίαση των γεγονότων και των επιχειρήσεων, που λάμβαναν χώρα και από τις δύο πλευρές των εμπλεκομένων στον πόλεμο. Ωστόσο, από τα φύλλα της εφημερίδας «Gazzetta Ticinese» φαίνεται ότι δεν απουσίαζαν οι λανθασμένες εκτιμήσεις, οι ψευδείς και αναληθείς ειδήσεις¹⁷, καθώς και η σκόπιμη ενδεχομένως, απόκρυψη δυσμενών, για τους Έλληνες, γεγονότων για λόγους καθαρά ψυχολογικούς.

¹⁵ Ενδεικτικά: «Πιστεύεται ότι μπορεί να έγινε μεγάλη σφαγή και η έκβαση συμφέρει τους Έλληνες, αλλά είναι συνετό να περιμένουμε επιβεβαίωση» στην «Gazzetta Ticinese», αρ. 21, 24/5/1825. «... Οι Έλληνες το κατέλαβαν αμέσως. (Αυτή η τελευταία είδηση χρειάζεται επιβεβαίωση)». «Gazzetta Ticinese», αρ. 36, 26/9/1825. «Ωστόσο, είναι φρόνιμο να περιμένετε για επιβεβαίωση, αφού προέρχεται από αναξιόπιστο άτομο». «Gazzetta Ticinese», αρ. 47, 22/11/1825, κ.λπ.

¹⁶ «Δυστυχώς γνωρίζουμε, ότι η αταξία και η ανυπακοή είναι οι πρωταρχικές αιτίες των περισσότερων καταστροφών που βιώνουμε». «Gazzetta Ticinese», αρ. 27, 3/7/182. «Αν η κυβέρνηση δεν συγχωρήσει αυτούς τους ηγέτες και δεν τους επιτρέψει να λάβουν μέρος σε αυτήν την εκστρατεία, η Ελλάδα θα πέσει το συντομότερο δυνατό». «Gazzetta Ticinese», αρ. 50, 13/12/1825. «Αυτό θα μπορούσε να είναι η τελευταία τραγική σκηνή για τους Έλληνες, των οποίων η υπεροψία και η φιλοδοξία έχουν επιφέρει την πτώση τους και την ολική καταστροφή». «Gazzetta Ticinese», αρ. 26, 26/6/1825, κ.λπ.

¹⁷ Ενδεικτικά: «... το Μεσολόγγι, οπότε αυτό αναμένεται να πέσει σύντομα...». «Gazzetta Ticinese», αρ. 27, 3/7/1825. «Οι Έλληνες πρέπει να έχασαν τον άξιο στρατηγό Μακρή και ο Τουρκοφάγος Νικήτας τραυματίστηκε θανάσιμα». «Gazzetta Ticinese», αρ. 36, 4/9/1825. «Σε κρίσιμη κατάσταση βρίσκονται τα αιγυπτιακά στρατεύματα και ο στρατηγός τους Ιμπραήμ αναμένεται να αποκλειστεί στα περίχωρα της Καλαμάτας. Η είδηση της παράδοσής του αναμένεται από στιγμή σε στιγμή». «Gazzetta Ticinese», αρ. 30, 24/7/1825. «Εικάζεται ότι ο Τούρκος στρατηγός θα εγκαταλείψει τώρα την περαιτέρω πολιορκία του Μεσολογγίου». «Gazzetta Ticinese», αρ. 36, 4/9/1825. «Ο κόμης Santarosa δεν έχει εξαφανιστεί, καθώς ορισμένοι δημοσιογράφοι ανακοίνωσαν επανειλημμένα ότι υπέστη σοβαρό τραύμα στην πολιορκία του νησιού Σφακτηρία και μπόρεσε να καταφύγει στο Μεσολόγγι παρέα με τον Μαυροκορδάτο. Επιστολές που ελήφθησαν σήμερα από τους Παξούς αναφέρουν ότι έχει ήδη αρχίσει να φιλοξενείται από οικοδεσπότη μετά από την αναχώρησή του από το Μεσολόγγι». «Gazzetta Ticinese», αρ. 30, 24/7/1825, κ.λπ.

A. Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΒΕΤΙΑΣ

Η Ελβετία βρίσκεται γεωγραφικά στην καρδιά της Ευρώπης, αφού συνορεύει δυτικά με τη Γαλλία, νότια με την Ιταλία, βόρεια και βορειοανατολικά με τη Γερμανία και ανατολικά με την Αυστρία και το Λίχτενσταϊν. Αποτελεί για τον λόγο αυτό περικλειστο κράτος, καθώς δεν βρέχεται σε κανένα σημείο από θάλασσα. Χωρίζεται σε τρεις μεγάλες γλωσσικές και πολιτιστικές περιοχές, όπου τα γερμανικά, τα γαλλικά και τα ιταλικά αποτελούν επίσημες και εθνικές γλώσσες. Σ' αυτές πρέπει να προστεθούν οι κοιλάδες του καντονιού Graubünden, όπου ομιλούνται τα ρομανσικά, εθνική γλώσσα από το 1938 και εν μέρει επίσημη γλώσσα από το 1996. Στη γλωσσική αυτή πολυμορφία προστίθεται το θρησκευτικό στοιχείο, με τα προτεσταντικά καντόνια και τα καθολικά καντόνια. Ως εκ τούτου, οι Ελβετοί δεν αποτελούν έθνος με την έννοια ενός κοινού εθνοτικού, γλωσσικού και θρησκευτικού ανήκειν. Η ισχυρή αίσθηση του ανήκειν στη χώρα βασίζεται περισσότερο στην κοινή ιστορική διαδρομή, στην ανταλλαγή εθνικών μύθων και θεσμικών θεμελίων. Πρόκειται σήμερα για ένα ομοσπονδιακό κράτος, το οποίο αποτελείται από 26 καντόνια και ημικαντόνια. Το καθένα από αυτά έχει δική του κυβέρνηση και μεγάλη διοικητική και οικονομική αυτονομία. Οι αντιπρόσωποι των καντονιών σχηματίζουν το κεντρικό ομοσπονδιακό συμβούλιο, στο οποίο ο πρόεδρός του, είναι και πρόεδρος της ομοσπονδιακής δημοκρατίας. Τα καντόνια είναι τα ακόλουθα: Zürich (1351), Bern (1353), Luzern (1332), Uri (1291), Schwytz (1291), Obwalden (1291), Nidwalden (1291), Glarus (1352), Zug (1352), Freiburg (1481), Solothurn (1481), Basel-Stadt (1501), Basel-Landschaft (1501), Schaffhausen (1501), Appenzell Ausserhorden (1513), Appenzell Innerhorden (1513), Sankt Gallen (1803), Graubünden (1803), Aargau (1803), Turgau (1803), Ticino (1803), Vaud (1803), Valais (1815), Neuchâtel (1815), Genève (1815) και Jura (1979)¹⁸.

Στην αρχαιότητα το ελβετικό έδαφος υπήρξε μέρος της Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας και αργότερα -κατά τον πρώιμο Μεσαίωνα- σημαδεύτηκε από τον Χριστιανισμό, τις μεταναστευτικές ροές και την κυριαρχία διαφορετικών λαών. Στον ύστερο Μεσαίωνα άρχισε σταδιακά να δομείται σε αυτό που ονομάστηκε «Παλαιά Συνομοσπονδία». Οι Αψβούργοι, οι οποίοι κυριάρχησαν στο μεγαλύτερο μέρος της κεντρικής Ελβετίας το 1291, επιθυμούσαν να κάνουν τη διοίκησή τους πιο

¹⁸ Svizzera στο https://www.treccani.it/enciclopedia/svizzera_%28Enciclopedia-dei-ragazzi%29, 20/07/2022. Wilhelm Oechsli, *Ιστορία της Ελβετίας, 1499-1914*, (μτφρ. από το γερμανικό πρωτότυπο του Edenand Cedar Paul), Cambridge 1992, σ. 35-48.

αποτελεσματική, μετατρέποντας τους φεουδάρχες τους σε απλούς αξιωματούχους.

Αντίθετα, οι αγροτικές κοινότητες, που κατοικούσαν στις αλπικές κοιλάδες, ήθελαν να διατηρήσουν τα παλαιότερα προνόμιά τους και πίεζαν για άμεση εξάρτηση από την Αυτοκρατορία (στο μοντέλο των ελεύθερων πόλεων της Αυτοκρατορίας), παρακάμπτοντας την κυριαρχία των φεουδαρχών. Για να υπερασπιστούν τον εαυτό τους από τη συντριπτική δύναμη των Αψβούργων, οι αγροτικές κοινότητες προέβησαν σε πολλές συνθήκες συμμαχίας και αμοιβαίας βοήθειας. Αυτά αποτέλεσαν το «Αιώνιο Συνομοσπονδιακό Σύμφωνο», που υπογράφηκε στο Grütli, γύρω στις αρχές Αυγούστου του 1291, το οποίο ήταν το πρώτο γνωστό έγγραφο της Ελβετικής Συνομοσπονδίας¹⁹. Σε αυτό οι κοινότητες Uri, Schwyz και Unterwalden ορκίστηκαν αμοιβαία βοήθεια σε περίπτωση σύγκρουσης, σχηματίζοντας τον πρώτο πυρήνα της Συνομοσπονδίας. Τα επόμενα χρόνια, η Luzern (1332), η Zürich (1351), η Bern (1353) και ο Zug (1365) προσχώρησαν στη Συνομοσπονδία.

Η Συνομοσπονδία λοιπόν αποτελούσε ένωση κυρίαρχων ομάδων ή κρατών, τα οποία είχαν ενωθεί με στόχο την κοινή δράση, προκειμένου να αντιμετωπίσουν κρίσιμα ζητήματα, όπως ήταν αυτά της άμυνας, των εξωτερικών σχέσεων, του εσωτερικού εμπορίου ή του νομίσματος. Η γενική κεντρική κυβέρνηση ήταν υποχρεωμένη να παρέχει υποστήριξη για όλα τα μέλη της, αλλά η εξουσία της ήταν σχετικά αδύναμη. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με τη λήψη αποφάσεων που πραγματοποιούνταν μέσω ομόφωνης συναίνεσης και όχι μέσω πλειοψηφίας, περιόρισαν την αποτελεσματικότητα της ένωσης, ασκώντας της πίεση και οδηγώντας υπέρ της μετάβασης στο ομοσπονδιακό σύστημα διακυβέρνησης²⁰.

Στην Ελβετία επίσης η θρησκευτική Μεταρρύθμιση²¹ και η διαίρεση του δυτικού Χριστιανισμού οδήγησαν, όπως και σε μεγάλο μέρος της Ευρώπης, σε μια

¹⁹ Alteo Dolcini Επίσημη Ιστοσελίδα» 1 Αυγούστου 2015, Η Ελβετία γεννήθηκε στη Ρωμανία, 28/12/2022.

²⁰ «Συνομοσπονδία» στο Oxford English Dictionary.

²¹ Ο όρος Μεταρρύθμιση αναφέρεται στα γεγονότα που κατά τη διάρκεια του δέκατου έκτου αιώνα καθόρισαν τη διαίρεση της χριστιανικής Δύσης σε οπαδούς της παλιάς και νέας πίστης. Επεδίωξε τη μεταμόρφωση της θρησκείας και της Εκκλησίας, έχοντας ανατρεπτική επίδραση στην προμοντέρνα Ευρώπη με βαθιές πολιτικές, κοινωνικές και πολιτιστικές συνέπειες. Η Ελβετία ήταν για αρκετές δεκαετίες ένα από τα κέντρα αυτής της αλλαγής, στην οποία ο Huldreich Zwingli στη Ζυρίχη και ο Jean Calvin στη Γενεύη διαδραμάτισαν εξέχοντα ρόλο - μαζί με τον Martin Luther, στο Βίτενμπεργκ της Σαξονίας. Στόχευαν να αλλάξουν τον γήινο κόσμο. Τα πολιτικά και κοινωνικά συμφέροντα συνδυάστηκαν με θρησκευτικά αιτήματα. Σε σύγκριση με άλλες περιφέρειες, η απουσία γυναικών κατά την εφαρμογή της μεταρρύθμισης στην Ελβετία, ήταν εντυπωσιακή. Βλ. Αναμόρφωση (hls-dhs-dss.ch), 20/12/2022.

σειρά εντάσεων και συγκρούσεων²². Ταυτόχρονα όμως άρχισε να αναδύεται μια άλλη πτυχή, αυτή της ουδετερότητας, η οποία εξακολουθεί να αποτελεί θεμελιώδες στοιχείο της εν λόγω κρατικής οντότητας μέχρι και σήμερα.

Υπό την επίδραση του Διαφωτισμού υπήρξαν πολλές αλλαγές: πρόοδοι στη γεωργία (που διαδόθηκαν από τους φυσιοκράτες), αύξηση του πληθυσμού (+25% από το 1700 έως το 1800) και εξάπλωση της πρωτοβιομηχανικής εργασίας στο σπίτι μεταξύ των αγροτών: (κλώση και ύφανση βαμβακιού, συναρμολόγηση ρολογιών). Η εξάπλωση μιας εμπορικής οικονομίας στην ύπαιθρο οδήγησε σε αυξανόμενες αντιθέσεις με τους αστούς πατριώτες. Ταραχές σημειώθηκαν στη Genève (1737 και 1782), στη Bern (1749), στην κοιλάδα της Leventina (1755) και στην ύπαιθρο της Zürich (1794).

Με το ξέσπασμα της Γαλλικής Επανάστασης το 1798, γαλλικά επαναστατικά στρατεύματα κατέλαβαν το Jura²³. Στη Basel-Stadt ο πληθυσμός ξεσηκώθηκε εναντίον των πατρικών και παραιτήθηκε από την κυριαρχία επί των bailiwicks νότια των Άλπεων (οι οποίοι ανακηρύχθηκαν «Ελεύθεροι και Ελβετοί» λίγες ημέρες αργότερα, αποκρούοντας μια απόπειρα εισβολής των Cisalpini). Στο Vaud Frédéric-César de La Harpe ανακηρύχθηκε η Δημοκρατία της Λίμνης της Γενεύης, χωρισμένη από τη Bern. Το Valais, το Aargau, η ύπαιθρος της Zürich και του Schaffhausen ξεσηκώθηκαν. Η Bern αντιτάχθηκε στη Γαλλία, αλλά ηττήθηκε στο Grauholz. Οι Γάλλοι εισέβαλαν στην Ελβετία και τη μετέτρεψαν σε σύμμαχο με ενιαία δημοκρατία, χωρίς εσωτερικά σύνορα και τη χώρισαν σε διαμερίσματα (σύμφωνα με το γαλλικό μοντέλο): την «Ελβετική Δημοκρατία» (1789-1803), η οποία αντιπροσώπευε μια πρόιμη απόπειρα επιβολής κεντρικής διακυβέρνησης στην Ελβετία, η οποία μέχρι τότε αποτελείτο από αυτοδιοικούμενα καντόνια ενωμένα σε μια χαλαρή στρατιωτική συμμαχία (Συνομοσπονδία). Η διαφορά μεταξύ αγροτικών και αστικών πολιτών και μεταξύ κυρίαρχων καντονιών και bailiwicks καταργήθηκε. Η παρέμβαση στον τοπικισμό και τις παραδοσιακές ελευθερίες προκάλεσε δυσαρέσκειες, αν και πραγματοποιήθηκαν ορισμένες εκσυγχρονιστικές μεταρρυθμίσεις²⁴.

²² Για τη σημασία της Μεταρρύθμισης στην Ευρώπη, βλ. Γ. Παγκράτης, *Ιστορία της Ιταλίας από τη συνθήκη του Λόντι στην ενοποίηση (1454 - 1870)*, Αθήνα 2015, σ. 54.

²³ Eric J Hobsbawm, *Η Εποχή των Επανάστασεων: 1789-1848*, (μτφρ. Μαριέττα Οικονομοπούλου), Αθήνα 2002, σ. 59-72.

²⁴ Marc H. Lerner, «The Helvetic Republic: An Ambivalent Reception of French Revolutionary Liberty», *French History* 2004, p. 50-75. R.R. Palmer, *The Age of the Democratic Revolution* 2, 2014, p. 394-421.

Η αντίσταση υπήρξε ισχυρότερη στα πιο παραδοσιακά καθολικά στοιχεία με ένοπλες εξεγέρσεις, που ξέσπασαν την άνοιξη του 1798, στο κεντρικό τμήμα της Ελβετίας. Ο γαλλικός στρατός κατέστειλε τις εξεγέρσεις, αλλά η υποστήριξη σε επαναστατικές ιδέες αυξήθηκε σταθερά, καθώς οι Ελβετοί ήταν δυσαρεστημένοι από την απώλεια της τοπικής τους δημοκρατίας, τους νέους φόρους, τον συγκεντρωτισμό και την εχθρότητα στη θρησκεία. Στη συνέχεια σχηματίστηκαν δύο στρατόπεδα (τα οποία αργότερα οργανώθηκαν σε κόμματα): από τη μία πλευρά εκείνοι που ήταν υπέρ του ισότιμου και φιλελεύθερου κράτους, από την άλλη οι συντηρητικοί που απαιτούσαν την επιστροφή στο προηγούμενο κράτος. Μεταξύ 1800 και 1802 πραγματοποιήθηκαν πέντε πραξικοπήματα.

Το 1803 ο Ναπολέων, εξοργισμένος με τις εξελίξεις, δεδομένης της άρνησης των φεντεραλιστών να αφοπλιστούν μέχρι τα τέλη Οκτωβρίου, μετέτρεψε και πάλι την Ελβετία σε συνομοσπονδιακό κράτος μέσω της «Πράξης της Διαμεσολάβησης»²⁵, που επρόκειτο στην ουσία για μία πραγματική "ένοπλη διαμεσολάβηση", δηλαδή επιβεβλημένη με τη δύναμη των όπλων, αφού η Ελβετία καταλήφθηκε εκ νέου από τα γαλλικά στρατεύματα²⁶, αλλά διατήρησε σημαντικά στοιχεία της «Ελβετικής Δημοκρατίας»: τα πρώην bailiwicks (Aargau, Ticino, Thurgau και Vaud) και ο πρώην σύμμαχος Graubünden έγιναν δεκτά ως πλήρη καντόνια.

Το 1813 Ρώσοι και Αυστριακοί στρατιώτες εισέβαλαν στην Ελβετία, για να πολεμήσουν τα γαλλικά στρατεύματα στα σύνορά της. Η τάξη του ελβετικού κράτους, την οποία είχε επιβάλει η Γαλλία, κατέρρευσε άμεσα. Η ομοσπονδιακή Βουλή, το Κοινοβούλιο, που απαρτιζόταν από δύο βουλευτές από κάθε καντόνι, αλλά χωρίς πραγματικές αρμοδιότητες, κατήργησε το σύνταγμα, το λεγόμενο «Σύνταγμα της διαιτησίας»²⁷. Οι νικήτριες Δυνάμεις, η Αγγλία, η Ρωσία, η Πρωσία και η Αυστρία, ξεκίνησαν την αναδιοργάνωση της Ευρώπης, επιθυμώντας την

²⁵ Ο όρος «Διαμεσολάβηση» αναφέρεται στην περίοδο κατά την οποία η «πράξη της Διαμεσολάβησης», που συντάχθηκε από τον Ναπολέοντα Βοναπάρτη και τη Consulta, αποτέλεσε τον θεμελιώδη νόμο της Ελβετίας. Ξεκίνησε στις 10.3.1803 - όταν οι εξουσίες των αρχών της διαλυμένης «Ελβετικής Δημοκρατίας» πέρασαν επίσημα στο Landamano της Ελβετίας και, στην επίκληση, στις προσωρινές κυβερνητικές επιτροπές - διήρκεσε μέχρι τις 29.12.1813. Η Διαμεσολάβηση χαρακτηρίστηκε από εξάρτηση από τη Γαλλία, μερική επιστροφή στην προεπαναστατική κατάσταση και εσωτερική εδραίωση των κονσερβών, μετά τις αναταραχές των Ελβετών. Βλ. το Μεσολάβηση (hls-dhs-dss.ch), 20/12/2022.

²⁶ Manolo Pellegrini, *La nascita del cantone Ticino, ceto dirigente e mutamento politico*, Locarno 2019, p. 103.

²⁷ Ανδρέας Κούκος, «Η ευρωπαϊκή πολιτική του Ιωάννη Καποδίστρια», *Ιστορία* 505 (2010), σ. 19-26.

αποκατάσταση, κυρίως της παλαιάς τάξης πραγμάτων και την παλινόρθωσή τους²⁸.

Μεταξύ των Μεγάλων Δυνάμεων η Ρωσία ήταν εκείνη που εκδήλωσε το μεγαλύτερο ενδιαφέρον για την Ελβετία. Στο σημείο αυτό, σπουδαίο ρόλο διαδραμάτισε ένα πρόσωπο, πολύ γνωστό αργότερα στην Ελλάδα, στενά συνδεδεμένο με τις πρώτες προσπάθειες συγκρότησης οργανωμένου, ανεξάρτητου ελληνικού κράτους, ο Ιωάννης Καποδίστριας. Ο μετέπειτα υπουργός εξωτερικών της Ρωσίας - και πρώτος κυβερνήτης του νεοσύστατου ελληνικού κράτους- έλαβε εντολή από τον Τσάρο Αλέξανδρο Α΄, να συνδράμει την Ελβετία στην προσπάθειά της για την «ευρωπαϊκή αναδόμηση»²⁹ και να τη γλιτώσει από τον γαλλικό δεσποτισμό.

Ο Ι. Καποδίστριας κατέφτασε στην Ελβετία τον Νοέμβριο του 1813 συνοδευόμενος από τον Αυστριακό απεσταλμένο Ludwig von Lempzeltern με βασική αποστολή: την προσέλκυση των Ελβετών προς το συνασπισμό των συμμάχων, την ταυτόχρονη αποδέσμευση της Ελβετίας από τη Γαλλία και την εγγύηση της ελεύθερης διάβασης του συμμαχικού στρατού από το ελβετικό έδαφος³⁰. Παρέμεινε εκεί έως τον Σεπτέμβριο του 1814. Η Ελβετία τότε ήταν εντελώς κατακερματισμένη και σπαρασσόταν από πολιτικούς διχασμούς, από διαμάχες επιρροών, από εδαφικές διεκδικήσεις, ενώ τελούσε υπό το φόβο ενός επικείμενου εμφυλίου πολέμου.

Ο Καποδίστριας, ο οποίος δεν γνώριζε την Ελβετία και δεν μιλούσε γερμανικά, ανέπτυξε γρήγορα εκεί μια αξιοθαύμαστη δραστηριότητα. Σε μικρό χρονικό διάστημα έγινε γνώστης των ελβετικών πραγμάτων. Επισκέφτηκε όλους τους παράγοντες, σε όλα τα καντόνια, και συνέταξε σχέδια αποφάσεων και συνταγμάτων, αναζήτησε συμβιβασμούς. Ταυτόχρονα έδινε πιστή και λεπτομερή αναφορά στους ανωτέρους του για όλα όσα διαδραματίζονταν στη συγκεκριμένη χώρα³¹. Ήρθε σε επαφή με τον Πρόεδρο της Ελβετικής Ομοσπονδίας von Reinhard και τον έπεισε να διαπραγματευθεί σύμβαση, σύμφωνα με την οποία το σύστημα ουδετερότητας, που

²⁸ Serge Berstein & Pierre Milza, *Η Ευρωπαϊκή Συμφωνία και η Ευρώπη των Εθνών 1815 – 1919*, Αθήνα 1997, σ. 22-25.

²⁹ Michelle Bouvier-Bron, *Archives Jean Capodistrias, La mission de Capodistrias en Suisse (1813-1814)*, vol. IV, Κέρκυρα, 1984, σ. 19.

³⁰ W. Oechsli, «Lebzelter und Capo d'Istria in Zürich», *Festg. z. Ehren M. Büdingers* (1898), σ. 431-447, *Die Verbündeten und die Schweizerische Neutralität im Jahre 1813*, Zürich 1898, σ. 39-41. Π. Πετρίδης, «Η συμβολή του Ιωάννη Καποδίστρια στην κατοχύρωση της ελβετικής ουδετερότητας», *Δελτίον Αναγνωστικής Εταιρείας Κερκύρας* 14 (1977), σ. 22-27.

³¹ Lorenzo Amberg, *Ο Καποδίστριας, πρωταγωνιστής με κομβικό ρόλο στην ιστορία της Ελβετίας (1813-1815)* ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΡΗΓΑΣ ΦΕΡΡΑΙΟΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ, ΦΡΑΝΣΙΣΚΟ ΝΤΕ ΜΙΡΑΝΤΑ - η Ελληνική Σκέψη στην Αυτοθέσμιση των Κοινωνιών, τον Διαφωτισμό και την Γνώση ΑΞΟΝΑΣ Ι: Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΚΕΨΗ ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ ΟΡΑΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΔΙΕΚΔΙΚΗΣΕΩΝ, σ. 148, www.academy.edu.gr, 20/10/2022.

είχε ήδη υιοθετηθεί (20 Νοεμβρίου 1813), τροποποιούμενο σε μερικά σημεία, να καθίστατο δυνατόν να γίνει αποδεκτό από τις συμμαχικές Δυνάμεις και να εξασφαλίσει παράλληλα τα ζωτικά συμφέροντα της Ελβετίας.

Επιπρόσθετα έθεσε σαφέστερα τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες η Ελβετία θα ανακτούσε την ουδετερότητά της. Αυτές ήταν: α) μία διακήρυξη με την οποία ο ελβετικός λαός θα αφαιρούσε από το μεσάζοντα Ναπολέοντα οποιαδήποτε εξουσία ή επιρροή, β) η ανάκληση των στρατευμάτων που βρίσκονταν στην υπηρεσία της Γαλλίας, γ) η ακύρωση των συνθηκολογήσεων που είχαν συναφθεί. Λίγες ημέρες αργότερα ο Καποδίστριας δέχτηκε ισχυρές πιέσεις να αποκαταστήσει το Σύνταγμα του 1798, ενώ παράλληλα πιεζόταν από τον Metternich να υπογράψει τη σχετική διακήρυξη, που θα επέτρεπε στα συμμαχικά στρατεύματα να διαβούν και να παραβιάσουν την ελβετική ουδετερότητα. Σχετικά με το συνταγματικό ζήτημα ο Ρώσος απεσταλμένος ενημέρωνε με έκθεση του τον συνάδελφο του Nesselrode ότι τα πολιτικά δίκαια της Ελβετίας επέβαλαν οπωσδήποτε την άμεση ψήφιση Συντάγματος³². Αναφορικά με το ζήτημα της υπογραφής της διακήρυξης, ο Καποδίστριας δεν δίστασε να την υπογράψει, συμβάλλοντας τοιουτοτρόπως, με δική του πρωτοβουλία, στην αποκατάσταση της ελβετικής ενότητας³³.

Τον Αύγουστο του 1814, όταν η ομοσπονδιακή Βουλή ή Κοινοβούλιο, που έδρευε στη Zürich, δεν είχε καταλήξει στο κείμενο του νέου ελβετικού Συντάγματος, οι ξένοι διπλωμάτες απειλούσαν να διαλύσουν τις σχέσεις τους με τη Βουλή και να εγκαταλείψουν τη χώρα στους διχασμούς της. Τρεις ημέρες αργότερα υιοθετήθηκε το Σχέδιο του Συντάγματος. Στο τέλος της όλης διαδικασίας, όχι μόνο η Ελβετία, αλλά και το κάθε καντόνι απέκτησε το δικό του Σύνταγμα. Η πολιτική ειρήνη είχε αποκατασταθεί, όπως επίσης και μια μορφή ισορροπίας μεταξύ των καντονιών, τα οποία είχαν όλα πλέον ίσα δικαιώματα³⁴.

Μετά λοιπόν από την κατάρρευση του ναπολεόντειου συστήματος στη Λειψία (1813), η Ελβετία ανέκτησε από τη Γαλλία τα παλιά εδάφη (με εξαίρεση τη Valtelina και τη Mulhouse) που έγιναν δεκτά ως καντόνια: Neuchâtel, Valais και Genève. Το Κογκρέσο της Βιέννης αναγνώρισε επίσης τα εξωτερικά σύνορα της Ελβετίας και τα εσωτερικά σύνορα μεταξύ των καντονιών και επέβαλε μόνιμη ένοπλη ουδετερότητα στη χώρα, προκειμένου να την απομακρύνει από τη γαλλική επιρροή. Η Ελβετία

³² W. Oechsli, *Lebzeltern...*, ό.π., σ. 280-291.

³³ Π. Πετρίδης, *Η ευρωπαϊκή πολιτική του Ιωάννη Καποδίστρια (1814-21)*, Αθήνα 1976, σ. 12.

³⁴ Clive H. Church & Randolph C. Head, *Μια συνοπτική ιστορία της Ελβετίας*, Cambridge 2013, σ. 31.

αναγνωρίστηκε από τους Συμμάχους, αλλά δεν επρόκειτο ακόμα για την Ελβετία που διαμορφώθηκε το 1830 και το 1848. Το ομοσπονδιακό κράτος ήταν ακόμα αδύναμο και βρισκόταν σε αρκετά πρώιμο στάδιο. Ωστόσο είχαν τεθεί τα πρώτα θεμέλια. Ο Καποδίστριας κατάφερε με τον διάλογο, τη δύναμη της πειθούς και την επιμονή του, ότι δεν μπόρεσε να καταφέρει ο Ναπολέοντας με τη βία. Με τον τρόπο αυτό, συνέβαλε αποφασιστικά στη δημιουργία ενός βιώσιμου και ανεξάρτητου κράτους³⁵.

Το 1814 όλα τα ξένα στρατεύματα εγκατέλειψαν τη χώρα και η Ελβετία βρέθηκε πλέον υπό την παρακολούθηση των συμμαχικών Δυνάμεων, όχι όμως υπό την κηδεμονία τους. Η Ρωσία μερίμνησε ούτως ώστε να περιοριστεί η επιρροή της Γαλλίας και της Αυστρίας. Καμία από τις Μ. Δυνάμεις δεν είχε πλέον κυρίαρχη επιρροή στην Ελβετία. Η Ρωσία όμως χρησιμοποίησε τη δύναμή της αποκλειστικά για να καταστήσει όλο και πιο ανεξάρτητη και ουδέτερη την Ελβετία. Αυτό προέκυψε στο Συνέδριο της Βιέννης³⁶, όπου παρευρέθηκε ο Καποδίστριας, αμέσως μετά το τέλος της αποστολής του στην Ελβετία. Το Ομοσπονδιακό Σύμφωνο του 1815 παραχώρησε στα καντόνια πλήρη σχεδόν διοικητική αυτονομία. Ήταν η στιγμή που τα τελευταία καντόνια εντάχθηκαν στη Συνομοσπονδία και καθορίστηκαν τα σημερινά τους σύνορα.

Η Ελβετική Συνομοσπονδία λοιπόν αποτελούμενη από 22 καντόνια με ευρεία αυτονομία, ανακηρύχτηκε ανεξάρτητο κράτος με αδιάπαυστη ουδετερότητα, το οποίο διοικούσε μια Δίαιτα με έδρα τη Luzern (Λουκέρνη). Η απόφαση αυτή, στην οποία συνέβαλε καθοριστικά, όπως είδαμε ο Ι. Καποδίστριας, είναι και η μοναδική από όσες ελήφθησαν στο συνέδριο της Βιέννης που έχει ισχύ μέχρι και σήμερα³⁷.

Συνεπώς, μια νέα τάξη πραγμάτων είχε ξεκινήσει το 1814 και 1815, χάρη στη θέληση των νικητών Συμμάχων έναντι του Ναπολέοντα και συγκεκριμένα χάρη στη Ρωσία, αλλά κυρίως χάρη στη διπλωματική ικανότητα του Ι. Καποδίστρια³⁸. Έτσι δημιουργήθηκε μια εσωτερική μόνιμη ειρήνη, η οποία βασιζόταν σε παραχωρήσεις και σε αμοιβαίους συμβιβασμούς. Ωστόσο της ίδρυσης του ομοσπονδιακού κράτους προηγήθηκε μια περίοδος βίαιων συγκρούσεων και αναταραχών. Το κίνημα αποκατάστασης σταμάτησε το 1830, όταν η ταραχώδης βιομηχανική ανάπτυξη επέβαλε νέες αλλαγές στο παλιό νομοθετικό πλαίσιο.

³⁵ Lorenzo Amberg, *Ο Καποδίστριας, πρωταγωνιστής...*, ό. π., σ. 149-151.

³⁶ Serge Bernstein & Pierre Milza, *Η Ευρωπαϊκή Συμφωνία και η Ευρώπη των Εθνών 1815-1919*, Αθήνα 1997, σ. 25. Γ. Παγκράτης, *Ιστορία της Ιταλίας...*, ό. π. σ. 123.

³⁷ Γ. Παγκράτης, *Ιστορία της Ιταλίας...*, ό. π. σ. 124.

³⁸ M. Bouvier-Bron, *Archives Jean Capodistrias, La mission de Capodistrias en Suisse (1813-1814)*, vol. IV, Κέρκυρα 1984, σ. 25-27.

Το 1845 τα συντηρητικά-καθολικά καντόνια (Waldstätten, Valais, Luzern και Freiburg) δυσαρεστημένα από τον αυξανόμενο ομοσπονδιακό συγκεντρωτισμό, σχημάτισαν τη δική τους ένωση. Οι δεσμοί μεταξύ των αποσχιστών και της Αυστρίας προκάλεσαν την επέμβαση του ομοσπονδιακού στρατού. Σημειώθηκε τότε εμφύλιος ελβετικός πόλεμος (πόλεμος του Sonderbund, 1847), στον οποίο συγκρούστηκαν τα καθολικά-συντηρητικά καντόνια με τα φιλελεύθερα-ριζοσπαστικά καντόνια, τα οποία και επικράτησαν ύστερα από λίγες εβδομάδες συγκρούσεων.

Το 1848 τέθηκε σε ισχύ το νέο ομοσπονδιακό σύνταγμα, μετατρέποντας την Ελβετία από συνομοσπονδία καντονιών σε ομοσπονδιακό, σύγχρονο και φιλελεύθερο κράτος. Τέθηκαν τότε τα θεμέλια για την επιτάχυνση της οικονομικής ανάπτυξης, ενώ αναγνωρίστηκε διεθνώς η ουδετερότητα και η ανεξαρτησία της Ελβετίας. Η αναθεώρηση του Συντάγματος το 1874 έδωσε στη Συνομοσπονδία πρόσθετες εξουσίες. Ενισχύθηκε επίσης η άμεση δημοκρατία. Το ομοσπονδιακό κράτος δημιούργησε ευνοϊκές συνθήκες για την ανάπτυξη διαφόρων κλάδων της βιομηχανίας και των υπηρεσιών (σιδηροδρομικές κατασκευές, μεταλλουργία και χημικά, βιομηχανία τροφίμων και τράπεζες), οι οποίες αργότερα εξελίχθηκαν στους πυλώνες της ελβετικής οικονομίας.

Η πολιτική θεωρία της ομοσπονδοποίησης, της πολιτικής και κοινωνικής οργάνωσης της χώρας και η ουδετερότητα -υπό ένα ιστορικό και γεωπολιτικό ευρωπαϊκό πλαίσιο- έγιναν στη συνέχεια αναπόσπαστο μέρος του ελβετικού πολιτικού συστήματος, ακόμα και της ίδιας της ταυτότητας της χώρας. Η εσωτερική και εξωτερική ειρήνη υπήρξαν αναγκαίες για την οικονομική και εμπορική ανάπτυξη της Ελβετίας, η οποία για άλλα 100 χρόνια παρέμεινε μια φτωχή χώρα. Η ανάπτυξη των θεσμικών οργάνων της, η συνεχής αναζήτηση μιας ισορροπίας ανάμεσα στις ομοσπονδιακές αρμοδιότητες και εκείνες των καντονιών, η εφαρμογή της αρχής της αλληλεγγύης μεταξύ εύπορων και φτωχότερων καντονιών, οι πολιτικές διαβουλεύσεις μεταξύ τους, βασισμένες στην άμεση δημοκρατία, θα μπορούσαν να χρησιμεύσουν -σύμφωνα με κάποιους- ως πρότυπο για τη γενικότερη ευρωπαϊκή οικοδόμηση³⁹.

Ακόμη και στον εικοστό αιώνα ο δεσμός μεταξύ της Ελβετίας και των κρατών που υπάρχουν γύρω της υπήρξε σαφής, μαζί με την ικανότητά της να ακολουθεί τον δικό της δρόμο. Το εν λόγω κράτος διατήρησε την ουδετερότητά του κατά τη διάρκεια όλων των συγκρούσεων της Ευρώπης, από τα μέσα του 19^{ου} αιώνα ως τα

³⁹ Clive H. Church & Randolph C. Head, *Μια συνοπτική ιστορία...*, ό.π., σ. 56.

μέσα του 20^{ου}, αφού δεν μετείχε στους δύο Παγκόσμιους Πολέμους, οι οποίοι διαδραματίζονταν στα σύνορά του. Ωστόσο, επλήγη σκληρά από τους πολέμους αυτούς. Παρά ταύτα απέφυγε τις συνέπειες της σύγκρουσης του Ψυχρού Πολέμου, ενώ ακολούθησε μια πορεία παρόμοια με εκείνη ολόκληρης της Δυτικής Ευρώπης. Ύστερα από το τέλος της ψυχροπολεμικής περιόδου συνέχισε να συμμετέχει στην οικονομική ενοποίηση της ηπείρου, διατηρώντας όμως αποστάσεις από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η Ελβετία επίσης προσέφερε ανθρωπιστική βοήθεια στα θύματα και τους στρατιώτες απ' όλα τα στρατόπεδα, οργανώνοντας ακόμα και κέντρα αναζήτησης αγνοουμένων. Ήταν η αρχή μιας μεγάλης ανθρωπιστικής παράδοσης, που συνεχίζεται έως και τις ημέρες μας.

Η θέση αυτής της «ενεργούς ουδετερότητας» έδωσε στην ελβετική διπλωματία την ευκαιρία να προσφέρει τη συνδρομή της, ως μεσολαβήτρια μεταξύ εμπόλεμων μερών ή και σε περίπτωση ρήξης διπλωματικών σχέσεων μεταξύ δύο χωρών. Όταν μάλιστα η Ελβετία, με δημοψήφισμα, έγινε μέλος του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (2008), η κυβέρνηση συνόδευσε το αίτημα της ένταξής της με μια επιστολή, όπου υπήρχε η διευκρίνιση ότι η ένταξη της αυτή δεν σημαίνει σε καμία περίπτωση την εγκατάλειψη της ουδετερότητας. Ουσιαστικά, η Ελβετία συμμετέχει σήμερα σε ψηφίσματα κυρώσεων, τα οποία αποφασίζονται από την Ευρωπαϊκή Ένωση και τα Ηνωμένα Έθνη, σε αποστολές διατήρησης της ειρήνης και άλλα. Το καθεστώς της ουδετερότητας εξηγεί επίσης την επιλογή της Γενεύης ως έδρας πολλών διεθνών οργανισμών, όπως του «Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών», του «Διεθνούς Ερυθρού Σταυρού» και πολλών άλλων.

A1. TO KANTONI TICINO THΣ ΕΛΒΕΤΙΑΣ

Το ήπιο κλίμα, η υποτροπική βλάστηση, η διαμόρφωση της επικράτειας του, τα αστικά του κέντρα, η γαστρονομία, ο πολιτισμός, η ιστορία και η ιταλική γλώσσα, κάνουν σήμερα ξεχωριστό το καντόνι Ticino σε σχέση με τα υπόλοιπα καντόνια της Ελβετίας.

Γεωγραφικά αποτελεί το μόνο καντόνι που βρίσκεται εξ ολοκλήρου νότια των Άλπεων, κατά μήκος των 100 χιλιομέτρων του. Ως προς το μέγεθός του είναι το πέμπτο από τα ελβετικά καντόνια, μετά από εκείνα του Graubünden, της Bern, του Valais και του Vaud. Αποτελείται από δύο κύριες γεωγραφικές περιοχές που χωρίζονται από το όρος Ceneri. Οι περιοχές πάνω από το όρος αυτό (Sopraceneri), έχουν μια αλπική διαμόρφωση και διασχίζονται στο άνω μέρος τους από τον ποταμό

Ticino, από τον οποίον το καντόνι έλαβε το όνομά του. Οι περιοχές κάτω από το όρος Ceneri (Sottoceneri) δεν έχουν αλπικά χαρακτηριστικά και περιλαμβάνονται μέσα στον θύλακα Campione d' Italia. Αποτελεί μακράν το σημαντικότερο τμήμα της λεγόμενης ιταλόφωνης Ελβετίας και διαφέρει σημαντικά από την υπόλοιπη Ελβετία, τόσο στην κατάστασή της, στη νότια πλευρά των Άλπεων, όσο και στη γλώσσα και τα έθιμα των κατοίκων. Περιοχή με ιταλική κουλτούρα, αλλά πολιτικά ελβετική, το καντόνι είναι σήμερα μια σύγχρονη και δυναμική περιοχή, που διασχίζεται από σημαντικούς ευρωπαϊκούς σιδηροδρομικούς και αυτοκινητιστικούς άξονες διέλευσης. Είναι δε εύκολα προσβάσιμο και αεροπορικώς.

Το καντόνι Ticino -με έτος ένταξης στην ομοσπονδία το 1803- επισήμως Δημοκρατία και Καντόνι του Ticino, είναι το νοτιότερο από τα 26 καντόνια της Ελβετίας. Το Ticino συνορεύει με το καντόνι του Uri στα βόρεια, του Valais στα δυτικά, του Grigioni στα βορειοανατολικά. Είναι το μοναδικό καντόνι όπου τα ιταλικά είναι η επίσημη γλώσσα. Αντιπροσωπεύει το μεγαλύτερο μέρος της ιταλόφωνης Ελβετίας μαζί με το νότιο μέρος του Graubünden. Το έδαφος, που ανήκει σήμερα στο καντόνι, αποσπάστηκε τον 15^ο αιώνα από ιταλικές πόλεις μέσω των διαφόρων ελβετικών δυνάμεων στις τελευταίες εκστρατείες της Παλαιάς Ελβετικής Συνομοσπονδίας. Στην Ελβετική Δημοκρατία, που ιδρύθηκε το 1798, η περιοχή διαμοιράστηκε μεταξύ των δύο νέων καντονιών, της Bellinzona και του Lugano. Η δημιουργία της Ελβετικής Συνομοσπονδίας το 1803 συνένωσε αυτά τα δύο καντόνια στο σύγχρονο καντόνι του Ticino⁴⁰.

Στην αρχαιότητα τα εδάφη του Ticino κατοικούνταν από Λεπόντιους και Κέλτικους λαούς. Στη συνέχεια προσαρτήθηκαν στη Ρωμαϊκή αυτοκρατορία και εισήχθησαν στη Rhaetian (Ρέζια). Στη διάρκεια του Μεσαίωνα ακολούθησαν τις εξελίξεις της γειτονικής Λομβαρδίας με τις επιδρομές των Οστρογόθων, των Λομβαρδών και των Φράγκων. Στη συνέχεια αποτέλεσαν αντικείμενο αντιπαραθέσεων μεταξύ των Δήμων Κόμο και Μιλάνου και κατακτήθηκαν οριστικά στα μέσα του 14^{ου} αιώνα από τους Δούκες του Μιλάνου, τους Visconti και μετέπειτα από τους Sforza. Το 1182 οι περιοχές του Blenio και της Leventina υπέγραψαν το «Σύμφωνο του Πύργου» ορκιζόμενες αμοιβαία υποστήριξη και την πρόβλεψη του Συμφώνου του Grütli (1291), που αποτελεί μυθική ιδρυτική πράξη της Ελβετίας. Αργότερα η περιοχή σταδιακά καταλήφθηκε από τα ελβετικά καντόνια.

⁴⁰ https://www.treccani.it/enciclopedia/cantone-ticino_%28Enciclopedia-Italiana%29/, 22/12/2022.

Το 1512 το έδαφος του σημερινού καντονιού Ticino υποδιαιρέθηκε σε οκτώ χορηγούμενα κοινά καντόνια με εκείνα των Συνομοσπονδιακών Καντονιών, που το 1798 προσαρτήθηκαν στην Ελβετική Δημοκρατία, η οποία το 1803 διαλύθηκε από τον Ναπολέοντα Βοναπάρτη, ο οποίος το μετέτρεψε σε Συνομοσπονδία 19 καντονιών. Επρόκειτο ουσιαστικά για οκτώ εξαρτώμενα εδάφη (baliaggi) που υπάγονταν στη διοίκηση των ελβετικών καντονιών πέρα από τις Άλπεις: τα δύο νοτιότερα bailiwicks (στο Sottoceneri), το Mendrisio και το Lugano, μαζί με τα bailiwicks του Locarno και της Valmaggia (στο Sopraceneri), διαχειρίζονταν από κοινού και εκ περιτροπής δώδεκα από τα δεκατρία ελβετικά καντόνια που αποτελούσαν το ελβετικό σώμα. Τα τέσσερα bailiwicks της άνω ροής του ποταμού Ticino και του παραπόταμου Brenno (στο Sopraceneri) υπάγονταν σε τρία καντόνια της κεντρικής Ελβετίας: το Uri, το Schwyz και το Unterwalden. Τα τρία καθολικά καντόνια, από κοινού και εκ περιτροπής, διαχειρίζονταν τα bailiwicks της Bellinzona, της Riviera και του Blenio, ενώ το bailiwick της Leventina ήταν αποκλειστικό κτήμα του Uri⁴¹.

Οι πρώτοι τριγμοί σε αυτό το «οικοδόμημα» άρχισαν να γίνονται αισθητοί, με την άφιξη, στη βόρεια Ιταλία, των στρατευμάτων της γαλλικής διεύθυνσης με επικεφαλής τον Ναπολέοντα, την άνοιξη του 1796, και με τη δημιουργία, τον Ιούνιο του επόμενου έτους (1797), της Cisalpina Republica (Cisalpine Republic)⁴². Προβλήματα προέκυψαν, μεταξύ των γαλλικών αρχών στη βόρεια Ιταλία και των αρχών των καντονιών στα bailiwicks, λόγω της ένοπλης περιπολίας γαλλικών

⁴¹ Manolo Pellegrini, *La nascita del cantone Ticino, ceto dirigente e mutamento politico* (prefazione di Marco Marcacci), Locarno 2019, p. 33.

⁴² Επρόκειτο για διοικητικό - πολιτικό έδαφος που ιδρύθηκε από τον Ναπολέοντα Βοναπάρτη το 1797 και περιλάμβανε ένα μεγάλο μέρος του αρχαίου Δουκάτου του Μιλάνου, την περιοχή του Μπέργκαμο, τις περιοχές Κρεμονέζ και Μόντενα. Με την απορρόφηση της Δημοκρατίας της Cispadane (1797), η επικράτεια της Μπολόνια, η Φεράρα, το Ρέτζιο και η υπόλοιπη περιοχή της Μόντενα αυξήθηκαν. Τελικά με τη Συνθήκη του Campoformio κατείχε το Bresciano, το Mantovano και το Valtellina. Εφοδιασμένη με ένα Σύνταγμα με πρότυπο το γαλλικό του 1795, είχε μια δύσκολη ζωή και, το 1799, η αντίδραση ξεκίνησε. Αποκαταστάθηκε από τον Βοναπάρτη το 1800 και αποτέλεσε μέρος της Ιταλικής Δημοκρατίας το 1802, ενώ από το 1805 ενσωματώθηκε στο Βασίλειο της Ιταλίας. Οι σχέσεις μεταξύ της Republica Cisalpina και της Ελβετίας ήταν αρχικά δύσκολες λόγω των συνεχών ιταλικών προσπαθειών (υποστηριζόμενες στο Ticino εκείνη την εποχή από τους φίλο-Cicalpini ή Πατριώτες) να προσαρτήσουν τα ελβετικά εδάφη νότια των Άλπεων, με την πρόθεση να δημιουργηθεί ένα εθνικό κράτος στο πρότυπο του γαλλικού μοντέλου, που περιλάμβανε περιοχές με την ίδια κουλτούρα, γλώσσα και έθιμα. Μετά την κατάληψη του Campione d' Italia, την προσάρτηση των Grisons, Valtellina, την απόπειρα πραξικοπήματος στο Lugano στις 15 Φεβρουαρίου 1798 και κυρίως μετά τη δημιουργία της Ελβετικής Δημοκρατίας, με την υποστήριξη του Directory of Paris, οι αξιώσεις των Cisalpini για το Ticino μειώθηκαν σε απειλές για κατάληψη του Μενδρισιότο. Χάρη στο έργο των Ελβετών διπλωμάτων Pietro Taglioretti και Giovanni Antonio Marcacci, οι σχέσεις μεταξύ των δύο κρατών βασίστηκαν, τουλάχιστον επίσημα, στον σεβασμό της αμοιβαίας κυριαρχίας. <https://hls-dhs-dss.ch/it/articles/006621/2019-12-12/>, 23/12/2022. Γ. Παγκράτης, *Ιστορία της Ιταλίας*..., ό. π., σ. 110 - 111 και 113.

στρατευμάτων στη λίμνη Ceresio, της διακοπής της εξαγωγής σιτηρών στα bailiwicks, καθώς και των περιστασιακών παραβιάσεων των συνόρων. Τον Σεπτέμβριο του 1797 ένα πραξικόπημα μετέβαλε την ισορροπία δυνάμεων στην κορυφή της γαλλικής διεύθυνσης, εγκαινιάζοντας μία ακόμη πιο επιθετική πολιτική απέναντι στην Ελβετία, ενώ ένα μήνα αργότερα, η επαναστατική Γαλλία προσάρτησε το Valtellina, σύμμαχο της Συνομοσπονδίας, στη Cisalpine Republic, με αποτέλεσμα τα περιουσιακά στοιχεία των Ελβετών να κατασχεθούν και να ασκηθεί ακόμη μεγαλύτερη πίεση στους κατοίκους της παλιάς Συνομοσπονδίας⁴³.

Το πρώτο σημαντικό επεισόδιο έλαβε χώρα στις 15 Φεβρουαρίου 1798, όταν στοιχεία της Cisalpine Republic κατέφτασαν αιφνιδιαστικά στο Lugano, με σκοπό να πάρουν τον έλεγχο του χωριού και να ξεκινήσουν την επανάσταση, αλλά συνάντησαν τη σθεναρή αντίσταση ενός σώματος φρουράς από εθελοντές του χωριού, που είχε συσταθεί μεταξύ του τοπικού πληθυσμού. Στο τέλος ακολούθησε μια έντονη και σκληρή μάχη στην οποία οι φιλογαλλικοί Cicalpini (αντάρτες που επιθυμούσαν την προσχώρηση των ελβετικών εδαφών νότια των Άλπεων στη Cisalpine Republic), παρά την αρχική τους επιτυχία, απωθήθηκαν⁴⁴. Η απόβαση απέτυχε, αλλά ήταν καθοριστικής σημασίας για την πυροδότηση της κίνησης που οδήγησε στη χειραφέτηση του bailiwick του Lugano. Τα πιο ανοιχτόμυαλα στοιχεία της αστικής τάξης του Lugano εκμεταλλεύτηκαν τα γεγονότα, προκειμένου να επιτύχουν την πολυπόθητη ανεξαρτησία του χωριού με σύνθημα: «ελεύθερα και ελβετικά»⁴⁵, μέσω της διακήρυξης της ελευθερίας, στην οποία προέβησαν.

Η εξέγερση των φεντεραλιστών και η παρέμβαση του Ναπολέοντα το Σεπτέμβριο του 1802 δεν αποτέλεσαν πραγματική αλλαγή στην περιοχή του Ticino, αφού, εκτός από την περιοχή του Lugano, η εξέγερση των ομοσπονδιακών είχε μικρό αντίκτυπο και οδήγησε στην αναστολή των συνταγματικών αρχών, μόνο για μία σύντομη χρονική περίοδο. Η πραγματική νεωτερικότητα νότια των Άλπεων συνέβη την επόμενη άνοιξη, ως άμεση απόρροια της Ναπολεόντειας Διαμεσολάβησης, η οποία ενέκρινε την εισαγωγή ενός νέου καθεστώτος και τη δημιουργία ενός ενιαίου νότιου καντονιού των Άλπεων⁴⁶.

⁴³ Manolo Pellegrini, *La nascita del cantone Ticino...*ό. π., p. 35.

⁴⁴ Ο. π. p. 35-36 και 42. <https://www4.ti.ch/decs/dcsu/publicazioni/bicentenario-del-cantone-ticino/la-storia>, 30/12/2022

⁴⁵ Manolo Pellegrini, *La nascita del cantone Ticino...*ό. π., p. 54. Caddeo, R. *Stato politico e morale del Ticino alla vigilia della reazione del 1799*, ASSI 1937, p. 189 – 192.

⁴⁶ M. Pellegrini, *La nascita del cantone Ticino*, ...ό. π. p. 88.

Με την «Πράξη της Διαμεσολάβησης» (Ομοσπονδιακός Νόμος και Καντονιακά Συντάγματα, 19/02/1803) ο Ναπολέοντας ενέκρινε τελικά την επιστροφή στην κυριαρχία των καντονιών, αν και στο πλαίσιο ενός ανανεωμένου συστήματος στο οποίο οι υποκείμενες χώρες, είχαν εξαφανιστεί οριστικά, δίνοντας μεγαλύτερη προσοχή στα αιτήματα των φεντεραλιστών⁴⁷. Προώθησε επίσης εδάφη στην τάξη των κυρίαρχων καντονιών, που ήταν υποκείμενα, όπως το Ticino, το οποίο χωρίστηκε σε οκτώ συνουκίες (τα πρώην bailiwicks) και τριάντα οκτώ κύκλους, με τη Bellinzona να αποτελεί τη μία μοναδική και μόνιμη πρωτεύουσα από το 1878 μέχρι σήμερα⁴⁸.

Για τη νότια Αλπική Ελβετία αυτό ήταν μια απόλυτη καινοτομία: ποτέ αυτή η περιοχή δεν είχε μια τόσο ευρεία αυτονομία σε πολιτικό επίπεδο και ένα θεσμικό σύστημα που καθοριζόταν από ένα σύνταγμα, το οποίο ένωνε μια περιοχή, που κατά τα άλλα χαρακτηριζόταν από διαφορές και ιδιαιτερότητες⁴⁹. Έτσι γεννήθηκε η νέα Συνομοσπονδία των 19 αυτόνομων καντονιών. Σύμφωνα με μια εφημερίδα του Ticino, η επανένωση υπήρξε περισσότερο απόρροια της τύχης, παρά της αρετής των κατοίκων του. «Χωρίς τον Ναπολέοντα και χωρίς την Πράξη της Διαμεσολάβησης το Ticino δεν θα υπήρχε»⁵⁰. Το Ticino επομένως, οφείλει στη γαλλική επιρροή τόσο τη χειραφέτηση από την υποταγή των κυρίαρχων καντονιών το 1789 όσο και τη δημιουργία ενός αυτόνομου καντονιακού κράτους με δημοκρατικό σύνταγμα (1803)⁵¹.

Στις 20 Μαΐου 1803 οι πρώτες συνταγματικές αρχές ανέλαβαν καθήκοντα: ένα Μεγάλο Συμβούλιο 110 βουλευτών, μεταξύ των οποίων εξελέγη μια κυβέρνηση 9 μελών. Οι δικαστές του Ticino έπρεπε να αντιμετωπίσουν αμέσως τις τοπικιστικές διαμάχες, μεταξύ του Lugano και της Bellinzona, για την επιλογή της πρωτεύουσας, αλλά και να ασχοληθούν με την επίλυση και άλλων πολύ σοβαρότερων προβλημάτων, που επιδεινώνονταν από τις οικονομικές δυσκολίες, όπως η κατασκευή του οδικού δικτύου, η εκπαίδευση του λαού, η καταπολέμηση της φτώχειας και των ενδημικών ασθενειών⁵². Η ίδια η ακεραιότητα του καντονιού τέθηκε σε κίνδυνο, όταν ο Ναπολέων, έχοντας γίνει αυτοκράτορας, μεταμόρφωσε τη Republic Cisalpine στο

⁴⁷ Ο. π. p. 103 και 282.

⁴⁸ <https://www4.ti.ch/decs/dcsu/pubblicazioni/bicentenario-del-cantone-ticino/la-storia>, 30/12/2022

⁴⁹ M. Pellegrini, ό. π. p. 103.

⁵⁰ «L' Elettore ticinese», 19 Απριλίου 1852.

⁵¹ Manolo Pellegrini, *La nascita del cantone Ticino*, ...ό. π., p.13 και 242.

⁵² Ο. π. p. 283 και 286. <https://www4.ti.ch/decs/dcsu/pubblicazioni/ticino-1803-nascita-di-un-cantone/presentazione>, 30/12/20022

Βασιλείου της Ιταλίας, το οποίο σκόπευε να επεκτείνει με την προσάρτηση μέρους του Ticino⁵³, όπως θα δούμε παρακάτω.

Η «Πράξη Διαμεσολάβησης» (1803) του Ναπολέοντα Βοναπάρτη επέτρεψε στο Ticino να εισέλθει στην Ελβετική Συνομοσπονδία ως «κυρίαρχο καντόνι»⁵⁴. Ωστόσο η πολιτική τάξη της νότιας Αλπικής Ελβετίας δέχτηκε και τις πιέσεις που προκάλεσε ο ευρωπαϊκός πόλεμος σε άλλες περιοχές, εκτός από αυτές που αφορούσαν τη στρατολόγηση και την κινητοποίηση στρατιωτών. Ειδικότερα οι εκπρόσωποι στην κορυφή του καντονιού κλήθηκαν να επέμβουν, για να αποτρέψουν την εμφάνιση, στο έδαφος του καντονιού, δυνάμεων εχθρικών προς το ναπολεόντειο σύστημα. Αυτό ουσιαστικά οδήγησε στον περιορισμό ορισμένων θεμελιωδών δικαιωμάτων που είχαν αναγνωριστεί στην ελβετική περίοδο, όπως η ελευθερία του Τύπου και η ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι. Ο περιορισμός των δικαιωμάτων αυτών δεν ήταν αποτέλεσμα μόνο των επεμβάσεων των γαλλικών αυτοκρατορικών αρχών ή εκείνων του Βασιλείου της Ιταλίας, αλλά ευνοήθηκε και από το πλαίσιο που καθιέρωσε η ίδια η Πράξη της Διαμεσολάβησης, η οποία περιόριζε μια σειρά δικαιωμάτων, όπως τη λαϊκή κυριαρχία⁵⁵.

Όσον αφορά στην ελευθερία του Τύπου και της έκφρασης, αυτή είχε περιοριστεί ήδη από το 1803 με την εισαγωγή λογοκρισίας στα καντόνια, ώστε να μην βλαφθούν οι σχέσεις της Ελβετικής Συνομοσπονδίας με τα ξένα συμμαχικά έθνη. Η λογοκρισία έγινε ακόμα αυστηρότερη κατά τα επόμενα χρόνια, με συνέπεια την απώλεια ενδιαφέροντος από την πλευρά των αναγνωστών, τη μείωση της κυκλοφορίας εφημερίδων και των πωλήσεων, ενώ από το 1809, οι προσωπικότητες της κυβέρνησης εκμεταλλευόμενες το γενικότερο αυτό πλαίσιο, παρενέβησαν, για να ρυθμίσουν και να ελέγξουν σε μεγάλο βαθμό τις δημοσιεύσεις που αφορούσαν επίσης την εσωτερική πολιτική⁵⁶.

Τον Οκτώβριο του 1810 ο ίδιος ο Ναπολέοντας διέταξε την κατάληψη του καντονιού Ticino και Mesolcina Grisons από συντάγματα 5 με 6.000 Ιταλών του Βασιλείου της Ιταλίας⁵⁷, με διακηρυγμένο στόχο την καταπολέμηση του λαθρεμπορίου αγγλικών και αποικιακών αγαθών στη νότια Αλπική Ελβετία. Η

⁵³ Αυτό συνέβη το 1810, όταν το καντόνι καταλήφθηκε από τα στρατεύματα του Βασιλείου της Ιταλίας. Βλ. σχετικά M. Pellegrini, ό. π. p. 299.

⁵⁴ <https://www4.ti.ch/decs/dcsu/publicazioni/bicentenario-del-cantone-ticino/la-storia>, 30/12/2022.

⁵⁵ M. Pellegrini, ό. π. p. 367-368.

⁵⁶ Manolo Pellegrini, *La nascita del cantone Ticino*, ...ό. π., p. 369.

⁵⁷ Το Regno d' Italia (Βασιλείο της Ιταλίας 1805 - 1814) ήταν κράτος-δορυφόρος της Γαλλίας που ιδρύθηκε στη Βόρεια Ιταλία από τον Ναπολέοντα, υπό την πλήρη επιρροή των Γαλλικών Ναπολεόντειων εκστρατειών στην Ιταλία, που κατέληξαν με την ήττα και την πτώση του Ναπολέοντα.

κατοχή υποκινήθηκε επίσης από την υποτιθέμενη παρουσία Ιταλών λιποταξιών που κατέφυγαν στο καντόνι και από την ανάγκη να ελεγχθεί κάθε προσπάθεια εξέγερσης κατά του ναπολεόντειου συστήματος. Επιπλέον ο Γάλλος αυτοκράτορας, μετά την ήττα της Αυστρίας το 1809 επιθύμησε να κάμψει την αντίσταση της Αγγλίας με οποιονδήποτε τρόπο⁵⁸.

Από την άλλη πλευρά, για τις αρχές του Βασιλείου της Ιταλίας, η κατοχή αποτελούσε μια άνευ προηγουμένου ευκαιρία να ονειρευτούν να φέρουν τα σύνορα με την Ελβετία στο Gotthard και με τον τρόπο αυτό να ενσωματώσουν όλα τα ελβετικά εδάφη νότια των Άλπεων⁵⁹. Η όξυνση της ευρωπαϊκής σύγκρουσης απέτρεψε τη διόρθωση των συνόρων ή χειρότερα τον διαχωρισμό ολόκληρης της νότιας Αλπικής Ελβετίας υπέρ του Βασιλείου της Ιταλίας. Κατά τη διάρκεια του παγωμένου ρωσικού χειμώνα (1812-1813) ο Ναπολέων απαίτησε από την Ελβετία να παράσχει από 18.000 έως 12.000 στρατιώτες για τον στρατό του, στο πλαίσιο της στρατιωτικής συνθηκολόγησης μεταξύ της Ελβετικής Συνομοσπονδίας και της Αυτοκρατορικής Γαλλίας. Τότε περίπου 600 άνδρες⁶⁰ από το Ticino ενσωματώθηκαν στο γαλλικό στρατό και έλαβαν μέρος στη ρωσική εκστρατεία του Ναπολέοντα. Για μια ολόκληρη ημέρα 1.300 Ελβετοί στρατιώτες κατάφεραν να καλύψουν την υποχώρηση των Γάλλων, απωθώντας 40.000 Ρώσους στρατιώτες. Ο αριθμός των ελβετικών απωλειών υπήρξε πολύ υψηλός, αφού μόνο 700 στρατιώτες επέζησαν. Η καταστροφική αυτή ρωσική εκστρατεία ανάγκασε τον αυτοκράτορα να αποσύρει τα στρατεύματα κατοχής του Βασιλείου της Ιταλίας από την Ελβετία (αρχές Νοεμβρίου 1813) και έτσι να σωθεί το Ticino.

Επιπρόσθετα η ήττα του Ναπολέοντα -Οκτώβριος 1813- στο γερμανικό χώρο (Λειψία) και η γενική γαλλική υποχώρηση έναντι των εχθρικών ευρωπαϊκών δυνάμεων, είχε ως αποτέλεσμα εκτός από την αποχώρηση των ιταλικών στρατευμάτων, να γίνει και η αιτία κατάρρευσης του συστήματος της Διαμεσολάβησης (από το 1803 - 1810)⁶¹ και το έτος 1814, έτος βαθιών ανατροπών, να οδηγήσει στη λογική της Αποκατάστασης⁶².

Τα επόμενα χρόνια που ακολούθησαν η πολιτική εξέλιξη των εδαφών του Ticino επηρεάστηκε έντονα από τη βούληση των δυνάμεων της Αποκατάστασης.

⁵⁸ M. Pellegrini, ό. π., p. 384-385.

⁵⁹ Ο. π. p. 384-385.

⁶⁰ Βλ. σχετικά με την εκστρατεία στρατολόγησης M. Pellegrini, ό. π. p. 287, 355-357, 362-364, 429.

⁶¹ L. Delcros, *Il Ticino e la Rivoluzione French*, vol. II, Λουγκάνο 1961, σ. 118-121.

⁶² M. Pellegrini, ό. π. p. 279, 384, 388-389.

Αυτή άσκησε σημαντική επίδραση στη δράση και στην εξέλιξη της αντίληψης της πολιτικής τάξης των νότιων Άλπεων, η οποία γενικά προσπάθησε να υπερασπιστεί τη δική της πολιτική αυτονομία, τη διατήρηση της ανεξαρτησίας και της εδαφικής ακεραιότητας και των δεκαεννέα καντονιών της Συνομοσπονδίας Διαμεσολάβησης, γεγονός που συνεπαγόταν την αναθεώρηση του Συντάγματος του καντονιού του Ticino, την επιδίωξη μιας μέτριας διαδικασίας συγκεντρωτισμού και των εκσυγχρονισμό των θεσμών μέσα σε ένα δύσκολο πλαίσιο υπό την πίεση των εξωτερικών συνασπισμένων δυνάμεων της Αυστρίας, Πρωσίας και Ρωσίας⁶³.

Το 1830 εγκρίθηκε ένα φιλελεύθερο σύνταγμα με επίσημους εορτασμούς, οι οποίοι αποκατέστησαν, μεταξύ άλλων, την ελευθερία του Τύπου. Ωστόσο, σύντομα εμφανίστηκε μια σαφής διάσταση απόψεων μεταξύ του πληθυσμού σχετικά με τον τρόπο κατανόησης της ελευθερίας του Τύπου και την κυβερνητική πολιτική, η οποία έδωσε σάρκα και οστά σε δύο ρεύματα: αυτό των καθαρών φιλελεύθερων (ριζοσπαστών) και αυτό των μετριοπαθών και αργότερα συντηρητικών. Οι μετριοπαθείς, στην πλειοψηφία τους μέχρι το 1839 είχαν ως προτεραιότητα την προστασία της δημόσιας ηθικής και της καθολικής θρησκείας, την πίστη στο «Σύμφωνο» του 1815, τις σχέσεις καλής γειτονίας με την Αυστρία, την υπεράσπιση των παραδοσιακών θεσμών και των τοπικών αυτονομιών. Οι ριζοσπάστες από την άλλη, που ήρθαν στην εξουσία το 1839 με πράξη βίας, κινήθηκαν προς μια εντελώς διαφορετική κατεύθυνση. Επιζητούσαν ένα κοσμικό και συγκεντρωτικό κράτος, την καθολική ψηφοφορία, το απαραβίαστο του δικαιώματος του ασύλου και την υποστήριξη των κινημάτων «Risorgimento»⁶⁴ (Παλιγγενεσίας) -ένας ορισμός που υπογράμμιζε τον χαρακτήρα της πολιτιστικής και πολιτικής αναγέννησης, της λύτρωσης από μια κατάσταση υποδούλωσης και ηθικής κατάπτωσης με την επιστροφή σε ένα ένδοξο και μεγαλειώδες παρελθόν, χωρίς να έχει σημασία αν είναι μυθικό ή πραγματικό⁶⁵, καθώς και τη μεταρρύθμιση του «Συμφώνου» του 1815.

⁶³ Ο. π . p. 433 και 473.

⁶⁴ Πρόκειται για κοινωνικό και πολιτικό κίνημα κατά το οποίο συσσωματώθηκαν διαφορετικά κρατίδια της ιταλικής χερσονήσου στο ενιαίο κράτος της Ιταλίας στη διάρκεια του 19ου αιώνα, διαδικασία που ξεκίνησε το 1815 με το Συνέδριο της Βιέννης και το τέλος της διοίκησης του Ναπολέοντα και ολοκληρώθηκε το 1871 με τον Γαλλοπρωσικό πόλεμο. Ωστόσο αποτελεί ένα ευρύτερο στην ουσία σύμπτωμα μιας Επανάστασης που παρακινεί προς τα εμπρός, όχι μόνο στη Γαλλία, αλλά στον κόσμο ολόκληρο, κατ' επέκταση και στην Ελβετία, εφόσον αντιμετωπίζεται σαν ένα γεγονός μετασχηματισμού, όχι αποκλειστικά του ιταλικού χώρου, αλλά ενταγμένο στο πλαίσιο της ζωής της Ευρώπης, που πραγματεύεται πολιτιστικά ρεύματα, οικονομικούς και κοινωνικούς μετασχηματισμούς, νέες ιδεολογίες και τις νέες διεθνείς καταστάσεις. Βλ. Antonio Gramsci, *Il Risorgimento*, (μτφρ. Γ. Μαχαίρας), Αθήνα 1987, σ. 4-5.

⁶⁵ Ιωάννης Τσόλκας, *Η Ελληνική Παλιγγενεσία και ο αντίκτυπός της στη λογοτεχνία της Ιταλίας κατά τον 19ο αιώνα*, Θεσσαλονίκη 2004, σ. 1.

Ο ανταγωνισμός μεταξύ ριζοσπαστών και μετριοπαθών υπήρξε αναπόφευκτος και μη αναστρέψιμος καθ' όλη τη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα και επικεντρώθηκε κυρίως γύρω από μερικά μεγάλα θέματα, όπως η Εκκλησία, το κράτος, το σχολείο, ο φεντεραλισμός⁶⁶ και ο συγκεντρωτισμός, η πόλη και η ύπαιθρος. Οι έντονες αυτές αντεγκλήσεις μεταξύ των δύο πολιτικών κομμάτων στη χώρα χαρακτηρίζονταν από αιματηρές ταραχές και περιστατικά βίας, ενώ οι επαναστάσεις διαδέχονταν η μία την άλλη⁶⁷.

Το 1875 τα ομοσπονδιακά στρατεύματα έπρεπε να προβούν στην κατάληψη του Lugano, που εκείνη την εποχή αποτελούσε την έδρα της κυβέρνησης, για να αποφευχθούν τα χειρότερα⁶⁸. Επιπροσθέτως ο ανταγωνισμός υπήρξε γεωγραφικός. Οι συντηρητικοί υπερίσχυαν στις ορεινές περιοχές, ενώ οι ριζοσπάστες υποστηρίχθηκαν ευρέως σε πολυπληθή και επεκτεινόμενα κέντρα. Μεταξύ των «Sopra», αυτών δηλαδή που κατοικούσαν πάνω από τον ποταμό Ceneri, και των «Sottoceneri», οι οποίοι κατοικούσαν κάτω από τον ποταμό, αναπτύχθηκε η άποψη ότι δεν διέθεταν το ίδιο αίμα και πολλές φορές εξέφραζαν την επιθυμία για τον σχηματισμό δύο εντελώς ξεχωριστών καντονιών. Οι διάφορες πολιτικές παρατάξεις προσπαθούσαν να επιβληθούν η μία στην άλλη μέσω των μεταρρυθμίσεων που κατά καιρούς επιχειρούσαν. Οι ριζοσπάστες φρόντισαν για τη δημόσια εκπαίδευση, δημιούργησαν τμήματα, για να βάλουν τάξη στη διοίκηση, αναδιοργάνωσαν τη δικαιοσύνη, τους δήμους, τους πατριώτες. Αμφισβητούμενη από τις κοιλάδες και τον κλήρο για τον συγκεντρωτικό και κοσμικό προσανατολισμό της, η ριζοσπαστική κυβέρνηση έγινε αυταρχική και αδιάλλακτη, χάνοντας σταδιακά τη συναίνεση. Στη συνέχεια εξουδετέρωσε με τη δύναμη των όπλων την απειλητική αντίθεση των συντηρητικών (1855), υπέταξε την Εκκλησία στο κράτος, αφαίρεσε από τους ιερείς τα πολιτικά τους δικαιώματα και εισήγαγε την άμεση φορολογία.

Καθ' όλη τη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα το εξεταζόμενο καντόνι υπέφερε από μια σοβαρή οικονομική οπισθοδρόμηση η οποία εκφράστηκε με μια ισχυρή μετανάστευση προς τις ευρωπαϊκές χώρες. Μόνο με την εμφάνιση του τουρισμού, το άνοιγμα του σιδηροδρόμου Gotthard και μια πρώτη εκβιομηχάνιση στις αρχές του 1900 η κατάσταση ξεκίνησε να αλλάζει. Στο δεύτερο μισό του 20^{ου} αιώνα το καντόνι καθιερώθηκε ως σημαντικό οικονομικό κέντρο και κέντρο εξυπηρέτησης. Η ίδρυση

⁶⁶ Η πολιτική θεωρία που υποστηρίζει την ομοσπονδοποίηση της πολιτικής και κοινωνικής οργάνωσης μιας χώρας.

⁶⁷ Giuseppe Filippo Lepori, *La possidenza agraria e la sovranità del popolo*, Λουγκάνο 1859, σ. 42-55.

⁶⁸ <https://www.marzorati.org/storia-canton-ticino-svizzera/>, 07/07/2022.

του Πανεπιστημίου της Ελβετίας (1996) αποτέλεσε το αποκορύφωμα αυτής της οικονομικής και πολιτιστικής ανάπτυξης. Η οικονομία του Ticino σήμερα στηρίζεται κυρίως στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Το μεγαλύτερο μέρος του ενεργού πληθυσμού του απασχολείται στον τριτογενή τομέα (τραπεζικό, ασφαλιστικό, εμπόριο, τουρισμό, διοίκηση), το ένα τρίτο στη βιομηχανία και μόνο το 2% στη γεωργία⁶⁹.

B. ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΕΦΗΜΕΡΙΔΩΝ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ

Πριν από έξι αιώνες περίπου η «γαζέτα», ο πληροφοριακός δηλαδή έντυπος Τύπος, εισήλθε για πρώτη φορά επίσημα στην καθημερινότητα των νεώτερων χρόνων. Το όνομά της δεν ήταν τίποτε περισσότερο από εθιμικός τίτλος. Τον 15^ο αιώνα οι εφημερίδες ήταν χειρόγραφα δελτία, τα οποία ερμήνευαν διατάγματα και ανακοινώσεις της δημόσιας διοίκησης για την ανάγνωση των οποίων απαιτείτο η καταβολή μιας βενετσιάνικης γαζέτας, δηλαδή ενός χάλκινου νομίσματος ευτελούς αξίας. Έτσι λοιπόν χάριν συνηθείας και συντομίας τα δελτία αυτά έφτασαν κάποτε να αποκαλούνται «γαζέτες».

Ο «Τύπος» είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με την έμφυτη ανάγκη του ανθρώπου να ανταλλάξει πληροφορίες για τα τεκταινόμενα που λαμβάνουν χώρα γύρω του. Ήδη άλλωστε από τις απαρχές δημιουργίας των πρώτων οργανωμένων κοινωνιών, ήταν έκδηλο το ενδιαφέρον των ανθρώπων για το πολιτικοκοινωνικό, οικονομικό και όχι μόνο «γίγνεσθαι». Η ταυτόχρονη ανάγκη για διεύρυνση του πνεύματος, την εξέλιξη των κοινωνιών, τη ζύμωση των λαών, τις διακρατικές σχέσεις και συμφωνίες δημιούργησαν τον Τύπο⁷⁰. Η προφορική ενημέρωση αντικαταστάθηκε αρχικά από την έντυπη και σήμερα πλέον από την ηλεκτρονική και τη διαδικτυακή. Πιστή ακόλουθος των τρόπων έκφρασης και ανταλλαγής πληροφορίας των κοινωνιών η ειδησεογραφία αποτυπώνει τις φάσεις της εξέλιξης της πληροφορίας στον χρόνο.

Η διακίνηση αυτή των πληροφοριών και ιδεών απαιτεί και τους κατάλληλους «υπηρέτες», οι οποίοι πρέπει να είναι μυημένοι στις έννοιες της αλήθειας και της αξιοπιστίας. Η ενημέρωση είναι πολύτιμο αγαθό για κάθε πολίτη και όταν αυτή δεν γίνεται με σοβαρότητα και υπευθυνότητα, η εφημερίδα δεν εξυπηρετεί τον σκοπό ύπαρξής της, την προαγωγή δηλαδή του πνεύματος και τη διαμόρφωση κριτικής

⁶⁹ Il Ticino in breve, informazioni generali - Repubblica e Cantone Ticino Dipartimento delle istituzioni στο https://www4.ti.ch/fileadmin/DI/DI_DI/Documentazione/Itteg_ok_ita_rafi.pdf, 07/07/2022.

⁷⁰ Λουκία Δρούλια, «Εγκυκλοπαίδεια του ελληνικού Τύπου 1784 έως σήμερα» στο *Ο Ελληνικός Τύπος 1784 έως σήμερα, Ιστορικές και θεωρητικές προσεγγίσεις*, Αθήνα 2002, σ. 31.

σκέψης. Ο Τύπος, ιδίως ο «αδέσμευτος», αποτελεί μία ανυπέρβλητη μορφή εξουσίας, η οποία εκτός του αγαθού της ενημέρωσης που παρέχει στην ανθρωπότητα, συντελεί -εφόσον ασκείται ως υψηλό λειτούργημα και όχι μόνο ως πλουτοφόρος επιχείρηση και μέσο αναρρίχησης σε αξιώματα- στην εύρυθμη λειτουργία της Δημοκρατίας, στην άμβλυνση των κοινωνικών αντιθέσεων, στην κοινωνικοοικονομική εξέλιξη του κόσμου, στη συντήρηση της απαραίτητου για την ομαλή διαβίωση των ατόμων ισορροπίας -και το σπουδαιότερο όλων- στην επικράτηση και περιφρούρηση της ελευθερίας⁷¹.

Είναι γεγονός ότι η ύπαρξη οργανωμένης, ώριμης, οικονομικά, πολιτικά και πολιτισμικά κοινωνίας με τους διοικητικούς της μηχανισμούς, αποτελούν απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη του Τύπου. Για να λειτουργήσει μια τέτοια κοινωνία επίσης, είναι αναγκαία η ύπαρξη εργαλείων «διαμεσολάβησης», ανάμεσα στα οποία κυρίαρχο ρόλο κατέχει ο Τύπος⁷². Ωστόσο η έλλειψη των προαναφερθέντων προϋποθέσεων στα παλαιότερα χρόνια δεν εμπόδισαν τη γένεση του Τύπου, εκεί ακριβώς όπου διαμορφώθηκαν οι κατάλληλες ευνοϊκές συνθήκες για την ανάπτυξή του.

Ο Τύπος, μία από τις πρωτογενείς πηγές ιστορικής γνώσης και γενικότερης πληροφόρησης, συμβάλλει στην ευρύτερη κατανόηση των ιστορικών, και όχι μόνο γεγονότων της εκάστοτε χρονικής περιόδου. Με την τεράστια συμβολή της τεχνολογίας πολλά φύλλα περιοδικών και εφημερίδων σώζονται πλέον ψηφιοποιημένα σε ακέραιες σειρές, παρέχοντας τη δυνατότητα στον μελετητή ή και τον απλό αναγνώστη να έχει άμεση πρόσβαση, ακόμα και σ' αυτά που αφορούν παλαιότερες περιόδους.

Στις ημέρες μας η κυκλοφορία του Τύπου παρουσιάζει δυσκολίες εξαιτίας του ισχυρού ανταγωνισμού του με την τηλεόραση, το ραδιόφωνο και το διαδίκτυο, τα οποία ανταποκρίνονται καλύτερα στις νέες ανάγκες της κοινωνίας, καθιστώντας με τον τρόπο αυτόν τον Τύπο μια απαρχαιωμένη πηγή ενημέρωσης με επικαιρικό χαρακτήρα. Δεν θα μπορούσαμε όμως να ισχυριστούμε το ίδιο για τη λειτουργία και τον ρόλο του Τύπου στις παλαιότερες εποχές. Στις εποχές από τις οποίες απουσίαζαν παντελώς τα νέα μέσα ενημέρωσης, οι εφημερίδες κατείχαν πρωτεύοντα ρόλο και ενίοτε αποκαλούνταν «Τέταρτη εξουσία», αφού αυτές εκτός από την πληροφόρηση, μπορούσαν να διαμορφώσουν αντιλήψεις και συνειδήσεις ως όργανα της εκάστοτε

⁷¹ Κώστας Μάγερ, *Ιστορία του Ελληνικού Τύπου...* ό. π., σ. 7-8.

⁷² Λ. Δρούλια, «Εγκυκλοπαίδεια του ελληνικού Τύπου...» ό. π., σ. 31.

πολιτικής εξουσίας. Οι εφημερίδες είχαν το μονοπώλιο του δημόσιου διαλόγου, του πολιτικού προβληματισμού και των πολιτικών συζητήσεων⁷³, ενώ πολλές φορές ο εκδότης τους ήταν ο συγγραφέας και ο αρθρογράφος τους.

Στην ιστορία του Τύπου μπορούμε να διακρίνουμε τρεις φάσεις: στην πρώτη (1500-1789) όπου ο Τύπος ήταν απολυταρχικός και στηριζόταν στο δόγμα ότι «η αλήθεια είναι προνόμιο της «εξουσίας». Στη δεύτερη (1789-1939) όπου οι εφημερίδες ήταν φιλελεύθερες και πρέσβευαν ότι η αλήθεια είναι προϊόν διαλόγου. Στη τρίτη φάση (1940-σήμερα) όπου ο Τύπος είναι πληροφοριακός και πιστεύει ότι η αλήθεια βγαίνει από την πληθώρα των πληροφοριών.

Είναι αξιοσημείωτο ότι και οι τρεις αυτές μεγάλες φάσεις στην ιστορία του Τύπου συνοδεύτηκαν από ανάλογα άλματα προόδου στον χώρο της βιομηχανίας και στην τεχνολογία των μέσων μαζικής παραγωγής. Ο Τύπος αρχικά λειτουργούσε με τα κινητά μεταλλικά στοιχεία του Γουτεμβέργιου (1440) και με τα επίπεδα χειροκίνητα πιεστήρια. Οι εκδότες τύπωναν ελάχιστα αντίτυπα εφημερίδων, οι οποίες περιείχαν πολύ λίγες ειδήσεις εκ των οποίων οι περισσότερες ήταν ανακοινώσεις της εξουσίας. Ο φιλελεύθερος Τύπος στηρίχτηκε στο περιστροφικό πιεστήριο του Nelson (1851) και αργότερα στη λινοτυπική μηχανή του Mergentaler (1885). Την περίοδο αυτή οι εφημερίδες τύπωναν περισσότερα φύλλα, στα οποία δημοσιεύονταν άρθρα, σχόλια, γνώμες και περισσότερες ειδήσεις. Ο πληροφοριακός Τύπος τέλος στηρίχτηκε στις τελειότερες λινοτυπικές μηχανές και σε μεγάλα ταχυπιεστήρια.

Σήμερα πλέον στις εκδόσεις των εφημερίδων, όπου οι ειδήσεις κατέχουν μονοπωλιακή σχεδόν θέση, κυριαρχούν η φωτοστοιχειοθεσία και τα σύγχρονα πιεστήρια⁷⁴. Συνεπώς η παρουσία οργανωμένου έντυπου Τύπου απαντάται αρχικά στις οργανωμένες κοινωνίες των δυτικών χωρών, όπως τη Γαλλία, την Αγγλία, την Ελβετία, στις οποίες το ειδησεογραφικό κίνημα ευνοήθηκε από τις κοινωνικοοικονομικές και πολιτισμικές συνθήκες που επικρατούσαν εκεί.

Στην Ιταλία και στην Ελλάδα οι πρώτες προσπάθειες οργανωμένου Τύπου εμφανίστηκαν λίγο αργότερα. Ο ελληνικός Τύπος πρωτοεμφανίζεται και αναπτύσσεται σταδιακά από τα τέλη του 18ου και έως τις αρχές του 19ου αιώνα μαζί με τις προσδοκίες και τα αιτήματα του γένους για εθνική ελευθερία και αυτοδιάθεση. Ήδη από την προεπαναστατική περίοδο ελληνικές εφημερίδες κυκλοφορούσαν στις

⁷³ Λέων Καραπαναγιώτης, «Ο ελληνικός Τύπος από τον 20° στον 21° αιώνα» στο *Ο Ελληνικός Τύπος 1784 έως σήμερα, Ιστορικές και θεωρητικές προσεγγίσεις*, Αθήνα 2002, σ. 48-49.

⁷⁴ Γιώργος Ν. Σκλαβούνης, *Ιστορία του Τύπου*, Αθήνα 1995, σ. 33.

ευρωπαϊκές πόλεις από τους Έλληνες της Διασποράς. Στο Παρίσι, τη Βιέννη, τη Βενετία, την Τεργέστη και τη Λωζάννη οι Έλληνες έμποροι και όσοι διέμεναν εκεί είχαν τη δυνατότητα να αναγνώσουν ελληνικές εφημερίδες, οι οποίες σαν βασικό στόχο είχαν να μεταλαμπαδεύσουν στον υπόδουλο ελληνισμό το πνεύμα των ιδεών του Ευρωπαϊκού Διαφωτισμού, ενώ ως εξίσου σημαντικό ζήτημα αναδείχθηκε και το γλωσσικό ζήτημα. Η πρώτη ελληνική εφημερίδα εκδόθηκε στην πόλη της Βιέννης από το Γεώργιο Βεντότη, τον Μάιο του 1784. Η Βιέννη άλλωστε την εποχή εκείνη αποτελούσε το κέντρο των διεθνών διπλωματικών δραστηριοτήτων, όπου χιλιάδες Έλληνες, που ζούσαν εκεί, ανέπτυσαν δράση μέσω των εφημερίδων, οι οποίες δεν λειτουργούσαν μόνο ως όργανα διαφώτισης και επικοινωνίας των Ελλήνων του εξωτερικού, αλλά και ως εστίες προπαρασκευής της Επανάστασης του '21⁷⁵.

Οι εφημερίδες της προεπαναστατικής περιόδου, που εκδίδονταν από τον ελληνισμό της Διασποράς, σταμάτησαν –πλην ελαχίστων εξαιρέσεων– σταδιακά να κυκλοφορούν με την έναρξη του επαναστατικού Αγώνα των Ελλήνων. Σιγά - σιγά λοιπόν άρχισαν τότε να εκδίδονται εφημερίδες. Ενδεικτική είναι η περίπτωση της «Σάλπιγγος Ελληνικής» όπου εκδόθηκε στην πόλη της Καλαμάτας από ένα μικρό ξύλινο πιεστήριο που έφερε μαζί του στην Ελλάδα ο Δημήτριος Υψηλάντης⁷⁶. Πρωταρχικός στόχος της εφημερίδας αυτής ήταν να καλλιεργήσει την πολιτική και κοινωνική συνείδηση, να παροτρύνει σε μαζική συμμετοχή τους Έλληνες στον εθνικοαπελευθερωτικό Αγώνα, να συμβάλει στην ίδρυση ενός ανεξάρτητου κράτους δικαίου, στο οποίο θα εφαρμόζονταν οι συνταγματικοί θεσμοί. Επιπρόσθετα οι συντάκτες της «Σάλπιγγος Ελληνικής» προέβαλαν έννοιες, όπως η πολιτική θεωρία, η νομοθεσία, οι συνταγματικοί θεσμοί κ.ά. Σημαντική υπήρξε η οικονομική προσφορά Φιλελλήνων στην έκδοση των συγκεκριμένων εφημερίδων σε πόλεις, όπου είχε εδραιωθεί ο Αγώνας για την ανεξαρτησία. Ωστόσο η απουσία ταχυδρομικής υπηρεσίας αποτέλεσε τροχοπέδη στην ευρύτερη διακίνηση των εφημερίδων, οι οποίες κυκλοφορούσαν σε περιορισμένη ακτίνα. Τέλος τον Οκτώβριο του 1825 εκδόθηκε το επίσημο όργανο της Διοίκησης, η «Γενική Εφημερίς της Ελλάδος»⁷⁷.

Στην Ιταλία οι πρώτες εφημερίδες εμφανίστηκαν ήδη τον δέκατο έβδομο αιώνα. Αρχικά περιείχαν σύντομες μη συστηματικές ανακοινώσεις αφιερωμένες σε τοπικά θέματα ή πληροφορίες για ξένες υποθέσεις και γεγονότα. Τον 18ο αιώνα

⁷⁵ Κ. Μάγερ, *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους...*, ό. π., σ. 9.

⁷⁶ Κ. Μάγερ, ό. π., σ. 10-11. «Οι σημαντικότεροι σταθμοί στην ιστορία του ελληνικού τύπου, τέλη του 18ου αιώνα - 19ος αιώνα», *Historical Quest* (historical-quest.com), 19/10/2022.

⁷⁷ Κ. Μάγερ, *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους...*, ό. π., σ. 30-31.

εμφανίστηκαν οι πρώτες εφημερίδες που ήταν μάλλον μεταφράσεις ξένων περιοδικών ή εφημερίδων που αφορούσαν λογοτεχνικά θέματα. Στα τέλη του αιώνα το ενδιαφέρον των εφημερίδων στράφηκε σταδιακά προς την πολιτική. Η επιρροή της Γαλλίας στην πολιτική δημοσιογραφία της Ιταλίας ήταν αισθητή ακόμα και πριν την Επανάσταση. Ας μην διαφεύγει της προσοχής ότι τα γαλλικά υπήρξαν τότε η κατεξοχήν διεθνής γλώσσα. Η άφιξη άλλωστε γαλλικών στρατευμάτων στη βόρεια Ιταλία ήταν αυτή που ευνοούσε τη γέννηση μιας δημοκρατικής δημοσιογραφίας σε αρκετές βόρειες πόλεις της⁷⁸.

Είναι χαρακτηριστικό ότι οι αναγνώστες των πρώτων εφημερίδων εκπροσωπούσαν μόνο τα ανώτερα κοινωνικά στρώματα. Εξαιτίας μάλιστα της γενικής φτώχειας και του αναλφαριθμητισμού της πλειονότητας του πληθυσμού δεν αναπτύχθηκαν ραγδαία, αλλά παρέμειναν για μεγάλο χρονικό διάστημα ένα απρόσιτο, ακριβό και δυσανάγνωστο «αγαθό»⁷⁹. Οι «επιδόσεις» της δημοσιογραφίας στις αρχές του 19^{ου} αιώνα (περίοδο που εξετάζουμε) φαίνονται μάλλον μέτριες: χαμηλή κυκλοφορία, μικρός αριθμός αναγνωστών οι οποίοι ανήκαν αποκλειστικά στην οικονομική και πνευματική ελίτ της εποχής, υψηλό κόστος εκτύπωσης και πολύ υψηλή τιμή για το μεγαλύτερο μέρος των πολιτών. Απαιτείτο επίσης μεγάλο χρονικό διάστημα για την επικοινωνία ειδήσεων από το εξωτερικό ή από άλλες ιταλικές περιοχές. Οι περισσότερες τέλος εφημερίδες ήταν αρχικά τετρασέλιδες και δίσητες⁸⁰.

Το δημοσιογραφικό ύφος της εποχής χαρακτηριζόταν από λογοπαίγνια, πνευματισμούς, διπλές σημασίες, συχνή χρήση στερεότυπων εκφράσεων και φράσεων, που εντείνονταν με την πάροδο του χρόνου και έφτανε έως τις ημέρες μας, ενώ ιδιαίτερα αξιοπρόσεκτη ήταν η τάση για επανάληψη, απόλυτα εύλογη στη δημοσιογραφική γραφή, ήδη από τις αρχές της τυπογραφίας. Η χρήση της μεταφορικής λειτουργίας της γλώσσας, που σήμερα κυριαρχεί στην ειδησεογραφία, ήταν την περίοδο εκείνη ακόμη σπάνια.

Γενικά η δημοσιογραφική γλώσσα της εποχής χαρακτηριζόταν από ένα υψηλό λογοτεχνικό ύφος, που διαμορφωνόταν από τεχνικές λεπτομέρειες, γραφειοκρατικά χαρακτηριστικά και μοντέρνα ξένα στοιχεία. Όσον αφορά στη σύνταξη,

⁷⁸ <https://www.fondazionebasso.it/2015/publicazioni/filo-rosso-stampa-democratica-socialista-ottocento-novecento/giornali-italiani-1786-1846/https://archive.org/, 22/12/2022>.

⁷⁹ Marta Kaliska, *La stampa italiana ieri e oggi*, Lix 2012, p. 209 στο <https://journals.pan.pl/Content/88533/mainfile.pdf, 31/12/2022>.

⁸⁰ Marta Kaliska, ό. π., σ. 210.

κυριαρχούσαν οι σύνθετες προτάσεις κάτι που μειωνόταν σταδιακά προς όφελος των απλουστευμένων προτάσεων και των τμηματικών κειμένων που συντάσσονταν με βάση αποστολές από πρακτορεία. Χαρακτηριστική επίσης ήταν η τάση της επικράτησης του σχολιασμού έναντι της έκθεσης των γεγονότων, κάτι που ωφέλησε αργότερα την ιταλική δημοσιογραφία⁸¹.

Με ελάχιστες λοιπόν εξαιρέσεις οι ιταλικές εφημερίδες εκείνης της περιόδου ήταν απλές, χωρίς να απαιτούν τον περίπλοκο σημερινό συντονισμό, χωρίς υπηρεσίες πληροφόρησης, γεμάτες πολιτικά άρθρα, μερικές φορές γραμμένα μόνο από έναν, τον διευθυντή, ο οποίος σχεδόν ποτέ δεν υπέγραφε και σχεδόν ποτέ δεν εμφανιζόταν προσωπικά, κρυμμένος καθώς βρισκόταν πίσω από τον τίτλο του «υπεύθυνου διευθυντή» που απαιτούσε ο νόμος. Οι ειδήσεις λαμβάνονταν ως επί το πλείστον από τις μεγάλες ευρωπαϊκές εφημερίδες, οι οποίες έφταναν ταχυδρομικά, και συνεπώς καθυστερημένα. Με λίγο θάρρος, λοιπόν, κάποια υποστήριξη και ευκολία γραφής, όλοι μπορούσαν να δοκιμάσουν την πολιτική και οικονομική τους τύχη μέσω της δημοσιογραφίας⁸².

B1. Η ΙΤΑΛΟΦΩΝΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ «GAZZETTA TICINESE» ΤΟΥ LUGANO

Μια χώρα όπως η Ελβετία με κοινωνική, οικονομική, πολιτική και πολιτισμική οργάνωση, με πολιτική ουδετερότητα, ήδη από το 1815 (Συνέδριο της Βιέννης), ήταν φυσικό να παρέχει μια σχετική ελευθερία στη διακίνηση ιδεών και κατ' επέκταση στην έκδοση εφημερίδων απαλλαγμένων από κάθε είδους λογοκρισία. Στο πλαίσιο λοιπόν αυτό, ιδρύθηκε στο καντόνι Ticino του Lugano της Ελβετίας, τον Ιανουάριο του 1821, έτος έναρξης της ελληνικής Επανάστασης, η ιταλόφωνη εφημερίδα «Gazzetta Ticinese», η οποία στα φύλλα της φιλοξένησε νέα απ' ολόκληρο τον κόσμο. Πρόκειται για ένα δημοσιογραφικό όργανο που εκδόθηκε από το τυπογραφείο Veladini. Η εφημερίδα, που αρχικά λειτουργούσε και ως επίσημο φύλλο, έγινε δεκτή στο Βασίλειο της Λομβαρδίας και στο Βένετο, αν και χρειάστηκε να επαναδιαπραγματευθεί τη διανομή της πέρα από τα σύνορα αρκετές φορές, με τη λογοκρισία του Μιλάνου, το οποίο τελούσε υπό αυστριακή κατοχή. Αργότερα έφτασε σε μια σεβαστή διακίνηση φύλλων και παγιώθηκε στα κύρια κέντρα της κεντρικής-βόρειας Ιταλίας. Από τα μέσα του 19^{ου} αιώνα η παρουσία της εντοπίζεται στις

⁸¹Marta Kaliska, ό. π., σ. 214, 216.

⁸² Βλ. https://www.treccani.it/enciclopedia/giornale-e-giornalismo_%28Enciclopedia-Italiana%29/, 28/12/2022.

Ηνωμένες Πολιτείες και την Αυστραλία, όπου είχε ακολουθήσει τις μεταναστευτικές διαδρομές του Ticino.

Στις τέσσερις σελίδες, που συντασσόταν στο μεγαλύτερο χρονικό διάστημα της ύπαρξής της, προστέθηκε πρόσκαιρα το «Λογοτεχνικό Παράρτημα της Εφημερίδας του Ticino». Επρόκειτο για μετρίου πολιτιστικού ενδιαφέροντος παράρτημα, γραμμένο από τον Stefano Franscini (1824-1825). Η εφημερίδα άλλαξε τη συχνότητα της δημοσίευσής της αρκετές φορές. Αρχικά εκδιδόταν ως εβδομαδιαία (μέχρι τον Δεκέμβριο του 1842), ενώ στη συνέχεια ως τρισεβδομαδιαία (Ιανουάριος 1843 - Ιούνιος 1855) και τετράκις εβδομαδιαία (Ιούλιος 1855 - Δεκέμβριος 1865), μέχρις ότου γίνει οριστικά καθημερινή (Ιανουάριος 1866 - Απρίλιος 1990).

Η φιλελεύθερη προσέγγιση και ο προσανατολισμός της, που υπήρχε ήδη στο παρελθόν από την αρχή της ίδρυσής της, έγινε πιο ξεκάθαρος μετά τη συγχώνευση της «Gazzetta Ticinese» με την εφημερίδα «Idea Moderna» (Απρίλιος 1895), η οποία είχε ιδρυθεί μόλις τον προηγούμενο Ιανουάριο (1895). Η συγκεκριμένη ενέργεια έφερε τον Emilio Bossi και τον Francesco Chiesa στο εκδοτικό γραφείο υπό τη διεύθυνση του Francesco Veladini. Με τον Milesbo, ψευδώνυμο Bossi, συντάκτη (1896-1902) και έπειτα διευθυντή (1915-1920), η «Gazzetta Ticinese» επικεντρώθηκε στις ριζοσπαστικές θέσεις. Από τον Ιανουάριο του 1920 εντάχθηκε στο «Il Dovero» ως όργανο του Ριζοσπαστικού Φιλελεύθερου Κόμματος του Ticino (PLRT), μια λειτουργία που ανέλαβε από τον Οκτώβριο του 1928 και η εφημερίδα «Avanguardia» (Ριζοσπαστικό Δημοκρατικό Κόμμα). Προσεγγίζοντας το καθεστώς Μουσολίνι κατά τη σύντομη περίοδο του, στην οποία την εφημερίδα ηγήθηκε ο Antonio Scanziani (Απρίλιος 1928 - Ιανουάριος 1929) υπό τη διεύθυνση του Fulvio Bolla (1929-1943), η «Gazzetta Ticinese» αποτέλεσε την έκφραση της φιλελεύθερης δεξιάς και διατήρησε μια διφορούμενη στάση απέναντι στον φασισμό, όπως αποδεικνύεται -για παράδειγμα- από την στήριξη που έδωσε στον Francisco Franco με το ξέσπασμα του Ισπανικού Εμφυλίου Πολέμου (1936).

Το 1928 η ιδιοκτησία της εφημερίδας μετατράπηκε σε ανώνυμη εταιρεία, αντικαθιστώντας την προηγούμενη ένωση των δύο εφημερίδων. Τον Φεβρουάριο του 1934 και ενώ ήδη είχε γεννηθεί το Ριζοσπαστικό Δημοκρατικό Φιλελεύθερο Κόμμα του Ticino, η «Gazzetta Ticinese» συνέχισε να αντιπροσωπεύει τις θέσεις της φιλελεύθερης δεξιάς. Από τη δεκαετία του 1970 ο Franco Masoni συνέβαλε σημαντικά στην καθιέρωση της πολιτικής γραμμής της εφημερίδας. Σε περιόδους οικονομικής δυσχέρειας η εφημερίδα κυκλοφορούσε ανά δεύτερη ημέρα (Μάιος 1990

- Απρίλιος 1992) ή και εβδομαδιαία (Απρίλιος 1992 - Οκτώβριος 1996). Τελικά η εφημερίδα διέκοψε οριστικά την κυκλοφορία της τον Οκτώβριο του 1996⁸³.

Όσον αφορά στα εξεταζόμενα έτη 1825 - 1827, τα οποία πραγματεύεται η παρούσα μελέτη, η εφημερίδα κυκλοφορούσε σε δισεβδομαδιαία βάση, κάθε Κυριακή και Τρίτη. Στο φύλλο της Κυριακής συμπεριλαμβάνονταν και συμπληρωματικές ειδήσεις από το φύλλο της Τρίτης. Την εν λόγω περίοδο η εφημερίδα παρουσιάζει σχεδόν όλα εκείνα τα χαρακτηριστικά στη μορφή και το περιεχόμενο, που παρουσίαζαν οι ιταλικές εφημερίδες της εποχής και που προαναφέρθηκαν. Μεγάλη λοιπόν έκταση στα φύλλα της εφημερίδας καταλαμβάνουν, όπως ειπώθηκε ανωτέρω, οι ειδήσεις σχετικά με τις υποθέσεις και τις στρατιωτικές επιχειρήσεις στην Ελλάδα, τόσο προερχόμενες από τον ελλαδικό χώρο όσο και από περιοχές εκτός Ελλάδας, καθώς τα έτη αυτά μαινόταν ο εθνικοαπελευθερωτικός Αγώνας των Ελλήνων με σκοπό την αποδέσμευσή τους από την οθωμανική κυριαρχία.

Γ. Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ (1821-1830): ΓΕΝΙΚΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Ο νότιος ελλαδικός χώρος παρέμενε μετά την κατάληψη της Κωνσταντινούπολης από τους Οθωμανούς (1453) -για τέσσερις περίπου αιώνες- ένα περιορισμένο και ισχνό τμήμα της μεγάλης Οθωμανικής αυτοκρατορίας, η οποία εκτεινόταν από το Αλγέρι έως τη Βαγδάτη και από το Κάιρο έως τη Βουδαπέστη. Κατά τη διάρκεια της οθωμανικής κατοχής οι Έλληνες υπήκοοι υπέφεραν για μεγάλα χρονικά διαστήματα, μεταξύ άλλων, και από τη βαριά φορολογία που τους είχαν επιβάλλει οι Οθωμανοί⁸⁴, γεγονός που ενδυνάμωνε ακόμη περισσότερο την έχθρα που ένιωθαν για τον κατακτητή και την επιθυμία να απαλλαγούν από αυτόν.

Ήδη από τα τέλη του 18^{ου} αιώνα και τις αρχές 19^{ου} οι Έλληνες διέθεταν διοικητική εμπειρία μέσω του θεσμού των κοινοτήτων και εξοικείωση με τα όπλα, μέσω των άτυπων στρατιωτικών σωμάτων, των αρματολών και των κλεφτών⁸⁵. Τα ανωτέρω σε συνδυασμό με το κλίμα αποσάθρωσης στην επικράτεια του Σουλτάνου⁸⁶ και με την ταυτόχρονη κυκλοφορία των ιδεών του Γαλλικού Διαφωτισμού και της

⁸³ «Gazzetta Ticinese» (hls-dhs-dss.ch) στο *Dizionario Storico della Svizzera DSS*, 22/07/2022.

⁸⁴ David Brewer, *Η φλόγα της Ελευθερίας...*, ό. π., σ. 32-33.

⁸⁵ Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το θεσμό των κοινοτήτων, τους κλέφτες και τους αρματολούς βλ. Νικόλαος Φ. Τόμπρος, *Ιστορία του νέου ελληνισμού (1453- 1832). Όψεις και απόψεις*, Αθήνα 2020, σ. 70-81.

⁸⁶ Νικόλαος Φ. Τόμπρος, *Ιστορία του νέου ελληνισμού...* ό. π., σ. 137.

Γαλλικής Επανάστασης, η οποία συνέδεσε έμπρακτα το αίτημα της εθνικής απελευθέρωσης των λαών με το αίτημα για κοινωνική και πολιτική δικαιοσύνη, άφησαν να διαφανούν τα πρώτα σημάδια μιας επικείμενης επαναστατικής κινητοποίησης των ελληνόφωνων ορθοδόξων χριστιανών ενάντια στους Οθωμανούς Τούρκους.

Παρά την αποτυχημένη έκβαση της Επανάστασης στις Παραδουνάβιες ηγεμονίες⁸⁷, ο Αγώνας που ξέσπασε σε διαφορετικά μέρη της Πελοποννήσου τον Μάρτιο του 1821, στέφθηκε με επιτυχία. Η συμβολή και η δράση σπουδαίων προσωπικοτήτων της εποχής, όπως του Γρηγόριου Δικαίου ή Παπαφλέσσα, του Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη, του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη, που επιστρέφοντας από τα Επτάνησα στη Μάνη, ανέλαβε τον συντονισμό των εξεγερμένων Ελλήνων της περιοχής, είχε ως αποτέλεσμα να επιτευχθούν αξιόλογες στρατιωτικές επιτυχίες -σε βραχύ χρονικό διάστημα-, οι οποίες αναπτέρωσαν το ηθικό τους, ενώ εκκαθάρισαν και απελευθέρωσαν πολλές πόλεις της Πελοποννήσου, εδραιώνοντας με αυτόν τον τρόπο την Επανάσταση στον Μοριά⁸⁸.

Οι επαναστατημένοι Έλληνες επεδίωξαν να παρουσιάσουν στους Ευρωπαίους την εικόνα ενός χριστιανικού έθνους με πολιτισμική κληρονομιά, που εξεγέρθηκε εναντίον ενός άλλου βάρβαρου και απολίτιστου τυράννου. Έχοντας συνεπώς ως συμπαραστάτη και αρωγό την πίστη τους και το σύμβολο του Σταυρού, απέδωσαν στον Αγώνα τους και θρησκευτικό περιεχόμενο πέρα από το εθνικοαπελευθερωτικό. Παράλληλα προσπάθησαν να οργανώσουν διοικητικά την Επανάσταση και να συγκροτήσουν τοπικούς οργανισμούς, ενημερώνοντας τις Μ. Δυνάμεις με σχετικές προκηρύξεις για τον χαρακτήρα του απελευθερωτικού τους Αγώνα.

Η νικηφόρα έκβαση της μάχης στο Βαλτέτσι (12-13/5/1821) ήταν απ' αυτές που εδραίωσαν την Επανάσταση στην Πελοπόννησο. Η επίμονη πολιορκία και άλωση της Τριπολιτσάς (23/9/1821)⁸⁹, το διοικητικό κέντρο των Οθωμανών στον Μοριά και η καταστροφή που υπέστη ο στρατός του Δράμαλη στα Δερβενάκια (22/7/1822), υπήρξαν από τις σημαντικότερες επιτυχίες των Ελλήνων εναντίον των Οθωμανών Τούρκων, που κατέστησαν πρόδηλο στον εχθρό ότι η καταστολή της ελληνικής Επανάστασης θα αποτελούσε ένα δύσκολο εγχείρημα.

⁸⁷ Βλ. σχετικά ό. π., σ. 164.

⁸⁸ Νικόλαος Φ. Τόμπρος, *Ιστορία του νέου ελληνισμού...*, ό. π., σ. 167.

⁸⁹ Βλ. σχετικά ό. π., σ. 171.

Έως το 1823 δεν είχε καταφέρει να αποβιβαστεί κανένας Οθωμανός στρατιώτης στη δυτική πλευρά της Πελοποννήσου, ενώ το Μεσολόγγι αντιστεκόταν ακόμα σθεναρά. Την ίδια χρονική περίοδο σημειώθηκαν επιτυχίες και σε περιοχές της Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας και της Εύβοιας, ενώ στη θάλασσα οι στόλοι των τεσσάρων ναυτικών νησιών: Ύδρα, Σπέτσες, Ψαρά και Σάμος διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο στον ελληνικό εθνικοαπελευθερωτικό Αγώνα στον χώρο του Αιγαίου πελάγους. Οι ναυτικές τους δυνάμεις, δρώντας από κοινού ή μεμονωμένα, επιδίδονταν σε ναυμαχίες με τον εχθρικό στόλο, σε επιθέσεις νηοπομπών, σε ανεφοδιασμούς και αποκλεισμούς φρουριών. Οι συστηματικές επιθέσεις, που πραγματοποιούσαν κατά τη διάρκεια της νύχτας τα πυρπολικά, είχαν ως αποτέλεσμα να περιοριστούν αισθητά οι επιχειρήσεις και οι κινήσεις του ήδη αποσυντιθέμενου οθωμανικού στόλου στο Αιγαίο, μεταθέτοντας έτσι το βάρος των εχθρικών ενεργειών στην ξηρά⁹⁰.

Ωστόσο το ενδιαφέρον των Ελλήνων επαναστατών ήταν στραμμένο στις χερσαίες επιχειρήσεις και συγκεκριμένα στον έλεγχο και την κατοχή των φρουριών της ελληνικής επικράτειας. Τα φρούρια παρείχαν τέλεια κάλυψη και προστασία στα άτακτα στρατεύματα των Ελλήνων αγωνιστών, τα οποία απαρτίζονταν κυρίως από τους παλαιούς κλέφτες και αρματολούς. Ο κλεφτοπόλεμος⁹¹ υπήρξε η μοναδική μορφή πολέμου που γνώριζαν καλά οι Έλληνες και προτιμούσαν, για να αντιμετωπίζουν και να νικούν τους Τούρκους, αφού δεν μπορούσαν να αγωνίζονται εναντίον τους κατά μέτωπο, ιδίως λόγω του ισχυρού οθωμανικού ιππικού. Μπορούσαν επιπλέον μέσα από την κατοχή των φρουριών να ελέγχουν τα απελευθερωμένα εδάφη. Γι' αυτό πολλές από τις ελληνικές στρατιωτικές επιχειρήσεις επικεντρώθηκαν γύρω από τα φρούρια⁹².

Υστερα από έξι μήνες πολέμου οι Έλληνες είχαν καταλάβει τα φρούρια της Μονεμβασιάς, του Παλαιού και Νέου Ναβαρίνου, της Τριπολιτσάς, εμποδίζοντας την προέλαση των Οθωμανών Τούρκων από την ανατολική και δυτική πλευρά του Κορινθιακού κόλπου. Ωστόσο το κάστρο της Πάτρας άλλα και άλλα στη Ρούμελη (π.χ. Ακρόπολη, Βόνιτσα) και τον Μοριά (π.χ. Μεθώνη, Κορώνη, Ρίο) παρέμειναν σε οθωμανικά χέρια καθ' όλη τη διάρκεια της Επανάστασης, παρέχοντας τη δυνατότητα πρόσβασης του εχθρικού στρατού στα κέντρα των ελληνικών επιχειρήσεων.

⁹⁰Ν. Τόμπρος, *Ιστορία του νέου ελληνισμού...*, ό. π., σ. 171.

⁹¹ David Brewer, *Η φλόγα της Ελευθερίας...*, ό. π., σ. 110.

⁹² Ν. Τόμπρος, ό. π., σ. 195-197.

Οι Οθωμανοί Τούρκοι ύστερα από τρία χρόνια χερσαίου πολέμου (1821-1824) και έχοντας χάσει αρκετά από τα πολεμικά τους πλοία εξαιτίας των ελληνικών πυρπολικών στην περιοχή της θάλασσας, δεν είχαν κατορθώσει τίποτα ουσιαστικό εναντίον των Ελλήνων. Ήταν προφανές ότι ο Σουλτάνος θα έπρεπε να προβεί στην κατάστρωση ενός νέου στρατιωτικού σχεδίου, προκειμένου να καταπνίξει την εξέγερσή τους και να τους υποτάξει και πάλι. Για τον λόγο αυτό στράφηκε στον αντιβασιλέα της Αιγύπτου Μωχάμετ Αλή Πασά, ζητώντας του βοήθεια. Επρόκειτο για έναν ιδιαίτερα χαρισματικό και ευφυή ηγέτη, ο οποίος εκτός από τις γενικότερες καινοτόμες μεταρρυθμίσεις που είχε επιφέρει στη χώρα του και οι οποίες την είχαν κυριολεκτικά μετασχηματίσει⁹³, είχε συγκροτήσει έναν υπερσύγχρονο στρατό και ναυτικό, εκπαιδευμένο σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά πρότυπα.

Με την υπόσχεση ότι θα έπαιρνε υπό την εξουσία του τον Μοριά, όταν θα τον καταλάμβανε, ξεκίνησε το 1824 με τα αιγυπτιακά του στρατεύματα ο εξίσου ικανότατος θετός γιος του αντιβασιλέα της Αιγύπτου, ο Ιμπραήμ Πασάς, με τελικό στόχο την εισβολή του στην Πελοπόννησο. Στο ενδιάμεσο -σύμφωνα με το σχέδιο του Σουλτάνου- έπρεπε να καθυποταχτούν άλλες περιοχές, όπως η Κρήτη, τα νησιά του Αιγαίου (π.χ. Ύδρα, Σπέτσες, Ψαρά, Κάσος, Σάμος) και να επιβληθεί και πάλι η σουλτανική κυριαρχία επ' αυτών.

Η έκβαση της ναυμαχίας στο ακρωτήρι Γέροντας (10/9/1824) ανάμεσα στον ελληνικό και οθωμανο-αιγυπτιακό στόλο μπορεί να μην υπήρξε από τις πιο πετυχημένες, ήταν ωστόσο ικανή, για να αποδεχθεί ο Ιμπραήμ ότι την χρονική αυτή περίοδο δεν μπορούσε να πραγματοποιήσει την εισβολή του στην Πελοπόννησο. Μολονότι ο χειμώνας κρατούσε κατά παράδοση τα πλοία στα λιμάνια, ο Ιμπραήμ δεν περίμενε τον ερχομό της άνοιξης, για να ξεκινήσει εκ νέου τις επιχειρήσεις του, που στόχευαν την εισχώρησή του στην περιοχή του Μοριά. Ακολουθώντας τις παραινήσεις του Γάλλου πλοιάρχου του Ντρουό⁹⁴, πέρασε με τον στόλο του από την Κρήτη στη Μεθώνη (23-24/2/1825), νότια της Πελοποννήσου, καταλαμβάνοντάς την. Στόχος του Ιμπραήμ, ο οποίος τελικά επετεύχθη, ήταν η διαδοχική αποβίβαση πολλών στρατευμάτων από την Αίγυπτο σε εκείνη την περιοχή. Συγχρόνως, πέτυχε χωρίς ιδιαίτερες αντιστάσεις, την κατάληψη της πόλης και του φρουρίου της Κορώνης, λίγα μόλις χιλιόμετρα μακριά από τη Μεθώνη, ενώ στη συνέχεια

⁹³ Βλ. σχετικά David Brewer, *Η φλόγα της Ελευθερίας...*, ό. π., σ. 277.

⁹⁴ Ο. π., σ. 280.

επικεντρώθηκε στην κατάληψη των φρουρίων του Παλαιού και Νέου Ναβαρίνου, τα οποία βρίσκονταν σε ελληνικά χέρια.

Την ίδια περίοδο ο ελληνικός λαός συνέχιζε ακόμη να ταλανίζεται από τον δεύτερο εμφύλιο πόλεμο (1824-1825) που τον είχε αποπροσανατολίσει και καταστήσει αδύναμο, για να προβάλει οποιαδήποτε αντίσταση, ακόμα και στοιχειώδη απέναντι στον Ιμπραήμ, τις βλέψεις του οποίου γνώριζε, αλλά δεν περίμενε να υλοποιηθούν κατά τη διάρκεια της χειμερινής περιόδου. Ήδη από την έναρξη της Επανάστασης (1821) οι διαμάχες και οι έριδες μεταξύ στρατιωτικών της Πελοποννήσου -με επικεφαλής τον Θ. Κολοκοτρώνη- και πολιτικών (Νησιώτες και Πελοποννήσιοι) για την ηγεσία του Αγώνα, οδήγησαν στην πρώτη εμφύλια σύρραξη η οποία κορυφώθηκε το φθινόπωρο του 1823, μετά τη σύγκληση των δύο Εθνοσυνελεύσεων. Σ' αυτές περιθωριοποιήθηκαν οι στρατιωτικοί οπλαρχηγοί της Επανάστασης και οι Φιλικοί, κυρίως ο Θ. Κολοκοτρώνης και ο Δ. Υψηλάντης, ενώ επικράτησαν οι προεστοί και οι Φαναριώτες με επικεφαλής τον Ιωάννη Κωλέττη και Αλέξανδρο Μαυροκορδάτο. Για να συνεχιστεί ο απελευθερωτικός Αγώνας των Ελλήνων, ήταν ξεκάθαρο ότι χρειαζόνταν επιπλέον μεγάλα χρηματικά ποσά. Ο μοναδικός τρόπος, για να συγκεντρωθούν τα ποσά αυτά και να καλυφθούν οι πολεμικές ανάγκες του Αγώνα ήταν η χορήγηση δανείων από το εξωτερικό. Γι' αυτόν τον λόγο η ελληνική διοίκηση από τις αρχές της Επανάστασης προσπάθησε να τα συγκεντρώσει μέσω της δανειακής οδού, χωρίς ωστόσο να τα καταφέρει.

Εκείνη την χρονική περίοδο η Βρετανία, ως πρωτοπόρα της Βιομηχανικής Επανάστασης, είχε συσσωρεύσει αρκετά χρήματα, τα οποία δεν μπορούσε να τα απορροφήσει η ντόπια αγορά της γεωργίας και της κτηνοτροφίας, με αποτέλεσμα ν' αναζητούνται νέες αγορές. Το γεγονός αυτό συνδυαστικά με τα εγκωμιαστικά σχόλια και τις διαβεβαιώσεις ότι η Ελλάδα διέθετε τα πιο σίγουρα και πιο πλούσια μέσα αποπληρωμής, οδήγησε τους Άγγλους τραπεζίτες στη σύναψη του πρώτου αγγλικού δανείου (Φεβρουάριος 1824)⁹⁵. Η ονομαστική αξία του δανείου ανήλθε σε 800.000 λίρες. Αν προσμετρηθούν όμως οι κρατήσεις και οι προμήθειες, το ποσό που τελικά έλαβαν οι Έλληνες ήταν αρκετά μειωμένο (350.000 λίρες). Η αποπληρωμή του όμως, αφορούσε ολόκληρο το ποσό.

Μια σειρά από δυσκολίες μεταξύ των οποίων και οι διαφωνίες ανάμεσα στους δανειστές και τους Έλληνες εκπροσώπους σχετικά με τη διάθεση των χρημάτων αυτών, εάν θα βρίσκονταν δηλαδή στα χέρια Βρετανών επιτρόπων στην Ελλάδα ή

⁹⁵ David Brewer, *Η φλόγα της Ελευθερίας...*, ό. π., σ. 262-263.

Ελλήνων και ποιοι θα ήταν αυτοί, είχε ως συνέπεια τα χρήματα να καθυστερήσουν να φτάσουν. Όταν ήρθε επί ελληνικού εδάφους η πρώτη δόση των 40.000 λιρών (Απρίλιος 1824), τα χρήματα κατακρατήθηκαν, όπως και το ποσό της δεύτερης δόσης (13/6/1824). Τελικά τα χρήματα έφτασαν στο Ναύπλιο σε μια περίοδο ανάπαυλας από την εμφύλια σύρραξη (Αύγουστος 1824)⁹⁶. Το πρώτο αγγλικό δάνειο, που εκδόθηκε με την υποστήριξη του ελληνικού κοιτάτου στο Λονδίνο, ξοδεύτηκε δυστυχώς γρήγορα και ανεξέλεγκτα, καλύπτοντας σχεδόν αποκλειστικά τις ανάγκες για τη διεξαγωγή των δύο εμφυλίων πολέμων.

Η σύναψη του δεύτερου αγγλικού δανείου συνέπεσε χρονικά με την απόβαση του Ιμπραήμ στην Πελοπόννησο, ένα χρόνο μετά από το πρώτο (Φεβρουάριος 1825), από διαφορετικό οικονομικό οίκο και όχι μέσω του ελληνικού κοιτάτου. Αυτή τη φορά οι Έλληνες θα είχαν στη διάθεσή τους ένα μεγαλύτερο ποσό, της τάξεως των 500.000 λιρών, το οποίο θα διέθεταν μόνο για την αγορά πλοίων και πολεμοφοδίων, απαραίτητων για τη συνέχιση των πολεμικών τους επιχειρήσεων. Θα μπορούσαν επίσης μ' αυτά να αναμένουν και τις υπηρεσίες του λόρδου Cochrane ως διοικητή των ναυτικών τους δυνάμεων. Είναι χαρακτηριστικό ότι σχεδόν 400.000 λίρες δαπανήθηκαν για πλοία, ατμόπλοια και φρεγάτες. Από τα έξι ατμόπλοια που είχαν παραγγελλεί μόνο τρία τελικά παραδόθηκαν («Καρτερία» 11/1825, «Ελλάς» 11/1826. «Επιχειρήσεις» 1827) και μία από τις δύο φρεγάτες («Ερμής»). Εντούτοις ακόμα και αυτά έφτασαν με καθυστέρηση, ενώ δεν προσέφεραν ιδιαίτερη πολεμική βοήθεια⁹⁷. Τον Μάιο του 1826, όταν έφτασε και η τελευταία δόση (14.000 λίρες), βρήκε το ελληνικό δημόσιο ταμείο παντελώς άδειο.

Οι κυβερνητικοί με αρχηγό τον Γ. Κουντουριώτη, έχοντας ως υπόβαθρό τους τον πλούτο, αλλά και τα χρήματα από το πρώτο βρετανικό δάνειο που συνομολογήθηκε για τις πολεμικές ανάγκες της χώρας, το οποίο κατασπαταλήθηκε παρά τις φιλότιμες προσπάθειες του Κολοκοτρώνη να το αποτρέψει, κατάφεραν να συνασπίσουν γύρω τους τους νησιώτες κεφαλαιούχους, τους Πελοποννήσιους γαιοκτήμονες, τους Έλληνες του εξωτερικού και τους Ρουμελιώτες οπλαρχηγούς. Ο Θ. Κολοκοτρώνης -με μειωμένη πλέον επιρροή- αναγκάστηκε ν' αναγνωρίσει την κυβέρνηση Γ. Κουντουριώτη, ώστε να επιτευχθεί ο τερματισμός των εμφυλίων εχθροπραξιών (22/5/1824). Ο δεύτερος όμως εμφύλιος πόλεμος δεν άργησε να ξεσπάσει (Ιούλιος 1824 – Ιανουάριος 1825) με αποκορύφωμα το ατυχές συμβάν του

⁹⁶ Ο. π., σ. 266-267.

⁹⁷ David Brewer, *Η φλόγα της Ελευθερίας...*, ό. π., σ. 340-341.

θανάτου του γιου του Θ. Κολοκοτρώνη, Πάνου, σε ενέδρα έξω από την Τριπολιτσά (13/11/1824), γεγονός που οδήγησε στην απομάκρυνση του «Γέρου του Μοριά» από την ενεργό στρατιωτική δράση και την εγκατάστασή του στη Βυτίνα. Η κατάσταση χειροτέρεψε, όταν ρουμελιώτικα στρατεύματα εισέβαλαν στην Πελοπόννησο υπό τον Ι. Γκούρα και Καρατάσο, προκαλώντας αδιανόητες λεηλασίες και καταστροφές, ιδίως στην περιοχή της Αχαΐας.

Μπροστά στην επικινδυνότητα και την κρισιμότητα της κατάστασης, την οποία αντιμετώπιζε τώρα η Επανάσταση, καθώς είχε επιτευχθεί ήδη η σύμπραξη του Σουλτάνου με τον Μωχάμετ Αλή της Αιγύπτου, ο Θ. Κολοκοτρώνης δέχτηκε να μεταβεί στο Ναύπλιο, ώστε να προσφέρει εκ νέου τις υπηρεσίες του στην πατρίδα. Ο Γ. Κουντουριώτης όμως, που δεν τον εμπιστευόταν, τον φυλάκισε στην Ύδρα (6/2/1825), ενώ τον Απρίλιο του ίδιου έτους υπέταξε και φυλάκισε στην Ακρόπολη, ως προδότη, τον Οδυσσέα Ανδρούτσο, ο οποίος είχε σταθεί στο πλευρό του Κολοκοτρώνη κατά τη διάρκεια των δύο εμφυλίων πολέμων. Ο Ανδρούτσος δολοφονήθηκε υπό την ανοχή της κυβέρνησης στις 5 Ιουνίου 1825. Ο δε Θ. Κολοκοτρώνης αφέθηκε αργότερα ελεύθερος υπό την πίεση των εξελίξεων, αφού η κατάληψη της μισής Πελοποννήσου από τον Ιμπραήμ, η πολιορκία του Μεσολογγίου από τον Κιουταχί κ.λπ., απαιτούσαν άμεσα τις στρατηγικές του ικανότητες.

Οι Έλληνες μέχρι εκείνη τη στιγμή δεν είχαν ποτέ αντιμετωπίσει έναν τόσο καλά οργανωμένο, αποφασιστικό και πολύ πειθαρχημένο στρατό υπό την ηγεσία ενός εξίσου αυστηρού, πειθαρχημένου και συνάμα πολιτισμένου ηγέτη, όπως του Ιμπραήμ, ο οποίος ήξερε να δείχνει οίκτο, όπου αυτό εξυπηρετούσε τους σκοπούς του και τα συμφέροντά του.

Η πρώτη απόβαση του Ιμπραήμ στην Πελοπόννησο έκανε τον πρόεδρο του *Εκτελεστικού* Γ. Κουντουριώτη να μεταβεί αυτοπροσώπως από το Ναύπλιο στην περιοχή του Ναβαρίνου επικεφαλής των ελληνικών στρατευμάτων μαζί με τον Μαυροκορδάτο και τον Κυριάκο Σκούρτη, ναύαρχο από την Ύδρα, ο οποίος διορίστηκε αργότερα αρχιστράτηγος των ελληνικών στρατευμάτων, αν και δεν γνώριζε τίποτα σχετικά με τη διεξαγωγή του χερσαίου πολέμου. Οι σπασμωδικές και άνευ σημασίας στην πράξη, ενέργειες των ελληνικών χερσαίων δυνάμεων για προβολή όποιας αντίστασης, κατεστάλησαν πολύ εύκολα από τον Ιμπραήμ Πασά, ο οποίος επικράτησε ολοκληρωτικά στη μάχη στο Κρεμμύδι (19/4/1825), λίγο μακριά από τον κόλπο του Ναβαρίνου. Ακολούθησε η κατάληψη της Σφακτηρίας και ο

βομβαρδισμός του Παλαιοκάστρου (Παλαιό Ναβαρίνο)⁹⁸. Η αδιαφορία της ελληνικής κυβέρνησης για τον ανεφοδιασμό και την ενίσχυση του συγκεκριμένου φρουρίου, είχε ως αποτέλεσμα να προβεί η φρουρά του σε αναγκαστική συνθηκολόγηση (10/5/1825) και να αφεθεί στις ευνοϊκές διαθέσεις του Ιμπραήμ, αφού δεν διέθετε πλέον τα αναγκαία πολεμοφόδια και προμήθειες τροφίμων, για να συνεχίσει την αντίσταση και την υπεράσπισή του⁹⁹. Σε αναγκαστική συνθηκολόγηση οδηγήθηκε λίγες ημέρες αργότερα (18/5/1825) και η φρουρά του Νεόκαστρου υπό τον Ι. Μακρυγιάννη, του τελευταίου οχυρωμένου φρουρίου των Ελλήνων, καθώς η έλλειψη κυρίως του νερού κατέστησε την καθημερινότητα των πολιορκημένων απελπιστική και δυσβάσταχτη¹⁰⁰.

Ο Ιμπραήμ, έχοντας πλέον καταλάβει όλα αυτά τα νευραλγικά σημεία στο νότιο τμήμα της Πελοποννήσου, συνέχισε την προέλασή του βόρεια για την υποταγή και της υπόλοιπης Πελοποννήσου. Τις περιοχές τις οποίες καταλάμβανε δεν τις άφηνε αφύλακτες, αλλά τοποθετούσε φρουρές. Ο ελληνικός απελευθερωτικός Αγώνας είχε τεθεί σε μεγάλο κίνδυνο ύστερα από την απόβαση του Ιμπραήμ στον Μοριά και η Ελληνική Επανάσταση απειλείτο άμεσα να καταπνιγεί¹⁰¹. Ό,τι είχε κατορθωθεί μέχρι εκείνη τη στιγμή από τους Έλληνες κινδύνευε τώρα να χαθεί.

Στη δύσκολη αυτή χρονική στιγμή και υπό το φόβο μιας επικείμενης ολοκληρωτικής καταστροφής που θα σήμαινε την απώλεια ολόκληρης της πατρίδας, η ελληνική διοίκηση αφυπνισμένη πλέον, προσχώρησε σε μια σειρά από ενέργειες, όπως την παραχώρηση αμνηστίας σε όλους όσους είχαν πολεμήσει στους εμφύλιους πολέμους εναντίον της. Ο Θ. Κολοκοτρώνης και οι σύντροφοί του αποφυλακίστηκαν. Ο ίδιος διορίστηκε αρχιστράτηγος των ελληνικών δυνάμεων, ενώ επιβλήθηκε στρατολόγηση μιας τακτικής δύναμης ανδρών υπό τη διοίκηση του Γάλλου φιλέλληνα συνταγματάρχη Charles-Nicolas Fabvier ενάντια στη συνηθισμένη και δοκιμασμένη επί σειρά ετών τακτική του κλεφτοπολέμου, την οποία οι Έλληνες θεωρούσαν αποτελεσματική.

Ο Κολοκοτρώνης και οι άνδρες του, παρόλο που επικεντρώθηκαν στην παρεμπόδιση της κατάληψης της Τριπολιτσάς από τον Ιμπραήμ Πασά, την οποία θεωρούσε καίριας σημασίας για τον έλεγχο της Πελοποννήσου, δεν μπόρεσαν τελικά

⁹⁸ David Brewer, *Η φλόγα της Ελευθερίας...*, ό. π., σ. 277-286.

⁹⁹ Ο. π., σ. 284-285.

¹⁰⁰ David Brewer, *Η φλόγα της Ελευθερίας...*, ό. π., σ. 284-285.

¹⁰¹ Μιχαήλ Σακελλαρίου, *Η απόβαση του Ιμπραήμ στην Πελοπόννησο καταλύτης για την αποδιοργάνωση της Ελληνικής Επανάστασης 24 Φεβρουαρίου-23 Μαΐου 1825*, Ηράκλειο 2013, σ. 50-65.

να το αποτρέψουν, καθώς ο Αιγύπτιος στρατιωτικός την κατέλαβε με τις δυνάμεις του (Ιούνιος 1825). Την ίδια περίοδο στη θάλασσα πραγματοποιήθηκαν κάποιες πρωτοβουλίες από τον Α. Μιαούλη στη Μεθώνη (Μάιος 1825) και τον Κ. Κανάρη στο λιμάνι της Αλεξάνδρειας (Ιούνιος 1826) εναντίον του αιγυπτιακού στόλου, χωρίς ωστόσο να επιφέρουν κάποιο στρατηγικής σημασίας αποτέλεσμα.

Ιδιαίτερα σημαντική για την επιβίωση των Ελλήνων αποδείχθηκε ωστόσο, η νίκη που πέτυχαν εναντίον του Ιμπραήμ στους Μύλους Λέρνης Αργολίδας (25/6/1825), χωριό απέναντι από το Ναύπλιο. Σ' αυτό βρίσκονταν συγκεντρωμένα τα περισσότερα αποθέματα σιτηρών και πολεμοφοδίων του Ναυπλίου και από εκεί υδρευόταν η πόλη. Την υπεράσπισή των Μύλων είχαν αναλάβει ο Δημήτριος Υψηλάντης, ένας γιος του Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη και ο Ι. Μακρυγιάννης, ο οποίος τραυματίστηκε και έλαβε ιατρική φροντίδα στη φρεγάτα του Comte de Rigny, του ναυάρχου, που δύο χρόνια αργότερα (1827) πρωταγωνίστησε στα γεγονότα του Ναβαρίνου. Η μάχη των Μύλων έσωσε ουσιαστικά το Ναύπλιο¹⁰². Παρόλη όμως τη σημαντική ελληνική νίκη στην Αργολίδα, η κατάσταση δεν ήταν ευνοϊκή για τους Έλληνες, αφού το φρούριο της Μονεμβασιάς (τέλη 1825), αλλά και οι μεγαλύτερες πόλεις της Πελοποννήσου είχαν καταληφθεί ή λεηλατηθεί με βαναυσότητα από τις στρατιωτικές δυνάμεις του Ιμπραήμ Πασά. Συγχρόνως, οι Έλληνες είχαν χάσει αρκετές από τις μεγάλες μορφές του Αγώνα μεταξύ των οποίων ο Αναγνωσταράς (Σφακτηρία) και ο Παπαφλέσσας (Μανιάκι).

Το έτος 1826 αποδείχθηκε ιδιαίτερα κρίσιμο για τον ελληνικό απελευθερωτικό Αγώνα, αφού το Μεσολόγγι, η πόλη που βαστούσε και αντιστεκόταν σθεναρά στις εχθρικές επιθέσεις για έναν χρόνο, τελικά περιήλθε στα χέρια των Τουρκοαιγυπτίων. Οι πολιορκούμενοι οδηγήθηκαν σε ηρωική Έξοδο, καθιστώντας την πόλη σύμβολο αγωνιστικότητας. Συγχρόνως η πράξη τους προώθησε το ελληνικό ζήτημα, αναθερμαίνοντας το φιλελληνικό πνεύμα στην Ευρώπη, το οποίο είχε ατονήσει τα προηγούμενα χρόνια.

Κατά τη διάρκεια του ίδιου έτους οι ενέργειες των Ελλήνων στράφηκαν στην υπεράσπιση της Αθήνας και της Ακρόπολής της, που δυστυχώς και αυτή παραδόθηκε στις δυνάμεις του Κιουταχί Πασά λίγο αργότερα. Μπροστά στην κρισιμότητα της κατάστασης η Γ' Εθνοσυνέλευση ανέθεσε την ηγεσία των στρατιωτικών δυνάμεων στον Sir Richard Church (Τσώρτς) και των ναυτικών στον Thomas Cochrane (Κόχραν), ενώ εξέλεξε τον Ιωάννη Καποδίστρια ως «κυβερνήτη» της Ελλάδας με

¹⁰² David Brewer, *Η φλόγα της Ελευθερίας...*, ό. π., σ. 289-290.

επταετή θητεία. Ο δε θανάσιμος τραυματισμός του Γ. Καραϊσκάκη σε συμπλοκή (22/4/1827) πριν από τη μάχη του Φαλήρου ή Αναλάτου (24/4/1827), υπήρξε ακόμα ένα θλιβερό γεγονός το οποίο στοίχισε στον ελληνικό Αγώνα¹⁰³.

Ήταν προφανές ότι η Ελλάδα χρειαζόταν περισσότερο από ποτέ τη βοήθεια των ξένων δυνάμεων¹⁰⁴. Τελικά οι τρεις προστάτιδες δυνάμεις ήταν αυτές που διαδραμάτισαν καθοριστικό ρόλο στη δημιουργία του ανεξάρτητου ελληνικού κράτους μετά από τη ναυμαχία του Ναβαρίνου (8/10/1827), όπου ο ενωμένος συμμαχικός στόλος της Αγγλίας, Γαλλίας και Ρωσίας κατέστρεψε ολοκληρωτικά τον οθωμανο-αιγυπτιακό στόλο που ήταν αγκυροβολημένος εκεί. Η Ελληνική Επανάσταση είχε λάβει πλέον τέλος¹⁰⁵. Στις αρχές του επόμενου έτους ο Ι. Καποδίστριας έφτασε στο Ναύπλιο και επιδόθηκε σε μια σειρά μέτρων με στόχο την ανασυγκρότηση του κράτους. Δύο χρόνια αργότερα (3/2/1830) με την υπογραφή του πρωτοκόλλου του Λονδίνου ή «Πρωτοκόλλου της Ανεξαρτησίας» από τις Μεγάλες Δυνάμεις δημιουργήθηκε ανεξάρτητο ελληνικό κράτος με οροθετική γραμμή τη γραμμή Αμβρακικού - Παγασητικού. Οι θυσίες και ο Αγώνας των Ελλήνων είχαν πλέον ευοδωθεί.

Δ. ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΤΩΝ ΕΤΩΝ 1825-1827. ΜΙΑ ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Έχοντας περάσει λοιπόν ήδη τέσσερα χρόνια από την έναρξη της Ελληνικής Επανάστασης φαινόταν καθαρά ότι ο εχθρός, παρά τα μέσα που διέθετε, δεν είχε τη δύναμη να την καταστείλει. Ωστόσο, οι εσωτερικές διαμάχες και οι έριδες ώθησαν το έθνος σε ένοπλη εμφύλια σύγκρουση δύο φορές έως το 1825, γεγονός που απείλησε την Επανάσταση με αυτοδιάλυση¹⁰⁶. Βαθιά προσωπικά και κομματικά συμφέροντα, αλλά και μίσση έθεσαν την ελευθερία του έθνους σε δεύτερη μοίρα, παραγκωνίζοντας πολλούς από τους κορυφαίους ηγέτες της, με ό,τι ολέθριο αυτό συνεπαγόταν για την πατρίδα και τον ελληνικό απελευθερωτικό Αγώνα.

Τη στιγμή αυτή της ελληνικής αδυναμίας, της εσωτερικής αποσύνθεσης, όπου τα πάθη, οι έριδες και τα συμφέροντα, βαθιά φωλιασμένα, είχαν αποδιοργανώσει τον ελληνικό λαό, εκμεταλλεύτηκε ο εχθρός, που ενισχυμένος από τις υπεράριθμες, πιο ικανές, καλύτερα οργανωμένες και εφοδιασμένες δυνάμεις του Αιγυπτίου Ιμπραήμ

¹⁰³ Γιάννης Βλαχογιάννης, *Καραϊσκάκης, Βιογραφία βγαλμένη από ανέκδοτες πηγές, βιβλιογραφία και στοματικές παραδόσεις*, Αθήνα 1943, σ. 46. «Ο θάνατος του Καραϊσκάκη: Πυροβολήθηκε από ελληνικό χέρι ο γιος της καλόγριας;» (protothema.gr), 28/11/2022.

¹⁰⁴ David Brewer, *Η φλόγα της Ελευθερίας...*, ό. π., σ. 292-304.

¹⁰⁵ Ό. π., σ. 375-385.

¹⁰⁶ Μιχαήλ Σακελλαρίου, *Η απόβαση του Ιμπραήμ στην Πελοπόννησο...*, ό. π., σ. 41.

Πασά, ετοίμαζε τη νέα του προέλαση στην περιοχή του Μοριά, την ίδια περίοδο που ο Ρούμελης Βαλεσή Ρεσίτ Μεχμέτ (Κιουταχής) ετοιμαζόταν να εισβάλλει στη Στερεά Ελλάδα. Μετά από επτά μήνες καθυστέρησης ο Ιμπραήμ αποβιβάστηκε στην Πελοπόννησο (Φεβρουάριος 1825), έχοντας προηγουμένως υποστεί σοβαρές απώλειες σε στρατό, υλικό εξοπλισμό και μεταγωγικά πλοία από πολεμικές ενέργειες, ναυάγια και ασθένειες¹⁰⁷.

Παρά την ξεκάθαρη υπεροχή του εχθρικού ιππικού και πεζικού συγκριτικά με τους Έλληνες, η γενικότερη κατάσταση που επικρατούσε στις εχθρικές δυνάμεις δεν διέφερε πολύ απ' αυτήν των Ελλήνων. Οι στρατιώτες ήταν απλήρωτοι εδώ και 8 μήνες και η πειθαρχία τους επιβαλλόταν συνήθως με σκληρές τιμωρίες. Αυτοί ήταν συνηθισμένοι στο ζεστό, θερμό και ηλιόλουστο κλίμα της Αφρικής και δεν μπορούσαν εύκολα ν' αντέξουν την υγρασία και το κρύο του ελληνικού χειμώνα. Τα στοιχεία αυτά σε συνδυασμό με την απουσία ιατρών, ιατρικού εξοπλισμού και φρικτών υγειονομικών συνθηκών που επικρατούσαν στα στρατόπεδα, είχαν ως συνέπεια αρκετοί απ' αυτούς να πεθαίνουν ή να λιποτακτούν¹⁰⁸. Επιπρόσθετα ο Ιμπραήμ, που είχε τεθεί επικεφαλής όλων αυτών των δυνάμεων, ήταν ένας άνθρωπος χωρίς ιδιαίτερη στρατιωτική μόρφωση, δίχως διοικητική εμπειρία και δίχως να γνωρίζει από σχέδια στρατηγικής. Στηριζόταν περισσότερο στην τύχη, το θάρρος, τη φιλοδοξία, το πείσμα και τα ηγετικά του προσόντα, τα οποία διέθετε σε μέγιστο βαθμό. Ακόμα και οι άλλοι διοικητές των συνταγμάτων και οι κατώτεροι Αιγύπτιοι αξιωματικοί του δεν είχαν στρατιωτική εκπαίδευση, πλην κάποιων Ευρωπαίων που τον πλαισίωναν, όπως των Ιταλών Romei, Scarpa και του Γάλλου εξωμότη Σουλεϊμάν¹⁰⁹.

Ο συσχετισμός δυνάμεων που είχε προκύψει μετά από τον δεύτερο εμφύλιο (Γ. Κουντουριώτης –Ι. Κωλέττης) ήταν καταστροφικός¹¹⁰. Η κυβέρνηση με πρόεδρο του *Εκτελεστικού* τον Κουντουριώτη, μολονότι γνώριζε το σχέδιο της επικείμενης απόβασης, συνέχιζε να συντηρεί με κάθε τρόπο τον εθνικό διχασμό, αδυνατώντας να προβάλει την παραμικρή αντίσταση, προκειμένου να αναχαιτίσει την αιγυπτιακή «λαίλαπα» που ήταν έτοιμη να σαρώσει τα πάντα στο πέρασμά της. Ο ίδιος συνέχισε να αρνείται κατηγορηματικά και να απορρίπτει τα επανειλημμένα αιτήματα

¹⁰⁷ Μιχαήλ Σακελλαρίου, *Η απόβαση του Ιμπραήμ στην Πελοπόννησο...*, ό. π., σ. 68-69.

¹⁰⁸ Ό. π., σ. 72-74.

¹⁰⁹ Ό. π., σ. 72-74.

¹¹⁰ Σχετικά με τον ανταγωνισμό Ι. Κωλέττη - Αλ. Μαυροκορδάτου, βλ. Μιχαήλ Σακελλαρίου, *Η απόβαση του Ιμπραήμ στην Πελοπόννησο...*, ό. π., σ. 150.

αποφυλάκισης των κρατουμένων στην Ύδρα και κυρίως του Θ. Κολοκοτρώνη, ο οποίος ζητούσε γρήγορα να δικαστεί, προκειμένου να συντρέξει και πάλι τον Αγώνα την κρίσιμη αυτή στιγμή που η Ελλάδα διέτρεχε μεγάλο κίνδυνο. Συνέχισε επίσης να χρησιμοποιεί τα χρήματα του κρατικού ταμείου από το δάνειο και τον στρατό προς ικανοποίηση των προσωπικών του φιλοδοξιών και σχεδίων σχετικά με την κατάληψη του φρουρίου της Πάτρας. Επιπλέον η υπέρμετρη καχυποψία και ανασφάλειά του, τον οδήγησαν στο να τοποθετήσει επικεφαλής των χερσαίων δυνάμεων στην Πελοπόννησο εναντίον του Ιμπραήμ Πασά τον ηλικιωμένο πλοίαρχο από την Ύδρα Κυριάκο Σκούρτη, που ναι μεν εμπιστευόταν, γιατί ήταν ουδέτερος, αλλά συγχρόνως ήταν και ανίκανος στη διεξαγωγή χερσαίων στρατιωτικών επιχειρήσεων¹¹¹.

Η συγκεκριμένη ενέργεια του Γ. Κουντουριώτη, παρά τις αντιδράσεις των εμπειρότερων οπλαρχηγών (Γ. Καραϊσκάκη, Κ. Τζαβέλα, Κ. Μπότσαρη, Τ. Καρατάσο), όπως ειπώθηκε ανωτέρω, στοίχισε αρκετά στην ελληνική πλευρά στη μάχη που διεξήχθη στο Κρεμμύδι, αφού έπληξε το ηθικό τους, το οποίο ήδη βρισκόταν σε κακή κατάσταση από τις εσωτερικές φιλονικίες. Οι στρατιώτες άρχισαν να λιποτακτούν. Κυρίως οι Ρουμελιώτες, οι οποίοι αποχώρησαν εξαιτίας της αδυναμίας αποπληρωμής τους από την κυβέρνηση. Το αποτέλεσμα ήταν να αποχωρήσουν από τις πολεμικές επιχειρήσεις τα πιο εμπειροπόλεμα στρατεύματα¹¹². Οι Πελοποννήσιοι από τη δική τους μεριά, παρά τις συνεχείς και επίμονες εκκλήσεις της κυβέρνησης να λάβουν τα όπλα, αδιαφορούσαν συστηματικά και ήταν απρόθυμοι να στρατευθούν, για να υπερασπιστούν, πρώτα τον τόπο τους και ύστερα την πατρίδα τους, μόνο και μόνο από απέχθεια προς την κυβέρνηση, η οποία τους είχε ταλαιπωρήσει και στερήσει τους ντόπιους αρχηγούς τους.

Ο Ιμπραήμ Πασάς από την άλλη πλευρά, παρά τις σοβαρές ελλείψεις που αντιμετώπιζε σε τρόφιμα και πολεμοφόδια και παρά την πεποίθηση της ελληνικής κυβέρνησης ότι ο εχθρός εξαιτίας των προβλημάτων που αντιμετώπιζε θα υποχρεωνόταν να υποχωρήσει, εγκαταλείποντας τις πολεμικές του επιχειρήσεις στη νότια Πελοπόννησο, προχώρησε εύκολα στην άλωση της Σφακτηρίας, κυρίευσε το Παλαιόκαστρο, το Νεόκαστρο και όδευσε προς το Ναβαρίνο. Την εξέλιξη και την έκβαση αυτών των γεγονότων στη Μεσσηνία η κυβέρνηση, ούσα μακριά από τον χώρο της δράσης, την πληροφορήθηκε είτε καθυστερημένα, είτε αλλοιωμένα μέσα από πληροφορίες αντιφατικές, ακόμα και ψευδείς, που αποπροσανατόλιζαν και

¹¹¹ David Brewer, *Η φλόγα της Ελευθερίας...*, ό. π., σ. 282-284.

¹¹² Μιχαήλ Σακελλαρίου, *Η απόβαση του Ιμπραήμ στην Πελοπόννησο...*, ό. π., σ. 306-307, 314.

καθιστούσαν ακόμα πιο δυσχερή την ήδη επιβαρυνμένη κατάσταση και την αντιμετώπιση της συγκεκριμένης εξέλιξης.

Η πολιτική ηγεσία των Ελλήνων, αγνοώντας τις πραγματικές και επείγουσες ανάγκες του εχθρού σε τρόφιμα, πολεμοφόδια και στρατό, υποτίμησε τον αριθμό των εχθρικών δυνάμεων, θεωρώντας εύκολη την αντιμετώπισή τους από τις υπερτιμημένες ελληνικές δυνάμεις και κυρίως από τα ρουμελιώτικα στρατεύματα, που είχαν επικρατήσει εύκολα στον εμφύλιο πόλεμο έναντι των Πελοποννησίων. Την κυβερνητική αυτή αισιοδοξία διέδιδε στον λαό μέσω των φύλλων της η εφημερίδα «Φίλος του Νόμου», το ημιεπίσημο κυβερνητικό όργανο. Δημοσίευε συχνά ευχάριστες μεν, ανυπόστατες δε ειδήσεις, ενώ δικαιολογούσε τις άσχημες πληροφορίες που έφταναν από το θέατρο του πολέμου¹¹³.

Αυτού του είδους η προπαγάνδα είχε ως αποτέλεσμα να μην είναι εφικτός ο συνασπισμός των ελληνικών δυνάμεων στα εδάφη της Μεσσηνίας, που εξακολουθούσαν να παραμένουν διαιρεμένες υπό την επίδραση των εμφύλιων αντιπαραθέσεων, αφήνοντας τον Ιμπραήμ Πασά να ενεργεί ανενόχλητα σχεδόν στην περιοχή, παρά τις ανησυχίες που είχαν εκφράσει οι Πελοποννήσιοι κρατούμενοι στην Ύδρα, ζητώντας αμνηστία.

Η καθυστερημένη αποπληρωμή των μισθών των στρατευμάτων, η έλλειψη τροφής και η ανάγκη εξεύρεσής της, είχε οδηγήσει τα ελληνικά στρατεύματα της περιοχής σε ληστείες και λιποταξίες. Επικρατούσε η αναρχία, η αταξία και το χάος. Οποιαδήποτε επιθυμία για αντίσταση και πόλεμο εναντίον του αιγυπτιακού στρατού είχε ατονήσει, σχεδόν εκμηδενιστεί, γεγονός που διευκόλυνε, χωρίς εμπόδια και αντιστάσεις, την απόβαση και προέλαση του Ιμπραήμ Πασά στην περιοχή του Μοριά.

Το έτος 1826 σημαδεύτηκε από το τραγικό γεγονός της πτώσης του Μεσολογγίου, καταδεικνύοντας για μία ακόμα φορά ότι το ελληνικό έθνος δεν ήταν ενωμένο για την υπεράσπιση και αυτής της περιοχής. Μπορεί ο στόλος υπό τον Α. Μιαούλη να βοήθησε, αλλά η κεντρική διοίκηση του Ναυπλίου αδυνατούσε να συνδράμει πρακτικά, λόγω της έλλειψης χρημάτων¹¹⁴. Μέχρι το 1825 το Μεσολόγγι είχε αντέξει ήδη δύο επιθέσεις (1822, 1823)¹¹⁵, ήταν παγκοσμίως γνωστό, αφού είχε συνδεθεί με τη φήμη του Λόρδου Byron και κυρίως με τον θάνατό του και ήταν η μοναδική πόλη που από τις αρχές του πολέμου βρισκόταν σε ελληνικά χέρια. Το

¹¹³ Μιχαήλ Σακελλαρίου, *Η απόβαση του Ιμπραήμ στην Πελοπόννησο...*, ό. π., σ. 247.

¹¹⁴ David Brewer, *Η φλόγα της Ελευθερίας...*, ό. π., σ. 325.

¹¹⁵ Βλ. σχετικά ό. π., σ. 317.

Μεσολόγγι είχε αναχθεί σε πόλη θρύλο. Η γεωγραφική του θέση το είχε καταστήσει σχεδόν απόρθητο, αφού ήταν χτισμένο σε τμήμα ξηράς εντός μιας μεγάλης -σχετικά ρηχής- λιμνοθάλασσας, η οποία αποτελείτο από μικρές νησίδες όπως ο Προκοπανιστός, η Μαρμαρού, η Κλείσοβα. Επίσης λίγο πιο έξω από το Μεσολόγγι βρισκόταν το Ανατολικό και ο Ντολμάς με τον Πόρο πιο νότια. Η πλεύση στη σχεδόν βαλτώδη και λασπώδη περιοχή της λιμνοθάλασσας αποτελούσε ένα δύσκολο εγχείρημα ακόμα και από μικρές εχθρικές βάρκες, οι οποίες θα συγκέντρωναν αμέσως τα πυρά των υπερασπιστών του. Ωστόσο, οι ντόπιοι είχαν καταφέρει να εφοδιάζουν το Μεσολόγγι και να εισέρχονται σ' αυτό, κάνοντας ελιγμούς με τη χρήση μονόξυλων¹¹⁶.

Από την πλευρά της ξηράς το Μεσολόγγι προστατευόταν από τείχη, που μετά την πρώτη πολιορκία του 1822 και κατόπιν προτροπής του Λόρδου Byron, είχαν ψηλώσει, φαρδύνει και ενισχυθεί με προμαχώνες με τριγωνικές προεξοχές που έφεραν τα ονόματα διασήμων Ελλήνων ανδρών, ή ανδρών οι οποίοι είχαν συντρέξει την Ελληνική Επανάσταση ή την ίδια τους τη χώρα (π.χ. Μάρκος Μπότσαρης, Byron, Norman, Franklin για την Αμερική, Σκεντέρμπεης για την Αλβανία, Γουλιέλμος της Οράγης, Λόρδος Sefton για την Αγγλία κ.λπ). Αργότερα πολλά απ' αυτά τα ονόματα αντικαταστάθηκαν με πιο χρηστικά και περιγραφικά (π.χ. ο προμαχώνας Μάρκος Μπότσαρης μετονομάστηκε σε Μεγάλη Τάπια, ο Φραγκλίνος σε Τερίμπιλε, ο Γουλιέλμος σε Λουνέτα κ.λπ)¹¹⁷.

Ο στρατός του Κιουταχή έφτασε εκ νέου στο Μεσολόγγι στις αρχές του καλοκαιριού του 1825, αλλά και πάλι μετά από την αποτυχία των τριών μεθόδων που εφήρμοσε για την κατάληψή του¹¹⁸, αναγκάστηκε να αποτραβηχτεί, στέλνοντας στο μεταξύ αιτήματα διαπραγμάτευσης για την παράδοση της πόλης (Ιούλιος, Σεπτέμβριος) τα οποία οι Μεσολογγίτες απέρριψαν. Στο μεταξύ η πολιορκημένη πόλη συντηρείτο χάρη στον ανεφοδιασμό της μέσω της λιμνοθάλασσας, που παρέμενε ακόμα ανοιχτή από την πλευρά των Ιονίων νησιών, λόγω της εκεί δράσης του Α. Μιαούλη. Είχε φτάσει χειμώνας και η πόλη βίωνε μια περίοδο παύσης των εχθροπραξιών. Ο εχθρός καιροφυλαχτούσε έως ότου επιστρέψει δριμύτερος και ενισχυμένος από τις δυνάμεις του Αιγύπτιου Ιμπραήμ Πασά, που είχε ήδη

¹¹⁶ David Brewer, *Η φλόγα της Ελευθερίας...*, ό. π., σ. 318-319.

¹¹⁷ Ό. π., σ. 319.

¹¹⁸ Ό. π., σ. 323.

αποβιβαστεί στην Πελοπόννησο (Φεβρουάριος 1825) και μέχρι εκείνη τη στιγμή είχε καταλάβει αρκετές βασικές περιοχές, σπέρνοντας όλεθρο, πανικό και καταστροφή.

Μετά από ενάμιση μήνα προετοιμασιών (τέλη Φεβρουαρίου 1826) ξεκίνησε ο βομβαρδισμός της πόλης από τις δικές του δυνάμεις, η οποία σώθηκε, επειδή προστατευόταν από τα τείχη της. Ο Ιμπραήμ συνειδητοποίησε ότι ο μόνος τρόπος κατάληψης του Μεσολογγίου ήταν η διά της πείνας παράδοση, δηλαδή το να ανακοπεί ο εξωτερικός του ανεφοδιασμός, ελέγχοντας την πλούσια σε ψάρια λιμνοθάλασσα. Πρώτος στόχος αποτέλεσε το Βασιλάδι, νησί στο κέντρο της λιμνοθάλασσας, το οποίο μετά από ολοήμερη μάχη έπεσε στα χέρια των εχθρών (9/3/1826). Τρεις ημέρες αργότερα οι Τούρκοι κατέλαβαν τα νησάκια Ντολμά και Πόρο, ενώ το Ανατολικό παραδόθηκε με συμφωνία. Για το Μεσολόγγι έγινε επαναδιαπραγμάτευση παράδοσης, αλλά με επαχθείς όρους, οι οποίοι φυσικά απερρίφθησαν ξανά.

Παρά την αποτυχημένη συνδυασμένη προσπάθεια των Οθωμανο-αιγυπτίων να κυριεύσουν και την Κλείσοβα, στη μάχη της οποίας τραυματίστηκε και ο ίδιος ο Κιουταχής, ο εχθρός ήταν ήδη κύριος του μεγαλύτερου μέρους της λιμνοθάλασσας, με συνέπεια να στερεί από τους Μεσολογγίτες την αναγκαία και πολύτιμη τροφοδοσία. Οι ημέρες περνούσαν και η ανάγκη εξεύρεσης τροφής γινόταν ολοένα και πιο επιτακτική. Η έντονη έλλειψη φαγητού εξανάγκασε τους πολιορκημένους να στραφούν στην κατανάλωση οτιδήποτε μπορούσε να χορτάσει την πείνα τους, ακόμα και ακάθαρτων ζώων. Η απελπισία που βίωναν από τον υποσιτισμό και τις αρρώστιες έκανε τους πολιορκημένους να προτιμήσουν ξεκάθαρα μια ηρωική έξοδο, παρά να παραδοθούν, απορρίπτοντας και πάλι μια τελευταία πρόταση παράδοσης από τους εχθρούς.

Έτσι στον ναό του Άγιου Σπυρίδωνα -με επικεφαλής τον κληρικό της πόλης επίσκοπο Ιωσήφ- αποφασίστηκε η μοιραία Έξοδος το Σάββατο του Λαζάρου (10/22 Απριλίου) ξημερώματα Κυριακής των Βαΐων, ημέρα με συμβολικό χαρακτήρα¹¹⁹, ενώ την ίδια στιγμή συμφωνήθηκε ότι ο Καραϊσκάκης θα πραγματοποιούσε μια επίθεση αντιπερισπασμού, η οποία τελικά δεν πραγματοποιήθηκε ποτέ. Γρήγορα στήθηκε μια μεγάλη στρατιωτική επιχείρηση, η έκβαση της οποίας ήταν αβέβαιη. Το σχέδιο προέβλεπε τον σχηματισμό τριών ομάδων, μία στα δεξιά υπό τον Μακρή με τα γυναικόπαιδα, μία στο κέντρο υπό τον Κ. Μπότσαρη και μία στ' αριστερά υπό τον Τζαβέλα. Επρόκειτο συνολικά για 9.000 άτομα. Οι αδύναμοι και οι ηλικιωμένοι θα

¹¹⁹ David Brewer, *Η φλόγα της Ελευθερίας...*, ό. π., σ. 332.

παρέμεναν πίσω σε μια πυριτιδαποθήκη και θα ανατινάζονταν μόλις οι εχθροί θα εισέβαλαν στην πόλη. Πράγματι έτσι και έγινε, αφού οι έγκλειστοι ανατινάχτηκαν μαζί με τον επίσκοπο Ιωσήφ, ο οποίος προηγουμένως είχε τελέσει τις επικήδειες ακολουθίες τους και τους είχε δώσει να μεταλάβουν των Άχραντων Μυστηρίων.

Μεταξύ των δύο χιλιάδων που κατάφεραν να διασωθούν ήταν οι τρεις αρχηγοί των ομάδων, Μακρής, Μπότσαρης και Τζαβέλας. Τρεις χιλιάδες περίπου αιχμαλωτίστηκαν, ενώ οι περισσότεροι (τέσσερις χιλιάδες) βρήκαν τον θάνατο¹²⁰. Ανάμεσα σ' αυτούς ήταν και έξι Γερμανοί φιλέλληνες, μεγάλοι καπεταναίοι, καθώς και ο Ελβετός φιλέλληνας Meyer, εκδότης της εφημερίδας «Ελληνικά Χρονικά», με την οικογένειά του. Μέχρι τα τέλη του χρόνου, η φρίκη της πτώσης του Μεσολογγίου και η κατακραυγή για την αδιαφορία των χριστιανικών εθνών της Ευρώπης υπέρ του ελληνικού Αγώνα, είχαν διαχυθεί παντού, ξεσηκώνοντας θύελλα αντιδράσεων σε Γαλλία, Γερμανία, Ελβετία. Η πόλη έγινε σύμβολο και η ηρωική αντίσταση των πολιορκημένων ενέπνευσε κάθε μορφή τέχνης και επαναδραστηριοποίησε τον φιλελληνισμό¹²¹.

Ιδιαίτερη μνεία αξίζει στη συμβολή των εθελοντών – φιλελλήνων που έσπευσαν να συνδράμουν τον εθνικοαπελευθερωτικό Αγώνα των Ελλήνων. Επρόκειτο κυρίως για ιδεαλιστές νέους, αποστρατευμένους στρατιώτες, πολιτικά εξόριστους ή ακόμα και τα δύο. Οι πιο πολλοί προέρχονταν από τη δημοκρατική Ελβετία, η οποία ήταν ανεπηρέαστη από την πολιτική των Μεγάλων Δυνάμεων, αλλά και από άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Οι εθελοντές, για να μεταβούν στην Ελλάδα, είτε πλήρωναν οι ίδιοι τα έξοδά τους, αν είχαν την οικονομική δυνατότητα, είτε χρησιμοποιούσαν χρήματα που είχαν συγκεντρώσει επιτροπές οι οποίες είχαν συσταθεί στην Κεντρική και Δυτική Ευρώπη (Ισπανία, Γαλλία, Ελβετία, Πρωσία, Αγγλία), για να συνδράμουν την Ελληνική Επανάσταση. Εκτός απ' αυτές τις επιτροπές (*κομιτάτα*), δημιουργήθηκαν και άλλες στη Ρωσία και την Αμερική¹²². Τα *κομιτάτα*, όπως και το *Ελληνικό Κομιτάτο* του Λονδίνου (1823), επιφορτίστηκαν με τη συγκέντρωση χρημάτων, συνδρομών και την απευθείας αποστολή χρημάτων ή άλλων

¹²⁰ Αυτή φαίνεται να είναι η πιο αξιόπιστη άποψη σχετικά με την καταγραφή των απωλειών της Εξόδου σύμφωνα με τον Τζορτζ Φίνλεϊ, όπως αναφέρει ο D. Brewer, *Η φλόγα της Ελευθερίας, Ο αγώνας των Ελλήνων για την Ανεξαρτησία 1821-1833*, Αθήνα 2004, σ. 390.

¹²¹ D. Brewer, *Η φλόγα της Ελευθερίας...*, ό. π., σ. 336-337.

¹²² Ό. π., σ. 172.

εφοδίων στην Ελλάδα, καθώς και με την οργάνωση πρόνοιας για τους Έλληνες πρόσφυγες¹²³.

Μετά την ολέθρια έκβαση της μάχης του Πέτα (4/7/1822) κατά την οποία χάθηκαν αρκετοί φιλέλληνες, ο αριθμός των εθελοντών, που ήθελαν να πολεμήσουν για την Ελλάδα, μειώθηκε αισθητά. Το πνεύμα του φιλελληνισμού θα μπορούσε να σβήσει, εάν δεν αναζωπυρωνόταν από τις απίστευτες θηριωδίες και βαναυσότητες στις οποίες προέβησαν οι Οθωμανοί στο νησί της Χίου (1822) εις βάρος του άμαχου πληθυσμού¹²⁴. Η ολοκληρωτική καταστροφή του νησιού, έκανε μέσα σε έναν χρόνο τη βρετανική κυβέρνηση να προσεγγίσει θετικά το ζήτημα της Ελληνικής Επανάστασης, αναγνωρίζοντας τους Έλληνες ως εμπολέμους και όχι ως επαναστάτες με κορύφωση την ανάμειξή της στη ναυμαχία του Ναβαρίνου (1827), η οποία συνέβαλε στην ελληνική ανεξαρτησία. Η αποτύπωση του γεγονότος της σφαγής στον πίνακα του Eugène Delacroix· προκάλεσε παγκόσμια κατακραυγή, ξεσηκώνοντας ακόμη περισσότερο την κοινή γνώμη εις βάρος των Οθωμανών Τούρκων¹²⁵. Ο δε θάνατος του πασίγνωστου φιλέλληνα λόρδου Byron (19/4/1824) στο Μεσολόγγι και η πτώση της πόλης δύο χρόνια αργότερα, παγίωσαν το φιλελληνικό κίνημα και διατήρησαν σταθερό και προσκολλημένο το ενδιαφέρον των ξένων στα ελληνικά δρώμενα.

Λόγω της κρισιμότητας της κατάστασης, -αφού πραγματοποιούνταν φοβερές λεηλασίες και καταστροφές στην Πελοπόννησο (ήδη από το 1825) από τον Ιμπραήμ Πασά, το Μεσολόγγι είχε πολιορκηθεί και αλωθεί-, διεξήχθη τον Απρίλιο του 1826 στην Επίδαυρό η πρώτη φάση της Γ' Εθνοσυνέλευσης, η οποία απαίτησε ριζική αναθεώρηση του Συντάγματος. Πρόεδρος της *Διοικητικής Επιτροπής της Ελλάδος*, του νέου δηλαδή κυβερνητικού σχήματος, υπήρξε ο Ανδρέας Ζαΐμης μαζί με άλλα ένδεκα μέλη, ανάμεσα στα οποία και ο Σπ. Τρικούπης. Δημιουργήθηκε επίσης μια δεύτερη επιτροπή (*Επιτροπή Συνελεύσεως*), η οποία θα φρόντιζε για την εκ νέου έναρξη των εργασιών της συνέλευσης μετά τη διακοπή της ύστερα από την Έξοδο των Μεσολογγιτών. Επικεφαλής της δεύτερης επιτροπής υπήρξε ο επίσκοπος Γερμανός, ο οποίος πέθανε τον Ιούνιο του 1826.

Στη συνέχεια υπήρξαν διαφωνίες σχετικά με τον τόπο σύγκλησης της νέας Εθνοσυνέλευσης. Ο Θ. Κολοκοτρώνης ξεκίνησε τις εργασίες μιας συνέλευσης -τον

¹²³ Ο. π., σ. 235.

¹²⁴ Στις ίδιες φρικαλεότητες είχαν προέβη και οι Έλληνες στην άλωση της Τριπολιτσάς (23/9/1821), γεγονός που δυσφήμιζε τον αγώνα τους στο εξωτερικό και επηρέασε αρνητικά την κοινή γνώμη.

¹²⁵ David Brewer, *Η φλόγα της Ελευθερίας*..., ό. π., σ. 209.

Φεβρουάριο του 1827- με ενενήντα δικούς του αντιπροσώπους στην Ερμιόνη, ενώ η κεντρική διοίκηση με πενήντα δικούς της στην Αίγινα. Κατόπιν πιέσεων από τους Sir Richard Church, Hamilton και Stratford Canning, πραγματοποιήθηκε νέα συνέλευση στην Τροιζήνα στις 31 Μαρτίου 1827. Σ' αυτήν υιοθετήθηκε νέο Σύνταγμα, ο Sir Richard Church και ο Thomas Cochrane ανέλαβαν να υπηρετήσουν την Ελλάδα ως αρχηγοί των στρατιωτικών και ναυτικών ελληνικών δυνάμεων αντίστοιχα, ενώ ο Ι. Καποδίστριας εξελέγη αρχηγός του νέου κράτους ως εξισορροπητική λύση ανάμεσα στους υποστηρικτές της Βρετανίας και της Ρωσίας. Μέχρι την έλευσή του ορίστηκε μια τριμελής αντικυβερνητική επιτροπή, για να ασκεί τα κυβερνητικά καθήκοντα με επικεφαλής τον Γ. Μαυρομιχάλη, ο οποίος αποδείχθηκε εντελώς αναποτελεσματικός, αφού δεν επέλυε άμεσα τα καίρια και ουσιαστικά προβλήματα της χώρας. Παντού επικρατούσε αταξία και εμφύλιες συγκρούσεις. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με ό,τι είχε προκαλέσει ο Ιμπραήμ Πασάς, ο οποίος άφηνε απ' όπου περνούσε καμένη γη, έκανε την κατάσταση ακόμα πιο τραγική και δυσβάσταχτη. Ωστόσο, η Συνέλευση καθόρισε πλήρως τις πολιτικές ελευθερίες με την ψήφιση της Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Συντάγματος¹²⁶.

Το έτος 1826 λοιπόν τελείωσε με τραγικό απολογισμό για τους Έλληνες. Είχαν καταφέρει να σώσουν το Ναύπλιο (1825), αλλά έχασαν το Μεσολόγγι μετά από μακροχρόνια αντίσταση. Οι ελληνικές δυνάμεις ωστόσο, είχαν καταφέρει περίφημες νίκες στην περιοχή της μεσσηνιακής Μάνης ενάντια στα ισχυρά αιγυπτιακά στρατεύματα του Ιμπραήμ. Στη μάχη της Βέργας (Σέλιτσα) Αλμυρού (21-23 Ιουνίου 1826) οι επαναστατημένοι Έλληνες, κυρίως Μανιάτες υπό την ηγεσία των Μαυρομιχαλαίων, αντιμετώπισαν νικηφόρα το πολυάριθμο πεζικό και ιππικό των Αιγυπτίων. Δύο ημέρες αργότερα (24-25 Ιουνίου) οι Μανιάτες, που αποκαλούσαν τους εαυτούς τους «Σπαρτιάτες», ώστε να καταδείξουν με τον τρόπο αυτό τη στενή ιστορική συγγένειά τους με τους ανδρείους προγόνους τους, κατατρόπωσαν και πάλι τις δυνάμεις του εχθρού στη μάχη του Δυρού ή Τζίμοβας. Στη συγκεκριμένη μάχη υπήρξε ιδιαίτερα χαρακτηριστική η συμβολή των γυναικών, των γερόντων και πολλών παιδιών, που εκτός από τον εφοδιασμό των αγωνιστών με τρόφιμα και πολεμοφόδια, αντιμετώπισαν τους Άραβες με δρεπάνια στα χέρια¹²⁷. Οι Μανιάτες συνέχισαν την αντίσταση και τις νικηφόρες επιτυχίες τους εναντίον των Αράβων και

¹²⁶ Αναλυτικότερα βλ. «Gazzetta Ticinese», αρ. 35, 28 /8/ 1827.

¹²⁷ Δ. Κόκκινος, *Η Ελληνική Επανάσταση*, τόμ. 5, Αθήνα 1974, σ. 424.

στη μάχη του Πολυαράβου (28/6/1826) κατά την οποία και πάλι ενεργό ρόλο διαδραμάτισαν οι γυναίκες.

Οι αλλεπάλληλες αυτές ηρωικές νίκες των Μανιατών εναντίον του ισχυρότατου Ιμπραήμ Πασά, υπήρξαν από τις λίγες ένδοξες στιγμές του 1826, ενώ διατήρησαν αλώβητο τον τόπο τους από τις εχθρικές επιδρομές. Το ηθικό των Ελλήνων αναπτερώθηκε σε μια κρίσιμη στιγμή, καταδεικνύοντας ότι ο Ιμπραήμ δεν ήταν ανίκητος, ενώ η ευσέβεια των Ελλήνων απέδωσε τη νίκη εναντίον των Οθωμανο-αιγυπτίων στη βοήθεια του Θεού¹²⁸. Νικηφόρα υπήρξε για τους Έλληνες και η μάχη εναντίον των Αιγυπτίων και Τουρκαλβανών στο χωριό Μεχμέταγα (Γαρέα) Αρκαδίας (Ιούλιος 1826), στην οποία ξεχώρισε ο Στ. Σταϊκόπουλος.

Στις 3 Αυγούστου του 1826 ξεκίνησε η πολιορκία της Αθήνας. Τώρα κινδύνευε και αυτή, καθώς ήταν το μόνο οχυρό που κατείχαν ακόμα οι Έλληνες. Η κατοχή της Ακρόπολης είχε και συμβολικό χαρακτήρα, καθώς αποτελούσε κοιτίδα του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού και συνέχεια της κλασικής Ελλάδας. Ο συμβολισμός αυτός διατηρούσε ένθερμο το ενδιαφέρον των Ελλήνων για τη διατήρησή της, ενώ συγχρόνως είχε στρέψει όλα τα βλέμματα των ευρωπαϊκών δυνάμεων στο να βρεθεί επιτέλους μια οριστική λύση, η οποία θα έθετε τέλος σ' αυτήν, την επί σειρά ετών, απάνθρωπη αιματοχυσία.

Στα μέσα Αυγούστου του 1827 ο Κιουταχής Πασάς κατέλαβε την πόλη των Αθηνών, αλλά όχι όμως και την Ακρόπολή της, την οποία υπερασπιζόταν μια φρουρά πεντακοσίων ανδρών υπό τις διαταγές του Ι. Γκούρα. Την ίδια περίοδο (18/8/1827) στο Χαϊδάρι (μάχη Χαϊδαρίου) ο εχθρικός στρατός κατάφερε και αναχαίτισε τις συνδυασμένες δυνάμεις του Γ. Καραϊσκάκη, ο οποίος ηγείτο των άτακτων ελληνικών στρατευμάτων και του Charles-Nicolas Fabvier, ο οποίος είχε την ηγεσία του τακτικού στρατού. Η Ακρόπολη τελούσε υπό στενή πολιορκία. Εντούτοις, μετά τον θάνατο του Ι. Γκούρα (13/10/1826) την ηγεσία των στρατιωτών, που υπερασπίζονταν την Ακρόπολη, ανέλαβε ο Ι. Μακρυγιάννης, ο οποίος ζήτησε από την κυβέρνηση της Αίγινας προμήθειες σε τρόφιμα και μαρούτι.

Τη δύσκολη επιχείρηση του ανεφοδιασμού της Ακρόπολης ανέλαβε να εκτελέσει ο Charles Fabvier με πεντακόσιους άνδρες του τακτικού στρατού¹²⁹. Περνώντας ανάμεσα από το εχθρικό στρατόπεδο τη νύχτα -δίχως να γίνουν αντιληπτοί από τους Οθωμανούς φρουρούς- κατόρθωσαν να μεταφέρουν ο καθένας

¹²⁸ Δ. Κόκκινος, *Η Ελληνική Επανάσταση...ό. π.*, σ. 416-424.

¹²⁹ David Brewer, *Η φλόγα της Ελευθερίας...*, ό. π., σ. 360.

από έξι τόνους μπαρούτι και να τους εισαγάγουν στους πολιορκημένους μαχητές της. Στη συνέχεια παρέμειναν αποκλεισμένοι εκεί. Η πολιορκία συνεχίστηκε και παρά τις όποιες αντιδράσεις υπήρχαν, συμφωνήθηκε να τεθεί σε εφαρμογή το παράτολμο σχέδιο του Thomas Cochrane, το οποίο αποσκοπούσε στην προέλαση του τακτικού στρατού προς την Αθήνα, με μια δύναμη οπισθοφυλακής υποστηριζόμενη από άτακτα στρατεύματα στον Πειραιά ¹³⁰. Δύο ημέρες πριν την εφαρμογή του συγκεκριμένου σχεδίου τραυματίστηκε θανάσιμα ο Γ. Καραϊσκάκης και παρά την ιατρική βοήθεια που του παρασχέθηκε στη γολέτα του Sir Richard Church, αυτός πέθανε την επόμενη ημέρα, ανήμερα της ονομαστικής εορτής, αφού προηγουμένως πρόλαβε και έκανε τη διαθήκη του.

Η απώλεια του ικανότατου αυτού οπλαρχηγού προκάλεσε μεγάλη θλίψη και επέφερε τεράστια αμηχανία στο ελληνικό στρατόπεδο, αφού πλέον ο αγώνας για την Αθήνα είχε χάσει το ηθικό και ψυχολογικό έρεισμά του. Κανένας άλλος οπλαρχηγός δεν είχε τόσες ικανότητες, προκειμένου να συγκρατήσει ένα άτακτο σώμα στρατού. Το σχέδιο του Thomas Cochrane απέτυχε, διότι η απευθείας επίθεση που είχε προτείνει, απαιτούσε ακρίβεια και καλό συντονισμό, τα οποία απουσίαζαν παντελώς από τα ελληνικά στρατεύματα, αφού αυτά ήταν συνηθισμένα να πολεμούν άτακτα. Οι απώλειες των Ελλήνων υπήρξαν βαρύτατες σε σκοτωμένους και αιχμαλώτους. Είκοσι έξι φιλέλληνες έχασαν τη ζωή τους, ενώ μόνο τέσσερις κατόρθωσαν να διαφύγουν ¹³¹.

Η λύση της συνθηκολόγησης ήταν πλέον αναπόφευκτη. Με πρόταση του Charles Fabvier, τη μεσολάβηση του Γάλλου Comte de Rigny και την εγγύηση της Αγγλίας, Ρωσίας και Αυστρίας, η φρουρά της Ακρόπολης -αποτελούμενη από δύο χιλιάδες άνδρες- εξήλθε απ' αυτή (5/6/1827) ¹³² και επιβιβάστηκε σε γαλλικά και αυστριακά πλοία με προορισμό τη Σαλαμίνα. Αυτή ήταν η τελευταία πράξη του δράματος για την Αθήνα, η πολιορκία της οποίας διήρκησε έναν ολόκληρο χρόνο.

Η δυσμενής κατάσταση στην οποία είχαν περιέλθει οι Έλληνες απαιτούσε άμεσα τη μεσολάβηση των Μεγάλων Δυνάμεων. Έτσι, ένα μήνα αργότερα (6/7/1827) υπογράφηκε η «Ιουλιανή Συνθήκη» στο Λονδίνο μεταξύ της Βρετανίας, Ρωσίας και Γαλλίας. Αυτή προέβλεπε ότι σε περίπτωση μη αποδοχής της ανακωχής ανάμεσα σε

¹³⁰ David Brewer, *Η φλόγα της Ελευθερίας...*, ό. π., σ. 362-363.

¹³¹ Ό. π., σ. 369.

¹³² Βλ. αναλυτικά τους όρους συνθηκολόγησης στην «Gazzetta Ticinese», αρ. 28, 8/7/1827 του παραρτήματος.

Οθωμανική αυτοκρατορία και Ελλάδα, αυτές θα επενέβαιναν, χρησιμοποιώντας όλα τα αναγκαία μέσα, για να την επιβάλουν¹³³.

Μόλις υπογράφηκε η Συνθήκη του Λονδίνου, ο συμμαχικός στόλος των Δυνάμεων στη Μεσόγειο -με επικεφαλής τον Sir Edward Codrington (Βρετανία), Comte de Rigny (Γαλλία), Lodewijk van Heiden (Ρωσία)- κλήθηκε να παρουσιάσει τους όρους της συνθήκης, τόσο στους Έλληνες όσο και στους Οθωμανούς. Οι πρώτοι τους αποδέχθηκαν, ενώ οι δεύτεροι, όπως αναμενόταν, τους απέρριψαν. Σ' αυτή την περίπτωση, οποιοδήποτε πλοίο, ακόμα και ουδέτερο μετέφερε βοήθεια στους Οθωμανούς ενάντια των Ελλήνων θα αναχαιτιζόταν ακόμα και διά της βίας. Με τη χρήση βίας θα εμποδίζαν και τον Ιμπραήμ Πασά σε περίπτωση που απέπλεε από το Ναβαρίνο¹³⁴. Οι εντολές ήταν ρητές. Τις μετέφεραν αυτοπροσώπως στον Ιμπραήμ οι τρεις ναύαρχοι και αυτός υποσχέθηκε ότι θα παραμείνει στο Ναβαρίνο με τον ενωμένο οθωμανο-αιγυπτιακό στόλο, που βρισκόταν ήδη αγκυροβολημένος εκεί από τις 7/9/1827¹³⁵.

Ωστόσο, στα τέλη Σεπτεμβρίου ο Ιμπραήμ προσπάθησε να βγάλει από το λιμάνι 48 πλοία, με σκοπό να παρεμποδίσει την ελληνική δύναμη που τελούσε υπό τον Sir Richard Church, η οποία κατευθυνόταν στην Πάτρα. Ο Codrington όμως με μερικές βολές τα εξανάγκασε να επιστρέψουν και πάλι στις αρχικές τους θέσεις. Λόγω της αυστηρής και στενής επίβλεψης των ναυάρχων, που είχε περιορίσει τη δράση του Ιμπραήμ Πασά στην περιοχή της θάλασσας, αυτός επιδόθηκε ξανά σε χερσαίες εκστρατείες ερήμωσης της Πελοποννήσου, καίγοντας, καταστρέφοντας και λεηλατώντας. Μπορεί οι εχθρικές δυνάμεις να είχαν περιορίσει τις ναυτικές τους επιχειρήσεις, δεν είχαν περιορίσει όμως και αυτές στην ξηρά. Οι τρεις ναύαρχοι ξεκίνησαν τότε διεργασίες άμεσης απομάκρυνσης του στόλου του Ιμπραήμ από την περιοχή του Μοριά, ζητώντας του συγχρόνως την απομάκρυνση των Γάλλων αξιωματούχων, οι οποίοι υπηρετούσαν στον αιγυπτιακό στόλο.

Ο οθωμανο-αιγυπτιακός στόλος, χωρίς τον Ιμπραήμ Πασά και χωρίς τις υπηρεσίες των έμπειρων Ευρωπαίων συμβούλων του, παρατάχθηκε στις 20 Οκτωβρίου 1827, σε σχήμα πετάλου, έτοιμος για μάχη. Ανάλογα έπραξαν και τα συμμαχικά πλοία. Παρά τις πρώτες συμφιλιωτικές κινήσεις, οι πρώτες απρογραμμάτιστες βολές από μέρους των Οθωμανών, δεν άργησαν να γενικεύσουν

¹³³ David Brewer, *Η φλόγα της Ελευθερίας...*, ό. π., σ. 374.

¹³⁴ Ο. π., σ. 374.

¹³⁵ Ο. π., σ. 371.

την εμπλοκή και να σηματοδοτήσουν την έναρξη της ναυμαχίας, η οποία διεξήχθη για πρώτη φορά ανάμεσα σε αγκυροβολημένους στόλους, δεχόμενοι και ρίχνοντας από κοντινή απόσταση πυρά. Κανένα συμμαχικό πλοίο δεν βυθίστηκε, ενώ οι ανθρώπινες απώλειες ήταν μικρές σε σχέση με του εχθρού που μετρούσε πολλά κατεστραμμένα πλοία, έξι χιλιάδες νεκρούς και τέσσερις χιλιάδες τραυματίες. Η ναυμαχία του Ναβαρίνου και κυρίως η έκβασή της ήταν αυτές που εξασφάλισαν την ελευθερία και την ανεξαρτησία της Ελλάδας¹³⁶.

Ε. ΤΑ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΑ ΕΤΗ 1825-1827 ΣΤΗΝ «GAZZETTA TICINESE»

Τα πρώτα φύλλα της εφημερίδας «Gazzetta Ticinese» του έτους 1825 έκαναν λόγο για τον απόηχο του δεύτερου εμφυλίου πολέμου, ο οποίος έλαβε χώρα ανάμεσα σε Ρουμελιώτες και Πελοποννήσιους. Ο Γ. Κουντουριώτης -μαζί με τους Μαυροκορδάτο και Κωλέττη -είχε επικρατήσει, αναλαμβάνοντας την *Προσωρινή Κυβέρνηση*, ενώ συγχρόνως φρόντισε να απομακρύνει τους πολιτικούς του αντιπάλους από την Πελοπόννησο, όπως τους Ζαΐμη, Λόντο, Σισσίνη και άλλους, οι οποίοι τελούσαν πλέον υπό τη στενή επιτήρηση της κυβέρνησης. Πολλοί επίσης φυλακίστηκαν, όπως ο Θ. Κολοκοτρώνης στη μονή του προφήτη Ηλία στην Ύδρα, με αποτέλεσμα την αποκατάσταση της ηρεμίας στην περιοχή του Μοριά¹³⁷. Οι αναφορές

¹³⁶ David Brewer, *Η φλόγα της Ελευθερίας...*, ό. π., σ. 382-384.

¹³⁷ «Η σημερινή εφημερίδα, δίνει ως θετικά τα παρακάτω νέα: Ο Ζαΐμης, ο Λόντος και αρκετοί άλλοι δυσανεστημένοι ηγέτες, εκδιώχθηκαν από τον Μοριά (Πελοπόννησο), αφού περιπλανήθηκαν σε διάφορα μέρη, κατέφυγαν στο Αιτωλικό, όπου έγιναν δεκτοί, και περιμένουν την απόφαση, που θα λάβει η κεντρική κυβέρνηση σχετικά με αυτούς...». «Gazzetta Ticinese», αρ. 6, 8/2/1825. «Αρκετοί ηγέτες των στασιαστών, οι οποίοι αποσύρθηκαν στα λημέρια τους, συνελήφθησαν και κλείστηκαν σε μοναστήρι στο νησί της Ύδρας. Εκείνοι που είχαν καταφύγει στη Ζάκυνθο, βρίσκονται από την εκεί κυβέρνηση, υπό στενή επιτήρηση...». «Gazzetta Ticinese», αρ. 8, 22/2/1825. «Ο Κολοκοτρώνης, ο Δεληγιάννης, ο Σισσίνης και άλλοι στασιαστές στάλθηκαν στην Ύδρα αυτές τις τελευταίες ημέρες, για να κλειστούν στο μοναστήρι του Προφήτη Ηλία μέχρις ότου έρθει η ώρα να δικαστούν». «Gazzetta Ticinese», αρ. 17, 26/4/1825. «... Ο Κ. Αρχοντόπουλος συνελήφθη και μεταφέρθηκε στη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο]. Τον Στάικο τον πήρε με τα χέρια ο Βάσος. Ο Μαεχόνι παραδόθηκε στην κυβέρνηση. Ήταν επίσης ο αδερφός του Δεληγιάννη, που στάλθηκε στη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο]. Ο αδερφός του Λόντου πήγε εκεί να ζητήσει αυθόρμητα συγχώρεση. Οι άλλοι επαναστάτες, Ζαΐμης, Λόντος και Φωτήλας, μεταφέρθηκαν σε ένα πλοίο, όχι μακριά από το Μεσολόγγι...». «Gazzetta Ticinese», αρ. 18, 1/5/1825. «Μεταξύ των ανταρτών ηγετών, που βρέθηκαν στη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο] και η ελληνική κυβέρνηση τους μετέφερε στην Ύδρα, για να τους κρατήσει εκεί κρατούμενους, εκτός από τους Κολοκοτρώνη, Λόντο, Ζαΐμη, είναι και τα τέσσερα αδέρφια του Δεληγιάννη, ο γιος του Περούκα και άλλοι. Μ' αυτόν τον τρόπο η Κυβέρνηση μπόρεσε να τους απομακρύνει από την Πελοπόννησο και από τη Νάπολη [Ναύπλιο], όπου πολλοί πίστευαν στη μετάνοιά τους. Ο ναύαρχος Μιαούλης, που βρισκόταν στη Νάπολη [Ναύπλιο] για στρατιωτικές επιχειρήσεις, τους κάλεσε να γευματίσουν στο πλοίο του. Πήγαν εκεί και σύντομα ο Μιαούλης τους δήλωσε ότι ήταν αιχμάλωτοι του και ανοίγοντας πανιά κατευθύνθηκε στην Ύδρα». «Gazzetta Ticinese», αρ. 19, 8/5/1825.

της εφημερίδας στο γεγονός της φυλάκισης¹³⁸ ιδίως του «Γέρου του Μοριά» υπήρξαν αρκετές και συχνές, πράγμα που καταδεικνύει τη βαρύνουσα σημασία αυτού του γεγονότος για την έκβαση της Ελληνικής Επανάστασης, την ίδια στιγμή που πραγματοποιείται η απόβαση του Ιμπραήμ Πασά στην Πελοπόννησο. Στα άρθρα της εφημερίδας περιγράφονται αναλυτικά οι ενέργειες και οι κινήσεις των οπλαρχηγών και από τις δύο παρατάξεις του εμφυλίου. Ο Οδυσσέας Ανδρούτσος, ο οποίος στάθηκε στο πλευρό του Θ. Κολοκοτρώνη κατά τη διάρκεια των δύο εμφυλίων και είχε ανακηρυχθεί ως προδότης από την κυβέρνηση, βρέθηκε κρυμμένος στην σπηλιά του μαζί με τον βοηθό του, τον Τρελόνι¹³⁹. Τελικά συνελήφθη (7/4/1825), φυλακίστηκε στην Ακρόπολη και δολοφονήθηκε, τον Ιούνιο του ίδιου έτους. Είναι χαρακτηριστικό ότι δεν οδηγήθηκε ποτέ σε δίκη και όταν μάλιστα ο πρώην σύντροφός του Γκούρας έμαθε ότι η κυβέρνηση σχεδίαζε τελικά να του δώσει αμνηστία και να τον επαναφέρει στο στράτευμα σε ηγετική θέση, παρά να τον καταδικάσει για εσχάτη προδοσία, προοπτική που δεν άρεσε καθόλου στον Γκούρα, αφού με τον τρόπο αυτό θα έχανε την πολιτική δύναμη που είχε αποκτήσει, έστειλε αμέσως εντολή να δολοφονηθεί, όπως και έγινε. Την ίδια περίοδο ο Ι. Γκούρας και ο Τ. Καρατάσος δραστηριοποιούνταν πολεμικά σε βάρος των συμπατριωτών τους στην Πελοπόννησο¹⁴⁰.

Στην εφημερίδα αναφέρονταν και διατάγματα, τα οποία εκδίδονταν κατά καιρούς από την Κυβέρνηση στο Ναύπλιο, όπως αυτό για τη στρατιωτική πειθαρχία¹⁴¹ και το διάταγμα σχετικά με τα είδη των νομικών δικαστηρίων και τις

¹³⁸ «Η ελληνική κυβέρνηση έχει μεταφέρει τον Κολοκοτρώνη και 18 συντρόφους του στην Ύδρα, όπου τους φυλάκισαν σε μοναστήρι». «Gazzetta Ticinese», αρ. 18, 3/5/1825.

¹³⁹ «Όσο για τον Οδυσσέα συνοδευόμενος από τον βοηθό του, στον οποίο έχει υποσχεθεί την αδερφή του για γάμο, παραμένει, ως συνήθως, στη σπηλιά του και περνά τις ημέρες του όσο καλύτερα μπορεί, περιμένοντας να γίνουν τα πράγματα πιο ευνοϊκά για τα σχέδιά του». «Gazzetta Ticinese», αρ. 18, 1/5/1825. «Ο αρχηγός Οδυσσέας [Ανδρούτσος] προσκύνησε τους Τούρκους και καμία τέτοια πράξη δεν δείχνει την εμπιστοσύνη που είχε στις υποθέσεις της Ελλάδας, πήγε με εκατό στρατιώτες στο Νεγροπόντε [Εύβοια], όπου άφησε όμηρο τη μητέρα του και τη σύζυγό του, ως αδιάφευκτη υπόσχεση της πίστης του στις σημαίες που είχε προσκυνήσει. Ήταν απόρρητος στο άσυλο του στον Παρνασσό και τίποτα δεν μπορούσε να τον αναγκάσει να κάνει το εξαιρετικό βήμα που έκανε, αλλά ήταν πεπεισμένος ότι υπήρχε μεγαλύτερη ασφάλεια με τους Τούρκους παρά με τους Έλληνες και προτιμούσε να ζήσει και να αγωνίζεται με τους πρώτους. Αφού εμπιστεύτηκε την οικογένειά του στον Ομέρ Πασά στο Νεγροπόντε, πήγε στο Ζητούνι [Λαμία], προκειμένου να συνεννοηθεί με τον Πασά της Θεσσαλίας σχετικά με τις επιχειρήσεις της εκστρατείας που επρόκειτο να ξεκινήσει και ότι αυτή η ανακοίνωση θα είναι καθοριστική». «Gazzetta Ticinese», αρ. 19, 8/5/1825. Σχετικά με τον Οδυσσέα Ανδρούτσο και τον Τρελόνι βλ. David Brewer, *Η φλόγα της ελευθερίας...*, ό. π. σ. 304-315.

¹⁴⁰ «Ο Γκούρας, στον οποίο στήριξαν σήμερα τις ελπίδες τους οι Έλληνες, βρέθηκε κοντά στη Γαστούνη, επικεφαλής 6.000 με 7.000 ανδρών. Λέγεται ότι θα διοικήσει τον αποκλεισμό της Πάτρας και ότι ο Καρατάσος θα σταλεί στο Νεγροπόντε [Χαλκίδα]». «Gazzetta Ticinese», αρ. 18, 1/5/1825.

¹⁴¹ «Στη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο] εμφανίστηκε ένα διάταγμα που έχει ως αντικείμενο τη ρύθμιση ενός σημαντικού μέρους της στρατιωτικής πειθαρχίας. Παρατίθεται στη συνέχεια το κείμενο: «Η προσωρινή κυβέρνηση της Ελλάδας, νομίζοντας ότι το καθήκον της είναι να διαφυλάσσει τα

αρμοδιότητες του καθενός¹⁴². Συγχρόνως καταγράφονταν και δευτερευούσης σημασίας γεγονότα, τα οποία επηρέαζαν την καθημερινότητα των πολιτών, αλλά δεν σχετίζονταν με τον πόλεμο, όπως οι καταστροφές που υπέστη το νησί της Λευκάδας

συμφέροντα του έθνους και τη διατήρηση της εσωτερικής και εξωτερικής ηρεμίας του κράτους, αποφάσισε, μετά από φυσικούς προβληματισμούς, να εκδώσει ειδικό στρατιωτικό κανονισμό, για να αποτρέψει την οποιαδήποτε παρατυπία στη συμπεριφορά των αξιωματούχων και στρατιωτών του ελληνικού στρατού. Κατά συνέπεια, αποφάσισε τα εξής: 1. Οποιοσδήποτε στρατιωτικός ηγέτης, από τους αρχιστράτηγους μέχρι τους αξιωματικούς της πιο κατώτατης βαθμίδας, έχοντας ξεχωριστές εντολές, αφού λάβει την εντολή να βαδίσει κατά του εχθρού, εγκαταλείπει τη θέση του ή δεν θα υπακούσει αμέσως στις εντολές, που θα του έχουν σταλεί, θα κριθεί ανάξιος να του δοθεί οποιαδήποτε εντολή στο μέλλον. 2. Οποιοσδήποτε αξιωματικός, αφού λάβει τη διαταγή να τεθεί επικεφαλής τμήματος υπό τη διοίκηση ανώτερου αρχηγού, εγκαταλείπει τη θέση του χωρίς την εξουσιοδότηση του αρχηγού του, θα στερηθεί επίσης οποιαδήποτε διοίκηση στο μέλλον. 3. Όποιος αξιωματικός εγκαταλείπει τη θέση του και πάει να μετακινηθεί στις γειτονικές πόλεις ή χωριά, χωρίς τη ρητή εντολή ή την άδεια του προϊσταμένου του, δεν θα έχει το δικαίωμα, να διεκδικήσει τη δική του πληρωμή και θα κριθεί ανάξιος να καταλάβει οποιοδήποτε μέρος αυτής. 4. Οποιοσδήποτε αξιωματούχος, που θα σας επιτρέψει να στρατολογήσετε έναν μεγάλο αριθμό στρατιωτών από αυτόν που έχει ήδη προδιαγραφεί, θα έχει την ευθύνη της μεταφοράς του. 5. Οποιοσδήποτε αξιωματούχος, ή οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο, που θα επιτρέψει στον εαυτό του να απομακρύνει στρατιώτες χωρίς την άδεια της κυβέρνησης, θα θεωρείται ως ταραξίας της καλής τάξης και μάλιστα της κοινωνίας. 6. Κάθε στρατιώτης που θα ακολουθήσει έναν στρατιωτικό ηγέτη, ή κάποιο άλλο οποιοδήποτε πρόσωπο, που δεν έχει εξουσιοδότηση από την κυβέρνηση, δεν θα είναι σε θέση να διεκδικήσει εκ νέου ούτε πληρωμή, ούτε φαγητό. 7. Κανένας άντρας με στρατιωτική ένδυση, δεν θα μπορεί, μετά τη δημοσίευση αυτού, να παρουσιαστεί στον χώρο που βρίσκεται η κυβέρνηση, χωρίς άδεια από αυτή». «Gazzetta Ticinese», αρ. 6. 8/2/1825.

¹⁴² «Ανακοινώθηκε από τη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο] στις 10 Δεκεμβρίου ότι η ελληνική κυβέρνηση εξέδωσε το ακόλουθο διάταγμα: Αρθ. 1. Είναι εγκατεστημένα στην Ελλάδα, τέσσερα είδη νομικών δικαστηρίων: α) τα ειρηνοδικεία, β) τα δικαστήρια των επαρχιών γ) τα εφετεία και δ) το ανώτατο δικαστήριο της Ελλάδας. 2. Οι γέροντες κάθε πόλης ή χωριού, θα ασκούν τα καθήκοντα των ειρηνοδικείων. 3. Σε κάθε επαρχία θα υπάρχει ένα δικαστήριο, το οποίο θα αποτελείται από τρεις λαϊκούς δικαστές, που θα εκλέγονται από τις επαρχίες και θα επιλέγονται από την κυβέρνηση με τον ακόλουθο τρόπο: Κάθε επαρχία θα εκλέγει για εκπροσώπους της, σύμφωνα με τον εκλογικό νόμο, εννέα άτομα, τόσο μεταξύ των κατοίκων της όσο και άσχετα με την επαρχία, θα παρουσιάσουν επομένως τα ονόματα των εν λόγω ατόμων στην κυβέρνηση που θα επιλέξει τρεις. Κάθε δικαστήριο της επαρχίας, θα έχει πρώτο γραμματέα, ο οποίος δεν μπορεί να είναι συγγενής ενός δικαστή και που θα επιλεγεί από την κυβέρνηση, θα έχει επίσης κλητήρα και σφραγίδα που θα φέρει το ομοίωμα της Μινέρβας, [Αθηνάς] με την ακόλουθη επιγραφή: «Δικαστήριο εκείνης της επαρχίας». 4. Συγκροτούνται προς το παρόν τα ακόλουθα δικαστήρια προσφυγής, που αποτελούνται από πέντε μέλη τα οποία θα επιλεγούν από την κυβέρνηση: Εκείνο της Τριπολιτσάς, της οποίας η δικαιοδοσία θα επεκταθεί στις επαρχίες Πατρών, Γαστούνης, Πύργου, Αρκαδίας, Νεόκαστρου, Μεθώνης, Κορώνης, Νήσης, Μάνης, Ιμπλακίου, Φαναρίου, Λεονταρίου, Καρύταινας, Καλαμάτας, Μυστρά Ανδρούσας και Σπάρτης. Εκείνο της Νάπολης της Ρωμανίας [Ναυπλίου], θα περιλαμβάνει στη δικαιοδοσία του το Άργος, το Κοριότο, τη Μονεμβάσια, τον Άγιο Πέτρο, τον Πραστό, την Ύδρα, τις Σπέτσες, τον Πόρο και το Δερβινοχώρι. Εκείνο της Αθήνας για τις επαρχίες της ανατολικής Ελλάδας, όπως την Αίγινα, τη Σαλαμίνα και άλλα. Στο Μεσολόγγι για τις επαρχίες της δυτικής Ελλάδας. Ένα στο νησί της Νάξου για τα νησιά των Κυκλάδων και τέλος ένα έκτο στην Κάντια. [Κρήτη]. 5. Το εφετείο θα έχει πρόεδρο που θα επιλέγεται κάθε τρεις μήνες από τα μέλη του, έναν πρώτο γραμματέα και οι εξόριστοι θα έχουν απαραίτητα επίσης σφραγίδα, που θα φέρει το ομοίωμα της Μινέρβας [Αθηνάς] με αυτή την επιγραφή της προσφυγής: «Δικαστήριο του...» 6. Το ανώτατο δικαστήριο ιδρύεται στην πρωτεύουσα της Ελλάδας. Αυτό το δικαστήριο αποτελείται από εννέα μέλη, που επέλεξε η κυβέρνηση. Ο πρόεδρος εκλέγεται κάθε χρόνο από τα μέλη. Έχει έναν πρώτο και έναν δεύτερο γραμματέα, επιλεγμένους από την κυβέρνηση και θα χρησιμοποιεί τη σφραγίδα που φέρει το ομοίωμα της Μινέρβας [Αθηνάς] με αυτή την επιγραφή: «Το Ανώτατο Δικαστήριο της Ελλάδας». Με ένα άλλο διάταγμα, η προσωρινή κυβέρνηση της Ελλάδας εγκρίνει την πώληση μέρους των εθνικών περιουσιακών στοιχείων, προκειμένου να βοηθήσει στην αύξηση και διατήρηση του σώματος δικαίου, ώστε αυτό το σώμα, να μην μπορεί ποτέ να βρεθεί να στερείται ό,τι του είναι απαραίτητο». «Gazzetta Ticinese», αρ. 6. 7/2/1826.

από σεισμό, καθώς και η λήψη μέτρων για την αντιμετώπιση των καταστροφών του σεισμού¹⁴³. Παρά τις αντιξοότητες και το καθεστώς του πολέμου η κυβέρνηση μεριμνούσε και για την προώθηση της δημόσιας εκπαίδευσης με την ίδρυση σχολείων, όπως στο Άργος και την Αθήνα, καθώς και για το ανέβασμα θεατρικών παραστάσεων¹⁴⁴.

Τα περισσότερα φύλλα της εφημερίδας ανακοίνωναν την είδηση για την απόβαση του Ιμπραήμ Πασά στην Πελοπόννησο¹⁴⁵, αλλά και το ότι την ίδια στιγμή οι Έλληνες ήταν απασχολημένοι με τις εσωτερικές διχόνοιες και τις μεταξύ τους προδοσίες¹⁴⁶. Επιπρόσθετα γίνονταν εκτενείς αναφορές στον ακριβή αριθμό των χερσαίων και των ναυτικών δυνάμεων του Ιμπραήμ και στις ενέργειές τους σε βάρος των Ελλήνων. Η ελληνική κυβέρνηση προσπαθούσε να διαψεύσει την απόβαση για

¹⁴³ «Η Κυβέρνηση (αγγλική) συνεχίζει τις πατρικές ενέργειες, για να ανακουφιστούν όσο το δυνατόν περισσότερο οι δυσάρεστες συνέπειες του σεισμού που έπληξε πρόσφατα τους κατοίκους της Αγίας Μαύρας (Λευκάδα). Μια φρεγάτα μαζί με μια κορβέτα, στάλθηκαν στις 28 του τρέχοντος μήνα, σε εκείνο το νησί, για να μεταφέρουν στον πληθυσμό μια επαρκή ποσότητα τροφίμων, οικοδομικά υλικά και άλλα είδη πρώτης ανάγκης. Η φρουρά αυτού του νησιού, όχι οι δημόσιοι υπάλληλοι, τέθηκαν σε αργία το διήμερο προς όφελος των κατοίκων. Πραγματοποιήθηκαν και συνδρομές και ιδιωτικές προσφορές». «Gazzetta Ticinese», αρ. 10, 8/3/1825.

¹⁴⁴ «Η ελληνική κυβέρνηση προώθησε τη δημόσια εκπαίδευση, παρά τα εμπόδια του πολέμου. Η πόλη του Αργους διαθέτει πλέον δημοτικό σχολείο όπου διδάσκεται η γλώσσα του Ομήρου, η Ιστορία, η Φιλοσοφία και πολλές ξένες γλώσσες. Μια σχολή μυθολογίας, που ιδρύθηκε σε αυτήν την πόλη μετά την επανάσταση, συγκεντρώνει διακόσιους φοιτητές, και λειτουργεί ήδη ως εκκολαπήριο υποκειμένων ικανών να διαδώσουν αυτή την εξαιρετική μέθοδο της εκπαίδευσης στα μέρη της Ελλάδας που είναι ακόμα στερημένα. Στην Αθήνα, που μοιάζει να είναι προορισμένη να φωτίσει ανά πάσα στιγμή την υπόλοιπη Ελλάδα, οι δύο σχολές διδασκαλίας, αν και πολύ ευρύχωρες, δεν μπορούν να συγκρατήσουν το πλήθος των νέων, που ορμούσε από παντού, για να λάβει τα πρώτα στοιχειώδη γράμματα. Στο νησί της Τήνου παρουσιάστηκαν δύο τραγωδίες, η μία με τίτλο: «Μάρκος Μπότσαρης» και η άλλη «Μεγακλής». «Gazzetta Ticinese», αρ. 23, 7/6/1825.

¹⁴⁵ «Ο Ιμπραήμ Πασάς έφτασε στη Μεθώνη στις 24 Φεβρουαρίου με σαράντα περίπου πλοία. Ο συνοδευόμενος Βεζίρης, αφού αποβίβασε από 5 έως 6 χιλιάδες στρατιώτες, κινήθηκε προς το Ναβαρίνο και επιτέθηκε σε εκείνη την περιοχή και την Καλαμάτα [...]. Ο Ιμπραήμ Πασάς με την αιγυπτιακή αρμάδα έκανε δύο αποβάσεις στη Μεθώνη εντός του μήνα Φεβρουαρίου, η πρώτη στις 16 και η δεύτερη στις 24 Φεβρουαρίου με 17 χιλιάδες άνδρες πεζικού και 2.000 ιππείς, που αποτελούσαν τις χερσαίες δυνάμεις του [...]. Μετά τη δεύτερη απόβασή τους στη Μεθώνη, την προαναφερθείσα περίοδο της 24ης Φεβρουαρίου, 13 πλοία, δηλαδή ένα σκάφος, 3 φρεγάτες, 3 κορβέτες, 6 μπρίκια, εισήλθαν στην Πάτρα μεταφέροντας μαζί τους 12 εμπορικά πλοία, έξι από τα οποία έφεραν ξένες σημαίες [...]. Μάθαμε ότι ο Ιμπραήμ Πασάς αποβιβάστηκε στις 24 Φεβρουαρίου με τα στρατεύματά του στη Μεθώνη και ότι έχει καταλάβει το Ναβαρίνο και την Καλαμάτα». «Gazzetta Ticinese», αρ. 18, 3/5/1825. «Πολλοί αγγελιαφόροι έφτασαν στη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο] τον τρέχοντα Φεβρουάριο και ενημέρωσαν την κυβέρνηση ότι εμφανίστηκαν πολλά αιγυπτιακά πλοία στις 13 του ίδιου μήνα στις ακτές της Μεθώνης και της Κορώνης και ότι στις 15 είχαν αποβιβάσει 10.000 άνδρες σε έναν κόλπο, που βρίσκεται ανάμεσα σε αυτά τα δύο φρούρια. Αλλά οι επίσημες ειδήσεις αναφέρουν ότι κατά την εμφάνιση του εχθρού στις ακτές μας ένα σώμα στρατού αποτελούμενο κατά το μεγαλύτερο μέρος από Άραβες, έχοντας ενταχθεί στα στρατεύματα που πολιορκήσαν τη Μεθώνη και την Κορώνη, έφυγε αμέσως, για να συναντήσει τους Αιγύπτιους, οι οποίοι σταμάτησαν την πορεία τους κοντά στο Νεόκαστρο...». «Gazzetta Ticinese», αρ. 20, 18/5/1825.

¹⁴⁶ «... οι Τούρκοι να ενεργούν με ευφυΐα και προνοητικότητα, καθώς οι Έλληνες είναι απασχολημένοι με τις προδοσίες και με το να κάνουν τον πιο σκληρό πόλεμο μεταξύ τους ...». «Gazzetta Ticinese», αρ. 18, 3/5/1825.

καθαρά ψυχολογικούς λόγους¹⁴⁷, αφού είχε δημιουργηθεί και προκληθεί μεγάλος φόβος και πανικός γύρω από το όνομα του Αιγύπτιου στρατηγού. Ο ίδιος ο Ιμπραήμ είχε φροντίσει να καλλιεργηθεί αυτή η εντύπωση από δικούς του ανθρώπους που είχε στείλει στην περιοχή του Μοριά πριν την έλευσή του¹⁴⁸. Τον εκπαιδευμένο και πολυάριθμο τακτικό στρατό του τον διοικούσε αυτοπροσώπως με τη συνοδεία Ευρωπαίων αξιωματικών¹⁴⁹, όπως ο Γάλλος εξωμότης Σουλεϊμάν πρώην Σεβέ, τεχνιτών (π.χ. χτίστες για κατασκευές δρόμων και γεφυρών), αλλά και αρκετών χρημάτων για την εξασφάλιση της εμπιστοσύνης των στρατευμάτων του, αφού ως επί το πλείστον αυτά αποτελούνταν από Αλβανούς, που δεν δίσταζαν να λιποτακτήσουν, όταν δεν ικανοποιούνταν τα οικονομικά τους συμφέροντα.

Την ίδια περίοδο, που ο Ιμπραήμ επιχειρούσε στο νότιο τμήμα της Πελοποννήσου, καταστρέφοντας, καίγοντας και λεηλατώντας τα πάντα στο πέρασμα του, κάτι που αποτελούσε πάγια τακτική του¹⁵⁰, οι δυνάμεις του Κιουταχί Πασά

¹⁴⁷ «Η ελληνική Κυβέρνηση προσπαθεί να διαστρεβλώσει αυτή την είδηση, για να μετριάσει τη θλιβερή εντύπωση, που προκαλούσε στην ψυχή των ανθρώπων [...]. Οι Έλληνες εδώ διαψεύδουν αυτές τις ειδήσεις. Θα τρέφουν αυταπάτες μέχρι την τελευταία στιγμή και πάντα θα γίνεται κατάχρηση της ευπιστίας του...». «Gazzetta Ticinese», αρ. 18, 3/5/1825.

¹⁴⁸ Βλ. σχετικά Μιχαήλ Σακελλαρίου, *Η απόβαση του Ιμπραήμ...*, ό. π., σ. 44.

¹⁴⁹ «... Λέγεται, ότι ο Ιμπραήμ Πασάς θα τον διοικήσει αυτοπροσώπως. Ανάμεσα στους στρατηγούς του συγκαταλέγεται και ο διάσημος Γάλλος στρατηγός, πλέον μουσουλμάνος, με το όνομα Σουλεϊμάν Πασάς, μεταξύ των κύριων συμβούλων του εκεί είναι οι Έλληνες Fossizza και ο δεκανέας (caporale) Χατζηβασίλης που του διαχειρίζονται το σχέδιο εκστρατείας...». «Gazzetta Ticinese», αρ. 18, 3/5/1825.

¹⁵⁰ «Ο Ιμπραήμ Πασάς συνεχίζει την πορεία του προς το εσωτερικό, καταστρέφοντας τα πάντα με το «σίδηρο» και τη φωτιά, διαπράττοντας κάθε είδους φρίκη και σφαγές, ώστε πίσω του να μη μείνει τίποτα άλλο παρά μια έρημο...». «Gazzetta Ticinese», αρ. 29, 19/7/1825, «...Ο Ιμπραήμ καίγοντας και λεηλατώντας τα μέρη που συναντά στον δρόμο του. Πέρασε το πρωί της 28^{ης} από το Άργος και του έβαλε φωτιά. Συνέχισε την πορεία του προς την Τριπολιτσά, όπου λέγεται ότι άφησε 600 άρρωστους και τραυματίες...». «Gazzetta Ticinese», αρ. 33, 16/8/1825. «Λέγεται, ότι ο Ιμπραήμ Πασάς, αφού άφησε στην Τριπολιτσά μία φρουρά 2.000 ανδρών, αναχώρησε μετά με την υπόλοιπη εκστρατευτική του δύναμη για την Πάτρα. Στο πέρασμά του, άφηνε παντού φωτιά και αίμα...». «Gazzetta Ticinese», αρ. 39, 25/9/1825. «Ο Ιμπραήμ Πασάς, έφτασε πρόσφατα στη Μεθώνη με έναν αριθμό Ελλήνων αιχμαλώτων κάθε ηλικίας και φύλου, όπου φροντίζει να τους επιβιβάσει για την Αίγυπτο. Περιμένει την έμπτη ισχυρή αποστολή των 10 έως 12 χιλιάδων ανδρών για να μεταφερθεί στην επαρχία της Ηλείας και ιδιαίτερα στη Γαστούνη, όπου έχει οριστικοποιήσει να σχηματίσει το αρχηγείο του, για να ξεχειμωνιάσει εκεί. Σκόρπισε τρόμο και πανικό σε όλους τους κατοίκους εκείνων των επαρχιών, που κατέφυγαν μαζικά στα βουνά». «Gazzetta Ticinese», αρ. 47, 22/11/1825. «Είναι αδύνατο να εκφραστεί η φρίκη των όσων διαδραματίστηκαν στην Ηλεία, αφ' όταν ο Ιμπραήμ πέρασε τον Αλφειό και μπήκε σ' αυτήν την επαρχία. Η πανέμορφη πόλη του Πύργου παραδόθηκε στις φλόγες, αλλά και οι εκκλησίες της και οι πιστοί από ένα κοντινό μοναστήρι κήκαν στα πόδια και στα χέρια τους, για να τους κάνουν να ομολογήσουν, καθώς πίστευαν ότι ήταν κάτοχοι θησαυρών των οποίων βρίσκονταν εκεί. Η Γαστούνη, περιοχή ανοιχτή, καταλήφθηκε και πυρπολήθηκε από τον αρχηγό των απίστων, ο οποίος κατέστρεψε όλα τα χωριά των πεδιάδων». «Gazzetta Ticinese», αρ. 3, 17/1/1826. «Ο Ιμπραήμ, αφού λεηλάτησε πάνω από 120 χωριά της Ηλείας, γκρέμισε τις εκκλησίες, που βρέθηκαν στο πέρασμά του και κρέμασε όλους τους θρησκευόμενους και τους ιερείς, που θα μπορούσαν να προκαλέσουν έκκληση, έφτασε στην Πάτρα. Διψασμένος από τους φόνους, που τον «ζέσταιναν», έσπευσε να στείλει υπόμνημα στους υπερασπιστές του Μεσολογγίου». «Gazzetta Ticinese», αρ. 6, 5/2/1826.

προετοίμαζαν μια νέα εκστρατεία για την πολιορκία του Μεσολογγίου¹⁵¹. Ταυτόχρονα όμως, ο Κιουταχής είχε ν' αντιμετωπίσει και τις εξεγέρσεις των Αλβανών, που τον καθυστέρουσαν στις επιχειρήσεις του. Οι Αλβανοί ήσαν σκληροί και αδυσώπητοι πολεμιστές, αλλά αναξιόπιστοι και δεν πειθαρχούσαν εύκολα. Η δυσарέσκεια από τη μη έγκαιρη και τακτική αποπληρωμή των μισθών τους και η έλλειψη τροφίμων, αφού ο ελληνικός στόλος παρεμπόδιζε τον εφοδιασμό του εχθρού, τους έκανε να επιδίδονται σε καταστροφές, λεηλασίες και αποχωρήσεις¹⁵².

Με αναλυτικές λεπτομέρειες παρουσιάζεται στην εξεταζόμενη εφημερίδα η μάχη στο Κρεμμύδι (7/4/1825)¹⁵³, η οποία οδήγησε σε αποτυχία την όλη ελληνική

¹⁵¹ «...ο νέος Τούρκος στρατηγός (σερασκέρης) πιάζει με μεγάλη δύναμη τις προετοιμασίες για τη νέα εκστρατεία από το μέρος του Μεσολογγίου και συνεχίζοντας οι Τούρκοι να ενεργούν με ευφυΐα και προνοητικότητα, καθώς οι Έλληνες είναι απασχολημένοι με τις προδοσίες και με το να κάνουν τον πιο σκληρό πόλεμο μεταξύ τους. Δεν υπάρχει αμφιβολία για την έκβαση αυτής της τελευταίας εκστρατείας». «Gazzetta Ticinese», αρ. 24, 14/6/1825. «Το Μεσολόγγι πολιορκήθηκε από 15.000 Τούρκους υπό την ηγεσία του Κιουταχή. 11 μεγάλα πυροβόλα περίμεναν από την Πάτρα, για να χτυπήσουν το πεδίο της μάχης και το φρούριο». «Gazzetta Ticinese», αρ. 18, 3/5/1825. «ένας άλλος διοικητής έχει επίσης, στρατό υπό τις διαταγές του, ο αριθμός του οποίου δεν είναι ακόμη γνωστός, και προορίζεται να κινηθεί εναντίον του Μεσολογγίου [...]. Σήμερα μετά το μεσημέρι μια νέα ανωμαλία έγινε μπροστά στα τείχη του Μεσολογγίου, πιο επίμονη από τη χθεσινή. «Gazzetta Ticinese», αρ. 26, 26/6/1825. «Η πολιτεία του Μεσολογγίου είναι εξίσου αξιοθρήνητη για τα κανόνια που τοποθέτησαν οι Τούρκοι, υπό την απειλή όπλου από το φρούριο του Μεσολογγίου». «Gazzetta Ticinese», αρ. 27, 3/7/1825. «Ο αιγυπτιακός στρατός, αφού κατέλαβε το εν λόγω φρούριο (Ναβαρίνου) και άφησε εκεί μια φρουρά, πήγε εσπευσμένα στο Μεσολόγγι. Η πολιορκία και οι βομβαρδισμοί είχαν ήδη αρχίσει, ώστε να πιστεύεται ότι η πτώση του θα ήταν κοντά». «Gazzetta Ticinese», αρ. 28, 10/7/1825. «Στο Μεσολόγγι συνεχίζεται η στενή πολιορκία και οι βόμβες των Τούρκων, φτάνουν μέχρι την πλατεία του Μεσολογγίου». «Gazzetta Ticinese», αρ. 28, 12/7/1825. «Το Μεσολόγγι και το Αιτωλικό έχουν αποκλειστεί από περίπου 20.000 Τούρκους. Το πρώτο φρούριο του Μεσολογγίου βομβαρδίζεται από 8 κανόνια και 3 τουρκικούς όλμους, που έχουν καταφέρει να καταστρέψουν τα τείχη του φρουρίου σε κάποιο μέρος του». «Gazzetta Ticinese», αρ. 29, 19/7/1825. «Οι Τούρκοι συνεχίζουν τις πολιορκητικές επιχειρήσεις τους και από στιγμή σε στιγμή θα αρχίσουν να ρίχνουν βόλια και βόμβες στην πόλη». «Gazzetta Ticinese», αρ. 30, 24/7/1825.

¹⁵² «Είναι αποδεκτό ότι έχουν προκύψει σοβαρά ζητήματα μεταξύ του στρατηγού Τούρκου ηγέτη Ρεσίτ Πασά [Κιουταχή] και αρκετών Αλβανών ηγετών. Τέτοια διαμάχη εμπόδισε τον Ρεσίτ Πασά να ξεκινήσει την πορεία του, μην έχοντας μπορέσει να συγκεντρώσει αρκετά στρατεύματα...». «Gazzetta Ticinese», αρ. 20, 18/5/1825. «...οι Αλβανοί γύρισαν την πλάτη στον διοικητή της Ρούμελης Κιουταχή, παίρνοντας τον δρόμο για τα χωριά τους...». «Gazzetta Ticinese», αρ. 23, 5/6/1825. «Ο διοικητής αυτής της αποστολής Κιουταχής δεν μπόρεσε να συνεχίσει την πορεία του, γιατί οι Δελήδες στους οποίους δεν είχε μοιράσει τους υποσχόμενους μισθούς κατά την άφιξή τους στον Αχελώο, ήθελαν να επιστρέψουν ή να διαλυθούν, για να λεηλατήσουν τα περίχωρα. Ως εκ τούτου, σε κατάσταση αμηχανίας και φανερά αφηρημένος, υποχώρησε στα τείχη με σκοπό την εξεύρεση χρημάτων ή να τους παρακινήσει με κάποιον άλλο τρόπο να τον ακολουθήσουν [...] Ο Κιουταχής βρίσκεται ακόμα στην άλλη πλευρά του Αχελώου [Ασπροπόταμος], για να πάρει τα χρήματα για τον στρατό, ο οποίος, επειδή δεν έχει τις απαραίτητες προμήθειες, που μεταφέρονται εδώ μέχρι το Κρυονέρι, δηλαδή από την ακτή του Κορινθιακού κόλπου, αποσύρθηκε προς τα εκεί, απειλώντας για τα αποθέματα και τις προμήθειες, καθώς ακόμη δεν έχει λάβει χρήματα». «Gazzetta Ticinese», αρ. 26, 26/6/1825. «Δεν υπάρχει φαγητό και τα αλβανικά στρατεύματα ελίσσονται με μεγάλη δυσарέσκεια, επειδή δεν πληρώνονται τακτικά...». «Gazzetta Ticinese», αρ. 31, 31/7/1825.

¹⁵³ «Ο ελληνικός στρατός τότε, αποτελούμενος από 5.000 άνδρες κατέλαβε τρεις λόφους σχηματίζοντας ημικύκλιο. Τα δύο άκρα θεωρούνταν ασφαλή, καθώς είχαν ταμπούρια. Επειδή το κεντρικό σημείο των δυνάμεων δεν είχε ταμπούρια, έπεισαν τον αρχηγό του στρατού Κυριάκο Σκούρτη να σχηματίσει την άμυνα και να οργανώσει την αντεπίθεση μόνο με τις δικές του δυνάμεις. Στις 7 του τρέχοντος, ο εχθρός έθεσε σε κίνηση τα ελεγχόμενα στρατεύματά του, επιτιθέμενος στην

επιχείρηση. Οι ευθύνες αποδόθηκαν στον Υδραίιο ναύαρχο Κ. Σκούρτη που όντας ανίδεος από χερσαίες πολεμικές επιχειρήσεις, ανέλαβε, παρά τις αντιδράσεις των υπόλοιπων οπλαρχηγών (Γ. Καραϊσκάκης, Κ. Τζαβέλας, Κ. Μπότσαρης, Β. Χατζηχρήστος και Αν. Καρατάσος), την ηγεσία των επιχειρήσεων, προκειμένου να αποτρέψει τη διείσδυση του Ιμπραήμ στη Μεσσηνία και την υπόλοιπη Πελοπόννησο. Ο Σκούρτης είχε διοριστεί από την κυβέρνηση Γ. Κουντουριώτη, αφού ως ουδέτερος στις εμφύλιες διαμάχες, εξυπηρετούσε τους κυβερνητικούς σκοπούς. Η διαταγή του Υδραίου ναύαρχου να παραταχθούν στη μέση του κάμπου σε σχήμα ημισελήνου με τους Σουλιώτες και τους Ρουμελιώτες στα άκρα είχε ως αποτέλεσμα οι Αιγύπτιοι να τους κυκλώσουν εύκολα, χτυπώντας το ευάλωτο κέντρο του Σκούρτη. Μετά την απώλεια 600 ανδρών οι Έλληνες υποχώρησαν, αποδεικνύοντας για μία ακόμα φορά ότι η εσωτερική διχόνοια επέφερε μόνο ήττες, όπως σχολιάζει και η εφημερίδα¹⁵⁴.

Μετά την ήττα των ελληνικών δυνάμεων στο Κρεμμύδι εντάθηκε και πάλι η διαμάχη ανάμεσα στους Μοραίτες και τους Ρουμελιώτες. Οι Πελοποννήσιοι δυσαρεστημένοι από τις διαφωνίες της κυβέρνησης με τους Πελοποννήσιους οπλαρχηγούς, αρνήθηκαν πεισματικά να πολεμήσουν προς υπεράσπιση του τόπου τους και της πατρίδας γενικότερα, εάν η κυβέρνηση δεν παραχωρούσε αμνηστία το συντομότερο δυνατό τους οπλαρχηγούς τους¹⁵⁵. Ταυτόχρονα δόθηκε η ευκαιρία στον

αριστερή πλευρά με δύο πτέρυγες και με άλλες δύο στα δεξιά με τρία κανόνια και έναν όλμο βομβών. Με δύο άλλες πτέρυγες αποτελούμενες από ένα σημαντικό αριθμό Μαμελούκων επιτέθηκε στο κέντρο, στο οποίο προκάλεσε σοβαρές ζημιές στους Έλληνες. Ο αγώνας ήταν παντού έντονος. Οι ελληνικές πλευρές αντιστάθηκαν παρά τις 300 οβίδες και τις εχθρικές βόμβες που ρίχτηκαν εναντίον τους, αλλά το κέντρο τους καταστράφηκε. Μόλις ο Κώστας Μπότσαρης έγινε διοικητής του αριστερού κέρατος, όρμησε με εκατό και περισσότερους εκλεκτούς στρατιώτες, για να βοηθήσει το κέντρο, αλλά ήταν πολύ αργά. Αφού βρέθηκε στη μέση των σφαγών, επιτέθηκε στον εχθρό, σκότωσε πολλούς, αλλά βρέθηκε πίσω από αυτούς και μετά βίας άνοιξε δρόμο, για να σωθεί με τη θυσία 24 δικών του. Ο διοικητής Σκούρτης υποχώρησε τότε και έχασε 250 από τους άνδρες του, ακόμη και από τον εχθρό που μείωσε πολύ το εγχείρημα για την απώλεια ενός τριπλάσιου, ή τουλάχιστον ενός διπλάσιου αριθμού». «Gazzetta Ticinese», αρ. 24, 14/6/1825.

¹⁵⁴ «Δυστυχώς γνωρίζουμε, ότι η αταξία και η ανυπακοή είναι οι πρωταρχικές αιτίες των περισσότερων καταστροφών που βιώνουμε». «Gazzetta Ticinese», αρ. 26, 26/6/1825.

¹⁵⁵ «Οι διαφωνίες μεταξύ της ελληνικής κυβέρνησης και των αρχηγών του Μοριά, δηλαδή των Κολοκοτρώνη, Λόντου, Ζαΐμη και άλλων, έχουν επηρεάσει ψυχολογικά όλους τους κατοίκους του Μοριά, οι οποίοι δεν επιθυμούν να πάρουν τα όπλα για την υπεράσπιση αυτού του τμήματος της απειλούμενης Ελλάδας και όσοι πληρώνονται αρνήθηκαν να πολεμήσουν. Αν η κυβέρνηση δεν συγχωρήσει αυτούς τους ηγέτες και δεν τους επιτρέψει να λάβουν μέρος σε αυτήν την εκστρατεία, η Ελλάδα θα πέσει το συντομότερο δυνατό». «Gazzetta Ticinese», αρ. 27, 3/7/1825. «Μια τέτοια καταστροφική κατάσταση για τις ελληνικές επιχειρήσεις, αποδίδεται στο ότι αρνήθηκαν οι κάτοικοι της Πελοποννήσου να πάρουν τα όπλα εναντίον των Τούρκων, εκνευρισμένοι που έμειναν χωρίς τους ηγέτες τους, που είναι τώρα εξόριστοι ή καθηρημένοι από την κυβέρνηση, αν και τους είχαν οδηγήσει μέχρι τότε στη νίκη». «Gazzetta Ticinese», αρ. 28, 10/7/1825.

Ιμπραήμ Πασά να ολοκληρώσει την πολιορκία των κάστρων του Ναβαρίνου¹⁵⁶ και να προχωρήσει χωρίς εμπόδια στην υπόλοιπη Μεσσηνία και την Πελοπόννησο.

Έχοντας επιτύχει την κατάληψη του Ναβαρίνου¹⁵⁷ ο Ιμπραήμ όδευσε προς το Ναύπλιο. Μπροστά στην κρισιμότητα της κατάστασης, η κυβέρνηση παραχώρησε τελικά αμνηστία στους Πελοποννήσιους οπλαρχηγούς, οι οποίοι έδωσαν όρκο πίστης

¹⁵⁶ «Επιβεβαιώνεται η πτώση του νέου φρουρίου του Ναβαρίνου που ακολούθησε το παλιό Ναβαρίνο, αφότου σε αυτό εισέβαλε ο Ιμπραήμ Πασάς. Πρόκειται για τον βράχο της Σφακτηρίας, που βρίσκεται στο λιμάνι του Ναβαρίνου». «Gazzetta Ticinese», αρ. 27, 3/7/1825. «Η συνθηκολόγηση του Ναβαρίνου είναι αναμφισβήτητη. Ο αιγυπτιακός στρατός, αφού κατέλαβε το εν λόγω φρούριο και άφησε εκεί μια φρουρά, πήγε εσπευσμένα στο Μεσολόγγι». «Gazzetta Ticinese», αρ. 28, 10/7/1825. «Η αναφορά του Μεγάλου Διοικητή περιέχει τις ακόλουθες λεπτομέρειες σχετικά με την εκκαθάριση του Ναβαρίνου: «Το πρωί της 20^{ης}, μετά από την πρόσκληση που μου έκανε ο Ιμπραήμ Πασάς, άφησα το λιμάνι της Μεθώνης και κατευθύνθηκα με δυνατό αέρα υπό τη συνοδεία του πλοίου «Αμάρανθου» στο Ναβαρίνο, όπου αγκυροβολήσαμε γύρω στο μεσημέρι. Τα πλοία, που προορίζονταν για τη μεταφορά εκείνης της φρουράς, λόγω του αντίθετου ανέμου δεν μπόρεσαν να φτάσουν πριν από τις 22 το βράδυ μπροστά στο Ναβαρίνο, όπου έφτασε επίσης ένα βρετανικό πολεμικό μπρίκι για την ανάκτηση ενός εμπορικού σκάφους, ενώ οι Αιγύπτιοι προσπάθησαν να φέρουν τρόφιμα στην πολιορκημένη περιοχή. Το πρωί της 23^{ης}, μου ζητήθηκε από τον Ιμπραήμ Πασά, να βοηθήσω μαζί με τον διοικητή του «Αμάρανθου» στην έξοδο των Ελλήνων από το Ναβαρίνο, και στην επιβίbasή τους. Ήμαστε εντυπωσιασμένοι με τη σειρά με την οποία καταλήφθηκε η περιοχή και επετεύχθη η υποταγή των αιγυπτιακών στρατευμάτων. Κανείς δεν το επέτρεψε στον εαυτό του να διαπράξει καμία ύβρις κατά των Ελλήνων και παρόλο που προβλεπόταν στη Συνθηκολόγηση ότι η φρουρά έπρεπε να παραδώσει τα όπλα, ωστόσο ο Ιμπραήμ, που ήταν επικεφαλής των στρατευμάτων, παίρνοντας πρωτοβουλία, επέτρεψε σε όσους το ζητούσαν, να κρατούν τα όπλα τους, ώστε το ένα τρίτο της φρουράς να επιβιβάζεται οπλισμένο. Ο Ιμπραήμ Πασάς έφερε μπροστά όλους τους επικεφαλής της φρουράς, μεταξύ των οποίων και τον Παναγιώτη Γιατράκο (έναν από τους πιο γενναίους καπεταναίους του Μοριά) και έναν γιο του Πετρόμπεη της Μάνης. Στους τελευταίους ξεκαθάρισε ότι θα τους κρατούσε ως ομήρους στο στρατόπεδό του μέχρι την παράδοση του Σελίμ και του Αλή, οι οποίοι κρατούνταν από τους Έλληνες χωρίς κανένα δικαίωμα μετά τη σύλληψη τους, στο Ναύπλιο. Τότε ο Ιμπραήμ πήγε στη σκηνή του και με παρακάλεσε να τον ακολουθήσω, μαζί με τους διοικητές του αγγλικού μπρικιού και της γαλλικής γολέτας. Μόλις φτάσαμε εκεί, μας ανακοίνωσε ότι είναι αναγκασμένοι να προβεί σε αυτά τα αντίποινα για την κακή πίστη των Ελλήνων, όμως μας έδωσαν ως αξιωματικούς των τριών πρωταρχικών δυνάμεων της Ευρώπης. Δίνοντας τον λόγο της τιμής του είπε ότι θα επέστρεφε και τους δύο ομήρους κατά την παράδοση των δύο πασάδων, και που στο μεταξύ θα αντιμετωπίζονταν με σεβασμό και θα ικανοποιούσαν την πείνα τους από την ίδια με αυτόν «κουζίνα». Στις 23 το μεσημέρι τα ελληνικά στρατεύματα 1.100 σε αριθμό επιβιβάστηκαν σε ένα αυστριακό εμπορικό πλοίο και σε τρία αγγλικά, που σύντομα άρχισαν να πλέουν υπό τη συνοδεία των δύο γολετών της «Αρετούσας» και του «Αμάραντου». Ευνοημένοι από ένα δυνατό αεράκι, συναντηθήκαμε στις 10 τη νύχτα στον κόλπο της Κορώνης, στο πιο βόρειο τμήμα της πόλης. Δεν υπήρχε τίποτα εκεί, για να φοβηθούν οι Έλληνες από τα τουρκικά πλοία. Χωριστήκαμε από τα μεταγωγικά πλοία, που συνέχισαν το δρομολόγιο τους για Καλαμάτα και εμείς πήγαμε στη Σμύρνη. Το πρωί της 24^{ης} συνάντησα ένα σπετσιώτικο πολεμικό καράβι, του οποίου ο καπετάνιος ήρθε στο τιμόνι του πλοίου μου και μου ζητούσε πληροφορίες σχετικά με την έκβαση των γεγονότων στο Ναβαρίνο. Του τα διηγήθηκα όλα και στενοχωρήθηκε με την κακή τύχη των πατριωτών του, των οποίων οι εσωτερικές διαφωνίες, είπε, ήταν πολύ περισσότερες από το να φοβούνται τον αιγυπτιακό στρατό. Ο καπετάνιος με διαβεβαίωσε ότι θα πήγαινε στην Καλαμάτα και δεν θα παρέλειπε τίποτα απ' αυτά που άκουσε και θα συνέβαλε στην απελευθέρωση των δύο πασάδων, που κρατούσαν οι Έλληνες και επομένως και στην υποσχόμενη απελευθέρωση του Γιατράκου και του γιου του Πετρόμπεη της Μάνης, που ήταν παρά πολύ αγαπητοί στους Έλληνες και οι δύο». «Gazzetta Ticinese», αρ. 29, 19/7/1825. «Τα περιοδικά της Ύδρας, από το Νο. 118 έως το 120, στις 30 Μαΐου έως 5 Ιουνίου, επιβεβαιώνουν αυτό που έχουμε ανακοινώσει σχετικά με την κατάληψη του μεγάλου φρουρίου του Ναβαρίνου, του οποίου η κατάκτηση κόστισε στην Ελλάδα τόσο χρυσάφι και τόσο αίμα». «Gazzetta Ticinese», αρ. 32, 7/8/1825.

¹⁵⁷ Αναλυτικά για την παράδοση της πόλης και τη συνθηκολόγηση της, βλ. «Gazzetta Ticinese», αρ. 27, 3/7/1825, αρ. 28, 10/7/1825, αρ. 29, 17/7/1825, αρ. 32, 7/8/1825.

και αφοσίωσης ενώπιον της κυβέρνησης¹⁵⁸. Ο Θ. Κολοκοτρώνης τέθηκε επικεφαλής των στρατιωτικών δυνάμεων στην περιοχή, ενώ ετοιμάστηκε ν' αντιταχθεί εναντίον του Ι. Κωλέττη και Αλ. Μαυροκορδάτου¹⁵⁹.

Σε μια ύστατη προσπάθεια η κυβέρνηση, και παρά τις επανειλημμένες εκκλήσεις της ιδίως προς τους Πελοποννήσιους να λάβουν τα όπλα, απήρθυνε σε όλους τους Έλληνες κάλεσμα να ομονοήσουν και να ξεσηκωθούν ενάντια στους κοινούς εχθρούς, αναφέροντας και εξαίροντας τη ναυμαχία του Καφηρέα (23/5/1825), κατά την οποία 35 ελληνικά πλοία με μόλις τρία πυρπολικά αντιμετώπισαν επιτυχώς πάνω από 50 τουρκικά συνοδευόμενα από 40 φορτηγίδες. Η επιτυχής έκβαση της ναυμαχίας αποδόθηκε στη θεία παρέμβαση και εύνοια, στην οποία οι Έλληνες έπρεπε να ελπίζουν και να στηρίζουν τον Αγώνα τους¹⁶⁰. Επίσης

¹⁵⁸ «Εδώ είναι το αντίγραφο του όρκου που εκφώνησε ο στρατηγός Κολοκοτρώνης και οι σύντροφοί του στην εκκλησία του Ναυπλίου μπροστά σε ανθρώπους και μέλη της κυβέρνησης: «Ορκιζόμαστε ενώπιον του Θεού και ενώπιον των ανθρώπων, να συνεισφέρουμε, με όλα τα μέσα που έχουμε στην εξουσία μας, στην ανεξαρτησία του ελληνικού έθνους, ή να πεθάνουμε ελεύθεροι με τα όπλα στο χέρι, υποταγμένοι πιστά στους νόμους της χώρας, που θεσπίστηκαν από τις δύο νομοθετικές συνελεύσεις του 1822 και του 1823. Ορκιζόμαστε όχι μόνο να μην σηκώσουμε τα όπλα της επανάστασης μας εναντίον της κυβέρνησης, να μην συνωμοτήσουμε με κρυφούς τρόπους και μυστικές μηχανορραφίες, αλλά να υπακούμε τις εντολές της κυβέρνησής μας και να τις εκτελούμε πιστά. Να στερηθούμε το λαμπρό φως του ουρανού, που η αρρώστια των πατέρων της εκκλησίας βαρύνει τα κεφάλια μας και όλα τα έθνη, που λαμβάνουμε ως μάρτυρες, να μας περιφρονούν και στο παρόν και στο μέλλον, αν δείξουμε ψευδείς μαρτυρίες σε αυτές τις επίσημες υποσχέσεις». «Gazzetta Ticinese», αρ. 32, 7/8/1825.

¹⁵⁹ «Ο Κολοκοτρώνης, απελευθερωμένος μαζί με τους άλλους αιχμαλώτους, συγκέντρωσε στον Μοριά έναν στρατό, ο οποίος με τη συνήθη υπερβολή ανέρχεται σε 20.000 άνδρες, για να αντιταχθεί στην προέλαση του Ιμπραήμ Πασά και του αρχι-εχθρού της διαλυμένης ελληνικής κυβέρνησης. Προετοιμαζόταν να κατηγορήσει τον πρώην υπουργό πολέμου Κωλέττη και τον γραμματέα Μαυροκορδάτο ως υπόπτους εξαγοράς από ξένο χρυσό». «Gazzetta Ticinese», αρ. 27, 3/7/1825.

¹⁶⁰ «Ποιος Θεός είναι τόσο μεγάλος όσο ο δικός μας! Ο εχθρικός στόλος, που εμφανίστηκε γύρω από το Ακρωτήρι Κάβο Ντόρο, απειλώντας από μακριά τα απόκρημνα νησιά της Ύδρας και τις Σπέτσες, ανάγκασε την κυβέρνηση να καλέσει όλους τους πολεμιστές, που βρέθηκαν να ορμούν στην άμυνα εκείνου του κέντρου της ελληνικής ελευθερίας. Ένας τέτοιος στόλος, που αποτελούνταν από εκατό πλοία πολέμου και μεταγωγικά, μετέφερε στρατεύματα, προμήθειες και κάθε είδους πυρομαχικά, για να επιχειρήσει την εξόντωση της Ελλάδας, διασκορπίστηκε μετά από πεισματική μάχη. Η πιο ένδοξη, για τους ναυτικούς μας, μάχη πραγματοποιήθηκε μεταξύ του Ακρωτηρίου Κάβο Ντόρο και της Άνδρου στις 20 και 21 του τρέχοντος μήνα. Ο «υπέροχος» Τοπάλ Πασάς, που μόλις κατάφερε να σωθεί με μόνο 37 πλοία από τα εκατό, καταδιώχθηκε από το δεύτερο τμήμα του ελληνικού στόλου. Η ναυαρχίδα του εχθρικού στόλου, στην οποία όμως δεν βρέθηκε ο ναύαρχος, μαζί με μια άλλη μικρότερη φρεγάτα, κήκκαν στην επίθεση από τους γενναίους και ταλαντούχους πολιορκητές μας, έχοντας ως σύμμαχό τους οι Έλληνες το πυρπολικό «Ηφαίστειο» (Vulcano). Διάφορα άλλα πλοία, συμπεριλαμβανομένης μιας φρεγάτας, διασκορπίστηκαν και καταδιώχθηκαν, καταφεύγοντας στα νησιά Σύρο και Τήνο. Πολλές μεταφορές έγιναν και πραγματοποιήθηκαν στα νησιά Σπέτσες και Ύδρα, οι υπόλοιποι περιπλανιούνται στο Αιγαίο, μέχρι και αυτοί να γίνουν το θήραμα της ελληνικής ανδρείας. Γι' αυτό, μια πιθανότητα πρόβλεψης ολόκληρης της καταστροφής του οθωμανικού στόλου είναι, ότι χθες το πρωί η πρώτη μεραρχία του ελληνικού στόλου, που βρέθηκε κοντά στη Μήλο, και πληροφορήθηκε την ήττα και την καταδίωξη του εχθρού, έτρεξε επίσης στα ίχνη του, για να μην του αφήσει χρόνο να σωθεί. Τέτοιες ήταν οι λαμπρές πράξεις των ένδοξων διοικητών και ναυτικών της δεύτερης διαίρεσης, και θα αμαρτούσαμε, αν αυτά, δεν τα αποδίδαμε στη «Θεία» βοήθεια, τη μόνη ικανή να κάνει τέτοια θαύματα. Ναι, με «Θεία» βοήθεια, Έλληνες, πρέπει να το αναγνωρίσουμε. Όλοι με μια φωνή πρέπει να αναφωνήσουμε: «Ποιος Θεός είναι τόσο μεγάλος όσο ο δικός μας Θεός; Ενθαρρύνετε, λοιπόν, τον εαυτό σας από την πρακτική βεβαιότητα ότι πρέπει να το απολαύσουμε, αφού έχουμε τη «Θεία» εύνοια, με αδελφική αρμονία πρέπει ακόμα να σπεύσουμε να εξισώσουμε τις

για τον ίδιο σκοπό, της αδελφικής συμφιλίωσης, της εμψύχωσης και τόνωσης του ηθικού των Ελλήνων, προκειμένου ν' αναλάβουν τα όπλα και να συνεχίσουν την Επανάσταση, η κυβέρνηση εξέδωσε σχετική Διακήρυξη¹⁶¹.

πολεμικές επιχειρήσεις της ξηράς με αυτές της θάλασσας. Ελάχιστα σε αριθμό και μικρά ελληνικά πλοία ρίχνονται στη μάχη εναντίον πολλών και μεγάλων εχθρών και αναπληρώνουν τον αριθμό και την υπεροχή, με τόλμη και καλή θέληση. Θα υποφέρετε εσείς, που λίγοι σκλάβοι της Αιγύπτου απειλούν τους κατακτητές των πολυάριθμων και γενναίων στρατευμάτων του Δράμαλη; Γενναίοι Πελοποννήσιοι, βιαστείτε όλοι, μικροί και μεγάλοι να εκδικηθείτε τα τραύματα που έχετε υποστεί μέχρι στιγμής. Γενναίοι Έλληνες της Ηπείρου, να είστε βέβαιοι ότι όσο πιο πολυάριθμος είναι ο εχθρός που καλύπτει τη χώρα σας, τόσο πιο εύκολο θα είναι για εσάς να τον καταστρέψετε τώρα, που οι γενναίοι ναυτικοί μας του αφαίρεσαν τα εφόδια και τα πυρομαχικά, που του έφερε ο στόλος της Κωνσταντινούπολης και ταυτόχρονα ανέτρεψαν τα μεγάλα του έργα κατά της ηπειρωτικής Ελλάδας, χωρίς καν να του αφήσουν ελπίδα να έχει κάποια ναυτική βοήθεια. Μιμηθείτε όλοι το παράδειγμα των ναυτικών μας και η καταστροφή που κυριαρχεί αυτόν τον χρόνο στον εχθρό, θα σφραγίσει το πενταετές πιστοποιητικό της ανεξαρτησίας μας, θα εδραιώσει τον θρίαμβο του Σταυρού πάνω στην ημισέληνο και θα καθιερώσει ευτυχισμένο και αξιοζήλευτο το ελληνικό γένος». «Gazzetta Ticinese», αρ. 28, 12/7/1825.

¹⁶¹ «Η προσωρινή κυβέρνηση της Ελλάδας εξέδωσε την ακόλουθη Διακήρυξη κατά την έναρξη της εκστρατείας: Ο Πρόεδρος του Εκτελεστικού Οργάνου: «Η γη, όπου λάβατε την ύπαρξη είναι εδώ και πέντε χρόνια ποτισμένη με το αίμα σας. Η ιστορία των ηρωισμών μας και οι πράξεις μας δεν γράφονται πια με μελάνια, αλλά με αίμα. Με αίμα πληρώσαμε για την ελευθερία, για αυτήν την ελευθερία, την οποία οι εχθροί μας, οι καταπιεστές μας και πάνω απ' όλα οι αιγυπτιακές ορδές απειλούν φέτος πιο στενά από ποτέ. Ω Έλληνες τι κάνετε; Πώς μπορείτε να αδιαφορείτε για όλη σας τη σφαγιασμένη νεολαία, τις γυναίκες σας, τα παιδιά σας, που σύρθηκαν στη σκλαβιά, ενώ τα σπίτια σας φλέγονται και τα χωράφια σας είναι ερειπωμένα; Αχ! Αν η Ελλάδα είχε υποκύψει τον πρώτο χρόνο της εξέγερσης, εκείνη την εποχή που δεν είχαμε κανένα στρατό, ούτε όπλα, ούτε πυρομαχικά, ούτε καμία εμπειρία από το πόλεμο, τότε σίγουρα τα έθνη θα επιδοκίμαζαν την ήττα μας, θα μας είχαν εμψυχώσει νικώντας για τα δικαιώματα που θέλαμε να κερδίσουμε, και θα είχαν δει ότι υποχωρούσαμε κάτω από τα χτυπήματα ενός πανίσχυρου εχθρού, στον οποίο η αδυναμία μας τότε, δεν θα μπορούσε να αντιστέκεται. Αλλά σήμερα, ω Έλληνες, μετράτε πέντε χρόνια νίκες και αγώνες τόσο στη στεριά όσο και στη θάλασσα και σήμερα που γνωρίζετε την τέχνη του πολέμου, που τα χέρια σας είναι οπλισμένα με αυτά τα ίδια σπαθιά, που την ανδρεία σας αρπάξατε από τους εχθρούς σας και την οποία ήδη υπηρετήσατε τόσο πλεονεκτικά εναντίον τους, σήμερα, που είστε κύριοι εκείνων των τρομερών φρουριών, αν και μάταια έκλεισαν, σήμερα που επιτέλους συμφιλιώθηκε το ενδιαφέρον, ο θαυμασμός όλης της Ευρώπης μαζί σας για τις λαμπρές επιχειρήσεις και για την ένδοξη αντίστασή σας στην τυραννία, πώς θα μπορούσατε σήμερα, να φοβάστε έναν εχθρό έτσι και να λυγίζετε με πραότητα το λαιμό σας στο σηκωμένο σίδερο στα κεφάλια σας. Ε! Μακριά από εσάς, ω Έλληνες, μακριά από εσάς τέτοιες ιδέες, που γεννούν αυτή την ανάξια αδυναμία! Στο όνομα της Θρησκείας, της Πατρίδας, της Ελευθερίας, πάρτε πίσω τα όπλα σας, μαζευτείτε, δώστε ο ένας στον άλλο μια αδελφική αγκαλιά και τρέξτε, όπου ο πόλεμος σας καλεί! Πελοποννήσιοι, Ρουμελιώτες, και εσείς, όλοι οι κάτοικοι του ελληνικού αρχιπελάγους, πηγαίνετε, τρέχετε, όπου σας καλεί η πατρίδα σας, που βρίσκεται σε κίνδυνο! Ήδη φέτος, όπως και τα προηγούμενα τέσσερα χρόνια, τα δικά μας πυροβολικά πλοία έχουν κατατροπώσει τα πυρά των πυροβολικών πλοίων των εχθρών και τα βάθη της γης καταβρόχθισαν αυτές τις κολλώδεις μάζες και κατάπιαν τα υπολείμματα της φωτιάς; Θάρρος, γενναίοι Υδριώτες, γενναίοι Ψαριώτες, απόητοι Σπετσιώτες. Όλη μας η εμπιστοσύνη είναι σε εσάς. Η δική σας η αξία θα ματαιώσει και φέτος όλα τα έργα, όλα τα σχέδια των εχθρών σας. Είναι στο χέρι σας, καλοί νησιώτες, που στη Μυτιλήνη, στη Χίο, στην Τένεδο και πιο πρόσφατα στη Σάμο, επιφέρατε τέτοια μοιραία χτυπήματα. στη μαρίνα του Οσμανλή. Κι εσείς Πελοποννήσιοι ξεχάσατε, λοιπόν, ότι τα ξίφη σας είναι ακόμα βαμμένα με αίμα τυράννων; Δεν είστε εσείς που έχετε πλήξει και καταστρέψει εντελώς τον περήφανο Δράμαλη και τις άγριες ορδές του; [...] Κι εσείς Ρουμελιώτες ρίξτε τα μάτια γύρω σας... Κοιτάξτε ξανά τις ψηλές κορυφές των αρχαίων βουνών σας ακόμα και τα κόκαλα των εχθρών σας, που φαίνονται να φορούν με περηφάνια σαν ένα ένδοξο τρόπαιο την ανδρεία σας! Ο δρόμος προς τη δόξα είναι ακόμα ανοιχτός, για να πορευθείτε, θα το κάνετε, για να θερίσετε τις δάφνες, των οποίων η νίκη θα τονώσει τα μέτωπά σας! Η ίδια η πατρίδα σας φωνάζει: στα όπλα! Ακούστε τη φωνή της! ... Κλείστε τα εργοστάσιά σας, αφήστε λίγο τις εμπορικές σας δραστηριότητες, σας καλεί μία ιερότερη φωνή ... Πηγαίνετε, βιαστείτε να συναντήσετε τον εχθρό, που σας απειλεί, πηγαίνετε να ελευθερώσετε την πατρίδα. Αχ! Πάνω απ' όλα μην παρασυρθείτε, Έλληνες από τα λόγια της ειρήνης, που θα

Στα φύλλα της ιταλόφωνης εφημερίδας «Gazzetta Ticinese» του έτους 1825 δεν απουσιάζουν πάντως οι αναφορές σε λανθασμένες εκτιμήσεις, οι ψευδείς και αναληθείς ειδήσεις, όπως αυτή για την υποτιθέμενη πτώση του Μεσολογγίου ή τη συνθηκολόγησή του¹⁶². Ψευδείς και αναληθείς ειδήσεις κυκλοφορούσαν επίσης στο πλαίσιο τόνωσης του ηθικού των Ελλήνων αγωνιστών με μια τάση υποτίμησης των δυνάμεων του εχθρού και ενδεχόμενης παράδοσής του. Ενδεικτική είναι η είδηση ότι ο Ιμπραήμ και τα στρατεύματά του επρόκειτο να παραδοθούν στα περίχωρα της Καλαμάτας¹⁶³. Ανακριβής χαρακτηρίζεται και η είδηση σχετικά με τον Ιταλό φιλέλληνα Santore di Santarosa, ο οποίος ενώ έπεσε μαχόμενος ηρωικά κατά τη διάρκεια της κατάληψης της Σφακτηρίας, η ιταλόφωνη εφημερίδα τον παρουσίαζε να ζει και να έχει μεταβεί στο Μεσολόγγι μαζί με τον Αλ. Μαυροκορδάτο¹⁶⁴. Ανυπόστατη είναι και η είδηση σχετικά με τον θάνατο του Έλληνα οπλαρχηγού Δ. Μακρή κατά τη διάρκεια της πολιορκίας του Μεσολογγίου από τον Κιουταχή¹⁶⁵, καθώς και ο θάνατος του Νικηταρά¹⁶⁶, οι οποίοι απεβίωσαν πολύ αργότερα, μετά το τέλος της Επανάστασης και όχι κατά τη διάρκειά της. Με εκτενής αναφορά παρουσιάζονται στην ειδησεογραφία τα γεγονότα της πτώσης της Σφακτηρίας, καθώς

χρησιμοποιήσει ο ύπουλος εχθρός, για να σας αποπλανήσει με το ζόρι, μην μπορώντας να πετύχει τα σχέδια του. Μην εμπιστευέστε ούτε μια στιγμή αυτόν τον ασυμβίβαστο εχθρό. Του το απαγορεύει η ίδια του η θρησκεία να εκπληρώσει τις υποσχέσεις του σε περίπτωση που σας τις δώσει. Χίος, Θεσσαλομαγνησία, Κάσο και Κρήτη θα είναι τα αιώνια μνημεία της οθωμανικής κακής πίστης! Τι υποσχέσεις δεν έδωσαν στους δυστυχισμένους κατοίκους τους; Θλιβερές περιοχές και πώς τις αντιμετώπισαν. Η φήμη σας και οι νίκες σας έχουν ήδη κυκλοφορήσει σε όλο τον κόσμο. Η Πατρίδα γνωρίζει την αφοσίωσή σας. Τέλος, είστε απόγονοι αθάνατων προγόνων, οι ιερές σκιές των οποίων περιμένουν εδώ και δύο χιλιάδες χρόνια την απελευθέρωση της κλασικής γης!». «Gazzetta Ticinese», αρ. 30, 24/7/1825.

¹⁶² «Σύμφωνα με αναφορές από την Πρέβεζα της 18ης Μαΐου, ο Τούρκος στρατηγός έχει πραγματοποιήσει τα πολιορκητικά έργα μπροστά από το Μεσολόγγι, οπότε αυτό αναμένεται να πέσει σύντομα». «Gazzetta Ticinese», αρ. 27, 3/7/1825. «Η πολιορκία και οι βομβαρδισμοί είχαν ήδη αρχίσει στο Μεσολόγγι, ώστε να πιστευτεί ότι η πτώση του θα ήταν κοντά [...] Ο καπετάνιος ενός αγγλικού πλοίου έχει καταθέσει ότι τα οθωμανικά στρατεύματα υπό τις διαταγές του Ρεσίτ Πασά [Κιουταχή] έχουν σε μεγάλο βαθμό περικυκλώσει την πόλη του Μεσολογγίου και ότι η εκεί ελληνική φρουρά είχε ζητήσει να συνθηκολογήσει». «Gazzetta Ticinese», αρ. 28, 10/7/1825.

¹⁶³ «Σε κρίσιμη κατάσταση βρίσκονται τα αιγυπτιακά στρατεύματα και ο στρατηγός τους Ιμπραήμ αναμένεται να αποκλειστεί στα περίχωρα της Καλαμάτας. Η είδηση της παράδοσής του αναμένεται από στιγμή σε στιγμή». «Gazzetta Ticinese», αρ. 30, 24/7/1825. «Εικάζεται ότι ο Τούρκος στρατηγός θα εγκαταλείψει τώρα την περαιτέρω πολιορκία του Μεσολογγίου». «Gazzetta Ticinese», αρ. 36, 4/9/1825.

¹⁶⁴ «Ο κόμης Santarosa δεν έχει εξαφανιστεί, καθώς ορισμένοι δημοσιογράφοι ανακοίνωσαν επανειλημμένα ότι υπέστη σοβαρό τραύμα στην πολιορκία του νησιού Σφακτηρία και μπόρεσε να καταφύγει στο Μεσολόγγι παρέα με τον Μαυροκορδάτο. Επιστολές που ελήφθησαν σήμερα από τους Παξούς αναφέρουν ότι έχει ήδη αρχίσει να φιλοξενείται από οικοδεσπότη μετά από την αναχώρησή του από το Μεσολόγγι». «Gazzetta Ticinese», αρ. 30, 24/7/1825.

¹⁶⁵ «Οι Έλληνες πρέπει να έχασαν τον άξιο στρατηγό Μακρή και ο Τουρκοφάγος Νικήτας τραυματίστηκε θανάσιμα». «Gazzetta Ticinese», αρ. 36, 4/9/1825.

¹⁶⁶ Ο. π., αρ. 36, 4/9/1825

και η συνθηκολόγηση και οι όροι της για την παράδοση των φρουριών του Παλαιόκαστρου και του Νεόκαστρου στον εχθρό¹⁶⁷.

Με λεπτομερή περιγραφή παρουσιάζεται η νικηφόρα έκβαση της μάχης των Μύλων Αργολίδας (25/6/1825)¹⁶⁸, περιοχή που υπήρξε ιδιαίτερα πλούσια σε αποθέματα τροφίμων και πυρομαχικών. Την υπεράσπιση της περιοχής είχαν αναλάβει οι Δ. Υψηλάντης, Κ. Μαυρομιχάλης και Ι. Μακρυγιάννης. Ο τελευταίος μάλιστα τραυματίστηκε κατά τη διάρκειά της¹⁶⁹. Η σημασία της συγκεκριμένης μάχης υπήρξε μεγάλη, καθώς μέσω αυτής προστατεύτηκε το Ναύπλιο από τις δυνάμεις του Ιμπραήμ Πασά. Συγχρόνως αναπτερώθηκε το ηθικό των Ελλήνων, με συνέπεια αυτοί να ενισχυθούν με τόλμη, δύναμη, γενναιότητα και αποφασιστικότητα, προκειμένου να συνεχίσουν τον αγώνα τους.

Αναλυτικά παρουσιάζονται και οι ενέργειες, οι επιχειρήσεις και οι προσπάθειες του Κιουταχί Πασά, να καταλάβει το Μεσολόγγι, εφαρμόζοντας διάφορα σχέδια επίθεσης και πολιορκίας του¹⁷⁰, τα οποία απέβησαν άκαρπα, αφού οι

¹⁶⁷ «Gazzetta Ticinese», αρ. 29, 17/7/1825.

¹⁶⁸ «...η εμπροσθοφυλακή του αιγυπτιακού στρατού, περιπλανώμενη, εμφανίστηκε στο Κιβέρι σε μια τακτική κίνηση. Λίγοι στρατιώτες βρέθηκαν σε αυτό το χωριό, εκτός από τη φρουρά του οχυρού, και από αυτούς τους λίγους στάλθηκε αμέσως ένα σώμα 250 ανδρών, για να καταλάβουν την ισχυρή θέση των Μύλων Αργολίδας, περιοχή αξιόλογη σε αποθέματα τροφίμων και πολεμικών πυρομαχικών, την οποία στόχευαν οι κινήσεις του εχθρού. Αυτό το μικρό σώμα διοικείται από τον Κωνσταντίνο Μαυρομιχάλη από τον πρίγκιπα Δημήτριο Υψηλάντη και από τον στρατηγό Μακρυγιάννη, που ήταν επίσης διαφορετικοί μεταξύ τους. Με δίοπτρα ήταν δυνατόν να παρατηρήσουμε καλά τη συμπλοκή μεταξύ του αιγυπτιακού στρατού και των δικών μας στο σημείο αυτό το μεσημέρι. Οι εχθροί απάντησαν στις επιθέσεις τους τέσσερις φορές, πάντα έρχονταν πεζικό και ιππικό, τα οποία απορρίφθηκαν γενναία από τους άνδρες μας και τέλος αναγκάστηκαν να αποτραπηχτούν με μεγάλη απώλεια. Αυτό το μικρό αλλά γενναίο ελληνικό σώμα, ενισχύθηκε από ένα απόσπασμα το βράδυ του λιτού πεζικού, ώστε ο αριθμός των δικών μας έφτανε τους 600. Η αντίσταση των Ελλήνων ήταν αποφασιστική. Ο εχθρός δεν μπορούσε να αγνοήσει καμιά από τις θέσεις μας. Ο αγώνας κράτησε μέχρι και μια ώρα πριν τη δύση του ηλίου. Μεγάλη ήταν η απώλεια των Αιγυπτίων, ασημαντή η δική μας. Φαίνεται όμως ότι ο εχθρός σχεδιάζει νέες επιθέσεις για αύριο. Οι δικοί μας ετοιμάζονται να τις καλοδεχτούν. Η χθεσινή μάχη ήταν πολύ ένδοξη για τους δικούς μας, που μόνο ένας κατάφερε και μόνο ένας τραυμάτισε, τον τελευταίο και τον καλό στρατηγό Μακρυγιάννη, που αποτέλεσε σε αυτή τη μάχη υπόδειγμα ευφυΐας και ανδρείας. Ο αριθμός των νεκρών και τραυματισμένων εχθρών αυξάνεται στους πεντακόσιους. Όλη τη νύχτα οι δικοί μας σκέφτονταν να χτίσουν χαρακώματα, ενώ ενισχύθηκαν και με μερικά κανόνια. Ήταν απαραίτητο να γίνει μια ακόμη πιο έγκυρη αντίσταση στον εχθρό. Ο τελευταίος όμως, άλλαξε σχέδιο και κατευθύνθηκε στο Άργος απογοητευμένος που δεν μπόρεσε να βάλει χέρι στις πολυπόθητες προμήθειες (τρόφιμα) των Μύλων». «Gazzetta Ticinese», αρ. 33, 16/8/1825.

¹⁶⁹ «Η χθεσινή μάχη ήταν πολύ ένδοξη για τους δικούς μας, που μόνο ένας κατάφερε και μόνο ένας τραυμάτισε, τον τελευταίο και τον καλό στρατηγό Μακρυγιάννη, που αποτέλεσε σε αυτή τη μάχη υπόδειγμα ευφυΐας και ανδρείας». «Gazzetta Ticinese», αρ. 33, 16/8/1825.

¹⁷⁰ «Ο Ρούμελη βαλεσή, [Κιουταχής] σχημάτισε τρεις σειρές του στρατού του και διέταξε επίθεση. Η πρώτη σειρά απορρίφθηκε με κάποιες απώλειες των δικών του, προώθησε τη δεύτερη, η οποία αμοιβαία υποστηριζόταν από την τρίτη, που συμμετείχε ταυτόχρονα στη δράση, και κατάφερε να σκαρφλώσει στα τείχη. Όμως, έγιναν αντιληπτοί από κάποιους που βρίσκονταν στις εσωτερικές τάφρους και αναγκάστηκαν να γυρίσουν πίσω εξαιτίας της απώλειας των Τούρκων. Μετά από αυτό το γεγονός, ο Πασάς εγκατέλειψε τη θέση του και πήγε στο στρατόπεδο περίπου ένα μίλι μακριά προς τον Γαλατά. Εκεί εμφανίστηκε η ελληνική ομάδα με 24 καράβια και λίγα πυρπολικά (άλλοι λένε 48

πολιορκημένοι Μεσολογγίτες συνέχισαν ν' αμύνονται και να αντιστέκονται γενναία, προστατευόμενοι από τα καλά οχυρωμένα τείχη της πόλης¹⁷¹, ενώ όλες οι προτάσεις για συνθηκολόγηση απορρίφθηκαν¹⁷². Η τροφοδοσία ωστόσο της πόλης συνεχίστηκε κανονικά¹⁷³.

Η εφημερίδα επιπλέον στα φύλλα της συμπεριέλαβε και το μανιφέστο που εξέδωσε η ελληνική κυβέρνηση ως πράξη υποταγής στη Μεγάλη Βρετανία, αφού μέσω της σημαντικής αυτής διπλωματικής ενέργειας, οι ελπίδες για την ελευθερία, την εθνική ανεξαρτησία και την πολιτική ύπαρξη του ελληνικού έθνους, εναποτέθηκαν αποκλειστικά στη Μ. Βρετανία¹⁷⁴. Δεν απουσίασαν όμως και

καράβια και 12 πυρπολικά), ενώ ο οθωμανικός στόλος απέπλευσε αμέσως. Μέρος του μπήκε στον κόλπο της Ναυπάκτου και ο υπόλοιπος έπλεε καθ' οδόν προς την ίδια κατεύθυνση, αλλά δέχτηκε επίθεση από ελληνικά πλοία και υπέστησαν την πρόσκρουση χωρίς σοβαρές αμοιβαίες ζημιές, αν και ένα τουρκικό μπρίκι βυθίστηκε και ένα άλλο κάηκε. Στο μεταξύ, η ελληνική διμοιρία κατάφερε να προμηθεύσει το φρούριο με τρόφιμα και πυρομαχικά». «Gazzetta Ticinese», αρ. 36, 4/9/1825.

¹⁷¹ «Αφού είχαν περάσει 105 ημέρες από τότε που το Μεσολόγγι είχε αποκλειστεί και καθημερινά πολιορκείτο από τον Κιουταχί [Ρούμελη βαλεσή Μεχμέτ Ρεσίτ Πασά], έφτασε ακόμα και ο στόλος μπροστά από εκείνο το μέρος, που τώρα πολιορκείτο από ξηρά και θάλασσα. Οι Τούρκοι, θέλοντας να δοκιμάσουν να κάνουν τους Έλληνες να παραδοθούν, ανέθεσαν σε κάποιους Ευρωπαίους αξιωματικούς να προσφέρουν στους Έλληνες μια συνθηκολόγηση που θα εξασφάλιζε την κατοχή των περιουσιών τους και των όπλων τους. Η πρόταση αυτή επιβεβαιώθηκε ουσιαστικά από τη δολοφονία των κατοίκων του Μεσολογγίου λόγω της είδησης που δόθηκε ως βέβαιη, ότι έχοντας την Πελοπόννησο έπρεπε να παραδοθεί στα χέρια του Ιμπραήμ. Ο ελληνικός στρατός διαλύθηκε και οι οικογένειες κατέφυγαν σε ξένα μέρη. Τέτοιοι ισχυρισμοί έκαναν, όπως ήταν απολύτως φυσικό, μια ζωνή εντύπωση στο μυαλό των πολιορκημένων και οι ηγέτες σύντομα συγκεντρώθηκαν σε ένα πολεμικό συμβούλιο. Πρώτος μίλησε ο στρατηγός Νότης Μπότσαρης, ο οποίος εξέφρασε τη σταθερή του απόφαση να χαθεί με τους δικούς του στρατιώτες πριν παραδώσουν την περιοχή. Πίσω από το παράδειγμά του, ο Νικήτας και οι άλλοι ανώτεροι αξιωματικοί, που στην αρχή έδειχναν διστακτικοί, ενστερνίστηκαν την ίδια απόφαση και έτσι η τιμητική προσφορά της συνθηκολόγησης απορρίφθηκε. Όταν έφτασε στον Καπουδάν Πασά η είδηση αυτού του ψηφίσματος, έσπευσε και έγραψε στον Κιουταχί [Ρούμελη βαλεσή] ότι ο χρόνος τελειώνει. Ο ελληνικός στόλος έπρεπε να φθάνει από στιγμή σε στιγμή σε εκείνα τα νερά και έτσι ήταν απαραίτητο να δώσει μια επίθεση τόσο από την ξηρά όσο και από τη θάλασσα. Επομένως, ο Ρούμελη βαλεσή Μεχμέτ Ρεσίτ Πασάς επιτέθηκε με τα στρατεύματά του στο Μεσολόγγι, τη νύχτα της 1^{ης} Αυγούστου, ερχόμενη η 2^η, δύο ώρες πριν δύσει ο ήλιος. Ταυτόχρονα τέσσερις χιλιάδες άνδρες επιτέθηκαν στην περιοχή από την πλευρά της θάλασσας. Η πολιορκία κράτησε τέσσερις ώρες και ήταν τόσο τρομερή, που όσοι την παρακολούθησαν από μακριά πάνω από τα ευρωπαϊκά καράβια, που ήταν σε μεγάλη απόσταση, έτρεμαν με έκπληξη, άλλοι που παρακολουθούσαν με δίοπτρα από την κορυφή των δέντρων, δεν είδαν παρά μόνο έναν πολύ πυκνό καπνό. Μόνο όταν σταμάτησε η φωτιά, φάνηκε ότι το λάβαρο του Σταυρού κυμάτιζε ακόμα στα τείχη της πόλης του Μεσολογγίου. Οι πολιορκημένοι με μια επέλαση έσπρωξαν τους Τούρκους πίσω στο Chirassoro και άρπαξαν πολλά κανόνια, μερικές σημαίες, αποσκευές και άλλα. Ο αριθμός των Τούρκων, που σκοτώθηκαν, έχει αυξηθεί σε πολύ μεγάλο αριθμό...». «Gazzetta Ticinese», αρ. 36, 6/9/1825. «ότι εκείνη την εποχή η περιοχή του Μεσολογγίου, το προπύργιο του Μοριά, συνέχιζε να αμύνεται σθεναρά». «Gazzetta Ticinese», αρ. 37, 13/9/1825. «Όσο για τις δύο πλευρές του φρουρίου, η ζημιά είναι λιγότερο σημαντική. Το οχυρό «Fraklin» είναι εκείνο που έχει υποστεί τη μεγαλύτερη ζημιά, αλλά επισκευάστηκε γρήγορα από τους ατρόμητους υπερασπιστές του». «Gazzetta Ticinese», αρ. 52, 27/12/1825.

¹⁷² Βλ. «Gazzetta Ticinese», αρ. 52, 27/12/1825.

¹⁷³ «...το Μεσολόγγι εξασφάλισε και πάλι τρόφιμα και πυρομαχικά, και εξοπλισμένο με νέες οχυρώσεις, δεν φοβάται αυτή τη χρονιά τις επιθέσεις, που μπορεί να είναι σε θέση να πραγματοποιήσουν δελεασμένοι οι σκληροί εχθροί μας». «Gazzetta Ticinese», αρ. 43, 25/10/1825.

¹⁷⁴ «Λαμβάνοντας υπόψη ότι με βάση τα αναφαίρετα δικαιώματα της εθνικότητας και αυτά της προσωπικής τους ελευθερίας, καθώς και τις κυρίαρχες αρχές της θρησκείας και της ανεξαρτησίας των

αναφορές στη δράση πολλών Ευρωπαίων φιλελλήνων, καθώς και οι σημαντικότερες για τον ελληνικό αγώνα ενέργειες των φιλελληνικών ευρωπαϊκών επιτροπών και κοιμημάτων, όπως του Παρισιού και του Λονδίνου, οι οποίες εκτός από χρήματα, προσέφεραν στρατιωτικό εξοπλισμό και ανθρώπινο δυναμικό προς ενίσχυση των επαναστατημένων Ελλήνων¹⁷⁵.

εθνών και παρακινούμενοι από τα έμφυτα αισθήματα του ανθρώπου για τη διατήρηση και ασφάλεια της ίδιας του της ύπαρξης, οι Έλληνες είναι οπλισμένοι, για να προσφύγουν στη δικαιοσύνη και ότι κατά τη διάρκεια τεσσάρων και πλέον ετών, πολέμησαν με σταθερότητα τις συνδυασμένες δυνάμεις ξηράς και θάλασσας, που έσπευσαν από την Ευρώπη, την Ασία και την Αφρική, οι οποίες εν μέσω επικείμενων κινδύνων κατέστρεψαν τώρα τις τόσο ανώτερες δυνάμεις του, τους εχθρούς τους και τώρα τους εξολόθρευσαν εντελώς και ότι, αν και στερήθηκαν τους απαραίτητους πόρους για αυτό το μεγάλο εγχείρημα, κατάφεραν τελικά να σφραγίσουν τα δικαιώματά τους με το τίμημα του πιο πολύτιμου αίματος του έθνους και να αποδείξουν στον πολιτισμένο κόσμο, τι μπορεί πραγματικά να αποφασίσει ένας λαός, για να ανακτήσει την ανεξαρτησία του Λαμβάνοντας υπόψη ότι τα ίδια τα αποτελέσματα αυτού του τόσο άνισου αγώνα μόνο ενίσχυσαν περισσότερο το πνεύμα του έθνους, την αμετάκλητα υιοθετημένη εκ νέου διάλυση της εγκαθίδρυσης της πολιτικής του ύπαρξης Λαμβάνοντας υπόψη ότι οι διοικητές των ναυτικών δυνάμεων ορισμένων κυβερνήσεων αντιμετωπίζουν ένα πλήθος εμποδίων στην πορεία του ελληνικού ναυτικού και οι κινήσεις του σύμφωνα με τους κανόνες του δικαίου των εθνών, καθίστανται δύσκολες. Θεωρώντας με βαθιά λύπη ότι οι ίδιοι οι Χριστιανοί οπλίζονται εναντίον των καταπατητών του Ευαγγελίου, να σπεύσουμε από μακριά να διδάξουμε τους τελευταίους και να οδηγήσουμε μακριά τις στρατιές των βάρβαρων εχθρών, που έρχονται να βάλουν στη γη φωτιά και αίμα και να καλύψουν τα θαυμαστά οστά του Κίμωνα, του Λεωνίδα, του Μπότσαρη, του Φιλομήνη και του Νικήτα. Λαμβάνοντας υπόψη ότι η κυβέρνηση της Βρετανίας χαίρεται να κυβερνά έναν ελεύθερο λαό, είναι η μόνη που τηρεί αυστηρή ουδετερότητα χωρίς να επιδοκιμάζει να ακολουθήσει το παράδειγμα των προφανών παραβιάσεων και αυτών των διακρίσεων των τόσο αντίθετων με τη λογική, που άλλοι δεν έπαψαν να το κάνουν πράξη αυτό στην Ελλάδα, την Κωνσταντινούπολη και την Αίγυπτο. Λαμβάνοντας υπόψη ότι η ουδετερότητα της βρετανικής κυβέρνησης δεν αρκεί, για να αντισταθμίσουν τις διώξεις που ασκούν άλλοι κατά της Ελλάδας και στις οποίες δίνουν κάθε ημέρα νέα παράταση Λαμβάνοντας υπόψη, ότι αν η Ελλάδα δεν μπόρεσε μέχρι τώρα να αποτρέψει τις επιδιώξεις των εχθρών, ούτε να αναλάβει την επίθεση, δεν είναι λόγω μείωση της δύναμής της, ούτε λόγω αποδυνάμωσης του πρώτου ψηφίσματος, αλλά για τους προαναφερθέντες λόγους, και επειδή η κυβέρνηση δεν έχει ακόμη καταφέρει να κυριαρχήσει και να υποτάξει πλήρως όλα τα ιδιαίτερα πάθη. Λαμβάνοντας υπόψη ότι σε αυτόν τον εξαιρετικό αγώνα οι Έλληνες πρέπει να νικήσουν ή να θάψουν τους εαυτούς τους κάτω από τα ερείπια της πατρίδας τους, λόγω των αξιοθρήνητων συνεπειών, που έχει η φύση αυτού του αγώνα και η μεγάλη διάρκειά του, δύο αιτίες, που έκαναν αυτή την εναλλακτική αναπόφευκτη. Τέλος, λαμβάνοντας υπόψη ότι, εφόσον μια ιδιαίτερη εύνοια της Πρόνοιας έφερε τις δυνάμεις της Μεγάλης Βρετανίας τόσο κοντά μας, η Ελλάδα πρέπει να επωφεληθεί έγκαιρα από αυτήν, βασίζοντας τις ελπίδες της στη δικαιοσύνη και την ανθρωπιά από τις οποίες εμψυχώνεται αυτή η μεγάλη δύναμη. Για τους λόγους αυτούς και με σκοπό την εξασφάλιση του ιερού δικαιώματος της ελευθερίας του κράτους και της πολιτικής μας ύπαρξης επαρκώς ενοποιημένα, το ελληνικό έθνος, διατάσσει και εγκρίνει τον ακόλουθο νόμο: Άρθρο 1. Η δύναμη αυτής της πράξης, θέτει εθελοντικά την ιερή κατάθεση της ελευθερίας, της εθνικής ανεξαρτησίας και της πολιτικής ύπαρξης του ελληνικού έθνους υπό την απόλυτη υπεράσπιση της Μεγάλης Βρετανίας Αυτή η θεμελιώδης πράξη του ελληνικού έθνους, θα συνοδεύεται από μια επεξηγηματική μνήμη, που θα απευθύνεται εις διπλούν στη δική της κυβέρνηση Βρετανική Μεγαλειότητα». «Gazzetta Ticinese», αρ. 39, 27/9/1825.

¹⁷⁵ «Οι Φιλέλληνες της Αμερικής επίσης, στέλνουν στους εξεγερμένους ένα σημαντικό ποσό ως δώρο, και επιπλέον ένα ατιμόπλοιο, μια γολέτα με 24 πυροβόλα, καθώς και έναν πολύ αξιόμαχο οπλισμό κατά των πολεμικών πλοίων». «Gazzetta Ticinese», αρ. 17, 24/4/1825. «Η αποστολή, που στάλθηκε από τη γαλλική επιτροπή φιλελλήνων, αναχώρησε από τη Μασσαλία στις 6 αυτού του μήνα και έφτασε εδώ σήμερα, ενώ θα πλεύσει μεθαύριο για το Ναύπλιο. Αυτή η αποστολή αποτελείται από πολλούς συνταγματάρχες, αξιωματούχους και αξιωματικούς του πυροβολικού, έναν ιατρό, έναν χειρουργό και ένα συγκεκριμένο αριθμό ειδικών για το χυτήριο κανονιών, σιδηρουργούς και οπλουργούς», κλπ.. «Gazzetta Ticinese», αρ. 45, 6/11/1825.

Όσο για τα φύλλα της εφημερίδας του έτους 1826, σε αυτά περιγράφονται οι φρικαλεότητες, οι λεηλασίες και οι καταστροφές στις οποίες επιδίδονταν ο Ιμπραήμ και τα στρατεύματά του εναντίον των χριστιανών σε πόλεις και χωριά της Πελοποννήσου. Η κατάσταση στον Μοριά -μετά την διέλευση του Ιμπραήμ Πασά- ήταν άθλια. Επικρατούσε δυστυχία και απόγνωση. Οι κάτοικοι της Μεσσηνίας, της Ηλείας και της Αχαΐας είχαν καταφύγει στα βουνά, για να γλιτώσουν όσο μπορούσαν από τη μανία των Αράβων¹⁷⁶. Πλέον το ενδιαφέρον επικεντρωνόταν στη σύμπραξη των στρατιωτικών δυνάμεων του Κιουταχί Πασά με αυτές του Ιμπραήμ για την πολιορκία και την κατάληψη της πόλης του Μεσολογγίου, αφού ο Κιουταχίς μόνος του δεν μπορούσε να την επιτύχει. Όλα τα αιγυπτιακά στρατεύματα αποβιβάστηκαν για τον σκοπό αυτό στην απέναντι από το Μεσολόγγι όχθη, ενισχύοντας τον μειωμένο, λόγω των λιποταξιών και των απωλειών, κατά τη διάρκεια της πολιορκίας, στρατό του Κιουταχί¹⁷⁷. Ο Αιγύπτιος στρατηλάτης από την πλευρά του, έχοντας εγκαταλείψει τις στρατιωτικές επιχειρήσεις στον Μοριά και έχοντας την υπέρτατη διοίκηση της πολιορκίας των χερσαίων και των θαλάσσιων δυνάμεών της, προκειμένου να επεκτείνει τη διακυβέρνησή του, ανέλαβε ο ίδιος όλο το βάρος του

¹⁷⁶ «...λεηλάτησε, κατέστρεψε και επιβάρυνε όλη την επαρχία της Ηλείας, οι κάτοικοι της οποίας εν μέρει προφυλάχθηκαν στα βουνά και εν μέρει στο Κάστρο Τορνέζε ή Χλεμούτσι (μισογκρεμισμένο) μπροστά στη Ζάκυνθο και άλλοι τράπηκαν σε φυγή, όπου παρακαλούσαν να πάρουν άδεια να πάνε στη Ζάκυνθο, αλλά αντ' αυτού οδηγήθηκαν στον Κάλαμο, την Κάσο και το Μεγανήσι». «Gazzetta Ticinese», αρ. 2, 10/1/1826. «...ο Ιμπραήμ πήγε στη Γαστούνη, μια περιοχή σε απόσταση τέσσερις λεύγες, την οποία βρήκε εντελώς εγκαταλελειμμένη. Εγκαταστημένος στην πόλη εκείνη, διέταξε το κυνήγι των χριστιανών και την καταστροφή της Ηλείας, η οποία συνεχίζεται να λεηλατείται και να ερημώνεται [...] Είναι αδύνατο να εκφραστεί η φρίκη των όσων διαδραματίστηκαν στην Ηλεία, αφ' όταν ο Ιμπραήμ πέρασε τον Αλφειό και μπήκε σ' αυτήν την επαρχία. Η πανέμορφη πόλη του Πύργου παραδόθηκε στις φλόγες, αλλά και οι εκκλησίες της και οι πιστοί από ένα κοντινό μοναστήρι κήκαν στα πόδια και στα χέρια τους, για να τους κάνουν να ομολογήσουν, καθώς πίστευαν ότι ήταν κάτοχοι θησαυρών των οποίων βρίσκονταν εκεί. Η Γαστούνη, περιοχή ανοιχτή, καταλήφθηκε και πυρπολήθηκε από τον αρχηγό των απίστων, ο οποίος κατέστρεψε όλα τα χωριά των πεδιάδων». «Gazzetta Ticinese», αρ. 3, 17/1/1826. «Ο Ιμπραήμ, αφού λεηλάτησε πάνω από 120 χωριά της Ηλείας, γκρέμισε τις εκκλησίες, που βρέθηκαν στο πέρασμά του και κρέμασε όλους τους θρησκευόμενους και τους ιερείς, που θα μπορούσαν να προκαλέσουν έκπληξη, έφτασε στην Πάτρα». «Gazzetta Ticinese», αρ. 6, 5/2/1826. «Η δυστυχία και η απόγνωση, που βασιλεύουν στον δύσμοιρο πληθυσμό της Πελοποννήσου, είναι ό,τι πιο συγκινητικό για την ανθρωπότητα. Τα βουνά της Μεσσηνίας, της Αχαΐας και της Ηλείας, αποτελούν το καταφύγιο γυναικών, παιδιών και ηλικιωμένων Ελλήνων. Και όσοι δυστυχισμένοι πέφτουν στα χέρια των Αράβων, γίνονται το θέαμα της πιο φρικτής βαρβαρότητας. Αυτή η κατάσταση είναι τρομερή και έχει προκαλέσει τέτοια απογοήτευση και φόβο σε όλη την Πελοπόννησο, που δεν έχουν πια το θάρρος να πιάσουν τα όπλα, για να υπερασπιστούν την πατρίδα, αλλά αντίθετα, προσπαθούν να δραπετεύσουν, αν μπορούν και να καταφύγουν στο νησί του Καλάμου, το οποίο είναι τόσο γεμάτο από αυτούς τους δυστυχισμένους, που δεν μπορεί να δεχτεί περισσότερους». «Gazzetta Ticinese», αρ. 9, 26/2/1826.

¹⁷⁷ «...ενισχύθηκε ο στρατός του Ρεσίτ Πασά, που οι 20.000 άνδρες του, είχαν μειωθεί στο μισό λόγω των λιποταξιών και των απωλειών, που σημειώθηκαν κατά τη διάρκεια της πολιορκίας». «Gazzetta Ticinese», αρ. 8, 19/2/1826.

πολέμου¹⁷⁸. Η στενή πολιορκία του Μεσολογγίου είχε πλέον ξεκινήσει. Στην ιταλόφωνη εφημερίδα περιγράφονται αδρομερώς οι ενέργειες και οι επιχειρήσεις που σχετίστηκαν με την πολιορκία του Μεσολογγίου -και από τα δύο αντιμαχόμενα στρατόπεδα- καλύπτοντας μεγάλο μέρος των φύλλων της εφημερίδας του έτους 1826¹⁷⁹.

Οι δε πολιορκημένοι, παρά τις συνεχείς εκκλήσεις και τα αιτήματα του Ιμπραήμ για συνθηκολόγηση¹⁸⁰ και παράδοση, συνέχισαν να αντιστέκονται¹⁸¹. Ούτε όμως και οι οργανωμένες επιθέσεις και οι πολιορκίες του εχθρού επέφεραν κανένα αποτέλεσμα¹⁸². Μοναδικός πλέον τρόπος, για να επιτευχθεί η κατάληψη του Μεσολογγίου, ήταν διαμέσου του αποκλεισμού της τροφοδοσίας του. Για τον λόγο αυτό ο Ιμπραήμ κατέλαβε τη νησίδα του Βασιλαδιού (26/2/1826)¹⁸³, η οποία αποτελούσε προπύργιο του Μεσολογγίου και καθοριστικό σημείο για την έκβαση του όλου αγώνα, καθώς η κατοχή της από τους πολιορκημένους Μεσολογγίτες εξασφάλιζε τον επισιτισμό τους. Αργότερα ο Ιμπραήμ Πασάς κατέλαβε και άλλες

¹⁷⁸ «...ο ανώτατος Αιγύπτιος διοικητής [Ιμπραήμ], που γι' αυτόν λέγεται ότι έχει απεριόριστες εξουσίες σε αυτή την χειμερινή εκστρατεία...». «Gazzetta Ticinese», αρ. 8, 19/2/1826.

¹⁷⁹ «Gazzetta Ticinese», αρ. 9, 26/2/1826, αρ. 11, 14/3/1826, αρ. 17, 23/4/1826.

¹⁸⁰ Βλ. ενδεικτικά: «...οι δύο αυτοί Οθωμανοί διοικητές έστειλαν διαπραγματευτές-αγγελιαφόρους στις «Αρχές» του Μεσολογγίου, προσφέροντας μια συνθηκολόγηση με πολύ ευνοϊκούς όρους. Δηλαδή, όλοι οι κάτοικοι του Μεσολογγίου, δεν εξαιρέθηκε ούτε η φρουρά, θα μπορούσαν να πάνε να εγκατασταθούν σε όποιο μέρος της Τουρκίας ήθελαν, παραδίδοντας όμως όλα τα όπλα. Όλοι θα είχαν σωθεί και η ζωή και η τιμή τους θα έμενε στην κατοχή τους, χωρίς να υποστούν την παραμικρή παρενόχληση. Είναι γνωστό και το ότι αυτές οι προτάσεις απορρίφθηκαν από τους πολιορκούμενους, που δήλωσαν ότι ήταν όλοι αποφασισμένοι να μην προχωρήσουν ποτέ σε καμία διαπραγμάτευση για την παράδοση της περιοχής». «Gazzetta Ticinese», αρ. 20, 16/5/1826.

¹⁸¹ «...τη σταθερή απόφαση των πολιορκημένων να αμυνθούν στο έπακρο και να μην παραβούν ποτέ τις εντολές, που ελήφθησαν από τη διεύθυνση της Νάπολης της Ρωμανίας [Ναύπλιο]». «Gazzetta Ticinese», αρ. 12, 19/3/1826. «...Το Μεσολόγγι συνεχίζει την αντίστασή του με αξιοθαύμαστο κουράγιο...». «Gazzetta Ticinese», αρ. 12, 21/3/1826. «...Ο Ιμπραήμ Πασάς πραγματοποίησε την προσχεδιασμένη επίθεση στο φρούριο (Μεσολογγίου) και θα είχε κατορθώσει να το ανέβει, αν οι Έλληνες δεν είχαν προβάλει την πιο γενναία αντίσταση και άμυνα...». «Gazzetta Ticinese», αρ. 13, 26/3/1826.

¹⁸² «...Τρεις ημέρες πριν την επίθεση, τα οθωμανικά πυρά συνέχιζαν με εξαιρετική ζωντάνια, χωρίς όμως οι πολιορκημένοι να δείχνουν το παραμικρό σημάδι ότι θα προχωρήσουν σε κάποια διαπραγμάτευση. Επιτέλους δόθηκε γενική επίθεση, αλλά χωρίς κανένα αποτέλεσμα και με μεγάλες απώλειες...». «Gazzetta Ticinese», αρ. 14, 2/4/1826. «Οι επιστολές της Ζακύνθου της 20^{ης} Μαρτίου και εκείνες της Κεφαλονιάς της 17^{ης} επιβεβαιώνουν όσα ειπώθηκαν στις προηγούμενες σελίδες σχετικά με τις πρώτες ανεπιτυχείς προσπάθειες του Ιμπραήμ να κυριεύσει το φρούριο του Μεσολογγίου...». «Gazzetta Ticinese», αρ. 16, 16/4/1826.

¹⁸³ «Ο Ιμπραήμ Πασάς, βλέποντας το επικίνδυνο εγχείρημα του ανεβαίνοντας στα τείχη του Μεσολογγίου, σκέφτηκε να προσπαθήσει να πάρει το νησάκι του Βασιλαδιού, που έχει θέα από το κέντρο του τη λιμνοθάλασσα του φρουρίου, πηγή άντλησης άφθονου ψαρέματος για τους πολιορκημένους, που τους χρησιμεύει στην επιβίωση τους. Για τον σκοπό αυτό κατασκεύασε μερικά επιπλέοντα πολιορκητικά, για να χτυπήσει το εν λόγω νησάκι και να το καταλάβει με επίθεση. Μετά από διάφορες προσπάθειες το νησάκι του Βασιλαδιού καταλήφθηκε στις 9 του τρέχοντος μήνα (ή 26 Φεβρουαρίου). Μεγάλη ήταν η θνητότητα και από τις δύο πλευρές σ' αυτή την αιματηρή δράση. Όλη η φρουρά του Βασιλαδιού, αποτελούμενη από 160 άνδρες, χάθηκε ως εφεδρεία για τρία άτομα, στα οποία διατηρήθηκε η ζωή. Η απώλεια αυτού του βράχου, θα καθορίσει την έκβαση για την περιοχή του Μεσολογγίου...». «Gazzetta Ticinese», αρ. 14, 2/4/1826.

νησίδες της λιμνοθάλασσας, όπως τον Πόρο, το Αιτωλικό, τον Ντολμά (28/2/1826). Παρά τη νικηφόρα, για τους Έλληνες, μάχη της Κλείσοβας (25/3/1826)¹⁸⁴ ο εχθρός κατόρθωσε να αποκτήσει τον έλεγχο όλης της λιμνοθάλασσας και συνεπώς να θέσει σε εφαρμογή το σχέδιό του για την άλωση του Μεσολογγίου, μέσω του αδιεξόδου της πείνας ¹⁸⁵. Οι πολιορκημένοι υποφέροντας από λιμό, αρρώστιες, εξαθλίωση,

¹⁸⁴ «Στις 5 του τρέχοντος μήνα ο Ρεσίτ Μεχμέτ Πασάς [Κιουταχής] επιβίβασε 2.000 Αλβανούς και Χαλτούπους στον στολίσκο του, που αποτελείτο από 70 σωσίβιες λέμβους στις οποίες προστέθηκαν άλλες 20 του Καπουδάν Πασά με επιβιβασμένες μερικές εκατοντάδες ασιατικών στρατευμάτων. Όλες αυτές οι δυνάμεις κατευθύνθηκαν εναντίον της Κλείσοβας, νησίδα με φρούριο που βρισκόταν κοντά στο Μεσολόγγι από τη νότια πλευρά του. Χθες το πρωί ο εχθρός κινήθηκε από θάλασσα και ξηρά και πραγματοποίησε μια πρώτη επίθεση στην προαναφερθείσα νησίδα, την οποία υπερασπίστηκαν μόνο οι 130 άνδρες της φρουράς. Όμως, ήταν τέτοια η αφοβία και η ανδρεία αυτών των πολεμιστών που οι Τούρκοι αναχαιτίστηκαν όχι τόσο στην πρώτη όσο στη δεύτερη και τρίτη επίθεση, που επιχείρησαν διαδοχικά. Έχασαν 500 άνδρες, που σκοτώθηκαν και είχαν πολύ μεγαλύτερο αριθμό τραυματιών, που μετρούσε ο ίδιος ο Τούρκος στρατηγός Ρεσίτ. Δέκα σωσίβιες λέμβοι με όσους στρατιώτες περιείχαν, παρέμειναν στην εξουσία μας. Βλέποντας ο Ιμπραήμ την τόσο αποτυχημένη αποστολή, που είχε ανατεθεί στον Ρεσίτ, έστειλε αμέσως εναντίον της Κλείσοβας αρκετές χιλιάδες από τους καλύτερους στρατιώτες του, θέλοντας πάση θυσία να αποκτήσει εκείνη την τόσο σημαντική για εμάς θέση. Στη συνέχεια από αυτή την περιοχή στάλθηκε, για να σώσει τη νησίδα ο γενναίος Κίτσος Τζαβέλας με 300 Έλληνες επιλεγμένους, ανάμεσα στους πιο θαρραλέους και η νέα επίθεση των συγκεντρωμένων στρατευμάτων του Ιμπραήμ και του Τούρκου στρατηγού [Κιουταχή] είχε το ίδιο αποτέλεσμα με τις τρεις προηγούμενες. Οι Οθωμανοί είχαν αναχαιτιστεί, αφού έχασαν σε τέσσερις επιθέσεις που δόθηκαν σε αυτό το πολύ μικρό οχυρό περίπου 2.000 άνδρες. Μεταξύ των νεκρών συγκαταλέγονταν αρκετοί από τους αρχηγούς αξιωματικούς, ένας Ευρωπαίος στρατηγός στην υπηρεσία των Αιγυπτίων και ένας κουνιάδος του ίδιου του Ιμπραήμ. Από το δικό μας μέρος είχαμε 25 τραυματίες και λίγους θανάτους, αλλά ανάμεσα σ' αυτούς τους τελευταίους περιλαμβάνονταν και οι δύο ικανοί αξιωματικοί Κίτσος Πάσκος (Chizzo Pasco) και Τζόρτζιο Ναβαρίνο (Giorgio Navarrino). Η τιμή της σωτηρίας της Κλείσοβας οφείλεται κυρίως στον γενναίο Τζαβέλα». «Gazzetta Ticinese», αρ. 19, 9/5/1826. «Επιβεβαιώνει τα όσα ειπώθηκαν στην τελευταία εφημερίδα σχετικά με τα στρατιωτικά γεγονότα, που συνέβησαν κάτω από το οχυρό της Κλείσοβας, κοντά στην προαναφερθείσα περιοχή του Μεσολογγίου. Επιβεβαιώνεται επίσης ότι η τιμή εκείνης της ημέρας οφείλεται στον γενναίο Σουλιώτη Κίτσο Ζαβέκα ή Φαβέκα (Chizzo Zaveka ή Faveka) και προστίθενται οι εξής ιδιαιτερότητες: «Η νίκη που πέτυχαν οι Έλληνες την ημέρα αυτή (6 Απριλίου), είναι ένα από τα λαμπρότερα γεγονότα από την αρχή του πολέμου. Μετά από τρεις ανεπιτυχείς επιθέσεις δοσμένες στην Κλείσοβα από τη θάλασσα και από τη στεριά, ολόκληρο το οθωμανικό στρατόπεδο κινήθηκε ενάντια σε εκείνο το οχυρό και από την πλευρά των λιμνοθαλασσών, αλλά αυτή η τελευταία προσπάθεια απέτυχε όπως οι προηγούμενες. Οι αναφορές των Ελλήνων ανεβάζουν τον αριθμό των σκοτωμένων εχθρών τους σε 2.500, πέρα από τους τραυματίες, αλλά είναι φυσικό ότι ο υπολογισμός είναι υπερβολικός. Η μάχη κράτησε μια ολόκληρη ημέρα. Περίπου 150 άνδρες, που βρίσκονταν στο οχυρό, μετά από λίγες ώρες πολιορκίας και προτού διασωθούν από τη φρουρά του Μεσολογγίου 70 είχαν παραμείνει νεκροί και 25 τραυματίστηκαν. Ο Παναγιώτης Σωτηρόπουλος, ο Terfiilacti Feliano και ο πυροβολητής Πιέτρο Φέσσο, είναι εκείνοι που διακρίθηκαν περισσότερο μεταξύ του μικρού αριθμού των υπερασπιστών των οχυρών, που έμειναν ζωντανοί». «GazzettaTicinese», αρ. 20, 14/5/1826. «Μια επιστολή από την Πρέβεζα με ημερομηνία 15 Απριλίου επιβεβαιώνει τα παραπάνω γεγονότα και αφηγείται τις πιο μικρές λεπτομέρειες της ήττας που υπέστησαν οι Τούρκοι στο προαναφερθέν νησί της Κλείσοβας, το οποίο υπερασπίστηκε γενναία ο στρατηγός Κίτσος Τζαβέλας και όχι ο Zaveka ή Faveka, όπως τον κατονόμαζαν αρχικά». «Gazzetta Ticinese», αρ. 20, 16/5/1826.

¹⁸⁵ «Τελικά το Μεσολόγγι, πόλη που φημίζεται για την αξία της και για τον ηρωισμό των υπερασπιστών της, έπεσε τραγικό θύμα της πείνας. Αλλά οι δυστυχισμένοι της γενναίας φρουράς του, ακόμη και στην πτώση του, διατήρησαν αυτή τη σταθερότητα και εκείνο το θάρρος, που σε κάθε αναμέτρηση, που είχαν πάντα, το φανέρωναν και άφηναν τα θραύσματα εκείνης της θάνατης περιοχής, περισσότερο σαν αντικείμενο θρήνου, παρά δόξας για τον εχθρό τους. Το φρούριο του Μεσολογγίου παρέμενε εντελώς άδειο από προμήθειες και απελπισμένη η φρουρά του να λάβει οποιαδήποτε βοήθεια από τον ελληνικό στόλο, αποφάσισε να ανοίξει ένα δρόμο με γενναιότητα,

κακουχίες και χωρίς καμία πλέον βοήθεια¹⁸⁶ αποφάσισαν μετά από δέκα και πλέον μήνες σθεναρής αντίστασης, να πραγματοποιήσουν ηρωική έξοδο στις 10 Απριλίου 1826, παρά να παραδοθούν¹⁸⁷. Πρωτοστάτης της ηρωικής αυτής απόφασης υπήρξε ο επίσκοπος Ρωγών Ιωσήφ, ο οποίος, αφού ευλόγησε τους αγωνιστές, ανατινάχθηκε μαζί με ηλικιωμένους και γυναικόπαιδα, βάζοντας φωτιά σε μια μπαρουταποθήκη¹⁸⁸. Νεκρός έπεσε και ο Ελβετός φιλέλληνας, εκδότης της εφημερίδας του Μεσολογγίου «Ελληνικά Χρονικά», Johann Jacob Meyer, ο οποίος λίγο πριν είχε συντάξει μια επιστολή αναφερόμενος στις κακουχίες που υφίστατο, τόσο ο ίδιος όσο και οι υπόλοιποι πολιορκούμενοι, προβλέποντας το τέλος που πλησίαζε¹⁸⁹. Ο απολογισμός

ανάμεσα στις αιγυπτιακές φάλαγγες, καθώς έψαχνε για απόδραση κερδίζοντας τα κοντινά βουνά». «Gazzetta Ticinese», αρ. 22, 30/5/1826.

¹⁸⁶ «Καταπιεσμένοι από τον αριθμό των εχθρών, εξουθενωμένοι από την πείνα και αναστατωμένοι από τρομερά και απελπισμένα πάθη, επιδίωκαν μάλλον να πουλήσουν ακριβά τη ζωή παρά να τη σώσουν [...]ι πολιορκημένοι δεν είχαν άλλη επιλογή από το να πεθάνουν. Δεν μπορούσαν να έχουν καμία εμπιστοσύνη στις διαπραγματεύσεις με ένα αδυσώπητο εχθρό του οποίου οι δυνάμεις είχαν τόσες πολλές φορές ταπεινωθεί ή καταστραφεί κάτω από εκείνη την περιοχή...». «Δεν γνωρίζουμε τίποτα για τον Γκούρα ή τον Φαβιέρο, αλλά φαίνεται ότι τα στρατεύματά τους δεν επαρκούσαν, ώστε να μπορέσουν να σπάσουν τον εχθρικό κλοιό και να διεισδύσουν στην περιοχή. Είναι επίσης αδιανόητο το πως η Κυβέρνηση της Νάπολης της Ρωμανίας [Ναύπλιο] δεν έστειλε όλες τις δυνάμεις που μπορούσε να διαθέσει σε βοήθεια του Μεσολογγίου, αφού αυτό ήταν το κύριο προπύργιο του πολέμου και ενάντια του οποίου στράφηκαν όλες οι δυνάμεις και οι προσπάθειες των Οθωμανών. Επιπλέον, κανένα άλλο μέρος δεν απειλείτο τόσο σοβαρά εκείνη τη χρονική στιγμή όσο το Μεσολόγγι. Ο Κολοκοτρώνης, ένας από τους πιο έμπειρους ηγέτες των Ελλήνων, είχε παραμείνει, θα λέγαμε, να συντρέχει στην Πελοπόννησο και γύρισε πίσω στην Τριπολιτσά, χωρίς να αποκτήσει κανένα αποφασιστικό πλεονέκτημα, ενώ θα μπορούσε να συνδράμει στη σωτηρία μιας περιοχής από την οποία εξαρτιόταν σε μεγάλο βαθμό, ολόκληρη η μοίρα των Ελλήνων». «Gazzetta Ticinese», αρ. 21, 23/5/1826. «Εδώ και αρκετές εβδομάδες η φρουρά του Μεσολογγίου υπέφερε εξαιτίας της μεγάλης έλλειψης προμηθειών. Οι προσπάθειες του Μιαούλη να τους μεταφέρει προμήθειες από την πλευρά της θάλασσας απέτυχαν λόγω της προηγούμενης απώλειας των δύο καίριων σημείων του Βασιλαδιού και του Αιτωλικού, μέσω των οποίων κάθε επικοινωνία με τη θάλασσα διακόπηκε. Με αυτόν τον τρόπο εκείνοι οι στρατιώτες ενάντια στην αζία των οποίων μέχρι τώρα όλες οι δυνάμεις της Οθωμανικής αυτοκρατορίας δεν μπορούσαν να κάνουν τίποτα, έβλεπαν τους εαυτούς τους να πέφτουν θύματα της πιο τρομερής πείνας». «Gazzetta Ticinese», αρ. 23, 6/6/1826.

¹⁸⁷ Ο. π., αρ. 23, 6/6/1826

¹⁸⁸ «Ο επίσκοπος Τζουζέπε, τούς τέλεσε τα μυστήρια, και αφού απήγγειλε το αξίωμα του κάθε νεκρού, πήγαινε ο καθένας στον τόπο που του είχε οριστεί...». «Gazzetta Ticinese», αρ. 16, 18/4/1826. «...κάποιοι από τους ανήμπορους Έλληνες επανήλθαν εκεί αντικρίζοντας παρόμοια φρίκη, έβαλαν φωτιά σε πολλά από τα λαγούμια τους και ανατίναξαν στον αέρα τα οχυρά και τις επάλξεις τους... Βεβαιωθείτε ότι ο Έλληνας επίσκοπος ανατινάχθηκε στον αέρα πάνω από ένα βαρέλι σκόνης (μπαρούτι)». «Gazzetta Ticinese», αρ. 21, 23/5/1826. «Τότε οι Έλληνες κατέφυγαν στα λαγούμια με την πυρίτιδα και βάζοντάς τους φωτιά, ανατινάχθηκαν». «Gazzetta Ticinese», αρ. 22, 30/5/1826.

¹⁸⁹ «... ο συντάκτης κύριος Meyer των «Ελληνικών Χρονικών» τίναξε τα μυαλά του με ένα πυροβολισμό πιστολιού...». «Gazzetta Ticinese», αρ. 24, 13/6/1826. «Αντίγραφο από μια επιστολή που γράφτηκε από τον κ. Meyer, Ελβετό, εκδότη των «Ελληνικών Χρονικών», απευθυνόμενη στον κ. Αγ....., πριν πεθάνει μαζί με τους υπερασπιστές του Μεσολογγίου, «Οι κακουχίες που υπομένουμε, ένα τραύμα που έχω στην πλάτη, μέχρι να δεχτώ αυτό, που θα γίνει το διαβατήριό μου για το πέρασμά μου στην αιωνιότητα, σου γράφω, για να σου καταθέσω το δικό μου τελευταίο αντίο. Έχουμε περιοριστεί στο να τρώμε ζώα, τις περισσότερες φορές, ακάθαρτα. Υποφέρουμε φρικτά από την πείνα και τη δίψα. Οι ασθένειες προσθέτουν πολλά στις συμφορές, που μας καταπιέζουν με αρκετές χιλιάδες από τα αδέρφια μας, να είναι νεκρά. Περισσότερες από εκατό χιλιάδες βόμβες και κανονιοβολίδες, που έριξε ο εχθρός, έχουν ισοπεδώσει τις οχυρώσεις μας και κατέστρεψαν τα σπίτια μας. Το κρύο μας έχει βασανίσει πολύ, λόγω της παντελούς έλλειψης ξύλων. Παρά τις τόσες στερήσεις είναι μια μεγάλη και

της Εξόδου υπήρξε τραγικός από άποψη απωλειών¹⁹⁰. Μόνο δύο χιλιάδες άτομα επέζησαν της καταστροφής. Σύμφωνα με την εξεταζόμενη εφημερίδα: «ούτε ο Ιμπραήμ, αλλά ούτε και ο Κιουταχής, δεν ανέλαβαν πάλι καμία επιχείρηση, τόσο μεγάλη και ανάλογη με εκείνη του Μεσολογγίου, που τους αποδυνάμωσε, από τις απώλειες που γνώρισαν τα στρατεύματά τους»¹⁹¹.

Η είδηση της πτώσης του Μεσολογγίου δεν άργησε να διαδοθεί¹⁹². Τα νέα της Εξόδου τα ανακοίνωσαν στην κυβέρνηση και οι αρχηγοί της φρουράς του Μεσολογγίου μέσω σχετικής επιστολής¹⁹³. Ωστόσο, σχετικά με το συγκεκριμένο

ωραία παράσταση το να βλέπεις τη θέρμη της φρουράς και την ευλάβειά της. Σε λίγες ημέρες, τόσοι γενναίοι, δεν θα είναι παρά ψυχές αγγελικές, που θα κατηγορούν ενώπιον του Θεού την αδιαφορία του χριστιανισμού για μια αιτία, που είναι εκείνη της θρησκείας. Όλοι οι Αλβανοί, που είχαν εγκαταλείψει τις σημαίες του Κιουταχή, είναι τώρα συγκεντρωμένοι κάτω από αυτές του Ιμπραήμ. Στο όνομα όλων των δικών μας γενναίων, μεταξύ των οποίων βρέθηκαν ο Νότης Μπότσαρης, ο Τζαβέλας ο Παπαδιαμαντόπουλος και εγώ, η κυβέρνηση διόρισε έναν στρατηγό ενός σώματος των στρατευμάτων της. Ανακοινώνω το ορκισμένο ψήφισμα ενώπιον του Ουρανού, να υπερασπιστώ βήμα-βήμα τη γη του Μεσολογγίου και να θαφτώ εκεί, χωρίς ν' ακούσω για καμία συνθηκολόγηση, κάτω από τα ερείπια αυτής της πόλης. Είμαστε κοντά στην υπέρτατη ώρα. Η ιστορία θα μας δικαιώσει. Οι απόγονοί θα κλαίνε για τις κακοτυχίες μας. Ας αισθάνεται περήφανος αυτός που σκέφτεται ότι το αίμα ενός Ελβετού, απόγονου του Γουλιέλμου Τέλου, πηγαίνει να ενωθεί με εκείνο των ηρώων της Ελλάδας. Ας μη χαθεί η αναφορά της πολιορκίας του Μεσολογγίου, που γράφτηκε από εμένα. Έκανα πολλά αντίγραφα. Δημοσιεύστε αυτό το γράμμα, σας παρακαλώ αγαπητέ μου Στ..... σε κάποια εφημερίδα». «Gazzetta Ticinese», αρ. 21, 23/5/1826.

¹⁹⁰ «Οι 12.000 κάτοικοί της χάθηκαν όλοι [...] προέβησαν σε ένα φοβερό μακελειό για όποιους είχαν παραμείνει εκεί. Κατόπιν ασχολήθηκαν, το υπόλοιπο της νύχτας, με πυρπολήσεις και λεηλασίες. Εν τω μεταξύ, κάποιοι από τους ανήμπορους Έλληνες επανήλθαν εκεί αντικρίζοντας παρόμοια φρίκη, έβαλαν φωτιά σε πολλά από τα λαγούμια τους και ανατίναξαν στον αέρα τα σχυρά και τις επάλξεις τους [...] στην Κωνσταντινούπολη 6.000 αυτιά, προκειμένου να αναιρέσουν την ολοκληρωτική απογοήτευση του Σουλτάνου [...] είναι προφανές ότι πολλοί λίγοι από τους Έλληνες που έφυγαν από το Μεσολόγγι δεν έπεσαν στην εξουσία του Ιμπραήμ...». «Gazzetta Ticinese», αρ. 21, 23/5/1826. «Το Μεσολόγγι έγινε ένας σωρός από πέτρες, εκτός από δύο εξωτερικά έργα, όπου τα λαγούμια με την πυρίτιδα δεν πήραν φωτιά...». «Gazzetta Ticinese», αρ. 23, 6/6/1826. «Δεν υπάρχει πια καμία αμφιβολία ότι περίπου 2.000 άτομα επέζησαν από την καταστροφή του Μεσολογγίου, εκ των οποίων οι 1.600 έφεραν όπλα και οι υπόλοιποι ήταν γυναίκες και κόρες...» κλπ.. «Gazzetta Ticinese», αρ. 27, 4/7/1826.

¹⁹¹ «Gazzetta Ticinese», αρ. 27, 4/7/1826.

¹⁹² Βλ. ενδεικτικά «Το «La Stella» στις 11 Απριλίου, περιέχει το ακόλουθο άρθρο: «Λάβαμε από την Κέρκυρα τις ειδήσεις της 24^{ης} Μαρτίου. Είναι πολύ λυπηρές. Το Μεσολόγγι υπέκυψε μετά από δέκα και μισό μήνες πολιορκητικών επιχειρήσεων. Στις 8 Μαρτίου τα στρατεύματα του Ιμπραήμ πραγματοποίησαν την τελική επίθεση. Αγνοούμε ακόμα τη μοίρα της φρουράς του Μεσολογγίου και είναι προφανές ότι τα κεφάλια των 10.000 γυναικών, παιδιών και ηλικιωμένων έχουν πέσει αυτή τη στιγμή, που συντάσσουμε αυτή την επιστολή. Όσο για τους στρατιώτες, που δεν είχαν μείνει πάνω από 400 ικανοί να υποστηρίξουν το βάρος ενός τουφεκιού, δεν είχαν αφήσει ίχνη ζωής εδώ και τρεις εβδομάδες...». «Gazzetta Ticinese», αρ. 16, 18/4/1826. «Η μοίρα του Μεσολογγίου κρίθηκε. Εκείνη η άτυχη πόλη δεν υπάρχει άλλο πια παρά μόνο στη μνήμη των ανθρώπων και στην ιστορία...» κλπ.. «Gazzetta Ticinese», αρ. 21, 23/5/1826.

¹⁹³ Οι αρχηγοί της φρουράς του Μεσολογγίου έφτασαν στα Σάλωνα [Αμφισσα] και απηύθυναν στην κυβέρνηση την ακόλουθη επιστολή με ημερομηνία 7 Μαΐου: «Η πόλη της οποίας την άμυνα μας εμπιστευτήκατε βρίσκεται στα χέρια του εχθρού, αλλά μεταμορφώθηκε σε ένα τεράστιο σωρό χαλασμάτων, που καλύπτουν αρκετές εκατοντάδες από τους πολεμιστές μας και συγχρόνως καλύπτουν και χιλιάδες νεκρούς εχθρούς. Εμείς δεν ολιγωρήσαμε καθόλου. Όλοι οι Έλληνες έκαναν το καθήκον τους και παρατηρούσαμε από την κορυφή των τειχών μας τις απέλπιδες προσπάθειες του στόλου μας, να έρθει να μας σώσει. Αλλά ο Θεός των χριστιανών είχε αποφασίσει για την έκβαση. Στην καταδίωξη για τρεις ημέρες εν μέσω του πιο φρικτού των συμφορών, της πείνας, πήραμε την απόφαση να

γεγονός κυκλοφορούσαν ανυπόστατες φήμες και ανακρίβειες, όπως ότι το Μεσολόγγι συνέχιζε να αντιστέκεται, ότι βρισκόταν ακόμη στον έλεγχο των Ελλήνων και ότι ο Ιμπραήμ είχε τραυματιστεί θανάσιμα¹⁹⁴, φήμες για τις οποίες ο αρθρογράφος ξεκαθαρίζει ότι έπρεπε να «φιλτραριστούν», γιατί πολλές φορές κατά το παρελθόν, είχε εξαπατηθεί και παραπλανηθεί από ανακριβείς αναφορές σχετικά με τα πολεμικά γεγονότα στην Ελλάδα¹⁹⁵, αφού αυτές κυκλοφορούσαν, όπως έχει ήδη ειπωθεί, με σκοπό την ψυχική τόνωση των Ελλήνων. Χαρακτηριστικό είναι το σχόλιο του αρθρογράφου και η κρίση που εκφράζει σχετικά με την πτώση του Μεσολογγίου, την οποία αποδίδει εξ ολοκλήρου στη διχόνοια, στις εμφύλιες διαμάχες και στις έριδες, οι οποίες εμποδίζαν τους Έλληνες να δράσουν ενωμένοι εναντίον ενός κοινού εχθρού¹⁹⁶.

εγκαταλείψουμε την πόλη πριν πέσουμε στα χέρια των εχθρών. Οι γυναίκες μας ήθελαν να μας συνοδεύσουν. Αλίμονο! Πώς να αρνηθούμε σ' αυτά τα αγαπημένα μισά του εαυτού μας την ελπίδα της σωτηρίας; Δεχθήκαμε το αίτημά τους. Η τελευταία υπεράσπιση της πόλης ανατέθηκε στον γενναιόδωρο πατριωτισμό των ηλικιωμένων και των τραυματιών, που δεν ένιωθαν αρκετά δυνατοί, για να μας συνοδεύσουν στην έξοδο. Στις 22 το βράδυ (στις οκτώ η ώρα) ανοίξαμε τις πόρτες της ιερής πόλης. Βρεθήκαμε ενάντια σε κάθε ελπίδα. Οι βάρβαροι ήταν πρόθυμοι να μας δεχτούν. Η έκπληξή μας ήταν πάρα πολύ μεγάλη. Δεν γνωρίζαμε σ' αυτό το σημείο, πώς θα μπορούσε ο εχθρός να έχει πληροφορηθεί για την έξοδό μας. Αυτό για το οποίο μπορούμε να σας διαβεβαιώσουμε είναι ότι κανένας από τους πολεμιστές της φρουράς δεν αμαύρωσε τη δόξα του με προδοσία. Κάποιοι έχουν χαθεί ως ήρωες. Οι άλλοι εξακολουθούν να αναπνέουν, αλλά δεν αναπνέουν παρά εκδίκηση. Ενημερωθείτε ότι στις φρουρές τους οι ξιφολόγχες των βαρβάρων ήταν ανίσχυρες ενάντια στα ξιφη μας. Οι τακτικά διατεταγμένες σειρές έσπασαν μετά από φρικτή σφαγή και εμείς καταφύγαμε στα βουνά. Εκεί οι περισσότερες γυναίκες και τα παιδιά μας υπέκυψαν σε αυτόν τον αγώνα, αλλά ο βάρβαρος δεν είχε παρά πτώματα, καθώς ούτε ένας Έλληνας δεν συνελήφθη ζωντανός. Φτάνοντας στα κοντινά βουνά, αφού ξεκουραστήκαμε μερικές ώρες, από εκεί τα ξημερώματα ξεκινήσαμε για τα Σάλωνα [Αμφισσα], όπου ήμαστε τέσσερις ημέρες, 1.800 στον αριθμό. Πολλοί άλλοι των αδελφών μας είναι ασφαλείς και σκορπισμένοι στα βουνά. Δεν θα αργήσουν να μας φτάσουν. Κυβερνήτες της Ελλάδας, εσείς που σ' αυτούς εμπιστευτήκατε το έθνος και την ευγενή επιχείρηση να κατευθύνει τη μοίρα του, μην χάνετε το θάρρος σας. Αν πιστεύετε σ' εμάς, είμαστε περήφανοι ακόμα, που ζούμε, για να εκδικηθούμε τους γκρεμισμένους τάφους του αθάνατου Μάρκου και του γενναιόδωρου Άγγλου, που μας κληροδότησε τα τραγούδια του, τον έρωτά του και τη ζωή του. Το Μεσολόγγι είναι παντού μαζί μας. Το αίμα που κυλάει στις φλέβες μας είναι ακόμα το ίδιο. Τέκνα της Ελλάδας, εμείς είμαστε ακόμα οι ίδιοι άνθρωποι που υπερασπίστηκαν την ελευθερία της και τα ιερά μας δικαιώματα βρίσκονται στα απότομα βουνά του Σουλίου και στα κατεστραμμένα τείχη του Μεσολογγίου. Περιμένουμε τις διαταγές σας και είμαστε έτοιμοι να τις εκτελέσουμε με τίμημα άλλη μια σταγόνα από το αίμα μας». «Gazzetta Ticinese», αρ. 25, 18/6/1826.

¹⁹⁴ «Το Μεσολόγγι ήταν και πάλι σε κατάσταση αντίστασης στα οθωμανικά όπλα [...] ο Ιμπραήμ ήταν ήδη νεκρός, όταν έφτασαν οι χειρουργοί...». «Gazzetta Ticinese», αρ. 18, 30/4/1826. «...ο Ιμπραήμ τραυματίστηκε θανάσιμα στην τελευταία επίθεση που πραγματοποίησε ο ίδιος στο Μεσολόγγι στις 23 Μαρτίου (νέο ημερολόγιο)...». «Gazzetta Ticinese», αρ. 18, 2/5/1826.

¹⁹⁵ «Στην αναφορά των πληροφοριών που ακολουθούν όμως, πρέπει και πάλι να προαναφέρουμε ότι δεν σκοπεύουμε να τις δώσουμε ως αυθεντικές, αφού πολύ συχνά έχει τύχει να εξαπατηθούμε από ανακριβείς αναφορές για τα γεγονότα στην Ελλάδα». «Gazzetta Ticinese», αρ. 18, 30/4/1826. «Είναι συνετό να περιμένω τους πιο έγκυρους ανταποκριτές, για να σας ενημερώσω με μεγαλύτερη ακρίβεια». «Gazzetta Ticinese», αρ. 21, 21/5/1826.

¹⁹⁶ «Η διχόνοια των Ελλήνων η δυσάρεσκεια, η αποθάρρυνση και η χαμένη άποψη περισσότερο και όχι τόσο η δραστηριότητα του Ιμπραήμ, συνέβαλαν στην πτώση εκείνης της περιοχής, της μοναδικής που είχε απομείνει στους Έλληνες, για να προβάλλουν κάποια ουσιαστική αντίσταση». «Gazzetta Ticinese», αρ. 21, 23/5/1826.

Η ηρωική Έξοδος της φρουράς στις 10 Απριλίου 1826 είχε ως απόρροια ο εχθρός να πατήσει την πόλη και να επιδοθεί σε καταστροφές, λεηλασίες και σφαγές. Το συγκεκριμένο γεγονός αποτέλεσε οικουμενικό και πανανθρώπινο σύμβολο ελευθερίας, αυτοθυσίας, θάρρους, γενναιότητας, αυταπάρνησης και καρτεροψυχίας, ενώ το Μεσολόγγι ονομάστηκε «Ιερή πόλη»¹⁹⁷. Η θυσία και ο εθελούσιος θάνατος των υπερασπιστών του, καθώς και ο απόηχός τους, ευαισθητοποίησαν και επηρέασαν βαθύτατα την ευρωπαϊκή κοινή γνώμη υπέρ της λύσης του ελληνικού ζητήματος. Ένα πνεύμα συμπόνιας και αλληλοϋποστήριξης γεννήθηκε για την τραγική κατάσταση του ελληνικού έθνους, ενός έθνους χριστιανικού, το οποίο καλούσε τα άλλα χριστιανικά έθνη να συντρέξουν για την πάταξη ενός αλλόθρησκου εχθρού, ο οποίος απειλούσε τη χριστιανοσύνη.

Ο φιλελληνισμός μετά την πτώση της «ιεράς» πόλης αναζωπυρώθηκε. Εκτός από τη μεμονωμένη δράση πολλών Ευρωπαίων φιλελλήνων, όπως του Byron, του Meyer, του Eynard¹⁹⁸ και άλλων, διενεργήθηκαν έρανοι και συστάθηκαν επιτροπές φιλανθρωπίας υπέρ όσων σκλαβώθηκαν¹⁹⁹. Ιδρύθηκαν επίσης φιλελληνικά κομιτάτα²⁰⁰ τόσο εντός όσο και εκτός Ευρώπης με στόχο την οικονομική ενίσχυση του απελευθερωτικού Αγώνα των Ελλήνων και την παροχή πολεμοφοδίων, τροφίμων, στρατιωτικού εξοπλισμού, στρατού, χρημάτων, πολεμικών πλοίων για την

¹⁹⁷ Στις 4 Αυγούστου 1825 στον Μητροπολιτικό ναό του Ναυπλίου, πλήθος κόσμου, προύχοντες,, αξωματικοί και απλός λαός συγκεντρώθηκαν για να γιορτάσουν τη συντριβή του Κιουταχί μπροστά στα τείχη του Μεσολογγίου που αντιστεκόταν σθεναρά σαν λιοντάρι. Τον πανηγυρικό λόγο ανέλαβε να εκφωνήσει ο Πολυζωΐδης, δημοσιογράφος και αργότερα δικαστικός. Κλείνοντας, επίσημα και επιβλητικά προσθέτει: «Για μας από σήμερα το Μεσολόγγι είναι Ιερά Πόλις». Πότε το Μεσολόγγι έγινε Ιερά Πόλη - Messolonghim.gr, 20/10/2022.

¹⁹⁸ «Γνωρίζουμε με βεβαιότητα ότι όλες οι αποστολές κάθε είδους, που στάλθηκαν από τον κύριο Eynard στον Μοριά, έφτασαν στον προορισμό τους με ασφάλεια, περνώντας σχεδόν θαυμαστά στα νερά των Κυθήρων προς την κατεύθυνση του τουρκικού στόλου. Αυτή η ανακούφιση ήρθε ακριβώς τη στιγμή που οι πιο ακραίες ανάγκες υπονόμευαν μια γενική καταστροφή όλης της Ελλάδας. Τα ονόματα των Eynard και των φιλελληνικών επιτροπών δεν αναφέρονται στην Ελλάδα, η οποία τρέφει το πιο ζωνφό αίσθημα αναγνώρισης γι' αυτούς. Εξαιτίας της ακούραστης φροντίδας του κυρίου Eynard, λυτρώνονται επιτέλους οι δύστυχοι στην Άρτα και στην Πρέβεζα, εκείνοι οι δύσμοιροι, που βρίσκονταν με αλυσίδες και οι άθλιοι βοηθούνται ακόμα και οι φυγάδες στον Κάλαμο και σε όλα τα άλλα μέρη, τα οποία ήταν σχεδόν τελείως απαλλαγμένα από κάθε μέσο επιβολής». «Gazzetta Ticinese», αρ. 39, 24/9/1826.

¹⁹⁹ «Τις προηγούμενες ημέρες έφτασε σε εκείνο το νησί, προερχόμενο από τη Μασσαλία, ένα γαλλικό πλοίο με εθελοντές, εργαλεία και πολεμοφόδια προορισμένα για τους Έλληνες. Επίσης, στη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο] έφτασαν από την Αγγλία πολλά εφόδια πολέμου και τρόφιμα. Συστάθηκε εδώ δημόσια, μια επιτροπή φιλανθρωπίας για έρανο υπέρ των ελληνικών οικογενειών που έπεσαν θύματα σκλαβιάς κατά την πολιορκία και την κατάληψη του Μεσολογγίου. Δύο Άγγλοι και δύο Έλληνες απαρτίζουν αυτήν την Επιτροπή. Σε λίγα λεπτά αναμένεται και τρίτη αποστολή για αυτούς τους δυστυχείς και δύσμοιρους». «Gazzetta Ticinese», αρ. 38, 17/9/1826.

²⁰⁰ «Έφτασε στη Νάπολη [Ναύπλιο] η δεύτερη αποστολή του ελληνικού κομιτάτου του Παρισιού στις 19 Μαρτίου το βράδυ». «Gazzetta Ticinese», αρ. 24, 13/6/1826.

κάλυψη των αναγκών της Επανάστασης²⁰¹, αλλά και τη μέριμνα των προσφύγων²⁰².

Ενδεικτική είναι και η σύναψη του δεύτερου δανείου αυτή την περίοδο από την Αγγλία, για την κάλυψη των πολεμικών αναγκών, παρά τον περιορισμό του στο 55,5% του αρχικού ποσού. Η εφημερίδα «Gazzetta Ticinese» παρουσιάζει αναλυτικά τον τρόπο διάθεσης των χρημάτων του δεύτερου δανείου²⁰³, ώστε να μην αφήνει περιθώρια στις φήμες που κυκλοφορούσαν στους ευρωπαϊκούς κύκλους ότι είχε γίνει αντικείμενο κατάχρησης.

²⁰¹ «Μία εφημερίδα, δίνει την ακόλουθη κατάσταση του αριθμού των αξιωματικών στην υπηρεσία των Ελλήνων: Γαλλία, 2 στρατηγούς, 3 συνταγματάρχες, 7 λοχαγούς και 21 ανθυπολοχαγούς και υπολοχαγούς. Ισπανία, Πορτογαλία, Ιταλία και Πιεμόντε 2 στρατηγοί, 5 συνταγματάρχες, 33 λοχαγοί, υπολοχαγοί και σημαιοφόροι. Αγγλία και Αμερική 35 στρατιωτικοί, των οποίων οι βαθμοί δεν αναφέρονται. Ο αριθμός των υφισταμένων των διαφορετικών εθνών δεν ξεπερνά τους 100 άνδρες φιλέλληνες. Στο σύνολο περιλαμβάνονται όλοι όσοι έχουν μπει στην υπηρεσία για τρία χρόνια, αφού αφαιρεθούν αυτοί που επέστρεψαν στην Ευρώπη και αυτοί που μπήκαν στο στρατό της Αιγύπτου, εκ των οποίων τουλάχιστον 475 χάθηκαν από τους Έλληνες». «Gazzetta Ticinese», αρ. 4, 22/1/1826. «Δεν υπάρχει πλέον καμία αμφιβολία ότι η Βόρεια Αμερική βλέπει με συμπονετικό μάτι την άθλια κατάσταση της Ελλάδας και για το λόγο αυτό επτά πολεμικά πλοία και δύο ατμοκίνητα θα σταλούν απ' αυτήν το συντομότερο δυνατό. Ο κύριος Piscatori (Πισκατόρι), αναπληρωτής της επιτροπής των φιλελλήνων στο Παρίσι, έφτασε στη Ζάκυνθο και έχει μαζί του 18 αξιωματικούς, 5.000 όπλα και στολές για τους στρατιώτες». «Gazzetta Ticinese», αρ. 19, 7/5/1826. «Έφτασε στη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο] προς υπηρεσία των Ελλήνων ένα ατμόπλοιο, που στάλθηκε από την Αγγλία». «Gazzetta Ticinese», αρ. 13, 28/3/1826. «Τις προηγούμενες ημέρες έφτασε σε εκείνο το νησί, προερχόμενο από τη Μασσαλία, ένα γαλλικό πλοίο με εθελοντές, εργαλεία και πολεμοφόδια προορισμένα για τους Έλληνες. Επίσης, στη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο] έφτασαν από την Αγγλία πολλά εφόδια πολέμου και τρόφιμα. Συστάθηκε εδώ δημόσια, μια επιτροπή φιλανθρωπίας για έρανο υπέρ των ελληνικών οικογενειών που έπεσαν θύματα σκλαβιάς κατά την πολιορκία και την κατάληψη του Μεσολογγίου. Δύο Άγγλοι και δύο Έλληνες απαρτίζουν αυτήν την Επιτροπή. Σε λίγα λεπτά αναμένεται και τρίτη αποστολή για αυτούς τους δυστυχείς και δύσμοιρους» κλπ.. «Gazzetta Ticinese», αρ. 38, 17/9/1826.

²⁰² «Τα νέα του Καλάμου αναφέρουν ότι σε αυτόν τον βράχο βρίσκονται 30.000 Έλληνες πρόσφυγες, ο μεγαλύτερος αριθμός των οποίων είναι γυμνοί και εξαντλημένοι από την πείνα. Η φιλανθρωπία της αγγλικής Κυβέρνησης χορήγησε καθημερινή επιδότηση στους πιο άπορους». «Gazzetta Ticinese», αρ. 17, 23/4/1826. Επιπρόσθετα βλ. «Gazzetta Ticinese», αρ. 38, 17/9/1826.

²⁰³ «Σύμφωνα με όσα μεταφέρουν πολλές ευρωπαϊκές εφημερίδες, φαίνεται ότι πιστεύεται γενικά ότι το ποσό του δεύτερου αγγλικού δανείου των 2.000.000 λιρών και στερλινών, κατά το μεγαλύτερο μέρος του, σπαταλήθηκε από την κυβέρνηση της Ελλάδας γεγονός κατακριτέο σε όλο τον κόσμο για όλα όσα είχαν ρητά προοριστεί για τις ανάγκες του πολέμου της Ανεξαρτησίας. Ίσως παρόμοια σφάλματα συχνά συναντώνται σε ξένες εφημερίδες γεγονός που προκύπτει από το πόσο παράτυπες είναι τώρα οι σχέσεις μεταξύ της Ελλάδας με την υπόλοιπη Ευρώπη, είτε ίσως είναι, είτε όντως είναι. Το πιο πιθανό είναι ότι οι ύπουλοι εχθροί των Ελλήνων, έχουν με αυτόν τον τρόπο προσπαθήσει να επιτεθούν στην τιμή και την πίστη της Ελλάδας με το πρόσχημα του ενδιαφέροντος για τη μοίρα της. Για να διορθώσουμε αυτά τα λάθη θα αφήσουμε τα γεγονότα να μιλήσουν από μόνοι τους. Η αλήθεια είναι ότι το ποσό των 2.000.000 λιρών στερλνίας του δεύτερου δανείου, το οποίο ουσιαστικά ήταν μόνο 1.110.000 λιρέτες (επειδή είχε συρρικνωθεί στο 55 τοις εκατό) η ελληνική κυβέρνηση δεν έλαβε παρά μόνο 216.114 λίρες. Τα υπόλοιπα ξοδεύτηκαν στην Αγγλία ή σε άλλες χώρες για την αγορά πυρομαχικών και άλλων για τον πόλεμο, όπως δείχνει ο παρακάτω λογαριασμός: Από τον λογαριασμό αυτό συνάγεται ότι μόνο 216.114 λιρέτες έφτασαν σε μετρητά στα χέρια της κυβέρνησης και με αυτό το μικρό ποσό μπόρεσε να διατηρήσει τη δύναμή της στην ξηρά και τη θάλασσα και αντιστάθηκε στον πόλεμο του περασμένου έτους, κατά τον οποίον πολέμησαν με τις τουρκικές δυνάμεις ενωμένες με της Ευρώπης, Ασίας και Αφρικής. Και αν οι Έλληνες με τόσο σφιχτά μέσα μπόρεσαν να αποκρούσουν τις επιθέσεις των εχθρών τους, δεν ρωτάμε αν υπήρξαν καταχρήσεις, αλλά αν ήταν δυνατό να διαπραχθούν. Οι αληθινοί φίλοι δεν θα πιστέψουν σίγουρα αυτές τις κακοήθειες, αλλά θα θαυμάσουν το ότι με τα λιγοστά αυτά μέσα μπόρεσαν να αντιμετωπίσουν έναν τόσο δυνατό εχθρό». «Gazzetta Ticinese», αρ. 39, 26/9/1826.

Η εφημερίδα αναφέρεται και στη Γ' Εθνοσυνέλευση²⁰⁴ (6-16 Απριλίου 1826), που έλαβε χώρα στην περιοχή της Πιάδας (Νέα Επίδαυρος) με σκοπό την αναθεώρηση του πολιτεύματος. Εξαιτίας όμως της κρισιμότητας της κατάστασης, λόγω της πτώσης του Μεσολογγίου, αναγκάστηκε να διακόψει τις εργασίες της. Αρχικά ορίστηκε νέο κυβερνητικό σχήμα [Διοικητική Επιτροπή της Ελλάδος (1826)], ώστε να ανταποκριθεί επαρκώς στις ανάγκες της περιόδου, ενώ δημιουργήθηκε και η «Επιτροπή Συνελεύσεως», η οποία θα φρόντιζε για την εκ νέου έναρξη της Εθνοσυνέλευσης, αλλά και για τη σύναψη ανακωχής με την Οθωμανική αυτοκρατορία, μέσω του Άγγλου πρέσβη στην Κωνσταντινούπολη, Stratford Canning. Η Εθνοσυνέλευση ξεκίνησε αρχικά τις διεργασίες της στην Ερμιόνη και τις ολοκλήρωσε στην Τροιζήνα την άνοιξη του 1827. Η εφημερίδα δεν παρέλειψε να αναφέρει αναλυτικά τις αποφάσεις της²⁰⁵.

Διεξοδικά αναφέρονται στην εφημερίδα και τα γεγονότα σχετικά με την εκστρατεία του Charles Nicolas Fabvier στην Εύβοια, χωρίς ωστόσο αυτή να έχει αξιόλογα αποτελέσματα²⁰⁶. Κατά τη διάρκεια της συγκεκριμένης εκστρατείας, πολλοί φιλέλληνες αξιωματικοί τραυματίστηκαν ή σκοτώθηκαν.

²⁰⁴ «Πιστεύεται ότι η Εθνοσυνέλευση (τρίτη κατά σειρά), συγκεντρωμένη στην Πιάδα κοντά στην Επίδαυρο, θα βγάλει σημαντικά ψηφίσματα... Καθένα από τα τρία μεγάλα γεωγραφικά διαμερίσματα της Ελλάδας, δηλαδή η Ήπειρος, η χερσόνησος του Μοριά και τα νησιά, θα επιλέξουν δύο διευθυντές, αλλά ο πρόεδρος δεν θα εμφανιστεί την ημέρα της επιλογής των τριών αυτών διαμερισμάτων, προκειμένου να αποφευχθεί οποιαδήποτε μεροληψία και να διευκολυνθεί η αντικατάστασή του. Βεβαιωθείτε ότι ο Υψηλάντης θα συγκεντρώσει τον μεγαλύτερο αριθμό ψήφων για την προεδρία. Την απέχθειά τους στον Μαυροκορδάτο επέδειξαν οι περισσότεροι από τους Ρουμελιώτες, που τον επέπληξαν γιατί, έχοντας πουλήσει την Ελλάδα στους Άγγλους, θρέφει μια μέτρια φιλοδοξία, να βασιλέψει και να υποκινήσει ανοιχτά τη διχόνοια μεταξύ των μελών. Όλοι οι καπεταναίοι τον απεχθάνονται ως το μόνο ικανό άτομο να προσέχει και να εξουσιάζει τη συμπεριφορά τους.. Πιστεύω ότι η συνέλευση είναι σε συμφωνία σχετικά με τα βήματα που πρέπει να γίνουν προς τις εξουσίες, που θα αυτοανακηρυχθούν μόνιμες. Ο αριθμός των βουλευτών πρέπει να περιορίζεται σε 30 ή 36, ενώ αυτός των υπουργών θα μειωθεί. Επιθυμούν τη συγχώνευση του Υπουργείου του Πολέμου με αυτό της Ναυτιλίας, εκείνο των Εσωτερικών με της Προστασίας του Πολίτη, την κατάργηση του Υπουργείου Θρησκευμάτων, αντικαθιστώντας το με μία Σύνοδο Επισκόπων, καθώς και τη δημιουργία στο Υπουργείο Οικονομικών μίας τριμελούς επιτροπής, για τη διοίκηση των επιχειρήσεων εκείνου του τμήματος. Αυτοί θα είναι υπεύθυνοι για νέα δάνεια και η διεύθυνση θα κληθεί αυστηρά να παράσχει ακριβή απολογισμό της χρήσης των ποσών, που θα έχει στη διάθεσή της. Τα τακτικά στρατεύματα, που ονομάζονται «Τακτικόν», θα αυξηθούν και θα παροτρύνονται να έχουν ως μέσα πολεμικά πλοία, που ανήκουν στο κράτος, στη θέση εκείνων, που ανήκαν έως τώρα σε ατομική ιδιοκτησία. Ο Τύπος θα είναι ελεύθερος, χωρίς τον παραμικρό περιορισμό. Ο χρόνος μόνο θα δείξει, αν όλα αυτά που αποφασίστηκαν στην Εθνοσυνέλευση της Πιάδας, θα μπορέσουν να πραγματοποιηθούν...». «Gazzetta Ticinese», αρ. 22, 28/5/1826.

²⁰⁵ «Gazzetta Ticinese», αρ. 26, 27/6/1826.

²⁰⁶ «Ο Συνταγματάρχης Charles Fabvier, επικεφαλής του τακτικού στρατεύματός του, ισχυρού με 2.000 άνδρες, τόσο πεζικού όσο και ιππικού, πυροβολικού, τακτικών στρατιωτών και τέσσερα τμήματα πυροβολικού υπαίθρου, πορεύτηκε προς το φρούριο του Καραμπάμπα. Φτάνοντας σε εκείνο το σημείο, περίμενε το ιππικό του, το οποίο, έχοντας πάρει ένα λάθος μονοπάτι, βρέθηκε κάτω από το κανόνι του οχυρού του Νεγροπόντε [Χαλκίδα], που όμως απομακρύνθηκε ομαλά με τη σύνηση του σημεναγού Regnault, αποφεύγοντας τον κίνδυνο και έφτασε σύντομα στον διοικητή του. Αμέσως μετά από αυτή την ένωση ο συνταγματάρχης προχώρησε αυτοπροσώπως στους πρόποδες των τειχών του

Υστερα από την πτώση του Μεσολογγίου, εγχείρημα που αποδόθηκε αποκλειστικά στον Ιμπραήμ Πασά, ο Κιουταχής θέλησε να πραγματοποιήσει ένα δικό του -εξ ολοκλήρου- στρατιωτικό κατόρθωμα. Στο πλαίσιο αυτό έβαλε στο στόχαστρό του την Αθήνα²⁰⁷. Παρουσιάστηκαν στα φύλλα της εφημερίδας αμφότερες οι κινήσεις του Ιμπραήμ και του Κιουταχή. Ο πρώτος επέστρεψε στην Πελοπόννησο και ξεκίνησε πάλι τις πολεμικές του επιχειρήσεις, γνωρίζοντας όμως σημαντικές απώλειες στη μάχη στο Καστράκι, κοντά στο Μέγα Σπήλαιο Καλαβρύτων²⁰⁸, προτού επιστρέψει τελικά στην Τριπολιτσά. Οι ελληνικές στρατιωτικές δυνάμεις συσπειρώθηκαν, για ν' αντιμετωπίσουν τον εχθρό στην περιοχή της Μεσσηνιακής Μάνης. Συγκεκριμένα στην επίθεση κατά του Ιμπραήμ συμμετείχαν τα τακτικά στρατεύματα υπό τη διοίκηση του Charles-Nicolas Fabvier, τα άτακτα υπό τον Thomas Gordon και τα στρατεύματα του Κολοκοτρώνη²⁰⁹. Οι Έλληνες επέφεραν

οχυρού Καράμπαμπα, αλλά συνειδητοποιώντας την αδυναμία να το καταλάβει με επίθεση χωρίς να χάσει μεγάλο αριθμό ανδρών, αποφάσισε να μεταφέρει την επίθεσή του στην περιοχή της Καρύστου και σύμφωνα με τις αναφορές που ελήφθησαν, δεν είχε παρά ελάχιστα αξιόλογα αποτελέσματα. Τα στρατεύματα, αφού συγκεντρώθηκαν στο μικρό οχυρό του Ραφλίου (Rafli), πραγματοποίησαν την κάθοδό τους, χωρίς εμπόδιο στο χωριό Στοκέα στην Εύβοια απέναντι από τον Μαραθώνα και κινήθηκαν πολύ πάνω από την Κάρυστο. Ο συνταγματάρχης κατέλαβε τα υψηλότερα σημεία και κυριάρχησε στην πόλη, στήνοντας ταυτόχρονα το πυροβολικό του, για να χτυπήσει το προάστιο, το οποίο και έκανε με επιτυχία. Βλέποντας τη σύγχυση που είχε επιφέρει εκεί, διέταξε την επίθεση, για να αναγκάσει τον εχθρό να κλειστεί στην ακρόπολη. Έξι στρατιώτες του πρώτου τάγματος ανέβηκαν άφοβα στα τείχη, που οι Τούρκοι από τα πεζούλια τους αμύνονταν σταθερά, αλλά εκτεθειμένοι στο πυροβολικό των Ελλήνων σύντομα εκδιώχθηκαν.... Ο Συνταγματάρχης Charles Fabvier, έχοντας ξεμπλοκαριστεί, σχημάτισε ένα πολεμικό συμβούλιο, που αποφάσισε την υποχώρηση των στρατευμάτων. Το ιππικό και το πυροβολικό κατευθύνθηκαν πάνω από τον Μαραθώνα και την Αθήνα. Τα άτακτα στρατεύματα εγκαταστάθηκαν στα χωριά της Αττικής και το τακτικό πεζικό επιβιβάστηκε με τον Συνταγματάρχη Fabvier για το νησί της Άνδρου. Η επάνοδος πραγματοποιήθηκε κάτω από το κανόνι των Τούρκων, χωρίς απώλειες ανδρών ούτε αποσκευών. Ο απολογισμός της απώλειας των Ελλήνων σε αυτή την επιχείρηση δεν ξεπερνά τους 80 άνδρες, σκοτωμένους και τραυματίες. Εκείνοι των Τούρκων είναι τουλάχιστον 170 άνδρες πτώματα, που αφήνονται στα διάφορα πεδία των μαχών». «Gazzetta Ticinese», αρ. 27, 4/7/1826.

²⁰⁷ «Εκτοτε έχουν συμβεί σημαντικά γεγονότα στην ξηρά από το μέρος της Αθήνας. Είναι γνωστό ότι οι Οθωμανοί είχαν περιέλθει κάτω από εκείνη την πόλη. Αρκετές φορές προσπάθησαν να την κυριεύσουν και είχαν πάντα απορριφθεί γενναία. Αλλά σύμφωνα με επίσημα νέα, που προέρχονται από τη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο] με ημερομηνία 11 (23) Αυγούστου, που έφτασαν εδώ στις 3 (15) Αυγούστου, στην προσπάθειά του να καταλάβει ένα μέρος της πόλης μετά από μian έντονη μάχη έχασε 400 άνδρες του. Αυτό το γεγονός είναι απολύτως βέβαιο...». «Gazzetta Ticinese», αρ. 39, 24/9/1826.

²⁰⁸ «... Στις 17 εμφανίστηκε στη Μονή, που ονομάζεται «Μέγα Σπήλαιο», όπου βρίσκονταν οι Έλληνες αρχηγοί Λόντος και Πετμεζάς με τα στρατεύματά τους, μια τουρκική ομάδα. Μετά από μερικές βολές, που άφησαν αρκετούς από τους δικούς της στο πεδίο μάχης, επέστρεψε στα Καλάβρυτα.... Εκεί διεξήχθη μια σύγκρουση, που κράτησε για αρκετές ώρες, αλλά ο αριθμός των Τούρκων, που όλοι ορμητικά επιτέθηκαν στο οχυρό, δεν ήταν αρκετός, για να το κατακτήσουν. Οι Άραβες και οι σύντροφοί τους νικήθηκαν και έχοντας αφήσει αρκετές εκατοντάδες νεκρούς στο πεδίο της σύγκρουσης, έπρεπε να τερματίσουν το εγχείρημα...». «Gazzetta Ticinese», αρ. 28, 11/7/1826.

²⁰⁹ «Αυτά τα άτακτα στρατεύματα προσπαθούν να αυξήσουν τον αριθμό σε 6.000 άνδρες και θα διοικούνται από τον Thomas Gordon, ενώ τα πειθαρχημένα στρατεύματα θα καθοδηγούνται από τον Συνταγματάρχη Fabvier. Αυτή είναι η πραγματική κατάσταση των επιχειρήσεων στον Μοριά και όλα τώρα θα εξαρτηθούν από την τύχη των τουρκικών στρατευμάτων, που βρίσκονται στην Τριπολιτσά. Σήμερα έχει διαδοθεί η είδηση, ότι έχουν εγκαταλείψει εκείνη την περιοχή και κατευθύνονται προς τη

πλήγματα και προκάλεσαν σημαντικότερες απώλειες στις δυνάμεις του Ιμπραήμ Πασά²¹⁰. Η «Gazzetta Ticinese» περιγράφει με γλαφυρότητα, ζωντάνια, αμεσότητα και παραστατικότητα τις νικηφόρες για τους Έλληνες πολεμικές αναμετρήσεις στη Βέργα Αλμυρού (21-23/6/1826)²¹¹, στο Δυρό ή Τζίμοβα (24-25/6/1826)²¹², στου Μεχμέταγα (18/7/1826)²¹³, στη Μανιάκοβα (27/08/1826)²¹⁴, στου Πολυαράβου

Μεσσήνη, αλλά παραμένει άγνωστο μέχρι σήμερα, αν μπόρεσαν να ανοίξουν ένα πέρασμα στα φαράγγια, τα κατειλημμένα από τον Νικήτα χωρίς διαφορετικές δυνάμεις...». «Gazzetta Ticinese», αρ. 28, 11/7/1826. Επιπλέον βλ. «Gazzetta Ticinese», αρ. 30, 23/7/1826.

²¹⁰ «Ο Ιμπραήμ, αφού χτυπήθηκε και οπισθοχώρησε από την Σπάρτη με σημαντικές απώλειες, συγκέντρωσε όλες του τις δυνάμεις και ενώθηκε ξανά με τις φρουρές που είχε αφήσει στη Μεθώνη και την Κορώνη, αν και το μεγαλύτερο τμήμα του βρισκόταν στο Ναβαρίνο και την Καλαμάτα [...]. Οι Άραβες χτυπήθηκαν και πάλι και αγνοούμενοι και κυνηγημένοι αναγκάστηκαν να υποχωρήσουν στην Καλαμάτα και στη συνέχεια στο Ναβαρίνο, αφού εγκατέλειψαν περίπου δύο χιλιάδες άντρες, πολλούς αιχμαλώτους, το τρίτο από το πυροβολικό τους, μια σημαία και όλες τις προμήθειές τους...». «Gazzetta Ticinese», αρ. 37, 12/9/1826.

²¹¹ «...δεν μπορώ να σας δώσω ως αυθεντική την είδηση, ότι η νίκη που αναφέρθηκε από πέντε χιλιάδες Σπαρτιάτες, οι οποίοι λίγες ημέρες μετά τη μάχη του Αλμυρού επιτέθηκαν και κέρδισαν τα αραβικά στρατεύματα στην Τζίμοβα (Cimona) έδαφος της Σπάρτης. Δύο χιλιάδες Τούρκοι είχαν αποβιβαστεί εκεί. Δέχθηκαν ισχυρή επίθεση από ένα σώμα Σπαρτιατών, ακόμα καλυμμένοι με τις δάφνες της νίκης του Αλμυρού, σχεδόν όλοι σκοτώθηκαν ή αιχμαλωτίστηκαν. Ο Κωνσταντίνος Μαυρομιχάλης, αδελφός του παλαιού προέδρου, διέταξε εκείνα τα καλά. Βασιλεύει μεταξύ των στρατιωτών του ο μεγαλύτερος ενθουσιασμός». «Gazzetta Ticinese», αρ. 37, 12/9/1826.

²¹² Ο. π., αρ. 37, 12/9/1826.

²¹³ «...Οι εχθροί της Τριπολιτσάς έβγαιναν συχνά αυτές τις τελευταίες ημέρες και μερικοί από αυτούς αναζητούσαν τροφή. Στο μεταξύ άλλο μέρος θα είναι σε επιφυλακή. Οι άνδρες μας αποφάσισαν να επιτεθούν σε αυτούς τους τροφοσυλλέκτες. Χωρίστηκαν γι' αυτό σε δύο σώματα. Το πρώτο διοικούμενο από τους στρατηγούς αδελφούς Ιατράκους, μαζί με τις πολιτοφυλακές του στρατηγού Ζαφειρόπουλου και εκείνες του Πραστού, της Μαλβασίας [Μονεμβασία] με κάποιους Τριπολιτισιώτες στρατοπέδευαν τη νύχτα κοντά στο χωριό Μεχμέταγα Αρκαδίας. Το άλλο με διοικητή τον στρατηγό Νικήτα (έξοδος στις 27 Ιουλίου από το Ναύπλιο) με μερικούς υπηκόους του Μεσολογγίου και με τα στρατεύματα των στρατηγών Μελετόπουλου, Πετμεζά και Ζαχαρόπουλου κατέλαβε τη νύχτα το χωριό των Ριφών (Rife). Το τακτικό ιππικό ακολούθησε το πρώτο σώμα και το άτακτο, υπό τον Χατζημιχάλη, το δεύτερο. Κατά την πρώτη *Αυγουστου οι εχθροί έκαναν τη συνηθισμένη τους εξόρμηση* και ένα σώμα από αυτούς βάδισε προς το μέρος, όπου είχε στρατοπεδεύσει το πρώτο σώμα των Ελλήνων. Δόθηκε τότε το σήμα και άρχισε η μάχη. Εκεί έτρεξε επίσης, το δεύτερο ελληνικό σώμα και έτσι περικύκλωσαν τον εχθρό από όλες τις πλευρές. Το εχθρικό πεζικό, που ήθελε να φύγει με το ιππικό, καταλήφθηκε από το ελληνικό ιππικό που το καταδίωξε και μαζί με το εχθρικό ιππικό διασπάστηκε σε κομμάτια. Κανένας από αυτούς τους 300 άνδρες δεν μπόρεσε να σωθεί. Άλλοι εχθροί υπεΐς, που αναζητούσαν τροφή αλλού και όρμησαν στην κραυγή των συντρόφων τους για βοήθεια, δέχθηκαν επίθεση και διασκορπίστηκαν από εμάς. Έτσι τελείωσε η μάχη και οι άνδρες μας και πάλι ανέλαβαν τις αρχικές θέσεις τους. Κατά την υποχώρηση κάποιοι εχθροί υπεΐς προσπάθησαν να αποτρέψουν τις κινήσεις του στρατηγού Νικήτα, ο οποίος αναγκάστηκε να καταλάβει ένα μικρό ύψωμα, όπου πολέμησε με 29 άνδρες για τρεις ολόκληρες ώρες, προκαλώντας ζημιές στον εχθρό και άθικτος τότε οδηγήθηκε ένδοξα στη σωτηρία Εκτός από όπλα, ξιφολόγχες, σπαθιά και άλλα παρόμοια πήραν οι δικοί μας επίσης 2 σημαίες και 6 τύμπανα. Το ελληνικό γένος επαινεί ιδιαίτερα τον αρχηγό του τακτικού ιππικού, ο οποίος σ' αυτήν την περίπτωση ήξερε να εμψυχώνει τους στρατιώτες του με παράδειγμα. Αλλά επίσης, ο στρατηγός Χατζημιχάλης και το άτακτο ιππικό του δεν τα πήγε άσχημα». «Gazzetta Ticinese», αρ. 39, 24/9/1826.

²¹⁴ «Ο εχθρός έχει επίσης τολμήσει να εξαπλωθεί στο εσωτερικό της Λακωνίας και πέρασε στις 8 Σεπτεμβρίου στην περιφέρεια της Μανιάκοβας. Εκεί βρισκόταν ο γενναίος Παναγιωτάκης Κοσονάκος, εγγονός του Π. Μαυρομιχάλη. Όλες οι δυνάμεις του εχθρού, πεζικό και ιππικό ενώθηκαν. Ο Κοσονάκος με τους δικούς του άνδρες κλείστηκαν στα σπίτια και από τα δύο μέρη πολεμούσαν με επιμονή. Ο κύριος Γεώργιος Π. Μαυρομιχάλης, που συγκέντρωνε στρατιώτες εκεί και δεν είχε μέχρι εκείνη τη στιγμή παρά μόνο 150 άνδρες γύρω του, μόλις αντιλήφθηκε την έναρξη της μάχης έσπευσε να βοηθήσει και τόλμησε με λίγους να αντιμετωπίσει ολόκληρο τον εχθρικό στρατό. Αλλά οι

(28/8/1826), οι οποίες αναπτέρωσαν το ηθικό των Ελλήνων, το οποίο μετά την πτώση του Μεσολογγίου έχει καταβαρυνθεί με κίνδυνο η Επανάσταση να σβήσει.

Οι λεπτομερείς αυτές περιγραφές των μαχών θυμίζουν και παραπέμπουν στους σύγχρονους πολεμικούς ανταποκριτές, οι οποίοι μέσω αυτών προσελκύουν το ενδιαφέρον του αναγνωστικού κοινού, αφού ο πόλεμος έχει ιδιαίτερη απήχηση σ' αυτό και οτιδήποτε πολεμικό «πουλάει». Είναι χαρακτηριστικό ότι ο Ιμπραήμ μετά από κάθε σύγκρουση με τους Έλληνες, που η έκβασή της δεν ήταν υπέρ του, προέβαινε σε αντίποινα και πράξεις αντεκδίκησης²¹⁵, όπως ενδεικτικά μετά από την ήττα που υπέστη στο χωριό Μεχμέταγα, πυρπόλησε και έκαψε μια σειρά από χωριά, ξεκινώντας από τον Πραστό²¹⁶. Έχοντας υποστεί φοβερές απώλειες σε έμψυχο δυναμικό, αλλά και από έλλειψη τροφής και πολεμοφοδίων,²¹⁷ μετά τις ήττες του στην περιοχή της Μεσσηνίας, ο Ιμπραήμ παρέμεινε αδρανής στην Τριπολιτσά, χωρίς να αναλάβει κάποια νέα επίθεση εναντίον των Ελλήνων, περιμένοντας ενισχύσεις από

Μουσουλμάνοι σύντομα αναγνώρισαν αυτόν τον γόνο του γενναίου οίκου Μαυρομιχάλη και στράφηκαν όλοι εναντίον του σαν αρπακτικοί λύκοι. Οι γενναίοι του όμως πολεμιστές τους αντιτάχθηκαν και σκότωσαν έως 150 άνδρες, χάνοντας ωστόσο 12 από αυτούς, καθώς και έναν σημαντικό. Η θέση των δικών μας ήταν αδύναμη, γιατί ήταν πολύ λίγοι σε σύγκριση με τον εχθρό. Γι' αυτό τον λόγο εγκατέλειψαν εκείνο το μέρος και κατέλαβαν μια άλλη ισχυρή θέση εκεί κοντά. Οι Αιγύπτιοι τους επιτέθηκαν και σ' αυτή τη θέση, αλλά πριν το βράδυ έφτασε ένας άλλος ανιψιός του Π. Μαυρομιχάλη, ο κύριος Ηλίας Μαυρομιχάλης με 300 επίλεκτους στρατιώτες και επιτέθηκε στον εχθρό από πίσω, σκότωσε πολλούς και τους άλλους τους απώθησε έως την πεδιάδα του Πασσαβά. Την νύχτα ο εχθρός συγκέντρωσε όλο τον στρατό του και άρχισε την υποχώρησή του, φτάνοντας στις 9 Σεπτεμβρίου στα χωριά του Σκυσιανίκα (Skysianika) και Πολυαράβου. Αλλά και εκεί επίσης αναμείχθηκε σε συμπλοκή. Ο ίδιος ο Ιμπραήμ διέταζε τον στρατό. Στην πρώτη επίθεση ο εχθρός κατέλαβε το μισό του χωριού, μα οι ικανοί κάτοικοι (περίπου τριακόσιοι) αντιστάθηκαν με ανδρεία. Μετά από τρεις ώρες μάχης έφτασε προς διάσωση ο γενναίος Ηλίας Τσαλαφατίνος με 250 Σπαρτιάτες, καθώς και ο στρατηγός Π. Ιατράκος. Η επιμονή του αγώνα και από τις δύο πλευρές διπλασιάστηκε και μετά από λίγες ώρες κατέφτασε επίσης ο κύριος Γεώργιος Π. Μαυρομιχάλης, με τον ξάδελφο του... Ο εχθρός (έτσι, χτυπημένος) υποχώρησε το ίδιο βράδυ από το Πολυάραβο στο Μαλεώρι και την επομένη ημέρα παρέλασε από εκεί μέχρι τον Ήλο και το Βασιλοπόταμο, από όπου μετακινήθηκε στις 14 Σεπτεμβρίου από τον Μυστρά στην Τριπολιτσά. Μια επιστολή της Ζακύνθου της 30^{ης} Σεπτεμβρίου αναφέρει ότι ο Ιμπραήμ σκοπεύει να μεταβεί στη Μεθώνη, όπου δημιουργήθηκε ένα προσωρινό κατάλυμα έξω από το φρούριο της. Υποθέτουμε ότι εκεί θα περιμένει την άφιξη του στόλου του από την Αλεξάνδρεια». «Gazzetta Ticinese», αρ. 44, 31/10/1826.

²¹⁵ «Αλλά ο Ιμπραήμ εκδικείται για την αδυναμία του με πράξεις ανείπωτης σκληρότητας». «Gazzetta Ticinese», αρ. 51, 19/12/1826 κλπ.

²¹⁶ «Ο Ιμπραήμ Πασάς επέστρεψε στην Τριπολιτσά, αφού είχε μια σημαντική απώλεια στη μάχη που δόθηκε στο Μεχμέταγα και γι' αυτό διέταξε όλο το στρατό του να τον ακολουθήσει με κατεύθυνση προς τον Άγιο Πέτρο και την Τσακωνιά. Πυρπόλησε στον δρόμο του το Καστρί, τον Άγιο Πέτρο, τον Άγιο Ιωάννη και τα Καλύβια, και μη βρίσκοντας καμία αντίσταση, προχώρησε μέχρι το Άστρος. Εκεί διαίρεσε τον στρατό του σε τρία τμήματα, ωθώντας το κέντρο για τη Βαμβακού και τον Μυστρά, το δεξί τμήμα εναντίον της Νιάκοβας και το αριστερό για τα Καλύβια, το Άστρος και την Τσακωνιά, επιτυγχάνοντας πρώτα την πυρπόληση του Πραστού [...] ακολουθώντας έτσι το έθιμο-παράδοση του Ιμπραήμ, όποτε του εναντιωνόταν η παραμικρή σύγκρουση». «Gazzetta Ticinese», αρ. 42, 17/10/1826.

²¹⁷ «Από τα τελευταία νέα που έχουν φτάσει φαίνεται ότι οι Έλληνες έχουν κάποιες μικρές επιτυχίες στην Πελοπόννησο, προβληματίζοντας τον εχθρό, που είναι πολύ αδύναμος αυτή τη στιγμή, για να επιτεθεί». «Gazzetta Ticinese», αρ. 51, 19/12/1826.

την Αίγυπτο²¹⁸. Ωστόσο δεν φοβόταν τις επιθέσεις των Ελλήνων, λόγω των διαφωνιών που συνέχιζαν να υφίστανται μεταξύ τους, αλλά και της παντελούς έλλειψης χρημάτων σε αυτούς²¹⁹.

Από την άλλη πλευρά, οι δυνάμεις του Κιουταχί Πασά, όπως προαναφέρθηκε, στράφηκαν προς την Αθήνα²²⁰. Ο Γ. Καραϊσκάκης με το Charles-Nicolas Fabvier είχαν αναλάβει να οργανώσουν την άμυνά της. Ανακοινώθηκε τότε η είδηση του θανάτου του Ι. Γκούρα, του αρχηγού των επιχειρήσεων στην Ακρόπολη²²¹. Τη διοίκηση ανέλαβε τότε ο Κριεζώτης²²². Παράλληλα ανακοινώθηκε ο τραυματισμός του Κ. Κανάρη κατά τη διάρκεια της ναυμαχίας στο Καρλόβασι της Σάμου, όπου τελικά οι δύο στόλοι αποσύρθηκαν χωρίς να κατορθώσουν σημαντική νίκη²²³. Η εφημερίδα, θέλοντας να στηλιτεύσει και να κατακρίνει το γεγονός της εξαχρείωσης των ηθών, ως απόρροια του πολέμου, που ωθεί τους ανθρώπους να συμπεριφέρονται βίαια και απάνθρωπα, χωρίς ίχνος ενσυναίσθησης προς τον συνάνθρωπο, φιλοξένησε στα φύλλα της την είδηση της επίθεσης, που δέχτηκε το πλήρωμα ενός αυστριακού πλοίου, το οποίο ναυάγησε κοντά στην ακτή της Γλαρένζας από Έλληνες, οι οποίοι έσπευσαν να το ληστέψουν, να αιχμαλωτίσουν

²¹⁸ «Τα αιγυπτιακά στρατεύματα, που φρουρούν τη Μεθώνη και το Ναβαρίνο δεν έχουν καθόλου προμήθειες και χρήματα. Όλες οι ελπίδες τους εναποτίθενται στην αιγυπτιακή αποστολή από την Αλεξάνδρεια, η άφιξη της οποίας όμως καθυστερεί από μη ευνοϊκούς ανέμους, Ο Ιμπραήμ Πασάς βρίσκεται πάντα στην Τριπολιτσά. Δεν τολμά να εξέλθει από αυτήν, για να μην πέσει στα χέρια των Ελλήνων που την περιβάλλουν». «Gazzetta Ticinese», αρ. 47, 19/11/1826.

²¹⁹ «Ως αποτέλεσμα των διαφορετικών πολιτικών παρατάξεων/κομμάτων και των διαφωνιών που βασιλεύουν μεταξύ των Ελλήνων, ο Ιμπραήμ Πασάς ζει ήσυχια στην Τριπολιτσά, ούτε φοβάται οποιαδήποτε επίθεση από μέρος των εχθρών του εκτός αν αυτοί λάβουν χρηματική βοήθεια από το εξωτερικό, αφού το ταμείο τους είναι εντελώς εξαντλημένο». «Gazzetta Ticinese», αρ. 48, 26/11/1826.

²²⁰ «Gazzetta Ticinese», αρ. 51, 19/12/1826.

²²¹ «Ακολουθεί η επιβεβαίωση του θανάτου του Γκούρα. Σκοτώθηκε ενώ τοποθετούσε ένα κανόνι εναντίον των Τούρκων. Μερικοί λένε ότι σκοτώθηκε από έναν δικό του στρατιώτη και άλλοι από μια βόμβα των εχθρών/ Την αποτυχημένη προσπάθεια του Φαβιέρου και του Καραϊσκάκη να απελευθερώσουν την Αθήνα, έρχεται να διορθώσει η αποβίβαση του Κωλέττη και του Καρατάσου με 200 νέους στρατιώτες υπέρ της Ακρόπολης». «GazzettaTicinese», αρ. 50, 10/12/1826. «Ο διοικητής Γκούρας, που επικεφαλής 1.500 Ελλήνων στήριξε την Ακρόπολη των Αθηνών και με μεγάλη ανδρεία εξανάγκασε τους Τούρκους να αποσυρθούν από αυτήν την περιοχή περίπου τρεις ώρες μακριά, χτυπήθηκε θανάσιμα σ' αυτήν την τελευταία δράση από μια βόμβα που προκάλεσε το θάνατό του». «Gazzetta Ticinese», αρ. 51, 17/12/1826. «Το πολεμικό γεγονός, που έλαβε χώρα στην Αθήνα στις 18 του περασμένου Οκτωβρίου, όταν ο διάσημος Γκούρας, διοικητής του φρουρίου αυτής της πόλης, σκοτώθηκε από βόμβα, δεν επιδέχεται πλέον καμία αμφιβολία». «Gazzetta Ticinese», αρ. 51, 19/12/1826. «Η εφημερίδα της Ναυπλίας στις 25 Οκτωβρίου δημοσίευσε την είδηση του θανάτου του Γκούρα (βλ. προηγούμενο φύλλο εφημερίδας). Αυτός χτυπήθηκε στο κεφάλι τη νύχτα της 12^{ης} προς τις 13 Οκτωβρίου [1^η Οκτωβρίου με παλαιό ημερολόγιο] στις επιχειρήσεις της Ακρόπολης από μία εχθρική μπάλα και έπεσε αμέσως νεκρός». «Gazzetta Ticinese», αρ. 53, 31/12/1826.

²²² «...ο γενναίος Γκούρας, διοικητής της ακρόπολης των Αθηνών, έπεσε σε μία εξόρμησή του θύμα της αφοβίας του. Ο Κριεζώτης μπήκε στο φρούριο της Αθήνας και αντικατέστησε τον Γκούρα». «Gazzetta Ticinese», αρ. 51, 19/12/1826.

²²³ «Ο διάσημος Κανάρης τραυματίστηκε σε μία από τις τελευταίες μάχες, αλλά ανέρρωσε πλήρως. Ένας Γάλλος χειρουργός τον έσωσε, δίνοντας τον πίσω στην πατρίδα του». «Gazzetta Ticinese», αρ. 50, 10/12/1826.

τους ναυαγούς και εν τέλει να τους σκοτώσουν²²⁴. Το γεγονός αυτό προξένησε αρνητικά συναισθήματα στην παγκόσμια κοινή γνώμη για το ελληνικό έθνος, καταδεικνύοντας ότι οι φρικαλεότητες τέτοιου είδους, αν και σε μικρότερο βαθμό ομολογουμένως από τους Οθωμανούς, δεν αποτελούσαν προνόμιο μόνο του Ιμπραήμ και των στρατιωτών του.

Εκτός από την αντιμετώπιση των άμεσων αναγκών της Επανάστασης, η Ελλάδα την ίδια περίοδο, όπως φαίνεται μέσα από τα φύλλα της εφημερίδας, είχε να αντιμετωπίσει και το φαινόμενο της πειρατείας, η οποία αποτελούσε μάλιστα της εποχής²²⁵. Οι κοινωνικο-οικονομικές συνθήκες που επικρατούσαν τότε έκαναν τους πρόσφυγες -κυρίως και τους άνεργους ναυτικούς- να επιδίδονται σε ληστρικές επιδρομές, προκειμένου να εξασφαλίζουν τα απαραίτητα για την επιβίωσή τους. Αυτοί που ασχολήθηκαν περισσότερο με την πειρατεία ήσαν οι Κασιώτες, οι Ψαριανοί και διάφοροι οπλαρχηγοί που κατάγονταν από τη Μακεδονία και τη Θεσσαλία (Ολύμπιοι). Με τη πειρατεία ασχολήθηκαν και οι Μανιάτες, οι Σφακιανοί και αρκετοί άλλοι, καθώς αποτελούσε τότε τον μοναδικό τρόπο επιβίωσης. Η κεντρική διοίκηση δεν είχε τη δύναμη να επιβάλει την τάξη και περιοριζόταν στην έκδοση εγκυκλίων, διαταγμάτων και διακηρύξεων²²⁶. Το 1826 οι πειρατές είχαν

²²⁴ «Ένα τρομερό γεγονός, που συνέβη προ ημερών στην Γλαρέντζα [νυν κάστρο Κυλλήνης] στην ακτή του Μοριά στο ελληνικό Λεβάντε του νησιού της Ζακύνθου, έχει ταράξει την κοινή γνώμη ενάντια στο ελληνικό έθνος. Ένα πλοίο, που έφερε αυστριακή σημαία, προερχόμενο από τη Σμύρνη, φορτωμένο με άχρηστο εξοπλισμό της ναυτικής μοίρας και κατευθυνόμενο προς τη Βενετία, για να τα αλλάξει σε αυτό το οπλοστάσιο με νέα, αιφνιδιάστηκε από μια καταιγίδα στα νερά του Μοριά. Η κακοκαιρία μαινόταν τόσο πολύ, που το προαναφερθέν πλοίο ξεβράστηκε στην παραλία της Γλαρέντζας. Στη συνέχεια όλο το πλήρωμα προσπάθησε να σώσει τη ζωή του και να φτάσει στη στεριά. Ενώ λοιπόν γινόταν αυτό, δέχτηκαν εχθρική επίθεση από τους Έλληνες της Γλαρέντζας, με τρόπο που κάποιοι από το ίδιο το πλήρωμα σκοτώθηκαν, άλλοι συνελήφθησαν και μεταφέρθηκαν αιχμάλωτοι, αφού τους είχαν εντελώς ξεγυμνώσει. Τη στιγμή που λάμβανε χώρα από τους Έλληνες αυτή η βάρβαρη δράση, ευτυχώς έφτασε σε εκείνη την παραλία ο Ταγματάρχης Aliberti, διοικητής του βασιλικού μπρικίου «Orione». Κατάφερε να περισυλλέξει δύο αξιωματικούς και μάλιστα γυμνούς, λίγους ναύτες, μέσα σε εκείνη την τραγική σκηνή και τους μετέφερε στη Ζάκυνθο. Είμαστε εν αναμονή, για να μάθουμε τη μοίρα εκείνων των δυστυχισμένων, που κατέστησαν αιχμάλωτοι από τους Έλληνες στη Γλαρέντζα. Ποιος δεν θα νιώσει φρίκη μπροστά σε αυτή την απαίσια πράξη, ενάντια στα δικαιώματα του λαού;». «Gazzetta Ticinese», αρ. 51, 17/12/1826.

²²⁵ «Σημειώστε όλες τις αναφορές ότι το Αρχιπέλαγος είναι γεμάτο από Έλληνες κουρσάρους, οι οποίοι επιτίθενται χωρίς έλεος, αδιαφορώντας για τα πλοία οποιουδήποτε έθνους, και ληστεύουν εμπορεύματα και πλοία, θυσιάζοντας ακόμη και τα ίδια τα πληρώματα. Ο Άγγλος ναύαρχος έχει δώσει θετικές και ακριβείς εντολές για το πώς πρέπει να συλληφθούν όλα τα ελληνικά οπλισμένα πλοία, τα οποία δεν θα βρίσκονται εξοπλισμένα με τις τακτικές αποστολές της κυβέρνησής τους. Πάνω σ' αυτό το έντυπο έχει ήδη καθοριστεί και συμφωνηθεί». «Gazzetta Ticinese», αρ. 24, 11/6/1926.

²²⁶ «Η "Γενική Εφημερίδα" της Ελλάδας με ημερομηνία 27 Μαρτίου (παλαιό ημερολόγιο) αριθ. 49, περιέχει την ακόλουθη διακήρυξη: Η κυβέρνηση, περιτριγυρισμένη από πολλούς ανίκανους-άπραγους ανθρώπους και συχνά υποχρεωμένη να δώσει όλη της την προσοχή στην απόκρουση των δυνάμεων του εχθρού, που απειλεί την πατρίδα μας με μια ολοκληρωτική καταστροφή, ωστόσο δεν απομακρύνθηκε από το ιερό της καθήκον, να παρακολουθεί την ασφάλεια και την ηρεμία των κατοίκων. Το Αρχιπέλαγος, του οποίου οι κάτοικοι άρχισαν για κάποιο διάστημα να υποφέρουν από τα δεινά της πειρατείας και από άλλες διάφορες διαταραχές και που οι άνθρωποι εγκατέλειψαν στην

εγκαταστήσει βάσεις στο στενό Άνδρου – Τήνου, στις Βόρειες Σποράδες, στην Αντίπαρο, στη Μύκονο και τη Γραμβούσα, ενώ είχαν κατορθώσει να επεκτείνουν τη δράση τους σε ολόκληρη τη Μεσόγειο. Τον επόμενο χρόνο (1827) ανακατέλαβαν και το νησί της Ίου²²⁷. Για τον λόγο αυτό, έγιναν συντονισμένες προσπάθειες από ξένες δυνάμεις με ξένους ναυάρχους²²⁸, όπως τον Ιταλό Paolucci, τον Γάλλο Comte de Rigny και άλλους, για την πάταξή του φαινομένου με πλοία τα οποία επόπτευαν τις ελληνικές θάλασσες, προστατεύοντας τα εμπορικά καράβια²²⁹, παρόλο που ο εντοπισμός των πειρατικών σκαφών από τα μεγάλα και δυσκίνητα σκάφη των ξένων δυνάμεων αποδεικνυόταν πολλές φορές εξαιρετικά δύσκολος²³⁰. Την ίδια περίοδο εμφανίστηκε και η επιδημία της πανώλης, η οποία προσέβαλε κυρίως τα στρατεύματα

ορμητικότητα των παθών και της απληστίας τους, βρίσκεται στο επίκεντρο της προσοχής. Καθώς όλα τα μέσα ευγένειας, που χρησιμοποίησε, για να παρακινήσει αυτούς τους απείθαρχους άντρες και αυτούς τους ταραχοποιούς να επιστρέψουν στο καθήκον, έχουν καταστεί άχρηστα, είναι αποφασισμένη να χρησιμοποιήσει τη δύναμη που διαβάζετε, για να τιμωρεί τις απείθαρχιες και να αναγκάζει αυτούς να δεσμεύονται στους νόμους. [...] Αυτή τη στιγμή η κυβέρνηση λαμβάνει τέτοια μέτρα για να την ασφάλειά σας και την ηρεμία σας. Δεν αμφιβάλλει ότι δεν θα βρει σε εσάς την πιο πρόθυμη υπακοή στις εντολές της και τον σεβασμό στους νόμους, κοινό για όλους τους ανθρώπους, που επιθυμούν να ζήσουν με το παράδειγμα και τον σκοπό της Κυβέρνησης και των ψηφισμάτων της, που συχνά σας έχει απευθύνει». Μετά από αυτή την διακήρυξη ακολούθησαν δεκαοχτώ άρθρα του διατάγματος, το μεγαλύτερο μέρος των οποίων αναφέρεται στα μέτρα που θα πρέπει να αναλάβει η επιτροπή, για να θέσει τέλος στην πειρατεία. Η σημερινή κυβέρνηση επέτρεψε και επικύρωσε ξανά αυτά τα μέτρα». «Gazzetta Ticinese», αρ. 27, 4/7/1826.

²²⁷ «Το νησί της Ίου, ενός από τις Κυκλάδες, ανακαταλήφθηκε από πειρατές κάθε εθνικότητας, σε αριθμό μεγαλύτερο από 2.000, οι οποίοι εφοδιασμένοι με μικρά πλοία μόλυναν αυτές τις θάλασσες. Αυτή η ορδή των δολοφόνων κατέλαβε το προαναφερθέν νησί και αφού σκότωσε τους Τούρκους που ζούσαν εκεί, οχυρώθηκαν σ' αυτό». «Gazzetta Ticinese», αρ. 31, 29/7/1827.

²²⁸ «Αναμένεται εδώ από στιγμή σε στιγμή ο μαρκήσιος Παολούτσι (Paolucci) από τη Βενετία με μερικά πλοία, για να ενισχύσει την ομάδα της Αδριατικής, που προοριζόταν να καταδιώξει και να επιτεθεί στους Έλληνες κουρσάρους, που κατακλύζουν το Αρχιπέλαγος. Αυτή η ομάδα θα αποτελείται από 2 επίπεδα σκάφη, 4 φρεγάτες, 2 μπρίκια, 2 μικρότερα σκάφη και πολλά μεταγωγικά πλοία. Βεβαιωθείτε ότι ο μαρκήσιος Παολούτσι θα αναλάβει, λίγο μετά την άφιξή του, τη διοίκηση όλων των αυστριακών θαλάσσιων δυνάμεων στο Αρχιπέλαγος». «Gazzetta Ticinese», αρ. 24, 11/6/1826. «Ο Γάλλος ναύαρχος Regny (Δεριγνύ) αντιμετώπισε πολλούς Έλληνες πειρατές, που είχαν καταφύγει στον Πόρο και στην Αίγινα. Σ' αυτό το τελευταίο νησί έκανε μια απόβαση, προκειμένου να ακολουθήσει τα αποβιβαζόμενα πληρώματα, αλλά δεν τους έβγαλε, για να τους αιχμαλωτίσει, αλλά έβαλε φωτιά σε μερικές βάρκες που είχαν κατασκευάσει». «Gazzetta Ticinese», αρ. 38, 17/9/1826. «Τα ελληνικά πλοία, που βγήκαν από τις Σπέτσες, για να επιδοθούν στην πειρατεία ενάντια στις εντολές της δικής τους κυβέρνησης, ξαναμπήκαν στο λιμάνι τους. Τώρα οι περιπτώσεις πειρατείας είναι λιγότερο συχνές, περιμένοντας την επαγρύπνηση των διαφόρων ομάδων που διασχίζουν το αρχιπέλαγος, για να προστατεύσουν και να συνοδεύσουν τα εμπορικά πλοία». «Gazzetta Ticinese», αρ. 51, 17/12/1826.

²²⁹ «Έχουμε νέα ότι οι ομάδες των τριών Μεγάλων Δυνάμεων έχουν διαιρεθεί για την προστασία του εμπορίου από τους πειρατές στην περιοχή του Αρχιπελάγους. Οι Γάλλοι θα προστατεύουν το ανατολικό μέρος, οι Άγγλοι το δυτικό και οι Αυστριακοί το νότιο». «Gazzetta Ticinese», αρ. 31, 29/7/1827.

²³⁰ «Σημειώστε όλες τις αναφορές ότι το Αρχιπέλαγος είναι γεμάτο από Έλληνες κουρσάρους, οι οποίοι επιτίθενται χωρίς έλεος, αδιαφορώντας για τα πλοία οποιουδήποτε έθνους, και ληστεύουν εμπορεύματα και πλοία, θυσιάζοντας ακόμη και τα ίδια τα πληρώματα. Ο Άγγλος ναύαρχος έχει δώσει θετικές και ακριβείς εντολές για το πώς πρέπει να συλληφθούν όλα τα ελληνικά οπλισμένα πλοία, τα οποία δεν θα βρίσκονται εξοπλισμένα με τις τακτικές αποστολές της κυβέρνησής τους. Πάνω σ' αυτό το έντυπο έχει ήδη καθοριστεί και συμφωνηθεί». «Gazzetta Ticinese», αρ. 24, 11/6/1826.

του Ιμπραήμ Πασά στην Πελοπόννησο²³¹ και πέρασε μέσω αυτών και στον υπόλοιπο ελληνικό χώρο, κάτι που κλήθηκε να αντιμετωπίσει αργότερα (1828) και πιο ριζικά ο Ι. Καποδίστριας.

Μεγάλη έκταση του περιεχομένου των φύλλων της εφημερίδας του 1827 κάλυπταν τα γεγονότα σχετικά με τις μάχες της Αράχοβας, της Δόμβραινας²³², του Διστόμου, την πολιορκία και πτώση της Ακρόπολης και τέλος την περίφημη ναυμαχία του Ναβαρίνου, η οποία διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο αργότερα στη δημιουργία του ελληνικού ανεξάρτητου κράτους.

Ήδη, όπως έχει αναφερθεί, από το καλοκαίρι του 1826 η Επανάσταση βρισκόταν σε κρίσιμη καμπή και παρουσίαζε φθίνουσα πορεία. Ο Μοριάς τελούσε υποταγμένος στα στρατεύματα του ικανότατου Αιγύπτιου στρατηγού Ιμπραήμ. Το Μεσολόγγι είχε πέσει με φρικτό τρόπο, σκορπίζοντας τον όλεθρο και αποθαρρύνοντας τους Έλληνες αγωνιστές να συνεχίσουν τον απελευθερωτικό τους Αγώνα. Γι' αυτούς ακριβώς τους λόγους οι διεργασίες της Γ' Εθνοσυνέλευσης είχαν ματαιωθεί και διακοπεί πολλές φορές, ενώ ακόμα και ο καθορισμός του τόπου της

²³¹ «Οι ασθένειες άρχισαν να γίνονται αισθητές στον αιγυπτιακό στρατό...». «Gazzetta Ticinese», αρ. 21, 22/5/1825. «Η πανούκλα ξέσπασε μεταξύ των Αιγυπτίων στη Μεθώνη. Από 25 με 30 άτομα την ημέρα πέθαιναν σε εκείνο το φρούριο». «Gazzetta Ticinese», αρ. 36, 4/9/1825. «Σε άλλο τεύχος της η ίδια εφημερίδα δημοσιεύει μια υποκλαπείσα επιστολή από τον διοικητή της Κορώνης προς σε αυτόν της Μεθώνης, στην οποία περιγράφεται η δυστυχία στην οποία βρισκόταν εκείνη η περιοχή, όπου σχεδόν όλοι οι κάτοικοι και οι στρατιώτες, που παρέμεναν εκεί πέθαναν από πανώλη». «Gazzetta Ticinese», αρ. 30, 23/7/1826. «...ο Ιμπραήμ αφού στρατοπέδευσε σε κάποια απόσταση, στη συνέχεια άρχισε να παίρνει τα κατάλληλα μέτρα κατά της πανώλης, διακόπτοντας τις επικοινωνίες και απομονώνοντας ορισμένες συνοικίες αυτών των περιοχών. Έπειτα σχημάτισε μπάρες και φράγματα...». «Gazzetta Ticinese», αρ. 32, 6/8/1826.

²³² «Ο Καραϊσκάκης έγινε δεκτός με τιμές στην Αράχοβα, προς τη Λιβαδειά. Έφτασε εκεί και ο Μουσταάμπεης με 2.000 άνδρες. Πριν από τη δράση κάποιος Τούρκος τους πρότεινε να αποσυρθούν. «Όχι» απάντησε ο Καραϊσκάκης. «Το Μεσολόγγι ζητάει αίμα...». Και 1.300 βάρβαροι θυσιάστηκαν στις σκιές εκείνων των ιερών θυμάτων. Αυτή η μανία των Ελλήνων δείχνει πόσο ανοιχτές ήταν ακόμα οι πληγές των καρδιών των ηττημένων. (Το μεγαλύτερο μέρος των στρατευμάτων του Καραϊσκάκη αποτελούνταν από υπερασπιστές του Μεσολογγίου, που έχασαν στη λεηλασία αυτής της πόλης όλα όσα είχαν περισσότερο αγαπημένα) Μια πλούσια λεία σε όπλα και αποσκευές ήταν το επακόλουθο αυτής της λαμπρής επιτυχίας [...]». «Gazzetta Ticinese», αρ. 4, 23/1/1827. «Λάβαμε νέες λεπτομέρειες σχετικά με τη μάχη της Αράχοβας. Οι Έλληνες είχαν κερδίσει πλεονέκτημα κάτω από τη διοίκηση των Καραϊσκάκη, Νικήτα και μερικών Σουλιωτών οπλαρχηγών. Από την άλλη πλευρά οι Τούρκοι, όταν είδαν τους Έλληνες να τους πλησιάζουν, ζήτησαν να συνθηκολογήσουν και να ανακτήσουν ελεύθερα τις συνοικίες τους. Αυτού του είδους η απαίτηση τούς επιτρεπόταν υπό τον όρο να καταθέσουν τα όπλα τους. Αλλά οι Τούρκοι αρνήθηκαν να τους υποταχθούν και προσπάθησαν να ξεφύγουν με τα όπλα στο χέρι. Έτσι ξεκίνησε μια τρομερή μάχη κατά την οποία οι Τούρκοι σκοτώθηκαν σχεδόν όλοι, εκτός από μερικούς άνδρες, οι οποίοι πιάστηκαν αιχμάλωτοι [...]. Μια άλλη μάχη έλαβε χώρα στη Δόμβραινα μερικές ημέρες πριν από τη μάχη της Αράχοβας. Σ' αυτή την επιχείρηση 600 Τούρκοι περίπου μετά από μια εξαιρετική αντίσταση πέρασαν με το σπαθί στο χέρι από τους Έλληνες, οι οποίοι δεν έχασαν παρά μόνο οκτώ άνδρες, μεταξύ των οποίων και ο διοικητής τους Ιωάννης Σουλτάνης. Αυτές οι ειδήσεις μεταφέρθηκαν από τον εξάδελφο του Τζαβέλα, που έφτασε στην Ύδρα με μια αγγλική φρεγάτα, για να συνοδεύσει την οικογένειά του στη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο]. «Gazzetta Ticinese», αρ. 6, 4/2/1827. «Οι μάχες της Αράχοβας και της Δόμβραινας άφησαν εποχή στα ελληνικά χρονικά. Ελπίζουμε να ακούσουμε σε λίγο την ολοκληρωτική εξόντωση και των άλλων στρατευμάτων του σερασκέρη». «Gazzetta Ticinese», αρ. 8, 20/2/1827.

νέας συνέλευσης στην Ερμιόνη (Ρωσόφιλοι) ή την Αίγινα (Αγγλόφιλοι) στάθηκε πολύ δύσκολος σ' ένα διαιρεμένο, λόγω της εσωτερικών ερίδων, ελληνικό στρατόπεδο²³³. Μάταια ο Γ. Καραϊσκάκης, ο οποίος πρώτος συνέλαβε την ιδέα της εθνικής ενότητας, έστελνε επιστολές σ' όλα τα πληρεξούσια μέλη της συνέλευσης, για να μεταφερθεί η έδρα της Εθνοσυνέλευσης μακριά από την Επίδαυρο και την Αίγινα, κοντά στο στρατόπεδο της Αθήνας στην Αττική, τη μόνη περιοχή που είχε μείνει μέχρι τότε ελεύθερη. Τελικά επελέγη ως τόπος της νέας συνέλευσης η Τροιζήνα²³⁴ και η Εθνοσυνέλευση (Γ') προέβη σε πολλά και καίρια ψηφίσματα²³⁵.

Τα στρατεύματα της Στερεάς Ελλάδας ήταν εξοργισμένα μ' αυτές τις εξελίξεις. Αρκετοί από τους οπλαρχηγούς της Ρούμελης «προσκύνησαν» τον Οθωμανό στρατηγό Ρεσίτ Πασά (Κιουταχή), έναν ιδιαίτερα ευφυή στρατιωτικό, ο

²³³ «Αναφορικά με την προγραμματισμένη Εθνοσυνέλευση στην Αίγινα τα πράγματα βρίσκονται στην ίδια κατάσταση με πριν. Η δυσαρέσκεια αυξανόταν όλο και περισσότερο ακόμη και μεταξύ των ίδιων των μελών της κυβέρνησης πολλά από τα οποία έχουν εγκαταλείψει την Αίγινα, επιστρέφοντας στο Καστρί (αρχαία Ερμιόνη), εκεί όπου το κόμμα του Κολοκοτρώνη επιθυμεί να μεταθέσουν την έδρα της Εθνοσυνέλευσης. Ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης έχει την υπεροχή της δύναμης την οποία καταχράται. Ωστόσο, αυτή είναι ήδη αποδυναμωμένη». «Gazzetta Ticinese», αρ. 12, 18/3/1827. «Σύμφωνα με το φύλλο αριθ. 22 στις 3 του Φεβρουαρίου, οι βουλευτές της Εθνοσυνέλευσης παρουσιάστηκαν στην Αίγινα και συγκεντρώθηκαν την 1^η ημέρα του ίδιου μήνα σε εκείνη την εκκλησία μαζί με την επιτροπή εκείνης της συνέλευσης (όπως είναι γνωστό από τον αριθμό 13). Ο γνωστός Σπυρίδωνας Τρικούπης εκφώνησε μια ομιλία σχετικά με τον επείγοντα χαρακτήρα της έγκαιρης έναρξης της Εθνοσυνέλευσης. Μίλησε επίσης με την ίδια αγωνία για τον πρόεδρο της επιτροπής της συνέλευσης Πανούτσο Νοταρά, καθώς και για τις απόψεις για την έδρα αυτής (Αίγινα ή Ερμιόνη) που δυστυχώς δίστανται. Γι' αυτό κρίθηκε συνετό να προταθεί και μια τρίτη τοποθεσία. Οι κύριοι Α. Δεληγιάννης, Σπ. Τρικούπης, Σ. Καλογερόπουλος, Ν. Βελισάριος και ο στρατηγός Κ. Μπότσαρης επέλεξαν την Ερμιόνη, προκειμένου να εισέλθουν στις διαπραγματεύσεις και οι αντιστασιακοί που κυριαρχούν εκεί». «Gazzetta Ticinese», αρ. 14, 1/4/1827.

²³⁴ «Βεβαιωθείτε ότι ένα μέρος των Ελλήνων βουλευτών συγκεντρώθηκε στην Αίγινα και ένα μέρος τους στο Καστρί και τελικά ήρθαν σε συμφωνία, επιλέγοντας για τόπο παραμονής τους το Δαμαλά [Τροιζήνα Πόρου], νησί που βρίσκεται μεταξύ Ύδρας και Σπετσών, όπου ελπίζεται ότι θα επιτευχθεί κοινή συμφωνία και συμφιλίωση από τα μέλη της σ' αυτή τη δύσκολη κατάσταση για τη σωτηρία της πατρίδας». «Gazzetta Ticinese», αρ. 19, 6/5/1827. «Η Εθνοσυνέλευση συγκεντρώθηκε, όπως λέγεται, στη Δαμάλα [Τροιζήνα Πόρου]. Η τοποθεσία της πρώτης αυτής συγκέντρωσης ήταν σε ένα κήπο κάτω από ένα άλσος με λεμονιές. Οι βουλευτές κάθονταν πάνω σε σταυρωτά δοκάρια. Μόνο ο πρόεδρος ο οποίος εκείνη την ημέρα ήταν ο Σισσίνης και ο γραμματέας κάθονταν σε καρέκλες μπροστά από ένα τραπέζι χωρίς χαλί». «Gazzetta Ticinese», αρ. 24, 10/6/1827.

²³⁵ «Οι ειδήσεις που έχουμε από την εθνική επιτροπή του Δαμαλά φτάνουν μέχρι τις 24 Απριλίου. Αρκετά ψηφίσματα δημοσιεύτηκαν μέχρι εκείνη την ημέρα και ένα μέρος του είναι ήδη γνωστό. Παρακάτω είναι οι τίτλοι των πιο σημαντικών διαταγμάτων: (από τα 24): 1. Ο διορισμός του Λόρδου Thomas Cochrane ως Μεγάλου ναυάρχου και ανώτατου διοικητή των ναυτικών δυνάμεων. 2. Η εκλογή του κόντε Ιωάννη Καποδίστρια ως προέδρου της Ελλάδας για επτά χρόνια σύμφωνα με το μοντέλο και τις ίδιες εξουσίες του προέδρου των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής. 3. Ο θεσμός της «εθνικής θάλασσας», ώστε τα πλοία που θα αποτελούν τον ελληνικό στόλο να μην ανήκουν σε ιδιώτες. 4. Η εκλογή μιας επιτροπής που για εκατό ημέρες θα αποφασίζει για τα δημόσια ζητήματα. Αυτή η επιτροπή θα αποτελείται από τρία μέλη: Γιώργος Μαυρομιχάλης για την Πελοπόννησο, Ιωάννης Μακρής για τα νησιά και Γιαννούλης Νάκος για τη Ρούμελη. 5. Η εκλογή του στρατηγού Sir Richard Church σε γενικό διοικητή των χερσαίων δυνάμεων. 6. Ο αποκλεισμός του κλήρου από τις πολιτικές υποθέσεις και τις διοικήσεις. 7. Η προσθήκη πέντε μελών στην επιτροπή επιφορτισμένη με την αναθεώρηση των νόμων. Αυτά τα πέντε μέλη είναι: Ζωγράφος, Τρικούπης, Πολυζωΐδης, Κωλέττης και Γλαράκης. 8. Οι οικονομικές αναφορές όλων όσων έχουν μεταχειριστεί μέχρι τώρα τα λεφτά του έθνους». «Gazzetta Ticinese», αρ. 23, 3/6/1827.

οποίος για πρώτη φορά ενέταξε στις δυνάμεις του ορισμένα τακτικά σώματα, επέβαλε κάποια στοιχειώδη στρατιωτική πειθαρχία και οργάνωσε καλύτερη επιμελητεία για τα στρατεύματά του. Κατά τη διάρκεια του χειμώνα 1826-1827 παρέμεινε στα επαναστατημένα εδάφη, τοποθετώντας φρουρές για τη διατήρηση των κεκτημένων του²³⁶.

Η «Gazzetta Ticinese» έκανε λόγο για τη δυσμενή θέση του Ιμπραήμ Πασά στην περιοχή του Μοριά. Βρισκόταν περιορισμένος εκεί, περιμένοντας ενισχύσεις. Εκτός από την έλλειψη στρατιωτικών δυνάμεων είχε ν' αντιμετωπίσει την έλευση του χειμώνα, καθώς και τις συνεχείς διαμάχες μεταξύ των Αλβανών και των Αράβων, που αποτελούσαν τον στρατό του και τους οποίους δεν μπορούσε εύκολα να συγκρατήσει, λόγω της αδυναμίας αποπληρωμής των μισθών τους για μεγάλο χρονικό διάστημα²³⁷. Αποτέλεσμα αυτού ήταν, όπως σχολιάζει η εφημερίδα, να αποδυναμώνονται τα αιγυπτιακά στρατεύματα ολοένα και περισσότερο²³⁸. Αυτό ενδεχομένως προμήνυε την αποχώρησή του. Το γεγονός όμως δεν επαληθεύτηκε, όπως θα φανεί στη συνέχεια, παρά την αισιόδοξη κρίση που εξέφραζε η εφημερίδα. Ο Ιμπραήμ συνέχισε τις βαιοπραγίες του και πολιορκήσε στενά τις περιοχές της Αρκαδίας και της Ηλείας²³⁹, καταλαμβάνοντας το κάστρο Τορνέζε και αιχμαλωτίζοντας τον διοικητή

²³⁶ Βλ. ενδεικτικά: «...όπου άφησε εκεί μία φρουρά των 1.000 ανδρών ...». «Gazzetta Ticinese», αρ. 3, 14/1/1827.

²³⁷ «Ο Ιμπραήμ μην έχοντας λάβει βοήθεια από στρατεύματα, αλλά μόνο από τρόφιμα και πολεμοφόδια, δεν θα μπορεί κατά τη διάρκεια του χειμώνα να προβεί και να αναλάβει σπουδαία εγχειρήματα. Και την επόμενη άνοιξη έτσι, θα βρει το μικρό του στρατό περισσότερο αποδυναμωμένο, για να τον ακολουθήσει και να θυσιαστεί, αφού οι Νέγροι της Νούμπιας και της Αβησσυνίας δεν αντέχουν τις κακουχίες του χειμώνα. Είναι επίσης θετικό το γεγονός ότι οι Αλβανοί, που απαρτίζουν το στράτευμά του, βρίσκονται διαρκώς σε διαμάχη με τους Άραβες και ο Ιμπραήμ δεν έχει τα μέσα να τους συγκρατήσει. Η πρώτη αιτία της ανυπακοής τους είναι η έλλειψη μισθού για μεγάλο χρονικό διάστημα [...] ότι εκείνος ο στολίσκος περιείχε όλους τους Αλβανούς, που απάρτιζαν τον στρατό του Ιμπραήμ, που περίμενε ότι οι συνεχείς διαφωνίες με τους Άραβες θα είχαν αρθεί, στέλλοντας τους στην Πάτρα και στην Πρέβεζα...». «Gazzetta Ticinese», αρ. 3, 14/1/1827. «Διαδόθηκε η είδηση ότι ο σερασκέρης, που είχε επιστρέψει στην Εύβοια με τα υπολείμματα του στρατού του, εντελώς απαλλαγμένος από τους Αλβανούς...». «Gazzetta Ticinese», αρ. 7, 11/2/1827.

²³⁸ «Με τον τρόπο αυτό οι αιγυπτιακές δυνάμεις αποδυναμώνονται όλο και περισσότερο». «Gazzetta Ticinese», αρ. 3, 14/1/1827. «Όλα αναγγέλλουν ότι ο Ιμπραήμ πιεσμένος, χτυπημένος και κυνηγημένος, βλέποντας κάθε ημέρα τα στρατεύματά του να αποδεκατίζονται από σίδερο (όπλα) και από πείνα αναγκάζεται να εγκαταλείψει τη λεία του εκεί. Η στιγμή της αναχώρησής του, αν οι Μοραΐτες την επιτρέψουν, θα είναι το σημάδι της απελευθέρωσης της Πελοποννήσου. Τα μουσουλμανικά στρατεύματα που θα παραμείνουν εκεί, ελλιπή γενικά και πολύ μικρά σε αριθμό, για να αντισταθούν στην ορμή των Ελλήνων, θα αναγκαστούν να ακολουθήσουν τον σημερινό στρατηγό τους, εγκαταλείποντας έτσι τα τέσσερα φρούρια της Πάτρας, Ναβαρίνου, Μεθώνης και Κορώνης ή να συνθηκολογήσουν και να παραδοθούν στους Έλληνες, αφού αποκλείστηκαν από ξηρά και θάλασσα». «Gazzetta Ticinese», αρ. 7, 11/2/1827.

²³⁹ «Η επικοινωνία με το εσωτερικό του Μοριά είναι τώρα τρομακτικά δύσκολη, ως αποτέλεσμα της επιδρομής που έκανε ο Ιμπραήμ στα εδάφη της Αρκαδίας, του Πύργου και της Γαστούνης. Αυτός βομβάρδισε ξαφνικά τους κατοίκους αυτών των περιοχών και πολλοί έπεσαν νεκροί από τα όπλα των αιγυπτιακών στρατευμάτων. Αρκετές εκατοντάδες άτομα ακατάλληλα για όπλα οδηγήθηκαν στην σκλαβιά. Αυτοί που βρίσκονταν πιο κοντά στην ακτή σώθηκαν από τις βάρκες και μεταφέρθηκαν στον

Σισσίνη, ο οποίος τελικά αφέθηκε, μαζί με άλλους, ελεύθερος, αφού προηγουμένως ορκίστηκε να μην ξαναπάρει τα όπλα εναντίον των Οθωμανών²⁴⁰. Έχοντας λεηλατήσει την περιοχή της Ηλείας, κατευθύνθηκε στα Καλάβρυτα, όπου δόθηκε μία μάχη στο «Μέγα Σπήλαιο»²⁴¹. Η σθεναρή αντίσταση των μοναχών, αλλά και η συνδρομή των Κολοκοτρώνη και Νικήτα, εξανάγκασαν τον Ιμπραήμ να υποχωρήσει άπραγος.

Μετά από τις συνεχιζόμενες εμφύλιες διαμάχες και σε μια προσπάθεια να αναχαιτιστεί η πορεία του Ιμπραήμ σχηματίστηκε μια κυβέρνηση με πρόεδρο του εκτελεστικού οργάνου τον Ανδρέα Ζαΐμη²⁴², ο οποίος υπό τον κίνδυνο των περιστάσεων και παραβλέποντας την προκλητική και προσβλητική στάση του Γ. Καραϊσκάκη κατά τη διάρκεια του δεύτερου εμφυλίου, στήριξε το σχέδιό του και του πρότεινε να αναλάβει την αρχιστρατηγία της καίριας περιοχής της Ρούμελης. Ο Καραϊσκάκης, ο οποίος είχε επιφορτιστεί με τον έλεγχο της Αττικής και με το να ανακόψει την πρόσβαση των οθωμανικών στρατευμάτων στην Πελοπόννησο,

Κάλαμο, ενώ πολλές γυναίκες και παιδιά κατέφυγαν στα βουνά. Όλοι οι άνδρες οι ικανοί για όπλα συγκεντρώθηκαν σε δύο σημεία: στη Σκαφιδιά και στο κάστρο Τορνέζε, όπου αντιστέκονται μέχρι στιγμής ενάντια σε ένα πολυάριθμο εχθρό. Η Σκαφιδιά είναι ένα μοναστήρι κοντά στη θάλασσα και το κάστρο Τορνέζε είναι ένα παλιό φρούριο που βρίσκεται μπροστά στην Κλαρένζα [Γλαρέντζα] απέναντι από το νησί μας, το οποίο το βλέπουμε και ακούμε καθημερινά την πολύ επίμονη πολιορκία του....». «Gazzetta Ticinese», αρ.23, 3/6/1827. «Τα φύλλα της Ρώμης ανακοινώνουν με ημερομηνία της Κέρκυρας 16 Μαΐου. Επιβεβαιώνεται ότι στο τμήμα της αρχαίας Ήλιδας [Ηλεία] ο Ιμπραήμ Πασάς συνεχίζει να κάνει τρομερά και φρικιαστικά πράγματα στους Έλληνες κατοίκους αυτών των επαρχιών. Μετρούν μέχρι στιγμής 10 χιλιάδες θύματα θυσιασμένα στη δική του μανία. Οι δυστυχείς που μπήκαν στον πύργο Τορνέζε, για να προβάλουν κάποια αντίσταση αποκλείστηκαν από προμήθειες. Ο Ιμπραήμ είναι απασχολημένος με το πως να το κυριεύσει και πιστεύεται ότι δεν θα αργήσει να το καταφέρει». «Gazzetta Ticinese», αρ. 24, 10/6/1827.

²⁴⁰ «Ανάμεσα στους Έλληνες της φρουράς του κάστρου Τορνέζε, που έπεσαν στην εξουσία του Ιμπραήμ Πασά, συγκαταλέγεται επίσης και ο δικός μας διοικητής Σισσίνης, ο οποίος μαζί με άλλους εννέα αξιωματούχους απέκτησαν την ελευθερία τους, αφού πρώτα ορκίστηκαν να μην ξαναπάρουν τα όπλα εναντίον των Οθωμανών». «Gazzetta Ticinese», αρ. 27, 1/7/1827.

²⁴¹ «Ο Ιμπραήμ Πασάς, αφού διέτρεξε όλη την Ηλεία στην Πελοπόννησο, κατευθύνθηκε στο περίφημο μοναστήρι κοντά στα Καλάβρυτα, γνωστό με την ονομασία «Μέγα Σπήλαιο». Εκεί συνάντησε αντίσταση και διαφορετικές επιστολές που έφτασαν εδώ, υποστηρίζουν ότι ο γερο-Κολοκοτρώνης όρμησε σε βοήθεια μ' ένα τμήμα των στρατευμάτων του, τα οποία είχαν σταθμεύσει από την Κόρινθο στο Άργος και έγινε μία μάχη, η οποία κόστισε στους Αραβες 700 άνδρες...». «Gazzetta Ticinese», αρ. 34, 19/8/1827. «Άλλες πρόσφατες αναφορές στις 24 Ιουλίου από την Κέρκυρα διαφωτίζουν κάπως καλύτερα την αναφερόμενη πορεία του Ιμπραήμ. Αναφέρουν την προσπάθειά του εναντίον του «Μεγάλου Σπηλαίου» και την επιθυμία του να μεταβεί στην Τριπολιτσά, λαμβάνοντας λεία στον δρόμο και μεταφέροντας κάποια βοήθεια σ' εκείνη τη φρουρά που αντιμετώπιζε έλλειψη τροφής. Αλλά ο Νικήτας και ο νεαρός Κολοκοτρώνης του αντιτάχθηκαν, κάνοντας τον να βιώσει νέα απώλεια». «Gazzetta Ticinese», αρ. 35, 28/8/1827. «Πιστεύεται τώρα γενικά σαν αλήθεια ότι ο Ιμπραήμ χτυπήθηκε στο «Μέγα Σπήλαιο» και αλλού και δεν μπόρεσε να πραγματοποιήσει αυτό που διαλογιζόταν από εκτίμηση για τις πρόνοιες που έπρεπε να ληφθούν για την Τριπολιτσά....». «Gazzetta Ticinese», αρ. 36, 4/9/1827.

²⁴² «Η Κυβέρνηση της Νάπολης της Ρωμανίας [Ναύπλιο] αναδιοργανώθηκε με την προσθήκη 12 μελών από κάθε κόμμα, στο προεδρείο της οποίας εξελέγη με πλήρη ψηφοφορία ο Ζαΐμης. Μερικά από τα μέλη είναι ο Λόντος, ο Πετρόμπεης, ο Κολοκοτρώνης και άλλοι. Η κυβερνητική αυτή μεταρρύθμιση πραγματοποιήθηκε με τάξη, αμοιβαία ικανοποίηση και ένωση θελήσεων». «Gazzetta Ticinese», αρ. 24, 11/6/1826.

αποδέχτηκε την πρόταση και τον χειμώνα του 1826-1827 εκστράτευσε στην ανατολική Στερεά Ελλάδα, μεταθέτοντας το πεδίο της μάχης βορειότερα στη Βοιωτία και τη Φωκίδα. Στόχος του ήταν αρχικά ο ξεσηκωμός των κατοίκων των εκεί προσκυνημένων περιοχών, ώστε να πάρουν τα όπλα εναντίον του αδίστακτου εχθρού, να εκδιώξει τον Κιουταχή και να αποκόψει τους δρόμους ανεφοδιασμού και ενισχύσεων των Οθωμανών, που έρχονταν κυρίως από τη Θεσσαλία. Το γεγονός αυτό διαδραμάτισε πολύ σημαντικό ρόλο, όπως θα φανεί στη συνέχεια, για την έκβαση των γενικότερων επιχειρήσεων. Επιθυμούσε με αυτό τον τρόπο να αποσπάσει τις δυνάμεις του Κιουταχή και να εκτονώσει την ένταση στην πολιορκία της Ακρόπολης. Ο Κιουταχής διαβλέποντας τα πλεονεκτήματα ενός τέτοιου σχεδίου για τους Έλληνες, αποφάσισε να επιδοθεί σε μια εκστρατεία στην ανατολική Στερεά προτού ολοκληρώσει την κατάληψη της Αττικής, χωρίς όμως να εγκαταλείψει την πολιορκία της Ακρόπολης.

Η εκστρατεία του Καραϊσκάκη στις «προσκυνημένες» περιοχές της Ρούμελης, με σκοπό την αναζωπύρωση του επαναστατικού πνεύματος των κατοίκων της και τον εξαναγκασμό του Κιουταχή να στείλει δυνάμεις εναντίον του, εξασθενώντας με τον τρόπο αυτό το στρατόπεδό του στην Αθήνα, το οποίο πολιορκούσε την Ακρόπολη²⁴³, στέφθηκε με απόλυτη επιτυχία, γεγονός που αποτυπώθηκε κυρίως στις νικηφόρες μάχες της Δόμβραινας, της Αράχοβας, της Βελίτσας, του Τουρκοχωρίου Ελατείας, του Διστόμου και άλλων, όπως περιγράφεται αναλυτικά και με γλαφυρές λεπτομέρειες στα φύλλα της ιταλόφωνης εφημερίδας.

Τα στρατεύματα του Καραϊσκάκη αποτελούνταν -στο μεγαλύτερο μέρος τους- από άνδρες υπερασπιστές του Μεσολογγίου, οι οποίοι, έχοντας χάσει τα πάντα και με ανοιχτές τις «πληγές» τους ακόμα, ζητούσαν απεγνωσμένα εκδίκηση. Έτσι φορτισμένοι από το πάθος της λύτρωσης και με έντονη την ανάμνηση του Μεσολογγίου συγκρούστηκαν με τους Οθωμανούς, αρχικά στη Δόμβρainera²⁴⁴, όπου

²⁴³ Απ. Βακαλόπουλος, «Η Επανάσταση κατά το 1826», *Ιστορία του ελληνικού έθνους*, τόμ. ΙΒ', Αθήνα 1975, σ. 420-427.

²⁴⁴ «Στη Δόμβρainera, οι Έλληνες έφτασαν πρώτα από τους Τούρκους και εκεί άρχισε η σύγκρουση. Φούντωσε την οργή των πρώτων η ανάμνηση του Μεσολογγίου. Οι Έλληνες στερήθηκαν μεταξύ άλλων τον γενναίο Ιωάννη Σουλτάνη. Πολλοί από τους Οθωμανούς έπεσαν στο πεδίο της μάχης, οι υπόλοιποι κατέφυγαν και κλείστηκαν στους «Τρεις Πύργους» της Δόμβρainera. Την επόμενη ημέρα, στις 17 Νοεμβρίου, ο Καραϊσκάκης προχώρησε στο Δίστομο στέλνοντας 400 άνδρες από τους δικούς του να καταλάβουν την Αράχοβα, λίγο πιο μακριά κάτω από τις διαταγές του Γαρδικιώτη Γρίβα και Βαΐο. Ως εκ τούτου, ο Έλληνας αρχηγός ενημερώθηκε ότι οι Οθωμανοί που βγήκαν από τους «Τρεις Πύργους» προχωρούσαν προς την Αράχοβα με τις άλλες σειρές. Τότε ο Καραϊσκάκης με τους δικούς του κίνησε και αυτός προς την Αράχοβα...». «Gazzetta Ticinese», αρ. 5, 28/1/1827. «...Μια άλλη μάχη έλαβε χώρα στη Δόμβρainera μερικές ημέρες πριν από τη μάχη της Αράχοβας. Σ' αυτή την επιχείρηση 600 Τούρκοι περίπου μετά από μια εξαιρετική αντίσταση πέρασαν με το σπαθί στο χέρι

παρά το θλιβερό γεγονός του θανάτου του Ι. Σουλτάνη, είχαν ελάχιστες απώλειες συγκριτικά με τον εχθρό. Στη μάχη της Αράχοβας (18-24 Νοεμβρίου 1826)²⁴⁵ στην οποία ο Κιουταχής έστειλε τον Ομέρ Πασά της Καρύστου μαζί με τον αδελφό του Μουσταφά Καριοφίλμπεη με 2.000 πεζούς και 500 ιππείς, για να εκκαθαρίσουν την περιοχή, ο οθωμανικός στρατός απέτυχε οικτρά. Ο Μουσταφάμπεης σκοτώθηκε, ενώ κατατροπώθηκαν σημαντικοί αξιωματικοί των Οθωμανών και των Τουρκαλβανών. Οι Έλληνες είχαν ελάχιστες απώλειες, μόλις 24 νεκρούς και 60 περίπου τραυματίες σε αντίθεση με τον εχθρό, ο οποίος υπέστη βαρύτατες απώλειες. Ο Γ. Καραϊσκάκης ύψωσε μνημείο από τα κομμένα κεφάλια των εχθρών, ως ένδειξη εκδίκησης για το Μεσολόγγι²⁴⁶, ενώ χρέωσε τη θριαμβευτική νίκη του, όχι μόνο στο θάρρος των ανδρών του, αλλά και στη βοήθεια του Αϊ-Γιώργη, γεγονός που αποδεικνύει για άλλη μια φορά την πίστη και το έντονο θρησκευτικό συναίσθημα που διακατείχε τους Έλληνες επαναστάτες. Συγχρόνως το πρόσωπο και το όνομά του απέκτησαν σχεδόν

από τους Έλληνες, οι οποίοι δεν έχασαν παρά μόνο οκτώ άνδρες, μεταξύ των οποίων και ο διοικητής τους Ιωάννης Σουλτάνης...». «Gazzetta Ticinese», αρ. 6, 4/2/1827. «...Οι δικοί μας για 22 ημέρες πολέμουσαν κοντά στη Δόμβραινα, σκοτώνοντας πολλούς εχθρούς, μα χάνοντας επίσης, τον για πάντα αξιομνημόνευτο Γιαννάκη Σουλτάνη. Μετά ανάγκασαν τους εχθρούς να κλειστούν στους «Τρεις Πύργους» της Δόμβραινας και στις 27 Δεκεμβρίου προχώρησαν στο εσωτερικό της Ανατολικής Ελλάδας. Στις 29 έφτασαν στο Δίστομο και στις 30 έστειλαν τους στρατηγούς Γαρδικιώτη Γρίβα και Γεώργιο Βάιο με 700 άνδρες πιο μπροστά, για να κυριεύσουν την Αράχοβα. Αλλά ο Μουσταφάμπεης, αντιλαμβανόμενος ότι ο διοικητής στρατηγός Καραϊσκάκης πλησίαζε από το Δίστομο με τον πολυάριθμο στρατό του, υπό τη διοίκηση της ικανότητας και εμπειρίας του, μετακινήθηκε από τη Λειβαδιά με τους δικούς του στρατηγούς...». «Gazzetta Ticinese», αρ. 8, 20/2/1827.

²⁴⁵ «Εκεί ενώθηκαν οι Έλληνες και χωρίς καθυστέρηση έπεσαν πάνω στους Τούρκους και τους ανάγκασαν να υποχωρήσουν ανάμεσα στους γκρεμούς ενός φαραγγιού, όπου δεν ήταν πλέον δυνατόν να τους απωθήσουν. Στις 20 του μηνός όμως, οι Οθωμανοί έλλειψε τροφής και νερού πραγματοποίησαν μια απέλπιδα εξόρμηση από τα αλπικά καταφύγια τους και έτσι ξεκίνησε μια νέα και πιο αιματηρή μάχη κατά την οποία χάθηκαν περίπου 1.300 Τούρκοι, ανάμεσα σε εκείνους και ο ίδιος ο Μουσταφάμπεης. Οι Έλληνες πήραν επίσης στην εξουσία τους πολλούς αιχμαλώτους και πλούσια λάφυρα, ενώ ενισχύθηκε το συναίσθημα της εξαγρίωσης, να μιμηθούν το έθιμο των εχθρών τους. Δηλαδή μαζί με τα λάφυρα έφεραν το αποτρόπαιο και φρικτό τρόπαιο των 600 ζευγών αυτιών και 300 κομμένων κεφαλιών...». «Gazzetta Ticinese», αρ. 4, 23/1/1827. «Λάβαμε νέες λεπτομέρειες σχετικά με τη μάχη της Αράχοβας. Οι Έλληνες είχαν κερδίσει πλεονέκτημα κάτω από τη διοίκηση των Καραϊσκάκη, Νικήτα και μερικών Σουλιωτών οπλαρχηγών. Από την άλλη πλευρά οι Τούρκοι, όταν είδαν τους Έλληνες να τους πλησιάζουν, ζήτησαν να συνθηκολογήσουν και να ανακτήσουν ελεύθερα τις συνοικίες τους. Αυτού του είδους η απαίτηση τούς επιτρεπόταν υπό τον όρο να καταθέσουν τα όπλα τους. Αλλά οι Τούρκοι αρνήθηκαν να τους υποταχθούν και προσπάθησαν να ξεφύγουν με τα όπλα στο χέρι. Έτσι ξεκίνησε μια τρομερή μάχη κατά την οποία οι Τούρκοι σκοτώθηκαν σχεδόν όλοι, εκτός από μερικούς άνδρες, οι οποίοι πιάστηκαν αιχμάλωτοι...». «Gazzetta Ticinese», αρ. 6, 4/2/1827. Επιπρόσθετα βλ. «Gazzetta Ticinese», αρ. 9, 27/2/1827.

²⁴⁶ «Οι Έλληνες πήραν επίσης στην εξουσία τους πολλούς αιχμαλώτους και πλούσια λάφυρα, ενώ ενισχύθηκε το συναίσθημα της εξαγρίωσης, να μιμηθούν το έθιμο των εχθρών τους. Δηλαδή μαζί με τα λάφυρα έφεραν το αποτρόπαιο και φρικτό τρόπαιο των 600 ζευγών αυτιών και 300 κομμένων κεφαλιών». «Gazzetta Ticinese», αρ. 5, 28/1/1827. «Τα κεφάλια των Αλβανών ηγετών και μερικοί ζωντανοί αιχμάλωτοι έφτασαν εδώ προχθές. Είπα σε έναν Έλληνα ότι αυτό το θέαμα άξιζε μόνο στους Τούρκους. Μου απάντησε ότι ήταν αναγκαίο, για να δείξουν στον λαό ότι το Μεσολόγγι είχε πάρει εκδίκηση. Ο Καραϊσκάκης απάντησε στους Αλβανούς ηγέτες, που ήθελαν να συνθηκολογήσουν: «Το αίμα των αδελφών μας στο Μεσολόγγι ζητά εκδίκηση. Αν είστε άξιοι, μιμηθείτε τους. Ανοίξτε το πέρασμα με το σπαθί σας στο χέρι. Εμείς θέλουμε τα όπλα σας και τα κεφάλια των ηγετών σας». «Gazzetta Ticinese», αρ. 5, 30/1/1827.

μυθικές διαστάσεις. Επρόκειτο για μια επιτυχία που εκδηλώθηκε σε μια περίοδο που το ηθικό των πολεμιστών έπαιξε καθοριστικό ρόλο στη μάχη, ιδίως όταν αυτή γινόταν σώμα με σώμα. Αναθέρμανε την Επανάσταση στη Ρούμελη, δίνοντας θάρρος και εμπνυχώνοντας κυρίως τους Έλληνες αγωνιστές στην Ακρόπολη της Αθήνας, οι οποίοι συνέχιζαν ν' αντιστέκονται. Και στη μάχη της Βελίτσας στήθηκε το ίδιο μακάβριο τρόπαιο, η πυραμίδα με κεφάλια των εχθρών²⁴⁷, ενώ ακολούθησαν οι καθιερωμένες ευχαριστίες στον Ύψιστο²⁴⁸.

Ο Κιουταχής αμέσως μερίμνησε, ώστε να εκδικηθεί τους Έλληνες και τον ανίκητο στρατηγό τους, επιθυμώντας με κάθε τρόπο να εδραιώσει την οθωμανική εξουσία και να επικρατήσει στην ανατολική Στερεά, τερματίζοντας συγχρόνως την πολιορκία και την κατάληψη των Σαλώνων (Αμφισσα) από τον Πανουργιά. Για τον σκοπό αυτό ο Ομέρ Πασάς πέρασε από την Εύβοια, διά μέσου του Τουρκοχωρίου, με 6.000 πεζούς και 500 ιππείς, συνοδευόμενος από μια εφοδιοπομπή με τρόφιμα, βοοειδή και πολεμοφόδια σε μια διαδρομή από τη Μπουντουνίτσα (Μενδενίτσα), τη Φοντάνα και το Τουρκοχώρι Ελατείας. Εκεί δέχτηκε επίθεση Σουλιωτών, οι οποίοι κατάφεραν να αποσπάσουν μεγάλο μέρος των εφοδίων τους. Έτσι οι Οθωμανοί δεν είχαν τα αναγκαία τρόφιμα και πολεμοφόδια, για να πολεμήσουν στη μάχη του Διστόμου που ακολούθησε. Το Δίστομο ²⁴⁹ αποτελούσε περιοχή ιδιαίτερης

²⁴⁷ «Επίσης αυτή η νίκη ήταν σημαντική (στη Βελίτσα). Γύρω στα 1.000 ζώα φορτωμένα με τρόφιμα, πολεμοφόδια, καφέ, ζάχαρη και άλλα πολύτιμα είδη, πέρασαν στη δικαιοδοσία των δικών μας και ο Καραϊσκάκης γράφει ότι έγιναν πλούσιοι από αυτή τη λεία. Ο τρόμος των εχθρών ήταν απερίγραπτος. Επίσης, εκεί κοντά στη Βελίτσα [Ανω Τιθωραία] ο στρατηγός σχημάτισε μια πυραμίδα από τα κεφάλια των εχθρών, όπως στην Αράχοβα, ενώ ακολούθησαν ευχαριστίες στον Υψηλότατο. Σε αυτές τις δύο σημαντικότερες μάχες σκοτώθηκαν μόλις 10 Έλληνες σε αντίθεση με τους εχθρούς που έχασαν χιλιάδες». «Gazzetta Ticinese», αρ. 8, 20/2/1827.

²⁴⁸ Βλ. ενδεικτικά το ακόλουθο απόσπασμα: «Το οφείλουμε στον Υψηλότατο. Τόσο πολύ είναι αλήθεια ότι ο Παντοδύναμος επιθυμεί να δώσει την ελευθερία στον ελληνικό λαό και σ' αυτές τις δύο σημαντικές μάχες σκοτώθηκαν μόλις δέκα Έλληνες σε αντίθεση με τους εχθρούς που έχασαν χιλιάδες». «Gazzetta Ticinese», αρ. 9, 27/2/1827.

²⁴⁹ «Στις 29 του Ιανουαρίου στις 7 η ώρα το απόγευμα εμφανίστηκαν ξαφνικά οι εχθροί στο Δίστομο έξω από το χωριό, στους αμπελώνες, με επικεφαλής τον Ομέρ πασά της Καρύστου και από ένα άλλο χωριό εμφανίστηκε ο Οσμάν Πασάς και ο Καριοφίλμπεης, αδελφός του Μουσταφάμπεη που έπεσε στη μάχη κοντά στην Αράχοβα. Μπροστά στο πλήθος των ισχυρών εχθρικών δυνάμεων, των 2.500 ανδρών, οι Έλληνες υποχρεώθηκαν να επιστρέφουν στα χαρακώματά τους. Οι Έλληνες δεν ήταν παραπάνω από 300 και γι' αυτό έγραψαν στους στρατηγούς Δράκο, Λάμπρο Βέικο, Γ. Τζαβέλα και στους άλλους Σουλιώτες, οι οποίοι ήδη εδώ και δύο ημέρες βρίσκονταν κοντά στα Σάλωνα [Αμφισσα], να συντρέξουν σε βοήθεια. Οι εχθροί βομβάρδισαν το Δίστομο και έκλεισαν τους Έλληνες από τρεις πλευρές, με τρόπο ώστε μόνο οι ώμοι τους ήταν ελεύθεροι. Στις 30 του μήνα ο εχθρός άρχισε και πάλι τον βομβαρδισμό και περίμενε να σχηματίσει χαρακώματα. Το μεσημέρι της 31^{ης} ημέρας δεν είχε φτάσει ακόμα καμία βοήθεια και ο εχθρός στο αποκορύφωμα της επίθεσης, είχε ήδη καταλάβει με την αλβανική γενναιότητα, το μισό χωριό, ώσπου έφτασε ο Δράκος με 100 άνδρες, απώθησε τους Αλβανούς από μία πλευρά αποσπώντας τους ένα κανόνι. Δεν ρισκάρισε όμως να τους καταδιώξει υπό τον φόβο μην αποκοπεί από τους άλλους εχθρούς που βρίσκονταν παραπάνω σε άλλο λόφο. Η ελληνική εφημερίδα λέει ότι σ' αυτή τη μάχη παρέμεινε νεκρός μόνο ένας Έλληνας στρατιώτης, ο ναύαρχος Αντώνιος Στεφανής από τη Λιβαδειά και ο οπλαρχηγός Σφυρής από την Αράχοβα, μαζί με

στρατηγικής σημασίας, τόσο για την τροφοδοσία των εχθρικών στρατευμάτων όσο για την επικοινωνία με την κεντρική διοίκηση. Στις 18 Ιανουαρίου 1827 λοιπόν οι Οθωμανοί πραγματοποίησαν επίθεση. Οι Έλληνες εξαιτίας του όγκου του οθωμανικού στρατού οχυρώθηκαν μέσα στα σπίτια του χωριού, τα οποία εξαιτίας του χειμώνα προσέφεραν τέλεια κάλυψη και προστασία στους οχυρωμένους σ' αυτά Έλληνες.

Και στη μάχη του Διστόμου αναδείχθηκε η ιδιαίτερη ευφυΐα και η ηγετική φυσιογνωμία του Γ. Καραϊσκάκη, αφού αυτός και οι άνδρες του κατάφεραν να περάσουν σχεδόν απαρατήρητοι, εφαρμόζοντας το ριψοκίνδυνο σχέδιό του, να διασχίσουν δηλαδή το εχθρικό στρατόπεδο μέσα από τα αντίσκηνα των Οθωμανών κατά τη διάρκεια της νύχτας, στοχεύοντας στον αιφνιδιασμό και στην πρόκληση τρόμου και πανικού σ' αυτό. Συγχρόνως, το σχέδιο του Καραϊσκάκη να αποκόψει όλους τους δρόμους επικοινωνίας του Κιουταχί από τα βασικά κέντρα ανεφοδιασμού του στρατού του στο Ζητούνι (Λαμία) και τη Θεσσαλία, άρχισε να έχει άμεσα αποτελέσματα.

Οι Οθωμανοί τελικά εξαιτίας της έλλειψης ανεφοδιασμού σε υλικά, τρόφιμα και πολεμοφόδια και της έντονης χιονόπτωσης υποχώρησαν φοβούμενοι μην πάθουν ό,τι και στην Αράχοβα. Έτσι μετά την έκβαση της μάχης του Διστόμου, οι περιοχές της ανατολικής Στερεάς (π.χ. Αράχοβα, Δίστομο, Δαύλεια, Σάλωνα) απελευθερώθηκαν, προκαλώντας συνάμα τεράστιο ενθουσιασμό στους Έλληνες και διαλύοντας την πικρία που είχε προκαλέσει η πτώση του Μεσολογγίου. Η φήμη και το κύρος του Γ. Καραϊσκάκη αυξήθηκαν περισσότερο, ενώ ενισχύθηκε η επιχειρηματολογία της ελληνικής πλευράς στις διπλωματικές επαφές με τις Μ. Δυνάμεις και ο φιλελληνισμός εδραιώθηκε ακόμα περισσότερο.

Η ιταλόφωνη εφημερίδα «Gazzetta Ticinese» εξαίρει μέσα από τα φύλλα της και τον θαρραλέο χαρακτήρα του στρατηγού Charles Fabvier, ο οποίος ανέλαβε μαζί με επίλεκτους άνδρες του, να τροφοδοτήσει τη φρουρά της Ακρόπολης των Αθηνών

τρεις άνδρες τραυματίες. Μετά τη μάχη έφτασαν επίσης οι στρατηγοί Γ. Τζαβέλας, Λ. Βέικος, Αθανάσιος Δράκος και οι άλλοι με 200 άνδρες. Την 1^η ημέρα του Φεβρουαρίου έφτασε στο Δίστομο ο ίδιος ο Καραϊσκάκης. Στις 2 Φεβρουαρίου, εκεί τελειώνει το φύλλο της εφημερίδας, συνέχιζαν να πολεμούν και ελπίζουμε ότι αυτοί οι εχθροί, θα έχουν τώρα την ίδια μοίρα με εκείνους της Αράχοβας...». «Gazzetta Ticinese», αρ. 8, 20/2/1827. «Ο αθάνατος Καραϊσκάκης σφίγγει στενά τον κλοιό στο Δίστομο και στον Ομέρ πασά της Καρύστου, ο οποίος επικεφαλής περίπου 4.000 ανδρών ερχόταν να βοηθήσει τους Τούρκους στα Σάλωνα [Αμφισσα]». «Gazzetta Ticinese», αρ. 14, 3/4/1827.

με μπαρούτι. Το παράτολμο σχέδιο της μεταφοράς και εισαγωγής του στο φρούριο, δίχως να γίνουν αντιληπτοί από τους Οθωμανούς, είχε απόλυτη επιτυχία²⁵⁰.

Το ενδιαφέρον λοιπόν τώρα ήταν επικεντρωμένο στην άμυνα της Αττικής²⁵¹, όπου οι δυνάμεις του Κιουταχί επιδίδονταν σε επιχειρήσεις σε διάφορα μέρη στην περιοχή εναντίον των ελληνικών δυνάμεων. Η δε κυβερνητική επιτροπή εξέδωσε και Διακήρυξη σχετικά με τη σημασία, την αναγκαιότητα και σπουδαιότητα για την Ελληνική Επανάσταση της διατήρησης του οχυρού της²⁵². Για τον λόγο αυτό

²⁵⁰ «...έφθασαν γράμματα τα οποία μεταφέρουν την αναφορά ενός θαρραλέου χαρακτηριστικού του στρατηγού Φαβιέρου. Αυτός ο στρατηγός, όταν έμαθε ότι η φρουρά του φρουρίου των Αθηνών στερείτο πυρίτιδας, διάλεξε 600 από τους πιο γενναίους στρατιώτες του, φόρτωσε τον καθένα με ένα πακέτο που ζύγιζε έξι οκάδες και μέσα στη νύχτα κατευθύνθηκαν προς το φρούριο, όπου μπήκαν εύκολα και κατάφεραν να περάσουν κοντά από το εχθρικό στρατόπεδο χωρίς να ανακαλυφθούν. Ως εκ τούτου, απόθεσε στην Αθήνα τις 3.600 οκάδες σκόνης που οι στρατιώτες του είχαν μεταφέρει και με τον ίδιο τρόπο, διά μέσω του εχθρικού στρατοπέδου επέστρεψε εύκολα στο κατάλυμά του». «Gazzetta Ticinese», αρ. 8, 18/2/1827. «... Η Ακρόπολη πολιορκείται και πράγματι πολιορκείται στενά. Ο εχθρός την έχει περικυκλώσει και είναι προσεχτικός. Χαντάκια και σκουπίδια περιτριγυρίζουν το φρούριο. Πώς μπορεί λοιπόν να εισχωρήσει μπαρούτι σ' αυτό; Ωστόσο, ό,τι φαίνεται δύσκολο γίνεται εύκολο, όταν η αποφασιστικότητα και η τόλμη ενισχύονται από τον Κύριο [Χριστό]. Η κυβέρνηση έστειλε τον στρατηγό Φαβιέρο και του εμπιστεύθηκε την εκτέλεση αυτής της επιχείρησης, ο οποίος βρίσκεται πάντα υπό τις διαταγές της και ο οποίος ανέλαβε πρόθυμα το έργο αυτό. Αυτή ήταν μια σίγουρα επικίνδυνη επιχείρηση. Μετά την τυχερή είσοδο του διοικητή Κριεζιώτη στην Ακρόπολη ο εχθρός έπρεπε να είναι χωρίς αμφιβολία πιο συνετός. Ωστόσο, ο Charles Fabvier μαζί με επίλεκτους άνδρες του, περνώντας χωρίς να γίνουν αντιληπτοί μέσα από το στρατόπεδο των εχθρών, μπόρεσε και εισήγαγε στην Ακρόπολη μια μεγάλη ποσότητα σκόνης (πυρίτιδας) και εμείς θα περιγράψουμε, όπως και πριν τα επακόλουθα αυτής της ένδοξης επιχείρησης». «Gazzetta Ticinese», αρ. 8, 20/2/1827.

²⁵¹ «Η μέριμνα των Ελλήνων είναι στραμμένη τώρα κυρίως στην Αθήνα και στην Ακρόπολή της, η οποία πολιορκείται από τους πιο σκληρούς εγκληματίες. Η πόλη καταλήφθηκε από τον σερασκέρη και σχεδόν πολιορκήθηκε από τον γενναίο και ατρόμητο Καραϊσκάκη». «Gazzetta Ticinese», αρ. 22, 29/5/1827.

²⁵² «Στην επικίνδυνη θέση, στην οποία η μοίρα της Ελλάδας υπέβαλε την πατρίδα, το πιο σημαντικό και σοβαρό μέλημα είναι η διατήρηση του οχυρού της Αθήνας και η απελευθέρωση μέσω αυτού της ελληνικής γης. Και δεν υπάρχει αμφιβολία ότι, εάν αυτό το πολύτιμο οχυρό πέσει στα χέρια των εχθρών (Θεός φυλάξει), μια τέτοια συμφορά θα μπορούσε να προκαλέσει το χαμό ολόκληρης της πατρίδας. Σε εκείνη τη θεϊκή Δύναμη, που πάντα έριχνε ένα ευνοϊκό βλέμμα στον δίκαιο αγώνα των Ελλήνων, πιστεύουμε ότι και πάλι θα θριαμβεύσει μέσα από τα όπλα μας. Οι γενναίοι στρατιώτες μας, παίρνοντας θάρρος από τον Κύριο, πολεμάνε ήδη εδώ και έξι μήνες με έναν απίστευτο ενθουσιασμό, με μια σταθερότητα χωρίς παράδειγμα, πιο πάνω και από τις δυσκολίες της πείνας, της δίψας, του κρύου, έχοντας πίστη στην πατρίδα. Εμψυχωμένοι από τη θεϊκή αγάπη για την ελευθερία, όρμησαν τελευταία πολλοί κοντά στην Αθήνα και ο περήφανος πολιορκητής της Αθήνας βρίσκεται και ο ίδιος ήδη πολιορκημένος και με τη βοήθεια του Θεού, σε λίγες ημέρες, αντί να καταλάβει το πολύτιμο φρούριο της Αθήνας, θα βρεθεί ο ίδιος σε μεγάλο κίνδυνο. Έχοντας επίγνωση η κυβέρνηση των υποχρεώσεών της, αφιερώθηκε από την αρχή κιόλας στη μέριμνα των υποθέσεων της Αθήνας και της ελληνικής ηπείρου. Και επίσης, μακριά από τις ακρότητες, τις τρομερές αντιδράσεις της επιρροής και της σαθρότητας της κυριαρχίας και κάνοντας ό,τι μπορούσε, έχει καταφέρει μέχρι στιγμής να διατηρήσει το φρούριο της Αθήνας, τα στρατεύματα της Αττικής και της Ηπείρου. Με μεγάλη λύπη βλέπει ωστόσο, ότι δυστυχώς αυτές οι αντιδράσεις αντάξιες της κατάρας που ημέρα με την ημέρα αυξάνονται και έχουν ήδη φτάσει στο απόγειό τους, με τρόπο που εν μέσω των πιο όμορφων ελπίδων απειλούν δυστυχώς με ολοκληρωτική διάλυση των στρατευμάτων και άρα τον χαμό της πατρίδας. Κάνοντας αυτό γνωστό η κυβέρνηση, σύμφωνα με τα καθήκοντά της, ενθουσιάζει όσους απομένουν και επιθυμούν σίγουρα τη σωτηρία της Αθήνας και την απελευθέρωση της ελληνικής ηπείρου και συνεργάζονται με όλες τους τις δυνάμεις, γιατί το συντομότερο δυνατό μπορούμε να νικήσουμε αυτόν τον περήφανο εχθρό και να τον διώξουμε από εκεί. Στη συνέχεια αφυπνίζει τους άλλους πατρικά να θυμηθούν την άλωση του Μεσολογγίου, για να σταματήσουν τουλάχιστον για κάποιο χρονικό

στάλθηκαν πολεμικές δυνάμεις -από τη μεριά της θάλασσας και της ξηράς²⁵³-, για να ενισχύσουν τις δυνάμεις του Γ. Καραϊσκάκη. Κάποιες απ' αυτές τις δυνάμεις, που τελούσαν υπό τους Νοταρά, Μαυροβουνιώτη και Βούρβαχη, δεν κατάφεραν κατά τη διάρκεια των στρατιωτικών επιχειρήσεων να έχουν τα αναμενόμενα επιθυμητά αποτελέσματα²⁵⁴. Στη μάχη στο Καματερό οι Έλληνες γνώρισαν μεγάλες απώλειες, ενώ σκοτώθηκε και ο ίδιος ο Βούρβαχης²⁵⁵. Ο δε Καραϊσκάκης, παρότι άρρωστος, ανταποκρίθηκε άμεσα στο να βοηθήσει την Αττική. Έφτασε στην περιοχή στις 25 Φεβρουαρίου 1827 και στρατοπέδευσε στην Ελευσίνα. Προς ενίσχυση των ελληνικών επιχειρήσεων στην περιοχή της Αττικής στάλθηκε και ο Thomas

διάστημα οι αντιδράσεις, για να μην απομακρυνθούμε από τον Θεό και βυθιστούμε στην άβυσσο της καταστροφής». «Gazzetta Ticinese», αρ. 14, 1/4/1827.

²⁵³ «Το στρατόπεδο του Καραϊσκάκη ενισχύθηκε με 3.000 άνδρες υπό τις διαταγές του Γενναίου Κολοκοτρώνη. Άλλα στρατεύματα προς ενίσχυσή του έφτασαν από τη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο] στις 5 του μηνός υπό τη διοίκηση του περίφημου Κίτσου Τζαβέλα. Επίσης ο στρατηγός Sir Richard Church, βρίσκεται καθ' οδόν, για να μεταβεί στο προαναφερθέν στρατόπεδο, ενώ ο Λόρδος Thomas Cochrane με το πλοίο «Ellade», το ατμόπλοιο και μερικά άλλα πλοία έχει φτάσει ήδη στον Πειραιά, όπου εμπόδισε τον στόλο από την Κωνσταντινούπολη να βοηθήσει τον σερασκέρη από την πλευρά της θάλασσας. Ο Thomas Gordon αποβιβάστηκε με 3.000 άνδρες κοντά στον Ωρωπό, όπου σύμφωνα με κάποιες φήμες κατέστρεψε μέρος των οχυρών και των αποθηκών των Τούρκων. Ο Καραϊσκάκης μαζί με όλες αυτές τις δυνάμεις θα επιχειρήσουν από κοινού». «Gazzetta Ticinese», αρ. 13, 25/3/1827.

²⁵⁴ «Gazzetta Ticinese», αρ. 13, 25/3/1827. Επίσης βλ. «Στις 2 Φεβρουαρίου στις δύο η ώρα τη νύχτα τέθηκαν σε κίνηση από την Ελευσίνα τα στρατεύματα του στρατηγού Βάσου (του Μαυροβουνιώτη), του αντιστράτηγου Παναγιώτη Νοταρά (ο οποίος, αφού έλυσε τις διαφορές του με τον αδελφό του Ιωάννη, αναχώρησε για το στρατόπεδο της Ελευσίνας) και του στρατηγού Διονυσίου Βούρβαχη. Μετά από τέσσερις ώρες πορείας, έφτασαν στην Κασσία, ισχυρή τοποθεσία της Αττικής. Πολύ νωρίς το πρωί οι περισσότεροι απ' αυτούς βάδισαν προς το Μενίδι και περίπου μια ώρα πριν την ανατολή του ηλίου, μερικοί από τους δικούς μας πλησίασαν εκείνο το χωριό, εν τω μεταξύ άλλοι έμειναν κρυμμένοι. Όταν οι εχθροί στο Μενίδι αντιλήφθηκαν αυτούς τους λίγους, άρχισαν να τους κυνηγούν με ιππικό και πεζικό. Οι δικοί μας προσποιούμενοι ότι δραπετεύουν, προσέγκυσαν τους εχθρούς εκεί όπου κρύβονταν οι άλλοι Έλληνες και όλοι μαζί βομβάρδιζαν τους πρώτους και ξεκίνησε η μάχη σ' ένα πεδίο. Μα μη μπορώντας ο εχθρός να αντισταθεί, οδηγήθηκε σε φυγή και κλείστηκε στο Μενίδι, όπου καταδιώκοντάς τους οι Έλληνες εισέβαλαν στο χωριό και κυρίευσαν αρκετά σπίτια. Μετά από λίγο έφτασε και ο ίδιος ο σερασκέρης με 200 ιππείς, αλλά επίσης δεν μπόρεσε να αντισταθεί για πολύ μπροστά στο ελληνικό σθένος και απέδρασε χωρίς να μπορεί να κάνει τίποτα. Οι Έλληνες επέστρεψαν το βράδυ στα χαρακώματά τους, περιμένοντας μόνο τις ενέργειες εναντίον του Πειραιά. Ελπίζοντας, λοιπόν, στη βοήθεια του Θεού, ξεκίνησαν σύντομα την πορεία τους, μα η κίνησή τους αυτή ήταν τολμηρή και απέτυχε και έτσι οι δικοί μας αναγκάστηκαν να επιστρέψουν στο Ελούσι». «Gazzetta Ticinese», αρ. 14, 1/4/1827. «Λέγεται ότι τα σώματα των αρχηγών Βούρβαχη, Νοταρά και Βάσου (Μαυροβουνιώτη) που είχαν στρατοπεδεύσει στην Ελευσίνα, δέχτηκαν επίθεση από το μεγαλύτερο μέρος των τουρκικών στρατευμάτων και ότι ο Βούρβαχης αιχμαλωτίστηκε και ότι οι Έλληνες είχαν κάποιες απώλειες». «Gazzetta Ticinese», αρ. 16, 15/4/1827. «Αυτά τα στρατεύματα ξεκίνησαν αμέσως την πορεία τους καθοδηγούμενα από τον Παναγιώτη Νοταρά, Βάσο και Βούρβαχη. Απώθησαν τους Τούρκους από αρκετές θέσεις και έχοντας πάντα το πλεονέκτημα, κατέλαβαν το χωριό Μενιδιόνι [Μενίδι], αφού εκτόπισαν τους Τούρκους. Ωστόσο, ξαφνιάστηκαν από ένα πολυάριθμο σώμα τουρκικού ιππικού και έπρεπε να υποχωρήσουν στις θέσεις τους στην Ελευσίνα. Η πιο σοβαρή και μεγάλη απώλεια σ' αυτήν την αναμέτρηση από τους Έλληνες ήταν εκείνη του ικανού συνταγματάρχη Βούρβαχη, ο οποίος στη θέρμη της μάχης βρέθηκε στη μέση των εχθρών και αφού προκάλεσε μεγάλη ζημιά σ' αυτούς, πιάστηκε αιχμάλωτος μαζί με περίπου εβδομήντα δικούς του. Αυτό το γεγονός που ανακοινώθηκε ως πλήρη καταστροφή των Ελλήνων σε εκείνο το μέρος, δεν μπορεί να ερμηνευτεί παρά μόνο ως ανικανότητα στο γενικό σχεδιασμό των επιχειρήσεων...». «Gazzetta Ticinese», αρ. 14, 3/4/1827.

²⁵⁵ Ο. π., αρ. 14, 3/4/1827.

Cochrane²⁵⁶ ως επικεφαλής των ναυτικών δυνάμεων και ο Sir Richard Church²⁵⁷ ως επικεφαλής των στρατιωτικών δυνάμεων, μετά από σχετική απόφαση της Γ' Εθνοσυνέλευσης²⁵⁸.

Η υποδοχή και των δύο υπήρξε ιδιαίτερα θερμή από τον ελληνικό λαό²⁵⁹. Ο Sir Richard Church συγκεκριμένα, όπως αναφέρει η εφημερίδα, έγινε δεκτός σαν ήρωας από τους παλαιούς του συμπολεμιστές. Ως νεαρός Βρετανός ταγματάρχης είχε υπηρετήσει στα Επτάνησα κατά τους Ναπολεόντειους πολέμους, συγκεντρώνοντας ένα σύνταγμα Ελλήνων, το ελληνικό ελαφρύ πεζικό του Δούκα της Υόρκης, στο οποίο είχε υπηρετήσει ο Θ. Κολοκοτρώνης και άλλοι επαναστάτες, όπως ο Νικηταράς, ο Κολιόπουλος, ο Αναγνωσταράς²⁶⁰. «Οι στρατηγικές ικανότητες του Sir Richard Church και η εκτίμηση που έχαιρε μεταξύ των Ελλήνων, τον καθιστούν από τους πολυτιμότερους συνεργάτες για την απελευθέρωση της Ελλάδας», όπως σχολίαζε η «Gazzetta Ticinese»²⁶¹.

²⁵⁶ «Στη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο] με μεγάλη μεγαλοπρέπεια και τιμή έφτασε ο Λόρδος Cochrane. Σύντομα θα αποπλεύσει με πολλά πολεμικά πλοία εν μέρει διοικούμενα από τον ίδιο και εν μέρει από την ελληνική κυβέρνηση. Ο Ταξίαρχος Sir Richard Church κατά την άφιξή του στη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο, ορίστηκε γενικός διοικητής του ελληνικού στρατού στην Αθήνα]. «Gazzetta Ticinese», αρ. 19, 6/5/1827.

²⁵⁷ «Gazzetta Ticinese», αρ. 19, 6/5/1827.

²⁵⁸ «Έφτασε η είδηση ότι οι δύο Εθνοσυνελεύσεις, της Ερμιόνης και της Αίγινας, συγκεντρώθηκαν τελικά στον Δαμαλά, όπου ο Λόρδος Thomas Cochrane ορίστηκε αρχιναύαρχος και ο διοικητής Sir Richard Church ως αρχιστράτηγος». «Gazzetta Ticinese», αρ. 20, 13/5/1827.

²⁵⁹ «...Η υποδοχή του Λόρδου Thomas Cochrane έγινε με πολύ ενθουσιασμό και γιορτάστηκε με ιδιαίτερο τρόπο. Με όχι λιγότερο ενθουσιασμό υποδέχτηκαν στο Καστρί τον αρχιστράτηγο Sir Richard Church...». «Gazzetta Ticinese», αρ. 21, 20/5/1827. «Η άφιξη επίσης του Λόρδου Thomas Cochrane και του στρατηγού Sir Richard Church φαίνεται να έχει σφραγίσει την ελευθερία του ελληνικού έθνους. Η σύνεση του στρατηγού Sir Richard Church από τη μια πλευρά και η επιρροή αυτού στην ψυχή των στρατιωτικών, έρχονται να προσιωνίσουν μια λαμπρή εποχή για τις νίκες μας στην ξηρά. Η ιδιοφυΐα του Λόρδου Thomas Cochrane και η εμπειρία του θα βρουν τα μέσα, για να καταστήσουν τον ελληνικό στολίσκο ικανό να απωθήσει τα μεγάλα τουρκικά πλοία και να σκορπίσει τον τρόμο στα λιμάνια του εχθρού. Η Ελλάδα είναι ευγνώμων σε αυτούς τους δύο ξένους στρατηγούς, που ήρθαν να αγκαλιάσουν έγκαιρα τον σκοπό της σε δύσκολους καιρούς. Η παρουσία τους παντού, όπου η χώρα βρίσκεται σε κίνδυνο και ζητά τη βοήθειά τους αναπτρώνει το θάρρος των Ελλήνων». «Gazzetta Ticinese», αρ. 35, 28/8/1827.

²⁶⁰ David Brewer, *Η φλόγα της ελευθερίας...*, ό. π., σ. 357-360.

²⁶¹ «Αυτές τις ημέρες η Ελλάδα χάρηκε για την άφιξη του πολύ καλού διοικητή Sir Richard Church. Μερικά χρόνια πριν, που ξεκίνησε ο ιερός μας αγώνας, από αγάπη για τους Έλληνες ανέλαβε με τις δικές του θυσίες στη Ζάκυνθο να σχηματίσει και να ορίσει το σύνταγμα του ελληνικού ελαφριού πεζικού, που είχε στηθεί, πριν οι Άγγλοι κυριεύσουν εκείνο το νησί. Πολλοί διοικητές από αγάπη στην Ελλάδα προσέφεραν τις υπηρεσίες τους και πολέμησαν μαζί του, τόσο οι αξιωματικοί όσο και οι στρατιώτες τον αγαπούν υπερβολικά. Αυτά τα συναισθήματα των δικών μας στρατιωτικών δεν θα μπορούσαν να μειωθούν ούτε από τη διάλυση εκείνου του συντάγματος, ούτε από την απουσία μερικών χρόνων του διοικητή Sir Richard Church. Οι αναμνήσεις από την αγάπη και την απόλυτη αφοσίωσή του στα αληθινά ενδιαφέροντα της δυστυχισμένης πατρίδας μας, έκαναν τους δικούς μας στρατιώτες να χαρούν πολύ, που είδαν ξανά αυτόν τον άνθρωπο και τον καλωσόρισαν με ενθουσιασμό, γιορτάζοντας την άφιξή του σαν γιορτή. Η κυβέρνηση της Αίγινας τον παρέλαβε χθες με τις μεγαλοπρεπείς και όλες τις οφειλόμενες τιμές. Η στρατηγική ικανότητα αυτού του ανθρώπου και ο ένθερμος ζήλος για την ελευθερία και την ευημερία του ελληνικού έθνους, η μεγάλη και παγκόσμια

Παρά τις κάποιες επιτυχίες των Ελλήνων, όπως στη μάχη στο Κερατσίνι (4-5/3/1827)²⁶² και στο Δαφνί (21/3/1827)²⁶³, οι κατά μέτωπο συγκρούσεις, κάτι στο οποίο οι Έλληνες δεν ήταν εκπαιδευμένοι, τους στοίχισε αρκετά σε ανθρώπινο δυναμικό. Ο μεγάλος στρατηγός Καραϊσκάκης σκοτώθηκε σε συμπλοκή πριν από τη μάχη του Ανάλατου (Φαλήρου)²⁶⁴ στις 23/4/1827 και η φρουρά της Ακρόπολης, μετά από πολιορκία έντεκα μηνών, εξαναγκάστηκε να συνθηκολογήσει, παρά τις αρχικές απορρίψεις των υπερασπιστών της²⁶⁵, οπότε και πέρασε στην εξουσία των Οθωμανών²⁶⁶.

αναγνώριση που απολαμβάνει μεταξύ των Ελλήνων στρατιωτικών, τον καθιστούν έναν από τους πιο πολύτιμους συνεργάτες για την απελευθέρωση της πατρίδας». «Gazzetta Ticinese», αρ.19, 8/5/1827.

²⁶² «Η μάχη ήταν πολύ πιο επίμονη και θανατηφόρα από εκείνη στις 4 Μαρτίου κάτω από την Αθήνα (στο Κερατσίνι) και ολοκληρώθηκε εις βάρος των Τούρκων, οι οποίοι αναγκάστηκαν να υποχωρήσουν, αφού έχασαν περίπου 2 χιλιάδες άνδρες και μερικά κομμάτια πυροβολικού, εγκαταλείποντας επίσης, ένα μικρό οχυρό που βρισκόταν στο δρόμο μεταξύ Αθήνας και Ελευσίνας, το οποίο αμέσως καταλήφθηκε από τους Έλληνες». «Gazzetta Ticinese», αρ. 18, 29/4/1827.

²⁶³ «... διεξήχθη και μία άλλη, αλλά μικρότερης σημασίας κοντά στην Αθήνα, όπου είχε μεταφερθεί ένα ελληνικό σώμα αποσπασμένο από τον Πειραιά, για να προκαλέσει έναν αντιπερισπασμό από εκείνο το μέρος εις βάρος των Τούρκων. Στην τελευταία αυτή περίπτωση οι Τούρκοι πάλι τράπηκαν σε φυγή και εγκατέλειψαν εξίσου ένα πολιορκητικό που παρέμεινε στην εξουσία των Ελλήνων. Ακόμα και σ' αυτήν την περίπτωση η φρουρά της Ακρόπολης πραγματοποίησε μια έξοδο, σφαγιάζοντας τους λίγους Τούρκους που είχαν παραμείνει να παρακολουθούν από πιο κοντά το φρούριο και μετέφεραν σ' αυτό όλες εκείνες τις προμήθειες, που μπόρεσαν εκείνη τη στιγμή να συγκεντρώσουν». «Gazzetta Ticinese», αρ. 18, 29/4/1827.

²⁶⁴ «... Ένα άλλο απροσδόκητο συμβάν συνέβη ανάμεσα σε άλλα. Ο στρατηγός Καραϊσκάκης ο οποίος τον τελευταίο καιρό περιβαλλόταν από τη δόξα των νικών του εναντίον του Ομέρ Πασά στη Λιβαδειά (Αράχοβα, Δίστομο και άλλες) χτυπήθηκε στις 4 Μαΐου (23 Απριλίου) θανάσιμα από μια σφαίρα κυνηγετικού όπλου και μεταφέρθηκε στη γολέτα του διοικητή Sir Richard Church, που πέθανε την ίδια νύχτα παρ' όλη την ιατρική βοήθεια που του παρασχέθηκε [...] Εκείνοι οι Έλληνες έχασαν τότε εκείνον τον επιφανή διοικητή τους, το διακαές θάρρος και την επιθυμία να ενεργήσουν συντονισμένα από κοινού και έτσι γρήγορα εγκατέλειψαν τις τρεις οχυρώσεις, τις περισσότερες κοντά στους ελαιώνες...». «Gazzetta Ticinese», αρ. 25, 17/6/1827. «Ο «αετός» της Ρούμελης δεν υπάρχει πια. Ο Καραϊσκάκης, ο μεγαλύτερος διοικητής της Ελλάδας, τον οποίο οι Έλληνες αντιμετώπιζαν με τον ίδιο ενθουσιασμό με τον Μάρκο Μπότσαρη, έπεσε θριαμβευτικά με δόξα και τιμή στις 4 του τρέχοντος μήνα. Η ανεπανόρθωτη απώλεια αυτού του αρχηγού των «θαυμάτων» σκόρπισε απελπισία σε όλους, την οποία μπορούν να θεραπεύσουν οι επιτυχίες όσων είναι στα όπλα εδώ και δέκα μήνες. Μόνο το όνομά του προκαλούσε τρόμο στον εχθρό και διατηρούσε ζωντανούς τους γενναίους μας πολεμιστές. Επέζησε μόνο οκτώ ώρες από τον τραυματισμό του και τα τελευταία του λόγια ξεσηκώνουν τον πατριώτη και τον ήρωα. Στην ίδια σύγκρουση τραυματίστηκε και ο Νικήτας». «Gazzetta Ticinese», αρ. 25, 19/6/1827.

²⁶⁵ «Με όλα αυτά οι Έλληνες αντιστάθηκαν ακόμα έως τις 15 Μαΐου. Οι Έλληνες διοικητές (ανάμεσα τους και ο Charles Fabvier) απέρριψαν στις 11 του μήνα τη συνθηκολόγηση με τη μεσολάβηση στον σεράσκέρη των αξιωματικών του γαλλικού ναυτικού στην περιοχή εκείνη». «Gazzetta Ticinese», αρ. 25, 17/6/1827. «Η φρουρά της Ακρόπολης συνέχιζε να αμύνεται και να απορρίπτει περισσότερο από ποτέ οποιαδήποτε συνθηκολόγηση». «Gazzetta Ticinese», αρ. 27, 1/7/1827. «Στη συνέχεια, απορρίπτοντας τη συνθηκολόγηση που προτάθηκε από τον Κιουταχί στους γενναίους υπερασπιστές της Ακρόπολης υπό την αιγίδα του κυρίου Leblanc, η "Γενική Εφημερίδα της Ελλάδας" αναφέρει μια γενναία και αξιοπρεπή απάντηση απ' αυτούς τους ήρωες που είναι αξιομνημόνευτη. Απάντησαν, λοιπόν, το αρχαίο: "μολών λαβέ", απάντηση αντάξια εκείνης της φρουράς και του αίματος που είχε χυθεί, για να τη σώσουν». «Gazzetta Ticinese», αρ. 28, 8/7/1827.

²⁶⁶ «Συνθηκολόγηση της Ακρόπολης της Αθήνας: Άρθρο 1: Όλα τα στρατεύματα της φρουράς θα εξέλθουν με τα όπλα και τις αποσκευές τους. Άρθρο 2: Όλες οι οικογένειες των Αθηναίων θα εξέλθουν χωρίς όπλα, αλλά με τα υπάρχοντά τους και μπορούν να επιστρέψουν στα σπίτια τους και τα χωριά τους, όπου ο πασάς αναλαμβάνει να επιστρέψει τις περιουσίες τους και να εγγυηθεί για τη ζωή τους. Ο

Οι μαχητές της αντιστάθηκαν μέχρι και την τελική της παράδοση στις 5/6/1827²⁶⁷. Αξιοσημείωτο είναι ότι ο Κιουταχής Πασάς επέδειξε ευρωπαϊκή και πολιτισμένη συμπεριφορά στην περίπτωση των υπερασπιστών της Ακρόπολης²⁶⁸.

Στην εφημερίδα παρουσιάζονται αναλυτικά οι προετοιμασίες από μέρους των Ελλήνων, για ν' αντιμετωπίσουν τους Οθωμανούς στον Πειραιά²⁶⁹. Ο στρατηγικά ικανότατος Γ. Καραϊσκάκης, όπως είδαμε, είχε χαθεί, ενώ, παρά τον ικανοποιητικό αριθμό των Ελλήνων υπό τις διαταγές έμπειρων και εξίσου ικανών πολεμιστών, όπως των Αρχοντόπουλου, Βεΐκου, Μπότσαρη, Καλλέργη και άλλων, ο εχθρός ήταν σχεδόν ακατόρθωτο ν' αντιμετωπιστεί κατά μέτωπο από έναν άτακτο, ακανόνιστο και χωρίς ξιφολόγηση ελληνικό στρατό. Η μόνη λύση ήταν η συνθηκολόγηση και η παράδοση της Ακρόπολης της Αθήνας. Η πτώση της αποτέλεσε ένα ακόμα οδυνηρό

Πασάς αναλαμβάνει επίσης να εξασφαλίσει τα μέσα επιβίωσής τους και να ορίσει ένα τόπο διαμονής για τις γυναίκες και τα παιδιά που έχασαν τους συζύγους ή τους γονείς τους αντίστοιχα. Άρθρο 3: Όλοι οι Μουσουλμάνοι κάθε φύλου και ηλικίας που βρίσκονται στην Ακρόπολη θα παραδοθούν στον πασά. Άρθρο 4: Το τμήμα της τοποθεσίας που χωρίζει την Ακρόπολη του ακρωτηρίου Κόλιας θα εκκαθαριστεί από τουρκικά στρατεύματα, με εξαίρεση το λόφο Φιλοπάππου που θα παραμείνει κατειλημμένος. Άρθρο 5: Τρεις Γάλλοι αξιωματούχοι, τρεις αξιωματούχοι του πασά και τρεις Αλβανοί αρχηγοί προερχόμενοι από τους Έλληνες, θα συνοδεύσουν τα στρατεύματα μέχρι τον τόπο επιβίβασης και θα παραμείνουν εκεί μέχρι να επιβιβαστούν όλα τα στρατεύματα. Άρθρο 6: Ο πασάς θα χρησιμοποιήσει 60 άλογα για τη μεταφορά αρρώστων και τραυματισμένων. Άρθρο 7: Η Ακρόπολη θα παραδοθεί στην κατάσταση την οποία βρίσκεται με όλα τα όπλα, τα πολεμοφόδια και τις προμήθειες. Άρθρο 8: Ο Πασάς θα στείλει τρία άτομα της εμπιστοσύνης του, να παραλάβουν την Ακρόπολη και να βεβαιωθούν ότι οι όροι της συνθηκολόγησης θα γίνουν δεκτοί. Άρθρο 9: Επειδή αυτά τα τρία άτομα μπορεί να θεωρηθούν όμηροι από τους Έλληνες, θα στείλει τρία άλλα διακριτά πρόσωπα, τα οποία θα σταλούν σύντομα πίσω ώστε να βεβαιώσουν τη διάλυση της Ακρόπολης. Άρθρο 10: Αν οι εμπιστευόμενοι του πασά γίνουν δεκτοί και βρεθεί κάποια ζημιά στις επάλξεις ή στον πύργο της Ακρόπολης, η οποία προκλήθηκε αφού δέχτηκαν τη συνθηκολόγηση, τότε αυτή θα θεωρηθεί άκυρη. Άρθρο 11: Αφού γίνει δεκτή η συνθηκολόγηση, θα συμφωνηθεί η ώρα της εκκαθάρισης. Εμείς οι υπογράφωντες διοικητές της Ακρόπολης, αποδεχτήκαμε τη μορφή και το περιεχόμενο της συνθηκολόγησης...». «Gazzetta Ticinese», αρ. 28, 8/7/1827.

²⁶⁷ «Δεν υπάρχει αμφιβολία για την παράδοση του φρουρίου της Αθήνας. Οι Τούρκοι το έχουν στην κατοχή τους από τις 5 Ιουνίου και η συνθηκολόγηση ακολουθήθηκε σχολαστικά. Η φρουρά εκείνης της περιοχής αποβιβάστηκε στα Μέθανα κοντά στον Πόρο στην Πελοπόννησο». «Gazzetta Ticinese», αρ. 31, 29/7/1827. «Ωστόσο, για να είναι σίγουρη και ασφαλής η συνθηκολόγηση κρίθηκε αναγκαία η διαμεσολάβηση τριών δυνάμεων, της Αυστρίας, Γαλλίας, Αγγλίας. Ο Κιουταχής επεσήμανε ότι μετά από πολιορκία 11 μηνών και μιας μεγάλης απώλειας ανδρών δεν μπορούσε να εξασφαλίσει ευνοϊκές συνθήκες υπέρ των ανθρώπων και έπρεπε να κοιτάξει τι θα κάνει με τους επαναστάτες. Η φρουρά απάντησε ότι δεν μπορούσε να εγκαταλείψει τους Αθηναίους και ότι οι αρχηγοί και οι στρατιώτες, η φρουρά και οι Αθηναίοι θα έπρεπε να έχουν την ίδια μοίρα. Τελικά η συνθηκολόγηση πραγματοποιήθηκε στις 5 Ιουνίου. Η Ακρόπολη εκκενώθηκε και η φρουρά απομακρύνθηκε την ίδια ημέρα. Δύο χιλιάδες άνθρωποι κάθε ηλικίας και φύλου, άφησαν την Ακρόπολη, μισο-εξαντλημένοι από την πείνα και τα βάσανα. Βρήκαν φαγητό για ακόμα 5 ημέρες, αλλά αυτές οι προμήθειες αποτελούνταν μόνο από βρώμη, που για δύο μήνες ήταν η μόνη τροφή της άτυχης φρουράς. Περισσότερο από τέσσερις ημέρες και η απώλεια τους ήταν αναπόφευκτη. Ο σερασκέρης επέδειξε σ' αυτή την περίπτωση πολλή επιείκεια και μια συμπεριφορά πραγματικά ευρωπαϊκή. Δεν ήταν δυνατό γι' αυτόν να συγκρατήσει υπό έλεγχο τους θηριώδεις Αλβανούς, που φλέγονταν από την επιθυμία να εκδικηθούν τα γεγονότα του Αγ. Σπυρίδωνος. Τώρα είμαστε όλοι αγκυροβολημένοι μπροστά στη Σαλαμίνα». «Gazzetta Ticinese», αρ. 32, 5/8/1827.

²⁶⁸ «...Ο σερασκέρης επέδειξε σ' αυτή την περίπτωση πολλή επιείκεια και μια συμπεριφορά πραγματικά ευρωπαϊκή...». «Gazzetta Ticinese», αρ. 32, 5/8/1827.

²⁶⁹ «Gazzetta Ticinese», αρ. 28, 8/7/1827.

γεγονός της Ελληνικής Επανάστασης, που προκάλεσε θλίψη και πόνο τόσο στους Έλληνες όσο και στους φίλα προσκείμενους σ' αυτούς²⁷⁰. Τόσο η Επανάσταση όσο το ηθικό των αγωνιστών κλονίστηκαν και πάλι²⁷¹ με συνέπεια να εκδηλωθούν έντονα περιστατικά λιποταξιών στο ελληνικό στρατόπεδο.

Παρά τις επιτυχίες του Γ. Καραϊσκάκη στην ανατολική Στερεά οι εμφύλιοι αναζωπυρώθηκαν και επιδείνωσαν εκ νέου την κατάσταση. Ο Καποδίστριας, που ψηφίστηκε στην Γ' Εθνοσυνέλευση (19 Μαρτίου – 5 Μαΐου 1827), η οποία πραγματοποιήθηκε στην Τροιζήνα, ως ο πρώτος κυβερνήτης της Ελλάδας, θα ήταν αυτός που θα βοηθούσε αργότερα να ξεπεραστεί η εσωτερική κρίση του ελληνικού στρατεύματος, λόγω των προηγούμενων αποτυχιών του. Όπως σχολίαζε και η εφημερίδα η άφιξή του αναμενόταν με μεγάλη ανυπομονησία, προκειμένου να θέσει τέλος στον διχασμό των Ελλήνων²⁷². Επίσης, παρά τις όποιες αντιρρήσεις από την Εθνοσυνέλευση, συμφωνήθηκε η σύνταξη συνταγματικού χάρτη, καθιερώνοντας τις θεμελιώδεις αρχές της λειτουργίας της. Η εφημερίδα παρουσίασε αναλυτικά τα άρθρα του Συντάγματος²⁷³.

Επιπρόσθετα παρουσιάζονταν περιγραφικά οι κινήσεις, οι ενέργειες και οι επιχειρήσεις του Λόρδου Thomas Cochrane και του Sir Richard Church σε ξηρά και θάλασσα για την ενίσχυση του ελληνικού απελευθερωτικού Αγώνα ενάντια στον εχθρό²⁷⁴, καθώς και Ελλήνων οπλαρχηγών, όπως του Θ. Κολοκοτρώνη και άλλων στον Μοριά²⁷⁵. Οι Έλληνες εναπέθεταν τις ελπίδες για την ελευθερία τους στις ικανότητες των δύο αυτών ανθρώπων.

²⁷⁰ «Η πτώση της Ακρόπολης και για τους Έλληνες και για τους φίλους τους ήταν χωρίς αμφιβολία ένα απογοητευτικό γεγονός, που τους προκάλεσε πόνο». «Gazzetta Ticinese», αρ. 30, 22/7/1827.

²⁷¹ «Η ανεπανόρθωτη απώλεια αυτού του αρχηγού των «θαυμάτων» σκόρπισε απελπισία σε όλους, την οποία μπορούν να θεραπεύσουν οι επιτυχίες όσων είναι στα όπλα εδώ και δέκα μήνες. Μόνο το όνομά του προκαλούσε τρόμο στον εχθρό και διατηρούσε ζωντανούς τους γενναίους μας πολεμιστές...». «Gazzetta Ticinese», αρ. 25, 19/7/1827. «Τα εκστρατευτικά σώματα του Πειραιά και του Φαλήρου δεν μπόρεσαν να προβούν σε καμία επιχείρηση, σίγουρα ανήμποροι από τον πόνο του θανάτου του αρχηγού τους [Καραϊσκάκη]». «Gazzetta Ticinese», αρ. 28, 8/7/1827.

²⁷² «Η Ελλάδα δεν έχει περισσότερη ανάγκη παρά από ένα εξειδικευμένο αρχηγό να χειρίζεται πολιτικές υποθέσεις. Περιμένουμε με ανυπομονησία τον κύριο κόντε Capo-d' Istria [Καποδίστρια]. Η παρουσία του μόνο θα βάλει τέλος σ' όλα όσα ακούγονταν τόσο μοιραία για τον κοινό σκοπό, διατηρώντας τις δυνάμεις διχασμένες. «Gazzetta Ticinese», αρ. 35, 28/8/1827. «Όλη η Ελλάδα περιμένει πλέον με αγωνία την άφιξη των στόλων των Προστατριών Δυνάμεων και ιδιαίτερα εκείνου της Ρωσίας και του κόμη Ι. Καποδίστρια. Απ' αυτά τα δύο πράγματα ήλπιζαν ότι εξαρτιόταν η εδραίωση της δημόσιας τάξης, καθώς και η απομάκρυνση και η τιμωρία των αληθινών υποστηρικτών της αναταραχής και των καταχρήσεων που καθημερινά και ατιμώρητα συνέβαιναν στη θάλασσα». «Gazzetta Ticinese», αρ. 40, 30/9/1827.

²⁷³ Βλ. αναλυτικά «Gazzetta Ticinese», αρ. 35, 28/8/1827, αρ. 36, 2/9/1827, αρ. 36, 4/9/1827.

²⁷⁴ «Gazzetta Ticinese», αρ. 34, 21/8/1827, αρ. 35, 26/8/1827, αρ. 35, 28/8/1827, αρ. 37, 9/9/1827, αρ. 37, 11/9/1827, αρ. 38, 18/9/1827, αρ. 39, 25/9/1827, αρ. 41, 7/10/1827, αρ. 42, 14/10/1827, αρ. 43, 21/10/1827, αρ. 52, 23/12/1827.

²⁷⁵ «Gazzetta Ticinese», αρ. 39, 25/9/1827, αρ. 41, 7/10/1827, αρ. 42, 14/10/1827, αρ. 51, 18/12/1827.

Καθοριστικό και πρωταγωνιστικό ρόλο στην τελική έκβαση της Ελληνικής Επανάστασης διαδραμάτισαν οι Μ. Δυνάμεις, φέρνοντας την Ελλάδα ένα βήμα πιο κοντά στην επίτευξη του εθνικοαπελευθερωτικού της σκοπού. Οι ευρωπαϊκές δυνάμεις συμφώνησαν -με τη Συνθήκη του Λονδίνου (Ιούλιος 1827)²⁷⁶ - να αναγκάσουν την Υψηλή Πύλη να παραχωρήσει αυτονομία στους Έλληνες, αποστέλλοντας συγχρόνως ναυτικές μοίρες στην ανατολική Μεσόγειο για την επιβολή της πολιτικής τους, αλλά και για την καταστολή της πειρατείας που έβλαπτε το βρετανικό εμπόριο στην περιοχή. Η ελληνική πλευρά συμφώνησε αμέσως μ' αυτό που τους προτάθηκε, ευγνωμονώντας τις Μ. Δυνάμεις²⁷⁷. Ωστόσο, ο Ιμπραήμ Πασάς, που στο μεταξύ ήλεγχε σχεδόν ολόκληρη την Πελοπόννησο, ζήτησε προθεσμία έως ότου λάβει τις σχετικές εντολές από την Αίγυπτο και την Κωνσταντινούπολη, ενώ υποσχέθηκε ότι ο στόλος του δεν θα εξερχόταν από την Πύλο προτού έρθουν οι διαταγές²⁷⁸.

Οι ναυτικές δυνάμεις των τριών ξένων στόλων συγκεντρώθηκαν στο Ναβαρίνο, ώστε να αποτρέψουν οποιαδήποτε ενέργεια και έξοδο του οθωμανο-αιγυπτιακού στόλου με οποιοδήποτε πρόσχημα²⁷⁹. Τα γεγονότα κωλυσιεργίας εκ μέρους του Ιμπραήμ οδήγησαν στη ναυμαχία του Ναβαρίνο στις 20 Οκτωβρίου

²⁷⁶ «Η είδηση της συνθήκης, που συνάφθηκε για την αποκατάσταση της ειρήνης στις εξεγερμένες ελληνικές επαρχίες, έφτασε στην Ελλάδα με πρωτοφανή ταχύτητα, και προκάλεσε, όπως ήταν φυσικό, ζωνρό ενθουσιασμό. Οι συνέπειες αυτού του ενθουσιασμού, λένε οι επιστολές που λάβαμε, μπορεί να είναι μεγάλες, εάν η κυβέρνηση, ελπίζουμε, τις εκμεταλλευτεί. Όλα τώρα μας κάνουν να πιστεύουμε ότι ο πόλεμος που επί επτά χρόνια ερήμωσε τόσες όμορφες περιοχές της Ελλάδας, πρέπει να σταματήσει και ότι σύντομα δεν πρέπει να είμαστε πλέον μάρτυρες όλων εκείνων των γεγονότων, που ταλαιπωρούν και ατιμάζουν την ανθρωπότητα. Η σοφία των μοναρχών και των φωτισμένων υπουργών τους, θα ξέρει πώς να ξεπεράσουν κάθε εμπόδιο και όσον αφορά στους Έλληνες είναι γενικά βέβαιο, ότι δεν θα αντιταχθούν σε ό,τι είναι σωστό και λογικό και ότι γεμάτοι ευγνωμοσύνη για τις Μεγάλες Δυνάμεις, που είναι με το μέρος τους, θα δεχτούν αυτό που τους προτείνεται». «Gazzetta Ticinese», αρ. 37, 9/9/1827.

²⁷⁷ «... και όσον αφορά στους Έλληνες είναι γενικά βέβαιο, ότι δεν θα αντιταχθούν σε ό,τι είναι σωστό και λογικό και ότι γεμάτοι ευγνωμοσύνη για τις Μεγάλες Δυνάμεις, που είναι με το μέρος τους, θα δεχτούν αυτό που τους προτείνεται». «Gazzetta Ticinese», αρ. 37, 9/9/1827. «Η ηρεμία επανήλθε με ενθουσιασμό, που γεννήθηκε ανάμεσα στον ελληνικό πληθυσμό ως επακόλουθο της παρέμβασης των τριών μεγάλων χριστιανικών Δυνάμεων, που είναι η πιο σίγουρη εγγύηση». «Gazzetta Ticinese», αρ. 43, 21/10/1827.

²⁷⁸ «Μετά την υπόσχεση για την αναστολή όλων των επιχειρήσεων που έλαβαν οι Άγγλοι και οι Γάλλοι ναύαρχοι από τους διοικητές του οθωμανικού στόλου και η οποία υποτίθεται θα διαρκούσε είκοσι ημέρες περίπου, δηλαδή μέχρι την άφιξη ειδοποιήσεων από την Κωνσταντινούπολη...». «Gazzetta Ticinese», αρ. 45, 4/11/1827.

²⁷⁹ «Η γαλλική μοίρα έχει έρθει στη Μήλο, για να προσφέρει έμπειρους διοικητές στην πλοήγηση στο Αρχιπέλαγος. Αυτή η ομάδα θα συναντηθεί με τους Άγγλους στα νερά του Ναβαρίνου. Το ίδιο θα κάνει και η ρωσική μοίρα, όταν φτάσει σ' εκείνα τα νερά. Φαίνεται ότι οι επιχειρήσεις αυτών των τριών ομάδων θα περιοριστούν για την ώρα στο να μην επιτρέψουν στον τουρκο-αιγυπτιακό στόλο να πραγματοποιήσει οποιαδήποτε επιχείρηση ή κίνηση και να τον εμποδίσουν να φύγει από τα λιμάνια στα οποία βρίσκεται, με οποιοδήποτε πρόσχημα...». «Gazzetta Ticinese», αρ. 42, 14/10/1827.

1827²⁸⁰. Ο ενωμένος οθωμανικός και αιγυπτιακός στόλος καταστράφηκε από τη συμμαχική ναυτική δύναμη της Βρετανίας, της Γαλλίας και της Ρωσίας, η οποία αν και υπολειπόταν αριθμητικά σε πλοία και πυροβόλα, υπερτερούσε σε εκπαίδευση και πειθαρχία²⁸¹. Η καταβύθιση του οθωμανικού μεσογειακού στόλου έσωσε την Ελληνική Επανάσταση, ενώ αργότερα απαιτήθηκαν δύο πρόσθετες στρατιωτικές παρεμβάσεις από τη Ρωσία υπό μορφή ρωσο-τουρκικού πολέμου (1828-1829) και το γαλλικό εκστρατευτικό σώμα στην Πελοπόννησο, προκειμένου να επιτευχθεί η αποχώρηση των οθωμανικών δυνάμεων από την κεντρική και νότια Ελλάδα και να εξασφαλιστεί η ελληνική Ανεξαρτησία, η οποία αναγνωρίστηκε με τη Συνθήκη του Λονδίνου ή Πρωτόκολλο της Ανεξαρτησίας (3/2/1830).

²⁸⁰ «Gazzetta Ticinese», αρ. 45, 4/11/1827. Επίσης βλ. «Ο τουρκο-αιγυπτιακός στόλος έπαψε να υπάρχει. Είναι αδύνατο να περιγράψω τον ενθουσιασμό που προκάλεσε ανάμεσά μας αυτή η επιτυχία. Ο καθένας αποτίνει φόρο τιμής στη λαμπρή ανδρεία του ναυάρχου Rigny [Δεριγνύ] και των αξιωματούχων της ομάδας του. Όλοι είναι ξεχωριστοί. Η ευγενέστερη εξομοίωση φάνηκε ανάμεσα στα πλοία των τριών φιλικών δυνάμεων. Το μέλημά τους ήταν ποιος θα ορμούσε με περισσότερη θέρμη να βοηθήσει έναν σύμμαχο που βρισκόταν σε κίνδυνο. Υπό τη σχέση αυτή, οι Γάλλοι, οι Άγγλοι και οι Ρώσοι έχουν αποκτήσει ίσα δικαιώματα στην ευγνωμοσύνη ο ένας για τον άλλον. Η ιστορία μέχρι τώρα, δεν πρόσφερε κανένα παράδειγμα μιας τέτοιας πιστής αλληλεπίδρασης και συνεργασίας μεταξύ ομάδων διαφορετικών εθνών. Πρέπει να ήταν πολύ ενδιαφέρον το θέαμα από τα απομεινάρια του τουρκικού στόλου τη στιγμή που σταμάτησε η φωτιά. Ποτέ πιο πλήρης καταστροφή δεν ήταν αποτέλεσμα ναυτικής μάχης. Η απώλεια των Τούρκων υπολογίζεται σε περισσότερους από 3.000 άνδρες, οι οποίοι πολέμησαν με περισσότερο αδυσώπητο τρόπο παρά με επιδεξιότητα. Να σημειωθεί ότι κανένα από τα πλοία των τριών συμμαχικών Δυνάμεων δεν έχει χαθεί, παρά το γεγονός της κακομεταχείρισης τους από το εχθρικό πυροβολικό. Μα εκείνο που προκαλεί κυρίως θαυμασμό, είναι ο ενθουσιασμός με τον οποίο τα πληρώματα της πρώτης γραμμής, τα οποία επέβαιναν στα σκάφη μας, πολέμησαν για πρώτη φορά στη θέα των ατρόμητων ψυχρόαιμων εχθρών, σαν να ήταν έμπειροι ναυτικοί μεγάλων αποστάσεων. Ήταν απλά νέοι που μεγάλωσαν αυτή τη χρονιά στο εσωτερικό της Γαλλίας και εισχώρησαν στον σχηματισμό δίκαιων μαχητών. Οι ναυτικοί επέδειξαν μεγαλύτερη δεξιότητα και περισσότερη αφοσίωση». «Gazzetta Ticinese», αρ. 47, 20/11/1827.

²⁸¹ «Gazzetta Ticinese», αρ. 47, 20/11/1827. «Σύμφωνα με την κατάθεση ενός καπετάνιου εμπορικού πλοίου προερχόμενου από το Ναβαρίνο, βασίλευε εκεί βαθιά ησυχία και αδιαφορία, ως επακόλουθο του συμβάντος της 20^{ης} Οκτωβρίου. Ο ίδιος καπετάνιος δήλωσε ότι από ολόκληρο τον τουρκο-αιγυπτιακό στόλο δεν απέμειναν παρά μόνο είκοσι δευτερεύοντα μικρά τούρκικα πολεμικά, δηλαδή κορβέτες, μπρίκια και άλλα, ενώ τα περισσότερα ήταν μεταγωγικά πλοία. Επιπλέον υπήρχε ακόμα το πλοίο της γραμμής του Καπουδάν Πασά, εκείνο του Patrona-beg και τρεις φρεγάτες, όλες όμως αχρηστεμένες. Υπολογίζεται ότι οι Τούρκοι και οι Αιγύπτιοι είχαν απώλεια 8.000 νεκρών και 1.000 τραυματίες. Σύμφωνα με τον ίδιο θα είχαν καεί μόνο πέντε τουρκικά πολεμικά πλοία κατά τη διάρκεια της μάχης. Τα άλλα τα είχαν στείλει στην ξηρά οι ίδιοι οι Τούρκοι και στη συνέχεια τα πυρπόλησαν, καθώς φοβήθηκαν ότι τα συμμαχικά τμήματα τα είχαν κυριεύσει». «Gazzetta Ticinese», αρ. 51, 16/12/1827.

ΣΤ. ΣΥΝΟΨΗ

Στις προηγούμενες σελίδες πραγματευτήκαμε τα ιδιαίτερα κρίσιμα για την έκβαση του ελληνικού απελευθερωτικού Αγώνα έτη 1825-1827, όπως αυτά αποτυπώθηκαν στην ιταλόφωνη εφημερίδα «Gazzetta Ticinese» του Lugano της ανεξάρτητης, ουδέτερης και ελεύθερης Ελβετίας. Η συγκεκριμένη χώρα αποτελούσε την περίοδο εκείνη ένα από τα κύρια ευρωπαϊκά κέντρα του φιλελληνισμού, καθώς στη Ζυρίχη (Zürich) είχε ιδρυθεί -ήδη από το 1821- η πρώτη φιλελληνική επιτροπή. Αντίστοιχη επιτροπή ιδρύθηκε κάποια χρόνια αργότερα (1825) και στη Γενεύη (Genève).

Καθοριστικό ρόλο για την προώθηση του ελληνικού ζητήματος και την ανάγκη εξεύρεσης άμεσης λύσης σ' αυτό διαδραμάτισε -με διακριτικότητα- ο μετέπειτα Έλληνας κυβερνήτης του νεοσύστατου ελληνικού κράτους, Ιωάννης Καποδίστριας, ο οποίος μετά από την παραίτησή του από τις υπηρεσίες του τσάρου, εγκαταστάθηκε στην Ελβετία, αναπτύσσοντας στενές φιλικές σχέσεις με τον Ελβετό τραπεζίτη Jean-Gabriel Eynard²⁸². Ο συγκεκριμένος Ελβετός αποδείχθηκε ένας από τους σπουδαιότερους και θερμότερους υποστηρικτές και συντονιστές του ευρωπαϊκού φιλελληνισμού, καθώς αποτέλεσε τον συνεκτικό κρίκο ανάμεσα στις φιλελληνικές επιτροπές της Γενεύης και του Παρισιού, στην ίδρυση των οποίων είχε πρωτοστατήσει. Η δραστηριότητα του εντάθηκε μετά το 1825. Με τις γνωριμίες, τις διασυνδέσεις και τις επαφές του με εξέχοντα πρόσωπα της εποχής, αναδείχθηκε ως ο κύριος εκπρόσωπος του ελβετικού φιλελληνισμού και έχαιρε της ευγνωμοσύνης και του σεβασμού των Ελλήνων. Η δε επιτροπή της Γενεύης, εξελίχθηκε σε κέντρο του φιλελληνισμού σε Ελβετία, Γαλλία, Γερμανία, καθώς και σε άλλα βόρεια ευρωπαϊκά κράτη. Για τον λόγο αυτό η Ελβετία, κυρίως μετά το 1826, έδινε την εικόνα μιας χώρας αισθητά προσηλωμένης και με ιδιαίτερο ενδιαφέρον στην απελευθέρωση της Ελλάδας, για την τύχη και το μέλλον της οποίας αγωνιούσε έντονα. Οι Ελβετοί διακατέχονταν από πρόδηλα, ειλικρινή και συγκινητικά φιλελληνικά αισθήματα και ανταποκρίνονταν άμεσα στην αποστολή χρημάτων, τροφίμων και πολεμοφοδίων σ' έναν λαό, που πολεμούσε για την ανεξαρτησία και την αυτοδιάθεσή του, ενάντια σ' έναν αλλόθρησκο και ισχυρότερο, σε πολεμικές δυνάμεις, δυνάστη.

Τα γεγονότα και οι κρίσιμες εξελίξεις από το θέατρο του πολέμου στον ελλαδικό χώρο έφταναν στον ελβετικό λαό μέσω του Τύπου. Το έντονο ενδιαφέρον

²⁸² Οι δύο άνδρες είχαν γνωριστεί στο συνέδριο της Βιέννης (1815), όταν ο Καποδίστριας ως υπουργός τότε της τσαρικής κυβέρνησης, είχε μεσολαβήσει επιλύοντας τα θέματα των καντονιών της Ελβετίας.

των Ελβετών για την έκβαση της Ελληνικής Επανάστασης, δικαιολογεί και τη μεγάλη έκταση που καταλάμβαναν οι ειδήσεις σχετικά μ' αυτή στα φύλλα της εξεταζόμενης ιταλόφωνης εφημερίδας. Έτσι παρουσιάζονταν με ιδιαίτερες λεπτομέρειες, γλαφυρότητα, παραστατικότητα, ζωντάνια και αμεσότητα οι πολεμικές αναμετρήσεις των δύο εμπλεκομένων στον χερσαίο και στον θαλάσσιο χώρο, είτε επρόκειτο για μάχες μικρής σημασίας και σπουδαιότητας είτε για μεγαλύτερης. Κατά συνέπεια οι ειδήσεις από τον ελλαδικό χώρο διέθεταν χαρακτηριστικά τα οποία δεν διέφεραν σε τίποτα από τις σύγχρονες πολεμικές ανταποκρίσεις, γεγονός που αποδεικνύει ότι ο πόλεμος, ήταν, είναι και θα είναι ένα θέμα που προσέλκυε, προσελκύει και θα προσελκύει το ενδιαφέρον του αναγνωστικού κοινού.

Όπως προαναφέρθηκε, ο Τύπος αποτελεί ένα από τα παλαιότερα και σημαντικότερα μέσα μαζικής ενημέρωσης και πληροφόρησης των πολιτών, ενώ ως πρωτογενής πηγή συμβάλει στην ιστορική γνώση. Σε περιπτώσεις μάλιστα πολεμικών συγκρούσεων μπορεί να λειτουργήσει ως όργανο παραπληροφόρησης και προπαγάνδας, θέλοντας ν' αποπροσανατολίσει την κοινή γνώμη, ώστε να προωθήσει ή να δυσφημίσει έναν σκοπό, ενώ μπορεί εύκολα σε περιόδους εθνικής κρίσης να γίνει αντικείμενο λογοκρισίας από την πολιτική ηγεσία. Έτσι συμβαίνει πολλές φορές να αποκρύπτονται γεγονότα και συμβάντα, τα οποία προκαλούν αναταραχή στον ψυχισμό και αντιδράσεις στην κοινή γνώμη και να υπερθεματίζονται άλλα, που συμβάλλουν στην ψυχική ανάταση και αναπτέρωση του ηθικού του λαού. Στο παραπάνω πλαίσιο, όπως παρατηρείται και μέσα από τη συγκεκριμένη εφημερίδα, δεν αποφεύγεται η κυκλοφορία ψευδών, αναληθών και ανυπόστατων ειδήσεων, η απόκρυψη άλλων, καθώς και ο υπερτονισμός κάποιων, ιδίως αυτών που συμβάλλουν στην ψυχική ανύψωση και ηθική αναπτέρωση. Από την άλλη πλευρά, παρόλο που ο αρθρογράφος της «Gazzetta Ticinese» στόχευε στην έγκυρη, έγκαιρη και κυρίως ειλικρινή, έντιμη, αντικειμενική και αμερόληπτη ενημέρωση, δεν απουσίαζαν τα σχόλια και οι προσωπικές του εκτιμήσεις σχετικά με την έκβαση της Επανάστασης των Ελλήνων, αφού ο σχολιασμός είναι ένα χαρακτηριστικό και μία τάση που εμφανίζεται ήδη από τις απαρχές της ειδησεογραφίας και της δημοσιογραφίας.

Μέσα από τα φύλλα της ιταλόφωνης εφημερίδας λοιπόν πληροφορούμαστε για όλα εκείνα τα σημαντικά, αλλά και υποδεέστερα στρατιωτικά και πολιτικά γεγονότα, που έλαβαν χώρα στην Ελλάδα τα ιδιαίτερα κρίσιμα για τον ελληνικό απελευθερωτικό Αγώνα έτη 1825–1827. Γεγονότα σχετικά με τον πόλεμο, τα οποία μονοπωλούσαν, όπως ήταν φυσικό το ενδιαφέρον των Ελβετών, αλλά και γεγονότα

σχετικά με τις εσωτερικές υποθέσεις και ζητήματα της Ελλάδας, που απασχολούσαν τη χρονική εκείνη περίοδο τους επαναστάτες, όπως εμφύλιες συγκρούσεις, απόρροιες και συνέπειες αυτών, Εθνοσυνελεύσεις, διατάγματα, διακηρύξεις, μέτρα πρόληψης και καταστολής της πειρατείας ή της πανώλης, δημόσια εκπαίδευση και άλλα.

Κατά τη διάρκεια του 1825 ο ελληνικός λαός κλυδωνιζόταν ακόμα από τον απόηχο των δύο εμφυλίων πολέμων που είχαν προηγηθεί (1823-1824) και είχαν κάμψει παντελώς το αγωνιστικό του πνεύμα. Ικανότατοι και εμπειρότατοι οπλαρχηγοί του Αγώνα, όπως οι Θ. Κολοκοτρώνης και Οδ. Ανδρούτσος, είχαν τεθεί στο περιθώριο, αφήνοντας το πεδίο ελεύθερο στην προσωρινή κυβέρνηση του Γ. Κουντουριώτη να ενεργεί και να πράττει προς εξυπηρέτηση και επιδίωξη των προσωπικών της φιλοδοξιών, σκοπών και συμφερόντων. Η διαδοχική απόβαση των δυνάμεων του Αιγύπτου Ιμπραήμ Πασά στην Πελοπόννησο από τον Φεβρουάριο του 1825, ύστερα από τη συμφωνία σύμπραξης που επετεύχθη ανάμεσα στον Σουλτάνο και τον Μεχμέτ Αλή της Αιγύπτου, υπήρξε καταλυτικής σημασίας για την αποσύνθεση της Ελληνικής Επανάστασης, η οποία απειλήθηκε άμεσα να καταπνιγεί και να σβήσει.

Στο πλαίσιο της δράσης του Ιμπραήμ στην περιοχή του Μοριά περιγράφονται με γλαφυρότητα στην εφημερίδα οι φρικαλεότητες, ο όλεθρος, οι λεηλασίες και οι καταστροφές, στις οποίες επιδόθηκαν οι πολυπληθείς ορδές των Αράβων στις πελοποννησιακές περιοχές, καθώς και η αδυναμία της ελληνικής πλευράς να προβάλλει οποιαδήποτε συντονισμένη και ουσιαστική αντίσταση, προκειμένου ν' αντιμετωπίσει έναν εχθρό, που ποτέ μέχρι εκείνη τη στιγμή δεν είχε αντιμετωπίσει από άποψη όγκου δυνάμεων, πειθαρχίας και οργάνωσής τους. Παρά τις όποιες επιτυχίες των Ελλήνων -και κυρίως στην περιοχή της Μάνης-, το μεγαλύτερο μέρος της Πελοποννήσου βρέθηκε να τελεί υπό την κατοχή του Ιμπραήμ Πασά. Στη συνέχεια η προσοχή του Αιγύπτου στρατιωτικού στράφηκε στην κατάληψη της πόλης του Μεσολογγίου, το οποίο ήδη από καιρό πολιορκείτο στενά από τις δυνάμεις του Κιουταχή, χωρίς ωστόσο κάποιο ουσιαστικό αποτέλεσμα.

Το έτος 1826 στιγματίστηκε από την πτώση της πόλης του Μεσολογγίου και την ηρωική Έξοδο του μεγαλύτερου μέρους των κατοίκων του, οι οποίοι προτίμησαν να εξέλθουν, αντιμετωπίζοντας τους εχθρούς, παρά να συνθηκολογήσουν με αυτούς. Η εξεταζόμενη ιταλόφωνη εφημερίδα, όπως παρουσιάστηκε ανωτέρω, αναδημοσίευε πολύ συχνά το περιεχόμενο της εφημερίδας «Ελληνικά Χρονικά» η οποία εκδιδόταν στο Μεσολόγγι από τον Ελβετό φιλέλληνα Meyer. Στην ελληνική εφημερίδα

περιγράφονταν -με τη μορφή ημερολογίου- όλα τα γεγονότα μέχρι την Έξοδο. Το δραματικό και συνάμα ηρωικό αυτό γεγονός, προκάλεσε τεράστια θλίψη στους Έλληνες, αλλά επηρέασε βαθύτατα και την παγκόσμια κοινή γνώμη, ισχυροποιώντας παγκοσμίως τον φιλελληνισμό, αφού οι Μεσολογγίτες, η πόλη τους και η αντίστασή τους, εξυψώθηκαν στα μάτια των ξένων. Συγχρόνως οι Μεσολογγίτες αναδείχθηκαν και λειτούργησαν ως παγκόσμια σύμβολα γενναιοψυχίας, ανδρείας, θάρρους, αυταπάρνησης και ηρωισμού.

Οι δε διεξοδικές αναφορές της εφημερίδας «Gazzetta Ticinese» και οι γλαφυρότατες περιγραφές της επιτυχούς έκβασης των πολεμικών επιχειρήσεων του Γ. Καραϊσκάκη στην περιοχή της Ρούμελης, που είχαν ως αποτέλεσμα μια σειρά νικηφόρων αγώνων εναντίον των εχθρικών δυνάμεων, ήρθαν ακριβώς να τονώσουν και να ενισχύσουν το ηθικό των Ελλήνων αγωνιστών, αλλά και των φιλικά σε αυτούς διακείμενων Ευρωπαίων, σε μία κρίσιμη χρονική στιγμή όπου το ηθικό των επαναστατών είχε καμφθεί λόγω των προηγούμενων εξελίξεων και απωλειών. Ωστόσο το έτος 1827 σημαδεύτηκε από την πτώση της πόλης των Αθηνών και της Ακρόπολής της, του τελευταίου δηλαδή οχυρού που κατείχαν οι Έλληνες, που είχε ιδιαίτερα συμβολικό χαρακτήρα, αφού μέσω της κατοχής της Ακρόπολης διατηρείτο και συνεχιζόταν άσβεστη η παράδοση του αρχαιοελληνικού πνεύματος και πολιτισμού. Η μορφή του Γ. Καραϊσκάκη, με τη σχεδόν μυθική διάσταση και τον χαρακτήρα έσβησε με τον ξαφνικό του θάνατο και για μία ακόμα φορά η Επανάσταση βρέθηκε σε τελματώδη κατάσταση.

Η δυσχερής θέση της Ελλάδας δεν άφησε ασυγκίνητο το ενδιαφέρον των φιλελλήνων, οι οποίοι ήδη μετά την πτώση του Μεσολογγίου είχαν αναπτύξει μια έντονη και αξιόλογη δραστηριότητα, όπως παρουσιάστηκε στα φύλλα της ιταλόφωνης εφημερίδας. Γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο, οι Έλληνες τους όφειλαν τεράστια ευγνωμοσύνη. Στα φύλλα της εφημερίδας «Gazzetta Ticinese» παρέλασε μια πληθώρα γνωστών φιλελλήνων, αλλά και λιγότερο γνωστών, οι οποίοι με τη δράση τους προσέφεραν και συνέβαλαν τα μέγιστα στον ελληνικό απελευθερωτικό αγώνα. Οι φιλέλληνες άλλωστε υπήρξαν αυτοί που λειτούργησαν ως έρεισμα καθ' όλη τη διάρκεια της Ελληνικής Επανάστασης και συνέβαλαν με τον δικό τους μοναδικό τρόπο στην προώθηση της επίλυσης του ελληνικού ζητήματος στον τομέα της ελληνικής ανεξαρτησίας. Εκτός απ' αυτούς, που βρέθηκαν επί ελληνικού εδάφους και υποστήριξαν πρακτικά τον Αγώνα με το έργο τους, δίνοντας ακόμα και τη ζωή τους, υπήρξαν και αυτοί που βοήθησαν από μακριά με τον δικό τους τρόπο. Σε πολλά

σημεία της Ευρώπης και των Η.Π.Α. ιδρύθηκαν φιλελληνικές επιτροπές με σκοπό τη συγκέντρωση χρημάτων, τροφίμων, πολεμοφοδίων, εθελοντών και την αποστολή αυτών των εφοδίων στους επαναστατημένους Έλληνες. Όσο για την ευρωπαϊκή και παγκόσμια κοινή γνώμη, αυτή εξέφραζε ελεύθερα την άποψή της περί αδιαφορίας των ισχυρών κυβερνήσεων εις βάρος ενός λαού, που μαχόταν για την αυτοδιάθεσή του και ήταν αυτή που με τις έντονες πιέσεις της οδήγησε τις Μεγάλες Δυνάμεις να προσεγγίσουν πλέον με διαφορετική διάθεση και οπτική το ελληνικό ζήτημα. Απότοκο αυτού, ήταν η υπογραφή της Συνθήκης του Λονδίνου (6/7/1827) ανάμεσα στην Αγγλία, Γαλλία, Ρωσία, σύμφωνα με την οποία αποφασίστηκε η ειρήνευση στην Ελλάδα και η πρόταση στον Σουλτάνο για παραχώρηση της ανεξαρτησίας στους Έλληνες. Η μη αποδοχή των όρων της συνθήκης από την πλευρά της Πύλης οδήγησε στην περίφημη ναυμαχία του Ναβαρίνου και την ολοκληρωτική καταστροφή του οθωμανο-αιγυπτιακού στόλου, η οποία σήμανε την πολυπόθητη ελευθερία της Ελλάδας μετά από έξι χρόνια συνεχούς αιματοχυσίας.

Όλες αυτές οι δυσκολίες κατά τη διάρκεια του ελληνικού απελευθερωτικού Αγώνα, μπορεί να λύγισαν τους Έλληνες αγωνιστές, αλλά δεν τους έκαναν να ξεχάσουν τον απώτερο στόχο τους και να χάσουν την πίστη τους. Άλλωστε, όπου τους δινόταν η ευκαιρία, ιδίως στις νικηφόρες μάχες εναντίον του εχθρού, πάντα επιδείκνυαν το έντονο θρησκευτικό στοιχείο που τους διακατείχε, δοξάζοντας τον 'Υψιστο γι' αυτά που είχαν καταφέρει εναντίον ενός πανίσχυρου και πολυπληθούς, σε σχέση μ' αυτούς, εχθρού.-

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αγαπητός Αγαπ., *Οι Ενδοξοί Έλληνες του 1821, ή Οι Πρωταγωνισταί της Ελλάδος*, Τυπογραφείον Α. Σ. Αγαπητού, Πάτραι 1877.
- Αινιάνος Δημ., *Απομνημονεύματα αγωνιστών του 21*, Γ. Τσουκαλά, Αθήνα 1956.
- Βακαλόπουλος Απ., «Η Επανάσταση κατά το 1826», στο *Ιστορία του ελληνικού έθνους*, τόμ. ΙΒ΄, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1975.
- Βακαλόπουλος Απ., *Ιστορία του Νέου Ελληνισμού, Η Μεγάλη Ελληνική Επανάσταση (1821-1829)*, τόμ. Ζ΄, Ηρόδοτος, Θεσσαλονίκη 1986.
- Βακαλόπουλος Κων., *Σχέσεις Ελλήνων και Ελβετών φιλελλήνων κατά την Ελληνική Επανάσταση του 1821. Συμβολή στην ιστορία του Ελβετικού φιλελληνισμού*, ΑΠΘ, Θεσσαλονίκη 1975.
- Βερέμης Θ. και Κολιόπουλος Γ., *Ελλάς, η σύγχρονη συνέχεια. Από το 1821 μέχρι σήμερα*, Καστανιώτη, Αθήνα 2006.
- Berstein Serge & Milza Pierre, *Η Ευρωπαϊκή Συμφωνία και η Ευρώπη των Εθνών 1815 – 1919*, Αλεξάνδρεια, Αθήνα 1997.
- Βλασσόπουλος Χρ., *Ημερολόγιον του Αγώνος*, Δημητράκου, Αθήναις 1930.
- Βλάχος Ν., *Η γένεσις του Αγγλικού, του Γαλλικού και του Ρωσικού κόμματος εν Ελλάδι*, Αθήνα 1939.
- Βλαχογιάννης Γ., *Καραϊσκάκης, Βιογραφία βγαλμένη από ανέκδοτες πηγές, βιβλιογραφία και στοματικές παραδόσεις*, Αθήνα 1943.
- Βουρνάς Τ., *Ιστορία της Νεότερης και Σύγχρονης Ελλάδας*, τόμ. Α΄, Αθήνα 1974 – 1986.
- Bouvier Bron M., *Archives Jean Capodistrias. La mission de Capodistrias en Suisse (1813-1814)*, vol. IV, Κέρκυρα 1984.
- Brewer David, *Η φλόγα της Ελευθερίας. Ο αγώνας των Ελλήνων για την ανεξαρτησία (1821-183)*, Ενάλιος, Αθήνα 2001.
- Γκόρντον Τόμας, *Ιστορία της Ελληνικής Επαναστάσεως*, τόμ. Α΄, ΜΙΕΤ, Αθήνα 2015.
- Caddeo R., *Stato politico e morale del Ticino alla vigilia della reazione del 1799*, ASSI, Lugano 1937.
- Church E. M., *Chapters in an Adventurous Life: Sir Richard Church in Italy and Greece*, W. Blackwood, Εδιμβούργο 1895.
- Church Clive H. & Head Randolph C., *Μια συνοπτική ιστορία της Ελβετίας*, University Press, Cambridge 2013.
- Dakin D., *Ο αγώνας των Ελλήνων για την ανεξαρτησία 1821-1833*, ΜΙΕΤ, Αθήνα 1989.
- Delcros L., *Il Ticino e la Rivoluzione French*, vol. II, Λουγκάνο 1961.
- Δημακόπουλος Γ., *Η Διοικητική Οργάνωσις κατά την Ελληνικὴν Επανάστασιν 1821-1827*, Αθήνα 1966.
- Δημητρόπουλος Δημ., «Ο "Γέρος του Μοριά": Κτίζοντας μία πατρική φιγούρα του έθνους» στο Δέδε Κατ. και Δημητρόπουλος Δημ., *Η ματιά των άλλων: Προσλήψεις προσώπων που σφράγισαν τρεις αιώνες (18ος-20ός αι.)*, ΙΝΕ/ΕΙΕ, Αθήνα 2012.
- Δοανίδου Σοφ., «Η σταδιακή πορεία του Chateaubriand προς το φιλελληνισμό», *Δελτίον της Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας της Ελλάδος*, 21 (1978).

- Δρούλια Λουκία, *Εγκυκλοπαίδεια του ελληνικού Τύπου 1784 έως σήμερα*, ΙΝΕ, Αθήνα 2002.
- Δρούλια Λ., «Ο Φιλελληνισμός από το 1821-1823», *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, τόμ ΙΒ΄, Αθήνα 1975.
- Δρούλια Λ. & Κουτσοπανάγου Γ., *Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια του Τύπου 1784-1874*, Ε.Ι.Ε., Αθήνα 2008.
- *Εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος Λαρούς Μπριτάνικα*, τόμ. 44, Αθήνα 2005.
- *Εκπαιδευτική Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια, Παγκόσμιο Βιογραφικό Λεξικό*, Αθήνα 1985.
- Ένθετο εφημερίδας Ελευθεροτυπία, *Ε/Ιστορικά- Οι οπλαρχηγοί της Στερεάς Ελλάδας*, 29 (2001).
- Gramsci Antonio, *Il Risorgimento*, (μτφ. Γ. Μαχαίρας), Στοχαστής, Αθήνα 1987.
- Hobsbawm E. J., *Η Εποχή Των Επαναστάσεων: 1789-1848* (μτφ. Μαρ. Οικονομοπούλου), ΜΙΕΤ, Αθήνα 2002.
- Καναβός Γ., *Εθνοσυνελεύσεις και Βουλευτικό στο representatives1821.gr*, 20.07.2022.
- Καπετανάκης Σπ., *Αριστεία του 1821 σε Μανιάτες αγωνιστές*, Αδούλωτη Μάνη, Μάνη 2008.
- Καραπαναγιώτης Λέων, «Ο ελληνικός Τύπος από τον 20° στον 21° αιώνα» στο *Ο Ελληνικός Τύπος 1784 έως σήμερα, Ιστορικές και θεωρητικές προσεγγίσεις*, ΙΝΕ, Αθήνα 2002.
- Κόκκινος Δ., *Η Ελληνική Επανάσταση*, τόμ. 5, Μέλισσα, Αθήνα 1974.
- Kaliska Marta, *La stampa italiana ieri e oggi*, Lix 2012.
- Κολόμπας Νικ., *Βασιλάδι. Οι Ανδρείοι Υπερασπιστές του*. Αθήνα: Ένωση Αιτωλοακαρνανών Περιστερίου «Η Έξοδος», Αθήνα 2010.
- Κούκος Α., «Η ευρωπαϊκή πολιτική του Ιωάννη Καποδίστρια», *Ιστορία* 505 (2010).
- Κουμαριανού Αικ., *Ιστορική διαδρομή του ελληνικού τύπου, 1780- 1922*, ΙΝΕ, Αθήνα 2002.
- Κουμαριανού Αικ., «Έντυπες εφημερίδες» στο *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, τόμ. ΙΒ΄, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1975.
- Κουτσοκώστας Ι., *Οι Σαρακατσαναίοι στους Αγώνες του Έθνους*. Γιαννιτσά 2005.
- Κρασσάς Ι., «200 Χρόνια από την Ελληνική παλιγγενεσία», *Εθνική Ηχώ* 688 (2021).
- Lerner Marc H., «The Helvetic Republic: An Ambivalent Reception of French Revolutionary Liberty», *French History* 2004.
- Lepori Giuseppe Filippo, *La possidenza agraria e la sovranità del popolo*, Λουγκάνο 1859.
- Μάγερ Κ., *Ιστορία του Ελληνικού Τύπου 1790 - 1900*, τόμ. Α', Α. Δημόπουλος, Αθήνα 1957
- *Μεγάλη Στρατιωτική και Ναυτική Εγκυκλοπαίδεια*, τόμ. 3, Έκδοσις Μεγάλης Στρατιωτικής και Ναυτικής Εγκυκλοπαίδειας, Αθήνα 1929.
- *Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια Δρανδάκη*, τόμ. ΚΔ΄, Φοίνιξ, Αθήνα 1956.
- Ντόκος Κ., «Breve descrizione del Regno di Morea. Αφηγηματική ιστορική πηγή ή επίσημο βενετικό έγγραφο της Β΄ Βενετοκρατίας στην Πελοπόννησο;», *Εόρα και Εσπέρια* 1 (1993), σ. 81-131.

- Oechsli Wilhelm, *Ιστορία της Ελβετίας, 1499-1914*, (μτφρ. από το γερμανικό πρωτότυπο του Edenand Cedar Paul), University Press, Cambridge 1992.
- Oechsli Wilhelm, *Lebzeltern und Capo d'Istria in Zürich*, Festg. z. Ehren M. Büdingers 1898.
- Oechsli Wilhelm, *Die Verbündeten und die Schweizerische Neutralität im Jahre 1813*, Zürich 1898.
- Παγκράτης Γερ., *Ιστορία της Ιταλίας από τη συνθήκη του Λόντι στην ενοποίηση (1454 - 1870)*, ΣΕΑΒ, Αθήνα 2015.
- *Παγκόσμιο Βιογραφικό Λεξικό*, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1975.
- Παπαγεωργίου Στ., *Το Αρχείο Γιαννάκη Ράγκου*, Ιστορική και Εθνολογική Εταιρεία της Ελλάδος, Αθήνα 1982.
- Παπαγεωργίου Στ., «Το Αρχείο Σισσίνη», *Δελτίον της Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας της Ελλάδος* 24 (1982).
- Παπαθανασόπουλος Ηλ., *Μπουμπουλίνα. Ο αφορισμός της από τον Πατριάρχη Γρηγόριο Ε' και η συμμετοχή της στην Επανάσταση*, Αθήνα 1973.
- Παπαρηγόπουλος Κ., *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, τόμ. 7, Ελευθερουδάκης, Αθήνα 1985.
- Pellegrini Manolo, *La nascita del cantone Ticino, ceto dirigente e mutamento politico*, Armando Dadó, Locarno 2019.
- Πετρίδης Π., «Η συμβολή του Ιωάννη Καποδίστρια στην κατοχύρωση της ελβετικής ουδετερότητας», *Δελτίον Αναγνωστικής Εταιρείας Κερκύρας* 14 (1977).
- Πετρίδης Π., «Η ευρωπαϊκή πολιτική του Ιωάννη Καποδίστρια (1814-21)», *Δελτίον Ε.Β.Ε.Θ.*, Αθήνα 1976.
- Πετρόπουλος Κων., *Σκηνές εθνικού μεγαλείου. Από τις πολιορκίες και την Έξοδο του Μεσολογγίου*, Μεσολόγγι 2003.
- Palmer R.R., *The Age of the Democratic Revolution 2*, Πρίστον 2014.
- Σακελλαρίου Μ., *Η απόβαση του Ιμπραήμ στην Πελοπόννησο καταλύτης για την αποδιοργάνωση της Ελληνικής Επανάστασης 24 Φεβρουαρίου-23 Μαΐου 1825*, Πανεπιστημιακές εκδόσεις, Ηράκλειο 2013.
- Samuel Howe, «Η σπατάλη του Ελληνικού Δανείου: κερδοσκοπίες και καταχρήσεις», *Ιστορική Επιθεώρηση* (1971).
- Σκλαβούνης Γ., *Ιστορία του Τύπου*, Αθήνα 1995.
- Stanley Lane Poole, *The Life of the Right Honourable Stratford Canning: Viscount Stratford de Redcliffe*, Vol.2, Green, Longmans 1888. online.
- Σφυρόερας Β., «Υψηλάντης Δημήτριος» στο *Παγκόσμιο Βιογραφικό Λεξικό, Εκπαιδευτική Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια*, 9β, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1988.
- Τζαφερόπουλος Απ., *Ο γερο-Καρατάσος*, Εκδόσεις της νομαρχίας Ημαθίας, Βέροια 1971.
- Τόμπρος Νικ., *Ιστορία του νέου ελληνισμού (1453- 1832). Όψεις και απόψεις*, Ηρόδοτος, Αθήνα 2020.
- Τρικούπης Σπ., *Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασης*, τόμ. Δ', Νέα Σύνορα, Αθήνα.
- Τσόλκας Ι, *Η Ελληνική Παλιγγενεσία και ο αντίκτυπός της στη λογοτεχνία της Ιταλίας κατά το 19ο αιώνα*, ΑΠΘ, Θεσσαλονίκη 2004.
- Φωτιάδης Δημ., *Η επανάσταση του 21*, Ν. Βότσης, Αθήνα 1977.
- Χιονίδης Γ., «Σχεδιάσμα περί του Γερο-Καρατάσου και της οικογένειάς του», *Μακεδονικά* 9 (1969).

- Χρυσανθόπουλος Φωτ. ή Φωτάκος, *Βίοι Πελοποννησίων Ανδρών*, Π. Δ. Σακελλαρίου, Αθήναις 1888.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- Amberg Lorenzo, *Ο Καποδίστριας, πρωταγωνιστής με κομβικό ρόλο στην ιστορία της Ελβετίας (1813-1815)* ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΡΗΓΑΣ ΦΕΡΡΑΙΟΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ, ΦΡΑΝΣΙΣΚΟ ΝΤΕ ΜΙΡΑΝΤΑ - η Ελληνική Σκέψη στην Αυτοθέσμιση των Κοινωνιών, τον Διαφωτισμό και την Γνώση ΑΞΟΝΑΣ Ι: Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΚΕΨΗ ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ ΟΡΑΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΔΙΕΚΔΙΚΗΣΕΩΝ, www.academy.edu.gr, 20/10/2022
- Archivio digitale Sbt dei Quotidiani e Periodici στο <https://www.sbt.ti.ch/quotidiani-public-pdf/advanced.php>, 15/03/2022.
- Alteo Dolcini Επίσημη Ιστοσελίδα» 1 Αυγούστου 2015, Η Ελβετία γεννήθηκε στη Ρωμανία, 28/12/2022.
- Αναμόρφωση (hls-dhs-dss.ch), 20/12/2022.
- Μεσολάβηση (hls-dhs-dss.ch), 20/12/2022.
- «L'Elettore ticinese», 19 Απριλίου 1852.
- Svizzera στο https://www.treccani.it/enciclopedia/svizzera_%28Enciclopedia-dei-ragazzi%29, 20/07/2022
- https://www.treccani.it/enciclopedia/cantone-ticino_%28Enciclopedia-Italiana%29/, 22/12/2022.
- «Gazzetta Ticinese» (hls-dhs-dss.ch) στο *Dizionario Storico della Svizzera DSS*, 22/07/2022.
- <https://www4.ti.ch/decs/dcsu/pubblicazioni/bicentenario-del-cantone-ticino/la-storia>, 30/12/2022
- <https://hls-dhs-dss.ch/it/articles/006621/2019-12-12/>, 23/12/2022.
- <https://www.fondazionebasso.it/2015/pubblicazioni/filo-rosso-stampa-democratica-socialista-ottocento-novecento/giornali-italiani-1786-1846/><https://archive.org/>, 22/12/2022.
- *Ιστορία του καντονιού του Ticino* στο <https://www.marzorati.org/storia-canton-ticino-svizzera/>, 20/07/2022.
- Φωτογραφία "Gazzetta Ticinese" στο <https://www.google.com/search?client=firefox-d&q=gazzetta+ticinese&tbm=isch&source=univ&fir=VtaJ1BvC5dYgFM%25>

2CVJZVZzBSkeqhSM%252C_%253BGibJS7uYgnPrhM%252C8STUvZiKil
w2TM%252C_%253BY63BAzEzS6DZFM%252C2f7tLAXxB9A38M%252
C_%253BDxbvsvE5UkxC0M%252Cvd9O6DWR_Pw7WM%252C_%253BS
aRHSgqryuzPqM%252CjqMW_Wg6P1LM%252C_%253B3noIOX6XSIfhU
M%252CP1DDuU_HjrA8nM%252C_%253BwyevutZOH1ukiM%252C8bzd
ZUru30W4cM%252C_%253BAfefhnu2lBcsM%252CsFF5uJnDMeFgyM%2
52C_%253B6GVZFU_quspFUM%252C0gO52m__kMaV4M%252C_%253B
tQvnd6X7zoc4AM%252CvE0SaI3f6v8gBM%252C_&usg=AI4_kSIFWjmp6
I4hO8o2o45gNEcwyKA0g&sa=X&ved=2ahUKEwiwz_2a3_j8AhUvSPEDH
X5fB6kQjJkEegQIKRAC&biw=1366&bih=643&dpr=1#imgsrc=VtaJ1BvC5d
YgFM, 23/12/2022.

- *Il Ticino in breve, informazioni generali - Repubblica e Cantone Ticino Dipartimento delle istituzioni* στο https://www4.ti.ch/fileadmin/DI/DI_DI/Documentazione/Iteg_ok_ita_raf.pdf, 07/07/2022.
- Γεροδήμος Νίκος, *Η μάχη του Ντολμά και η Παράδοση του Αιτωλικού 1826* (webnode.gr), 20/07/2022.
- Τσαλαφατίνος Ηλίας, «Ο ήρωας που αρνήθηκε 2.000 γρόσια αμοιβή γιατί “Το Έθνος είναι ακόμα φτωχότερο από μένα τον φτωχό”» – Pronews.gr, 20/07/2022.
- «Νέα Εποχή» η εφημερίδα του Αγρινίου στο Διαδίκτυο στο www.epoxi.gr, 10/06/2022.
- *Πρακτικά - Ψηφίσματα - Αναφορές της Γ' Εθν. Συνέλευσης (κατ' επανάληψιν), εν Ερμιόνη και Τροιζήνι 1827* στο <https://paligenesia.parliament.gr/page.php?img=books/tome/03/01576278.gif>, 15/07/2022.
- *Ιωάννης Καποδίστριας* στο <https://www.kapodistrias.info/viografia>, 20/07/2022.
- *Χρονολόγιο Ελληνικής Επανάστασης. Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας - Επίσημη Ιστοσελίδα* (mil.gr), 15/07/2022.
- *Παρασκευή 5 Μαρτίου 1826 – Εκστρατεία Κάρολου Φαβιέρου στην Κάρυστο* στο elliniko-argyroupoli.gr, 20/07/2022.
- *Πειρατές και Επανάσταση: μια κρυμμένη πτυχή του 1821* στο My1821.gr, 22/06/2022.
- *Η ιστορία του Αγά Σακίζ Εμίνη και το έθιμο του Αγά στην Χίο* στο Alternatrips, 20/07/2022.

- Η μάχη του «Καρβασαρά» στην Αμφιλοχία. - XIROMERO PRESS - XIROMEROPRESS.GR, 22/07/2022.
- ΕΕΦ (eefshp.org) –«Στρατηγός Κάρολος Νόρμαν, Γερμανός Φιλέλληνας, ευγενής και ηρωική μορφή του 1821», 22/07/2022.
- Χάστινγκς (HASTINGS) - Οι Ήρωες του 1821 - Προσωπογραφίες • Εγκυκλοπαίδεια (asxetos.gr), 25/07/2022.
- Οι σημαντικότεροι σταθμοί στην ιστορία του ελληνικού τύπου, τέλη του 18ου αιώνα - 19ος αιώνα - Historical Quest (historical-quest.com), 19/10/2022.
- Εφημερίδα και Δημοσιογραφία στην "Ιταλική Εγκυκλοπαίδεια" (treccani.it), 28/12/2022.
- «Ο θάνατος του Καραϊσκάκη: Πυροβολήθηκε από ελληνικό χέρι ο γιος της καλόγριας;» (protothema.gr), 28/11/2022.
- «Πότε το Μεσολόγγι έγινε Ιερά Πόλη», Messolonghim.gr, 20/10/2022
- <https://www.agriniotimes.gr/grigoris-liakatas-iroas-ntolma/>, 20/07/2022.
- Για πληροφορίες σχετικά με αρκετούς Έλληνες οπλαρχηγούς του Αγώνα, χρησιμοποιήθηκε ο ηλεκτρονικός σύνδεσμος: <https://el.wikipedia.org/wiki/>.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

«GAZZETTA TICINESE» DI LUGANO

1825 - 1827

«GAZZETTA TICINESE» DI LUGANO

1825

ΚΥΡΙΑΚΗ 6 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1825

No 6

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Η Προσωρινή Κυβέρνηση της Ελλάδας²⁸³, πραγματοποίησε διάγγελμα στους γενναίους ναυτικούς του στόλου, για να τους εκφράσει τη χαρά της για τις νίκες, που καθόρισαν το πεπρωμένο της χώρας, ματαίωσαν τα σχέδια των εχθρών και κατέστρεψαν τις ελπίδες των βαρβάρων. *«Άξιοι απόγονοι των προγόνων μας, ακούγεται ότι ο άπιστος εξακολουθεί να εμπιστεύεται τα σκάφη του, αγνοεί, ότι όσο μεγαλύτερα είναι και πολυάριθμα, τόσο το θάρρος των Ελλήνων φουντώνει και αυξάνεται, για να αφανίσει για πάντα τους σφετεριστές των ιερών μας δικαιωμάτων. Ξεσπάστε, ακόμα μία φορά, πάνω στον εχθρό, διώξτε τον βάρβαρο από τις ιερές θάλασσες της Ελλάδας. Η κυβέρνηση προετοιμάζεται για κάθε μια από τις ανταμοιβές, αντάξιες των πράξεών σας. Απονέμει στρατιωτικούς βαθμούς ως ανταμοιβή για τα δικά σας νέα κατορθώματα, για τους νέους σας θριάμβους. Συνεχίστε την ευγενή καριέρα σας, γενναιόδωροι υπερασπιστές της Ελλάδας, θα λαμβάνετε ασταμάτητα όλους τους πόρους που ζητήσατε».*

ΤΡΙΤΗ 8 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1825

(Συμπλήρωμα στο No 6)

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ 8 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

Η σημερινή εφημερίδα, δίνει ως θετικά τα παρακάτω νέα: Ο Ζαΐμης²⁸⁴, ο Λόντος²⁸⁵ και αρκετοί άλλοι δυσαρεστημένοι ηγέτες, εκδιώχθηκαν από τον Μοριά

²⁸³ Πρόκειται για την κυβέρνηση του Γεώργιου Κουντουριώτη.

²⁸⁴ Ο Ανδρέας Ζαΐμης (Καλάβρυτα 1791 - Αθήνα 4 Μαΐου 1840) έλαβε μέρος στην Ελληνική Επανάσταση, αφού προηγουμένως εγκατέλειψε τις σπουδές του στην Ιταλία και μυήθηκε στη Φιλική Εταιρία. Μεταξύ άλλων έλαβε μέρος στην πολιορκία της Πάτρας. Μετά την πτώση του Μεσολογγίου (1826), ανέλαβε τη διακυβέρνηση και τη συνέχιση του Αγώνα ως πρόεδρος της «Διοικητικής Επιτροπής της Ελλάδος». Αποτέλεσε αρχικά μέλος της Κυβέρνησης Κουντουριώτη και αργότερα παραιτήθηκε. Διετέλεσε επίσης πρωθυπουργός του νεοσύστατου ελληνικού κράτους. Ανδρέας Ζαΐμης - Βικιπαίδεια (wikipedia.org), 15/06/2022.

²⁸⁵ Ο Νικόλαος Λόντος (Πάτρα 1770-1824) ήταν από τους πρωτεργάτες της κήρυξης της Επανάστασης στην περιοχή του Μοριά. Αποτέλεσε μέλος της Κυβέρνησης Κουντουριώτη τασσόμενος με το μέρος

(Πελοπόννησο), αφού περιπλανήθηκαν σε διάφορα μέρη, κατέφυγαν στο Αιτωλικό, όπου έγιναν δεκτοί, και περιμένουν την απόφαση, που θα λάβει η κεντρική κυβέρνηση σχετικά με αυτούς. Μια απόδειξη της ενεργητικότητας και της σταθερότητας αυτής της κυβέρνησης, είναι να πολεμηθεί τόσο γρήγορα η πολιτική παράταξη, που απείλησε τη δημόσια ηρεμία και ταυτόχρονα επανέλαβε τον αποκλεισμό της Πάτρας, από στεριά και θάλασσα.

ΖΑΚΥΝΘΟΣ 10 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1825

Από εδώ πέρασαν τις προηγούμενες ημέρες, έξι οπλισμένα ελληνικά πλοία, τα οποία είχαν περάσει από την Πάτρα και που γνωρίζουμε ήδη ότι έχουν φτάσει, για να αποκλείσουν, όχι τόσο εκείνη την περιοχή όσο εκείνη του κόλπου του Λεπάντο [Ναύπακτος]. Ο Σισσίνης²⁸⁶, ένας από τους αρχηγούς της απόπειρας εξέγερσης στην Πελοπόννησο, εξακολουθεί να βρίσκεται υπό την επίβλεψη των αρχών. Βεβαιώνεται ότι ένας από τους γιους του, συνελήφθη από τα στρατεύματα της κεντρικής κυβέρνησης, τα οποία σε μεγάλο αριθμό, έφτασαν στη Γαστούνη (Ηλείας), για να κινηθούν εναντίον της Πάτρας.

Οι πληροφορίες, οι οποίες δημοσιεύσαμε στο παρελθόν, δεν έχουν επιβεβαιωθεί μέχρι στιγμής, σχετικά με την απόβαση του Ιμπραήμ Πασά στη Μεθώνη. Οι πιο πρόσφατες επιστολές και εφημερίδες, δεν αναφέρουν καθόλου την εμφάνιση του αιγυπτιακού στόλου στα νερά του Μοριά.

Στη Νάπολη της Ρωμανίας²⁸⁷ [Ναύπλιο] εμφανίστηκε ένα διάταγμα που έχει ως αντικείμενο τη ρύθμιση ενός σημαντικού μέρους της στρατιωτικής πειθαρχίας. Παρατίθεται στη συνέχεια το κείμενο:

«Η προσωρινή κυβέρνηση της Ελλάδας, θεωρώντας ότι το καθήκον της είναι να διαφυλάσσει τα συμφέροντα του έθνους και τη διατήρηση της εσωτερικής και εξωτερικής ηρεμίας του κράτους, αποφάσισε, μετά από φυσικούς προβληματισμούς, να εκδώσει ειδικό στρατιωτικό κανονισμό, για να αποτρέψει την οποιαδήποτε παρατυπία στη συμπεριφορά των αξιωματούχων και στρατιωτών του ελληνικού στρατού. Κατά συνέπεια, αποφάσισε τα εξής:

- 1. Οποιοσδήποτε στρατιωτικός ηγέτης, από τους αρχιστράτηγους μέχρι τους αξιωματικούς της πιο κατώτατης βαθμίδας, έχοντας ξεχωριστές εντολές, αφού λάβει την εντολή να βαδίσει κατά του εχθρού, εγκαταλείψει τη θέση του ή δεν θα υπακούσει αμέσως στις εντολές, που θα του έχουν σταλεί, θα κριθεί ανάξιος να του δοθεί οποιαδήποτε εντολή στο μέλλον.*

του κατά τις εμφύλιες διαμάχες, που ξέσπασαν ανάμεσα σε Κυβερνητικούς και Αντικυβερνητικούς. Νικόλαος Λόντος - Βικιπαίδεια (wikipedia.org), 16/06/2022.

²⁸⁶ Ο Γεώργιος Σισσίνης (Γαστούνη Ηλείας 1769-1831) συνέβαλε σημαντικά στον ελληνικό Αγώνα, κηρύσσοντας την Επανάσταση στην περιοχή της Ηλείας και ανεφοδιάζοντας τα επαναστατικά σώματα του Μοριά. Διακρίθηκε στις μάχες της Πάτρας, του Λάλα και του Χλεμουτσίου, ενώ φυλακίστηκε μαζί με τον γιο του Χρύσανθο -το 1825- στην Ύδρα για τις πολιτικές του πεποιθήσεις. Λίγο αργότερα αποφυλακίστηκαν και συνέχισαν την αγωνιστική του δράση. Στέφ. Παπαγεωργίου, «Το αρχείο Σισσίνης», *Δελτίον της Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας της Ελλάδος*, τόμ. 24, Αθήνα, σ. 36-141.

²⁸⁷ Η Νάπολη της Ρωμανίας (1688-1715) υπήρξε κατά την Ενετοκρατία διοικητική διαίρεση του Μοριά. Άνηκε διοικητικά στην επαρχία Ρωμανίας με έδρα την πόλη Νάπολη της Ρωμανίας, το σημερινό Ναύπλιο, όπου ήταν και η πρωτεύουσα των κερκτιμένων εδαφών. Το Ναύπλιο αποτελούσε κτίση της Βενετίας μαζί με το Άργος ήδη από το 1388. Το 1540 το κυρίευσαν οι Οθωμανοί έως το 1686, που κατελήφθη πάλι από τους Ενετούς. Βλ. σχετικά Κ. Ντόκος, «Breve descrizione del Regno di Morea. Αφηγηματική ιστορική πηγή ή επίσημο βενετικό έγγραφο της Β' Βενετοκρατίας στην Πελοπόννησο;», *Εώα και Εσπέρια* 1 (1993), σ. 81-131.

2. Οποιοσδήποτε αξιωματικός, αφού λάβει τη διαταγή να τεθεί επικεφαλής τμήματος υπό τη διοίκηση ανώτερου αρχηγού, εγκαταλείπει τη θέση του χωρίς την εξουσιοδότηση του αρχηγού του, θα στερηθεί επίσης οποιαδήποτε διοίκηση στο μέλλον.
3. Όποιος αξιωματικός εγκαταλείπει τη θέση του και πάει να μετακινηθεί στις γειτονικές πόλεις ή χωριά, χωρίς τη ρητή εντολή ή την άδεια του προϊσταμένου του, δεν θα έχει το δικαίωμα, να διεκδικήσει τη δική του πληρωμή και θα κριθεί ανάξιος να παραλάβει οποιοδήποτε μέρος αυτής.
4. Οποιοσδήποτε αξιωματούχος, που θα σας επιτρέψει να στρατολογήσετε έναν μεγάλο αριθμό στρατιωτών από αυτόν που έχει ήδη προδιαγραφεί, θα έχει την ευθύνη της μεταφοράς τους.
5. Οποιοσδήποτε αξιωματούχος, ή οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο, που θα επιτρέψει στον εαυτό του να απομακρύνει στρατιώτες χωρίς την άδεια της κυβέρνησης, θα θεωρείται ως ταραξίας της καλής τάξης και μάλιστα της κοινωνίας.
6. Κάθε στρατιώτης που θα ακολουθήσει έναν στρατιωτικό ηγέτη, ή κάποιο άλλο οποιοδήποτε πρόσωπο, που δεν έχει εξουσιοδότηση από την κυβέρνηση, δεν θα είναι σε θέση να διεκδικήσει εκ νέου ούτε πληρωμή, ούτε σίτιση.
7. Κανένας άνδρας με στρατιωτική ένδυση, δεν θα μπορεί, μετά τη δημοσίευση αυτού, να παρουσιαστεί στον χώρο που βρίσκεται η κυβέρνηση, χωρίς άδεια από αυτή.

Στη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο] στις 24 (12) Σεπτεμβρίου 1824

Ο πρόεδρος της εκτελεστικής εξουσίας Γ. Κουντουριώτης και ο Υπουργός Εξωτερικών Π.Γ. Ρόδιος

ΤΡΙΤΗ 22 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1825
(Συμπλήρωμα στο Νο 8)
ΚΕΡΚΥΡΑ 5 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Οι τελευταίες επιστολές του Μεσολογγίου στις 16 Ιανουαρίου, αναφέρουν την αποκατάσταση της δημόσιας ηρεμίας στον Μοριά (Πελοπόννησος). Αρκετοί ηγέτες των στασιαστών, οι οποίοι αποσύρθηκαν στα λημέρια τους, συνελήφθησαν και κλείστηκαν σε μοναστήρι στο νησί της Ύδρας²⁸⁸. Εκείνοι που είχαν καταφύγει στη Ζάκυνθο, βρίσκονται από την εκεί κυβέρνηση, υπό στενή επιτήρηση. Ένα σώμα 3.000 ανδρών από τα στρατεύματα που συνέβαλαν στην αποκατάσταση της ηρεμίας, βρίσκονται ήδη εκ νέου μπροστά στην Πάτρα και 13 πλοία έχουν αποκλείσει αυτή την περιοχή από το μέρος της θάλασσας. Όλες οι επιστολές εξυψώνουν το εξαιρετικό πνεύμα που ζωντανεύει στις ψυχές όλων των κατοίκων της Πελοποννήσου, το μόνο που μπορεί να επιφέρει αποτελέσματα στη δράση της κυβέρνησης.

Καθολική και χωρίς να την εκφράζουν (λένε οι ίδιες επιστολές) είναι εδώ η χαρά, γιατί κατάφεραν να ματαιωθούν τα σχέδια του βετεράνου από τη Ρωσία Warwaki και του κόμματός του, στο οποίο υποκλίθηκαν σχεδόν όλοι οι ηγέτες του Μοριά²⁸⁹ και φάνηκε καθαρά, ότι οι Έλληνες θα επέστρεφαν σύντομα κάτω από τον

²⁸⁸ Μεταξύ άλλων ήταν και ο Θ. Κολοκοτρώνης, ο οποίος συνελήφθη από την κυβέρνηση Κουντουριώτη στις 06/02/1825 και φυλακίστηκε στη συγκεκριμένη μονή κατά τη διάρκεια της δεύτερης φάσης των εμφύλιων συγκρούσεων.

²⁸⁹ Το ρωσικό κόμμα άρχισε να διαμορφώνεται γύρω στο 1825-1826 με αρχηγό τον Ανδρέα Μεταξά, την ίδια χρονική περίοδο περίπου με τα άλλα δύο κόμματα, το γαλλικό υπό τον Ιωάννη Κωλέττη και το αγγλικό υπό τον Αλέξανδρο Μαυροκορδάτο. Η κάθε παράταξη προσέβλεπε στην αντίστοιχη μεγάλη Δύναμη για βοήθεια σε εθνικό επίπεδο αλλά και για να επιβάλει την κυριαρχία της στην Ελλάδα, όπως φαίνεται και από την ονομασία του κάθε κόμματος. Το ρωσικό κόμμα διατηρούσε επαφή με τη ρωσική διπλωματική αποστολή και είχε μεγάλη υποστήριξη κυρίως στην περιοχή της

ζυγό των Τούρκων²⁹⁰, οι οποίοι σφίγγουν τα δεσμά και στενεύουν τον κλοιό, γεγονός που ήδη κατά το παρελθόν είχε αποβεί μοιραίο πολλές φορές για την Ελλάδα.

ΤΡΙΤΗ 8 ΜΑΡΤΙΟΥ 1825
(Συμπλήρωμα στο Νο 10)
ΗΝΩΜΕΝΑ ΕΘΝΗ ΤΩΝ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ
ΚΕΡΚΥΡΑ 6 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Η Κυβέρνηση²⁹¹ συνεχίζει τις πατρικές ενέργειες, για να αμβλυνθούν όσο το δυνατόν περισσότερο οι δυσάρεστες συνέπειες του σεισμού που έπληξε πρόσφατα τους κατοίκους της Αγίας Μαύρας (Λευκάδα). Μια φρεγάτα μαζί με μια κορβέτα, στάλθηκαν στις 28 του τρέχοντος μήνα, σε εκείνο το νησί, για να μεταφέρουν στον πληθυσμό μια επαρκή ποσότητα τροφίμων, οικοδομικά υλικά και άλλα είδη πρώτης ανάγκης. Η φρουρά αυτού του νησιού και όχι οι δημόσιοι υπάλληλοι, τέθηκαν σε αργία το διήμερο προς όφελος των κατοίκων. Πραγματοποιήθηκαν και συνδρομές και ιδιωτικές προσφορές.

ΤΡΙΤΗ 29 ΜΑΡΤΙΟΥ 1825
(Συμπλήρωμα στο Νο 13)
ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΛΕΒΑΝΤΕ
ΚΕΦΑΛΟΝΙΑ 1 ΜΑΡΤΙΟΥ

Δώδεκα πλοία μπλοκάρουν την Πάτρα. Ο Κουντουριώτης²⁹², ο οποίος έχει μεγάλη φήμη μεταξύ των δικών του, θα φτάσει, σε λίγα λεπτά στην περιοχή, για να την πολιορκήσει με σώμα Ελλήνων καλά πειθαρχημένων²⁹³.

Αυτά τα μέτρα κάνουν γενικά να πιστεύει κανείς ότι πλησιάζει η πτώση της Πάτρας, η οποία στην πραγματικότητα στερείται χρηματικών αποθεμάτων.

Από την άλλη, πολλά εμπορικά πλοία έχουν φτάσει στη Ζάκυνθο με

Πελοποννήσου. Για το κόμμα αυτό, είχε βαρύνουσα σημασία η προάσπιση της ορθοδοξίας, γεγονός που του εξασφάλισε μεγαλύτερο λαϊκό έρεισμα σε σχέση με τα άλλα δύο. Από τους ένθερμους υποστηρικτές του συγκεκριμένου κόμματος υπήρξε, μεταξύ άλλων ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, ο Κίτσος Τζαβέλας και ο Ανδρέας Μεταξάς, ενώ αρχηγοί της παράταξης εκτός από τον Μεταξά είχαν διατελέσει ο Γενναίος Κολοκοτρώνης και ο Κωνσταντίνος Οικονόμος. Ν. Βλάχος, *Η γένεσις του Αγγλικού, του Γαλλικού και του Ρωσικού κόμματος εν Ελλάδι*, Αθήνα, σ. 8 και 17.

²⁹⁰ Οι ξένοι τους λένε Τούρκους προφανώς επηρεασμένοι από τους Έλληνες. Κατά την οθωμανική περίοδο, οι όροι «Τούρκοι» και «Οθωμανοί» χρησιμοποιούνταν διαφορετικά απ' ό,τι σήμερα. Στις πηγές του 15^{ου} – 19^{ου} αιώνα, ο όρος «Οθωμανοί» αναφέρεται στη δυναστεία ή στο κράτος, ενώ ο όρος «Τούρκοι» αναφέρεται γενικά στους μουσουλμάνους, ιδίως των βαλκανικών περιοχών (ευρωπαϊκές, ελληνικές πηγές) ή στους τουρκόφωνους χωρικούς της Μικράς Ασίας. Για τους τουρκόφωνους μουσουλμάνους κατοίκους των πόλεων, ο όρος «Τούρκος» σήμαινε τον ακαλλιέργητο, άξεστο χωριάτη και χρησιμοποιούνταν υποτιμητικά. Έννοιες και όροι: Οθωμανοί, Τούρκοι, Τουρκομάνοι – Cognosco Team, 20/12/2022.

²⁹¹ Εννοεί την αγγλική κυβέρνηση.

²⁹² Ο Γεώργιος Κουντουριώτης (1782 – 13 Μαρτίου 1858) ήταν γνωστός πλοιοκτήτης από την Ύδρα. Το 1824 στο Μεσολόγγι εκλέχτηκε πρόεδρος του *Νομοτελεστικού*. Πρωταγωνίστησε στις εμφύλιες διαμάχες ως αρχηγός των κυβερνητικών και ως πρόεδρος του *Εκτελεστικού* (Κυβέρνηση) στο Κρανίδι. Προσωπική του φιλοδοξία ήταν μια εκστρατεία στην περιοχή της Πάτρας, γεγονός για το οποίο κατασπατάλησε μεγάλο μέρος των χρημάτων από το πρώτο αγγλικό δάνειο. Η εξέλιξη όμως των γεγονότων δεν επέτρεψε την πραγματοποίηση της συγκεκριμένης επιχείρησης. Το 1848 διορίστηκε στη θέση του πρωθυπουργού και το 1858 απεβίωσε στην Αθήνα. Γεώργιος Κουντουριώτης - Βικιπαίδεια (wikipedia.org), 12/07/2022.

²⁹³ Η συγκεκριμένη εκστρατεία δεν πραγματοποιήθηκε ποτέ εξαιτίας της απόβασης του Ιμπραήμ στην Πελοπόννησο στις 24/02/1825.

προμήθειες για εκείνη την περιοχή, επειδή δεν κινδυνεύουν να εμφανιστούν εκεί από φόβο, μήπως πέσουν στα χέρια των Ελλήνων.

Φαίνεται ότι ο αιγυπτιακός στόλος από την Κάντια [Κρήτη], πρέπει να πάει στην Πελοπόννησο, αλλά του είναι πολύ δύσκολο να το πραγματοποιήσει.

Ασυνήθιστα, οι Έλληνες δεν φοβούνται τις απειλές των ήδη πέντε εκστρατειών και φαίνεται, δεν αμφιβάλλουν ότι -πριν το κάνουν ανοιχτά- τα τρία φρούρια της Πάτρας της Μεθώνης και της Κορώνης, θα είναι στα χέρια τους.

ΚΥΡΙΑΚΗ 3 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1825

No 14

ΜΕΘΩΝΗ 24 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1825

Εδώ επικρατεί ηρεμία. 18 πλοία εισήλθαν στο λιμάνι μας φορτωμένα με κάθε είδους προμήθειες και τοιουτοτρόπως, για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα, δεν θα χρειαζόμαστε τίποτα.

Οι επαφές μας με την Κορώνη και την Πάτρα είναι τακτικές. Αυτές οι δύο περιοχές είναι επίσης εξοπλισμένες με όλα τα απαραίτητα. Η Πάτρα έχει αποκλειστεί από 8 ελληνικά πλοία, αλλά τα πληρώματα έχοντας καταναλώσει τις προμήθειες τους, και αφού ζήτησαν ανατροφοδότηση εκ νέου και ποικιλοτρόπως από την κυβέρνηση, τώρα εγκατέλειψαν τον αποκλεισμό και η περιοχή είναι ελεύθερη. Αναμένεται πλέον η άφιξη του στόλου του αντιβασιλέα της Αιγύπτου.

ΣΥΡΟΣ 5 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1825

Ο Κολοκοτρώνης²⁹⁴, αφού έχασε έναν γιο του²⁹⁵, περικυκλωμένος από όλες τις πλευρές, έκανε μία περιγραφή στην ελληνική κυβέρνηση και τώρα βρίσκεται στη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο]. Αυτό το απροσδόκητο γεγονός, έθεσε τέλος στον εμφύλιο πόλεμο και αυτό είναι ένα αξιόπαινο γεγονός.

ΝΑΠΟΛΗ ΤΗΣ ΡΩΜΑΝΙΑΣ [ΝΑΥΠΛΙΟ] 1 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

²⁹⁴ Ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης (Ραμοβούνι Μεσσηνίας 3 Απριλίου 1770 - Αθήνα 16 Φεβρουαρίου 1843) υπήρξε μία από τις κυρίαρχες ηγετικές μορφές της Ελληνικής Επανάστασης, αφού πρωταγωνίστησε σε πολλές μεγάλες στρατιωτικές επιχειρήσεις του Αγώνα. Από την αρχή έως το τέλος της Επανάστασης διαδραμάτισε πρωταρχικό ρόλο τόσο στις στρατιωτικές όσο και στις πολιτικές υποθέσεις του τόπου. Με τις στρατηγικές του ικανότητες διέσωσε την Επανάσταση στην περιοχή του Μοριά και αναδείχθηκε αρχιστράτηγος της Πελοποννήσου. Εξαιτίας της γενικότερης επαναστατικής του δράσης του αποδόθηκε το προσωνύμιο «Γέρος του Μοριά». Κατά τη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου, μολονότι προσπάθησε να αποφύγει τη ρήξη και τις ένοπλες συγκρούσεις, φυλακίστηκε μαζί με τον γιο του. Μπροστά όμως στην κρισιμότητα της κατάστασης, καθώς ο Ιμπραήμ Πασάς είχε αποβιβαστεί στην Πελοπόννησο και η Σφακτηρία και το Ναβαρίνο είχαν κυριευτεί από τα στρατεύματά του, ο Κολοκοτρώνης αποφυλακίστηκε, ώστε να συνεχίσει τον Αγώνα εναντίον του εχθρού. Δημ. Δημητρόπουλος, «Ο Γέρος του Μοριά: Κτίζοντας μία πατρική φιγούρα του έθνους» στο: Κατερίνα Δέδε - Δημήτρης Δημητρόπουλος, *Η ματιά των άλλων: Προσλήψεις προσώπων που σφράγισαν τρεις αιώνες (18ος-20ός αι.)*, Αθήνα 2012, σ. 69-90.

²⁹⁵ Πρόκειται για τον γιο του Θ. Κολοκοτρώνη Πάνο, ο οποίος σκοτώθηκε σε ενέδρα έξω από την Τριπολιτσά στις 13/11/1824 στο πλαίσιο της β' φάσης του εμφυλίου πολέμου (Ιούλιος 1824-Ιανουάριος 1825) κατά την οποία οι Στερεοελλαδίτες στράφηκαν εναντίον των Πελοποννησίων. Το γεγονός προκάλεσε μεγάλη θλίψη στον Θ. Κολοκοτρώνη, ο οποίος βαθύτατα συντετριμμένος και απογοητευμένος από τις εμφύλιες διαμάχες, αποσύρθηκε από την ενεργό δράση.

Ο Κολοκοτρώνης, αφού απέκτησε μία ασφαλή συμπεριφορά, ήρθε εδώ, για να βοηθήσει την κυβέρνηση, η οποία του έδωσε 20 με 30 ημέρες, για να προετοιμάσει την απολογία του.²⁹⁶

ΤΡΙΤΗ 12 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1825
(Συμπλήρωμα στο Νο 15)
ΕΛΛΑΔΑ
ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ 22 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Ο Μαυροκορδάτος²⁹⁷ εγκατέλειψε την πόλη μας, για να μεταβεί στη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο], έδρα της Κυβέρνησης, όπου πρέπει να αναλάβει τη διαχείριση των εξωτερικών υποθέσεων. Η περιοχή, στην οποία έδρευε η *Γενική Κυβέρνηση της Δυτικής Ελλάδας*, θέση την οποία ο Μαυροκορδάτος κατείχε επάξια για δύο χρόνια, ανατέθηκε σε συμβούλιο αποτελούμενο από εκατόν δώδεκα βουλευτές των διαφόρων ελεύθερων επαρχιών εκείνου του τμήματος της Ελλάδας, υπό την προεδρία του κυβερνήτη Τσόγκα.²⁹⁸

Το συμβούλιο αυτό, αφού προχώρησε στον ορισμό του προέδρου του, καθόρισε το εύρος του έργου του, λαμβάνοντας υπόψη τις ακόλουθες διατάξεις: α) να εξετάσει, εάν οι αποφάσεις της συνέλευσης, που πραγματοποιήθηκε πέρυσι στο Μεσολόγγι, εφαρμόστηκαν και ποιες ήταν αυτές που παραμελήθηκαν, β) να ασχοληθεί με τα τρέχοντα έσοδα της δυτικής Ελλάδας, π.χ. να λάβει έναν ακριβή λογαριασμό των ποσών που έστειλε η κυβέρνηση σε διαφορετικές περιόδους, γ) να παρέχει τα μέσα για τη διευκόλυνση, αμοιβή και σίτιση των στρατευμάτων, δ) να καταστρώσει ένα σχέδιο για τη βελτίωση του διοικητικού συστήματος, ε) να λάβει υπόψη και να εξετάσει τις αναφορές, που απευθύνθηκαν στη συνέλευση και ήταν γενικού ενδιαφέροντος.

ΚΥΡΙΑΚΗ 17 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1825
Νο 16

Μερικές επιστολές από την Πρέβεζα μιλούν για ορισμένες σχετικές επιτυχίες στα νερά της Κορώνης από τον ελληνικό στόλο έναντι αυτού του αντιβασιλέα της Αιγύπτου.

ΓΑΣΤΟΥΝΗ 1 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

²⁹⁶ Οδηγήθηκε σε δίκη όπου τελικά φυλακίστηκε.

²⁹⁷ Ο Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος (Κωνσταντινούπολη 3 Φεβρουαρίου 1791 - Αίγινα 6 Αυγούστου 1865) διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στην πολιτική ζωή του τόπου κατά την Επανάσταση και μετά απ' αυτήν, διατελώντας τέσσερις φορές πρωθυπουργός μεταξύ των ετών 1822 – 1844. Ανέλαβε διαδοχικά διάφορα ανώτατα αξιώματα, όπως πρόεδρος της Πρώτης Εθνοσυνέλευσης, του Εκτελεστικού Σώματος και στη συνέχεια του Βουλευτικού. Ενδυνάμωσε την κεντρική εξουσία εις βάρος των οπλαρχηγών, με αποτέλεσμα το καλοκαίρι του 1823 να εκδηλωθεί ανοιχτή σύγκρουση μεταξύ Βουλευτικού (νησιώτες με Μαυροκορδάτο) και Εκτελεστικού (στρατιωτικοί, Πελοποννήσιοι με Θ. Κολοκοτρώνη). Η σύγκρουση αυτή σε συνδυασμό με την εκλογή του Μαυροκορδάτου στην προεδρία, οδήγησε στις ένοπλες συγκρούσεις του εμφυλίου πολέμου. Ο Μαυροκορδάτος, αν και ανήκε στην κυβερνητική παράταξη, η οποία τελικά επικράτησε, έμεινε αμέτοχος από τις πολιτικές εξελίξεις που ακολούθησαν.

²⁹⁸ Ο Γιώργος Τσόγκας υπήρξε Έλληνας οπλαρχηγός με μεγάλη προσφορά στην Ελληνική Επανάσταση. Μεταξύ άλλων υπήρξε και αρχηγός φρουράς στην τρίτη πολιορκία του Μεσολογγίου (1825). Απεβίωσε στο Αιτωλικό, ενώ το 1836 αναγνωρίστηκε επίσημα η συμμετοχή του στον Αγώνα. Ιωάννης Κουτσοκόστας, *Οι Σαρακατσαναίοι στους Αγώνες του Έθνους*, Γιαννitsά 2005, σ. 131 132, 133 134.

Τα νέα που έφτασαν από τη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο] μας πληροφορούν ότι η Κυβέρνηση διόρισε επιτροπή αποτελούμενη από εννέα μέλη με αντικείμενο τη δίκη των στασιαστών. Η επιλογή των θεμάτων, που θα απασχολήσουν την επιτροπή αυτή, έγινε με σχολαστική ακρίβεια και αμεροληψία.

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ 22 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Στα προηγούμενα φύλλα έχουμε αναφέρει επανειλημμένα ότι στην Αλβανία γίνονται μεγάλες προετοιμασίες για νέα εισβολή σε αυτό το μέρος [Μεσολόγγι]. Οι πιο πρόσφατες ειδήσεις μάς έφτασαν από διαφορετικά μέρη σχετικά μ' αυτό το γεγονός. Παρεμπιπτόντως, μας κάνουν να υποστηρίζουμε ότι οι Αλβανοί δεν θα περιμένουν, όπως τα προηγούμενα χρόνια, τους μήνες Ιούνιο και Ιούλιο, για να εισβάλλουν στις πεδιάδες μας. Οι αρχηγοί, που έχουν διαταχθεί από την Πύλη, έχουν επιλεγεί, ανάμεσα από τους πιο ικανούς και μεταξύ αυτών, που χαίρουν μεγάλης φήμης στην Αλβανία και ως τέτοιος ο Ago-Mucurdari διορίστηκε στρατηγός του γιου του Ιμπραήμ Πασά²⁹⁹.

Ο Ρούμελη Δήληση έφτασε στη Λάρισα και συγκεντρώνει στρατεύματα, ο αριθμός των οποίων θα πρέπει να ανέρχεται στις 20.000. Επικεφαλής τους θα είναι οι Ντερβίς Πασάς, Bechir Πασάς, Bercofcial και Ismail Πασάς, οι οποίοι θα επιτεθούν σε τρία σημεία στην Πελοπόννησο. Σε λίγες ημέρες ο Ρούμελη [Πασάς] θα περάσει στα Γιάννινα, για να πληρώσει με αρκετά χρήματα 15 χιλιάδες Αλβανούς, εκ των οποίων οι πέντε χιλιάδες θα είναι έφιπποι και προς τα μέσα Μαρτίου θα πρέπει να κατευθυνθεί προς την πόλη του Μεσολογγίου. Στις διαταγές που έλαβε από την κυβέρνηση του, τού επιβλήθηκε να αφήσει επαρκή αριθμό στρατιωτών σε κάθε στενό, από το οποίο διέρχεται, που θα χρησιμεύσει ως οπισθοφυλακή, οχυρώνοντας πάνω από όλα το πέρασμα του Μακρυνόρους με 2.000 στρατιώτες.

Ο Ομέρ Πασάς αναχωρεί με σχολαστικότητα αυτή την εβδομάδα για τη Θεσσαλονίκη.

Στην Κωνσταντινούπολη κατασκευάζονται μεγάλα καράβια για την αποστολή του τουρκικού στόλου αυτή τη χρονιά.

Φαίνεται, λοιπόν, ότι εφόσον αυτά τα στρατεύματα προορίζονται να περάσουν στο Λεπάντο [Ναύπακτος] ο Ρούμελη Βαλεσή και ο Ρεσίτ Μεχμέτ Πασάς³⁰⁰ [Κιουταχής] πρέπει να μεταφέρουν τα όπλα τους πάνω από το Καρπενήσι ή

²⁹⁹ Καβάλα 1789 – Κάιρο 10 Νοεμβρίου 1848. Γιος πιθανότατα του Μεχμέτ Αλή, ηγεμόνα της Αιγύπτου. Εγκαταστάθηκε στο Κάιρο και προέβη με ιδιαίτερη μέριμνα στην αναδιοργάνωση του στρατού και του ναυτικού του σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά πρότυπα. Μετά από συμφωνία με το Σουλτάνο για βοήθεια των Οθωμανών, στάλθηκε από τον πατέρα του στην Πελοπόννησο το 1824 επικεφαλής ενός πολυάριθμου αιγυπτιακού στρατού. Ύστερα από μικρή παραμονή στην Κρήτη, τον Φεβρουάριο του 1825, αποβιβάστηκε τελικά στην περιοχή του Μοριά προκαλώντας μεγάλες καταστροφές στο πέρασμά του. Κατέλαβε την Τρίπολη, τη Σφακτηρία το Ναβαρίνο, ενώ απέτυχε να κυριεύσει το Ναύπλιο. Η επίθεσή του τον Ιούνιο στους Μύλους Αργολίδας αποκρούστηκε επιτυχώς από τον Δημήτριο Υψηλάντη και τους άνδρες του. Το 1826 κατέλαβε το Μεσολόγγι. Όταν ο στόλος του καταστράφηκε ολοκληρωτικά στο Ναβαρίνο (1827), αναγκάστηκε να αποχωρήσει από την Ελλάδα. Πέθανε από φυματίωση. Μ. Β. Σακελλαρίου, *Η απόβαση του Ιμπραήμ στην Πελοπόννησο καταλύτης για την αποδιοργάνωση της Ελληνικής Επανάστασης 24 Φεβρουαρίου - 23 Μαΐου 1825*, Ηράκλειο 2012, σ. 46-49.

³⁰⁰ Ρεσίτ Μεχμέτ Πασάς (Γεωργία 1780 – Σεβάστεια 1839). Το 1809 ο Ρεσίτ διορίστηκε Βαλής (κυβερνήτης) της Κιουτάχειας, απ' όπου έλαβε και το προσωνύμιο Κιουταχής. Αργότερα διορίστηκε σερασκέρης της Ρούμελης (διοικητής των στρατευμάτων της Ρούμελης), αναλαμβάνοντας επικεφαλής της εκστρατείας που είχε ως σκοπό τις γενικές εκκαθαρίσεις της περιοχής από κάθε επαναστατικό στοιχείο. Το 1823 κατέλαβε όλη τη Στερεά Ελλάδα και ασχολήθηκε επισταμένα με την πολιορκία του Μεσολογγίου. Η σθεναρή όμως αντίσταση των Μεσολογγιτών, συνδυαστικά με την καταστροφή του τουρκικού στόλου που μετέφερε πολεμοφόδια στους πολιορκητές, από τον Γεώργιο Σαχτούρη, κατά τη

σύμφωνα με αυτό που έγινε πέρυσι από τον Dervis Πασά, πάνω από την Αλαμάνα και τη Γραβιά. Επιτρέπεται να πιστεύουμε ότι αυτός ο νέος Ρούμελη Βαλεσή, μάλλον θα εισβάλει στην επαρχία Καρπενησιού, προκειμένου να επανενωθεί με τους εκεί Αλβανούς, και να προωθηθεί πάνω από το Ευηνοχώρι και μετά να κατευθυνθεί στο Λεπάντο [Ναύπακτο].

Όποιο κι αν είναι το σχέδιο για τη φετινή εκστρατεία των Τούρκων, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι κατασκευάζουν μεγάλα καράβια και όπλα, για να εισβάλλουν στη δυτική Ελλάδα.

Από την άλλη πλευρά όμως, η τοπική αυτοδιοίκηση της δυτικής Ελλάδας έχει λάβει όλα τα απαραίτητα μέτρα, εφόσον οι συνθήκες και τα μέσα το επιτρέπουν, ενισχύοντας τις θέσεις Κραβασαρά [Αμφιλοχία] και Μακρυνόρους, για τις οποίες ο εχθρός θα πρέπει να επιχειρήσει το πέρασμά του, για να εισβάλλει σε αυτά τα μέρη.

ΚΥΡΙΑΚΗ 24 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1825

No 17

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

ΝΑΠΟΛΗ ΤΗΣ ΡΩΜΑΝΙΑΣ [ΝΑΥΠΛΙΟ] 24 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

(Περίληψη μιας επιστολής)

«Οι Έλληνες έλαβαν με μεγάλη ικανοποίηση τα χρήματα του τελευταίου δανείου, τα οποία ανήλθαν περίπου στα 3 εκατομμύρια πιάστρα³⁰¹.

Οι Φιλέλληνες της Αμερικής επίσης, στέλνουν στους εξεγερμένους ένα σημαντικό ποσό ως δώρο, και επιπλέον ένα ατμόπλοιο, μια γολέτα με 24 πυροβόλα, καθώς και έναν πολύ αξιόμαχο οπλισμό κατά των πολεμικών πλοίων.

Παρά την κατάσταση εξάντλησης και έλλειψης χρημάτων στην οποία βρίσκονται οι Έλληνες, αυτό δεν έπαψε να αναπτρώνει το θάρρος τους».

ΤΡΙΤΗ 26 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1825

(Συμπλήρωμα στο No 17)

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

ΝΑΠΟΛΗ ΤΗΣ ΡΩΜΑΝΙΑΣ [ΝΑΥΠΛΙΟ] 28 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Ο στόλος του Πασά της Αιγύπτου, αποτελούμενος από 59 πλοία, αποβίβασε 6.000 άνδρες στο Ναβαρίνο. Τα δικά μας στρατεύματα τούς επιτέθηκαν και τους απώθησαν μέχρι τη Μεθώνη. Μεθαύριο δύο μοίρες πρέπει να φύγουν από την Ύδρα. Ο Σαχτούρης³⁰², που διοικεί τη μία μοίρα, έχει λάβει εντολή να επιτεθεί στον αιγυπτιακό στόλο. Η άλλη μοίρα, που διοικείται από τον Μιαούλη³⁰³, θα επιτηρεί τις

ναυμαχία του Καφηρέα, οδήγησε τον Κιουταχί στη σύμπραξη με τον Ιμπραήμ, γεγονός που ανάγκασε τους Μεσολογγίτες σε ηρωική έξοδο (10 Απριλίου 1826) Εν συνέχεια ο Κιουταχίς πολιορκήσε την Αθήνα (Φθινόπωρο του 1826 - τέλη Μαΐου του 1827) και συγκεκριμένα τους έγκλειστους επαναστάτες στην Ακρόπολη, όπου τελικά στις 24 Μαΐου του 1827 πέτυχε την παράδοση της. Μεχμέτ Ρεσίτ Πασάς - Βικιπαίδεια (wikipedia.org), 15/07/2022.

³⁰¹ Αναφέρεται στο δεύτερο αγγλικό δάνειο του 1825.

³⁰² Ο Γεώργιος Σαχτούρης (Ύδρα 1783 - 1841) ασχολήθηκε με ναυτικές δραστηριότητες και έλαβε μέρος σε πολλές ναυμαχίες κατά τη διάρκεια της Ελληνικής Επανάστασης. Ξεχώρισε ιδιαίτερα στη ναυμαχία της Άνδρου (γνωστή ως Καφηρέα) στις 4/6/1825, κατά την οποία τριανταπέντε ελληνικά πλοία αντιμετώπισαν επιτυχώς πάνω από πενήντα τουρκικά με σαράντα φορτηγά πλοία υπό ξένη σημαία με σκοπό τον ανεφοδιασμό των δυνάμεων του Κιουταχί που πολιορκούσε το Μεσολόγγι. Γεώργιος Σαχτούρης - Βικιπαίδεια (wikipedia.org), 12/07/2022.

³⁰³ Ο Ανδρέας Βώκος ή Ανδρέας Μιαούλης (Ύδρα 20 Μαΐου 1769 – Πειραιάς 11 Ιουνίου 1835) απέκτησε μεγάλη περιουσία απασχολούμενος με τις ναυτικές δραστηριότητες. Ανέλαβε την αρχηγία του ελληνικού στόλου, συμμετέχοντας με επιτυχία σε πλήθος ναυμαχιών κατά τη διάρκεια της

κινήσεις του στόλου της Κωνσταντινούπολης. Αυτό είναι το καλύτερο κλίμα ανάμεσα στους Έλληνες, οι στρατιώτες είναι γεμάτοι ενθουσιασμό και αναμφίβολα θα πρέπει να ανακοινώσουμε μία ένδοξη νίκη το συντομότερο δυνατό.

Η «Αμφιτρίτη» με τον καπετάνιο Μπροΰσκο έχει φτάσει στο Ναύπλιο εδώ και δύο ημέρες. Ο Κολοκοτρώνης, ο Δελιγιάννης, ο Σισσίνης και άλλοι στασιαστές στάλθηκαν στην Ύδρα αυτές τις τελευταίες ημέρες, για να κλειστούν στο μοναστήρι του Προφήτη Ηλία μέχρις ότου έρθει η ώρα να δικαστούν.

ΚΥΡΙΑΚΗ 1 ΜΑΪΟΥ 1825
No 18
ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ
ΑΘΗΝΑ 1 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Μέχρι να έρθει το παρόν φύλλο μπορεί να γνωρίζετε ήδη πώς έχουν τα πράγματα στον Μοριά. Χωρίς τον Γκούρα³⁰⁴ οι Έλληνες χάθηκαν. Η τύχη προστάτευσε τα όπλα τους και η Κυβέρνηση, που ήταν στριμωγμένη, πήρε ανάσα.

Διασχίζοντας τη χώρα, που είχε προηγηθεί η νίκη, ο Γκούρας ανάγκασε όλους όσους θεωρούνταν ύποπτοι για τον πατριωτισμό τους ή που αναφέρονταν ως αντιπατριώτες, να τον ακολουθήσουν. Οι περισσότεροι από τους ηγέτες υπέκυψαν στη θλιβερή τους μοίρα. Ο Κ. Αρχοντόπουλος συνελήφθη και μεταφέρθηκε στη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο]. Τον Στάικο τον πήρε με τα χέρια ο Βάσος. Ο Μαεχόνι παραδόθηκε στην κυβέρνηση. Ήταν επίσης ο αδερφός του Δελιγιάννη, που στάλθηκε στη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο]. Ο αδερφός του Λόντου πήγε εκεί να ζητήσει αυθόρμητα συγχώρεση. Οι άλλοι επαναστάτες, Ζαΐμης, Λόντος και Φωτήλας³⁰⁵, μεταφέρθηκαν σε ένα πλοίο, όχι μακριά από το Μεσολόγγι.

Ο Γκούρας, στον οποίο στήριξαν σήμερα τις ελπίδες τους οι Έλληνες, βρέθηκε κοντά στη Γαστούνη, επικεφαλής 6.000 με 7.000 ανδρών. Λέγεται ότι θα διοικήσει τον αποκλεισμό της Πάτρας και ότι ο Καρατάσος³⁰⁶ θα σταλεί στο Νεγροπόντε [Χαλκίδα].

Ελληνικής Επανάστασης. Ιδιαίτερα σημαντική στάθηκε η συμβολή του και στον εφοδιασμό της πόλεως του Μεσολογγίου κατά την πολιορκία της από τις δυνάμεις του Κιουταχή. Το 1827 παραιτήθηκε από τη γενική αρχηγία του στόλου εξαιτίας της μελλοντικής αντικατάστασής του από τον Βρετανό ναύαρχο Cochrane. Τα τελευταία χρόνια της ζωής του ανέλαβε διάφορα αξιώματα. Ανδρέας Μιαούλης - Βικιπαίδεια (wikipedia.org), 16/07/2022.

³⁰⁴ Ο Γιάννης Γκούρας (Πανουργιάς Φωκίδας 1791 - 1 Οκτωβρίου 1826) άνηκε αρχικά στην ομάδα του αρματολού Πανουργιά, οπλαρχηγού της Στερεάς Ελλάδας και στη συνέχεια ήταν το πρωτοπαλικάρο του Οδυσσέα Ανδρούτσου. Το 1822 διορίστηκε φρούραρχος της Ακρόπολης στην Αθήνα από τον Ανδρούτσο, ενώ κατά το δεύτερο εξάμηνο του 1824 προσχώρησε στην πλευρά της κεντρικής διοίκησης, εγκαταλείποντας τον Ανδρούτσο. Τον Νοέμβριο του 1824 στο πλαίσιο των εμφυλίων συγκρούσεων, εισχώρησε επικεφαλής των ένοπλων Ρουμελιωτών στην Πελοπόννησο, καταστρέφοντας και λεηλατώντας. Στις αρχές του επόμενου έτους επέστρεψε στην Αθήνα ως επικεφαλής της ανατολικής Ρούμελης. Την ίδια περίοδο ο Ανδρούτσος εγκαταλείμμενος από τους παλαιούς του συμμάχους, φυλακίστηκε στην Ακρόπολη (7 Απριλίου 1825), όπου τον Ιούλιο δολοφονήθηκε, αν και η επίσημη αιτία θανάτου του ήταν η αυτοκτονία. Οι ευθύνες της δολοφονίας του αποδόθηκαν στον Γκούρα. Αγαπητός Σ. Αγαπητός, *Οι Ένδοξοι Έλληνες του 1821, ή Οι Πρωταγωνιστές της Ελλάδος*, Πάτρα 1877, σ. 246–251, 394–398.

³⁰⁵ Ο Ασημάκης Φωτήλας (Καλάβρυτα 1761 – 1835) υπήρξε πρόκριτος της περιοχής των Καλαβρύτων που συμμετείχε στην Ελληνική Επανάσταση. Αποτέλεσε μέλος της κυβέρνησης Κουντουριώτη το 1824, αλλά στη συνέχεια παραιτήθηκε στρεφόμενος εναντίον της, γεγονός για το οποίο καταδιώχθηκε επίμονα από αυτήν. Επί Όθωνα έγινε στρατηγός. Ασημάκης Φωτήλας - Βικιπαίδεια (wikipedia.org), 17/07/2022.

³⁰⁶ Ο Αναστάσιος Καρατάσος (Δοβρά Ημαθίας 1764 - Ναύπακτος 1830) ήταν οπλαρχηγός που έδρασε εναντίον των Τούρκων αρχικά στην περιοχή του Ολύμπου και εν συνεχεία στη νότια Ελλάδα με σημαντικές νίκες στο ενεργητικό του. Η σημαντικότερη μάχη που έδωσε στη νότια Ελλάδα ήταν αυτή

Όσο για τον Οδυσσέα³⁰⁷, συνοδευόμενος από τον βοηθό του³⁰⁸, στον οποίο έχει υποσχεθεί την αδερφή του για γάμο, παραμένει, ως συνήθως, στη σπηλιά του και περνά τις ημέρες του όσο καλύτερα μπορεί, περιμένοντας να γίνουν τα πράγματα πιο ευνοϊκά για τα σχέδιά του.

ΚΑΝΤΙΑ [ΚΡΗΤΗ] 26 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Αφού ανέφερε την αναχώρηση του Ιμπραήμ στις 19 του μήνα, ο ανταποκριτής του «Θεατή» προσθέτει: «Αυτός (ο Ιμπραήμ), άφησε περίπου τους μισούς ανθρώπους του στη Σούδα. Σχεδόν καθημερινά, μπορείς να δεις Άραβες και Αιγύπτιους, να πραγματοποιούν στρατιωτικούς ελιγμούς παρόμοιους με των Ευρωπαίων... Ο ελληνικός στόλος, που πέρασε στα νερά μας, επιδεικνύοντας ίδιες ικανότητες, απέτρεψε την αναχώρηση των Αιγυπτίων...».

ΧΙΟΣ 7 ΜΑΡΤΙΟΥ

Ο Αγάς Σακίζ Εμίνης³⁰⁹ (κυβερνήτης των 21 χωριών της μαστίχας), ο οποίος με τους εκβιασμούς του καθυστερεί την παλιγγενεσία αυτού του σημαντικού

στη Σχινόλακκα της Μεσσηνίας (15 Μαρτίου 1825), όπου μαζί με 200 άνδρες νίκησε τον πολυάριθμο στρατό του Ιμπραήμ, επιφέροντας την πρώτη ήττα του. Συμμετείχε επίσης στην δεύτερη εκστρατεία της Αταλάντης και στη μάχη στο Δίστομο. Αποσύρθηκε λόγω μεγάλης ηλικίας με τον βαθμό του Χιλιάρχου στη Ναύπακτο, όπου και απεβίωσε. Γ. Χιονίδης, «Σχεδιάσμα περί του γερο-Καρατάσου και της οικογένειάς του», *Μακεδονικά* 9 (1969), σ. 295-315.

³⁰⁷ Ο Οδυσσέας Ανδρούτσος (Ιθάκη 1788-Αθήνα 5 Ιουνίου 1825) υπήρξε μια ιδιαίτερα αμφιλεγόμενη προσωπικότητα του Αγώνα, αφού πολλές φορές κατηγορήθηκε για προδοσία. Έως το 1820 πολεμούσε για λογαριασμό του Αλή Πασά, στην αυλή του οποίου είχε μεγαλώσει φοιτώντας στη στρατιωτική σχολή και διατελώντας αργότερα αρχηγός της προσωπικής του φρουράς. Στη συνέχεια αγωνίστηκε για την ελευθερία της Ελλάδας. Την άνοιξη του 1822 κατηγορήθηκε από τον Ιωάννη Κωλέττη για συνεργασία με τον εχθρό, με αποτέλεσμα να παραιτηθεί από το αξίωμά του. Αργότερα του ανατέθηκε η διοίκηση της Αθήνας, όπου εισήλθε συνοδευόμενος από τους Ι. Μακρυγιάννη, Ι. Γκούρα, Ι. Μαμούρη, Στ. Κατσικογιάννη και άλλους ενόπλους. Στην Αθήνα ήρθε σε επαφή με πολλούς ξένους φιλέλληνες. Ένας απ' αυτούς ήταν και ο Λόρδος Βύρωνας. Ο δε Βρετανός Εδουάρδος Ιωάννης Τρελώνι (1792-1881), που εντυπωσιάστηκε και γοητεύθηκε από την προσωπικότητά του, τον ακολούθησε πιστά μέχρι το τέλος της ζωής του Ανδρούτσου. Ο Ανδρούτσος κατηγορήθηκε αδικώς για συνδιαλλαγή με τους Τούρκους, με αποτέλεσμα να καταδιωχθεί κατά τις εμφύλιες διαμάχες που ακολούθησαν. Η δημοκρατικότητά του και οι συνεχείς προσπάθειες του για περιορισμό της δύναμης των τοπικών κοτζαμπάσηδων υπήρξαν οι αιτίες που στις 5 Ιουνίου 1825 φυλακίστηκε στην Ακρόπολη, χωρίς προσαγωγή σε δίκη, όπου βασανίστηκε και εν τέλει σκοτώθηκε υπό την ανοχή της κυβέρνησης και από τους πρώην συμπολεμιστές του και κυρίως υπό την έγκριση του Ι. Γκούρα, ο οποίος είχε διατελέσει πρωτοπαλικάρό του. D. Brewer, *Η φλόγα της Ελευθερίας, Ο Αγώνας των Ελλήνων για την Ανεξαρτησία 1821-1833*, Αθήνα 2004, σ. 304-315.

³⁰⁸ Ο Βρετανός φιλέλληνας Τρελώνι εντυπωσιασμένος από την προσωπικότητα του Οδ. Ανδρούτσου, παρέμεινε πιστός ακόλουθος του και βοηθός του μέχρι το τέλος της ζωής του. Το ιδιαίτερο δέσιμο των δύο ανδρών επικυρώθηκε μέσω του ισχυρού ελληνικού θεσμού του γάμου του Τρελώνι με την ετεροθαλή αδερφή του Ανδρούτσου, Ταρσίτσα στο παρεκκλήσι της σπηλιάς του στην οποία βρισκόταν ταμπουρωμένος ψηλά στις πλαγιές του Παρνασσού, γνωστή ως «Μαύρη Τρύπα». D. Brewer, *Η φλόγα της Ελευθερίας...*, ό. π., σ. 307, 309.

³⁰⁹ Ο Αγάς Σακίζ Εμίνης ήταν ένας Τούρκος πασάς υπό την αυστηρή διοίκηση και έλεγχο του οποίου βρίσκονταν τα Μαστιχοχώρια της Χίου. Ο ίδιος ελάμβανε την μισή παραγωγή της μαστίχας για λογαριασμό του Σουλτάνου και την υπόλοιπη για δικό του λογαριασμό, την οποία πουλούσε αργότερα ακριβότερα, έχοντας το μονοπώλιο και κερδίζοντας περισσότερα. Η συγκεκριμένη συμπεριφορά του και οι εν λόγω συνθήκες που επικρατούσαν στο νησί, παρεμπόδιζαν τους κατοίκους του να ξεσηκωθούν και να επαναστατήσουν. *Η ιστορία του Αγά Σακίζ Εμίνη και το έθιμο του Αγά στην Χίο*. | Alternatips, 20/07/2022.

τμήματος του νησιού, καθαιρέθηκε και αντικαταστάθηκε από έναν άνθρωπο, που γεννά τις πιο αίσιες ελπίδες.

ΤΡΙΤΗ 3 ΜΑΪΟΥ 1825
(Συμπλήρωμα στο Νο 18)
ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ
(Από τον «Ανατολίτη Παρατηρητή»)
ΝΑΠΟΛΗ ΤΗΣ ΡΩΜΑΝΙΑΣ [ΝΑΥΠΛΙΟ] 10 ΜΑΡΤΙΟΥ

Ο Ιμπραήμ Πασάς έφτασε στη Μεθώνη στις 24 Φεβρουαρίου³¹⁰, με σαράντα περίπου πλοία. Ο συνοδευόμενος Βεζίρης, αφού αποβίβασε από 5 έως 6 χιλιάδες στρατιώτες, κινήθηκε προς το Ναβαρίνο και επιτέθηκε σε εκείνη την περιοχή και την Καλαμάτα.

Η ελληνική Κυβέρνηση προσπαθεί να διαστρεβλώσει αυτή την είδηση, για να μετριάσει τη θλιβερή εντύπωση, που προκαλούσε στην ψυχή των ανθρώπων.

Υπάρχουν μερικά στρατεύματα εδώ, τα οποία κάποιος έχει την ιδέα να τα κατευθύνει πάνω από την Πάτρα, για να ενωθούν με αυτόν τον τρόπο, με αυτούς που ήδη έχουν σταλεί, για να αποκλείσουν εκείνη την περιοχή από το μέρος της ξηράς. Μερικές εκατοντάδες στρατιώτες βρέθηκαν επίσης στο Άργος, το οποίο θεωρείται ότι δίνει μία κατεύθυνση.

Ένα τμήμα πολεμικών πλοίων έχει ήδη αναχωρήσει από τη Μεθώνη και επιστρέφει στην Κάντια [Κρήτη], για να αναλάβει τα ηνία του αιγυπτιακού στρατού και έρχονται να αποβιβαστούν στον Μοριά, όπου επικρατεί πανικός και γενικευμένη σύγχυση.

Η ελληνική κυβέρνηση έχει μεταφέρει τον Κολοκοτρώνη και 18 συντρόφους του στην Ύδρα, όπου τους φυλάκισαν σε μοναστήρι. Όσο για τη Μπουμπουλίνα³¹¹, παραμένει στο Άργος.

Η γολέτα που είχε σταλεί από τους Φιλέλληνες, καθώς και 2 φρεγάτες, που από καιρό ήθελαν να έχουν στην κατοχή τους, επέστρεψαν χωρίς να έχουν εκπληρώσει τον σκοπό της αποστολής τους. Οι 2 φρεγάτες αποχώρησαν, αφού οι Έλληνες δεν μπόρεσαν να αποπληρώσουν την αξία τους.

ΜΗΛΟΣ 13 ΜΑΡΤΙΟΥ

Είναι γνωστό εδώ ότι μόλις έφτασαν στον Μοριά οι Μουσουλμάνοι, ξεκίνησαν για να κυριεύσουν το Ναβαρίνο. Να τι είναι σίγουρο, με πολλές άλλες

³¹⁰ Πρόκειται για την απόβαση του Ιμπραήμ στην Πελοπόννησο (24 Φεβρουαρίου 1825 – 23 Μαΐου 1825) με σκοπό να συνδράμει τις δυνάμεις του Κιουταχί προκειμένου να καταστείλει την Ελληνική Επανάσταση. Η άφιξή αυτή απείλησε άμεσα και κατέστη ιδιαίτερα επικίνδυνη για τη συνέχιση της Επανάστασης.

³¹¹ Η Λασκαρίνα Μπουμπουλίνα Πινότση (Κωνσταντινούπολη 11 Μαΐου 1771 - Σπέτσες 22 Μαΐου 1825) συνέδραμε τα μέγιστα στον ελληνικό απελευθερωτικό Αγώνα. Έχοντας παντρευτεί δυο φορές, απέκτησε τεράστια περιουσία, την οποία ξόδεψε εξ ολοκλήρου για τις ανάγκες της Επανάστασης. Συντηρούσε και πλήρωνε η ίδια το εκστρατευτικό σώμα που είχε σχηματίσει μόνη της. Το 1822 η κυβέρνηση του Ναυπλίου της παραχώρησε κλήρο στην πόλη ως ένδειξη ανταμοιβής για την προσφορά της στο έθνος και η Μπουμπουλίνα εγκαταστάθηκε εκεί. Κατά τον δεύτερο εμφύλιο πόλεμο, όπου ως υπερισχύουσα η κυβέρνηση Κουντουριώτη φυλάκισε τον Κολοκοτρώνη, η Μπουμπουλίνα αντέδρασε και ζήτησε την αποφυλάκιση του. Η ίδια συνελήφθη δύο φορές από το Υπουργείο Αστυνομίας με εντολή να φυλακιστεί, αφού κρίθηκε επικίνδυνη. Στη συνέχεια εξορίστηκε στις Σπέτσες. Σκοτώθηκε σε συμπλοκή στις 22 Μαΐου 1825. Ηλ. Παπαθανασόπουλος, *Μπουμπουλίνα. Ο αφορισμός της από τον Πατριάρχη Γρηγόριο Ε' και η συμμετοχή της στην Επανάσταση*, Αθήνα 1973, σ. 105-109.

περιγραφές και ιδιαιτερότητες, που αφορούν αυτό το γεγονός και συμβάλλουν στην επιβεβαίωσή του. Κυκλοφορούν εδώ φήμες δυσμενείς για τους Τούρκους, απλώς αποτελεί συνηθισμένη τακτική σε τέτοιες περιστάσεις. Ωστόσο, ελάχιστοι Έλληνες έχουν δίκιο ότι αυτές οι φήμες είναι αδέξια ικανές να κρατηθούν.

ΣΥΡΟΣ 10 ΜΑΡΤΙΟΥ

Μάθαμε ότι ο Ιμπραήμ Πασάς αποβιβάστηκε στις 24 Φεβρουάριου με τα στρατεύματά του στη Μεθώνη και ότι έχει καταλάβει το Ναβαρίνο και την Καλαμάτα. Οι Έλληνες εδώ διαψεύδουν αυτές τις ειδήσεις. Θα τρέφουν αυταπάτες μέχρι την τελευταία στιγμή και πάντα θα γίνεται κατάχρηση της ευπιστίας τους.

Το δεύτερο τμήμα του στόλου του Ιμπραήμ αναχώρησε στις 4 Μαρτίου από την Κρήτη και προσλιμενίστηκε στον Μοριά με 6 έως 7 χιλιάδες άνδρες.

ΑΛΛΑ ΣΤΙΣ 8 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

Το σώμα των αιγυπτιακών στρατευμάτων αποβιβάστηκε στις 22 Φεβρουαρίου, -όπως έχει ήδη αναφερθεί- στη Μεθώνη-Κορώνη με μία δύναμη περίπου 12.000 ανδρών. Λέγεται, ότι ο Ιμπραήμ Πασάς θα τον διοικήσει αυτοπροσώπως. Ανάμεσα στους στρατηγούς του συγκαταλέγεται και ο διάσημος Γάλλος στρατηγός, πλέον μουσουλμάνος, με το όνομα Σουλεϊμάν Πασάς, μεταξύ των κύριων συμβούλων του εκεί, είναι οι Έλληνες Fossizza και ο δεκανέας (caporale) Χατζηβασίλης, οι οποίοι διαχειρίζονται το σχέδιο εκστρατείας του.

Τα στρατεύματα που αποβιβάστηκαν στη Μεθώνη, ανέστειλαν την πολιορκία του Ναβαρίνου και διαιρεμένα σε δύο μέρη βάδισαν για οκτώ ώρες στο εσωτερικό της Μεσσηνίας, σκοτώνοντας, λεηλατώντας, καταστρέφοντας και καίγοντας τα πάντα στο πέρασμά τους.

Οι εσωτερικές συζητήσεις μεταξύ των Ελλήνων έχουν φουντώσει ξανά με περισσότερη ένταση. Ο στόλος της Ύδρας δεν ήθελε να βγει στη θάλασσα, πριν πληρωθεί το υπόλοιπο ποσό που του χρωστά η κυβέρνηση. Ο πρόεδρος Κουντουριώτης μετέβη ο ίδιος στην Ύδρα, για να παρακινήσει αυτούς τους διοικητές, να πλεύσουν, αλλά σε συνάντηση που πραγματοποιήθηκε για το σκοπό αυτό, μετά από το συγκεκριμένο γεγονός, ο Κουντουριώτης αρνήθηκε να λογοδοτήσει για τα ποσά που έλαβε από το αγγλικό δάνειο. Ένας δυσареστημένος παρευρισκόμενος πυροβόλησε με όπλο τον αδελφό του Κουντουριώτη, χωρίς ωστόσο να τον τραυματίσει και στη συνέχεια η συνεδρίαση διαλύθηκε και ο Πρόεδρος Κουντουριώτης αποχώρησε από την Ύδρα, χωρίς να αποφασίσει τίποτα. Είναι επίσης γνωστό ότι οι Τούρκοι συμπεριφέρονται έξυπνα με διάφορους Έλληνες καπετάνιους στον Μοριά, οι οποίοι είναι αντίθετοι σε οποιαδήποτε επίσημη/κεντρική κυβέρνηση και ωθούνται από τα πονηρά πάθη τους και επιθυμούν, περιμένοντας τη στιγμή εκείνη, να πουλήσουν τα συμφέροντα που έχουν υποστηρίξει μέχρι τώρα. Από την άλλη, ο νέος Τούρκος στρατηγός (σερασκέρης) πιέζει με μεγάλη δύναμη τις προετοιμασίες για τη νέα εκστρατεία από το μέρος του Μεσολογγίου και συνεχίζουν οι Τούρκοι να ενεργούν με ευφυΐα και προνοητικότητα, καθώς οι Έλληνες είναι απασχολημένοι με τις προδοσίες και με το να κάνουν τον πιο σκληρό πόλεμο μεταξύ τους. Δεν υπάρχει αμφιβολία για την έκβαση αυτής της τελευταίας εκστρατείας.

ΚΕΡΚΥΡΑ 9 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

Εσωτερικές και εξωτερικές ειδήσεις της Ελλάδας και των προετοιμασιών, τόσο των Ελλήνων όσο και των Οθωμανών για αυτήν την πέμπτη εκστρατεία, σύμφωνα με έγκυρη πηγή.

Ο κύριος Κουντουριώτης, πρόεδρος του ελληνικού εκτελεστικού οργάνου, διορίστηκε με διάταγμα της κυβέρνησης αρχηγός της αποστολής -δια θαλάσσης και ξηράς- με πλήρη αρμοδιότητα κατά του φρουρίου της Πάτρας. Έπρεπε να έρθει δια θαλάσσης με ελληνική ομάδα, αλλά αντ' αυτού, βάδισε στο έδαφος και κάπου 13 χιλιάδες Έλληνες, ήταν προορισμένοι για την πολιορκία της Πάτρας, αλλά έφτασαν 6 χιλιάδες στο Πυργί, περίπου δύο λεύγες μακριά από την Πάτρα, όπου έστησε το στρατόπεδο των επιχειρήσεών του. Οκτώ χιλιάδες ακόμη Έλληνες παρέλασαν στη δυτική Ελλάδα και πήραν θέσεις στις Θερμοπύλες, στα σύνορα της Θεσσαλίας απέναντι από το Ζητούνι [Λαμία]. Ένα τρίτο ισχυρό σώμα ελληνικού στρατού με 8 χιλιάδες άνδρες, με διοικητή τον στρατηγό Κίτσο Μπότσαρη, έχει ήδη φτάσει στην Αρκαδία, για να αντιμετωπίσει τους Τούρκους, που αποβιβάστηκαν στη Μεθώνη και για να είναι έτοιμο να υπερασπιστεί την περιοχή του Ναβαρίνου, ένα πολύ σημαντικό και στρατηγικό σημείο, ώστε το σύνολο των ελληνικών στρατευμάτων, που είναι μισθωμένο να ανέρχεται σε περίπου 22 χιλιάδες άνδρες και στη συνέχεια να υπολογιστεί το στράτευμα μαζικά, που θα χρησιμεύσει ως βοηθητικό στο μισθωμένο στρατό.

Η ελληνική μοίρα/στολίσκος, που αποτελείται από 50 πλοία, είναι εξασφαλισμένη και έχει ήδη αναχωρήσει από την Ύδρα και από τις Σπέτσες. Λέγεται ότι σχηματίστηκε σε δύο τμήματα των 25 πλοίων το καθένα, και τα δύο εξοπλισμένα με πυρπολικά, και πυροβόλα. Το ένα τμήμα προορίζεται για τα Δαρδανέλια, προκειμένου να αντιμετωπίσει τον στόλο, που θα προέλθει από εκεί. Το άλλο προορίζεται για τον Μοριά, για να αποτρέψει τις επιχειρήσεις της αιγυπτιακής αρμάδας και να της επιτεθεί. Οι Τούρκοι κάνουν έτσι την προετοιμασία τους σε δύο βασικά μέρη και ενισχύουν την Πάτρα ως τρίτο σημείο. Στο Ζητούνι [Λαμία] ο Ρεσίτ Μεχμέτ Πασάς [Κιουταχής], άνθρωπος με μεγάλη δραστηριότητα, έφτασε από την Κωνσταντινούπολη, μεταφέροντας ένα σώμα 10 χιλιάδων Ασιατών, μεταξύ των οποίων 2.600 κτίστες, για να κατασκευάσουν δρόμους, γέφυρες και τοίχους στο πέρασμα, που θα πρέπει να κάνουν για τις Θερμοπύλες. Μετέφερε επίσης, ένα μεγάλο μέρος χρημάτων για λογαριασμό της Πύλης, με το οποίο εξασφαλίζει τη φιλία και την εμπιστοσύνη των Αλβανών, δελεάζοντάς τους με δωρεές και μεγάλους μισθούς, ώστε να στρατεύονται εντός της ημέρας, κάτω από την επιρροή του, από την οποία σχημάτισε ένα ισχυρότατο σώμα στρατού και πολυάριθμο πεζικό και ιππικό, που ανερχόταν περίπου στις 50 χιλιάδες άνδρες. Ο Ιμπραήμ Πασάς με την αιγυπτιακή αρμάδα, έκανε δύο αποβάσεις στη Μεθώνη εντός του μήνα Φεβρουαρίου, η πρώτη στις 16 και η δεύτερη στις 24 Φεβρουαρίου με 17 χιλιάδες άνδρες πεζικού και 2.000 ιππείς, που αποτελούσαν τις χερσαίες δυνάμεις του.

Ένας πρώην Γάλλος Συνταγματάρχης, ο Σεβέ, που ήρθε πάλι με το όνομα Σουλεϊμάν Αχμέτ Πασάς, διευθύνει αυτά τα στρατεύματα, τα οποία κάνουν τις επελάσεις αλά γαλλικά [με γαλλικό τρόπο]. Άρχισαν τον αποκλεισμό του Ναβαρίνου, έχοντας στήσει χαρακώματα και πολιορκητικά με όλμους, βόμβες και κυλινδρικά πυροβόλα.

Μετά τη δεύτερη απόβασή τους στη Μεθώνη, την προαναφερθείσα περίοδο της 24ης Φεβρουαρίου, 13 πλοία, δηλαδή ένα σκάφος, 3 φρεγάτες, 3 κορβέτες, 6 μπρίκια, εισήλθαν στην Πάτρα μεταφέροντας μαζί τους 12 εμπορικά πλοία, έξι από τα οποία έφεραν ξένες σημαίες.

Έφτασε χθες ένα ελληνικό πλοίο προερχόμενο από το Λεβάντε [Ανατολή] και ενίσχυσε την ελληνική ομάδα των 32 πλοίων και 6 πυρπολικών, που ήταν στην Μεθώνη από την πλευρά του Ναβαρίνου.

ΚΥΡΙΑΚΗ 8 ΜΑΪΟΥ 1825

№ 19

(Από τον «Ανατολίτη Παρατηρητή»)
ΣΥΡΟΣ (12 ΜΑΡΤΙΟΥ)

Μεταξύ των ανταρτών ηγετών³¹², που βρέθηκαν στη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο] και η ελληνική κυβέρνηση τους μετέφερε στην Ύδρα, για να τους κρατήσει εκεί κρατούμενους, εκτός από τους Κολοκοτρώνη, Λόντο, Ζαΐμη, είναι και τα τέσσερα αδέρφια του Δεληγιάννη, ο γιος του Περούκα και άλλοι. Μ' αυτόν τον τρόπο η Κυβέρνηση μπόρεσε να τους απομακρύνει από την Πελοπόννησο και από τη Νάπολη [Ναύπλιο], όπου πολλοί πίστευαν στη μετάνοιά τους. Ο ναύαρχος Μιαούλης, που βρισκόταν στη Νάπολη [Ναύπλιο] για στρατιωτικές επιχειρήσεις, τους κάλεσε να γευματίσουν στο πλοίο του. Πήγαν εκεί και σύντομα ο Μιαούλης τους δήλωσε ότι ήταν αιχμάλωτοί του και ανοίγοντας πανιά κατευθύνθηκε στην Ύδρα.

Ο αρχηγός Οδυσσέας [Ανδρούτσος] προσκύνησε τους Τούρκους και καμία τέτοια πράξη δεν δείχνει την εμπιστοσύνη που είχε στις υποθέσεις της Ελλάδας. Πήγε με εκατό στρατιώτες στο Νεγροπόντε [Εύβοια], όπου άφησε όμηρο τη μητέρα του και τη σύζυγό του, ως αδιάψευστη υπόσχεση της πίστης του στις σημαίες που είχε προσκυνήσει.

Ήταν απόρθητος στο άσυλο του, στον Παρνασσό και τίποτα δεν μπορούσε να τον αναγκάσει να κάνει το εξαιρετικό βήμα που έκανε, αλλά ήταν πεπεισμένος ότι υπήρχε μεγαλύτερη ασφάλεια με τους Τούρκους παρά με τους Έλληνες και προτιμούσε να ζήσει και να αγωνίζεται με τους πρώτους. Αφού εμπιστεύτηκε την οικογένειά του στον Ομέρ Πασά στο Νεγροπόντε, πήγε στο Ζητούνι [Λαμία], προκειμένου να συνεννοηθεί με τον Πασά της Θεσσαλίας σχετικά με τις επιχειρήσεις της εκστρατείας, που επρόκειτο να ξεκινήσει και ότι αυτή η ανακοίνωση θα είναι καθοριστική.

Τα χρήματα από το τελευταίο δάνειο που μόλις έφτασαν στη Νάπολη [Ναύπλιο], καταναλώθηκαν από τους αρχηγούς, που δεν σκέφτηκαν να δώσουν κάποιο μέρος του στους στρατιώτες, για να ηρεμήσουν τη δυσαρέσκειά τους και να αποτρέψουν την εξέγερσή τους. Η τοπική αυτοδιοίκηση έστειλε αργότερα ένα χρηματικό ποσό στην Ύδρα, για να θέσει τη Γερουσία αυτού του νησιού σε θέση να αξιοποιήσει τον οπλισμό της Ύδρας για την άμυνα της Πελοποννήσου. Αλλά η Ύδρα, μόλις έλαβε αυτό το ποσό, μοίρασε ένα μικρό μέρος του στους ναύτες της και επειδή απείχε πολύ από το να αποζημιωθεί για τα έξοδα του πολέμου, ζήτησε τα καθυστερούμενα που της αναλογούσαν. Εν τω μεταξύ, τα πλοία της επέστρεψαν στο λιμάνι της, όπου παραμένουν ακίνητα εκεί.

ΑΘΗΝΑ 8 ΜΑΡΤΙΟΥ

Στις 25 Ιανουαρίου εμφανίστηκαν στην κυβέρνηση βουλευτές από τα Ψαρά³¹³, ζητώντας να μπορέσουν να ιδρύσουν μία πόλη στον Πειραιά. Ο εγωισμός

³¹² Αναφορά στους αντιπάλους των εμφυλίων πολέμων.

³¹³ Μετά την καταστροφή των Ψαρών (21-22/06/1824) από τον οθωμανικό στόλο οι διασωθέντες κατέφυγαν σε διάφορα νησιά του Αιγαίου με τους περισσότερους να συγκεντρώνονται στη Σύρο. Το Δεκέμβριο του 1824 Ψαριανοί εγκαταστάθηκαν στον Πειραιά. Οι Αθηναίοι, αν και αρχικά τους είχαν αποδεχτεί με ενθουσιασμό στη συνέχεια αντέδρασαν.

κάποιων Αθηναίων δεν άργησε να εξαπλωθεί στον λαό, ότι δηλαδή η νέα πόλη θα έκανε ζημιά στην Αθήνα. Οι άνθρωποι όμως, που δεν ονειροβατούν σχετικά με την ανεξαρτησία, την ελευθερία και την καινοτομία, υποδέχτηκαν τους Ψαριανούς με εκδηλώσεις χαράς, που έφτασαν σχεδόν στον υπέρμετρο ενθουσιασμό.

Οι βουλευτές, που διορίστηκαν από τους Αθηναίους, να διαπραγματευτούν αυτή τη συμφωνία, έκαναν τους Ψαριανούς να αισθάνονται ότι δεν μπορούσαν να αρνηθούν στους Αθηναίους το δικαίωμα να χτίζουν σπίτια στη νέα πόλη, καθώς και το δικαίωμα στις αποθήκες για χρήση του εμπορίου και ότι οι δύο πόλεις πρέπει να σχηματίσουν μόνο μία. Μόνο μία έπρεπε να είναι και η κυβέρνηση και αυτή να έχει την εξουσία.

Ορίστηκε, λοιπόν, ότι ο Πειραιάς θα περιβαλλόταν από προμαχώνες, όπου δύο μικρά οχυρά θα είχαν χτιστεί στο κέντρο και ένα τρίτο στην παραλία κοντά στο μέρος που λέγεται «Άμμος», για να κυριαρχεί σε όλη την ύπαιθρο.

Δύο αρχιτέκτονες διορίστηκαν από την κυβέρνηση για την κατασκευή της νέας πόλης με τη μεγαλύτερη δυνατή κανονικότητα.

Διαβάζουμε στον «Φίλο του Νόμου» ότι η ελληνική κυβέρνηση πραγματοποιεί αποφασιστικές κινήσεις, για να αφήσουν ελεύθερους πέντε Ευρωπαίους καπετάνιους, που πιάστηκαν την 1η Νοεμβρίου στη μάχη κοντά στην Κάντια [Κρήτη] επί του αιγυπτιακού στόλου μαζί με τα στρατεύματα, τα άλογα και τα πυρομαχικά. Είναι δύο Άγγλοι (Caffiere και Barbara από τη Μάλτα), δύο Αυστριακοί (Vincenzo Spremuda και Antonio Sburega) και ένας Ισπανός (Della Torre).

ΤΡΙΤΗ 18 ΜΑΪΟΥ 1825

(Συμπλήρωμα στο Νο 20)

ΝΗΣΙ ΤΗΣ ΚΑΝΤΙΑΣ [ΚΡΗΤΗ] 28 ΜΑΡΤΙΟΥ

(Από τον «Ανατολίτη Παρατηρητή»)

Ο Χουσεΐν μπέης³¹⁴ αναχώρησε χθες τη νύχτα για το Ρέθυμνο, όπου πρέπει να συγκεντρώσει ένα μέρος των στρατευμάτων του και ένα μέρος από αυτά της Κάντιας [Κρήτη], που αποτελούνται από Αλβανούς, και τα οποία προορίζονται για τον Μοριά. Μόνο περίπου τέσσερις χιλιάδες άνδρες θα παραμείνουν στο νησί της Κρήτης. Στην Κάντια 1.700, στο Ρέθυμνο 700, στα Χανιά 300, στον Κίσσαμο 400.

Το υπόλοιπο των στρατευμάτων θα διαιρεθεί και θα κατανεμηθεί στα απαραίτητα σημεία του νησιού, για την επιτήρηση και την ηρεμία των Ελλήνων.

Μετά την τρίτη αναχώρηση του Χουσεΐν για τον Μοριά, ο Hagi Abdullab θα παραμείνει στα Χανιά και ο Lorda Kiayassi θα πάει στο Ρέθυμνο.

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΥΔΡΑ 18 ΜΑΡΤΙΟΥ

(Τα τελευταία νούμερα του «Φίλου του Νόμου» της έντυπης εφημερίδας στην Ύδρα, εκφράζονται με τον εξής τρόπο, για να αναφέρουν την αποβίβαση του αιγυπτιακού στόλου στα νότια της Πελοποννήσου:

«Πολλοί αγγελιαφόροι έφτασαν στη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο] τον τρέχοντα Φεβρουάριο και ενημέρωσαν την κυβέρνηση ότι εμφανίστηκαν πολλά

³¹⁴ Ο Κιουτσούκ Χουσεΐν Μπέης ήταν γαμπρός και διάδοχος του Μεχμέτ Αλή. Έδρασε με απίστευτη σκληρότητα σε βάρος της Κρήτης, την οποία και κατόρθωσε να υποτάξει στα μέσα του 1824.

αιγυπτιακά πλοία στις 13 του ίδιου μήνα στις ακτές της Μεθώνης και της Κορώνης και ότι στις 15, είχαν αποβιβάσει 10.000 άνδρες σε έναν κόλπο, που βρίσκεται ανάμεσα σε αυτά τα δύο φρούρια. Αλλά, οι επίσημες ειδήσεις αναφέρουν ότι κατά την εμφάνιση του εχθρού στις ακτές μας, ένα σώμα στρατού αποτελούμενο κατά το μεγαλύτερο μέρος από Άραβες, έχοντας ενταχθεί στα στρατεύματα που πολιορκήσαν τη Μεθώνη και την Κορώνη, αναχώρησε αμέσως, για να συναντήσει τους Αιγύπτιους, οι οποίοι σταμάτησαν την πορεία τους κοντά στο Νεόκαστρο. Στις επιμέρους λεπτομέρειες που ακολούθησαν αυτή τη σύγκρουση, οι ειδήσεις αναφέρουν ότι οι Αιγύπτιοι υπέστησαν σημαντικές απώλειες. Ο πρώτος πλοίαρχος του Πασά βρέθηκε ανάμεσα στους αξιωματικούς της αποστολής που χάθηκαν. Χωρίς αμφιβολία δεν θα αργήσουμε να ακούσουμε ότι ξεκινά μια γενική επιχείρηση. Τα σθεναρά μέτρα που έχει ήδη λάβει η κυβέρνηση, μας δίνουν ελπίδα ότι όχι μόνο οι Αιγύπτιοι δεν θα εξασφαλίσουν καμία χρησιμότητα από αυτήν την τολμηρή επίθεση, αλλά ότι αυτά τα κατορθώματα, που πολλές φορές απεικονίζονται από τις νίκες μας, θα τους χρησιμεύσουν ως τάφος, όπως συνέβη και με τον Δράμαλη³¹⁵.

Στον δρόμο για τη Σμύρνη ακούμε περισσότερο ότι ο γιος του Πασά της Αιγύπτου θα έχει μόνο τη διοίκηση του τουρκικού στόλου και ότι ο Τοπάλ Πασάς, ο οποίος τον τελευταίο χρόνο μοιράστηκε μαζί του τη διαχείριση των ναυτικών υποθέσεων, δεν θα προέρχεται από την Κωνσταντινούπολη. Η εκστρατεία που ετοιμάζεται στη Σμύρνη εναντίον της Σάμου και την οποία θα υποστηρίζει ο οθωμανικός στόλος, αποτελείται από τα σχήματα των οκτώ Πασάδων, οι οποίοι θα έχουν αρχηγό τον Πασά της Σμύρνης. Αυτές οι πομπώδεις ανακοινώσεις, που δεν διαφέρουν σε τίποτα από αυτές των προηγούμενων ετών, δεν θυμίζουν στους Τούρκους τις καταστροφές που βίωσαν, όποτε τολμούσαν να αγγίζουν το «καταβρωχθιστικό» χώμα της Σάμου.

Είναι αποδεκτό ότι έχουν προκύψει σοβαρά ζητήματα μεταξύ του στρατηγού Τούρκου ηγέτη Ρεσίτ Πασά [Κιουταχί] και αρκετών Αλβανών ηγετών. Τέτοια διαμάχη εμπόδισε τον Ρεσίτ Πασά να ξεκινήσει την πορεία του, μην έχοντας μπορέσει να συγκεντρώσει αρκετά στρατεύματα. Η εμπροσθοφυλακή του, που ήθελε να διεισδύσει στην Ακαρνανία, λέγεται ότι ηττήθηκε.

Ένα τμήμα του ελληνικού στόλου έφτασε στην Πάτρα».

ΚΥΡΙΑΚΗ 22 ΜΑΪΟΥ 1825

No 21

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΖΑΚΥΝΘΟΣ 30 ΜΑΡΤΙΟΥ

Ο αιγυπτιακός στρατός, που είχε αποβιβαστεί στο νότιο άκρο της Μεσσηνίας, με αριθμό 8.000 ανδρών, μεταξύ των οποίων εκατό ΠιEMONΤΕΖΟΙ και μερικοί Γάλλοι, προερχόμενοι από το τάγμα, που παρουσιάστηκε ενώπιον του Δούκα του Angonlem στο πέρασμα του Bidassoa, κατατροπώθηκε από τους Έλληνες³¹⁶. Έχοντας προχωρήσει προς το Ναβαρίνο, ένα μέρος αυτού του στρατού χτυπήθηκε στα φαράγγια του όρους Αγίου Νικολάου στις 8 αυτού του μήνα, ενώ το άλλο έχασε το πυροβολικό του, που αποτελείτο από δεκαπέντε πυροβόλα της υπαίθρου, στον Ελαιώνα ή *Περιφέρεια των ελαιόδεντρων*. Μετά από αυτές τις ήττες, στις οποίες ο

³¹⁵ Πρόκειται για τη λεγόμενη καταστροφή του Δράμαλη (26/07/1822), όταν οι Έλληνες με αρχηγό τον Θ. Κολοκοτρώνη κατατρόπωσαν τον στρατό του στα Δερβενάκια, αφήνοντας στο πεδίο της μάχης πολλούς νεκρούς και τραυματίες.

³¹⁶ Πρόκειται μάλλον για ανακρίβεια.

εχθρός είχε 1.100 νεκρούς και τραυματίες, πρέπει να κατευθύνθηκε στις περιοχές της Μεθώνης και της Κορώνης. Από τότε οι Έλληνες κατάφεραν να καταστρέψουν πολλά μεταγωγικά πλοία και να αρπάξουν κάποια άλλα, που ήταν φορτωμένα με τρόφιμα. Οι ασθένειες άρχισαν να γίνονται αισθητές στον αιγυπτιακό στρατό, και αν είναι αλήθεια ότι οι Βρετανοί έκαναν, όπως λέγεται, μια πλοήγηση πριν από την Αλεξάνδρεια, για να αποκαταστήσουν ορισμένα λάθη για τα οποία κατηγορούν τον Μεχμέτ Αλή, η Πελοπόννησος θα μπορούσε κάλλιστα να γίνει ο τάφος του γιου του Ιμπραήμ.

Η Πάτρα είναι πάλι πολύ καλά αποκλεισμένη από ξηρά και θάλασσα. Είναι γνωστό ότι ο Χουρσίτ Πασάς δεν έχει καταφέρει ακόμα να συγκεντρώσει 6.000 άνδρες στο αρχηγείο του, στην Άρτα. Ο Ομέρ Βρυώνης, που εδραίωσε κρυφά τις επιχειρήσεις του, τώρα ζει πότε στο Μπεράτ και πότε στα Γιάννινα. Ο Μουσταί Πασάς της Σκόδρας, αρνήθηκε κατηγορηματικά να προελάσει φέτος και οι δικοί του, που ήδη χτυπήθηκαν δύο φορές στην Αιτωλία, θα παραμείνουν στα βουνά τους.

Ο Ντερβίς Πασάς δεν έχει 10.000 ονόματα κάτω από το λάβαρό του. Ο Οδυσσέας [Ανδρούτσος], στον οποίο στηρίχθηκε, τον εγκατέλειψε, όπως λέγεται ότι τον εγκατέλειψαν όλοι οι στρατιώτες του. Έβαλαν στρατεύματα να βαδίσουν, για να τον αιφνιδιάσουν και να εξακριβώσουν ότι αυτή τη στιγμή βρίσκεται στα βουνά του Παρνασσού.

Η ελληνική ομάδα, με διοικητή τον ναύαρχο Μιαούλη- Βώκο, απέπλευσε από την Ύδρα στις 14 Μαρτίου, για να συναντήσει τον Καπουδάν Πασά και να τον εμποδίσει να σώσει την Πάτρα. Είναι γνωστό ότι αυτός ο αρχηγός έχει επιβιβαστεί στα πλοία του με 5 έως 6.000 Ασιάτες. Όλοι ανακοινώνουν ότι αυτή η εκστρατεία θα πραγματοποιηθεί για τους Τούρκους, όπως και οι προηγούμενες. Οι Έλληνες και η ελληνική κυβέρνηση καταλαβαίνουν ο ένας τον άλλον τέλεια και εμψυχώνονται από ένα τόσο ενεργητικό πνεύμα, όπως τις πρώτες ημέρες της εξέγερσης. Είναι πλέον πεπεισμένοι ότι για να επιφέρουν ειρήνη και ανακωχή, θα πρέπει να το κατορθώσουν αυτό, μόνο με τα όπλα και έχοντας πάντα πίστη για τη νίκη στο λάβαρο του Σταυρού.

ΤΡΙΤΗ 24 ΜΑΪΟΥ 1825
(Συμπλήρωμα στο Νο 21)
Επιχειρήσεις στην Ελλάδα
ΖΑΚΥΝΘΟΣ 18 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

Εδώ είναι η σύνοψη των στρατιωτικών γεγονότων που έλαβαν χώρα στο ξεκίνημα της εκστρατείας του Ιμπραήμ μέχρι σήμερα. Γύρω στο τέλος του Φεβρουαρίου ο αιγυπτιακός στόλος με αρχηγό τον Ιμπραήμ, γιο του Μεχμέτ Αλή, αποβιβάστηκε στην Κορώνη και στη Μεθώνη με 4.500 στρατιώτες και λίγες ημέρες μετά, μία δεύτερη διαιρεμένη ίση δύναμη (2.250). Μετά από αυτή την επιχείρηση, τρεις φρεγάτες, δύο κορβέτες και έξι πολεμικά πλοία, εμφανίστηκαν στις 27 Μαρτίου στον κόλπο μας [στη Ζάκυνθο], όπου ο πράκτορας του βεζίρη της Αιγύπτου ονόματι Κοκκίνης ενημέρωσε ότι υπήρχαν μόνο τέσσερα ελληνικά πλοία που είχαν μισθωθεί στον αποκλεισμό. Ο στολίσκος αποφάσισε τότε να κινηθεί προς εκείνη τη μεριά. Κατά συνέπεια, πήρε τότε υπό τη συνοδεία του μια νηοπομπή αποτελούμενη από δέκα φραγκικά πλοία φορτωμένα με προμήθειες από την Κωνσταντινούπολη και την Αλεξάνδρεια, για να τη συνοδεύσει έως τη Ναύπακτο [Λεπάντο].

Στις 28 Μαρτίου πληροφορηθήκαμε ότι οι Αιγύπτιοι είχαν καταστρέψει τα γειτονικά χωριά στην Κορώνη και τη Μεθώνη, τα οποία οι κάτοικοι είχαν εγκαταλείψει, για να πάνε στην Καλαμάτα. Ακούσαμε καλά ακόμη και ότι ο στρατός του Ιμπραήμ διοικείτο από έναν επονομαζόμενο Joseph Seve, πρώην Γάλλο

συνταγματάρχη, που τώρα ονομάζεται Σουλεϊμάν Πασάς, και ότι το πεζικό τελούσε υπό τις διαταγές - ενός σίγουρα γαλλικής καταγωγής.

Την 1^η Απριλίου η ομάδα του ναύαρχου Μιαούλη, ενισχυμένη με 40 πανιά [ιστιοφόρα] βρισκόταν στην περιοχή της Σάμου, για να παρακολουθεί τις κινήσεις του Καπουδάν Πασά.

Στις 7 Απριλίου τρία πλοία προερχόμενα από τη Σύρο, την Αλεξάνδρεια και τα Κύθηρα, λένε ότι συνάντησαν κοντά στη Μεθώνη μία ομάδα με 35 ελληνικά ιστιοφόρα με διοικητή τον ναύαρχο Σαχτούρη, που συμμετείχε σε μία συμπλοκή, όπως αναφέρουν οι Έλληνες, εναντίον των Αιγυπτίων ανάμεσα στο Ναβαρίνο και τη Μεθώνη.

Ο Νικήτας ο Τουρκοφάγος, απογοητευμένος από τον Ζαΐμη, που τον είχε εξαπατήσει, είχε υποχωρήσει κοντά στον Αστακό της Ακαρνανίας.

Στις 11 Απριλίου ο πρόεδρος Κουντουριώτης ανέλαβε δράση με δικτατορική εξουσία, έχοντας μαζί του τον Κωνσταντίνο Μπότσαρη και τον Μαυροκορδάτο με οκτώ χιλιάδες άνδρες. Ήταν ενέργειες που πραγματοποιήθηκαν για την υπεράσπιση του Ναβαρίνου. Βρίσκονταν σε εκείνο το σημείο χίλιοι πεντακόσιοι άνδρες σε φρουρά, ενώ στο πυροβολικό υπηρετούσαν Υδραίοι πυροβολητές. Ένα πυροβόλο μεγάλου διαμετρήματος είχε τοποθετηθεί στο νησί της Σφακτηρίας, για να υπερασπίζεται την είσοδο του λιμανιού με μία φρουρά πεντακοσίων ανδρών.

Στις 15 Απριλίου το πρωί έφτασε στην παραλία από Ζάκυνθο, ένα πολεμικό σπετσιώτικο πλοίο, σταλμένο από τον ναύαρχο Σαχτούρη, για να αγοράσει τρόφιμα και πολεμικά πυρομαχικά που του είχαν τελειώσει.

Στις 16 Απριλίου το Ναβαρίνο πολιορκείται για τρεις ημέρες και αμύνεται ηρωικά. Και μπορώ να σας διαβεβαιώσω ότι δεν θα βγει από την Πελοπόννησο ούτε ένας Τούρκος μόνος. Ο στρατός μας είναι γεμάτος οργή και οι Αιγύπτιοι υποφέρουν στην περιορισμένη τους περιοχή. Ανήμερα του Πάσχα (10 Απριλίου) τους σκοτώσαμε 400 άντρες. Δυστυχώς πρέπει να λυπόμαστε για την απώλεια του τρίτου γιου του Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη, ο οποίος από το 1821 έχασε έναν αδερφό, δύο παιδιά, έναν κουνιάδο και δύο εγγόνια. Αυτός ο γενναίος νεαρός συνέστησε πεθαίνοντας στους δικούς του, τον πατέρα, τους συγγενείς του και σε όλους τους παρευρισκόμενους Έλληνες, να μην τον θρηνήσουν, αλλά να εκδικηθούν γι' αυτόν εξοντώνοντας τους βαρβάρους³¹⁷.

Στις 17 Απριλίου αναχώρησαν από τη Ζάκυνθο για το Ναβαρίνο μέσω ελληνικών πλοίων κάποιες προμήθειες τροφίμων και πυρομαχικών. Η ελληνική κυβέρνηση έχει αυτή τη στιγμή 35.000 άνδρες στη δικαιοδοσία της και ο αριθμός αυξάνεται καθημερινά.

ΚΕΡΚΥΡΑ 6 ΜΑΪΟΥ 1825

(συγκεκριμένη επιστολή)

Έχουμε ορισμένα νέα από τα κάστρα του Μοριά, ότι ο αιγυπτιακός στρατός απέναντι στο Ναβαρίνο, με διοικητή τον Ιμπραήμ Πασά, άρχισε εδώ και μερικές ημέρες τον βομβαρδισμό εκείνου του φρουρίου και σε διάφορα σημεία έκανε ρήγμα σημαντικό και ότι θα ήταν πολύ εύκολο για τους Τούρκους να μπουν σε αυτό, αλλά κανείς δεν είχε το κουράγιο να αντιμετωπίσει την ίδια υποδοχή, όπως στο φρούριο των Ψαρών. Ας προστεθεί ότι είχαν μπει και 13 οπλισμένα ελληνικά καράβια σε εκείνο το λιμάνι, για να προστατεύουν το φρούριο όσο το δυνατόν περισσότερο.

³¹⁷ Στις 14/04/1825 σκοτώθηκε πάνω στις επάλξεις ο γιος του Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη, Ιωάννης, σε ηλικία 19 ετών.

Ανακοινώνουμε ακόμα ότι έφτασε ο Οθωμανός διοικητής της Ρούμελης Μεχμέτ Ρεσίτ Πασάς [Κιουταχής] με 20 χιλιάδες Αλβανούς κοντά στο Μεσολόγγι³¹⁸, όπου τα νερά του ποταμού Ασπροποτάμου (πρώην Αχελώου), τον εμπόδισαν να επιτεθεί σε εκείνη την τοποθεσία και περιμένει την πτώση των νερών (άμπωτη), για να προχωρήσει προς τα εμπρός. Οι Έλληνες τους περιμένουν καρτερικά. Αυτό είναι σίγουρο νέο.

Σήμερα ακούγεται για μεγάλη νίκη των Ελλήνων. Σε δυσμενή θέση βρίσκεται ολόκληρος ο αιγυπτιακός στρατός στο Μεσολόγγι, καθώς γίνεται λόγος για 2.000 νεκρούς Τούρκους. Μας λείπουν ωστόσο, αξιόπιστες πληροφορίες. Πιστεύεται ότι μπορεί να έγινε μεγάλη σφαγή και η έκβαση συμφέρει τους Έλληνες, αλλά είναι συνετό να περιμένουμε επιβεβαίωση.

ΚΥΡΙΑΚΗ 29 ΜΑΪΟΥ 1825

No 22

Επιχειρήσεις στην Ελλάδα
ΚΕΡΚΥΡΑ 29 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

Από το Ναβαρίνο έφτασε στο δικό μας λιμάνι ένα αγγλικό πολεμικό καράβι. Με αυτό το μέσο έγινε γνωστό ότι η νέα εκστρατεία ξεκίνησε με δυσϊώνες προβλέψεις για τον οθωμανικό στρατό, π.χ. ότι τόσο η εκστρατεία του ανώτατου διοικητή στη δυτική Ελλάδα (του Κιουταχή) όσο και αυτή του Ιμπραήμ Πασά στον Μοριά, υπέστησαν αξιοσημείωτες καταστροφές. Ο τελευταίος έχει το μεγαλύτερο μέρος του στρατού του σε αρκετές αναμετρήσεις, στις οποίες κατατάχθηκαν περίπου 1.000 Ευρωπαίοι τυχοδιώκτες. Ο Ιμπραήμ κατέφυγε στη Μεθώνη, προφανώς για να περιμένει την τρίτη αποστολή των στρατευμάτων, που επρόκειτο να φτάσουν στο λιμάνι εκείνο από το νησί της Κρήτης. Είχε δέκα καπετάνιους των ξένων στρατευμάτων που ήταν στην υπηρεσία του, υπό την υποψία ότι ήταν με το μέρος των Ελλήνων και επομένως συνεισφέρονε στην ήττα των αιγυπτιακών στρατευμάτων.

Ίδια επιτυχία σημείωσαν και οι Έλληνες στην Ακαρνανία. Ο Ρεσίτ Πασάς [Κιουταχής] μετακινήθηκε τη νύχτα από τον Καρβασαρά [Αμφιλοχία] και επιτέθηκε στους Έλληνες, ελπίζοντας να τους αιφνιδιάσει, αλλά ο Καραϊσκάκης³¹⁹ απέκρουσε τον εχθρό, παίρνοντας το βάρος πάνω του.

Συγχρόνως οι Τούρκοι επιτέθηκαν στο σώμα που διοικούσαν οι Τσόνγκα, Μπότσαρης και Στουρνάρης στη θέση Παλαιοκατούνα και εκεί οι Τούρκοι χτυπήθηκαν ολοσχερώς. Ωστόσο, δεν υπάρχουν θετικά νέα για αυτά τα τελευταία γεγονότα, ούτε μπορούμε να έχουμε αναλυτικές πληροφορίες από την εφημερίδα του Μεσολογγίου («Ελληνικά Χρονικά»).

³¹⁸ Στις 15 Απριλίου 1825 ο Κιουταχής με 6.000 Τούρκους άρχισε τη δεύτερη πολιορκία του Μεσολογγίου. Ταυτόχρονα μια άλλη στρατιωτική δύναμη αποτελούμενη από 10.000 άνδρες στάλθηκε από αυτόν, για να καταλάβει τα Σάλωνα [Αμφισσα] και ολόκληρη την ανατολική Στερεά Ελλάδα. Βλ. σχετικά Χρονολόγιο Ελληνικής Επανάστασης - Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας - Επίσημη Ιστοσελίδα (mil.gr), 15/07/2022.

³¹⁹ Ο Γεώργιος Καραϊσκάκης (Σκουληκαριά Άρτας ή Μαυρομμάτι Καρδίτσας 1782 – Φάληρο 1827) υπήρξε αρχικά κλέφτης και στη συνέχεια σπουδαίος αρματολός και ικανότατος αρχιστράτηγος σε σημαντικότερες μάχες της Ελληνικής Επανάστασης. Διέπρεψε κυρίως ως αρχιστράτηγος των ελληνικών δυνάμεων στην περιοχή της Στερεάς Ελλάδας, συμβάλλοντας στην απελευθέρωση σχεδόν όλων των εδαφών της. Απεβίωσε ανήμερα της ονομαστικής του εορτής (23 Απριλίου 1827) από θανάσιμο τραύμα, προκαλώντας πανελλήνια θλίψη. el.wikipedia.org/wiki/Γεώργιος_Καραϊσκάκης, 18/07/2022.

Χθες το απόγευμα έφτασε εδώ ένα γρήγορο μήνυμα, το οποίο απέστειλε ο σύμβουλος της Πρέβεζας. Ο διοικητής Ρεσίτ [Κιουταχής] είχε φτάσει στην πόλη αυτή, οπότε φαίνεται ότι δεν υπάρχει αμφιβολία για τις απώλειες που υπέστη ο στρατός του, στον οποίο ως γνωστόν του έχει ανατεθεί η κατάληψη της δυτικής Ελλάδας.

ΚΥΡΙΑΚΗ 5 ΙΟΥΝΙΟΥ 1825

№ 23

ΑΝΑΤΟΛΗ

ΥΔΡΑ 2 ΑΠΡΙΛΗ

Γράμματα από το Μεσολόγγι αναφέρουν ότι ο Ομέρ Βρυώνης, ο μόνος στρατηγός που μπορούσε να αντιτάξει τα στρατιωτικά του ταλέντα στην εμπειρία των Ελλήνων καπεταναίων, στραγγαλίστηκε στο Μπεράτ με εντολή του Σουλτάνου³²⁰. Ανακοινώνεται ακόμη ότι ο Άγγλος αρμοστής των Επτανήσων διέταξε τους αντάρτες Ζαΐμη και Λόντο, που κατέφυγαν στο νησί Κάλαμος, να εγκαταλείψουν τα νησιά του Ιονίου σε τρεις ημέρες.

ΚΕΡΚΥΡΑ 7 ΜΑΪΟΥ

Φτάνουν αυτή τη στιγμή οι αποστολές που μεταφέρουν την είδηση ότι ο Σαχτούρης τη νύχτα κυρίευσε 17 πλοία, που ήταν αγκυροβολημένα στο λιμάνι της Μυτιλήνης και είναι τα ίδια με τα οποία πήγαν πέρυσι οι Τούρκοι στα Ψαρά, τα οποία ήταν φορτωμένα με προμήθειες και πυρομαχικά. Οι Έλληνες τα εντόπισαν τη στιγμή που επρόκειτο να ενωθούν με τον στόλο του Μεχμέτ Αλή και να επιχειρήσουν μία τρίτη απόβαση, για να εφοδιάσουν τους Αιγύπτιους. Αλλά, ο περίφημος Σαχτούρης τα κυρίευσε και τα οδήγησε στο Ναύπλιο, όπου είναι ακόμα φορτωμένα με τα εμπορεύματα που είχαν. Ο Μιαούλης συνάντησε τον στόλο του Μεχμέτ Αλή, ο οποίος αποτελείτο από 90 καράβια μικρά και μεγάλα και τον νίκησε καίγοντας μία φρεγάτα, βυθίζοντας 12 πλοία και παίρνοντας στη δικαιοδοσία του άλλα εννέα. Τα υπόλοιπα διασκορπίστηκαν εδώ και εκεί κυνηγημένα από τους δικούς μας. Στο Ναβαρίνο οι Έλληνες περικύκλωσαν τους εχθρούς, που είχαν απομείνει, και έχοντας διακόψει την επικοινωνία τους με την Μεθώνη, θα πεθάνουν όλοι από την πείνα ή θα παραδοθούν, κατά την κρίση τους. Ο κλοιός που τους περιβάλλει ξεπερνά τους 14.000 άνδρες. Σ' αυτόν περιλαμβάνονται 300 πυροβολητές και 800 πεζοί των τακτικών στρατευμάτων.

ΑΛΛΑ ΣΤΙΣ 8 ΜΑΪΟΥ

Ο εχθρός έχει νικηθεί από την πλευρά του Αιτωλικού και είναι υπολογισμένο ότι ήταν 20.000 άντρες. Ακολούθησε η επίθεση με τη Δύση του ηλίου και οι Αλβανοί γύρισαν την πλάτη στον διοικητή της Ρούμελης Κιουταχή, παίρνοντας τον δρόμο για τα χωριά τους. Στη μάχη αυτή ο διάσημος Νικήτας³²¹ μπήκε στις τάξεις του εχθρού και δεν ήταν ικανοποιημένος με το αίμα που είχε χύσει νωρίτερα. Μετά από 3 ώρες,

³²⁰ Αποτελεί λανθασμένη είδηση, καθώς αυτός πέθανε αργότερα, το 1828.

³²¹ Ο Νικήτας Σταματελόπουλος, ή Νικηταράς (Νέδουσα Μεσσηνίας 1781 - Πειραιάς 25 Σεπτεμβρίου 1849) έμεινε γνωστός στην ιστορία με το ψευδώνυμο «Τουρκοφάγος», όταν στη μάχη των Δολιανών εξόντωσε μεγάλο αριθμό Τούρκων. Συντηρούσε δικό του σώμα ενόπλων ανδρών που προέρχονταν από διάφορες περιοχές της Ελλάδας. Έλαβε μέρος και ξεχώρισε και σε μάχες, όπως του Βαλτετσίου, της Τριπολιτσάς, των Δερβενακίων, του Αγιοοριού, του Μεχμέταγα και της Αράχοβας. Αγ. Σ. Αγαπητός, *Οι Ενδοξοί Έλληνες του 1821...ό.π.*, σ. 213-214.

εμφανίστηκε ξανά ανάμεσα στους συντρόφους του, που πίστευαν ότι χάθηκε και τους εμπύχωσε με το σπαθί στο χέρι και με περήφανο βλέμμα τους κάλεσε να συνεχίσουν τον αγώνα, ώστε να μπορέσει να διώξει τον εχθρό 6 ώρες μακριά. Έχασαν 3.000 άνδρες, που έμειναν στο πεδίο της μάχης, ενώ 600 τραυματίστηκαν. Λέγεται ότι στην κατάσταση όπου βρέθηκαν, λίγοι θα μπορέσουν να σώσουν τη ζωή τους, επειδή κατέχονταν από τους Έλληνες όλα τα σημεία της διέλευσής τους. Δώδεκα πλοία έφτασαν στο Μεσολόγγι και άλλα δέκα για τον αποκλεισμό των ακτών της Ηπείρου και της Αλβανίας. Τα πράγματα στο Ναβαρίνο, έχουν όπως προαναφέραμε.

Εν τω μεταξύ, ο Ιμπραήμ έγραφε στον πατέρα του, ζητώντας, επειδή είχε καταλάβει τη μισή Πελοπόννησο, ενθουσιασμένος να του στείλει στρατεύματα και προμήθειες για την ενίσχυση των σημείων του. Είχε παραδώσει αυτές τις επιστολές σε έναν καπετάνιο ενός Αμερικανού μπρικιού, ο οποίος τις παρέδωσε στον Μιαούλη, παρακαλώντας τον να του δώσει την άδεια να πολεμήσει κι αυτός εναντίον του Ιμπραήμ, όπως και του χορηγήθηκε.

Οι ελληνικές δυνάμεις του Ναβαρίνου στο τελευταίο συμβάν, αυξήθηκαν σε 12.000 άνδρες, συμπεριλαμβανομένων 300 Σπαρτιατών υπό την ηγεσία του Μαυρομιχάλη, που ήθελε να εκδικηθεί το αίμα του γιου του που πέθανε στο πεδίο της μάχης στις πρώτες επιθέσεις.

Στο Αιτωλικό, οι δικοί μας αιχμαλώτισαν έναν αξιωματούχο και σκότωσαν έναν άλλον στο πεδίο της μάχης με το όνομα Σαλίτ-Μπέη (Salit Bey). Ο Ιμπραήμ αποσύρθηκε στη Μεθώνη. Η Πάτρα θα δεχθεί σύντομα επίθεση, αφού έχει ήδη διαταχθεί η κατάληψη όλων των φρουριών³²².

Τα γράμματα από την Οδησό φανερώνουν ότι υπάρχει γενικά η πεποίθηση ότι αυτή η εκστρατεία θα είναι εξίσου επαίσχυντη, και ίσως ακόμη πιο καταστροφική για την Οθωμανική Πύλη από τις τέσσερις προηγούμενες. Μερικοί Ρώσοι ναυτικοί που πέρασαν τους μήνες Φεβρουάριο και Μάρτιο στο λιμάνι της Κωνσταντινούπολης, όπου έμεναν τα πλοία τους φορτωμένα, λένε ότι δεν έχουν δει τίποτα πιο αξιοθρήνητο από τα πληρώματα του στόλου του Καπουδάν Πασά. Αποτελούνταν σε μεγάλο βαθμό, από αλήτες και ζητιάνους, που είχαν συγκεντρωθεί στις συνοικίες της πρωτεύουσας.

ΤΡΙΤΗ 7 ΙΟΥΝΙΟΥ 1825
(Συμπλήρωμα στο Νο 23)
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΗ
ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ 6 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

Η ελληνική κυβέρνηση προώθησε τη δημόσια εκπαίδευση, παρά τα εμπόδια του πολέμου. Η πόλη του Άργους διαθέτει πλέον δημοτικό σχολείο όπου διδάσκεται η γλώσσα του Ομήρου, η Ιστορία, η Φιλοσοφία και πολλές ξένες γλώσσες. Μια σχολή Μυθολογίας, που ιδρύθηκε σε αυτήν την πόλη μετά την Επανάσταση, συγκεντρώνει διακόσιους φοιτητές, και λειτουργεί ήδη ως εκκολαπτήριο υποκειμένων ικανών να διαδώσουν αυτή την εξαιρετική μέθοδο της εκπαίδευσης στα μέρη της Ελλάδας, που είναι ακόμα στερημένα. Στην Αθήνα, που μοιάζει να είναι προορισμένη να φωτίσει ανά πάσα στιγμή την υπόλοιπη Ελλάδα, οι δύο σχολές διδασκαλίας, αν και πολύ ευρύχωρες, δεν μπορούν να συγκρατήσουν το πλήθος των νέων, που ορμούσε από παντού, για να λάβει τα πρώτα στοιχειώδη γράμματα. Στο νησί της Τήνου παρουσιάστηκαν δύο τραγωδίες, η μία με τίτλο: «Μάρκος Μπότσαρης» και η άλλη «Μεγακλής».

³²² Ωστόσο, αυτό δεν συνέβη ποτέ.

Επιστολές από το Ναύπλιο, ανακοινώνουν ότι μπήκαν στην Πάτρα αρκετά πολεμικά πλοία που μεταφέρουν εχθρούς.

Λέγεται ότι ένα τμήμα του ελληνικού στόλου με 30 πλοία υπό την ηγεσία του Σαχτούρη έχει φύγει σίγουρα, καθώς και 7 ή 8 πυρπολικά πλοία υπό τη διεύθυνση του Κανάρη.

Ανακοινώθηκε ότι ένα δεύτερο ελληνικό τμήμα ίσο με το πρώτο, θα σαλπάρει σε ένα δεκαπενθήμερο για να πάει να περιμένει στην Τένεδο την εξόρμηση του στόλου της Κωνσταντινούπολης.

ΖΑΚΥΝΘΟΣ 14 ΜΑΪΟΥ

Χθες έφτασε εδώ, ένα γενοβέζικο καράβι, προερχόμενο από την Καλαμάτα, του οποίου ο καπετάνιος κατέθεσε ότι, αφού προσλιμενίστηκε στο ταξίδι του στη Μεθώνη, βρήκε 20 μεταγωγικά πλοία, εν μέρει τουρκικά και εν μέρει ευρωπαϊκά υπό την επίβλεψη /ακολουθία μίας φρεγάτας, μίας κορβέτας και ενός πολεμικού μπρικιού. Τα εν λόγω πλοία είχαν μεταφερθεί από την Κρήτη απ' ό,τι είχε απομείνει από τα αιγυπτιακά στρατεύματα, που μόλις αποβιβάστηκαν, κινήθηκαν προς το Ναβαρίνο και κατέλαβαν τον υπάρχοντα βράχο στις εκβολές εκείνου του λιμανιού με μεγάλη σφαγή από τη μια πλευρά και από την άλλη πλευρά. Στις 11 του μήνα, γύρω στις 6 το απόγευμα, 8 ελληνικά πλοία εμφανίστηκαν μπροστά στη Μεθώνη, με μερικά πυρπολικά, στα οποία έβαλαν φωτιά οι Έλληνες κατευθύνοντάς τα εναντίον του τουρκικού στόλου και, με εξαίρεση μία μόνο φρεγάτα, η οποία σώθηκε με το να σαλπάρει αμέσως, όλα τα άλλα τουρκικά πλοία, η κορβέτα και το μπρίκι, παραδόθηκαν στις φλόγες. Ο Γενοβέζος ήταν θεατής όλων αυτών και στο πλησίασμα της νύχτας απέπλευσε και συνεχίζει την πορεία του μέχρι αυτή τη στιγμή. Το επόμενο απόγευμα, ευρισκόμενος στα υψώματα του Ναβαρίνου, είδε γύρω στα μεσάνυχτα μία μεγάλη φωτιά από μακριά και άκουσε έναν κρότο τόσο δυνατό, που το πλοίο του ταρακουνήθηκε σαν να γινόταν σεισμός. Υπέθεσε ότι η ελληνική μεραρχία πήγε στο Ναβαρίνο και με τα μέσα των πυρπολικών της κατάφερε να ανατινάξει μία ή και περισσότερες τουρκικές φρεγάτες, οι οποίες βρίσκονταν σ' εκείνο το λιμάνι. (Ένα αυστριακό πλοίο, που έφτασε στην Τεργέστη ερχόμενο από τη Ζάκυνθο, απ' όπου αναχώρησε στις 16 Μαΐου, επιβεβαίωσε όλα τα παραπάνω νέα).

Μία αγγλική φρεγάτα έφτασε εδώ (Ζάκυνθο) από το Μεσολόγγι και μεταφέρει ότι στις 11 του μήνα οι Έλληνες έκαναν μία εξόρμηση από το Μεσολόγγι και το Αιτωλικό και επιτέθηκαν στους Τούρκους, που ήταν στρατοπεδευμένοι έξω και τους απώθησαν με μεγάλη απώλεια έως τον Ασπροπόταμο³²³.

ΤΡΙΤΗ 14 ΙΟΥΝΙΟΥ 1825

(Συμπλήρωμα στο Νο 24)

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Η προσωρινή κυβέρνηση της Ελλάδας, λαμβάνοντας υπόψη ότι η παράδοση των φρουρίων της Πάτρας και της Ναυπάκτου παίζει σημαντικό ρόλο για την εγκαθίδρυση της Ανεξαρτησίας, γι' αυτό και οι κινήσεις των ελληνικών στρατευμάτων πρέπει να είναι γρήγορες και τακτικές και ότι οι μακροχρόνιες διαβουλεύσεις θα παρεμπόδιζαν την πορεία των εργασιών, εναπέθεσε την εμπιστοσύνη στην ικανότητα της προεδρίας του εκτελεστικού συμβουλίου, διόρισε

³²³ Οι πολιορκημένοι Μεσολογγίτες επιχείρησαν στις 6 Μαΐου (1825) την πρώτη τους Έξοδο από την πόλη, ενεργώντας αιφνιδιαστικά κατά των πολιορκητών τους και προκαλώντας τους σοβαρές απώλειες. Χρονολόγιο Ελληνικής Επανάστασης - Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας - Επίσημη Ιστοσελίδα (mil.gr), 19/07/2022.

τον Γιώργο Κουντουριώτη ως αρχιστράτηγο όλων των σωμάτων στρατού που βρίσκονται στην Πελοπόννησο, με ικανότητα διάθεσης, όσον αφορά αυτά τα στρατιωτικά σώματα και τον ναυτικό στόλο που περνά μπροστά από τον Κορινθιακό κόλπο, όλων των εξουσιών που παρέχει το σύνταγμα στο εκτελεστικό συμβούλιο. Η κυβέρνηση, από την πλευρά της, ανέλαβε να παράσχει στον πρόεδρο τα απαραίτητα ποσά για την αμοιβή και τις προμήθειες των χερσαίων και θαλάσσιων στρατών, που θα έχει υπό τις διαταγές του και τον εξουσιοδότησε να δανείζεται για λογαριασμό του δημόσιου ταμείου.

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ 14 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1825

Σήμερα ενημερωθήκαμε από αγγελιαφόρο προερχόμενο από το Ναβαρίνο ότι έφτασε εκεί ο πρόεδρος της εκτελεστικής κυβέρνησης και μας δίνει νέα για τα γεγονότα που έλαβαν χώρα στις 7 και 8 του τρέχοντος μήνα.

Ο ελληνικός στρατός τότε, αποτελούμενος από 5.000 άνδρες κατέλαβε τρεις λόφους σχηματίζοντας ημικύκλιο. Τα δύο άκρα θεωρούνταν ασφαλή, καθώς είχαν ταμπούρια. Επειδή το κεντρικό σημείο των δυνάμεων δεν είχε ταμπούρια, έπεισαν τον αρχηγό του στρατού Κυριάκο Σκούρτη³²⁴ να σχηματίσει την άμυνα και να οργανώσει την αντεπίθεση μόνο με τις δικές του δυνάμεις.

Στις 7 του τρέχοντος, ο εχθρός έθεσε σε κίνηση τα ελεγχόμενα στρατεύματά του, επιτιθέμενος στην αριστερή πλευρά με δύο πτέρυγες και με άλλες δύο στα δεξιά με τρία κανόνια και έναν όλμο βομβών.

Με δύο άλλες πτέρυγες αποτελούμενες από ένα σημαντικό αριθμό Μαμελούκων επιτέθηκε στο κέντρο, στο οποίο προκάλεσε σοβαρές ζημιές στους Έλληνες.

Ο αγώνας ήταν παντού έντονος. Οι ελληνικές πλευρές αντιστάθηκαν παρά τις 300 οβίδες και τις εχθρικές βόμβες που ρίχτηκαν εναντίον τους, αλλά το κέντρο τους καταστράφηκε.

Μόλις ο Κώστας Μπότσαρης έγινε διοικητής του αριστερού κέρατος, όρμησε με εκατό και περισσότερους εκλεκτούς στρατιώτες, για να βοηθήσει το κέντρο, αλλά ήταν πολύ αργά. Αφού βρέθηκε στη μέση των σφαγών, επιτέθηκε στον εχθρό, σκότωσε πολλούς, αλλά βρέθηκε πίσω από αυτούς και μετά βίας άνοιξε δρόμο, για να σωθεί με τη θυσία 24 δικών του. Ο διοικητής Σκούρτης υποχώρησε τότε και έχασε 250 από τους άνδρες του, ακόμη και από τον εχθρό που μείωσε πολύ το εγχείρημα για την απώλεια ενός τριπλάσιου, ή τουλάχιστον ενός διπλάσιου αριθμού³²⁵.

³²⁴ Πλοίαρχος από την Ύδρα, ο οποίος έμεινε γνωστός κυρίως για το γεγονός ότι το 1825, αν και ναυτικός και μεγάλος σε ηλικία, διορίστηκε από την κυβέρνηση Κουντουριώτη αρχιστράτηγος των χερσαίων δυνάμεων. Η ολοκληρωτική ήττα των Ελλήνων αγωνιστών στη μάχη στο Κρεμμύδι (07/04/1825) προκάλεσε την οργή των υπόλοιπων οπλαρχηγών που συμμετείχαν στη σύγκρουση, καθώς ο ίδιος θεωρήθηκε ως ο βασικός υπεύθυνος για την αποτυχημένη έκβαση της μάχης, με αποτέλεσμα να αντικατασταθεί από τον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη, που μέχρι τότε ήταν φυλακισμένος ως αντικυβερνητικός. Κυριάκος Σκούρτης - Βικιπαίδεια (wikipedia.org), 19//07/2022.

³²⁵ Αναφέρεται στη μάχη στο Κρεμμύδι που πραγματοποιήθηκε στις 7 Απριλίου 1825. Η κυβέρνηση του Γεώργιου Κουντουριώτη διόρισε αρχηγό των χερσαίων δυνάμεων τον παντελώς αδαή από πόλεμο ξηράς Υδραίό πλοίαρχο Κυριάκο Σκούρτη, αφού τον εμπιστευόταν ως ουδέτερο στον εμφύλιο πόλεμο που είχε προηγηθεί, προκειμένου να προβάλλει αντίσταση ανακόπτοντας την εισχώρηση των δυνάμεων του Ιμπραήμ πασά στη Μεσσηνία και κατ' επέκταση στην υπόλοιπη Πελοπόννησο. Το γεγονός αυτό είχε σαν αποτέλεσμα τον παραγκωνισμό ικανότατων και εμπειρότατων στρατιωτικών, όπως του Καραϊσκάκη, Τζαβέλα, Μπότσαρη Καρατάσου και άλλων. Ο Σκούρτης έδωσε στις δυνάμεις του ημικυκλική παράταξη. Στο αριστερό άκρο οχυρώθηκαν σε ταμπούρια οι Καρατάσος, Μπότσαρης και Χατζηχρήστος. Στο δεξιό άκρο έλαβαν θέσεις οι Καραϊσκάκης και Τζαβέλας και τέλος στο κέντρο συγκεντρώθηκαν οι άνδρες του Σκούρτη, χωρίς να έχουν κατασκευάσει ταμπούρια, αφού ο ίδιος τα

Την επομένη ημέρα της 8^{ης} του τρέχοντος, ο εχθρός επιχείρησε την επίθεση στο Ναβαρίνο και παρά το γεγονός ότι τα βόλια και οι βόμβες έπεφταν σαν καταιγίδα στο φρούριο του Ναβαρίνου, στον εχθρό κόστισε πολύ η τόλμη που επέδειξε, αφού έχασε πάνω από χίλιους άνδρες. Όταν οι Έλληνες έκαναν μία εξόρμηση από το φρούριο, σφάγιασαν πολλούς.

Στο αρχαίο Ναβαρίνο επικρατούσαν οι Αρκάδες, που επιτέθηκαν στον εχθρό, και σκότωσαν μεγάλο αριθμό από αυτούς.

Η ημέρα ήταν αζέχαστη. Τα πυρά του εχθρικού στρατοπέδου, αυτού του φρουρίου, καθώς και 5 ελληνικών πλοίων που βρίσκονταν στο λιμάνι του Ναβαρίνου, προκάλεσαν έναν πυκνό καπνό, που σκέπασε τα πάντα, και τεράστιο θόρυβο. Τελικά, ο «Τίμιος Σταυρός» θριάμβευσε και οι οπαδοί της Ημισελήνου γεμάτοι ντροπή υποχώρησαν στις θέσεις τους.

ΑΛΛΑ ΣΤΙΣ 16 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1825

Σήμερα ο εχθρός δέχτηκε επίθεση από τον λαό μας. Οι Τούρκοι με πυρά τουφεκιού προσπάθησαν να διώξουν τους Έλληνες, που πλησίασαν τόσο πολύ, αλλά τελικά οι Τούρκοι αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τα στρατόπεδά τους.

Εν τω μεταξύ, ο σημαιοφόρος ενός διερχόμενου ελληνικού σώματος, τοποθέτησε τη σημαία-μπαϊράκι πολύ κοντά στον εχθρό που έτρεξε να το πάρει, αλλά κανένας από αυτούς που ήρθαν μπροστά δεν επέστρεψε. Μετά οι Έλληνες πήραν ξανά το μπαϊράκι και το έβαλαν πιο κάτω. Οι Τούρκοι βγήκαν τότε μαζικά εναντίον των Ελλήνων, αλλά δύο ή τρεις βολές από το οχυρό σκότωσαν τους εχθρούς, που βρήκαν ξανά και μετά οι Τούρκοι υποχώρησαν στο στρατόπεδό τους, ώσπου έφτασε το ιππικό που ήταν ανενεργό μέχρι εκείνη τη στιγμή.

ΣΤΙΣ 17 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1825

Ένα σώμα του εχθρού περνώντας από το Κεφαλόβρυσο³²⁶, δέχτηκε επίθεση από τους δικούς μας και έγινε μία μικρή ανιμαχία.

ΣΤΙΣ 18 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1825

Φτάνει η κυβερνητική επιτροπή στο Μεσολόγγι. Κάποιος που παρακολουθούσε το Κεφαλόβρυσο ήταν καλά οπλισμένος από τους Έλληνες, και μετά από τρεις ημέρες που προκάλεσαν μεγάλη καταστροφή στον εχθρό, εγκαταλείφθηκε χωρίς να γνωρίζει τον λόγο.

Τώρα βρίσκεται στην εξουσία των Τούρκων.

ΣΤΙΣ 14 ΜΑΪΟΥ 1825

θεωρούσε περιττά. Ο Ιμπραήμ επέλεξε εύλογα να χτυπήσει τους Έλληνες στο ευάλωτο σημείο του κέντρου. Ο Μπότσαρης επιχείρησε να βοηθήσει τον Σκούρτη, αλλά δεν τα κατάφερε, κινδυνεύοντας μάλιστα να πιαστεί αιχμάλωτος. Οι Έλληνες, περικυκλωμένοι, διέφυγαν, πολεμώντας και αφήνοντας πίσω τους περίπου 600 νεκρούς. Απ. Βακαλόπουλος, «Η Επανάσταση κατά το 1825» στο *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Η Ελληνική Επανάσταση (1821 - 1832)*, τόμ. ΙΒ', Αθήνα 1975, σ. 373–405.

³²⁶ Κοντά στο Αιτωλικό της Αιτωλοακαρνανίας.

Ειδήσεις δοσμένες από ένα αγγλικό μπρίκι... προερχόμενες από το Λεβάντε και είναι μακριά δύο ημέρες από το Μεσολόγγι.

Το Μεσολόγγι πολιορκήθηκε από 15.000 Τούρκους υπό την ηγεσία του Κιουταχί. 11 μεγάλα πυροβόλα περίμεναν από την Πάτρα, για να χτυπήσουν το πεδίο της μάχης και το φρούριο.

Επιβεβαιώνει ένα ναυτικό συμβάν, που πραγματοποιήθηκε μεταξύ Κυθήρων και Κρήτης, κατά το οποίο οι Έλληνες κατέστρεψαν ολοσχερώς μια τουρκική φρεγάτα, πήραν και βύθισαν έντεκα μεταγωγικά και 3 τούρκικα μπρίκια φορτωμένα με πυρομαχικά και τρόφιμα.

ΣΤΙΣ 16 ΜΑΪΟΥ 1825

Σημερινές επιστολές από τη Ζάκυνθο ανακοινώνουν ότι μετά το προαναφερθέν ναυτικό γεγονός, η υπόλοιπη τουρκική ομάδα αποτελούμενη από περίπου 80 πλοία συνέχισε την πορεία της προς τη Μεθώνη και την Κορώνη καταδιωκόμενη από ελληνική μοίρα με διοικητή τον ναύαρχο Μιαούλη, αλλά όταν βρέθηκε στο ύψος της Σαπιέντζας³²⁷, περίπου 6 λεύγες μακριά από τη Μεθώνη, μια ναυτική μοίρα 10 ελληνικών πλοίων, που στάθμευε εκεί, επιτέθηκε στην εμπροσθοφυλακή που αποτελείτο από δύο μπρίκια και μια φρεγάτα. Διέλυσαν τη φρεγάτα και κυρίευσαν τα δύο μπρίκια. Στη συνέχεια, επιτέθηκαν στο μπροστινό μέρος των τουρκικών πλοίων, που βρέθηκαν στη μέση των πυρών της διμοιρίας που τους κυνηγούσε και από τη μοίρα που τους αντιμετώπιζε αναγκάστηκαν να παρεκκλίνουν της πορείας τους και ρίχτηκαν με αταξία στην ανοιχτή θάλασσα προς το Αρχιπέλαγος και την Ανατολία, συνεχίζοντας πάντα να τους κυνηγούν ελληνικά πλοία.

Προς το παρόν δεν είναι γνωστά περισσότερα για την παρούσα δράση, που ακολούθησε στις 4 του τρέχοντος Μαΐου, σύμφωνα με τις προαναφερθείσες επιστολές από τη Ζάκυνθο.

Προξενικές επιστολές από την Πρέβεζα μάς λένε ότι ο αιγυπτιακός στρατός του Ιμπραήμ Πασά βρίσκεται σε κρίσιμη κατάσταση, καθώς του λείπουν τρόφιμα και πολεμικά πυρομαχικά, γι' αυτό και τα έργα του φαίνεται να μην μπορούν να έχουν τον σκοπό που είχε αρχικά υπολογίσει³²⁸. Η παρούσα εκστρατεία υπόσχεται να είναι πολύ συμφέρουσα υπέρ των Ελλήνων και δεν θα είναι λιγότερο ένδοξη για αυτούς από τις προηγούμενες εκστρατείες.

Ως αποτέλεσμα των ενεργητικών και επιβεβλημένων διευθετήσεων των Τούρκων για την παρούσα εκστρατεία, οι Έλληνες αναγκάστηκαν να οχυρώσουν και διάφορες άλλες στρατηγικές θέσεις, καθώς και να ενισχύσουν τα σημαντικότερα σημεία, που στόχευαν οι Τούρκοι. Αύξησαν τον αριθμό των 18.000 ανδρών με τέτοιο τρόπο, ώστε με συνέπεια αυτή τη στιγμή η ελληνική δύναμη ν' ανέρχεται σε 40.000 οπλισμένους άνδρες προορισμένους για πολιορκία.

Αναλυτικά η κατάσταση των χερσαίων δυνάμεων στη Δυτική Ελλάδα, τον Μοριά, και τα νησιά στις 3 Μαΐου 1825 και οι διατάξεις τους:

Στη Βοιωτία και Θερμοπύλες
Δυτική Ελλάδα

1.500 στα μέρη με πλεονέκτημα
και 6.000

³²⁷ Η Σαπιέντζα είναι το δεύτερο μεγαλύτερο νησί των μεσσηνιακών Οινουσσών απέναντι από τη Μεθώνη.

³²⁸ Η πληροφορία χρειάζεται επιβεβαίωση. Ίσως πρόκειται για προσωπική εκτίμηση του αρθρογράφου.

Ισθμός της Κορίνθου	2.000
Βοστίτσα (παλιά Εγείρα)	1.000
Πάτρα	3.000
Μεσολόγγι	6.000
Ναβαρίνο	12.000
Καλαμάτα	500
Νάπολη της Ρωμανίας	1.000
Άργος	1.000
Γαστούνη	2.000
Ύδρα	2.000
Ψαρά	2.000
ΣΥΝΟΛΙΚΑ	40.000

Σε κάθε επείγουσα ανάγκη πρέπει να υπολογιστεί όλη η δύναμη του Μοριά που είναι έτοιμη να πάρει τα όπλα.

ΚΕΡΚΥΡΑ 24 ΜΑΪΟΥ 1825

Η βρετανική κορβέτα, «Hinde», που έφτασε σήμερα το πρωί από το Ναβαρίνο, μας ειδοποιεί για την κατάληψη που έγινε από τους Τούρκους του παλιού Ναβαρίνου και για την κατάληψη της Σφακτηρίας³²⁹ στο λιμάνι του Ναβαρίνου από την οθωμανική μοίρα, προσθέτοντας ότι είχε ακούσει από τον Διοικητή της αιγυπτιακής αρμάδας, με την οποία είχαν αρχίσει οι Έλληνες του Ναβαρίνου διαπραγματεύση για την παράδοση του φρουρίου, και ως εκ τούτου έφυγε. Από την άλλη, δεν είχε να δώσει πληροφορίες, παρά μόνο το ότι συναντήθηκαν έξω από το λιμάνι οκτώ ελληνικά πλοία.

Αργότερα λέγεται ότι την επομένη της αναχώρησης της κορβέτας, πέρασαν από εκεί διάφορα εμπορικά πλοία. Το έχουν καταθέσει ότι έφτασε η ελληνική μοίρα με 5 πολιορκητικά πλοία για ενίσχυση των 8 πλοίων και ότι μπήκε στο Ναβαρίνο και έκαψε την εγγενή αιγυπτιακή αρμάδα. Το τελευταίο μέρος επιβεβαιώνεται.

ΚΥΡΙΑΚΗ 19 ΙΟΥΝΙΟΥ 1825

No 25 (209 φύλλο)

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΗ ΚΑΛΑΜΑΤΑ

(περίληψη μιας αναφοράς του Έλληνα ναύαρχου Μιαούλη στις 13 Μαΐου 1825)

«Χθες προς το βράδυ, με έναν πολύ ευνοϊκό άνεμο, ριχτήκαμε εναντίον είκοσι περίπου πλοίων του αιγυπτιακού στόλου, που ήταν αγκυροβολημένα κάτω από τα τείχη της Μεθώνης και με μόνο έξι πυρπολικά καθοδηγούμενα, ως γενναίοι ηγέτες, τα πυρπολήσαμε όλα. Ανάμεσα σε αυτά τα πλοία ήταν δύο φρεγάτες, τρεις κορβέτες και τέσσερα μπρίκια, τα υπόλοιπα ήταν μεταγωγικά. Ενώ λάμβανε χώρα αυτή η επιχείρηση, ήταν επίσης δυνατό να κρατηθεί μακριά ο αιγυπτιακός στόλος που βρισκόταν σε αυτά τα νερά. Η φωτιά ήταν τόσο γρήγορη και εκτεταμένη, που λόγω του ανέμου έφτασε στην

³²⁹ Στις 26/04/1825 ο Ιμπραήμ με 11.000 πεζούς και 800 υπείς κυριεύσε τη Σφακτηρία, την οποία υπεράσπιζαν μόνο 1.500 Έλληνες. Κατά τη διάρκεια της μάχης φονεύθηκαν ο υπουργός Στρατιωτικών Αναγνώστης Παπαγεωργίου ή Αναγνωσταράς και ο φιλέλληνας Σανταρόζα (Ανιμπάλε Ντερόσσι ντι Πομαρόλο). Συγχρόνως το πολεμικό πλοίο «Άρης» με κυβερνήτη το Δημήτριο Σαχτούρη εξήλθε από το λιμάνι της Πύλου υπό τον συνεχή κανονιοβολισμό του τουρκο-αιγυπτιακού στόλου. Χρονολόγιο Ελληνικής Επανάστασης - Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας - Επίσημη Ιστοσελίδα (mil.g), 20/07/2022.

πόλη της Μεθώνης, η οποία φαινόταν να καίγεται για πέντε ώρες και σε αυτό το διάστημα αισθανθήκαμε μια πολύ δυνατή έκρηξη. Πιστεύεται ότι έπιασε φωτιά η πυριτιδαποθήκη. Αν έχει συμβεί αυτό, ναι μπορεί εύκολα κανείς να φανταστεί τις μοιραίες συνέπειες αυτού του γεγονότος».

ΚΕΡΚΥΡΑ 24 ΜΑΪΟΥ 1825

Λίγα μόνο γράμματα από τη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο] στις 3 του μήνα και από την Ύδρα στις 5. Ο Έλληνας στρατηγός Γκούρας έχει ήδη καταφέρει να γίνει κύριος του προδότη Οδυσσέα Ανδρούτσου. Εγκαταλελειμμένος από τον Συνταγματάρχη του, που τον είχε παραπλανήσει με το πρόσχημα ότι πολεμούσε για την Ελλάδα, είχε αποσυρθεί στη σπηλιά του στον Παρνασσό. Τον περιμένει υπό ισχυρή συνοδεία στην Ύδρα, όπου θα γίνει η δίκη του, καθώς και όλους τους συντρόφους του Κολοκοτρώνη³³⁰.

Υπ. Οι προαναφερθείσες επιστολές δεν αναφέρουν τον θάνατο του αντιβασιλέα της Αιγύπτου και δεδομένου ότι θα έπρεπε να υπήρχαν σχετικές ειδήσεις στην Ύδρα στις 5 Μαΐου, φαίνεται ότι αυτή η φήμη, που προέρχεται από την Οδησσό, δεν είναι αληθινή.

ΚΥΡΙΑΚΗ 26 ΙΟΥΝΙΟΥ 1825

№ 26 (219 φύλλο)

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ 28 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

(Απόσπασμα από τα «Ελληνικά Χρονικά»³³¹ στις 30 Απριλίου ν.31)

Τρεις Έλληνες από το εχθρικό στρατόπεδο, που είχαν κατέβει από το Κεφαλόβρυσο και το άφησαν πίσω τους οριστικά, συνελήφθησαν χθες από άνδρες μας και παραδόθηκαν στην αστυνομία αυτής της πόλης, όπου οι ανακριτές έλαβαν τις ακόλουθες καταθέσεις. Ο διοικητής αυτής της αποστολής Κιουταχής³³², δεν μπόρεσε να συνεχίσει την πορεία του, γιατί οι Δελήδες³³³ στους οποίους δεν είχε μοιράσει τους υποσχόμενους μισθούς κατά την άφιξή τους στον Αχελώο, ήθελαν να επιστρέψουν ή να διαλυθούν, για να λεηλατήσουν τα περιχώρα. Ως εκ τούτου, σε κατάσταση αμηχανίας και φανερά αφηρημένος, υποχώρησε στα τείχη με σκοπό την εξεύρεση χρημάτων ή να τους παρακινήσει με κάποιον άλλο τρόπο να τον ακολουθήσουν.

³³⁰ Βλ. σχετικά τις υποσημειώσεις 288, 294, 296, 304 και 307 του παρόντος.

³³¹ Τα «Ελληνικά Χρονικά» ήταν πολιτική και πολεμική εφημερίδα, η οποία εκδιδόταν στο τυπογραφείο του Δημητρίου Μεσθενέως στην περιοχή του Μεσολογγίου από τον Ελβετό φιλέλληνα, γιατρό Ιωάννη Ιάκωβο Μάγερ, συνήθως κάθε Τετάρτη και Σάββατο από το 1824 έως το 1826. Η κυκλοφορία τους συνέπεσε χρονικά με την κρίσιμη περίοδο για την εξέλιξη του Αγώνα στη Δυτική Στερεά Ελλάδα, ενώ λειτούργησε και ως κύρια πηγή για τα γεγονότα σχετικά με την πολιορκία της πόλης και την τελική πτώση αυτής. Εξαιτίας του πολέμου, σημειώθηκαν αρκετές διακοπές στην έκδοσή τους που δημιούργησε ο γενικός αποκλεισμός της πόλης του Μεσολογγίου από τις δυνάμεις του Κιουταχή και του Ιμπραήμ. Στα φύλλα τους φιλοξενούνταν ανακοινώσεις, προκηρύξεις και διαγγέλματα της Προσωρινής Διοίκησης της Ελλάδας, του Εκτελεστικού και Βουλευτικού σώματος, ανακοινώσεις όλων των δημόσιων φορέων, πολεμικές ανακοινώσεις, καθώς και πληροφορίες με τις κινήσεις των Τούρκων, και τις κινήσεις του ελληνικού στρατού και στόλου, επιστολές των φιλελληνικών κοιμιτών του εξωτερικού, επιστολές βουλευτών ή των μελών του εκτελεστικού, επιστολές ιδιωτών που συμμετείχαν στη πολιτική ζωή της χώρα, μεταφράσεις και φιλολογικά άρθρα. Αικ. Κουμαριανού, «Έντυπες εφημερίδες», *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, τόμ. ΙΒ', Αθήνα 1975, σ. 584 και *Πεντακόσια χρόνια έντυπης παράδοσης*, Αθήνα 2000, σ. 192.

³³² Κιουταχή, Κιουτααλή ή Κιουτάη ονόμαζαν τα «Χρονικά» τον Ρεσίτ Μεχμέτ Αλή Πασά.

³³³ Ήταν επίλεκτο σώμα ιππέων. Η ονομασία τους προερχόταν από την τουρκική λέξη «deli» που υποδηλώνει τον παράφρονα ή τον παράτολμο, εκείνον δηλαδή που προβαίνει σε ανήκουστη ανδρεία, αφηφώντας τον θάνατο σε μάχες ή συμπλοκές.

Μετά την υποχώρησή του είχε συγκεντρώσει στην υπηρεσία του περίπου 300 Έλληνες χτίστες, εργάτες, ξυλουργούς και άλλους, τους οποίους χρειαζόταν και μεταξύ των οποίων βρέθηκαν οι προαναφερθέντες 3 κρατούμενοι. Στην πορεία του έφυγε, άφησε όμως, σε όλα τα οχυρά μέρη, από 150 έως 200 άντρες να καιροφυλακτούν. Οι προμήθειες για τα στρατεύματά του βρέθηκαν στον Καρβασαρά [Αμφιλοχία], τα σπίτια του οποίου μετατράπηκαν σε αποθήκες. Είχε διατάξει να εκτελούνται προμήθειες μόνο για τρεις ημέρες, καθώς ο στρατός στρατοπέδευε και εκεί. Το μερίδιο του ωστόσο, αποτελείται από μισό κιλό αλεύρι ανά κεφάλι.

Προσθέτουν ότι ένας άλλος διοικητής έχει επίσης, στρατό υπό τις διαταγές του, ο αριθμός του οποίου δεν είναι ακόμη γνωστός, και προορίζεται να κινηθεί εναντίον του Μεσολογγίου. Ο Βαρνακιώτης έχει το δυνατό του σώμα των 2.000 ανδρών στο γυναικείο μοναστήρι του Αρέθα³³⁴, αλλά εξακολουθεί να βρίσκεται στην Άρτα. Αρχηγοί ολόκληρου του στρατού είναι ο Ταχής Αμπάς, ο Πλιάσσια, ο Πανούσι Σερβάνι και ο γιος του Ιμπραήμ Πασά. Αμέσως διαδόθηκε η φήμη, ότι βάδισαν προς το Μεσολόγγι και ο στρατός, που τώρα έχει διαφύγει εκεί, μπορεί να ανέρχεται στους 5.000 άνδρες.

Σήμερα μετά το μεσημέρι μια νέα αψιμαχία έγινε μπροστά στα τείχη του Μεσολογγίου, πιο επίμονη από τη χθεσινή. Τίποτα δεν μπορούσε να σταματήσει τους πολεμιστές μας εκεί, παρά την πλεονεκτική θέση του εχθρού, ούτε το ιππικό του ούτε το δικό του ταπεραμέντο. Αμέτρητοι θεατές από τα τείχη, με σημαίες κοίταζαν τους ήρωές μας. Ο εχθρός έπρεπε να υποχωρήσει πίσω από τους ελαιώνες. Ένας Έλληνας σημαιοφόρος (ονόματι Σπυρίδων) όρμησε προς τα εμπρός κοντά στο μέτωπο και φύτεψε εκεί τα διακριτικά του Σταυρού και έπεσε κάτω από ένα χαλάζι εχθρικών βολιών, αλλά η σημαία σώθηκε. Στο τέλος οι Τούρκοι επιβλήθηκαν, για να προχωρήσουν και οι Έλληνες επέστρεψαν συντεταγμένα για ανάληψη θέσης κάτω από τα κανόνια της περιοχής. Οι Έλληνες μέτρησαν οκτώ τραυματίες, ενώ ο εχθρός γνώρισε πολύ μεγαλύτερη απώλεια.

ΣΤΙΣ 30 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1825

Μόλις έφτασε εδώ [Μεσολόγγι] από το Ναύπλιο η νέα κυβερνητική επιτροπή αποτελούμενη από τρία μέλη. Αναχωρεί αμέσως για το Αιτωλικό ο στρατηγός Καναβός³³⁵, για να δώσει τις απαραίτητες οδηγίες. Το φρούριο που ανεγέρθηκε κοντά στο Κεφαλόβρυσο το πήραν οι Έλληνες, αλλά μετά από τρεις ημέρες, πάλι εγκαταλείφθηκε. Δεν γνωρίζουμε όμως για ποιον λόγο. Δυστυχώς γνωρίζουμε, ότι η αταξία και η ανυπακοή είναι οι πρωταρχικές αιτίες των περισσότερων καταστροφών που βιώνουμε.

ΣΤΙΣ 3 ΜΑΪΟΥ 1825

(Από το αριθ. 32 των «Ελληνικών Χρονικών» της 4^{ης} Μαΐου)

Σήμερα, ο διοικητής μας έλαβε επιστολή από τον στρατηγό Ανδρίτσο Σαφάκα³³⁶, με ημερομηνία 30 από τη Βελβίτσαίνα [Ασπρόπυργος Κραβάρων] στο

³³⁴ Πρόκειται για την Ιερά Μονή Αρέθα ή «Τα Ρέθα» ή Παναγία του Βάλτου.

³³⁵ Ο Γεώργιος Καναβός υπήρξε πρόκριτος της επαρχίας Κραβάρων, συμμετέχοντας στην Επανάσταση ως μέλος της Γερουσίας της Δυτικής Χέρσου Ελλάδος. Έλαβε μέρος ως πληρεξούσιος της περιοχής των Κραβάρων στη Β' και Γ' Εθνοσυνέλευση. Απεβίωσε το 1827 στο Μέγα Σπήλαιο. Γ. Καναβός, *Εθνοσυνελεύσεις και Βουλευτικό* (representatives1821.gr), 20/07/2022.

³³⁶ Πρόκειται για τον Ανδρίτσο Καραδήμα γνωστό ως Σαφάκα από το τουρκικό «σαφάκ» που σημαίνει αστραπή. Ήταν γνωστός για το γεγονός ότι άλλοτε πολεμούσε εναντίον των Οθωμανών και άλλοτε προσκυνούσε τον Σουλτάνο, όποτε αυτό εξυπηρετούσε τα προσωπικά του συμφέροντα. Με το

Κράβαρι, από την οποία σημειώνεται ότι ένας ξεχωριστός εχθρικός στρατός εισέβαλε στη δυτική Ελλάδα για την επαρχία του Βενέτικο και διείσδυσε μέχρι τα σύνορα του Κράβαρι, προκαλώντας ελάχιστη ζημιά σε εκείνους τους κατοίκους, που δεν περίμεναν μια τέτοια εξέλιξη. Αυτή η στρατιωτική ομάδα ήταν ακούραστη, γι' αυτό έφτασε μέχρι τη Βελβίτσαινα, αλλά εκεί συνάντησε σθεναρή αντίσταση. Οι δικοί μας, διοικούμενοι από τον Σαφάκα, ανάγκασαν τον εχθρό να τραπεί σε φυγή μετά από μάχη τριών ωρών και τον κυνήγησαν ως το Νεόκαστρο (κοντά στη Ναύπακτο), αφαιρώντας τους περισσότερους αιχμαλώτους που είχε πάρει.

Μετά από αυτή την ενέργεια, όλοι οι διοικητές που βρίσκονταν εκεί, έλαβαν τα απαραίτητα αμυντικά μέτρα, ενίσχυσαν τις θέσεις του Λιδορικίου και της Βελβίτσαινας και τώρα απτόητοι περιμένουν τον εχθρό.

Ο στρατηγός Σαφάκας αναφέρει επίσης ό,τι συνέβη στη Δυτική Ελλάδα, την ολοκληρωτική ήττα των Τούρκων που ήρθαν σε ρήξη με τον Οδυσσέα Ανδρούτσο και την παράδοσή του στον Γκούρα.

ΣΤΙΣ 4 ΜΑΪΟΥ 1825

Χθες έφτασαν από το τουρκικό στρατόπεδο, πέντε Έλληνες λιποτάκτες, που ισχυρίζονται τα ακόλουθα: ο εχθρικός στρατός μετράει 6.000 άνδρες με διοικητή τον Πλιάσια Πασά και τον Κεχαχιά του Κιουταχί. Ο Κιουταχής βρίσκεται ακόμα στην άλλη πλευρά του Αχελώου [Ασπροπόταμος], για να πάρει τα χρήματα για τον στρατό, ο οποίος, επειδή δεν έχει τις απαραίτητες προμήθειες, που μεταφέρονται εδώ μέχρι το Κρουνέρι, δηλαδή από την ακτή του Κορινθιακού κόλπου, αποσύρθηκε προς τα εκεί, απειλώντας για τα αποθέματα και τις προμήθειες, καθώς ακόμη δεν έχει λάβει χρήματα. Οι εχθροί άνοιξαν μεγάλα ταμπούρια γύρω από το στρατόπεδό τους, για να υπερασπιστούν τους εαυτούς τους από τις ξαφνικές επιθέσεις των Ελλήνων. Επιπλέον, έστειλαν άλλους δύο Μπέηδες, ένας από τους οποίους είναι ο Σουλεϊμάν Μπέης της Κόντζας, στο Λέπαντο [Ναύπακτο] και στην Πάτρα να παραλάβουν βόμβες και κανόνια. Τέλος, ο εχθρός αναγκάστηκε να απομακρυνθεί από το στρατόπεδό του, προκειμένου να αποφύγει τα πυρά των κανονιών μας.

ΣΤΙΣ 5 ΜΑΪΟΥ 1825

(Από τα «Ελληνικά Χρονικά» της 7^{ης} Μαΐου, ν.33)

Κατά τη διάρκεια της νύχτας όλοι οι Έλληνες βρίσκονται σε επιφυλακή. Οι επάλξεις των τειχών φυλάσσονται από στρατιώτες από άκρη σε άκρη. Τα κανόνια είναι σε σειρά από τους κατοίκους του Μεσολογγίου. Στη δεξιά πλευρά βρίσκονται υπό την ηγεσία του διοικητή Στουρνάρη³³⁷ και υπό τον στρατηγό Δήμο Τσέλιο³³⁸, στο

ξέσπασμα της Επανάστασης προσχώρησε στο στρατόπεδο του Μαυροκορδάτου και κατάφερε να υπερισχύσει των τοπικών του αντιπάλων. Όταν τα στρατεύματα του Σουλτάνου εισήλθαν στη Ρούμελη (1826) ο Σαφάκας δήλωσε υποταγή και διορίστηκε αρματολός όμως μετά από την παρέμβαση της κεντρικής διοίκησης επέστρεψε στο στρατόπεδο των επαναστατών μέχρι την πτώση του Μεσολογγίου. Δολοφονήθηκε τον Αύγουστο 1828. «Οι οπλαρχηγοί της Στερεάς Ελλάδας», *Ε/Ιστορικά* (2001).

³³⁷ Ο Νικόλαος Στουρνάρης ή Στουρνάρας (1778-1826) έδρασε κατά την Επανάσταση κυρίως στην περιοχή της Δυτικής Στερεάς και συγκεκριμένα στην περιοχή του Ασπροποτάμου. Συνεργάστηκε με τις δυνάμεις του Καραϊσκάκη την άνοιξη του 1823 στην αντίσταση εναντίον των Οθωμανών, στην περιοχή της Στερεάς και της Θεσσαλίας. Σκοτώθηκε κατά την ηρωική Έξοδο του Μεσολογγίου. «Οι οπλαρχηγοί της Στερεάς Ελλάδας», *Ε/Ιστορικά* (2001).

³³⁸ Ο Δήμος Τσέλιος ή Φερεντίνος, γνωστότερος ως Δημοτσέλιος (Λευκάδα 1785- 1859) έδρασε κυρίως στην περιοχή της Στερεάς Ελλάδας, όπου το 1823 -1824 αναδείχθηκε αρχιστράτηγος. Πολέμησε στη μάχη της Αράχοβας, ενισχύοντας τις δυνάμεις του Καραϊσκάκη και συνέβαλε στην

κέντρο υπό το στρατηγό Μακρή, στο αριστερό πλάγιο υπό τον στρατηγό Τσόγκα με τον Λιακατά³³⁹.

Το Αιτωλικό το υπερασπίζον οι Σουλιώτες και άλλοι κάτοικοι της δυτικής Ελλάδας υπό την αρχηγία των στρατηγών Νότη Μπότσαρη³⁴⁰, Σούκα κ.ά. διοικητών.

Ο εχθρός προχώρησε με τις παράλληλες δυνάμεις του κατά του μετώπου του μεγάλου οπλαρχηγού Μπότσαρη και προωθήθηκε στη γραμμή της αντίθετης κοιλάδας και πολιορκήσε ξανά την αριστερή μας πλευρά.

Μετά το γεύμα υπήρχε μεγάλη χαρά ανάμεσά μας για τις λαμπρές νίκες του στόλου μας.

Από το Αιτωλικό δεν γνωρίζουμε τίποτα νέο, εκτός από το ότι ένα μέρος του εχθρικού ιππικού αναχώρησε από το Κεφαλόβρυσο και πιστεύεται με τον ίδιο τον Κιουταχή.

ΚΥΡΙΑΚΗ 3 ΙΟΥΛΙΟΥ 1825 Νο 27 σελ 227 ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΕΡΚΥΡΑ 4 ΙΟΥΝΙΟΥ 1825

Επιβεβαιώνεται η πτώση του νέου φρουρίου του Ναβαρίνου που ακολούθησε το παλιό Ναβαρίνο, αφότου σε αυτό εισέβαλε ο Ιμπραήμ Πασάς. Πρόκειται για τον βράχο της Σφακτηρίας, που βρίσκεται στο λιμάνι του Ναβαρίνου. Αποτελείτο η φρουρά του εν λόγω φρουρίου από 1.022 άνδρες, συμπεριλαμβανομένων 45 αξιωματούχων, 7 γυναικών και ενός παιδιού. Στη συνθηκολόγηση ο Ιμπραήμ επέτρεψε μόνο στους αξιωματούχους να πάρουν μαζί τους τα υπάρχοντά τους: όλη η φρουρά μεταφέρθηκε στην Καλαμάτα. Κυκλοφορούν επιστολές ότι ο Ιμπραήμ Πασάς σκέφτεται να επιτεθεί στο Ναύπλιο και αυτό το σχέδιο έχει ήδη τεθεί σε εφαρμογή.

Οι διαφωνίες μεταξύ της ελληνικής κυβέρνησης και των αρχηγών του Μοριά, δηλαδή των Κολοκοτρώνη, Λόντου, Ζαΐμη και άλλων, έχουν επηρεάσει ψυχολογικά όλους τους κατοίκους του Μοριά, οι οποίοι δεν επιθυμούν να πάρουν τα όπλα για την υπεράσπιση αυτού του τμήματος της απειλούμενης Ελλάδας και όσοι πληρώνονται αρνήθηκαν να πολεμήσουν. Αν η κυβέρνηση δεν συγχωρήσει αυτούς τους ηγέτες και δεν τους επιτρέψει να λάβουν μέρος σε αυτήν την εκστρατεία, η Ελλάδα θα πέσει το συντομότερο δυνατό.

Η πολιτεία του Μεσολογγίου είναι εξίσου αξιοθρήνητη για τα κανόνια που τοποθέτησαν οι Τούρκοι, υπό την απειλή όπλου από το φρούριο του Μεσολογγίου. Οι 6.000 στρατιώτες που έφθασαν σε ενίσχυση του Ρεσίτ πασά [Κιουταχή] έχουν αποθαρρύνει τους Έλληνες που βρίσκονται στην υπεράσπιση εκείνης της περιοχής. Έτσι, έστειλαν όλες τις οικογένειές τους στον Κάλαμο και τη Ζάκυνθο, που

άμυνα της πόλης του Μεσολογγίου. Πέθανε στην Αθήνα, αφού προηγουμένως είχε κατηγορηθεί ως συνωμότης κατά της Οθωνικής Δυναστείας. Δήμος Τσέλιος - Βικιπαίδεια (wikipedia.org), 22/07/2022.

³³⁹ Ο Γρηγόρης Λιακατάς (1795 - 26 Φεβρουαρίου 1826) υπήρξε κλεφταρματολός που δρούσε στην περιοχή του Ασπροποτάμου, γνωστός για την ιδιαίτερη ομορφιά του. Πολέμησε στο Μεσολόγγι, όπου και τραυματίστηκε χάνοντας το δεξί του μάτι σε μια από τις επιθέσεις του Κιουταχή (Ιούλιος 1825). Πέθανε στις 26 Φεβρουαρίου 1826 υπερασπιζόμενος με το σπαθί του το νησάκι Ντολμά. Επιπρόσθετα βλ. <https://www.agrinioimes.gr/grigoris-liakatas-iroas-ntolma/>, 20/07/2022.

³⁴⁰ Ο Παναγιώτης «Νότης» Μπότσαρης (1756 - 26 Μαρτίου 1841) υπήρξε Σουλιώτης αγωνιστής της Επανάστασης. Διακρίθηκε ιδιαίτερα σε όλες τις πολιορκίες του Μεσολογγίου και κατά την Έξοδο, όπου μετέβη μετά από συγκρότηση δυνάμεων Σουλιωτών στην Κέρκυρα στην οποία είχε καταφύγει, αφού δραπετεύσε από το φρούριο της Κλεισούρας, στο οποίο είχε κλειστεί βαρύντατα τραυματισμένος. Το 1827 πολέμησε και τραυματίστηκε στο Δίστομο, ενώ το 1829 διακρίθηκε στην πολιορκία και στην άλωση της Ναυπάκτου. Αγ. Σ. Αγαπητός, *Οι Ενδοξοί Έλληνες του 1821, ή Οι Πρωταγωνιστές της Ελλάδος*, Πάτρα 1877, σ. 258–263.

υπολογίζονται περίπου 10 χιλιάδες άτομα, συμπεριλαμβανομένων ηλικιωμένων, γυναικών και παιδιών, οι οποίοι έφτασαν στα δύο προαναφερθέντα μέρη.

ΚΕΡΚΥΡΑ 11 ΙΟΥΝΙΟΥ 1825

σελ.232

Σύμφωνα με αναφορές από την Πρέβεζα της 18ης Μαΐου, ο Τούρκος στρατηγός [Κιουταχής] έχει πραγματοποιήσει τα πολιορκητικά έργα μπροστά από το Μεσολόγγι, οπότε αυτό αναμένεται να πέσει σύντομα³⁴¹.

Ο Ιμπραήμ Πασάς, μετά την κατάληψη του Ναβαρίνου, έσπευσε βαδίζοντας προς τη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο]. Ο Κολοκοτρώνης, απελευθερωμένος μαζί με τους άλλους αιχμαλώτους, συγκέντρωσε στον Μοριά έναν στρατό, ο οποίος με τη συνήθη υπερβολή ανέρχεται σε 20.000 άνδρες, για να αντισταθεί στην προέλαση του Ιμπραήμ Πασά και του αρχι-εχθρού της διαλυμένης ελληνικής κυβέρνησης. Προετοιμαζόταν, για να κατηγορήσει τον πρώην υπουργό πολέμου Κωλέττη και τον γραμματέα Μαυροκορδάτο ως υπόπτους εξαγοράς από ξένο χρυσό. Όλα τα κόμματα είναι σε ένταση, για να δουν με ποια πλευρά θα συνταχθεί ο Πετρόμπεης της Μάνης, ο οποίος εξακολουθεί να παρατηρεί αμέτοχος και να μην εμπλέκεται με κανέναν.

ΚΥΡΙΑΚΗ 10 ΙΟΥΛΙΟΥ 1825

No 28, σελ. 235

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

ΚΕΡΚΥΡΑ 4 ΙΟΥΝΙΟΥ

Η συνθηκολόγηση του Ναβαρίνου είναι αναμφισβήτητη. Ο αιγυπτιακός στρατός, αφού κατέλαβε το εν λόγω φρούριο και άφησε εκεί μια φρουρά, πήγε εσπευσμένα στο Μεσολόγγι. Η πολιορκία και οι βομβαρδισμοί είχαν ήδη αρχίσει, ώστε να πιστεύεται ότι η πτώση του θα ήταν κοντά.

Η Σύγκλητος, βλέποντας την ελληνική ανεξαρτησία σε κίνδυνο, ίδρυσε με διάταγμα, τη στρατιωτική κυβέρνηση. Ο Μαυροκορδάτος, γραμματέας της εκτελεστικής εξουσίας, συνελήφθη ως ύποπτος για διαφθορά. Για τον ίδιο λόγο αρκετοί στρατηγοί καθαιρέθηκαν από τη διοίκηση. Μια τέτοια καταστροφική κατάσταση για τις ελληνικές επιχειρήσεις, αποδίδεται στο ότι αρνήθηκαν οι κάτοικοι της Πελοποννήσου να πάρουν τα όπλα εναντίον των Τούρκων, εκνευρισμένοι που έμειναν χωρίς τους ηγέτες τους, που είναι τώρα εξόριστοι ή καθηρημένοι από την κυβέρνηση, αν και τους είχαν οδηγήσει μέχρι τότε στη νίκη.

Είμαστε βέβαιοι ότι η Πύλη διέταξε τον οπλισμό δεύτερου στόλου, για να υποστηρίξει τις επιχειρήσεις των Αιγυπτίων και να τερματίσει τον πόλεμο κατά των Ελλήνων.

ΤΡΙΤΗ 12 ΙΟΥΛΙΟΥ 1825

(Συμπλήρωμα στο No 28, σελ. 239

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

ΝΑΠΟΛΗ ΤΗΣ ΡΩΜΑΝΙΑΣ [ΝΑΥΠΛΙΟ]

Προσωρινή Κυβέρνηση της Ελλάδας

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ

N.7828

Ποιος Θεός είναι τόσο μεγάλος όσο ο δικός μας!

³⁴¹ Πρόκειται για εσφαλμένη εκτίμηση του άρθρου. Το Μεσολόγγι αμυνόταν σθεναρά για αρκετούς ακόμα μήνες μέχρι την ηρωική Έξοδο των πολιορκημένων στις 10/04/1826.

Ο εχθρικός στόλος, που εμφανίστηκε γύρω από το Ακρωτήριο Κάβο Ντόρο, απειλώντας από μακριά τα απόκρημνα νησιά της Ύδρας και τις Σπέτσες, ανάγκασε την κυβέρνηση να καλέσει όλους τους πολεμιστές, που βρέθηκαν να ορμούν στην άμυνα εκείνου του κέντρου της ελληνικής ελευθερίας. Ένας τέτοιος στόλος, που αποτελούνταν από εκατό πλοία πολέμου και μεταγωγικά, μετέφερε στρατεύματα, προμήθειες και κάθε είδους πυρομαχικά, για να επιχειρήσει την εξόντωση της Ελλάδας, διασκορπίστηκε μετά από πεισματική μάχη. Η πιο ένδοξη, για τους ναυτικούς μας, μάχη πραγματοποιήθηκε μεταξύ του Ακρωτηρίου Κάβο Ντόρο και της Άνδρου στις 20 και 21 του τρέχοντος μήνα. Ο «υπέροχος» Τοπάλ Πασάς, που μόλις κατάφερε να σωθεί με μόνο 37 πλοία από τα εκατό, καταδιώχθηκε από το δεύτερο τμήμα του ελληνικού στόλου³⁴².

Η ναυαρχίδα του εχθρικού στόλου, στην οποία όμως δεν βρέθηκε ο ναύαρχος, μαζί με μια άλλη μικρότερη φρεγάτα, κήκκαν στην επίθεση από τους γενναίους και ταλαντούχους πολιορκητές μας, έχοντας ως σύμμαχό τους οι Έλληνες το πυρπολικό «Ηφαιστείο» (Vulcano). Διάφορα άλλα πλοία, συμπεριλαμβανομένης μιας φρεγάτας, διασκορπίστηκαν και καταδιώχθηκαν, καταφεύγοντας στα νησιά Σύρο και Τήνο. Πολλές μεταφορές έγιναν και πραγματοποιήθηκαν στα νησιά Σπέτσες και Ύδρα, οι υπόλοιποι περιπλανιούνται στο Αιγαίο, μέχρι και αυτοί να γίνουν το θήραμα της ελληνικής ανδρείας. Γι' αυτό, μια πιθανότητα πρόβλεψης ολόκληρης της καταστροφής του οθωμανικού στόλου είναι, ότι χθες το πρωί η πρώτη μεραρχία του ελληνικού στόλου, που βρέθηκε κοντά στη Μήλο, και πληροφορήθηκε την ήττα και την καταδίωξη του εχθρού, έτρεξε επίσης στα ίχνη του, για να μην του αφήσει χρόνο να σωθεί.

Τέτοιες ήταν οι λαμπρές πράξεις των ένδοξων διοικητών και ναυτικών της δεύτερης διαίρεσης³⁴³, και θα αμαρτούσαμε, αν αυτά, δεν τα αποδίδαμε στη «Θεία» βοήθεια, τη μόνη ικανή να κάνει τέτοια θαύματα. Ναι, με «Θεία» βοήθεια, Έλληνες, πρέπει να το αναγνωρίσουμε. Όλοι με μια φωνή πρέπει να αναφωνήσουμε: «Ποιος Θεός είναι τόσο μεγάλος όσο ο δικός μας Θεός; Ενθαρρύνετε, λοιπόν, τον εαυτό σας από την πρακτική βεβαιότητα ότι πρέπει να το απολαύσουμε, αφού έχουμε τη «Θεία» εύνοια, με αδελφική αρμονία πρέπει ακόμα να σπεύσουμε να εξισώσουμε τις πολεμικές επιχειρήσεις της ξηράς με αυτές της θάλασσας. Ελάχιστα σε αριθμό και μικρά ελληνικά πλοία ρίχνονται στη μάχη εναντίον πολλών και μεγάλων εχθρικών και αναπληρώνουν τον αριθμό και την υπεροχή, με τόλμη και καλή θέληση. Θα υποφέρετε εσείς, που λίγοι σκλάβοι της Αιγύπτου απειλούν τους κατακτητές των πολυάριθμων και γενναίων στρατευμάτων του Δράμαλη; Γενναίοι Πελοποννήσιοι, βιαστείτε όλοι, μικροί και μεγάλοι να εκδικηθείτε τα τραύματα που έχετε υποστεί μέχρι στιγμής. Γενναϊόδωροι Έλληνες της Ηπείρου, να είστε βέβαιοι ότι όσο πιο πολυάριθμος είναι ο εχθρός που καλύπτει τη χώρα σας, τόσο πιο εύκολο θα είναι για εσάς να τον καταστρέψετε τώρα, που οι γενναίοι ναυτικοί μας του αφαίρεσαν τα εφόδια και τα πυρομαχικά, που του έφερε ο στόλος της Κωνσταντινούπολης και ταυτόχρονα ανέτρεψαν τα μεγάλα του έργα κατά της ηπειρωτικής Ελλάδας, χωρίς καν να του αφήσουν ελπίδα να έχει κάποια ναυτική βοήθεια.

³⁴² Στις 23/05/1825 ο ελληνικός στόλος υπό τον Σαχτούρη αντιμετώπισε τον στόλο του Ιμπραήμ ανάμεσα στο νησί της Άνδρου και το ακρωτήριο του Κάβο Ντόρο στην Εύβοια. Στη ναυμαχία αυτή γνωστή και ως ναυμαχία του Καφηρέα κήκκαν η φρεγάτα του Χοσρέφ Πασά, χωρίς ωστόσο τον ίδιο μέσα, μία κορβέτα 36 κανονιών του εχθρού με 800 άνδρες, καθώς και άλλα πλοία υπό ξένη σημαία, τα οποία μετέφεραν άφθονα πολεμοφόδια, που προορίζονταν για τον ανεφοδιασμό του κάστρου της Πάτρας και της πόλης του Μεσολογγίου. Οι Έλληνες δεν είχαν μεγάλες απώλειες, παρά μόνο 3 νεκρούς και 4 τραυματίες. Χρονολόγιο Ελληνικής Επανάστασης - Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας - Επίσημη Ιστοσελίδα (mil.gr), 20/07/2022.

³⁴³ Πρόκειται για τον Ανδρέα Μιαούλη, Γεώργιο Σαχτούρη, Νικόλαο Αποστόλη και Γεώργιο Ανδρούτσο.

Μιμηθείτε όλοι το παράδειγμα των ναυτικών μας και η καταστροφή που κυριαρχεί αυτόν τον χρόνο στον εχθρό, θα σφραγίσει το πενταετές πιστοποιητικό της ανεξαρτησίας μας, θα εδραιώσει τον θρίαμβο του Σταυρού πάνω στην ημισέληνο και θα καθιερώσει ευτυχισμένο και αξιοζήλευτο το ελληνικό γένος.

Στο Ναύπλιο 27 Μαΐου 1825.

Ο Αναπληρωτής Πρόεδρος
Υπογεγραμμένος Γκίγκας Μποτάσης
Ο Γενικός Γραμματέας
Υπογεγραμμένος Α. Μαυροκορδάτος

ΚΕΡΚΥΡΑ 7 ΙΟΥΝΙΟΥ 1825

Ο καπετάνιος ενός αγγλικού πλοίου έχει καταθέσει ότι τα οθωμανικά στρατεύματα υπό τις διαταγές του Ρεσίτ Πασά [Κιουταχή] έχουν σε μεγάλο βαθμό περικυκλώσει την πόλη του Μεσολογγίου και ότι η εκεί ελληνική φρουρά είχε ζητήσει να συνθηκολογήσει.

ΣΤΙΣ 21 ΙΟΥΝΙΟΥ 1825

Στο Μεσολόγγι συνεχίζεται η στενή πολιορκία και οι βόμβες των Τούρκων, φτάνουν μέχρι την πλατεία του Μεσολογγίου. Δύο επανειλημμένες επιθέσεις επιχείρησαν οι Οθωμανοί, αλλά απωθήθηκαν με απώλεια 1.200 ανδρών. Η ελληνική δύναμη ανέρχεται σε περίπου έξι χιλιάδες άνδρες, αλλά εκεί οι Τούρκοι φτάνουν τους 30.000. Οκτώ ελληνικά πολεμικά πλοία βρίσκονται στο λιμάνι. Ο Κολοκοτρώνης μαζί με τον Πετρόμπεη είναι απασχολημένοι με το να εξοπλίζουν όλη την Πελοπόννησο και η εντολή από την κυβέρνηση είναι να πάρουν πίσω το Ναβαρίνο και να διώξουν τους Αιγύπτιους που καταλαμβάνουν την Αρκαδία (όχι και πολύ εύκολο κατόρθωμα). Η κατάληψη των Σάλωνων [Αμφισσα] είναι πιο αμφίβολη με τη θυσία 6.000 Τούρκων.

Ένα σκάφος από τη Μήλο διαβεβαιώνει ότι οι ελληνικές ναυτικές δυνάμεις συγκεντρώθηκαν στο εν λόγω νησί της Μήλου και οι οποίες επρόκειτο να αναχωρήσουν όλες μαζί. Ογδόντα πλοία και έντεκα πολιορκητικά αποφάσισαν να πάνε στη Σούδα να πυρπολήσουν την τουρκο-αιγυπτιακή αρμάδα, που ήταν αγκυροβολημένη εκεί³⁴⁴. Αν αυτό ευοδωθεί, θα φέρει το μεγαλύτερο πλεονέκτημα στους Έλληνες της Πελοποννήσου.

ΚΥΡΙΑΚΗ 17 ΙΟΥΛΙΟΥ 1825

Νο 29 σελ. 245

ΝΕΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Επιτέλους έφτασε η εφημερίδα της Ύδρας από το νούμερο 111 έως το 116, με νέα από τις 9 έως τις 23 Μαΐου, τα οποία αφορούν γεγονότα, που προηγήθηκαν της συνθηκολόγησης του Ναβαρίνου. Οι αναφορές ουσιαστικά συμφωνούν με όσα έχουμε προηγουμένως ανακοινώσει σχετικά με τις χερσαίες και θαλάσσιες επιχειρήσεις (βλέπε συμπλήρωμα στην εφημερίδα του Ticino αριθ. 28).

³⁴⁴ Στις 31 Μαΐου 1825 ο ελληνικός στόλος υπό τους Α. Μιαούλη, Γ. Ανδρούτσο και Ν. Αποστόλη νίκησαν σε ναυμαχία έξω από τον κόλπο της Σούδας τα πλοία κάλυψης του τουρκικού στόλου. Χρονολόγιο Ελληνικής Επανάστασης - Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας - Επίσημη Ιστοσελίδα (mil.gr), 17/07/2022.

Εκείνη της 23^{ης} μιλά ήδη για τις καταστροφές που υπέστησαν οι Έλληνες έως στις 17 του μήνα κοντά στα Σάλωνα [Αμφισσα] από μια μεραρχία του στρατού των στρατηγών της Ρωμυλίας (Ρούμελης). Δίνει τις ακόλουθες λεπτομέρειες.

Στις 17 του τρέχοντος μηνός, επιτέθηκαν οι εχθροί με 2.500 πεζούς και 500 ιππείς σε δύο θέσεις: «Παλάτια» και «Πέντε Ορναία». Είχαν προηγουμένως παρακολουθηθεί από 400 Έλληνες τους οποίους είχαν συγκεντρώσει οι στρατηγοί Γκούρας και Νάκος Πανουριάς. Ο αγώνας ήταν πολύ επίμονος εκατέρωθεν. Διακόσιοι Έλληνες έπεσαν ένδοξα για την πατρίδα, αφού προηγουμένως έκαναν 600 εχθρούς να πέσουν στο έδαφος. Οι υπόλοιποι συγκλονισμένοι από τον αριθμό, αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν αυτές τις θέσεις στον εχθρό. Ένας τρόμος πανικού εξαπλώθηκε τότε στα Σάλωνα [Αμφισσα] για αυτή την έκβαση. Οι κάτοικοι ανίκανοι ν' αμυνθούν τράπηκαν σε φυγή, ψάχνοντας αλλού καταφύγιο. Και έτσι οι περισσότεροι από αυτούς έφτασαν εδώ σήμερα το πρωί και λίγο αργότερα, έφτασε και η κυβερνητική επιτροπή της Ανατολικής Ελλάδας.

Οι εχθροί μπόρεσαν να πραγματοποιήσουν μια τέτοια επιχείρηση από τότε που κατέλαβαν απροσδόκητα τις ακάλυπτες θέσεις των Ελλήνων στο Κλήμα και τη Βελβενίτσα, λόγω του ότι τα ηπειρωτικά στρατεύματα είχαν αποσπαστεί στη Βοστίτσα. Μόνο ο Τζαβέλας είχε φτάσει στα Σάλωνα [Αμφισσα] τη στιγμή της μάχης. Ωστόσο, μπόρεσε να σώσει τα τρόφιμα και τα πυρομαχικά, που είχαν συγκεντρωθεί στο Ξηροπήγαδο και στη συνέχεια αποσύρθηκε στη Δεσφίνα, για να ενωθεί με τις δυνάμεις του Γκούρα.

Η κυβερνητική επιτροπή έστειλε ικανό αριθμό πλοίων για τη μεταφορά των υπολοίπων Ηπειρωτών, που είχαν συγκεντρωθεί στη Βοστίτσα, οι οποίοι ήσαν περίπου 3.500 και ελπίζουμε ότι η άφιξή τους, θα χαροποιήσει τα στρατεύματα, που παραμένουν κοντά στα Σάλωνα [Αμφισσα] και όσους βρίσκονται στο Λιδορίκι, στο Καρπενήσι και στα Κράβαρα και ότι κανένας από τους εχθρούς, οι οποίοι είχαν καταληφθεί από την ελπίδα να βρουν άφθονες εγκαταλελειμμένες προμήθειες, δεν θα επιστρέψει ζωντανός μετά από αυτή την απελπισμένη αναταραχή.

Η αναφορά του Μεγάλου Διοικητή περιέχει τις ακόλουθες λεπτομέρειες σχετικά με την εκκαθάριση του Ναβαρίνου:

«Το πρωί της 20^{ης}, μετά από την πρόσκληση που μου έκανε ο Ιμπραήμ Πασάς³⁴⁵, άφησα το λιμάνι της Μεθώνης και κατευθύνθηκα με δυνατό αέρα υπό τη συνοδεία του πλοίου «Αμάρανθου» στο Ναβαρίνο, όπου αγκυροβολήσαμε γύρω στο μεσημέρι. Τα πλοία, που προορίζονταν για τη μεταφορά εκείνης της φρουράς, λόγω του αντίθετου ανέμου δεν μπόρεσαν να φτάσουν πριν από τις 22 το βράδυ μπροστά στο Ναβαρίνο, όπου έφτασε επίσης ένα βρετανικό πολεμικό μπρίκι για την ανάκτηση ενός εμπορικού σκάφους, ενώ οι Αιγύπτιοι προσπάθησαν να μεταφέρουν τρόφιμα στην πολιορκημένη περιοχή.

Το πρωί της 23^{ης}, μου ζητήθηκε από τον Ιμπραήμ Πασά, να βοηθήσω μαζί με τον διοικητή του «Αμάρανθου» στην έξοδο των Ελλήνων από το Ναβαρίνο, και στην επιβίβασή τους. Ήμαστε εντυπωσιασμένοι με τη σειρά με την οποία καταλήφθηκε η περιοχή και επετεύχθη η υποταγή των αιγυπτιακών στρατευμάτων. Κανείς δεν το

³⁴⁵ Επιστολή του Ιμπραήμ πασά προς τον I. Major R. Flag διοικητή της γολέτας «*Αρετούσας*» Από τοποθεσία μπροστά στο Ναβαρίνο ο πρώτος Schwall στις (19 Μαΐου 1825): «Κύριε Διοικητά, Η φρουρά του Ναβαρίνου, που μόλις συνθηκολόγησε, φοβάται μήπως καταληφθεί από τον τουρκικό στρατό, όταν θα έπρεπε να διεξαχθεί η εκκαθάριση από το έδαφος, που θα ήταν καλύτερα γι' αυτή αν ήθελε, λοιπόν, να μεταφερθεί δια θαλάσσης μέχρι την Καλαμάτα. Σας έχω συναινέσει, και για την προστασία από τον τουρκικό στόλο, με ενδιαφέρει η προθυμία σας να συμμορφωθείτε με την επιθυμία της, και να τη συνοδεύετε στην Καλαμάτα. Θα έρθετε, λοιπόν, κε. Διοικητά, να με υποχρεώσετε και να προσφέρετε ταυτόχρονα μια διακεκριμένη υπηρεσία στην ανθρωπότητα. Έχω την τιμή να σας αποχαιρετήσω. Ιμπραήμ Πασάς».

επέτρεψε στον εαυτό του να διαπράξει καμία ύβρις κατά των Ελλήνων και παρόλο που προβλεπόταν στη Συνθηκολόγηση³⁴⁶ ότι η φρουρά έπρεπε να παραδώσει τα όπλα, ωστόσο ο Ιμπραήμ, που ήταν επικεφαλής των στρατευμάτων, παίρνοντας πρωτοβουλία, επέτρεψε σε όσους το ζητούσαν, να κρατούν τα όπλα τους, ώστε το ένα τρίτο της φρουράς να επιβιβάζεται οπλισμένο.

Ο Ιμπραήμ Πασάς έφερε μπροστά όλους τους επικεφαλής της φρουράς, μεταξύ των οποίων και τον Παναγιώτη Γιατράκο (έναν από τους πιο γενναίους καπεταναίους του Μοριά) και έναν γιο του Πετρόμπεη της Μάνης. Στους τελευταίους ξεκαθάρισε ότι θα τους κρατούσε ως ομήρους στο στρατόπεδό του μέχρι την παράδοση του Σελίμ και του Αλή³⁴⁷, οι οποίοι κρατούνταν από τους Έλληνες χωρίς κανένα δικαίωμα μετά τη σύλληψη τους στο Ναύπλιο. Τότε ο Ιμπραήμ πήγε στη σκηνή του και με παρακάλεσε να τον ακολουθήσω, μαζί με τους διοικητές του αγγλικού μπρικιού και της γαλλικής γολέτας. Μόλις φτάσαμε εκεί, μας ανακοίνωσε ότι είναι αναγκασμένος να προβεί σε αυτά τα αντίποινα για την κακή πίστη των Ελλήνων, όμως μας έδωσαν ως αξιωματικούς των τριών πρωταρχικών δυνάμεων της Ευρώπης. Δίνοντας τον λόγο της τιμής του είπε ότι θα επέστρεφε και τους δύο ομήρους κατά την παράδοση των δύο πασάδων, και που στο μεταξύ θα αντιμετωπίζονταν με σεβασμό και θα εξυπηρετούσαν την πείνα τους από την ίδια με αυτόν «κουζίνα».

Στις 23 το μεσημέρι τα ελληνικά στρατεύματα 1.100 σε αριθμό επιβιβάστηκαν σε ένα αυστριακό εμπορικό πλοίο και σε τρία αγγλικά, που σύντομα άρχισαν να πλέουν υπό τη συνοδεία των δύο γολετών της «Αρετούσας» και του «Αμάρανθου».

Ευνοημένοι από ένα δυνατό αεράκι, συναντηθήκαμε στις 10 τη νύχτα στον κόλπο της Κορώνης, στο πιο βόρειο τμήμα της πόλης. Δεν υπήρχε τίποτα εκεί, για να φοβηθούν οι Έλληνες από τα τουρκικά πλοία. Χωριστήκαμε από τα μεταγωγικά πλοία, που συνέχισαν το δρομολόγιο τους για Καλαμάτα και εμείς πήγαμε στη Σμύρνη.

Το πρωί της 24^{ης} συνάντησα ένα σπετσιώτικο πολεμικό καράβι, του οποίου ο καπετάνιος ήρθε στο τιμόνι του πλοίου μου και μου ζητούσε πληροφορίες σχετικά με την έκβαση των γεγονότων στο Ναβαρίνο. Του τα διηγήθηκα όλα και στενοχωρήθηκε με την κακή τύχη των πατριωτών του, των οποίων οι εσωτερικές διαφωνίες, είπε, ήταν πολύ περισσότερες από το να φοβούνται τον αιγυπτιακό στρατό. Ο καπετάνιος με διαβεβαίωσε ότι θα πήγαινε στην Καλαμάτα και δεν θα παρέλειπε τίποτα απ' αυτά που άκουσε και θα συνέβαλε στην απελευθέρωση των δύο πασάδων, που κρατούσαν οι Έλληνες και επομένως και στην υποσχόμενη απελευθέρωση του Γιατράκου και του γιου του Πετρόμπεη της Μάνης, που ήταν παρά πολύ αγαπητοί στους Έλληνες και οι δύο.

Ο αιγυπτιακός στόλος αποτελείται σήμερα από 11 φρεγάτες και 62 άλλα πολεμικά πλοία, κορβέτες, μπρίκια και γολέτες. Σε αυτό το νούμερο υπολογίζονται και οκτώ αλγερινά πολεμικά πλοία που έφτασαν στη Μεθώνη στις 10 Μαΐου».

ΚΕΡΚΥΡΑ 21 ΙΟΥΝΙΟΥ 1825

³⁴⁶ Πρόκειται για τη Συνθηκολόγηση στην οποία προέβη αναγκαστικά ο Ι. Μακρυγιάννης και οι άνδρες του στις 6 Μαΐου 1825 στη σκηνή του Ιμπραήμ για την παράδοση του Νεοκάστρου, αφού βρέθηκαν αποκλεισμένοι τόσο από την ξηρά όσο και από τη θάλασσα. Η συνθηκολόγηση αυτή που ακολούθησε μετά την πτώση της Σφακτηρίας, προέβλεπε την παραχώρηση του φρουρίου, την παράδοση των όπλων και των πλοίων των Ελλήνων, με εξαίρεση τα όπλα των αρχηγών και των καπεταναίων. Όλοι οι άλλοι μεταφέρθηκαν με ουδέτερα σκάφη στην Καλαμάτα πλήρως αφοπλισμένοι. Ο Γεώργιος Μαυρομιχάλης και ο Παναγιώτης Γιατράκος, κρατήθηκαν από τον Ιμπραήμ προκειμένου να τους ανταλλάξει με δύο πασάδες που είχαν αιχμαλωτίσει οι Έλληνες.

³⁴⁷ Βλ. την ανωτέρω υποσημείωση.

Ο Ιμπραήμ Πασάς απέσυρε ένα σώμα ιππικού από το Ναβαρίνο, για να καταλάβει την πόλη της Αρκαδιάς [Κυπαρισσία]. Βρίσκονταν εκεί 300 Έλληνες στρατιώτες, για να την υπερασπιστούν. Τους ζητήθηκε να παραδώσουν τα όπλα τους, αλλά αφού αρνήθηκαν να το κάνουν, δέχθηκαν επίθεση και μπήκαν γρήγορα μέσα. Στη συνέχεια, οι Αιγύπτιοι κατέλαβαν την πόλη και έφεραν μαζί τους από 1.500 άτομα, άνδρες, γυναίκες και παιδιά.

ΤΡΙΤΗ 19 ΙΟΥΛΙΟΥ 1825
(Συμπλήρωμα στο Νο 29)
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ
ΚΕΡΚΥΡΑ 30 ΙΟΥΝΙΟΥ 1825

Το Μεσολόγγι και το Αιτωλικό έχουν αποκλειστεί από περίπου 20.000 Τούρκους. Το πρώτο φρούριο του Μεσολογγίου βομβαρδίζεται από 8 κανόνια και 3 τουρκικούς όλμους, που έχουν καταφέρει να καταστρέψουν τα τείχη του φρουρίου σε κάποιο μέρος του. Οι πολιορκημένοι αμύνθηκαν σθεναρά, αλλά στερούμενοι οβίδων προσπάθησαν να τις αναπληρώσουν με κομμάτια σιδήρου και πέτρες. Τα μέλη της κυβέρνησης, που συστάθηκε από τον Μαυροκορδάτο, κατέφυγαν όλα στο Ναύπλιο. Οι διοικητές του Μεσολογγίου, είναι οι Τσόγκας και Μακρής. Η φρουρά αποτελείται από περίπου 8.000 άνδρες. 2.500 Πελοποννήσιοι, οι οποίοι είχαν έρθει να σώσουν το Μεσολόγγι και από τους πολλούς πειρατές, που βρίσκονταν εκεί φωλιασμένοι στα νερά του Μεσολογγίου, επέστρεψαν στην Πελοπόννησο, ως αποτέλεσμα διχόνοιας που ξέσπασε μεταξύ αυτών και των κατοίκων του Μεσολογγίου, αφού ήταν αδύνατο να συνεχίσει να υπάρχει συνεννόηση ανάμεσα στους ίδιους τους Έλληνες για κάποιο διάστημα. Στις 30 Μαΐου, δύο ελληνικά καράβια έφτασαν στο Μεσολόγγι με πλούσιο φορτίο πολεμικών πυρομαχικών. Το αρχηγείο του τουρκικού στρατού βρίσκεται στον Καρβασαρά³⁴⁸ και έχει οριστεί να καταστρέψει όλη την πόλη του Μεσολογγίου με τους κατοίκους της, πυρπολώντας την και πολιορκώντας την, ώστε να την ισοπεδώσει. Γι' αυτό και ο Τούρκος στρατηγός είναι απασχολημένος με την απόπειρα της επίθεσης.

Μια μεραρχία του τουρκικού στρατού επιτέθηκε στο μικρό νησί Λεσίνι στην ομώνυμη λίμνη, στην περιοχή του Πεταλιού, αλλά αποσοβήθηκε από τους Έλληνες με την απώλεια πάνω από 100 ανδρών.

Ο ελληνικός στόλος της Ύδρας και των Σπετσών κέρδισε μια καθοριστική νίκη στις 20 και 21 Μαΐου (παλιό ημερολόγιο) ή στη 1 και 2 Ιουνίου (νέο) στα νερά της Άνδρου και του Κάβο Ντόρο επί του τουρκικού στόλου του Καπουδάν Πασά. Και ενώ το καράβι του ναυάρχου πυρπολήθηκε και κάηκε, ωστόσο σ' αυτό δεν βρέθηκε ο Καπουδάν Πασάς, ο οποίος κατάφερε να σωθεί πάνω σε ένα μικρό καράβι³⁴⁹.

³⁴⁸ Πρόκειται για τη σημερινή περιοχή της Αμφιλοχίας. Το όνομά Καρβασαράς προερχόταν από την τουρκική λέξη *καρβάν*- *σεράι* που σήμαινε σταθμός караβανιών καθώς από την πόλη διέρχονταν ταξιδιώτες. Ο Καρβασαράς ήταν σημαντικό εμπορικό κέντρο την εποχή εκείνη και σ' αυτόν στηριζόταν η τροφοδότηση των στρατευμάτων του Κιουταχί, που πολιορκούσε την κοντινή περιοχή του Μεσολογγίου. Ο Καραϊσκάκης διαβλέποντας τη στρατηγική σημασία της καίριας και νευραλγικής περιοχής του Καρβασαρά και τις βλέψεις του Τούρκου διοικητή, επιτέθηκε στους εχθρούς με τους άνδρες του τα ξημερώματα της 28ης Σεπτεμβρίου 1825 και τους αιφνidiάσε. 300 Τούρκοι σκοτώθηκαν και όσοι ξέφυγαν, πνίγηκαν εν συνεχεία στη θάλασσα. Στις αρχές του 20ου αιώνα η πόλη ονομάστηκε ξανά Αμφιλοχία. Η μάχη του «Καρβασαρά» στην Αμφιλοχία... - XIROMERO PRESS - XIROMEROPRESS.GR, 22/07/2022.

³⁴⁹ Αναφορά στη ναυμαχία του Καφηρέα ή Κάβο Ντόρο. Βλ. υποσημείωση 342 του παρόντος.

Μια φρεγάτα και πολλά άλλα μικρότερα τουρκικά πολεμικά καράβια, χτυπήθηκαν στην Τήνο και πολλά μεταγωγικά καταλήφθηκαν από τους νικηφόρους Έλληνες, ώστε ο στόλος του Καπουδάν Πασά στην αρχή της μάχης αποτελείτο από 100 πανιά, ενώ στο τέλος είχε μόνο 27, τα οποία σώθηκαν στη Σούδα.

Ο Ιμπραήμ Πασάς συνεχίζει την πορεία του προς το εσωτερικό, καταστρέφοντας τα πάντα με το «σίδερο» και τη φωτιά, διαπράττοντας κάθε είδους φρίκη και σφαγές, ώστε πίσω του να μη μένει τίποτα άλλο παρά μια έρημος.

Στην Αρκαδιά ανέκοψε την πορεία ενός μικρού σώματος 300 Ελλήνων υπό την ηγεσία του Παπαφλέσσα. Από την Αρκαδιά μέχρι στιγμής ο Ιμπραήμ Πασάς έχει αποσύρει 1.000 Έλληνες σκλάβους.

Η Καλαμάτα καταλήφθηκε και κάηκε ολοσχερώς από τα αιγυπτιακά στρατεύματα, τα οποία συνέχισαν την πορεία τους εναντίον της Μάνης, καίγοντας όλα τα χωριά στο πέρασμά τους.

Ο Κολοκοτρώνης και οι οπαδοί του είναι ελεύθεροι στο Ναύπλιο, φαινομενικά προς το παρόν, δίνοντας όρκους πίστης, ενώ κρυφά δολοπλοκούν χωρίς να κινηθούν εναντίον των Τούρκων.

ΚΥΡΙΑΚΗ 24 ΙΟΥΛΙΟΥ 1825 No 30 ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

Η προσωρινή κυβέρνηση της Ελλάδας εξέδωσε την ακόλουθη Διακήρυξη κατά την έναρξη της εκστρατείας:

Ο Πρόεδρος του Εκτελεστικού Οργάνου:

«Η γη, όπου λάβατε την ύπαρξη είναι εδώ και πέντε χρόνια ποτισμένη με το αίμα σας. Η ιστορία των ηρωισμών μας και οι πράξεις μας δεν γράφονται πια με μελάνια, αλλά με αίμα. Με αίμα πληρώσαμε για την ελευθερία, για αυτήν την ελευθερία, την οποία οι εχθροί μας, οι καταπιεστές μας και πάνω απ' όλα οι αιγυπτιακές ορδές απειλούν φέτος πιο στενά από ποτέ.

Ω Έλληνες τι κάνετε; Πώς μπορείτε να αδιαφορείτε για όλη σας τη σφαγιασμένη νεολαία, τις γυναίκες σας, τα παιδιά σας, που σύρθηκαν στη σκλαβιά, ενώ τα σπίτια σας φλέγονται και τα χωράφια σας είναι ερειπωμένα;

Αχ! Αν η Ελλάδα είχε υποκύψει τον πρώτο χρόνο της εξέγερσης, εκείνη την εποχή που δεν είχαμε κανένα στρατό, ούτε όπλα, ούτε πυρομαχικά, ούτε καμία εμπειρία από το πόλεμο, τότε σίγουρα τα έθνη θα επιδοκίμαζαν την ήττα μας, θα μας είχαν εμψυχώσει νικώντας για τα δικαιώματα που θέλαμε να κερδίσουμε, και θα είχαν δει ότι υποχωρούσαμε κάτω από τα χτυπήματα ενός πανίσχυρου εχθρού, στον οποίο η αδυναμία μας τότε, δεν θα μπορούσε να αντιστέκεται.

Αλλά σήμερα, ω Έλληνες, μετράτε πέντε χρόνια νίκες και αγώνες τόσο στη στεριά όσο και στη θάλασσα και σήμερα που γνωρίζετε την τέχνη του πολέμου, που τα χέρια σας είναι οπλισμένα με αυτά τα ίδια σπαθιά, που την ανδρεία σας αρπάζατε από τους εχθρούς σας και την οποία ήδη υπηρετήσατε τόσο πλεονεκτικά εναντίον τους, σήμερα, που είστε κύριοι εκείνων των τρομερών φρουριών, αν και μάταια έκλεισαν, σήμερα που επιτέλους συμφιλιώθηκε το ενδιαφέρον, ο θαυμασμός όλης της Ευρώπης μαζί σας για τις λαμπρές επιχειρήσεις και για την ένδοξη αντίστασή σας στην τυραννία, πώς θα μπορούσατε σήμερα, να φοβάστε έναν εχθρό έτσι και να λυγίζετε με πραότητα το λαιμό σας στο σηκωμένο σίδερο στα κεφάλια σας;

Ε! Μακριά από εσάς, ω Έλληνες, μακριά από εσάς τέτοιες ιδέες, που γεννούν αυτή την ανάξια αδυναμία! Στο όνομα της Θρησκείας, της Πατρίδας, της Ελευθερίας,

πάρτε πίσω τα όπλα σας, μαζευτείτε, δώστε ο ένας στον άλλο μια αδελφική αγκαλιά και τρέξτε, όπου ο πόλεμος σας καλεί!

Πελοποννήσιοι, Ρουμελιώτες, και εσείς, όλοι οι κάτοικοι του ελληνικού αρχιπελάγους, πηγαίνετε, τρέχετε, όπου σας καλεί η πατρίδα σας, που βρίσκεται σε κίνδυνο!

Ήδη φέτος, όπως και τα προηγούμενα τέσσερα χρόνια, τα δικά μας πυροβολικά πλοία έχουν κατατροπώσει τα πυρά των πυροβολικών πλοίων των εχθρών και τα βάθη της γης καταβρόχθισαν αυτές τις κολλώδεις μάζες και κατάπιαν τα υπολείμματα της φωτιάς.

Θάρρος, γενναιόδωροι Υδριώτες, γενναίοι Ψαριώτες, απτόητοι Σπετσιώτες. Όλη μας η εμπιστοσύνη είναι σε εσάς. Η δική σας η αξία θα ματαιώσει και φέτος όλα τα έργα, όλα τα σχέδια των εχθρών σας. Είναι στο χέρι σας, καλοί νησιώτες, που στη Μυτιλήνη, στη Χίο, στην Τένεδο και πιο πρόσφατα στη Σάμο, επιφέρατε τέτοια μοιραία χτυπήματα στον στόλο του Οσμανλή.

Κι εσείς Πελοποννήσιοι ξεχάσατε, λοιπόν, ότι τα ξίφη σας είναι ακόμα βαμμένα με αίμα τυράννων; Δεν είστε εσείς που έχετε πλήξει και καταστρέψει εντελώς τον περήφανο Δράμαλη και τις άγριες ορδές του;... Κι εσείς Ρουμελιώτες ρίζτε τα μάτια γύρω σας... Κοιτάζτε ξανά τις ψηλές κορυφές των αρχαίων βουνών σας ακόμα και τα κόκαλα των εχθρών σας, που φαίνονται να φορούν με περηφάνια σαν ένα ένδοξο τρόπαιο την ανδρεία σας! Ο δρόμος προς τη δόξα είναι ακόμα ανοιχτός, για να πορευθείτε, θα το κάνετε, για να θερίσετε τις δάφνες, των οποίων η νίκη θα στεφανώσει τα μέτωπά σας!

Η ίδια η πατρίδα σας φωνάζει: στα όπλα! Ακούστε τη φωνή της! ... Κλείστε τα εργοστάσιά σας, αφήστε λίγο τις εμπορικές σας δραστηριότητες, σας καλεί μία ιερότερη φωνή ... Πηγαίνετε, βιαστείτε να συναντήσετε τον εχθρό, που σας απειλεί, πηγαίνετε να ελευθερώσετε την πατρίδα.

Αχ! Πάνω απ' όλα μην παρασυρθείτε, Έλληνες από τα λόγια της ειρήνης, που θα χρησιμοποιήσει ο ύπουλος εχθρός, για να σας παραπλανήσει με το ζόρι, μην μπορώντας να πετύχει τα σχέδια του. Μην εμπιστεύεστε ούτε μια στιγμή αυτόν τον ασυμβίβαστο εχθρό. Του το απαγορεύει η ίδια του η θρησκεία να εκπληρώσει τις υποσχέσεις του σε περίπτωση που σας τις δώσει.

Χίος, Θεσσαλομαγνησία, Κάσο και Κρήτη θα είναι τα αιώνια μνημεία της οθωμανικής κακής πίστης! Τι υποσχέσεις δεν έδωσαν στους δυστυχισμένους κατοίκους τους; Θλιβερές περιοχές και πώς τις αντιμετώπισαν!

Η φήμη σας και οι νίκες σας έχουν ήδη κυκλοφορήσει σε όλο τον κόσμο. Η Πατρίδα γνωρίζει την αφοσίωσή σας.

Τέλος, είστε απόγονοι αθάνατων προγόνων, οι ιερές σκιές των οποίων περιμένουν εδώ και δύο χιλιάδες χρόνια την απελευθέρωση της κλασικής γης!»

Ναύπλιο στις 2 Μαΐου 1825

Ο πρόεδρος Μποτάσης

Αυτή η πρόσκληση έγινε στους Έλληνες, για να δώσουν ο ένας στον άλλο ένα αδερφικό φιλί και να τρέξουν στη μάχη. Αυτή δεν είναι μια μάταιη πράξη. Εδώ εκφράζει μια συγκινητική πράξη, στην οποία οι άνθρωποι προβαίνουν την ώρα που φεύγουν οι πολεμιστές τους. Μετά τους αποχαιρετισμούς, που κάνουν στις οικογένειές τους, οι πολεμιστές και οι ναύτες αγκαλιάζονται ως ένδειξη ένωσης σε όλη την εκστρατεία. Οι ναυτικοί ιδιαίτερα σπάνια υπάκουαν σε αυτήν την ιερή υποχρέωση.

Μπορεί επίσης, να παρατηρήσει κανείς με πόση οξυδέρκεια η προσωρινή κυβέρνηση απολύει τους Ρουμελιώτες του Μοριά.

Τα τελευταία τεύχη των «Ελληνικών Χρονικών» δίνουν τα ακόλουθα νέα για τις υποθέσεις των Ελλήνων και των Τούρκων:

Μεσολόγγι 26 Μαΐου. Φαίνεται ότι οι Τούρκοι έχουν σκοπό να πάρουν δύο από τα πυροβολικά μας, γιατί έχουν φτιάξει ένα νέο και θέλουν με τον τρόπο αυτό να κρατήσουν μια πολύ ζωντανή φωτιά ενάντια στην τάφρο, για να διαλύσουν το πυροβολικό του προμαχώνα «Μπότσαρη».

Στις 27 Μαΐου. Αυτή τη νύχτα ο εχθρός έριξε μερικές βόμβες και σε αυτές απάντησε το πυροβολικό μας. Όχι μόνο οι δικές μας χειροβομβίδες παρενοχλούν τον εχθρό, αλλά τον σκοτώνουν και τραυματίζουν αρκετούς δικούς του. Επικρατεί μεγάλη αποθάρρυνση στο στρατό τους. Όλες οι ελπίδες του Κιουταχί είναι στραμμένες στον στόλο, του οποίου η καθυστερημένη εμφάνιση είναι πολύ ανησυχητική. Το πολιορκητικό από το οχυρό του «Φραγκλίνου» σκοτώνει και τραυματίζει πολλούς πυροβολητές του εχθρού.

Στις 28 Μαΐου. Ο κανονιοβολισμός ήταν πολύ έντονος αυτή τη νύχτα και από τις δύο πλευρές. Τα βόλια του εχθρού προκάλεσαν μικρή ζημιά. Οι Έλληνες είχαν λόγο για να πολεμούν και για τον στρατηγό Νόρμαν³⁵⁰, ο οποίος πολέμησε τόσο γενναία για την απελευθέρωση της Ελλάδας και πέθανε στο Μεσολόγγι.

Στις 29 Μαΐου. Επιστολές του Ναυπλίου στις 24 του μήνα μεταφέρουν την είδηση ότι το σώμα των στρατηγών Μπότσαρη, Τζαβέλα και Καραϊσκάκη προέλασαν στο ελληνικό έδαφος μεταξύ Λιβαδειάς και Σαλώνων [Άμφισσα]. Ως εκ τούτου, θα βρεθούν σύντομα από αυτήν την πλευρά σημαντικές δυνάμεις και οι δύο να καλύψουν αυτές τις συνοικίες, που θα έρθουν στη διάσωση της δυτικής Ελλάδας. Το σώμα του στρατού πολιορκίας αντιμετωπίζει μεγάλη δυσκολία προμηθειών. Ένα μικρό μαύρο κριθαρένιο ψωμί κοστίζει δύο γρόσια. Ο εχθρός έστησε ξανά μια συστοιχία όλμων, οι δε προηγμένες τριάδες καλύπτονται από τα φαράγγια και από τρεις χιλιάδες Αλβανούς.

Στις 30 Μαΐου. Τα πυρά του εχθρού είναι πολύ έντονα, αλλά δεν προκαλούν μεγάλη ζημιά, επειδή οι μπάλες περνούν πάνω από την κορυφή των οχυρών. Οι στρατιώτες μας γελούν και ανατριχιάζουν ταυτόχρονα. Ο εχθρός συνεχίζει όλη ημέρα τα πυρά του από το οπλοστάσιο του.

Στις 31 Μαΐου και 1 Ιουνίου. Αυτή τη νύχτα οι Τούρκοι δεν έριξαν βόμβες. Το πυροβολικό από το οχυρό «Κοραής» τραυμάτισε θανάσιμα ακόμα μερικούς πυροβολητές του εχθρού. Τα ξημερώματα της 31^{ης} εισήλθε στο λιμάνι μας το μπρίκι «Λεωνίδα», με το οποίο η κυβέρνηση μάς έστειλε προμήθειες τροφίμων και πυρομαχικών. Αυτή τη νύχτα ένα τουρκικό σώμα αποβιβάστηκε σε ένα νησί και άρπαξε τα πολυάριθμα κοπάδια που έβοσκαν εκεί, σκοτώνοντας τους βοσκούς.

Στις 2 έως 4 Ιουνίου. Η παρουσία του εχθρικού πυροβολικού είναι ακόμα αισθητή χωρίς ωστόσο να μας προκαλεί μεγάλο κακό. Από την αρχή της ημέρας μέχρι το βράδυ, ο εχθρός με βόλια και βόμβες σκότωσε εκατό από τους δικούς μας. Στις 3 του μήνα τέσσερα εχθρικά καράβια σαλπάρισαν από τον κόλπο της Πάτρας προς τις ακτές μας. Το «Λεωνίδα» απέπλευσε γρήγορα, για να τα συναντήσει, αλλά μία μεγάλη φουρτούνα και το επόμενο βράδυ, απέτρεψαν τη σύγκρουση. Τη νύχτα στις 4 του μήνα ο εχθρός ξεκίνησε μια νέα επιχείρηση μπροστά από το οχυρό

³⁵⁰ Ο Κάρολος Νόρμαν (Στουτγάρδη 14 Σεπτεμβρίου 1784 – Μεσολόγγι 15 Νοεμβρίου 1822) ήταν Γερμανός στρατιωτικός, ο οποίος πολέμησε στους Ναπολέοντειους Πολέμους. Μετέβη στην Ελλάδα, κατά τη διάρκεια της ελληνικής επανάστασης, προκειμένου να ενισχύσει τον αγώνα των Ελλήνων, υποκινούμενος από τα φιλελληνικά του αισθήματα. Υπηρέτησε ως αρχηγός του επιτελείου του Αλέξανδρου Μαυροκορδάτου στη μάχη του Πέτα (4 Ιουλίου 1822) και απεβίωσε λίγους μήνες αργότερα στο Μεσολόγγι, υποκύπτοντας στα τραύματά του. Υπήρξε ιδιαίτερα αγαπητός από τους Έλληνες. ΕΕΦ (eefshp.org) - Στρατηγός Κάρολος Νόρμαν, Γερμανός Φιλέλληνας, ευγενής και ηρωική μορφή του 1821, 22/07/2022.

«Fraklin», όπου το κυρίως μέρος των βολών του στρεφόταν περισσότερο εναντίον της πόλης, παρά εναντίον του οχυρού. Στις 4, το «Λεωνίδας» πρόλαβε τα εχθρικά πλοία και τα έτρεψε σε φυγή μετά από αγώνα ταχύτητας και αντοχής, τα οποία αποσύρθηκαν μερικά στον Παπά και άλλα στον Προκοπανιστό.

Στις 5 έως τις 12. Οι Τούρκοι έκαναν μάταιες προσπάθειες για να αναγνωριστούν μέσα από τις επιχειρήσεις μας.

Στις 13 έως τις 15 Ιουνίου. Η φωτιά του εχθρικού πυροβολικού συνεχίζει με πολλή ένταση. Το δικό μας πυροβολικό ανταποδίδει ισάξια. Λάβαμε από την κυβέρνηση την επίσημη είδηση, ότι μία δεύτερη μοίρα του στόλου μας υπό την ηγεσία του ναύαρχου Σαχτούρη πραγματοποίησε μία εξαιρετική νίκη εναντίον του οθωμανικού στόλου κοντά στο Σούνιο, στο τελευταίο ακρωτήριο της Αττικής. Το πεδίο της μάχης, όντας πολύ στενό, δεν μπόρεσε να επεκτείνει ολόκληρη τη γραμμή των ελληνικών πλοίων, επομένως 49 πλοία του εχθρικού στόλου μπόρεσαν να διαφύγουν. Ο στόλος μας έχει λάβει όλα τα απαραίτητα μέτρα, για να σταματήσει την υποχώρησή τους. Το πυροβολικό του Μεσολογγίου και τα πλοία που βρίσκονται στο λιμάνι μας ανυπομονούν με χαρά.

Δεδομένων των κρίσιμων συνθηκών (σχετικά με την κατάληψη του Ναβαρίνου), η Ελληνική Γερουσία ίδρυσε στρατιωτική κυβέρνηση. Ο γραμματέας του εκτελεστικού οργάνου, Μαυροκορδάτος, συνελήφθη ως ύποπτος, ότι το επέτρεψε να συμβεί, ενώ και πολλοί Έλληνες στρατηγοί στερήθηκαν τα καθήκοντά τους για τον ίδιο λόγο.

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ 9 ΙΟΥΝΙΟΥ

Έφτασε εδώ η τρίτη ναυτική μεραρχία που προοριζόταν για τον αποκλεισμό της Κορίνθου. Ελπίζουμε ότι θα είναι μια μεγάλη βοήθεια για εμάς στις συνθήκες στις οποίες βρισκόμαστε.

Οι Τούρκοι συνεχίζουν τις πολιορκητικές επιχειρήσεις τους και από στιγμή σε στιγμή θα αρχίσουν να ρίχνουν βόλια και βόμβες στην πόλη.

Στις 5 του μήνα έφτασε σ' αυτό το λιμάνι η αγγλική κορβέτα «Ρόζα» με διοικητή τον κύριο Άμπατ. Αυτός ο αξιωματικός γύρισε τα τείχη μας την επόμενη ημέρα και εξέτασε τα αμυντικά μας έργα. Κατά την αναχώρησή του, τον αποχαιρέτησαν με αρκετές ριπές μουσκέτου.

ΖΑΚΥΝΘΟΣ 19 ΙΟΥΝΙΟΥ

Ο ελληνικός στόλος, όπως ανακοινώθηκε, τέθηκε σε πλήρη λύτρωση. Ο εχθρικός με διοικητή τον Καπουδάν Πασά χτυπήθηκε, ο οποίος δεν βρέθηκε στη ναυαρχίδα του, όταν αυτή πυρπολήθηκε μαζί με άλλα πολεμικά και μεταγωγικά καράβια. Είκοσι έξι από τα τελευταία έπεσαν στην εξουσία του ελληνικού στόλου. Ήταν φορτωμένα με πυρομαχικά πολέμου και τρόφιμα, δηλαδή τέσσερα φορτωμένα με ασβέστη, δύο με τούβλα, πέτρες, και ένα με καρφιά και εξοπλισμό, ένα με σανίδες, δύο με προμήθειες φαγητού και τα άλλα δεκαέξι με πάνω από 100 κανόνια, οβίδες και βόμβες.

Στα ίδια καράβια μεταφοράς, που έφεραν στο Ναύπλιο, υπήρχαν αρκετοί μηχανικοί και Ευρωπαίοι αρχιτέκτονες, οι οποίοι με τα προαναφερθέντα υλικά έπρεπε να κατασκευάσουν ένα φρούριο, αντάξιο αυτού του Μεσολογγίου και να το καταστρέψουν.

Ο ίδιος ο Καπουδάν Πασάς, που είχε διαφύγει με τουρκικό μπρίκι, καταλήφθηκε από τους Έλληνες κοντά στο Μυτιλήνη και αιχμαλωτίστηκε. Μ' αυτόν τον τρόπο η νίκη ήταν πλήρης.

Σε κρίσιμη κατάσταση βρίσκονται τα αιγυπτιακά στρατεύματα και ο στρατηγός τους Ιμπραήμ αναμένεται να αποκλειστεί στα περικόρα της Καλαμάτας. Η είδηση της παράδοσής του αναμένεται από στιγμή σε στιγμή³⁵¹.

Ο ελληνικός στρατός των Σάλωνων [Άμφισσα], αφού έδωσε μια αιματηρή μάχη κατά των Τούρκων, που επιχείρησαν την παράδοση της πόλης αυτής, βάδισε εναντίον του σώματος, που πολιορκούσε το Μεσολόγγι, το οποίο, βλέποντας τον κίνδυνο που διέτρεχε, επειδή ήταν περικυκλωμένο απ' όλες τις πλευρές, αναγκάστηκε να υποχωρήσει.

ΚΕΡΚΥΡΑ 24 ΙΟΥΝΙΟΥ
(από τη «Γενική Εφημερίδα»³⁵²)

Ο κόμης Santarosa³⁵³ δεν έχει εξαφανιστεί, καθώς ορισμένοι δημοσιογράφοι ανακοίνωσαν επανειλημμένα ότι υπέστη σοβαρό τραύμα στην πολιορκία του νησιού Σφακτηρία και μπόρεσε να καταφύγει στο Μεσολόγγι παρέα με τον Μαυροκορδάτο.

Επιστολές που ελήφθησαν σήμερα από τους Παξούς αναφέρουν ότι έχει ήδη αρχίσει να φιλοξενείται από οικοδεσπότη μετά από την αναχώρησή του από το Μεσολόγγι³⁵⁴.

ΤΡΙΤΗ 26 ΙΟΥΛΙΟΥ 1825
(Συμπλήρωμα στο Νο 30)
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

³⁵¹ Πρόκειται για ψευδή είδηση. Μπορεί να κυκλοφορούσαν τέτοιου είδους ειδήσεις στο πλαίσιο τόνωσης του ηθικού και της ψυχολογίας γενικότερα των Ελλήνων αγωνιστών.

³⁵² Η «Γενική Εφημερίς της Ελλάδος» αποτέλεσε προδρομικό έντυπο της «Εφημερίδας της Κυβερνήσεως». Ήταν το επίσημο έντυπο όργανο της διοίκησης, το οποίο εξυπηρετούσε τις ανάγκες και τους σκοπούς της για επτά έτη, από τις 7 Οκτωβρίου 1825 μέχρι τις 23 Μαρτίου 1832. Αρχικά εκδιδόταν στο Ναύπλιο, την Αίγινα και τον Πόρο. Εκδότες της διετέλεσαν οι Θεόκλητος Φαρμακίδης (1825-1827), Γεώργιος Χρυσίδης (1827-1831), Ιωάννης Γαλιάτσας (1831-1832). Δημοσίευε επίσημα έγγραφα και αποφάσεις, κυβερνητικές ανακοινώσεις, τα Πρακτικά του Βουλευτικού, ενώ στόχος της ήταν και η ενημέρωση και διαπαιδαγώγηση του αναγνωστικού κοινού, αντλώντας θέματα και από έντυπα του εξωτερικού. Τον Μάρτιο 1832, τη διαδέχθηκε η «Εθνική Εφημερίς», ως επίσημο φύλλο πια των ελληνικών κυβερνήσεων. Αικ. Κουμαριανού, «Έντυπες εφημερίδες»..., ό. π. σ. 585.

³⁵³ Ο Κόμης Santore di Santarosa (Σαβιλιάνο 18 Νοεμβρίου 1783 – Σφακτηρία 8 Μαΐου 1825) ήταν Ιταλός στρατιωτικός, γνωστός για τα επαναστατικά του φρονήματα τόσο στην πατρίδα του όσο και έξω απ' αυτήν. Είχε διατελέσει ως φιλέλληνας μέλος σε πολλές φιλελληνικές επιτροπές του εξωτερικού, όπως στη Γερμανία, Αγγλία, Πολωνία, Ελβετία, Γαλλία, Ιταλία. Τον Δεκέμβριο του 1824 έφθασε στο Ναύπλιο αποδεχόμενος την πρόσκληση να πολεμήσει εθελοντικά για την Ελλάδα, την οποία θαύμαζε, αγαπούσε και θεωρούσε ότι είχε κοινή μοίρα με τη δική του πατρίδα, την Ιταλία. Έβγαζε ένθερμους πατριωτικούς λόγους με σκοπό τον ξεσηκωμό των κατοίκων της εκάστοτε περιοχής που επισκεπτόταν. Ακολούθησε τον Γ. Κουντουριώτη και τον Αλ. Μαυροκορδάτο στην εκστρατεία τους στην περιοχή της Πύλου, ως απλός εθελοντής στρατιώτης. Σκοτώθηκε στις 8 Μαΐου 1825, όταν οι δυνάμεις του Ιμπραήμ κατέλαβαν τη Σφακτηρία. *Νεώτερον Εγκυκλοπαιδικόν Λεξικόν Ηλίου*, τόμ. 16^{ος}, σ. 853.

³⁵⁴ Πρόκειται για ανακρίβεια, καθώς ο Santarosa έπεσε ηρωικά μαχόμενος κατά τη διάρκεια κατάληψης της Σφακτηρίας. Βλ. ανωτέρω υποσημείωση.

Αρκετά παλιά εμπορικά πλοία, φορτωμένα με προμήθειες και πυρομαχικά για τους Τούρκους υπό διαφορετικές ξένες προστασίες, καταλήφθηκαν από τον ελληνικό στόλο και στάλθηκαν στην κυβέρνηση με όλα τα μέσα που είναι στην εξουσία της, χωρίς να παρενοχλούν, με οποιονδήποτε τρόπο τις εμπορικές συναλλαγές των ξένων δυνάμεων, εφόσον αυτές οι συναλλαγές δεν έχουν τίποτα αντίθετο με τη νοοτροπία τους, όπως προκύπτει από το εκτελεστικό συμβούλιο.

Μια επιτροπή αποτελούμενη από πέντε μέλη ιδρύθηκε στο Ναύπλιο για τη δημιουργία δικαστηρίου. Αυτή η επιτροπή είναι επιφορτισμένη με τη διεξαγωγή της ακριβούς εξέτασης των εμπορικών πλοίων, που ο ελληνικός στόλος έχει κατευθύνει προς το σκοπό αυτό στο λιμάνι αυτής της πόλης, να επιβάλει νομική ποινή κατά περίπτωση και να εμποδίσει την κυβέρνηση στις διαφορετικές αποφάσεις της, μέσω του Υπουργού Δικαιοσύνης. Μέλη αυτής της επιτροπής είναι: ο Διονύσιος Ξένης, ο Πρασσακάκης, Στεκούρης, Ορφανός και Μάξιμος.

Οι υπουργοί ναυτικών και δικαιοσύνης θα εκτελέσουν το παρόν διάταγμα, το καθένα από τα οποία τους αφορά.

Ναύπλιο, 1825.

Ο Αντιπρόεδρος Μποτάσης, Αναγνώστης Σπηλιωτάκης
Κ. Μαυρομιχάλης, Ιωάννης Κωλέττης

Τα «Ελληνικά Χρονικά» στις 16 του Ιουνίου, αριθ. 44, που κυκλοφόρησε στο Μεσολόγγι, επιβεβαιώνει τα νέα των Σάλωνων [Άμφισσα].

Στα νερά του Μεσολογγίου επέστρεψαν 5 πυρπολικά και 6 καράβια, ώστε να ευθυγραμμιστούν, για να αναχαιτίσουν όλες τις μεταφορές τροφίμων που προορίζονταν για τον Ρεσίτ Πασά [Κιουταχί].

ΚΥΡΙΑΚΗ 31 ΙΟΥΛΙΟΥ 1825

No 31

ΚΕΡΚΥΡΑ 6 ΙΟΥΛΙΟΥ

Σύμφωνα με τα τελευταία νέα το Μεσολόγγι συνεχίζει να αμύνεται γενναία απέναντι στον πολιορκητικό στρατό του Τούρκου στρατηγού. Δεν υπάρχει φαγητό και τα αλβανικά στρατεύματα ελίσσονται με μεγάλη δυσανεμία, επειδή δεν πληρώνονται τακτικά. Μετά την κατάληψη του Ναβαρίνου, ο Ιμπραήμ Πασάς βάδισε κατά μήκος των ακτών της Λακωνίας με τον στρατό του: 1.500 ιππείς και 1.200 πεζούς, πέρασε τα βουνά της Καρύταινας στη Μεσσηνία και έφτασε στην απέραντη πεδιάδα της Μαντινείας. Οι κάτοικοι της Τριπολιτσάς, τρομοκρατημένοι από την ξαφνική του παρουσία, εγκατέλειψαν την πόλη και το κάστρο, καταφεύγοντας στα βουνά. Ο Ιμπραήμ κυρίευσε εύκολα την Τριπολιτσά³⁵⁵ και εξαπλώθηκε στην πόλη, την ερημωμένη από κάθε κάτοικο. Μετά κίνησε προς το Άργος, καταλαμβάνοντας την ισχυρή θέση κατά μήκος του Παρθενίου όρους.

Ο Κολοκοτρώνης από την άλλη πλευρά, συγκέντρωσε πρόσφατα ένα σώμα 2.000 ανδρών, για να αποτρέψει τον Ιμπραήμ από την εσωτερική προέλαση του. Δημοσίευσε επίσης, μια προκήρυξη με την οποία προσκαλεί όλους τους Έλληνες, να τρέξουν στα όπλα και να περικυκλώσουν τον αιγυπτιακό στρατό, ο οποίος αποκλεισμένος στα βουνά θα μπορούσε να περιοριστεί ακόμη περισσότερο από την παντελή έλλειψη τροφής, αν οι Έλληνες μπορούσαν να τον κρατήσουν στενά περικυκλωμένο για κάποιο χρονικό διάστημα.

³⁵⁵ Η ανακατάληψη της Τριπολιτσάς πραγματοποιήθηκε από τον Ιμπραήμ τον Ιούλιο του 1825.

Ο στόλος του Καπουδάν Πασά με τον αιγυπτιακό στολίσκο είναι στενά αποκλεισμένοι στο λιμάνι της Σούδας από τον ελληνικό στόλο. Οπότε προς το παρόν, ο Ιμπραήμ δεν μπορεί να βοηθηθεί από αυτήν την πλευρά.

Ο Γιουσούφ Πασάς της Ναυπάκτου απέκλεισε περίπου 6.000 άνδρες στην Αχαΐα, ώστε να διατηρήσει από αυτή την πλευρά την επικοινωνία του με τον Ιμπραήμ.

Πρέπει, λοιπόν, να ευχηθούμε για την επιτυχή έκβαση αυτής της εκστρατείας, εάν ο στρατός του Κολοκοτρώνη είναι αρκετά μεγάλος, για να κρατήσει τον Ιμπραήμ αποκλεισμένο στην παρούσα θέση του και να εμποδίσει τον Γιουσούφ να ενωθεί με τον στρατό του Ιμπραήμ.

Η ελληνική κυβέρνηση στο Ναύπλιο φαίνεται ότι βρισκόταν υπό τον έλεγχο του Κολοκοτρώνη και των άλλων καπεταναίων του Μοριά, οι οποίοι δεν μπορούσαν να ανεχθούν την υπεροχή, που είχαν προηγουμένως αποκτήσει οι νησιώτες στη διαχείριση των επιχειρήσεων. Για τον λόγο αυτό, όλοι οι εσωτερικοί τριγμοί μεταξύ των ίδιων των εξεγερμένων γίνονται δεκτοί.

ΚΥΡΙΑΚΗ 7 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1825

No 32

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Τα περιοδικά της Ύδρας, από το No. 118 έως το 120, στις 30 Μαΐου έως 5 Ιουνίου, επιβεβαιώνουν αυτό που έχουμε ανακοινώσει σχετικά με την κατάληψη του μεγάλου φρουρίου του Ναβαρίνου, του οποίου η κατάκτηση κόστισε στην Ελλάδα τόσο χρυσάφι και τόσο αίμα. Επιβεβαιώνουν ακόμα και τη νίκη του Σαχτούρη επί του οθωμανικού στόλου μεταξύ Άνδρου και Ακρωτηρίου Ντόρο³⁵⁶ και την ηρωική αυτομόληση των καπετάνιων Matrosu και Butti της Ύδρας και Mussiu των Σπετσών.

(περίληψη του αριθ. 120, 5 Ιουνίου)

Οι επίσημες επιστολές της Ανατολικής Ελλάδας, με ημερομηνία 28 Μαΐου, επιβεβαιώνουν ότι λίγες ημέρες μετά την κατάληψη των Σάλωνων [Αμφισσα] από τους εχθρούς, αυτοί στράφηκαν εναντίον του Λιδορικίου και ταυτόχρονα ότι ένα άλλο σώμα 2.000 ανδρών κατέβηκε από την κορυφή της Γραβιάς και έφτασε στις πεδιάδες του Μαυρολιθαρίου, όπου αιφνιδιάστηκαν άχαρα πάνω από 160 γυναίκοι. Από εκεί προχώρησαν στην Πολαμία και το Λιδορίκι, όπου ενσωματώθηκαν με τον υπόλοιπο στρατό, λεηλατώντας και καίγοντας τη χώρα. Μετά, εκείνοι που είχαν μείνει στα Σάλωνα [Αμφισσα], πήγαν στη Ναύπακτο, όπου έμειναν όμως τα σώματα του Αμπάς Πασά και του Μουστάμπεη, τα οποία επιτέθηκαν στις δικές μας ομάδες, όπου είχαν απομείνει, αν και μάταια, καθώς επρόκειτο για το πιο αδύναμο τμήμα των κατοίκων, γυναίκες, παιδιά και ηλικιωμένοι. Στις 28 αυτού του μήνα συναντήθηκαν μαζικά και επιτέθηκαν στους Λευκαλίδες (Leukalidi). Πολλές γυναίκες και παιδιά υπερασπίστηκαν μόνο 80 πολεμιστές, που αντιστάθηκαν με το ίδιο σθένος, κάνοντας μάταιες τις προσπάθειες της πιο επίμονης επίθεσης, που οι εχθροί συνέχιζαν όλη την ημέρα. Σαράντα Τούρκοι σκοτώθηκαν και άλλοι τόσοι τραυματίστηκαν, εν μέρει από τα μουσκέτα³⁵⁷, άλλοι από τις πέτρες, που

³⁵⁶ Βλ. σχετικά υποσημείωση 305 του παρόντος.

³⁵⁷ Ήταν μακρύ πυροβόλο όπλο στο οποίο μπορούσε να προστεθεί και ξιφολόγη. Το χρησιμοποιούσαν κυρίως οι στρατιώτες σε ομοβροντίες για να «τρομάζουν» τον εχθρό, παρά για να

πέταξαν πάνω τους οι γυναίκες. Οι εχθροί αποχώρησαν με τους τραυματίες τους στο Λιδορίκι.

Στη θέση Κλήμα, βορειοανατολικά της Ναυπάκτου, βρίσκονται με σημαντικές δυνάμεις οι διοικητές: Δήμος Σκαλτσάς, Γιώργος Κίτσος, Γ. Βαλτινός του Βάλτου, Α. Καραγιάννης και Γ. Αινείας.

ΖΑΚΥΝΘΟΣ 27 ΙΟΥΝΙΟΥ

Εδώ είναι το αντίγραφο του όρκου που εκφώνησε ο στρατηγός Κολοκοτρώνης και οι σύντροφοί του στην εκκλησία του Ναυπλίου μπροστά σε ανθρώπους και μέλη της κυβέρνησης:

«Ορκιζόμαστε ενώπιον του Θεού και ενώπιον των ανθρώπων, να συνεισφέρουμε, με όλα τα μέσα που έχουμε στην εξουσία μας, στην ανεξαρτησία του ελληνικού έθνους, ή να πεθάνουμε ελεύθεροι με τα όπλα στο χέρι, υποταγμένοι πιστά στους νόμους της χώρας, που θεσπίστηκαν από τις δύο νομοθετικές συνελεύσεις του 1822 και του 1823. Ορκιζόμαστε, όχι μόνο να μην σηκώσουμε τα όπλα της επανάστασής μας εναντίον της κυβέρνησης, να μην συνωμοτήσουμε με κρυφούς τρόπους και μυστικές μηχανορραφίες, αλλά να υπακούμε τις εντολές της κυβέρνησής μας και να τις εκτελούμε πιστά. Να στερηθούμε το λαμπρό φως του ουρανού, που η αρρώστια των πατέρων της εκκλησίας βαραίνει τα κεφάλια μας· και όλα τα έθνη, που λαμβάνουμε ως μάρτυρες, να μας περιφρορούν και στο παρόν και στο μέλλον, αν δείξουμε ψευδείς μαρτυρίες σε αυτές τις επίσημες υποσχέσεις».

ΚΥΡΙΑΚΗ 1 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1825

№ 33

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΥΔΡΑ 22 ΙΟΥΝΙΟΥ

(περίληψη από τον «Φίλο του Νόμου»³⁵⁸)

Στις 19 Ιουνίου. Ακούμε ότι η κορβέτα που καταστράφηκε στη Σύρο μετέφερε 32 πυροβόλα και 300 Τούρκους ή Κοζάκους. Όσοι δεν χάθηκαν, είναι αιχμάλωτοι πολέμου. Οι κύριοι χαρακτήρες, που έχουν πέσει στην εξουσία μας, είναι ο Murdabar του Καπουδάν Πασά και ο καπετάνιος της κορβέτας, ο οποίος είναι ο αδερφός του Πασά της Μυτιλήνης.

Στις 21 Ιουνίου. Ο στόλος μας επέστρεψε. Μια μοίρα σαλπάρει αυτή τη στιγμή με προορισμό το Μεσολόγγι.

ΤΡΙΤΗ 16 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1825

(Συμπλήρωμα στο № 33)

χτυπήσουν μεμονωμένους στόχους, εξαιτίας της μικρής τους ακρίβειας. Μουσκέτο - Βικιπαίδεια (wikipedia.org), 15/06/2022.

³⁵⁸ Ο «Φίλος του Νόμου» ήταν η μακροβιότερη εφημερίδα, η οποία εκδιδόταν κατά τη διάρκεια της Ελληνικής Επανάστασης για τρία συνεχόμενα έτη (10 Μαρτίου 1824 - 27 Μαΐου 1827) στην Ύδρα δύο φορές την εβδομάδα, Δευτέρα και Παρασκευή από τον Ιταλό φιλέλληνα Ιωσήφ Κιάπε. Η εφημερίδα εξέδωσε συνολικά 296 φύλλα, όπου σ' αυτά φιλοξενούνταν ψηφίσματα, αποφάσεις, πράξεις του Εκτελεστικού, τα πρακτικά του Βουλευτικού, αλλά και νέα σχετικά με τις εξελίξεις του εμφυλίου πολέμου και των πολεμικών δραστηριοτήτων εκφράζοντας πάντα τις επίσημες απόψεις της διοίκησης. Έως τον Οκτώβριο του 1825 παρέμεινε λειτουργικό όργανο της διοικήσεως εξυπηρετώντας τις ανάγκες και τους σκοπούς της. Όταν ξεκίνησε στο Ναύπλιο η έκδοση της «Γενικής Εφημερίδας της Ελλάδας», ο «Φίλος του Νόμου» συνέχισε να εκδίδεται, αλλά πλέον ως ανεξάρτητη εφημερίδα με περισσότερα άρθρα σχετικά με την παιδεία, την ελευθεροτυπία και διάφορα άλλα θέματα. Αικ. Κουμαριανού, «Έντυπες εφημερίδες»..., ό. π., σ. 585.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Περίληψη από την εφημερίδα της Ύδρας στις 27 Ιουνίου και 1 Ιουλίου
(Από τον «Φύλο του Νόμου» αριθ. 126 στις 27 Ιουνίου)
ΝΑΥΠΛΙΟ 25 ΙΟΥΝΙΟΥ

Ο Ιμπραήμ Πασάς, που είχε προχωρήσει μέχρι το Λεοντάρι χωρίς να συναντήσει κανένα εμπόδιο, ήθελε να πάει στην Τριπολιτσά με σκοπό να ενωθεί με τη φρουρά της Πάτρας, αλλά οι θέσεις και τα φαράγγια ήταν καλά φυλαγμένα, ούτε ο στρατός του μπορούσε να παραμείνει στην πρωτεύουσα εκείνη, αφού κήκε από τους Έλληνες. Αφού οι ελπίδες του δεν ευοδώθηκαν, αισθάνθηκε υποχρεωμένος να πάρει άλλη κατεύθυνση και πράγματι σήμερα το πρωί η εμπροσθοφυλακή του αιγυπτιακού στρατού, περιπλανώμενη, εμφανίστηκε στο Κιβέρι σε μια τακτική κίνηση. Λίγοι στρατιώτες βρέθηκαν σε αυτό το χωριό, εκτός από τη φρουρά του οχυρού, και από αυτούς τους λίγους στάλθηκε αμέσως ένα σώμα 250 ανδρών, για να καταλάβουν την ισχυρή θέση των Μύλων Αργολίδας, περιοχή αξιόλογη σε αποθέματα τροφίμων και πολεμικών πυρομαχικών, την οποία στόχευαν οι κινήσεις του εχθρού. Αυτό το μικρό σώμα διοικείτο από τον Κωνσταντίνο Μαυρομιχάλη³⁵⁹, από τον πρίγκιπα Δημήτριο Υψηλάντη³⁶⁰ και από τον στρατηγό Μακρυγιάννη³⁶¹, που ήταν επίσης διαφορετικοί μεταξύ τους.

Με δίοπτρα ήταν δυνατόν να παρατηρήσουμε καλά τη συμπλοκή μεταξύ του αιγυπτιακού στρατού και των δικών μας στο σημείο αυτό το μεσημέρι. Οι εχθροί απάντησαν στις επιθέσεις τους τέσσερις φορές, πάντα έρχονταν πεζικό και ιππικό, τα οποία απορρίπτονταν γενναία από τους άνδρες μας και στο τέλος αναγκάστηκαν να αποτραβηχτούν με μεγάλη απώλεια. Αυτό το μικρό, αλλά γενναίο ελληνικό σώμα,

³⁵⁹ Ο Κωνσταντίνος Μαυρομιχάλης (Μάνη 1797 - Ναύπλιο 1831) υπήρξε αγωνιστής και πολιτικός του νεοσύστατου αργότερα ελληνικού κράτους. Συμμετείχε διαπρέποντας σε πολλές μάχες του αγώνα. Ωστόσο, έμεινε γνωστός στην ιστορία από τη δολοφονία, μαζί με τον ανιψιό του Γεώργιο Μαυρομιχάλη, του πρώτου κυβερνήτη του ελληνικού κράτους, Ι. Καποδίστρια στις 27 Σεπτεμβρίου 1831, έξω από την εκκλησία του Αγίου Σπυρίδωνα στο Ναύπλιο. Πυροβολήθηκε όμως αμέσως μετά από τον σωματοφύλακα του, ενώ συγχρόνως το εξοργισμένο πλήθος όρμησε εναντίον του. Τ. Βουρνάς, *Ιστορία της Νεότερης και Σύγχρονης Ελλάδας*, τόμ. Α', Αθήνα 2011, σ. 229-230.

³⁶⁰ Ο Δημήτριος Υψηλάντης (Κωνσταντινούπολη 25 Δεκεμβρίου 1793 – Ναύπλιο 5 Αυγούστου 1832) ήταν Έλληνας πρίγκιπας, στρατιωτικός, πολιτικός και αγωνιστής της επανάστασης. Ξεχώρισε ιδιαίτερα, όταν στις 8 Ιουλίου 1822, μαζί με 300 άνδρες και τη συμπαράσταση του Πάνου Κολοκοτρώνη και Γεωργίου Μαυρομιχάλη, προέβαλε αντίσταση, για τρεις ημέρες στις δυνάμεις του Δράμαλη, ανακόπτοντας την προέλαση του στην περιοχή του Ναυπλίου. Την περίοδο των εμφυλίων συρράξεων, προσπάθησε να μείνει ουδέτερος και να λειτουργήσει με κατευναστικό τρόπο μεταξύ των αντιμαχόμενων παρατάξεων. Σημαντική ήταν και η συμβολή του στη μάχη των Μύλων Αργολίδας, κατά την οποία ως αρχηγός των ελληνικών δυνάμεων, απέκρουσε με επιτυχία τον Ιμπραήμ. Απεβίωσε στο Ναύπλιο. Β. Σφυρόερας, «Υψηλάντης Δημήτριος», *Παγκόσμιο Βιογραφικό Λεξικό, Εκπαιδευτική Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια*, 9β, Αθήνα 1988, σ. 245–246.

³⁶¹ Ο Ιωάννης Τριανταφύλλου ή Ιωάννης Μακρυγιάννης (Κροκύλειο Φωκίδας 1797 - Αθήνα, 27 Απριλίου 1864) υπήρξε αγωνιστής της Επανάστασης, στρατιωτικός, πολιτικός και συγγραφέας. Έλαβε μέρος σε πολλές επιχειρήσεις των Ελλήνων εναντίον των Τούρκων, ιδίως στην περιοχή της Στερεάς Ελλάδας. Πολέμησε κατά τη διάρκεια των εμφυλίων πολέμων με το μέρος του Γ. Κουντουριώτη, ενώ το 1825 υπερασπίστηκε το Νεόκαστρο από τον Ιμπραήμ, έως την τελική αναγκαστική πτώση του (6 Μαΐου 1825). Στις 13 Ιουνίου του 1825 μαζί με τον Δημήτριο Υψηλάντη και λίγους ακόμα άνδρες, οχυρώθηκε στους Μύλους της Αργολίδας, αντιμετωπίζοντας με μεγάλη επιτυχία, τις μεγαλύτερες σε αριθμό, δυνάμεις του Ιμπραήμ. Συμμετείχε επίσης στην πολιορκία της Ακροπόλεως (1826-27) κατά τη διάρκεια της οποίας μετέβη αναγκαστικά στην Αίγινα, προκειμένου να ζητήσει βοήθεια από την Κυβέρνηση, αλλά και να θεραπευτεί από τραυματισμό, ενώ συνεργάστηκε με τον Καραϊσκάκη, για να διασπάσει τον οθωμανικό κλοιό γύρω από την Ακρόπολη, χωρίς ωστόσο επιτυχία. Ι. Μακρυγιάννης - Βικιπαίδεια (wikipedia.org), 20/07/2022.

ενισχύθηκε από ένα απόσπασμα το βράδυ του λιτού πεζικού, ώστε ο αριθμός των δικών μας έφτανε τους 600.

Η αντίσταση των Ελλήνων ήταν αποφασιστική. Ο εχθρός δεν μπορούσε να αγνοήσει καμιά από τα τις θέσεις μας. Ο αγώνας κράτησε μέχρι και μια ώρα πριν τη δύση του ηλίου. Μεγάλη ήταν η απώλεια των Αιγυπτίων, ασήμαντη η δική μας. Φαίνεται όμως, ότι ο εχθρός σχεδιάζει νέες επιθέσεις για αύριο. Οι δικοί μας ετοιμάζονται να τις καλοδεχτούν.

ΣΤΙΣ 26

Η χθεσινή μάχη ήταν πολύ ένδοξη για τους δικούς μας, που μόνο ένας κατάφερε και μόνο ένας τραυμάτισε, τον τελευταίο και τον καλό στρατηγό Μακρυγιάννη, που αποτέλεσε σε αυτή τη μάχη υπόδειγμα ευφυΐας και ανδρείας³⁶². Ο αριθμός των νεκρών και τραυματισμένων εχθρών αυξάνεται στους πεντακόσιους. Όλη τη νύχτα οι δικοί μας σκέφτονταν να χτίσουν χαρακώματα, ενώ ενισχύθηκαν και με μερικά κανόνια. Ήταν απαραίτητο να γίνει μια ακόμα πιο έγκυρη αντίσταση στον εχθρό. Ο τελευταίος όμως, άλλαξε σχέδιο και κατευθύνθηκε στο Άργος απογοητευμένος που δεν μπόρεσε να βάλει χέρι στις πολυπόθητες προμήθειες (τροφήμα) των Μύλων.

ΥΔΡΑ 26 ΙΟΥΝΙΟΥ

Το περασμένο Σάββατο 25 Ιουνίου, έφτασε η εξής δυσοίωνη είδηση, η οποία βύθισε όλους τους συμπολίτες μας στην πιο βαθιά θλίψη: 11 άνδρες από το υδριώτικο πλοίο «Επαμεινώνδας» με καπετάνιο τον Αθανάσιο Δημήτριο Κριεζή³⁶³ έφτασαν εδώ στις δύο το μεσημέρι. Αυτή η μπριγκέτα ήταν στις 23 αγκυροβολημένη με σχεδόν ολόκληρο τον στόλο της στον κόλπο της Βοστίτσας (μεταξύ του νησιού των Κυθήρων και του νοτιοανατολικού σημείου του Μοριά). Ξαφνικά πυροβόλησαν την πυριτιδαποθήκη και ο καπετάνιος με όλο το πλήρωμα, εκτός από τους έντεκα, έπεσαν θύματα των φλογών. Δύο μόνο μπόρεσαν να πεταχτούν από την πλώρη στη θάλασσα και να σωθούν, οι άλλοι εννέα βρέθηκαν εκτοξευμένοι κοντά στο έδαφος. Ο υπαίτιος της πυρκαγιάς πρέπει να ήταν ένας Άραβας, που βρισκόταν για μεγάλο χρονικό διάστημα στο πλοίο, δίνοντας όρκο πίστης, για να παραμείνει σ' αυτό, αλλά ήταν τελικά κατάσκοπος, προδότης.

Ο αριθμός 127 του «Φύλου του Νόμου» της 1ης Ιουλίου περιέχει αναλυτικότερη περιγραφή του γεγονότος που συνέβη στους Μύλους, σύμφωνα με αναφορά Γάλλου φιλέλληνα που υπήρξε αυτόπτης μάρτυρας. Εδώ είναι το κύριο σημείο: Οι εχθρικές δυνάμεις, λέγεται, ανήλθαν σε 5.600 πεζούς και 600 ιππείς, με δύο μικρά κανόνια και μία οβίδα. Οι Έλληνες πρόσθεσαν, όχι περισσότερους από 227 πεζούς. Οι εχθροί προέλασαν εναντίον των Μυλών σε τρεις σειρές. Η πιο δυνατή προέλαση έγινε στα αριστερά στους πρόποδες του λόφου, στο δρόμο που οδηγεί στο Άργος. Η δεύτερη σειρά πήρε την κατεύθυνση του λόφου, για να επιτεθεί ανάποδα

³⁶² Πρόκειται για τη μάχη των Μύλων Αργολίδας. Στις 13 Ιουνίου του 1825, μαζί με τον Δ. Υψηλάντη οχυρώθηκε στο χωριό Μύλους της Αργολίδας και αντιμετώπισε με μεγάλη επιτυχία τους πολλαπλάσιους άνδρες του Ιμπραήμ. Η περιοχή ήταν πλούσια σε προμήθειες τροφίμων και πολεμοφόδια, ενώ υδροδοτούσε και με νερό την πόλη του Ναυπλίου. Η σημαντική αυτή νίκη των Ελλήνων εναντίον του Ιμπραήμ, διάσωσε ουσιαστικά το Ναύπλιο από τις επιθετικές βλέψεις του Αιγύπτιου στρατηγού. Κατά τη διάρκεια του αγώνα αυτού, ο Μακρυγιάννης τραυματίστηκε. Οι πρώτες βοήθειες του παρασχέθηκαν στο πλοίο του Γάλλου ναυάρχου Comte de Rigny και εν συνεχεία στην Αίγινα. Βλ. παραπάνω υποσημείωση.

³⁶³ Υδραίος αγωνιστής, στρατιωτικός και πολιτικός του νεοσύστατου κράτους.

στους Μύλους. Η τρίτη σειρά προχώρησε στο δρόμο για το Κιβέρι. Οι αρχηγοί των Ελλήνων είχαν μοιράσει καλά το σώμα των 227 πεζών. Περίπου 100 στάλθηκαν στα δεξιά, κατευθείαν στο λιμάνι των Μύλων. Οι υπόλοιποι σχημάτιζαν το κέντρο πίσω από τον τοίχο αυτού του κήπου και του κτιρίου. Αρκετοί «Μυστικοί» είχαν σταλεί στην ακτή για την υποστήριξη του ελληνικού πεζικού.

Γύρω στις πέντε η ώρα (στις 25 του μήνα) ο εχθρός έκανε γενική επίθεση την οποία οι Έλληνες απέκρουσαν με απaráμιλλη ανδρεία. Μάταιες ήταν και οι προσπάθειες της σειράς, που είχε προχωρήσει στο δρόμο του Κιβερίου, για να διεισδύσει στους Μύλους. Ήρθε τρεις φορές, για να επιτεθεί και άλλες τόσες γύρισε πίσω. Προς τις έξι και τέταρτο ο εχθρός τράπηκε σε φυγή, καταδιωκόμενος για μισή ώρα από τους Έλληνες καταδιώκτες. Μετά από ένα τέταρτο της ώρας, ο εχθρός μαζεύτηκε ξανά και πήγε να τοποθετηθεί πίσω από τον λόφο. Ενώ το αριστερό μέρος των Ελλήνων αντιμετώπιζε τον εχθρό, το κέντρο προχώρησε μέχρι τους πρόποδες του λόφου και πάλεψε, για να εισέλθει στους Μύλους. Ήρθε στη συνέχεια προς διάσωση του κέντρου ένα μέρος του δεξιού και αριστερού κέρατος. Η ώρα ήταν έξι παρά τέταρτο, όταν τα πράγματα ηρέμησαν λίγο, αλλά ο αγώνας άρχισε ξανά πιο ζοηρός γύρω στις επτά.

Ο εχθρός δεν σταμάτησε να στέλνει ενισχύσεις στους δικούς του. Τα στρατεύματα, που στάλθηκαν, για να υποστηρίξουν τα δικά μας, συμπεριλαμβανομένου ενός αποσπάσματος του 1^{ου} συντάγματος πεζικού της γραμμής, έφτασαν λίγο αργά, όμως έκαναν το καθήκον τους. Αυτή η νέα ενίσχυση ανέβασε τον αριθμό των Ελλήνων στους 600. Στις επτά παρά τέταρτο οι Τούρκοι εθεάθησαν να χτυπούν ακατάστατα στον δρόμο για το Άργος. Στις επτά και μισή εμφανίστηκε η σειρά τους, που είχε απορριφθεί στην περιοχή του λόφου και επιτέθηκε στο κέντρο στους δικούς μας, που διπλασιάστηκαν σε σθένος και υποστηριζόμενοι από το πεζικό της γραμμής, απώθησαν τον εχθρό, τον έδιωξαν από όλες τις θέσεις και τον έτρεψαν σε φυγή για δεύτερη φορά. Αυτή η νέα υποχώρηση ανάγκασε και την πρώτη σειρά να υποχωρήσει, την οποία επιδίωξαν οι Έλληνες.

Παρ' όλα αυτά, ο εχθρός έχει συγκεντρωθεί ξανά και φαίνεται να θέλει να επιστρέψει και πάλι στην επίθεση: Είναι 9 η ώρα και η μάχη σώμα με σώμα συνεχίζεται ακόμα.

Οι απώλειες του εχθρού σε νεκρούς και τραυματίες ανέρχονται στους 400 άνδρες. Οι απώλειες των Ελλήνων είναι πολύ λιγότερες. Ο στρατηγός Μακρυγιάννης τραυματίστηκε στην επίθεση και μεταφέρθηκε στη φρεγάτα του Γάλλου ναυάρχου Comte de Rigny, ο οποίος προσέφερε κάθε βοήθεια και φροντίδα³⁶⁴.

Τη νύχτα από τις 25 έως τις 26 οι Έλληνες καταδίωξαν τον εχθρό μέχρι τους Μύλους της Κεφαλιάς, μεταξύ Μύλων και Άργους, όπου κατασκήνωσαν πέρα από το ποτάμι που χωρίζει τους δύο στρατούς. Το πρωί της 27^{ης} ο εχθρός έστειλε 60 άλογα να βάλουν φωτιά στο Κιβέρι. Έκαναν μεγάλη περιοδεία, για να φτάσουν εκεί και στην επιστροφή ήρθαν μερικοί Έλληνες, που τους επιτέθηκαν, σκότωσαν έναν και κυνήγησαν τους άλλους, για να φύγουν.

Προς το βράδυ ο εχθρός απέσυρε την εμπροσθοφυλακή του αριστερού του κέρατος πάνω από το Άργος και έστειλε ακόμη και μια ορδή Αράβων να κάνει μια αναγνώριση στην περιοχή γύρω από το Ναύπλιο. Μια ομάδα ιππικού αναχώρησε από το Ναύπλιο και ενώθηκε με τον στρατό της χώρας, και υποστηριζόμενη από το κανόνι του Παλαμηδίου, ήταν αρκετό για να συνεχίσει τη μάχη.

Ο Ιμπραήμ Πασάς, που είχε προχωρήσει σχεδόν χωρίς να επιτεθεί από το Λεοντάρι στο Κιβέρι, βρίσκοντας τώρα αντίσταση παντού, αρχίζει να συνειδητοποιεί τον κίνδυνο που διατρέχει και υποχωρεί, καίγοντας και λεηλατώντας τα μέρη που

³⁶⁴ Βλ. υποσημείωση 362 του παρόντος.

συναντά στον δρόμο του. Πέρασε το πρωί της 28^{ης} από το Άργος και του έβαλε φωτιά. Συνέχισε την πορεία του προς την Τριπολιτσά, όπου λέγεται ότι άφησε 600 άρρωστους και τραυματίες και 400 άνδρες στην υπεράσπισή της. Δύσκολα θα μπορούσε να φτάσει οπουδήποτε, αφού όλες οι θέσεις έχουν καταληφθεί από τους δικούς μας, ώστε ο εχθρός να μπορεί να θεωρεί τον εαυτό του περικυκλωμένο.

Πληροφορηθήκαμε από ιδιωτικές επιστολές, οι οποίες λένε το ίδιο: ότι οι στρατηγοί Κολοκοτρώνης, Καλιόπουλος και άλλοι, είναι απασχολημένοι με τις δυνάμεις στα περάσματα του Παρθενίου, ενώ ο Δημήτριος Υψηλάντης με 1.490 άνδρες συγκεντρώθηκαν, ώστε να βαδίσουν βιαστικά προς τον εχθρό που υποχωρεί στην Τρίπολη.

Ένας άντρας έφτασε εδώ στην Ύδρα σήμερα (1η Ιουλίου) από το Ναύπλιο και διηγείται ότι την Τετάρτη 29 Ιουνίου είδε από το Παλαμήδι να ξεκινάει ένας αγώνας κοντά στον Αχλαδόκαμπο, πιο κάτω από το Παρθένιο. Περιμένουμε τα νέα για την έκβαση αυτού του πολεμικού γεγονότος από στιγμή σε στιγμή.

ΤΡΙΤΗ 23 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1825 **(Συμπλήρωμα στο Νο 34)** **ΚΕΡΚΥΡΑ 20 ΙΟΥΛΙΟΥ 1825**

Οι ιστορίες της Ελλάδας συνεχίζουν να είναι πολύ δυσμενείς. Ο Τούρκος στρατηγός (Ρεσίτ) στριμώνει καθημερινά, όλο και περισσότερο, την πόλη και το φρούριο του Μεσολογγίου και έχει καλύψει σχεδόν πλήρως τις τάφρους και τις οχυρώσεις που το περιβάλλουν εξωτερικά.

Από την πλευρά της θάλασσας ο Καπουδάν Πασάς με 60 τουρκικά καράβια, 23 από τα οποία είναι κορβέτες και φρεγάτες, 37 μπριγκέτες και μεταγωγικά, εμποδίζει κάθε επικοινωνία με τη εν λόγω τοποθεσία και υπερασπίζεται την είσοδο του κόλπου της Ναυπάκτου.

Ο Ιμπραήμ Πασάς, αφού σταθεροποίησε τη θέση του αρχηγείου του στην Τριπολιτσά, προχώρησε στο Άργος και από εκεί έκανε επιδρομή μέχρι τους Μύλους του Ναυπλίου, που βρίσκονται κοντά στο φρούριο. Σκοπός του ήταν να γνωρίσει εκ νέου τις θέσεις, το έδαφος και την κατάσταση της τοποθεσίας, ώστε να παγιώσει το σχέδιό του. Λέγεται ότι αναγκάστηκε να αποσυρθεί, αλλά αυτό δεν εμπόδισε στο ελάχιστο τις επιχειρήσεις του. Ενεργεί τακτικά και με όλη τη στρατιωτική τακτική που αρμόζει σε έναν Ευρωπαίο στρατηγό.

Μέσα στο Ναύπλιο, επικρατεί μεγαλύτερη αναστάτωση. Πολλές οικογένειες από τα νησιά έχουν μεταφερθεί εκεί, γεγονός το οποίο πρέπει να προκαλεί μεγαλύτερη σύγχυση.

Υποστηρίζεται από πολλούς ότι ο Ιμπραήμ Πασάς έχει μέσα (στο Ναύπλιο) τους δικούς του ανθρώπους, για αυτό και έγιναν αρκετές συλλήψεις.

Διάφορα αγγλικά καράβια ταξιδεύουν σε αυτά τα νερά, για να βοηθήσουν εκείνα τα θύματα, που θυσιάστηκαν από την υπερηφάνεια και τη φιλοδοξία κάποιων ανόητων.

Η αιγυπτιακή ομάδα έπλευσε για την Αλεξάνδρεια, για να παραλάβει νέα στρατεύματα, τρόφιμα και χρήματα. Δεν μπορεί κανείς ν' αρνηθεί ότι ο Ιμπραήμ Πασάς τα χορηγεί στους κατοίκους του Μοριά, αντιμετωπίζοντας τους κρατούμενους πολύ ευγενικά και στέλνοντάς τους πίσω στα σπίτια τους, προσφέροντας τους ανακούφιση. Αυτή η πολιτική του είναι πιο θανατηφόρο όπλο από το κανόνι και σίγουρα με αυτή θα εξασφαλίσει σε λίγο το Βασίλειο του Μοριά³⁶⁵.

³⁶⁵ Ο ηγεμόνας της Αιγύπτου Μωχάμετ Άλη είχε δώσει οδηγίες στον Ιμπραήμ να επιδείξει πραότητα και ηπιότητα το πρώτο χρονικό διάστημα στην Πελοπόννησο, με σκοπό να κάνει τους αποστάτες να

Συνεχείς φωνές των Ελλήνων επαναστατών σκορπίστηκαν με την επιστροφή της ελληνικής ομάδας, η οποία επέστρεψε στα δικά της λιμάνια, για να στήσει, λένε νέα πολιορκία. Αντιμάχονται ότι θα πέσουν 6 με 7 χιλιάδες άνδρες από τη Δυτική Ελλάδα με εντολή του στρατηγού Γκούρα και ότι θα επιτεθούν στον στρατό του Ιμπραήμ Πασά, αλλά φαίνεται να είναι μόνο σκόνη που ρίχνουν στα μάτια, για να θαμπώσουν το βλέμμα και να κρατήσουν όσο περισσότερα εύσημα μπορούν, αφού τώρα έχουν χάσει. Ωστόσο, όλα μπορούν να συμβούν και ευχόμαστε τα καλύτερα για αυτό το έθνος, το οποίο θα ήταν εντελώς διασκορπισμένο, αν αυτή η εκστρατεία τελείωνε άσχημα γι' αυτό. Ο Ιμπραήμ Πασάς θα κατοικούσε στην Πελοπόννησο με Αφρικανούς και θα διασκόρπιζε τους Έλληνες στην Ασία και στην Αφρική: και αυτή θα ήταν η μεγαλύτερη φιλανθρωπία που θα μπορούσαν να αποκτήσουν από αυτόν τον νέο κυρίαρχό τους.

ΚΥΡΙΑΚΗ 28 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1825

No 35

ΝΑΥΠΛΙΟ 3 ΙΟΥΛΙΟΥ 1825

Ο Ιμπραήμ Πασάς φαίνεται ότι κατέστησε την Τριπολιτσά το κέντρο των στρατιωτικών του επιχειρήσεων. Όταν άφησε 8.000 άντρες, για να κάνουν αναγνώριση στον Μοριά και μέχρι το Ναύπλιο, έπρεπε να ξεπεράσουν τα πολύ δύσκολα φαράγγια του Λεονταρίου. Εκεί το πέρασμα είναι ασυνήθιστα στενό στην κοιλάδα, προς την κορυφή, τα βουνά πλησιάζουν τόσο πολύ που όντας σε μια από τις δύο κορυφές, μπορεί κανείς να σκοτώσει έναν συμπολεμιστή του που βρίσκεται από την άλλη πλευρά με ένα πιστόλι. Ο Κολοκοτρώνης πήρε θέση και οχυρώθηκε σε έναν από τους δύο λόφους. Ο Ιμπραήμ, αφού αναγνώρισε τις θέσεις των Ελλήνων, γέλασε με το χονδροειδές λάθος τους, κατέλαβε το παραμελημένο βουνό, που ήταν κοντά και μπόρεσε ακόμη να τοποθετήσει εκεί τα τμήματα της εκστρατείας του, ενώ μπόρεσε και κατέστρεψε εύκολα τα οχυρά, τα οποία οι Έλληνες πίστευαν ότι ήταν απόρθητα. Ο γενναίος Συνταγματάρχης που ήταν εκεί έκανε τον Κολοκοτρώνη να συνειδητοποιήσει τον κίνδυνο της θέσης τους, εάν ο Ιμπραήμ ερχόταν να τους επιτεθεί από την πίσω πλευρά του βουνού. Αυτό ήταν στην πραγματικότητα το έργο του Ιμπραήμ, όπως ομολόγησε και ο ίδιος αργότερα. Ο Έλληνας στρατηγός παραδόθηκε στους εκπροσώπους του Συνταγματάρχη και διέταξε νυχτερινή υποχώρηση.

Και με αυτόν τον τρόπο ο Ιμπραήμ, σχεδόν χωρίς να διακινδυνεύσει τίποτα, έγινε κύριος του σημαντικού φαραγγιού του Λεονταρίου, όπου τοποθέτησε στρατεύματα, για να το υπερασπιστεί, ενώ μετά επέστρεψε στην Τριπολιτσά, όπου σταμάτησε την εξέλιξη της εκστρατείας, που ξεκίνησαν οι Έλληνες και όπου άφησε μια φρουρά 500 ανδρών³⁶⁶, τους οποίους έβαλε για τους αδύναμους εχθρούς που έπρεπε να πολεμήσει. Από εκεί πήγε μέχρι αυτή την πρωτεύουσα.

ΚΥΡΙΑΚΗ 4 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1825

No 36

ΥΠΟΘΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΚΕΡΚΥΡΑ 9 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1825

πιστέψουν ότι είχε έρθει με καλές γι' αυτούς διαθέσεις και όχι με εχθρικές. Βλ. Μ. Σακελλαρίου, *Η απόβαση του Ιμπραήμ στην Πελοπόννησο καταλύτης για την αποδιοργάνωση της Ελληνικής Επανάστασης 24 Φεβρουαρίου-23 Μαΐου 1825*, Ηράκλειο 2013, σ. 46.

³⁶⁶ Αποτελούσε πάγια τακτική και πολιτική του Ιμπραήμ σε όποια περιοχή κυριεύε, να αφήνει πίσω του μια φρουρά, ώστε να φυλάει τα κεκτημένα εδάφη του.

Στις 31 του περασμένου Ιουλίου έφτασε η είδηση στον Καπουδάν Πασά, που βρισκόταν στον αποκλεισμό του Μεσολογγίου, για την προσέγγιση της ελληνικής ομάδας. Αν τότε συμφωνούσε με τον Ρούμελη βαλεσή [Μεχμέτ Ρεσίτ Πασά] θα εξόντωνε αμέσως τους Μεσολογγίτες, προστατεύοντάς τον όσο μπορούσε από τη θάλασσα. Η δράση έλαβε χώρα την 1^η και 2^α Αυγούστου 1825. Ο Ρούμελη βαλεσή, [Κιουταχής] σχημάτισε τρεις σειρές του στρατού του και διέταξε επίθεση. Η πρώτη σειρά απορρίφθηκε με κάποιες απώλειες των δικών του, προώθησε τη δεύτερη, η οποία αμοιβαία υποστηριζόταν από την τρίτη, που συμμετείχε ταυτόχρονα στη δράση, και κατάφερε να σκαρφαλώσει στα τείχη. Όμως, έγιναν αντιληπτοί από κάποιους που βρίσκονταν στις εσωτερικές τάφρους και αναγκάστηκαν να γυρίσουν πίσω εξαιτίας της απώλειας των Τούρκων. Μετά από αυτό το γεγονός, ο Πασάς εγκατέλειψε τη θέση του και πήγε στο στρατόπεδο περίπου ένα μίλι μακριά προς τον Γαλατά. Εκεί εμφανίστηκε η ελληνική ομάδα με 24 καράβια και λίγα πυρπολικά (άλλοι λένε 48 καράβια και 12 πυρπολικά), ενώ ο οθωμανικός στόλος απέπλευσε αμέσως. Μέρος του μπήκε στον κόλπο της Ναυπάκτου και ο υπόλοιπος έπλεε καθ' οδόν προς την ίδια κατεύθυνση, αλλά δέχτηκε επίθεση από ελληνικά πλοία και υπέστησαν την πρόσκρουση χωρίς σοβαρές αμοιβαίες ζημιές, αν και ένα τουρκικό μπρίκι βυθίστηκε και ένα άλλο κάηκε. Στο μεταξύ, η ελληνική διμοιρία κατάφερε να προμηθεύσει το φρούριο με τρόφιμα και πυρομαχικά.

Το τουρκικό στρατόπεδο κοντά στο Μεσολόγγι υπολογίζεται -από μερίδες που διανεμήθηκαν- ότι δεν ξεπερνούσε τις 15 χιλιάδες άνδρες, εκτός από τη φρουρά τεσσάρων θέσεων που ήταν απασχολημένες γύρω από την τοποθεσία αυτή. Υπήρχε μια γενική δυσαρέσκεια στον στρατό του Ρούμελη βαλεσή. Αρκετοί πασάδες τον είχαν εγκαταλείψει και τις τελευταίες ημέρες έφυγε ο Αμπάς Πασάς με χίλιους δικούς του.

Ο Γιουσούφ Πασάς, ορμώμενος από την Πάτρα, περιηγήθηκε μέχρι τη Βοστίτσα και μετά επέστρεψε από το φρούριο με λεία πολλών αιχμαλώτων και κοπαδιών ζώων.

Πολλοί νησιώτες ήρθαν στο Ναύπλιο, για να βοηθήσουν στις επιχειρήσεις στην Πελοπόννησο και έχοντας καταλάβει το κάστρο, όχι ότι δε μπορούσαν να καταλάβουν τις οχυρώσεις και το εσωτερικό της περιοχής, πηγαίνουν στο στρατόπεδο, για να αντιμετωπίσουν τον Ιμπραήμ. Ωστόσο, αυτός χώρισε τον στρατό του σε 3 σειρές. Έστειλε τη μία στην Ηλεία με στόχο να ανοίξει την επικοινωνία με την Πάτρα, τη δεύτερη στην Αρκαδία, για να κρατήσει ανοιχτή οποιαδήποτε υποχώρηση στα φρούρια του Ναβαρίνου, της Μεθώνης και της Κορώνης. Την τρίτη την κράτησε για τον στρατηγό της Τριπολιτσάς.

Περιμένουμε με αγωνία τα αποφασιστικά νέα, αφού η έκβαση δεν μπορεί να μην έχει μια ισχυρή εκτροπή για τον ελληνικό στρατό από το Ναύπλιο.

Ο Σαχτούρης με 30 πλοία και μερικά πυρπολικά στάλθηκε από την κυβέρνηση στην Αλεξάνδρεια, για να διερευνήσει τις επιχειρήσεις της αιγυπτιακής μοίρας, που προορίζεται να μεταφέρει στρατεύματα, προμήθειες και χρήματα στον Μοριά.

Η πανούκλα ξέσπασε μεταξύ των Αιγυπτίων στη Μεθώνη. Από 25 με 30 άτομα την ημέρα πέθαιναν σε εκείνο το φρούριο³⁶⁷.

³⁶⁷ Η πανώλη ή πανούκλα ήταν λοιμώδης νόσος, βαριάς μορφής με υψηλό πυρετό και ιδιαίτερα ταχύ τρόπο μετάδοσης. Η πανώλη πρωτοπαρουσιάστηκε και εξαπλώθηκε γρήγορα ανάμεσα στα στρατεύματα του Ιμπραήμ Πασά στην Πελοπόννησο κατά τη διάρκεια του 1825 και αργότερα, ειδικά στη Μεθώνη, αποδεκατίζοντας τους στρατιώτες του. Στον ελλαδικό χώρο διαδόθηκε αργότερα, κυρίως το 1828, κάνοντας τον Ι. Καποδίστρια να λάβει μια σειρά από προληπτικά μέτρα, ώστε να σταματήσει

Επιστολές της Ζακύνθου στις 4 Αυγούστου, επιβεβαιώνουν τη γενναία αντίσταση των Μεσολογγιτών στις επανειλημμένες επιθέσεις των Τούρκων με σκοπό την κατάληψη της συγκεκριμένης τοποθεσίας. Η απώλεια των Τούρκων ανέρχεται στους 900 και πλέον νεκρούς. Οι Έλληνες πρέπει να έχασαν τον άξιο στρατηγό Μακρή³⁶⁸ και ο Τουρκοφάγος Νικήτας τραυματίστηκε θανάσιμα³⁶⁹.

ΣΥΡΟΣ 29 ΙΟΥΛΙΟΥ (από Μεσσήνη)

Μεγάλες καταστροφές βασιλεύουν στην Εύβοια. Οι Τούρκοι κάνουν συχνές εξορμήσεις από την Κάρυστο και από το φρούριο της Χαλκίδας. Οι Έλληνες βρίσκονται στο εσωτερικό με ελάχιστη δύναμη.

ΖΑΚΥΝΘΟΣ 5 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1825 (Από τον «Παρατηρητή» της Τριέστης)

Μέχρι τις 2 του τρέχοντος μήνα πέρασαν απ' αυτά τα νερά τα ελληνικά οπλισμένα πλοία με κατεύθυνση το Μεσολόγγι, που ανήλθαν σε τριάντα οκτώ στον αριθμό. Και ένα άλλο τμήμα 17 πλοίων εμφανίστηκε επίσης μπροστά μας, με διοικητή τον Μιαούλη από την Ύδρα. Σε αυτόν τον αριθμό περιλαμβάνονταν 15 πολιορκητικά σκάφη. Η μοίρα του Τοπάλ Πάσα³⁷⁰ φρουρεί στην είσοδο της Πάτρας, ενώ σε απόσταση 6 ή 7 μιλίων πλέουν τα ελληνικά καράβια.

Ρήγμα σε κάθε πλευρά του φρουρίου του Μεσολογγίου έχει προκληθεί από έναν αδιάκοπο κανονιοβολισμό 40 ή και περισσότερων ημερών. Οι Τούρκοι φοβούμενοι πώς αν καθυστερούσαν περισσότερο, οι Έλληνες θα μπορούσαν να λάβουν βοήθεια, αποφάσισαν μια γενική και αποφασιστική επίθεση, και ως εκ τούτου να επιτεθούν στα τείχη που ήδη κατέρρεαν από όλες τις πλευρές. Έκαναν τις προσεγγίσεις από έντεκα μεριές, και από όλες αυτές, την πρώτη του τρέχοντος, επιτέθηκαν στα τείχη, ενώ οι ναυτικοί τους διαπερνούσαν τη λίμνη της περιφερειακής οδού γύρω από το Μεσολόγγι. Το φρούριο, η λίμνη, οι εξωτερικές περιχαράκωσεις, όλα για τέσσερις συνεχόμενες ώρες ήταν τυλιγμένα στον πιο πυκνό καπνό. Στις 7 το πρωί ο κανονιοβολισμός σταμάτησε, αφού οι πολιορκητές ανέφεραν την πληρέστερη

τη διάδοσή της. Ωστόσο η επιδημία εκείνη είχε πιο ήπιο χαρακτήρα σε σχέση μ' εκείνη που εκδηλώθηκε το 1825 στον στρατό του Ιμπραήμ και τα θύματα υπήρξαν λίγα μεταξύ των χριστιανών. Αντίθετα πολλοί ήσαν οι Αιγύπτιοι που έχασαν τη ζωή τους τότε εξαιτίας της κακής διατροφής, του μεγάλου συγχρωτισμού και των κακών υγειονομικών συνθηκών που επικρατούσαν στα στρατόπεδα την εποχή εκείνη.

³⁶⁸ Πρόκειται για τον Δημήτριο Μακρή (Δημήτριος Πραγγέλης 1772 - 1841) έναν από τους σημαντικότερους οπλαρχηγούς του αγώνα, που έδρασε κυρίως στην περιοχή της δυτικής Στερεάς Ελλάδας. Ήταν αυτός που οδήγησε την αριστερή πτέρυγα της φρουράς του Μεσολογγίου κατά την ηρωική Έξοδο. Έλαβε μέρος επίσης στις μάχες στο Αγρίνιο, Αιτωλικό, Αράχοβα και άλλες. Υπήρξε αμέτοχος στον εμφύλιο πόλεμο και διετέλεσε συνεργάτης του Ι. Καποδίστρια. Στο σημείο αυτό, αποτελεί ψευδή είδηση η αναγγελία του θανάτου του, αφού τα τελευταία χρόνια της ζωής του, προτίμησε να αποτραβηχτεί από τα πολιτικά και τις στρατιωτικές διακρίσεις. Απεβίωσε το 1841 στην ιδιαίτερη πατρίδα του τη Γαβαλού Αιτωλοκαρνανίας. Ι. Κρασσάς, «200 Χρόνια από την Ελληνική παλιγγενεσία», *Εθνική Ηχώ* 688 (2021), σ. 12.

³⁶⁹ Πρόκειται για ανακριβής είδηση σχετικά με τον θάνατο του Νικηταρά, αφού ο τελευταίος απεβίωσε στις 25 Σεπτεμβρίου 1849 σε ηλικία 67 ετών στον Πειραιά, τυφλός, πάμπτωχος και επαίτης. Ετάφη δίπλα στον Θ. Κολοκοτρώνη, σύμφωνα με την επιθυμία του, στο Α' νεκροταφείο Αθηνών.

³⁷⁰ Ο Μεχμέτ Χιουσρέφ Πασάς ή σύμφωνα με τους Έλληνες Χοσρέφ Πασάς, ο επονομαζόμενος «Τοπάλ» (= χωλός), διετέλεσε αρχιναύαρχος του οθωμανικού στόλου κατά την περίοδο της Ελληνικής Επανάστασης. Στο στόχαστρο του βρέθηκαν αρχικά τα νησιά Ύδρα, Σπέτσες και Ψαρά, ενώ ο ίδιος υπέστη μεγάλη καταστροφή στη ναυμαχία της Σάμου και του Γέροντα, γεγονός που οδήγησε στην αντικατάστασή του από την Υψηλή Πύλη. Κοτζιά Μεχμέτ Χιουσρέφ Πασάς - Βικιπαίδεια (wikipedia.org), 24/07/2022.

νίκη, απωθώντας τους επιτιθέμενους σε όλα τα σημεία και εξοντώνοντας μεγάλο αριθμό από αυτούς. Ο τουρκικός στρατός ανερχόταν σε 33.000 άνδρες. Σε αυτόν τον αγώνα ήταν παρούσα η γολέτα «la Vigilante», της οποίας ο διοικητής Μπουράτοβιτς (Buratovich), μπορεί να δώσει την πιο αληθινή αναφορά γι' αυτό το γεγονός και τις συνθήκες του.

ΑΛΛΑ ΣΤΙΣ 7

Ακολουθούν ορισμένες ιδιαιτερότητες για το προαναφερθέν συμβάν, μεταφερόμενες από μια βρετανική μπριγκέτα, που έφτασε χθες το βράδυ από το Μεσολόγγι. Στους λάκκους του Μεσολογγίου αποσοβήθηκαν 7 έως 8.000 Τούρκοι, θέτοντας μ' αυτόν τον τρόπο το οθωμανικό στρατόπεδο σε αταξία. Εικάζεται ότι ο Τούρκος στρατηγός θα εγκαταλείψει τώρα την περαιτέρω πολιορκία του Μεσολογγίου.

Ο στόλος του Καπουδάν Πασά [αρχιναύαρχος του οθωμανικού στόλου] έχει επίσης αποσυρθεί σε δύο μέρη στα νερά του Αρχιπελάγους. Μετά από ένα γεγονός ακολούθησε αυτό του Μεσολογγίου, στο οποίο έχασε μια μπριγκέτα με 18 κανόνια και μια γολέτα. Δεκαπέντε τούρκικα πλοία αυτής της ομάδας μπήκαν στον Πατραϊκό κόλπο. Πιστεύεται ότι το απόσπασμα της τουρκικής ομάδας προς το Αρχιπέλαγος έχει ως αντικείμενο να διευκολύνει την πέμπτη κάθοδο νέων στρατευμάτων στην Πελοπόννησο, για να ενωθεί με τον Ιμπραήμ Πάσα. Οι Έλληνες ωστόσο, μπορούν τώρα να λάβουν βοήθεια από το Μεσολόγγι χωρίς εμπόδια.

ΤΡΙΤΗ 6 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1825

(Συμπλήρωμα στο Νο 36)

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΕΡΚΥΡΑ 13 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

Αφού είχαν περάσει 105 ημέρες από τότε που το Μεσολόγγι είχε αποκλειστεί και καθημερινά πολιορκείτο από τον Κιουταχή [Ρούμελη βαλεσή Μεχμέτ Ρεσίτ Πασά], έφτασε ακόμα και ο στόλος μπροστά από εκείνο το μέρος, που τώρα πολιορκείται από ξηρά και θάλασσα. Οι Τούρκοι, θέλοντας να δοκιμάσουν να κάνουν τους Έλληνες να παραδοθούν, ανέθεσαν σε κάποιους Ευρωπαίους αξιωματικούς να προσφέρουν στους Έλληνες μια συνθηκολόγηση που θα εξασφάλιζε την κατοχή των περιουσιών τους και των όπλων τους. Η πρόταση αυτή επιβεβαιώθηκε ουσιαστικά από τη δολοφονία των κατοίκων του Μεσολογγίου, λόγω της είδησης που δόθηκε ως βέβαιη, ότι έχοντας την Πελοπόννησο έπρεπε να παραδοθεί στα χέρια του Ιμπραήμ. Ο ελληνικός στρατός διαλύθηκε και οι οικογένειες κατέφυγαν σε ξένα μέρη. Τέτοιοι ισχυρισμοί έκαναν, όπως ήταν απολύτως φυσικό, μια ζωνή εντύπωση στο μυαλό των πολιορκημένων και οι ηγέτες σύντομα συγκεντρώθηκαν σε ένα πολεμικό συμβούλιο. Πρώτος μίλησε ο στρατηγός Νότης Μπότσαρης, ο οποίος εξέφρασε τη σταθερή του απόφαση να χαθεί με τους δικούς του στρατιώτες πριν παραδώσουν την περιοχή. Πίσω από το παράδειγμά του, ο Νικήτας και οι άλλοι ανώτεροι αξιωματικοί, που στην αρχή έδειχναν διστακτικοί, ενστερνίστηκαν την ίδια απόφαση και έτσι η τιμητική προσφορά της συνθηκολόγησης απορρίφθηκε. Όταν έφτασε στον Καπουδάν Πασά η είδηση αυτού του ψηφίσματος, έσπευσε και έγραψε στον Κιουταχή [Ρούμελη βαλεσή] ότι ο χρόνος τελείωνε. Ο ελληνικός στόλος έπρεπε να φθάνει από στιγμή σε στιγμή σε εκείνα τα νερά και έτσι ήταν απαραίτητο να δώσει μια επίθεση τόσο από την ξηρά όσο και από τη θάλασσα. Επομένως, ο Ρούμελη βαλεσή Μεχμέτ Ρεσίτ Πασάς [Κιουταχής] επιτέθηκε με τα στρατεύματά του στο Μεσολόγγι, τη νύχτα της

1^{ης} Αυγούστου, ερχόμενη η 2^α, δύο ώρες πριν δύσει ο ήλιος, Ταυτόχρονα τέσσερις χιλιάδες άνδρες επιτέθηκαν στην περιοχή από την πλευρά της θάλασσας. Η πολιορκία κράτησε τέσσερις ώρες και ήταν τόσο τρομερή, που όσοι την παρακολούθησαν από μακριά πάνω από τα ευρωπαϊκά καράβια, που ήταν σε μεγάλη απόσταση, έτρεμαν με έκπληξη, άλλοι που παρακολουθούσαν με δίοπτρα από την κορυφή των δέντρων, δεν είδαν παρά μόνο έναν πολύ πυκνό καπνό. Μόνο όταν σταμάτησε η φωτιά, φάνηκε ότι το λάβαρο του Σταυρού κυμάτιζε ακόμα στα τείχη της πόλης του Μεσολογγίου. Οι πολιορκημένοι με μια επέλαση έσπρωξαν τους Τούρκους πίσω στο Chirassoro και άρπαξαν πολλά κανόνια, μερικές σημαίες, αποσκευές και άλλα. Ο αριθμός των Τούρκων, που σκοτώθηκαν, έχει αυξηθεί σε πολύ μεγάλο αριθμό. Ο Νικήτας πολέμησε με εξαιρετικό θάρρος, αποκρούοντας τη ναυτική επίθεση στο Βασιλάδι. Αυτή η είδηση μεταφέρθηκε στη Ζάκυνθο από μία αυστριακή γολέτα και από τη Ζάκυνθο έφτασε εδώ από μία βρετανική φρεγάτα.

Μερικές ημέρες αργότερα η φρουρά του Μεσολογγίου, ενισχυμένη από τους στρατηγούς Γκούρα, Τζαβέλα, Καραϊσκο και άλλους, έκανε μια εξόρμηση και απώθησε τους Τούρκους έως το Βραχώρι [Αγρίνιο].

ΖΑΚΥΝΘΟΣ 15 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1825

Δεν υπάρχει πλέον καμία αμφιβολία για τη ναυμαχία που δόθηκε στα νερά του Μεσολογγίου³⁷¹. Οι Έλληνες πυρπόλησαν δύο μεγάλα καράβια, ένα μπρίκι και μια τούρκικη γολέτα, αιχμαλώτισαν άλλους πολλούς και πολλοί βγήκαν στη στεριά, ενώ άλλοι διασκορπίστηκαν. Η καταστροφή, που υπέστησαν οι Τούρκοι στο Μεσολόγγι, είναι σίγουρη. Στις δύο επιθέσεις που έκαναν οι Έλληνες, σκότωσαν περισσότερους από 1.200. Στην τρίτη, όταν έφτασε ο στρατηγός Γκούρας και ο καπετάνιος Τζαβέλας από τα Σάλωνα [Αμφισσα], που είχαν διαλύσει τον εχθρό και ανακατέλαβαν την περιοχή, ανέλαβε η φρουρά. Οι Τούρκοι που βρέθηκαν ανάμεσα σε δύο πυρά σφαγιάστηκαν, ενώ οι υπόλοιποι εχθροί κατέφυγαν τότε στο Βραχώρι [Αγρίνιο]. Το Μεσολόγγι είναι εντελώς ελεύθερο. Ο Ιμπραήμ ούτε συλλαμβάνεται ούτε σκοτώνεται, αλλά έχει αποκλειστεί αυστηρά στον Τριπόταμο [επαρχία της Αρκαδίας] από όπου δεν βρισκόταν και ίσως αυτή τη στιγμή να τον συλλάβουν ή να τον σκοτώσουν, αφού οι Έλληνες ήταν πρόθυμοι να του επιτεθούν. Ο Υψηλάντης συνέχισε στην Τριπολιτσά με το σπαθί στο χέρι, σκοτώνοντας 800 υγιείς Τούρκους, σεβόμενος τους άρρωστους και τους τραυματίες και ελευθερώνοντας έτσι 1.500 ψυχές ανάμεσά τους και γυναικόπαιδα, που βρέθηκαν σκλάβοι. Το Ναβαρίνο εγκαταλείφθηκε από τους Τούρκους, οι οποίοι μπήκαν στη Μεθώνη. Οι Έλληνες το κατέλαβαν αμέσως. (Αυτή η τελευταία είδηση χρειάζεται επιβεβαίωση).

Η ελληνική κυβέρνηση εδραιώθηκε και ο Κολοκοτρώνης και όλοι οι άλλοι οπλαρχηγοί, υφίστανται με τυφλή υπακοή τις θλιβερές συνέπειες της διχόνοιας.

ΤΡΙΤΗ 13 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1825

(Συμπλήρωμα στο Νο 37)

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Μια συγκεκριμένη επιστολή από το Ναύπλιο, με ημερομηνία 5 Αυγούστου, ανακοινώνει -σύμφωνα με έγκυρη πηγή- ότι εκείνη την εποχή η περιοχή του

³⁷¹ Στις 23 Ιουλίου 1825 ο ελληνικός στόλος υπό τον αντιναύαρχο Σπετσών Ιωάννη Κυριακό καταναυμάχησε τον αντίστοιχο οθωμανικό στη λιμνοθάλασσα του Μεσολογγίου και πέτυχε την άρση του ναυτικού αποκλεισμού της περιοχής. Χρονολόγιο Ελληνικής Επανάστασης - Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας - Επίσημη Ιστοσελίδα (mil.gr), 23/11/2022.

Μεσολογγίου, το προπύργιο του Μοριά, συνέχιζε να αμύνεται σθεναρά. Οι Έλληνες, στις μάχες με τα στρατεύματα του Ιμπραήμ δεν έδειχναν πάντα την ίδια ενέργεια και το ελληνικό σώμα προτιμούσε συχνά να αποσύρεται στα απόρθητα βουνά του, και από εκεί ν' αντιμετωπίζει τις αιγυπτιακές ξιφολόγχες. Αλλά, αν δεν αντιστάθηκαν πάντα, όπως ίσως μπορούσαν, στις επιθέσεις του Ιμπραήμ, τουλάχιστον, δεν υποτάσσονται πουθενά στην κυριαρχία του.

Ο γιος του γενναίου Κανάρη επιβίβαστηκε στο Ναύπλιο για τη Γαλλία. Η ελληνική επιτροπή, που βρίσκεται στο Παρίσι, λέγεται ότι θα αναθρέψει αυτόν τον νεαρό με δικά της έξοδα.

ΤΡΙΤΗ 20 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1825
(Συμπλήρωμα στο Νο 38)
ΜΗΛΟΣ 1 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

Ένας καταστηματάρχης από την Ύδρα ανακοινώνει ότι οι Άγγλοι σκορπισμένοι σε όλα τα υπερυψωμένα νησιά και στη χερσόνησο κυκλοφορούν πολλές προκηρύξεις, με τις οποίες καλούν θετικά τους Έλληνες να παραδοθούν σε αυτούς. Για το σκοπό αυτό κυκλοφορούν κάποια είδη καταλόγων, που πρέπει να υπογράφονται από όλους τους Άγγλο-Έλληνες. Ο Μπότσαρης, αντιπρόεδρος της κυβέρνησης και ο λοχαγός Κολοκοτρώνης, έχουν ήδη υπογράψει, αλλά αρκετοί άλλοι ηγέτες, μεταξύ άλλων ο πρόεδρος Μαυροκορδάτος και ο Κουντουριώτης, όχι μόνο δεν ήθελαν να εγγραφούν σε αυτούς τους καταλόγους, αλλά και καλά διαμαρτυρήθηκαν, λέγεται για τη συμπεριφορά των προαναφερθέντων υπογραφόντων.

ΣΤΙΣ 9 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

Τρία σκάφη, φορτωμένα με οικογένειες, οι περισσότερες κρητικές, έφτασαν σήμερα στο λιμάνι μας από το Ναύπλιο, ανακοινώνουν ότι η κυβέρνηση στέλνει στα νησιά όλες τις γυναίκες και τα παιδιά που επιβαρύνουν το Ναύπλιο και τη Μαλβασία [Μονεμβασιά]. Θέλουν μόνο άνδρες σε αυτά τα φρούρια για την υπεράσπισή τους.

Οι ίδιοι Κρητικοί λένε ότι στις 6 του τρέχοντος μήνα μια ελληνική αποστολή έφυγε από το Ναύπλιο για την Κρήτη. Η νηοπομπή αποτελείτο από οκτώ μεγάλα πλοία, ένα μπρίκι και μία γολέτα, με οκτακόσιους επί του σκάφους στρατιώτες αποβίβασης, που πληρώνονται υπό τη διοίκηση του Hamilton. (Αναμφισβήτητα με το τελευταίο δάνειο από το Λονδίνο). Αυτή η αποστολή πρόκειται να πάει και να καταλάβει το νησί και το οχυρό Γκάρι.

Χίλιοι διακόσιοι άνδρες υπό τις διαταγές των κυρίων Καλλέργη³⁷² και Καρμούλη έφυγαν επίσης από τους Μύλους του Ναυπλίου, για να πάνε στη Νάπολη της Μαλβασίας [Μονεμβασιά] και από εκεί να περάσουν στην Κρήτη, όπου πάνε για να ενωθούν με τους Στακιώτες που επαναστάτησαν ενάντια στην Τουρκοκρατία³⁷³.

³⁷² Ο Δημήτριος Καλλέργης (1803 - 8 Απριλίου 1867) υπήρξε αγωνιστής, υποστράτηγος και πολιτικός. Έμεινε γνωστός καθώς ανέλαβε την ηγεσία της εκστρατείας στην Κρήτη μαζί με τον συμπατριώτη του Εμμανουήλ Αντωνιάδη το καλοκαίρι του 1825, ενώ συμμετείχε στην εκστρατεία του Καραϊσκάκη στη Ρούμελη. Παράλληλα έλαβε μέρος και σε άλλες εκστρατείες και μάχες. Χαρακτηριστικό είναι πως στη μάχη του Ανάλατου, κατά την οποία διητέλεσε αρχηγός των Κρητικών πολεμιστών, αιχμαλωτίστηκε από εχθρικές δυνάμεις και απελευθερώθηκε έναντι καταβολής μεγάλου χρηματικού ποσού από την οικογένειά του. Διον. Κόκκινος, *Η Ελληνική Επανάσταση*, τόμ. Β, Αθήνα 1974, σ. 473.

³⁷³ Στις 09/08/1825 εκστρατευτικό σώμα 2.400 Ελλήνων αγωνιστών από τη Μονεμβασία αποβίβαστηκε στην Κίσαμο Κρήτης υπό την αρχηγία των Δ. Καλλέργη και Εμμ. Αντωνιάδη, ώστε να ενωθεί με Κρητικούς επαναστάτες, ενισχύοντας την άμυνα του νησιού. Μετά από επίμονη μάχη οι

ΣΤΙΣ 10

Τρία ελληνικά σκάφη που έφτασαν από την Ύδρα και το Ναύπλιο, επιβεβαιώνουν την αναχώρηση της αποστολής για την Κρήτη³⁷⁴.

Αφού ο Υψηλάντης ήταν απασχολημένος στα βουνά κοντά στην Τριπολιτσά, είχε παρατηρήσει ότι ο εχθρός πραγματοποιούσε τις επιχειρήσεις του το ξημέρωμα. Έτσι, το βράδυ της 19^{ης} Ιουλίου απέσπασε ένα σώμα 700 υποψηφίων, για να καταλάβει τα χωριά Ρίζες, Βουνό και Πύλο και να περικυκλώσει τον εχθρό μόλις εμφανιστεί στον κάμπο. Η θέση των τριών αυτών χωριών, που σχημάτιζαν σχεδόν ένα ημικύκλιο, ήταν πολύ ευνοϊκή για τον σχεδιασμό του Υψηλάντη. Αλλά ένας από τους ηγέτες, που δεν τα πήγαινε καλά με τους άλλους, εγκατέλειψε μέσα στη νύχτα την εξαιρετική θέση της Πύλου και έτσι παρέλυσε τη σίγουρη επιτυχία και τις σοφές διαθέσεις του Υψηλάντη.

Την αυγή της 20^{ης} Ιουλίου εμφανίστηκαν οι εχθροί, περίπου 1.200 δυνατοί, στην πεδιάδα ανάμεσα στα χωριά τους, οι 700 Έλληνες τους συνάντησαν από τις θέσεις τους. Και ο Δημήτριος Υψηλάντης κατέβηκε από τα υψώματα, για να τους βοηθήσει με 500 άντρες, ώστε οι δυνάμεις να ήταν ίσες και από τις δύο πλευρές.

Η εμφάνιση και η φυγή του εχθρού έγινε την ίδια στιγμή. Οι Έλληνες με αρχηγό τον Υψηλάντη, με το σπαθί τους στο χέρι, τον καταδίωξαν ως τα τείχη της Τριπολιτσάς. Εκατό Άραβες σκοτώθηκαν και 30 αιχμαλωτίστηκαν. Επίσης, πήραν 60 μουλάρια και άλογα αγέλης και τρία άλογα του ιππικού.

Σε όλη αυτή τη μάχη οι Έλληνες δεν έχασαν ούτε έναν στρατιώτη, αλλά θρηνούν τον θάνατο δύο γενναίων αρχηγών, του Γεωργίου Γκίκα και του Πολυχρόνη, που έπεσαν αντιμετωπίζοντας τον κίνδυνο με ασταμάτητη θέρμη. Ένας από αυτούς είχε πιάσει δύο αιχμαλώτους με το ένα χέρι και ήθελε να πιάσει και έναν τρίτο, αλλά ο τελευταίος προσποιούμενος ότι παραδόθηκε, σκότωσε τον νικητή με ένα πυροβολισμό. Αν δεν είχε εγκαταλειφθεί η θέση της Πύλου, οι εχθροί μπορεί να μην είχαν γλιτώσει ούτε έναν.

Στις 21 ο Υψηλάντης έστειλε 23 από τους αιχμαλώτους στο Ναύπλιο, οι άλλοι επτά τραυματίστηκαν στον καταυλισμό. Όταν έμαθε ότι ένα εχθρικό σώμα 3.000 ανδρών κινούνταν προς τον Μυστρά, αμέσως έφυγε, για να καταλάβει τα Βέρβαινα (κατά μήκος του δρόμου που οδηγεί από την Τριπολιτσά στον Μυστρά) και να αντιμετωπίσει εκεί τον εχθρό.

Ελληνικός στόλος.

Το δεύτερο τμήμα του στόλου μας υπό τις διαταγές του ναύαρχου Γεωργίου Σαχτούρη, έχει εγκαταλείψει στις 23 Ιουλίου τον Ροϊατικό κόλπο, που λέγεται έτσι από την αρχαία πόλη Ρόα της Λακωνίας, και στρεφόταν προς τον οθωμανικό στόλο, ο οποίος εμφανίστηκε ενώπιον του Μεσολογγίου, για να αποκλείσει εκείνο το μέρος. Στις 26 και 27 απέπλευσε επίσης από την Ύδρα το πρώτο τμήμα υπό τη διοίκηση του ναύαρχου Μιαούλη, για να καταστρέψει τα σχέδια του εχθρού.

(Από το αρ. 136 του «Φίλου ου Νόμου» της 1ης Αυγούστου.)

Ναύπλιο 30 Ιουλίου 1825

Έλληνες κατάφεραν και κατέλαβαν το κάστρο της Γραμβούσας, εκδιώχνοντας τους 2.000 Τούρκους του Μουσταφάμπεη.

³⁷⁴ Το καλοκαίρι του 1825 ο Καλλέργης ανέλαβε μαζί με τον συμπατριώτη του Εμμ. Αντωνιάδη την ηγεσία εκστρατείας στην Κρήτη. Περίπου 200 επαναστάτες κατέλαβαν το οχυρό της Γραμβούσας, το οποίο τους επόμενους μήνες εξελίχτηκε σε κέντρο δραστηριότητας πειρατών. Η εκστρατεία τελικά απέτυχε, αφήνοντας υπονοούμενα ότι ο Καλλέργης ήταν ακατάλληλος για την ηγεσία της συγκεκριμένης εκστρατείας. Απ. Βακαλόπουλος, *Ιστορία...*, ό. π., τόμ. Ζ', σ. 166-168, 381-382.

Μόλις ο Υψηλάντης, μετά τον αγώνα στις 20, έλαβε 600 άνδρες για ενίσχυση, κατέλαβε τη θέση των Δολιανών, ενώ ο Ζαχαρόπουλος και τα αδέρφια Χατζηστεφανής και Χατζηγιώργης με τα υπόλοιπα στρατεύματα, περίπου 2.000 άνδρες, κατέλαβαν την Αράχοβα (Λακωνίας), για να καλύψουν τα Βέρβαινα και τη Σπάρτη.

Την 21^η γύρω στη μία το μεσημέρι, εχθρικό σώμα από 1.000 άνδρες, μεταξύ των οποίων 160 ιππείς, επιτέθηκαν στον Υψηλάντη στις θέσεις του. Ο αγώνας ήταν έντονος, αλλά δεν κράτησε παρά μόνο μία ώρα. Ο εχθρός, που δεν μπορούσε να κυριεύσει την περιοχή εκείνη (Δολιανά), άφησε 60 νεκρούς πίσω του και στράφηκε στην Αράχοβα (Καρυές Λακωνίας).

Αλλά, καθώς ο εχθρός πλησίαζε, οι αδελφοί Χατζηστεφανής και Χατζηγιώργης τράπηκαν σε φυγή, παρασύροντας μαζί τους και τους στρατιώτες τους. Ο γενναίος Ζαχαρόπουλος μόνο με 50 άνδρες έμειναν πίσω, υπερασπιζόμενοι τη θέση τους ως αληθινοί ήρωες. Ωστόσο, έπρεπε να υποχωρήσουν στην ανώτερη δύναμη του εχθρού και υποχώρησαν, αφού σκότωσαν 7 άνδρες και πήραν 3 άλογα.

Εν τω μεταξύ, ο Υψηλάντης προχώρησε με τους 600 άνδρες του, για να προλάβει τον εχθρό. Αλλά, αφού αυτός είχε ήδη καταλάβει την Αράχοβα και εκείνα τα μέρη, ο Υψηλάντης αποσύρθηκε στα Βέρβαινα, όπου δεν μπορούσε όμως να συντηρηθεί, γιατί ταυτόχρονα μαζί του είχε μπει και το ιππικό του εχθρού.

Ο στρατηγός Κολοκοτρώνης, που είχε φτάσει στην αρχή της υποχώρησης των Ελλήνων, έτρεξε γρήγορα πίσω από τους φυγάδες, για να τους συγκεντρώσει εκ νέου. Αλλά αυτός ο γενναίος αρχηγός δύσκολα θα μπορούσε να συγκεντρώσει μέχρι να νυχτώσει 500, με τους οποίους επέστρεψε, καθώς και ο Υψηλάντης, για να αντιταχθούν στον εχθρό.

Όταν ξεκίνησε η φυγή των Ελλήνων, 12 από αυτούς κλείστηκαν σε έναν πύργο και αμύνθηκαν καθ' όλη τη διάρκεια του μεσημεριού εναντίον των επιθέσεων των εχθρών, σκότωσαν 35 και όταν ο Υψηλάντης έφτασε με τον Κολοκοτρώνη, ανάγκασαν και άλλους από τους εχθρούς σε φυγή, η οποία ήταν τόσο βιαστική, ώστε αυτοί δεν μπόρεσαν να πάρουν ούτε τους νεκρούς τους. Οι 12 ήρωες στον πύργο μοιράστηκαν μεταξύ τους τα λάφυρα των σκοτωμένων και θαυμάστηκαν για το θάρρος τους, για το οποίο απέκτησαν μ' αυτόν τον τρόπο τέτοια δόξα.

ΚΥΡΙΑΚΗ 25 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1825

(No 39)

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΤΗΝΟΣ 5 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

Λέγεται, ότι ο Ιμπραήμ Πασάς, αφού άφησε στην Τριπολιτσά μία φρουρά 2.000 ανδρών, αναχώρησε μετά με την υπόλοιπη εκστρατευτική του δύναμη για την Πάτρα. Στο πέρασμά του, άφηνε παντού φωτιά και αίμα.

ΣΤΙΣ 6

Λέγεται ότι τα νέα αιγυπτιακά στρατεύματα τα οποία προορίζονται για το Μοριά έχουν ήδη αναχωρήσει από την Αλεξάνδρεια για τον προορισμό τους. Κάνουν λόγο για 12.000 άνδρες, 6 φρεγάτες³⁷⁵, μερικά μπρίκια³⁷⁶ και κορβέτες³⁷⁷, τα οποία συνοδεύουν την αποστολή που θα φέρει αυτά τα στρατεύματα.

³⁷⁵ Η «φρεγάτα» την εποχή εκείνη ήταν ελαφρύ, ευκίνητο και ευέλικτο πλοίο με κουπιά, ιστία και ελαφρύ οπλισμό (συνήθως με ένα ή δύο καταστρώματα πυροβόλων) και χρησιμοποιούταν κυρίως για περιπολίες στη θαλάσσια περιοχή. *Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια Δρανδάκη*, τόμ. ΚΔ', σ. 196.

ΤΡΙΤΗ 27 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1825
(Συμπλήρωμα στο Νο 39)
ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΝΑΥΠΑΙΟ 15 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ
(Περίληψη μιας συγκεκριμένης επιστολής)

Η πλειοψηφία των εκπροσώπων του λαού, των πολιτικών αρχηγών και των στρατιωτικών, τα πρωτοβάθμια μέλη του κατώτερου κλήρου, που ήταν συγκεντρωμένοι στην πόλη αυτή (όπως ανακοινώθηκε στην εφημερίδα του *Ticino* στις 25 του τρέχοντος) επικαλέστηκαν την υποστήριξη της Αγγλίας κατά των καταπιεστών της Ελλάδας. Αυτή η έκκληση στη βρετανική γενναιοδωρία είχε προηγηθεί με συχνές διαλέξεις από αρκετούς Έλληνες αρχηγούς με τον διοικητή Hamilton, που διοικεί τον αγγλικό σταθμό στο Λεβάντε και το ακόλουθο μανιφέστο, που ήταν ο πρώτος καρπός αυτών των διαπραγματεύσεων. Κακώς όμως ο κόσμος δυσανεστήθηκε με αυτή τη δημόσια διακήρυξη και είναι πολύ μεγάλος ο αριθμός, όπως αποδεικνύεται από τις διαμαρτυρίες που έχει προκαλέσει. Αυτοί οι άνθρωποι κακώς αντιμετώπισαν αυτό το μανιφέστο σαν πράξη υποταγής της Ελλάδας στη Μεγάλη Βρετανία. Έφτασαν στο σημείο να πουν ότι οι Έλληνες ζήτησαν μια κυβέρνηση με τη μορφή αυτής των Ιόνιων νήσων και με τον τρόπο αυτό ήταν σαν να δήλωναν υποτελείς των Άγγλων. Μακριά από αυτό, οι διερμηνείς των δυσανεστημένων ανθρώπων, που είδαν τον εαυτό τους την παραμονή της υποκύψεως, ζητούν μόνο άμεση προστασία, την ώρα που είναι ζήτημα ύπαρξης ή μη αυτού του λαού. Αναμένεται με μεγάλη αγωνία η απάντηση της βρετανικής κυβέρνησης. Φαίνεται σχεδόν αδύνατο να έχουμε από καιρό αρνηθεί την πανίσχυρη παρέμβαση. Εδώ είναι ένα αντίγραφο των επίμαχων κομματιών³⁷⁸:

Μανιφέστο της Ελληνικής Κυβέρνησης

Ο κλήρος, οι εκπρόσωποι του λαού, οι πολιτικοί και στρατιωτικοί ηγέτες της γης και της θάλασσας του ελληνικού έθνους:

«Λαμβάνοντας υπόψη ότι με βάση τα αναφαίρετα δικαιώματα της εθνικότητας και αυτά της προσωπικής τους ελευθερίας, καθώς και τις κυρίαρχες αρχές της θρησκείας και της ανεξαρτησίας των εθνών και παρακινούμενοι από τα έμφυτα αισθήματα του ανθρώπου για τη διατήρηση και ασφάλεια της ίδιας τους της ύπαρξης, οι Έλληνες είναι οπλισμένοι, για να προσφύγουν στη δικαιοσύνη και ότι κατά τη διάρκεια τεσσάρων και πλέον ετών, πολέμησαν με σταθερότητα τις συνδυασμένες δυνάμεις ξηράς και θάλασσας, που έσπευσαν από την Ευρώπη, την Ασία και την Αφρική, οι οποίες εν μέσω επικείμενων κινδύνων κατέστρεψαν τώρα τις τόσο ανώτερες δυνάμεις του, τους

³⁷⁶ Το Βρίκιον (ή Μπρίκι) ήταν ιστιοφόρο με δύο κατάρτια κυρίως εμπορικό και μετέπειτα πολεμικό πλοίο. Τα εμπορικά μπρίκια κατά τη διάρκεια της Ελληνικής Επανάστασης ενισχύθηκαν με πυροβόλα όπλα λόγω των συχνότατων συμπλοκών με πειρατές και γρήγορα μετατράπηκαν σε πολεμικά πλοία. Θεωρήθηκαν τα αγαπημένα πλοία των Ελλήνων ναυμάχων εξαιτίας των ναυτικών αρετών που τους παρείχαν.

³⁷⁷ Η Κορβέτα, με γαλλική προέλευση: «Corvette», είναι κατηγορία πολεμικών πλοίων. Την εποχή εκείνη έφεραν πλήρη ιστιοφορία και οπλισμό 25 πυροβόλα επί του καταστρώματος τους.

³⁷⁸ Το 1826 οι Έλληνες όλων των πολιτικών παρατάξεων υπέγραψαν την Πράξη Υποταγής στη Μεγάλη Βρετανία με σκοπό την εμπλοκή της στο πλευρό της Ελλάδας στη διαπραγμάτευση ειρήνης ανάμεσα σ' αυτήν και την Τουρκία. Η Βρετανία ωστόσο την απέρριψε. Αργότερα (Απρίλιος 1826) το Πρωτόκολλο της Πετρούπολης σηματοδότησε την έναρξη κοινής μεσολάβησης από τη Βρετανία και τη Ρωσία με όρους διατυπωμένους απ' αυτές. D. Brewer, *Η φλόγα της Ελευθερίας...* ό. π. σ. 347.

εχθρούς τους και τώρα τους εξολόθρευσαν εντελώς και ότι, αν και στερήθηκαν τους απαραίτητους πόρους για αυτό το μεγάλο εγχείρημα, κατάφεραν τελικά να σφραγίσουν τα δικαιώματά τους με το τίμημα του πιο πολύτιμου αίματος του έθνους και να αποδείξουν στον πολιτισμένο κόσμο, τι μπορεί πραγματικά να αποφασίσει ένας λαός, για να ανακτήσει την ανεξαρτησία του.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι τα ίδια τα αποτελέσματα αυτού του τόσο άνιστου αγώνα, μόνο ενίσχυσαν περισσότερο το πνεύμα του έθνους, την αμετάκλητα υιοθετημένη εκ νέου διάλυση της εγκαθίδρυσης της πολιτικής του ύπαρξης.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι οι διοικητές των ναυτικών δυνάμεων ορισμένων κυβερνήσεων αντιμετωπίζουν ένα πλήθος εμποδίων στην πορεία του ελληνικού ναυτικού και οι κινήσεις τους σύμφωνα με τους κανόνες του δικαίου των εθνών, καθίστανται δύσκολες εξαιτίας της ουδετερότητας που δηλώνουν οι ηγεμόνες τους.

Θεωρώντας με βαθιά λύπη ότι οι ίδιοι οι Χριστιανοί οπλίζονται εναντίον των καταπατητών του Ευαγγελίου, να σπεύσουμε από μακριά να διδάξουμε τους τελευταίους και να οδηγήσουμε μακριά τις στρατιές των βάρβαρων εχθρών, που έρχονται ναβάλουν στη γη φωτιά και αίμα και να καλύψουν τα θαυμαστά οστά του Κίμωνα, του Λεωνίδα, του Μπότσαρη, του Φιλομένη και του Νικήτα.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι η κυβέρνηση της Βρετανίας χαίρεται να κυβερνά έναν ελεύθερο λαό, είναι η μόνη που τηρεί αυστηρή ουδετερότητα χωρίς να επιδοκιμάζει να ακολουθήσει το παράδειγμα των προφανών παραβιάσεων και αυτών των διακρίσεων των τόσο αντίθετων με τη λογική, που άλλοι δεν έπαψαν να το κάνουν πράξη αυτό στην Ελλάδα, την Κωνσταντινούπολη και την Αίγυπτο.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι η ουδετερότητα της βρετανικής κυβέρνησης δεν αρκεί, για να αντισταθμίσουν τις διώξεις που ασκούν άλλοι κατά της Ελλάδας και στις οποίες δίνουν κάθε ημέρα νέα παράταση.

Λαμβάνοντας υπόψη, ότι αν η Ελλάδα δεν μπόρεσε μέχρι τώρα να αποτρέψει τις επιδιώξεις των εχθρών, ούτε να αναλάβει την επίθεση, δεν είναι λόγω μείωση της δύναμής της, ούτε λόγω αποδυνάμωσης του πρώτου ψηφίσματος, αλλά για τους προαναφερθέντες λόγους, και επειδή η κυβέρνηση δεν έχει ακόμη καταφέρει να κυριαρχήσει και να υποτάξει πλήρως όλα τα ιδιαίτερα πάθη.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι σε αυτόν τον εξαιρετικό αγώνα οι Έλληνες πρέπει να νικήσουν ή να θάψουν τους εαυτούς τους κάτω από τα ερείπια της πατρίδας τους, λόγω των αξιοθρήνητων συνεπειών, που έχει η φύση αυτού του αγώνα και η μεγάλη διάρκεια του, δύο αιτίες, που έκαναν αυτή την εναλλακτική αναπόφευκτη.

Τέλος, λαμβάνοντας υπόψη ότι, εφόσον μια ιδιαίτερη εύνοια της Πρόνοιας έφερε τις δυνάμεις της Μεγάλης Βρετανίας τόσο κοντά μας, η Ελλάδα πρέπει να επωφεληθεί έγκαιρα από αυτήν, βασίζοντας τις ελπίδες της στη δικαιοσύνη και την ανθρωπιά από τις οποίες εμψυχώνεται αυτή η μεγάλη δύναμη.

Για τους λόγους αυτούς και με σκοπό την εξασφάλιση του ιερού δικαιώματος της ελευθερίας του κράτους και της πολιτικής μας ύπαρξης επαρκώς ενοποιημένα, το ελληνικό έθνος, διατάσσει και εγκρίνει τον ακόλουθο νόμο:

Άρθρο 1. Η δύναμει αυτής της πράξης, θέτει εθελοντικά την ιερή κατάθεση της ελευθερίας, της εθνικής ανεξαρτησίας και της πολιτικής ύπαρξης του ελληνικού έθνους υπό την απόλυτη υπεράσπιση της Μεγάλης Βρετανίας.

Αυτή η θεμελιώδης πράξη του ελληνικού έθνους, θα συνοδεύεται από μια επεξηγηματική μνήμη, που θα απευθύνεται εις διπλούν στη δική της κυβέρνηση, τη Βρετανική Μεγαλειότητα».

Διαμαρτυρία των κυρίων Roche και Washington, προς τα μέλη της Προσωρινής Κυβέρνησης της Ελλάδος.

Οι υπογεγραμμένοι φιλέλληνες βουλευτές Γαλλίας και Αμερικής είχαν γνώση ότι τα άτομα με την απλή ιδιότητά τους ως Έλληνες πολίτες επιτρέπεται να αναλάβουν την ηγεσία μιας παράταξης κατά του συντάγματος της χώρας τους, υπέγραψαν και κυκλοφόρησαν μια εντελώς προσβλητική δήλωση για τον χαρακτήρα του έθνους τους και της κυβέρνησής τους, που πάντα έδειχνε το πιο έντονο ενδιαφέρον για την ευημερία και την ανεξαρτησία της Ελλάδας.

Οι υπογεγραμμένοι γνωρίζουν ότι το Βουλευτικό και η εκτελεστική εξουσία στη συνεδρίασή τους στις 22 Ιουλίου αποφάσισαν να ζητήσουν βοήθεια από την κυβέρνηση των Ιονίων νησιών, για τη διατήρηση της πολιτικής τους ελευθερίας, που απειλείτο από την εισβολή του Ιμπραήμ Πασά.

Αν και ήταν πολύ οδυνηρό για τους υπογεγραμμένους να δουν την εμπιστοσύνη, που έχει η Ελληνική Γερουσία σε αυτή την πολύ σοβαρή συγκυρία τοποθετημένη στο γαλλικό και αμερικανικό έθνος, θα το επαναλάβει και οποιαδήποτε άλλη απόφαση, θα ληφθεί με νόμιμα μέσα, και πίσω από το σύνταγμα του κράτους.

Αλλά, βλέπουν με πόνο ότι η Γερουσία αντί να ανατρέχει στα προηγούμενα διατάγματά της, που έχουν τη δύναμή να επαναφέρουν την τάξη σε Έλληνες ιδιώτες, που τολμούν, θέτουν τον εαυτό τους πάνω από τους νόμους και προσπαθούν να θολώσουν την πολιτική ύπαρξη, που καθιερώθηκε στην Ελλάδα. Κατά συνέπεια, πιστεύουν ότι δικό της χρέος είναι να αποτρέψει την ελληνική κυβέρνηση από αυτή την παράνομη επίθεση, που βλάπτει τον χαρακτήρα των δύο εθνών, που ενδιαφέρθηκαν περισσότερο για την ανεξαρτησία της Ελλάδας και που μπορεί επίσης, να βλάψει τα συμφέροντά της μετέπειτα.

Η ελληνική κυβέρνηση πρέπει να γνωρίζει τον κίνδυνο που διατρέχει από τις συζητήσεις αυτής της φύσης, που υπαγορεύονται από ένα πνεύμα αναρχίας και ενάντια στο οποίο διαμαρτυρόμαστε επίσημα. Οι κάτωθι υπογεγραμμένοι προσεύχονται από την εκτελεστική εξουσία να τους δώσει τις πιο σαφείς και θετικές εξηγήσεις για ένα τέτοιο σπουδαίο ζήτημα.

Περιμένουν με τη μεγαλύτερη ανυπομονησία μια άμεση απάντηση, για να ενημερώσουν τις αντίστοιχες επιτροπές τους, προκειμένου να ρυθμίσουν υποθέσεις υπό αυτή την κατάσταση.

ΤΡΙΤΗ 4 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1825
(Συμπλήρωμα στο Νο 40)
ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

Ο αρ. 61 της 13^{ης} Αυγούστου των «Ελληνικών Χρονικών» περιέχει σχετικά με την πολιορκία του Μεσολογγίου τις ακόλουθες ειδήσεις:

Στις 11 Αυγούστου ο στόλος μας ξεκίνησε προς αναζήτηση του εχθρού και υπό τις διαταγές της κυβέρνησης, έκλεισε τους κόλπους της Κορίνθου, της Αμβρακίας και της Θεσπρωτίας.

Στις 12 ο εχθρός ανέστειλε τις επιχειρήσεις του ενάντια στις πολιορκίες των οχυρών (Μονταλεμπέρ) «Montalembert», «Μακρή» και «Μπότσαρη», αλλά όχι εναντίον του «Φραγκλίνου»³⁷⁹.

Στις 13 ακούστηκε από τους αιχμαλώτους ότι ο εχθρικός στρατός αποδυναμώθηκε και απ' αυτούς τους 700 μισθοφόρους, που είχαν τοποθετηθεί σε

³⁷⁹ Είναι ονόματα από τους προμαχόνες («ντάπιες») του Μεσολογγίου. Τα ονόματα των προμαχόνων ήταν: Δρακούλης, Κανάρης, Σκεντέρμπεης, Λόρδος Σέφερντ, Μονταλεμπέρ, Ρήγας, Μακρής, Γουλιέλμος της Οράγγης, Α. Κοκκίνης, Κεραυνοβόλος, Μ. Μπότσαρης, Κοραΐς, Φραγκλίνος (Τερρίμπλε), Γουλιέλμος Τέλλος, Κουτσιούκος, Λόρδος Βύρωνος, Μιαούλης, Σαχτούρης. D. Brewer, *Η φλόγα της Ελευθερίας...*, ό. π., σ. 319.

επίταξη στη Βουλγαρία, δεν υπήρχαν περισσότεροι από 200 σε κατάσταση υπηρεσίας, οι υπόλοιποι σκοτώθηκαν ή τραυματίστηκαν. Ο εχθρός στερείται φαγητού και οι μερίδες των στρατιωτών είναι πολύ μικρές. Μετρά 1.200 άνδρες στο σύνολο, μετά την έναρξη της πολιορκίας, έχασε 6.000, κάποιοι σκοτώθηκαν και τραυματίστηκαν ή προσβλήθηκαν από αρρώστιες.

ΚΥΡΙΑΚΗ 9 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1825

No 41

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Τα «Ελληνικά Χρονικά» δικαιολογούνται για τη διακοπή κυκλοφορίας των φύλλων τους για 18 ημέρες, λόγω το γεγονότος ότι έπεσαν στη 1 και στις 13 Ιουλίου μερικές εχθρικές βόμβες στο τυπογραφείο τους, οι οποίες προκάλεσαν κάποια σύγχυση, αλλά όχι σοβαρή ζημιά.

Ο Καπουδάν Πασάς μπήκε στις 13 Αυγούστου με τον στόλο του στο λιμάνι της Αλεξάνδρειας, ο οποίος αποτελείτο από 10 φρεγάτες, 10 κορβέτες και περίπου 20 μπρίκια και γολέτες. Η απουσία του αντιβασιλέα και η ξαφνική εμφάνιση του Τούρκου ναυάρχου έκαναν πολύ ζωνή εντύπωση στους ανθρώπους. Τρεις ημέρες μετά την άφιξη του στην Αλεξάνδρεια, δέχθηκε θετικά σχόλια από τους προξένους των ξένων δυνάμεων μέσω των αντίστοιχων διερμηνέων τους. Η νέα εκστρατεία εναντίον του Μοριά προωθείται με όλο το σθένος, αλλά δεν πιστεύεται ότι θα μπορέσει να σαλπάρει πριν τα τέλη Σεπτεμβρίου.

ΤΡΙΤΗ 11 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1825

(Συμπλήρωμα στο No 41)

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΝΑΥΠΛΙΟ 18 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

Ο πρόεδρος Κουντουριώτης συνήλθε από την αδιαθεσία του και επέστρεψε στο Ναύπλιο, όπου συνέχισε τα καθήκοντά του Προέδρου. Ένα τμήμα του ελληνικού στόλου, αποτελούμενο από 14 μπριγκέτες, αγκυροβόλησε πρόσφατα μπροστά στην Πρέβεζα. Εδώ και λίγες ημέρες, η κυβέρνηση του Ιονίου δεν επιτρέπει την έκδοση αποστολών στα σκάφη που προορίζονταν για αυτόν τον κόλπο. Λέγεται ακόμη ότι υπάρχει σχετική επίσημη ανακοίνωση.

Ο Ιμπραήμ Πασάς δεν μπορεί να κάνει ούτε βήμα έξω από την Τριπολιτσά, χωρίς να συναντήσει σθεναρή αντίσταση, αφού απέτυχε στο σχέδιο που σκέφτηκε να ανακτήσει τη Μεσσηνία. Φαίνεται ότι έχει εναποθέσει όλες τις ελπίδες του στην έκτακτη ενίσχυση από την Αλεξάνδρεια.

Το Μεσολόγγι αμύνεται σθεναρά. Φτάνουν εκεί κάθε ημέρα όλο και πιο καθησυχαστικά νέα για τις επιχειρήσεις της δυτικής Ελλάδας. Οι στρατηγοί Τσόγκας και Ράγγοζ³⁸⁰ αναχώρησαν από το Λεπάντο [Ναύπακτο] και προχώρησαν προς το Δραγαμεστό [Αστακός], όπου κυριεύσαν μια νηοπομπή και σημαντικές προμήθειες

³⁸⁰ Ο Ιωάννης Ράγκος (1790-1870) υπήρξε αγωνιστής της Επανάστασης και ένας από τους κυριότερους οπλαρχηγούς της Δυτικής Στερεάς. Διακρίθηκε πολεμώντας μαζί με τον Γ. Καραϊσκάκη, ενώ το 1823 ανέλαβε με εντολή της κυβέρνησης, την καταδίωξή του, αφού στο μεταξύ αυτός είχε αποστατήσει. Σημαντική στάθηκε η συμβολή του στη διάσωση του Μεσολογγίου το 1824 από τις δυνάμεις του Ομέρ πασά. Ήταν χαρακτηριστική η ικανότητα της προσαρμοστικότητας που διέθετε, με αποτέλεσμα να αλλάζει συνεχώς πολιτικά στρατόπεδα, προκειμένου να αποφύγει τις εμφύλιες συγκρούσεις. Τα τελευταία χρόνια της ζωής του τα πέρασε στο Μεσολόγγι, ενώ ασχολείτο με την τοπική πολιτική ζωή του Αιτωλικού όπου είχε εγκατασταθεί μετά τα καποδιστριακά χρόνια. Στ. Π. Παπαγεωργίου, *Το Αρχείο Γιαννάκη Ράγκου*, Αθήνα 1982, σ. ιβ-ιζ.

που προορίζονταν για τον Ρεσίτ Πασά [Κιουταχή]. Φαίνεται πιθανό, σύμφωνα με τις τελευταίες αναφορές, ότι οι Έλληνες αγνοούσαν ότι τα φαράγγια του Καρβασαρά [Αμφιλοχία] θα μπορούσαν να ανακόψουν την υποχώρηση του Πασά της Ρούμελης.

ΚΥΡΙΑΚΗ 23 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1825

№ 43

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

Συνέχεια των «Ελληνικών Χρονικών» από 12 Αυγούστου έως 7 Σεπτεμβρίου
Μεσολόγγι 15 Αυγούστου

Τα πυρά, από το πυροβολικό και τα μουσκέτα μας κατά των συνασπισμένων δυνάμεων του Ιμπραήμ και Κιουταχή αυτό το βράδυ, ήταν έντονα. Ο εχθρός πυροβόλησε ανεπιτυχώς εναντίον του «Φραγκλίνου» μας³⁸¹.

Το πρωί και το μεσημέρι τα πυρά εκατέρωθεν ήταν λίγο πιο ενισχυμένα. Ο εχθρός προσπάθησε να κυριεύσει το οχυρό του «Fraklin», ώστε να μπορέσει να κυριεύσει ελεύθερα την πόλη μας. Προσπαθήσαμε να αντιμετωπίσουμε τις διαθέσεις του εχθρού με βαρέλια γεμάτα χώμα που έχουμε τοποθετήσει πάνω στο οχυρό.

Εφόσον ο εχθρός έχει εγκατασταθεί στο οχυρό του «Fraklin», π.χ. έσθησε εκεί προμαχώνες, έσκαψε τρεις υπόγειους δρόμους πιο κάτω και έκανε τρία ανοίγματα, ξανάρχισε τις δικές του επιχειρήσεις.

Προς το βράδυ, μια ομάδα από τριάντα Έλληνες αντιτάχθηκαν στα εχθρικά έργα των συνασπισμένων δυνάμεων, έδωξαν τους βαρβάρους, προκαλώντας τους αξιοσημείωτη απώλεια, ισοπέδωσαν τους σωρούς της γης που εκεί είχαν μεταφέρει και καταστρέφει μέρος των επάλξεων τους. Ο Τούρκοι που είχαν φύγει, συγκεντρώθηκαν πάλι και μετά από πετροπόλεμο, που κράτησε το πολύ μισή ώρα, αυτοί επέστρεψαν στις επάλξεις τους, στις θέσεις τις οποίες είχαν υποχωρήσει οι δικοί μας. Τέσσερις δικοί μας χάθηκαν σε αυτή τη συμπλοκή, συμπεριλαμβανομένου του καλού συνταγματάρχη Σπύρου Κοντογιάννη και του καλού φιλέλληνα κυρίου Rosener και έξι ακόμα τραυματίστηκαν.

16 και 17 Αυγούστου

Σε αυτές τις δύο ημέρες τα πυρά από τα πυροβολικά ήταν πιο ήπια. Στις 16 ο πυροβολητής Vincenzo χτυπήθηκε από τον προμαχώνα «Κοραής». Συνεχίζουμε το προληπτικό μας έργο εντός πόλης, ο εχθρός συνεχίζει τις ανασκαφές του μέσα στον «Fraklin» (προμαχώνα).

18 Αυγούστου

Σήμερα τα πυρά είναι πιο έντονα από ποτέ και στις δύο πλευρές. Οι ριπές των μουσκέτων είναι πιο μέτριες. Τα πλοία μας πήγαν στο Κρυονέρι σήμερα το πρωί, για να παραλάβουν μέρος των στρατευμάτων μας, με διοικητές τους στρατηγούς Τζαβέλα, Βαλτινό, Φωτομάρα και άλλους.

20 Αυγούστου

Χθες μετά το μεσημεριανό γεύμα, τα σκάφη μας επέστρεψαν και αντιμετώπισαν νικηφόρα τα εχθρικά στρατεύματα. Ο κανονιοβολισμός συνεχίστηκε ανελέητα χθες και σήμερα, σχεδόν χωρίς διακοπή. Ο εχθρός φαίνεται να θέλει να στήσει ένα δεύτερο οχυρό, για να καλύψει τα νώτα του. Σήμερα είδαμε τον Τούρκο στρατηγό Ρεσίτ Πασά [Κιουταχή], να κάνει γύρους στις επάλξεις του και να επιδεικνύει τον στρατό του. Πρόκειται για έναν ενεργητικό άνδρα, αλλά στην πραγματικότητα πάντα, για έναν αλλόθρησκο, σκληρό, φιλόδοξο, χωρίς πολιτικά ή στρατιωτικά χαρίσματα, ηγέτη.

22 Αυγούστου

³⁸¹ Πρόκειται για τον προμαχώνα «Fraklin» του Μεσολογγίου. Βλ. υπ. 379 του παρόντος.

Οι εχθροί έχουν τοποθετήσει ένα πολιορκητικό στα αριστερά του «Φράγατος», για να πολεμήσουν τον «Κοραή» μας, που τους προκαλεί λίγη ενόχληση. Από την πλευρά μας, μια γυναίκα σκοτώθηκε και δύο τραυματίστηκαν σοβαρά. Ρίξαμε αρκετές βόμβες ενάντια στο Φράγμα και στα γειτονικά οχυρά των εχθρών. Οι Τούρκοι προσπαθούν να καταλάβουν μια θέση στη δεξιά πλευρά του προμαχώνα του «Μπότσαρη», στην τάφρο, κυλώντας πέτρες από πάνω. Σύντομα το επισκευάσαμε και συνεχίσαμε τις επιχειρήσεις μας ενεργά. Ο εχθρός τοποθέτησε ένα πυροβόλο μεσαίου διαμετρήματος στην κορυφή του Φράγατός του και άρχισε να χτυπάει το εσωτερικό μας. Αλλά μια ντουζίνα βόλια εκτοξεύθηκαν από εμάς απευθείας. Είδαμε αργότερα σήμερα -μετά το μεσημέρι- την κατάβαση των εχθρικών στρατευμάτων από το βουνό. Οι Τούρκοι εξακολουθούν να οχυρώνονται. Έχουμε λάβει τα κατάλληλα προληπτικά μέτρα κατά των ναρκών που τοποθετούν οι εχθροί κάτω από τον προμαχώνα «Μπότσαρη».

23 και 24 Αυγούστου

Μια βόμβα έπεσε στον όλμο μας και τον χάλασε λίγο.

Ο γενναίος συνταγματάρχης Τσαλίκης πέθανε στο Αιτωλικό από τραύματα που υπέστη στην εξόρμηση του στις 15 του μήνα. Σήμερα τέσσερις στρατιώτες τραυματίστηκαν, ένας εκ των οποίων σοβαρά.

Ο εχθρός συνεχίζει το έργο του εναντίον του προμαχώνα μας «Fraklin» και φαίνεται να θέλει να ανοίξει πέρασμα από εκεί.

Έντονα πυρά στα οχυρά. Το νέο μας πυροβολικό στα «Κουτσονέικα» έχει επιφέρει χτυπήματα στις επάλξεις του εχθρού. Τα οχυρωματικά μας έργα προχωρούν με θέρμη.

Οι στρατηγοί, που αποβιβάστηκαν από το Κρυονέρι, αναφέρουν ότι τα περισσότερα τμήματα των επαρχιών της δυτικής και ανατολικής Ελλάδας βρίσκονται σε καλή κατάσταση υπό τις παρούσες συνθήκες. Ο δόλιος εχθρός μας είναι, ως συνέπεια των συνεχών επιθέσεων, που έπρεπε να αντιμετωπιστούν από τα στρατεύματά μας, με επικεφαλής τον Καραϊσκάκη, τον Τζαβέλα και άλλους, αποφασισμένος να συγκεντρώσει όλες του τις δυνάμεις στα Σάλωνα [Αμφισσα] και στην πολιορκία της πόλης μας και του Αιτωλικού. Επομένως, είναι ελεύθερο το Λιδόρικι, το Μαλανδρίνο και οι άλλες γύρω επαρχίες, όπου επέστρεψαν οι κάτοικοι που προηγουμένως είχαν καταφύγει στα βουνά.

Εφόσον ένα μέρος αυτών των στρατευμάτων ήρθε εδώ, προς ενίσχυση της φρουράς μας, οι υπόλοιποι κατευθύνθηκαν προς τις βορειοδυτικές επαρχίες, προκειμένου να πραγματοποιηθούν τα συντονισμένα σχέδια: να ενωθούν και με τις άλλες ελληνικές δυνάμεις που βρίσκονταν στο Λεσίνι (περιοχή κοντά στο Αιτωλικό).

ΤΡΙΤΗ 25 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1825

(Συμπλήρωμα στο Νο 43)

**ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΝΑΥΠΛΙΟ 20 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ**

Ο Ιμπραήμ Πασάς, μετά την ανανεωμένη ορμητική επίθεση σε αυτή την περιοχή, αναγκάστηκε να υποχωρήσει και τώρα έχει την έδρα του έξω από την Τριπολιτσά, όπου οι μικρές δυνάμεις μας, δεν παύουν να τον παρενοχλούν και να τον κάνουν να χάνει ανθρώπους του. Υποτίθεται ότι αυτός περιμένει ενισχύσεις, τις οποίες πρέπει να οδηγήσει ο Καπουδάν Πασάς. Εν τω μεταξύ, το Μεσολόγγι εξασφάλισε και πάλι τρόφιμα και πυρομαχικά, και εξοπλισμένο με νέες οχυρώσεις,

δεν φοβάται αυτή τη χρονιά τις επιθέσεις, που μπορεί να είναι σε θέση να πραγματοποιήσουν δελεασμένοι οι σκληροί εχθροί μας. Επιπλέον, η εξέγερση του Ηρακλείου θα λειτουργήσει υπέρ του Μοριά και θα προσφέρει νέα δεδομένα σχετικά με τον τρόπο που θα ενεργήσει ο Ιμπραήμ.

Μέσα σε όλα αυτά, πρέπει να σας πω ότι αυτές οι επιχειρήσεις δεν βρίσκονται μακριά από το να πάρουν μια καλή τροπή. Τους περίμεναν όμως (τους Έλληνες), νέες διαφωνίες μεταξύ των μελών της κυβέρνησης, των εργαζομένων, των αρχηγών των στρατευμάτων και του κλήρου, που ξεσηκώθηκαν από το έργο τους, θέλοντας να επιστρέψουν στην Αγγλία, το οποίο έργο είναι έργο μόνο λίγων ιντριγκαδόρων, που μέχρι στιγμής έχουν διατηρηθεί στην εξουσία με χρήματα από την Αγγλία. Η γενική άποψη είναι να ζητήσουμε και να περιμένουμε το αποτέλεσμα της έκκλησης, που απευθύνεται σε όλους τους Χριστιανούς, βάζοντας ως ενδιάμεσο τον Ανώτατο Ποντίφικα (βλ. συνέχεια στην εφημερίδα του Ticino αριθ. 35), τον οποίο παρακαλούσαν στο όνομα της ανθρωπότητας και της αγίας μας θρησκείας, να θέλουν να επέμβουν με την επιείκειά τους, για να βάλουν τέλος σε αυτή τη σκληρή, αιματηρή εξόντωση, αφού ο Τούρκος είναι ανίκανος, αν υποταχθεί, να αλλάξει πίστη και είναι αδύνατο επιπλέον, στην παρούσα κατάσταση των πραγμάτων, οι Έλληνες να συνασπιστούν από συναισθηματικής άποψης, για να επικρατήσουν. Η ίδια επιθυμία υπάρχει σε όλα τα νησιά του Αρχιελάγους και στους Έλληνες, που βρίσκονται κάτω από την Τουρκοκρατία, αφού αυτό είναι η μόνη λύση που απομένει.

Οι Έλληνες παραπονιούνται για την αργοπορία του καπετάν Νικολή Κεφαλά³⁸², υπεύθυνου της προαναφερθείσας αποστολής στη Ρώμη και για την καθυστέρηση του, να ζητήσει τη βοήθεια και την προστασία της Αγιότητας του Πάπα, καθώς και για τις αναποφάσιστες απαντήσεις που έστειλε γι' αυτό το ζήτημα³⁸³.

ΚΥΡΙΑΚΗ 30 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1825

No 44

ΑΝΑΤΟΛΗ

ΑΘΗΝΑ 13 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ

(Περίληψη από αθηναϊκή εφημερίδα, νούμερα 84, 85)

12 Σεπτεμβρίου (31 Αυγούστου με το παλαιό ημερολόγιο)

Ένας αγγελιαφόρος από το Μεσολόγγι ανακοίνωσε ότι η φρουρά εκείνης της περιοχής έκανε επιδρομή εναντίον των Τούρκων, αποσπώντας τους πυροβόλα όπλα, κανόνια και πολλά άλλα αντικείμενα. Ο εχθρός άφησε στο έδαφος 150 νεκρούς.

Η ελληνική μοίρα ενισχυμένη με 40 πλοία, διασχίζει τα Κύθηρα και τον Κάβο Μαλέα, για να αναχαιτίσει τον αιγυπτιακό στόλο, η άφιξη του οποίου αναμένεται από στιγμή σε στιγμή. Ο ναύαρχος Μιαούλης άφησε οκτώ πλοία στο Μεσολόγγι, για να διατηρήσει τις επικοινωνίες του με τη θάλασσα.

³⁸² Επονομαζόμενος Καπετάν Κεφαλάς. Έμεινε γνωστός για την τυχοδιωκτική του συμπεριφορά αναπτύσσοντας συγχρόνως συγγραφική δραστηριότητα, αλλά και για το γεγονός ότι κατά την έναρξη της Επανάστασης, έχοντας ως στόχο την προώθηση του ελληνικού ζητήματος και την εξασφάλιση της συνδρομής υπέρ αυτού των ξένων ηγετών, ταξίδεψε σε διάφορα μέρη. Χαρακτηριστικό ήταν το ταξίδι του στη Ρώμη, κατά το οποίο ζήτησε τη μεσολάβηση του Πάπα Λέοντα ΙΒ' στους Ευρωπαίους ηγέτες για πολιτική ανεξαρτησία της Ελλάδας, υποβάλλοντας ταυτόχρονα υπόμνημα (δημοσιεύτηκε σε ιταλικές και ελβετικές εφημερίδες της εποχής) ως πληρεξούσιος της ελληνικής κυβέρνησης, περί ενώσεως των δύο Εκκλησιών. Η ελληνική κυβέρνηση αντιδρώντας, διέψευσε αμέσως το εν λόγω υπόμνημα και έτσι το σχέδιο του οδηγήθηκε σε αποτυχία. Εκπαιδευτική Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια, Παγκόσμιο Βιογραφικό Λεξικό (1985).

³⁸³ Σχετικά μ' αυτό το γεγονός βλ. παραπάνω υποσημείωση.

Δεν επιβεβαιώνεται η επιστροφή του Ιμπραήμ, που είχε κάνει ελιγμούς προς το Ναβαρίνο, λόγω των εμποδίων που συνάντησε στην πορεία του. Η φρουρά, που άφησε σε εκείνη την πόλη, είναι αποκλεισμένη από τους Έλληνες. Ο αμερικανικός στόλος απέπλευσε στην Τύνιδα, για να λάβει ικανοποίηση από την Αντιβασιλεία.

Κάποια πλοία που έρχονται από την Κωνσταντινούπολη ανακοινώνουν ότι ο Σουλτάνος εξοργισμένος από τη δειλία του Καπουδάν Πασά μπροστά στο Μεσολόγγι, απέκλεισε την τροφοδοσία του. Άλλες αναφορές μας έκαναν να πιστέψουμε ότι αυτός ο ναύαρχος, φοβούμενος για το κεφάλι του, κατέφυγε στο Αλγέρι.

Ο στρατάρχης Ιωάννης Γκούρας, με επιστολή της 7^{ης} Σεπτεμβρίου, ζητά από την κυβέρνηση τους εκπαιδευτές και τα απαραίτητα μέσα, για να πειθαρχήσει τους στρατιώτες του, σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά πρότυπα και να εκπαιδεύσει τακτικά στρατεύματα στη μεραρχία του.

ΖΑΚΥΝΘΟΣ 20 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ

Επιστολή από τον Πύργο μας λέει, ότι ο στρατηγός Roche επιβιβάστηκε σε ένα γαλλικό πολεμικό πλοίο, για να τον μεταφέρει στην Τουλόν. Αποδοκιμασμένος από τους «προστατευόμενους» του, ο κ. Roche ήταν ο μοχλός των προτάσεων που ο εθνικός αυτοσεβασμός μερικές φορές υποδέχεται πολύ ελαφρά, ίσως αναγνωρίζει σήμερα ότι έπρεπε να είχε ασχοληθεί με κάτι άλλο εκτός από την πολιτική.

Η ελληνική κυβέρνηση ακολουθεί τις τάσεις ενός πλήθους απεσταλμένων που στάλθηκαν από την Κωνσταντινούπολη, για να εμπνεύσουν τη μυστικότητα των μικρότερων επιχειρήσεών της.

Ο Πασάς της Αιγύπτου είναι κάτοχος ενός γαλλικού πολεμικού οπλισμού με τον οποίο μπορεί και διατηρεί τον στόλο του και που χωρίς αυτόν, θα είχε πυρποληθεί.

Γνωρίζουμε ότι ο Μεχμέτ Αλή στρέφει όλα τα βλέμματα του προς τη Γαλλία, για να αγοράσει όπλα, πυρομαχικά και σκάφη και το μεγάλο της οπλοστάσιο, τώρα θα βρίσκεται στο λιμάνι της Μασσαλίας.

ΚΥΡΙΑΚΗ 6 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1825

No 45

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ ΖΑΚΥΝΘΟΣ 19 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ

Η αποστολή, που στάλθηκε από τη γαλλική επιτροπή φιλελλήνων, αναχώρησε από τη Μασσαλία στις 6 αυτού του μήνα και έφτασε εδώ σήμερα, ενώ θα πλεύσει μεθαύριο για το Ναύπλιο. Αυτή η αποστολή αποτελείται από πολλούς συνταγματάρχες αξιωματούχους και αξιωματικούς του πυροβολικού, έναν ιατρό, έναν χειρουργό και ένα συγκεκριμένο αριθμό, ειδικών για το χυτήριο κανονιών, σιδηρουργούς και οπλουργούς. Η βρετανική κυβέρνηση επέτρεψε εύκολα στην αποστολή να σταματήσει για λίγες ημέρες, για να ανανεώσει τις άδειές της.

Ο Ναπολιτάνος στρατηγός Rosaroll³⁸⁴, αναχώρησε χθες από εδώ για τη Γαστούνη και θα μεταβεί εκεί μέσω ξηράς στο Ναύπλιο. Με βάση τις πληροφορίες,

³⁸⁴ Ο Τζουζέππε Ροσαρόλλ-Σκόρτσα (Νάπολη 16 Σεπτεμβρίου 1775 - Ναύπλιο 2 Δεκεμβρίου 1825) υπήρξε Ιταλός στρατηγός, φιλέλληνας, αλλά και επαναστάτης τόσο στην Ιταλία όσο και στην Ελλάδα. Μολονότι ο ίδιος δεν έλαβε ουσιαστικά μέρος στις ελληνικές μάχες, το όνομά του συμπεριλαμβάνεται μαζί με των άλλων Ιταλών φιλελλήνων που θυσιάστηκαν για την ελευθερία της Ελλάδας. Το 1808 γνωρίστηκε και συνδέθηκε στενά με τον Θ. Κολοκοτρώνη στη Ζάκυνθο, αναπτύσσοντας στο νησί μια

πήρε αυτόν τον δρόμο, για να είναι πλήρως ασφαλής και έτσι οδήγησε και τους γιους του μαζί του, ένας από τους οποίους δεν είναι μεγαλύτερος από οκτώ ετών.

Μόλις έφτασε η είδηση από το Ναύπλιο, ότι ο Ιμπραήμ βρέθηκε κοντά στην περιοχή της Τριπολιτσάς σε δυσμενή θέση.

Οι Έλληνες ξεκίνησαν να οχυρώσουν τους Μύλους, μια μικρή τοποθεσία ανάμεσα στο Ναύπλιο, το Άργος και τη θάλασσα.

ΤΡΙΤΗ 22 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1825

(Συμπλήρωμα στο Νο 47)

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

ΚΕΡΚΥΡΑ 23 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

(Περίληψη μιας συγκεκριμένης επιστολής)

Τίποτα νεότερο για το Μεσολόγγι. Από τις διαφορετικές επιχειρήσεις του Τούρκου στρατηγού φαίνεται ότι έχει σκοπό να ξεχειμωνιάσει κάτω από εκείνη την περιοχή, από όπου αποσύρθηκε, αφήνοντας ξανά το πρώτο του στρατόπεδο. Αποθέτει όλη του την εμπιστοσύνη στην 5^η αιγυπτιακή αποστολή, την οποία περιμένει, από ημέρα σε ημέρα, να δει να φτάνει στα νερά του Μοριά.

Στις 18 έφτασε στη Ζάκυνθο ένα πλοίο του Ιονίου, το οποίο είχε αφήσει το λιμάνι της Ύδρας στις 15 και έφερε νέα για την άφιξη της πέμπτης αποστολής στη Σούδα. Ήταν να αποπλεύσει αμέσως για την Πελοπόννησο. Ωστόσο, είναι φρόνιμο να περιμένετε για επιβεβαίωση, αφού προέρχεται από αναξιόπιστο άτομο. Μόνο στο Ναύπλιο δεν ήταν τίποτα γνωστό για την αναχώρηση της αιγυπτιακής ομάδας από την Αλεξάνδρεια. Αντίθετα, διαβεβαίωσε ότι 60 ελληνικά πλοία με 11 πολιορκητικά υπό τον Μιαούλη, έπλεαν μεταξύ Κυθήρων και Κρήτης και άλλα 25 πλοία με πολιορκητικά, με διοικητή τον Σαχτούρη, παρέμειναν έξω από το κανάλι της Αλεξάνδρειας, για να παρακολουθήσουν τις κινήσεις της αιγυπτιακής ομάδας και να της επιτεθούν, εάν ο καιρός και οι συνθήκες ήταν ευνοϊκές.

Ο Ιμπραήμ Πασάς, έφτασε πρόσφατα στη Μεθώνη με έναν αριθμό Ελλήνων αιχμαλώτων κάθε ηλικίας και φύλου, όπου φροντίζει να τους επιβιβάσει για την Αίγυπτο. Περιμένει την πέμπτη ισχυρή αποστολή των 10 έως 12 χιλιάδων ανδρών για να μεταφερθεί στην επαρχία της Ηλείας και ιδιαίτερα στη Γαστούνη, όπου έχει οριστικοποιήσει να σχηματίσει το αρχηγείο του και να ξεχειμωνιάσει εκεί. Σκόρπισε τρόμο και πανικό σε όλους τους κατοίκους εκείνων των επαρχιών, οι οποίοι κατέφυγαν μαζικά στα βουνά.

Στο Ναύπλιο η κυβέρνηση ασχολείται ενεργά, για να εκπαιδεύσει στρατεύματα να αντιμετωπίσουν τους Άραβες, που είναι συνηθισμένοι στη ζέστη και στη σκληρότητα των συνθηκών της Αφρικής. Μέχρι τις 22 Οκτωβρίου είχαν ήδη εκπαιδευτεί γρήγορα και αποτελεσματικά 1.600 Έλληνες και άλλοι 600 αναμένονταν από την Αθήνα, χωρίς να υπολογίζονται περισσότερα από 500 άλογα, έτοιμα να εκτεθούν σε οποιαδήποτε δοκιμασία.

αξιοθαύμαστη δραστηριότητα. Μεταξύ άλλων, οργάνωσε βάση υποδοχής Ιταλών πολιτικών προσφύγων από την Ευρώπη, ενώ το 1824 προσφέρθηκε μέσω της ελληνικής επιτροπής της Επτανήσου Πολιτείας να μεταλαμπαδεύσει τις γνώσεις του σχετικά με την ιππασία, ως ειδικός, στους Έλληνες επαναστάτες, παρά τους αρχικούς ενδοιασμούς της κυβέρνησης. Τελικά εκπαιδευσε πλήρως μια αρκετά μεγάλη δύναμη τακτικού ιππικού, εξασκημένο στην έφιππη χρήση ξιφολόγχης. Επιπλέον πρόσφερε διαβαθμισμένες πληροφορίες σχετικά με το αιγυπτιακό στρατό κατά την πολιορκία του Ναβαρίνου (1825), ιδιαίτερα χρήσιμες για τους Έλληνες επαναστάτες και τη διεξαγωγή του αγώνα τους.https://el.wikipedia.org/wiki/Τζουσέππε_Ροσαρόλλ, 24/07/2022.

Στο τέλος, μπορεί να συναχθεί το συμπέρασμα ότι, αν η πέμπτη αποστολή δεν φτάσει, η υπόθεση των Ελλήνων δεν είναι ακόμη χαμένη, αλλά και ότι η Πελοπόννησος είναι σε κακή κατάσταση.

Γενικά υποστηρίζεται από τους Έλληνες ότι το διάταγμα που εξέδωσε η Αυτού Μεγαλειότητα, ο Βασιλιάς της Αγγλίας, δεν ισχύει για τον Λόρδο Cochrane³⁸⁵, αφού είναι πλέον Περουβιανός, ο οποίος πλέει με ένα πλοίο, που αγόρασε στη Σουηδία με μαύρη σημαία, όλες οι περιστάσεις που τον έθεσαν εκτός νόμου της απαγόρευσης.

Σημείωση της 2^{ας} Νοεμβρίου. Τα σημερινά νέα διαβεβαιώνουν την άφιξη της 5^{ης} αποστολής στη Μεθώνη με θετικό τρόπο, οπότε σπεύδω να σας το ανακοινώσω.

ΚΥΡΙΑΚΗ 27 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1825

No 48

**ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΖΑΚΥΝΘΟΣ 25 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ**

Κυκλοφορεί αυτή τη στιγμή η φήμη ότι τα περισσότερα από τα μεταγωγικά σκάφη της τουρκο-αιγυπτιακής ομάδας πέρασαν στην εξουσία των ενωμένων τμημάτων του ελληνικού στόλου και ότι οι Αλβανοί έχουν εγκαταλείψει το τουρκικό στρατόπεδο στο Μεσολόγγι.

ΤΡΙΤΗ 29 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1825

(Συμπλήρωμα στο No 48)

**ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΚΕΡΚΥΡΑ 3 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ**

Ο Τούρκος στρατηγός, μπροστά σε τόσες πολλές επαναλαμβανόμενες απώλειες, αποφάσισε με πιο τολμηρό και επιχειρηματικό τρόπο να ξεχειμωνιάσει τα στρατεύματά του στη θέση, που κατέχει αυτή τη στιγμή. Σε αυτό το σημείο επινόησε να χτίσει μια γέφυρα πάνω από τον ποταμό Αχελώο, για να διατηρήσει τη σχέση με τα διάφορα σώματα που στρατοπεδεύουν στην άλλη πλευρά εκείνου του ποταμού, του οποίου οι βροχές εμποδίζουν το πέρασμά του.

Σύμφωνα με αναφορές, ο Τούρκος στρατηγός καθαιρέθηκε με διαταγή του Σουλτάνου Γιουσούφ Πασά. Φαίνεται ότι αυτό έχει να κάνει με τις επιχειρήσεις του πρώτου στις διάφορες επιθέσεις κατά του Μεσολογγίου. Ο Αμπντούλ Πασάς ορίστηκε να τον διαδεχθεί.

Ο Ιμπραήμ Πασάς προχώρησε μέχρι τον Μυστρά, καταστρέφοντας ολόκληρη την περιοχή, αλλά ένα σώμα Ελλήνων με διοικητή τον Κολοκοτρώνη και τον Νικηταρά τού επιτέθηκε σε εκείνες τις περιοχές. Αυτή η απροσδόκητη επίθεση τού προκάλεσε σοβαρή απώλεια, αφού υπολογίζεται ότι περισσότεροι από χίλιοι Άραβες σκοτώθηκαν εκεί.

³⁸⁵Ο Thomas Cochrane (14 Δεκεμβρίου 1775 - 31 Οκτωβρίου 1860) ήταν Βρετανός αξιωματικός του ναυτικού που έλαβε μέρος στην Ελληνική Επανάσταση. Αποτέλεσε αρχηγός του ελληνικού στόλου, αντικαθιστώντας τον Α. Μιαούλη, ύστερα από αίτημα των Ελλήνων αγωνιστών για να συνδράμει τον Αγώνα τους. Το 1827 ο Thomas Cochrane έφτασε στον Πόρο, όπου έγινε δεκτός με ιδιαίτερο ενθουσιασμό από τους κατοίκους του νησιού. Ωστόσο παρά τις μεγάλες προσδοκίες δεν κατάφερε να σημειώσει αξιόλογες επιτυχίες κατά τη διάρκεια της παραμονής του στην Ελλάδα, επιδεικνύοντας συγχρόνως ανάρμοστη συμπεριφορά, καθώς δε λάμβανε υπόψη του τη γνώμη των άλλων ναυάρχων και δεν υπάκουε στις διαταγές της κυβέρνησης. Thomas Cochrane (10^{ος} κόμης του Ντάντοναλντ) - Βικιπαίδεια (wikipedia.org), 25/07/2022.

Ο Αντισυνταγματάρχης κύριος Arnaud, που ανήκε στη φημισμένη γαλλική οικογένεια, έφτασε στη Ζάκυνθο με συνοδεία από 29 άτομα, συμπεριλαμβανομένων πυροβολητών και κατασκευαστών όπλων. Αυτός κατευθύνθηκε αμέσως προς το Ναύπλιο, όπου τον καλοδέχτηκαν, αλλά αρνήθηκε την υπηρεσία του για την οποία είχε ξαναφύγει από εκείνη την πόλη. Ο στρατηγός Roche με τους άλλους Γάλλους της συνοδείας του, απολύθηκε επίσης από την υπηρεσία και έτσι έφυγαν από το Ναύπλιο.

Ο στρατηγός Rosaroll, του οποίου ανακοινώσαμε την αναχώρηση για το Ναύπλιο, φαίνεται να είναι προσκεκλημένος εκεί, με σκοπό να οργανώσει τα εκεί στρατεύματα των Ελλήνων, προκειμένου να επιτεθούν εναντίον του Σατράπη της Αιγύπτου. Φαίνεται ότι αυτές οι μυστηριώδεις προτιμήσεις έχουν δυσχεράσει τους Έλληνες διοικητές και μάλιστα, σύμφωνα με ειδήσεις από έγκυρες πηγές, θέλουν τον Κολοκοτρώνη, να έχει εγκαταλείψει τη διοίκηση, αναθέτοντάς την στον στρατηγό Νικήτα.

Η Ελληνική Επανάσταση της Κρήτης αποκτά καθημερινά νέα δυναμική και οι εξεγερμένοι λέγεται ότι έγιναν κύριοι ενός άλλου οχυρού.

Συνεχίζει η επιβεβαίωση με θετικό τρόπο, ότι η πέμπτη τουρκο-αιγυπτιακή αποστολή, που αναχώρησε μεταξύ 17 και 19 Οκτωβρίου από το λιμάνι της Αλεξάνδρειας υπό τη διοίκηση τριών Γάλλων στρατηγών, έφτασε στις ακτές του Μοριά και αποβιβάστηκε μεταξύ Μεθώνης και Ναβαρίνου (βλ. Εφημερίδα του Ticino, αριθ. 47 και το συμπλήρωμά του).

Η ελληνική ομάδα στο Ιόνιο προσπαθεί να κρατήσει τον αποκλεισμό των ακτών της Ηπείρου και του στενού της Ναυπάκτου και τα παρατηρεί όλα αυτά με τη μεγαλύτερη προσοχή για το τι συμβαίνει σε αυτές τις περιοχές. Οι Έλληνες διοικητές έχουν συχνά έρθει σε σύγκρουση με δαλματικά σκάφη για τις κοντινές ακτές, για τις οποίες δεν θέλουν να αναγνωρίσουν τον αποκλεισμό και προσποιούνται ότι οι Έλληνες παραβιάζουν την ουδετερότητα. Αλλά, αυτά τα σκάφη δεν μπόρεσαν να επιτύχουν τον σκοπό τους και επέστρεψαν. Αυτό αποδείχτηκε μεγάλο πλεονέκτημα για τους Έλληνες, το ότι ο Αρμοστής των Ιονίων Νήσων δεν επιτρέπει σε βρετανικά και ιόνια σκάφη να παραβιάσουν τον αποκλεισμό. Αυτό το παράδειγμα προκαλεί εντύπωση και οι Έλληνες το αναφέρουν πάντα ως πρότυπο. Αυτή η συγκυρία αδικεί πολύ τον Τούρκο στρατηγό Ρεσίτ Πασά [Κιουταχή], καθώς και τους διοικητές της Πάτρας, της Ναυπάκτου και άλλους. Αυτό επομένως, καθιστά δύσκολο τον εφοδιασμό τους από τη θάλασσα, αλλά και από την ξηρά.

ΚΥΡΙΑΚΗ 4 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1825

No 49

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

Τα «Ελληνικά Χρονικά» υποστηρίζουν ότι μετά το γεγονός της 21^{ης} Σεπτεμβρίου, (που ήδη έχουμε αναφέρει) ένα σώμα 1.000 έως 1.500 Τούρκων από ιπείς και πεζούς, που βρίσκονταν στα περίχωρα του Αιτωλικού, πυρπόλησαν τους στρατώνες τους και έτσι ξεκίνησαν να επιστρέψουν στα σπίτια τους. Αναχώρησε μαζί και ο Μπεϋράτ Σουλεϊμάν (Beyrat Soleiman), ο οποίος διοικούσε το φρούριο του Αιτωλικού και ότι ο Δελιμπαχής, στάλθηκε στη θέση του από το Τούρκο στρατηγό. Ο Κεχαγιά μπέης, που έφτασε από τα Σάλωνα [Αμφισσα] δια θαλάσσης, προστέθηκε στη συνάντηση, αλλά με λίγο περισσότερους από 60 άνδρες, να αρνούνται να καταλάβουν το υπόλοιπο μέρος, εάν δεν έπαιρναν πρώτα τα χρήματά τους.

ΖΑΚΥΝΘΟΣ 28 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

(Από «Φύλλα» της Ρώμης)

Τα αιγυπτιακά στρατεύματα, αναμένονται να φτάσουν από τη μια στιγμή στην άλλη στις πεδιάδες της Γαστούνης στον Μοριά, για να καταλάβουν την ακτή και ίσως να ξεχειμωνιάσουν εκεί.

Στο λιμάνι αυτό έφτασε χθες ένα βομβαρδιστικό ιονικό πλοίο από τη Σούδα. Ο καπετάνιος του συνάντησε τον τουρκο-αιγυπτιακό στόλο με πολυάριθμη συνοδεία μεταγωγικών πλοίων, τα οποία θα έπρεπε τώρα να έχουν φτάσει στη Μεθώνη ή το Ναβαρίνο.

Ο πρώην στρατάρχης Rossaroll έχει ήδη αναχωρήσει από εδώ από τις 19 του περασμένου μήνα για τη Γαστούνη, αφού ήταν εκεί δεσμευμένος για περίπου ένα μήνα, για να εκπαιδεύσει στρατιώτες για ιππικό, αλλά υπακούοντάς τον ελάχιστα και φοβούμενος την επικείμενη άφιξη των αιγυπτιακών στρατευμάτων, ξεκίνησε το ταξίδι του για το Ναύπλιο αυτή τη φορά³⁸⁶.

ΤΡΙΤΗ 13 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1825
(Συμπλήρωμα στο Νο 50)
ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΗ
Κέρκυρα 20 Νοεμβρίου
(Ιδιωτική αλληλογραφία)

Μετά την τελευταία επίθεση, που δόθηκε μάταια από τον Τούρκο στρατηγό στην περιοχή του Μεσολογγίου, αυτός αναγκάστηκε να εγκαταλείψει την πρώτη του θέση και να υποχωρήσει 400 με 500 βήματα πιο πίσω, για να σχεδιάσει το γενικό αρχηγείο του για το χειμώνα.

Επίσης, ξεκίνησε μυστικές διαπραγματεύσεις με τους Σουλιώτες, που αποτελούν το τρίτο τμήμα της φρουράς του Μεσολογγίου. Ωστόσο, το αποτέλεσμα αυτής της πρακτικής δεν είναι γνωστό. Ξέρουμε ότι ο Βελή Αγάς, δεύτερος στη διοίκηση των σερασκέρηδων, έχοντας έρθει στην Πρέβεζα, τον διαβεβαίωσε ότι ο βομβαρδισμός του φρουρίου είχε ξαναρχίσει.

Ο Ιμπραήμ Πασάς βρισκόταν στη Μεθώνη. Αφού έφυγε, άφησε διοικητή στην Τριπολιτσά τον Seve.

Τις ημέρες 10 και 11 του τρέχοντος μήνα έφτασε στη Μεθώνη η πέμπτη αποστολή από την Αίγυπτο. Αποτελείτο από 160 έως 165 πλοία, μεταξύ των οποίων 50 μεταγωγικά, 25 πολιορκητικά και 2 ατμόπλοια. Εκεί αποβιβάστηκαν από 10 έως 12 χιλιάδες άνδρες πεζοί και 1.500 ιππείς. Προς το παρόν, δεν είναι γνωστή η πρόθεση του Σατράπη της Αιγύπτου. Πιστεύεται όμως, ότι θα επιχειρήσει να επιτεθεί στο Ναύπλιο και την Κόρινθο, που είναι και οι μόνες περιοχές που κατέχουν οι Έλληνες.

Όλος ο Μοριάς βρίσκεται σε μια τρομερή σύγχυση. Στον Κάλαμο, ένα μικρό νησί κοντά στη Λευκάδα, έφτασε ένας μεγάλος αριθμός Ελλήνων προσφύγων.

Η ελληνική ομάδα ενισχυμένη με 90 πλοία και 31 πολιορκητικά πλοία παρέμεινε ενεργή, και πλέον βρίσκεται στα νερά της Μήλου. Αυτό θα μπορούσε να είναι η τελευταία τραγική σκηνή για τους Έλληνες, των οποίων η υπεροψία και η φιλοδοξία έχουν επιφέρει την πτώση τους και την ολική καταστροφή.

ΚΥΡΙΑΚΗ 18 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1825
No 51
ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ
(Από τον «Ανατολίτη Θεατή»)

³⁸⁶ Βλ. υποσημείωση 384 του παρόντος.

ΜΕΘΩΝΗ 13 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Ο Ιμπραήμ Πασάς συνεχίζει πάντα τις νίκες του και τα επιτεύγματά του. Στις 29 Σεπτεμβρίου επιτέθηκε στο μικρό φρούριο της Κυπαρισσίας, που βρίσκεται σε ένα λόφο μεταξύ Τσακωνίας και Νάπολης της Μαλβασίας [Μονεμβασιά]. 1.700 στρατιώτες και άλλοι που βρέθηκαν στο φρούριο καταδικάστηκαν, μεταξύ των οποίων και δύο αρχηγοί.

Εν τω μεταξύ, ο Ιμπραήμ ήταν απασχολημένος με το να αιματοκυλίζει και να κατακαίει τις επαρχίες της Μάνης (η αρχαία χώρα της Σπάρτης). Ο συνταγματάρχης Charles Fabvier³⁸⁷ επικεφαλής 3.000 Ελλήνων και συνοδευόμενος από τους αρχηγούς Λόντο και Ζαΐμη σκοπεύει να επιχειρήσει επίθεση στην Τριπολιτσά. Αλλά ο Μεχμέτ Αλή Αγάς, συγγενής του αντιβασιλέα και διοικητής του ιππικού που είχε αφήσει εκεί ο Ιμπραήμ, έπεσε πάνω στον εχθρό, σκότωσε πολλούς από αυτόν, του πήραν όμως, δύο από τα καλά κανόνια και τον κυνήγησαν για περισσότερες από οχτώ ώρες.

Ακούσαμε σήμερα ότι ο Ιμπραήμ βρίσκεται στην Αρκαδία. Αυτό σημαίνει, ότι θα φτάσει σύντομα στη Μεθώνη. Περιμένουμε τον στόλο της Αιγύπτου ανά πάσα στιγμή.

ΖΑΚΥΝΘΟΣ 3 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Χθες έλαβαν την ακόλουθη είδηση από το Ναύπλιο.

Η Σύγκλητος βλέποντας τον κίνδυνο που απειλεί την πατρίδα, ανακάλεσε όλους τους στρατηγούς της και όλους τους καπετάνιους, για να συζητήσουν σχετικά με το επείγον της υπόθεσης. Ένας Γάλλος στρατιωτικός έβγαλε λόγο και συγκέντρωσε τη Σύγκλητο: *«Έλληνες! Μην μένετε προσκολλημένοι μόνο σε ένα κόμμα. Πρέπει να οπλιστεί το έθνος μαζικά. Εκτός από τη Γερουσία, ομοίως κινηθείτε να πάτε και να καταστρέψετε τον νέο τύραννο, που θέλει να σας υποτάξει και να ανακτήσει την ελευθερία σας, για την οποία έχει χυθεί τόσο πολύ αίμα, ή πρέπει να καταθέσετε τα όπλα σας και να πάτε να προσκυνήσετε στα πόδια ενός νέου αφέντη που έφυγε από την Αίγυπτο μόνο και μόνο, για να έρθει και να σας φορέσει νέες αλυσίδες. Στην πρώτη περίπτωση, όλοι οι ξένοι στρατιωτικοί, όλοι οι σύντροφοί σας έχουν έρθει να σας προσφέρουν τις υπηρεσίες τους με πολύ γενικό τρόπο, θα τοποθετηθούν κάτω από τα λάβαρα του Σταυρού, χύνοντας το αίμα τους για την αγάπη της ελευθερίας. Σε αντίθετη περίπτωση, θα τους επιτρέψετε να συνταξιοδοτηθούν, να επιστρέψουν στην πατρίδα τους, χύνοντας δάκρυα για τη δυστυχισμένη μοίρα της Ελλάδας».*

³⁸⁷ Ο Κάρολος Φαβιέρους (Ποντ α Μουσόν 1783 – Μπωσέν 1855) υπήρξε Γάλλος φιλέλληνας στρατηγός και διοικητής του τακτικού στρατού της Ελλάδας κατά την Ελληνική Επανάσταση. Χαρακτηρίστηκε ως ένας από τους πιο αληθινούς, αγαπητούς, ικανούς και ανιδιοτελείς φιλέλληνες, που αγωνίστηκε για την απελευθέρωση της Ελλάδας από το 1823-1828, αρνούμενος συγχρόνως να αναλάβει από την κυβέρνηση μεγαλύτερα αξιώματα σε σχέση μ' αυτά που κατείχε, καθώς και υπέρογκες αμοιβές. Είχε εγκλιματιστεί με τέτοιο τρόπο στη ζωή των Ελλήνων αγωνιστών, φορώντας φουστανέλα και σαρίκι, ώστε έμοιαζε με Έλληνα. Το 1824 αποβιβάστηκε στο Ναβαρίνο, για να συνδράμει την επανάσταση με το ψευδώνυμο Μπορέλ (*De Borel*). Συγκέντρωσε εθελοντές από την Αγγλία και το 1825 επέστρεψε στην Ελλάδα, αναλαμβάνοντας την διοίκηση του τέταρτου τακτικού στρατού στο Ναύπλιο. Μαζί με τον Γ. Καραϊσκάκη, το 1826 έλαβε μέρος στη μάχη του Χαϊδαρίου όπου τελικά, εξ αιτίας διαφωνιών, οι Έλληνες ηττήθηκαν από τους Οθωμανούς. Είναι χαρακτηριστική η διάσπαση της πολιορκίας της Ακρόπολης από τον ίδιο με 500 περίπου άνδρες, στις 30 Νοεμβρίου 1826, μεταφέροντας πολεμοφόδια. Ωστόσο παρέμεινε πολιορκημένος εκεί μέχρι τις 24 Μαΐου 1827 οπότε και συνθηκολόγησε. Το 1828 μετά από διαφωνία του με τον Καποδίστρια, έφυγε από την Ελλάδα για την πατρίδα του. Δ. Κόκκινος, *Η Ελληνική Επανάσταση*, τόμ. 5, Αθήνα 1974, σ. 39. «Charles Fabvier» στο https://el.wikipedia.org/wiki/Κάρολος_Fabvier, 22/07/2022.

Αυτή η ομιλία προκάλεσε τόσο μεγάλη αίσθηση στη συνέλευση, που αποφασίστηκε να πάρουν τα όπλα, για να κινηθούν ενάντια στον εχθρό.

ΤΡΙΤΗ 27 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1825
(Συμπλήρωμα στο Νο 52)
ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ
ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ 1 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Ο εχθρός, μετά την ήττα της 12ης Οκτωβρίου, εγκατέλειψε τις περιχαρακώσεις του και οχυρώθηκε στους πρόποδες του βουνού, αφήνοντας μόνο δύο αποσπάσματα στα πολιορκητικά, που βρίσκονται 400 μέτρα από τις οχυρώσεις μας. Προς το παρόν οι Έλληνες περπατούν ελεύθερα έξω από την πόλη και οι γυναίκες επισκέπτονται τα χωράφια χωρίς ταραχή. Οι εργάτες μας άρχισαν να καταστρέφουν τα έργα του εχθρού, καθαρίζοντας τις τάφρους μας, τις οποίες έχουν επιβαρύνει οι Τούρκοι και κάνουν τις απαραίτητες επισκευές στο φρούριο μας. Ελπίζουμε, ότι σύντομα όλες οι ζημιές που προκλήθηκαν από τον εχθρό θα επισκευαστούν πλήρως.

Έκθεση του γενικού επιθεωρητή των φρουρίων, απευθυνόμενη στη Διοίκηση της Δυτικής Ελλάδας.

«Στις 24 Οκτωβρίου τα μεσάνυχτα η φρουρά έριξε μερικές βόμβες στο στρατόπεδο του Ρεσίτ Μεχμέτ Πασά [Κιουταχή]. Οι στρατιώτες μας, μην αντιλαμβανόμενοι καμία κίνηση από την πλευρά του εχθρού, έφυγαν από τις οχυρώσεις και προχώρησαν μέχρι εκείνο το στρατόπεδο, που το βρήκαν έρημο. Μετά άρχισαν να καταστρέφουν τα πάντα και να παρασύρουν κάθε λογής υλικά που είχαν χρησιμοποιηθεί στην κατασκευή. Ήταν ένα θέαμα περίεργο, να βλέπει κανείς κατά τη διάρκεια εκείνης της νύχτας, το τόσο διάσημο στρατόπεδο του Τούρκου στρατηγού να καταστρέφεται από πάνω μέχρι κάτω. Το πρωί οι στρατιώτες μας συνέχιζαν ακόμη τις εργασίες τους, όταν βγήκα να επισκεφτώ τις οχυρώσεις μας, για να σας κάνω μία αναφορά.

Ο εχθρός είχε ανοίξει ένα πρακτικό ρήγμα 45 μοιρών στο οχυρό «Montalembert». Εκείνα του «Κοραή», του «Ιγνάτιου» και του «Μακρή»³⁸⁸ βρίσκονταν κοντά του. Το χάρισμα που υπάρχει ανάμεσα σε εκείνα τα οχυρά είναι πολύ κατεστραμμένο και η γενική όψη του φρουρίου έχει υποστεί αρκετές ζημιές.

Όσο για τις δύο πλευρές του φρουρίου, η ζημιά είναι λιγότερο σημαντική. Το οχυρό «Fraklin» είναι εκείνο που έχει υποστεί τη μεγαλύτερη ζημιά, αλλά επισκευάστηκε γρήγορα από τους ατρόμητους υπερασπιστές του.

Τα έργα του εχθρού ήταν τεράστια και χωρίς λάθη, αλλά το γενικό σχέδιο ήταν ένας λαβύρινθος έργων χωρίς τάξη και χωρίς σκοπό. Είναι σπάνιο να το έχουν πραγματοποιήσει χωρίς γνώση στην τέχνη του μηχανικού.

Υπογεγραμμένο, Π. Κοκκίνης

GAZZETTA TICINESE DI LUGANO
1826
ΚΥΡΙΑΚΗ 1 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1826
Νο 1
ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

³⁸⁸ Βλ. σχετικά με τις προμαχώνες της πόλης του Μεσολογγίου την υποσημείωση 379 του παρόντος.

Στις 16 του τρέχοντος μήνα (Νοεμβρίου) ο ελληνικός στόλος, ισχυρός με 60 πλοία, βρέθηκε μπροστά στο Ναβαρίνο, στη θέα του εχθρού. Εκεί ανυπομονούμε για κάποιο αποφασιστικό γεγονός, από τη μια στιγμή στην άλλη. Το Μεσολόγγι δέχτηκε προμήθειες για σαράντα ημέρες και ενδιάμεσα αυτή η περιοχή θα έχει ό,τι χρειάζεται για έξι μήνες. Η είδηση ότι ο Κωνσταντίνος Μπότσαρης είχε επιτεθεί στο στρατόπεδο του Ρεσίτ Πασά [Κιουταχή] κατά τη διάρκεια της νύχτας, ήταν υπερβολική. Απλώς προκάλεσε αιφνιδιασμό και οδήγησε μακριά ένα κοπάδι με 3 άλογα και 200 καμήλες, που προορίζονταν να τροφοδοτήσουν το τουρκικό στρατόπεδο.

Ανακοινώθηκε από την Κωνσταντινούπολη ότι ο Σουλτάνος έδωσε θετική διαταγή να περάσει όλος ο ελληνικός ανδρικός πληθυσμός στα όπλα, σε ηλικία επτά ετών και να πουληθούν οι υπόλοιποι σε δημοπρασία.

ΚΥΡΙΑΚΗ 8 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1826

No 2

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ 18 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1825

Οι στρατηγοί Γκούρας, Γρίβας και Γεώργιος Δράκος³⁸⁹ με τον στρατηγό Κωνσταντίνο Μπότσαρη, έχοντας αποφασίσει να διώξουν τους Τούρκους από τα Σάλωνα [Αμφισσα] με οποιοδήποτε τίμημα, επιτέθηκαν στο στρατόπεδό τους ορμητικά, έκαναν μεγάλη σφαγή και τους υποχρέωσαν να εγκαταλείψουν τις πλεονεκτικές θέσεις τους και να φύγουν, αφήνοντας το πυροβολικό τους στην εξουσία των Ελλήνων, καθώς και τις πολεμικές τους προμήθειες και όλα τα υπάρχοντά τους. Ως αποτέλεσμα αυτού του ένδοξου γεγονότος, τα Σάλωνα [Αμφισσα] περιήλθαν στα χέρια των Ελλήνων και οι κάτοικοί του δεν άργησαν να επιστρέψουν εκεί³⁹⁰.

Μετά από ένα πολεμικό συμβούλιο, οι στρατιωτικοί ηγέτες του Μεσολογγίου αποφάσισαν να ζητήσουν βοήθεια από τους στρατηγούς Κ. Μπότσαρη και Ι. Γκούρα, δηλαδή από τους γενναίους εκείνους που απελευθέρωσαν τα Σάλωνα [Αμφισσα], για να επιτεθούν στο στρατόπεδο του Ρεσίτ Πασά [Κιουταχή] από μπροστά, πλάγια και πίσω και να ελευθερώσουν εντελώς το Μεσολόγγι από τους τόσους πόνους και στερήσεις.

Δεν έχουμε νέα για την Πελοπόννησο μετά την εμφάνιση του αιγυπτιακού στόλου και την απόβασή του. Γνωρίζουμε μόνο ότι η ελληνική κυβέρνηση έκανε εκ των προτέρων όλες τις δυνατές ενέργειες για την αποσόβηση του γεγονότος. Η Ύδρα, οι Σπέτσες και τα Ψαρά οχυρώθηκαν. Η Κάντια [Κρήτη] έλαβε πολεμικές προμήθειες, τρόφιμα, χρήματα και στρατεύματα, για να συντηρηθούν οι κάτοικοί της. Το τακτικό στρατιωτικό σώμα, που σχηματίστηκε στη Νάπολη [Ναύπλιο], αυξάνεται κάθε ημέρα. Ένα άλλο σώμα οργανώνεται στην Αθήνα υπό τη φροντίδα του συνταγματάρχη Fabvier. Στη Γαστούνη σχηματίζεται ομοίως, ένα τακτικό σώμα ιππικού, υπό την επίβλεψη του Ναπολιτάνου στρατηγού Rosaroll³⁹¹. Όλα βρίσκονται σε εξέλιξη και οι ελπίδες είναι πιο ζωντανές από ποτέ.

³⁸⁹ Υπήρξε Έλληνας αγωνιστής από το Σούλι. Έλαβε μέρος σε πολλές μάχες κατά τη διάρκεια της ελληνικής επανάστασης, όπως ενδεικτικά στην εκστρατεία του Καραϊσκάκη στην Ανατολική Ελλάδα, ως αρχιστράτηγος στην πολιορκία των Σάλωνων (Αμφισσα), στο Δίστομο εναντίον του πασά της Καρύστου και του Καριοφύλμπεη. Πέθανε στην Χαλκίδα το 1827. Γεώργιος Δράκος - Βικιπαίδεια (wikipedia.org), 26/07/2022.

³⁹⁰ Στις 25 Οκτωβρίου 1825 ο οθωμανικός στρατός αναχώρησε από τα Σάλωνα (Αμφισσα).

³⁹¹ Βλ. σχετικά υποσημείωση 384 του παρόντος.

ΚΕΡΚΥΡΑ 28 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1825

Μας λείπουν οι άμεσες πληροφορίες από τον Μοριά, όπου λέγεται ότι θα ακολουθήσει μια έκκτη απόβαση 8 χιλιάδων ανδρών, κάτι που δεν μπορεί να ισχύει, παρά ότι η αφελής αλήθεια είναι ότι στη Μεθώνη πραγματοποιήθηκε, από τη συνολική αποστολή, μια απόβαση 3 με 4 χιλιάδες ανδρών του στρατού, και οι υπόλοιποι οδηγήθηκαν και αποβιβάστηκαν στην άλλη πλευρά της χερσονήσου για τις διαθέσεις και τις ανέσεις του Ιμπραήμ Πασά.

Η είδηση της Κέρκυρας της 5^{ης} Δεκεμβρίου κάνει λόγο για ένα ναυτικό συμβάν, που έλαβε χώρα στα νερά των Σποράδων μεταξύ του τουρκο-αιγυπτιακού στόλου και μοίρας ελληνικών πλοίων. Δεν θα είχε αυτός ο αγώνας, σύμφωνα με τα προαναφερθέντα νέα, άλλο αποτέλεσμα από την υποχώρηση των Αιγυπτίων στην Πάτρα, όπου οι Έλληνες τους ακολούθησαν χωρίς να περιμένουν την άφιξη άλλης μοίρας των πλοίων τους, που παρέμεινε στο Αρχιπέλαγος.

ΤΡΙΤΗ 10 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1826 (Συμπλήρωμα στο Νο 2) ΚΕΡΚΥΡΑ 9 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1825 (Ειδική αλληλογραφία)

Στις 18 Νοεμβρίου, έφτασε ο Καπουδάν Πασάς στα νερά του Μεσολογγίου με σχεδόν 100 πλοία μεταξύ των οποίων κάποια πολεμικά και άλλα μεταγωγικά, όπου τον υποδέχτηκε το πυροβολικό του Τούρκου στρατηγού.

Στις 19 μπήκε στον κόλπο του Λεβάντε [Ναυπάκτου], για να προμηθεύσει την Πάτρα και τα κάστρα της Ναυπάκτου, και λέγεται μαζί με κάποια στρατεύματα αποβίβασης. Το Μεσολόγγι αμύνεται σθεναρά απέναντι στις έντονες προσπάθειες του Τούρκου στρατηγού, που ωστόσο οχυρώνει τις εξωτερικές επάλξεις που κυριαρχούν στο φρούριο. Το σχέδιο του Ιμπραήμ είναι να δραστηριοποιήσει όλες του τις δυνάμεις, για να κατακτήσει το Μεσολόγγι.

Μετά την απόβαση της πέμπτης αποστολής, ξαναέστειλε τα πλοία του στην Αλεξάνδρεια, για να μεταφέρει από εκεί νέα στρατεύματα και να τα πάει στην Καραμπούζα (Carobusa) της Κρήτης (Candia), για να καταστείλει την ελληνική εξέγερση.

Εν τω μεταξύ, ενισχυμένος από τη βοήθεια που έλαβε, λεηλάτησε, κατέστρεψε και επιβάρυνε όλη την επαρχία της Ηλείας, οι κάτοικοι της οποίας εν μέρει προφυλάχθηκαν στα βουνά και εν μέρει στο Κάστρο Τορνέζε ή Χλεμούτσι (μισογκρεμισμένο) μπροστά στη Ζάκυνθο και άλλοι τράπηκαν σε φυγή, όπου παρακαλούσαν να πάρουν άδεια να πάνε στη Ζάκυνθο, αλλά αντ' αυτού οδηγήθηκαν στον Κάλαμο, την Κάσο και το Μεγανήσι³⁹².

Στις 25 Νοεμβρίου η ελληνική μοίρα με 34 πλοία έφτασε στα νερά της Ζακύνθου, προερχόμενη από τη Σαπιέντζα³⁹³ με τα πολιορκητικά πλοία υπό τη διοίκηση του Μιαούλη και στις 26 του ίδιου μήνα μεταφέρθηκε στα νερά του Μεσολογγίου, αφού πρώτα απελευθέρωσε στο πέραςμά της από τη Ζάκυνθο, 3 με 4 χιλιάδες Έλληνες φυγάδες, που είχαν καταφύγει στο κάστρο Τορνέζε (Tornese), το οποίο είχε πολιορκηθεί από περίπου 800 Αιγύπτιους.

³⁹² Οι αγγλικές αρχές έστειλαν τους πρόσφυγες στα συγκεκριμένα νησιά, τα οποία λειτουργούσαν ως καταφύγια των κατατρεγμένων.

³⁹³ Υπενθυμίζεται ότι η Σαπιέντζα είναι το δεύτερο μεγαλύτερο νησί των μεσσηνιακών Οινουσσών απέναντι από τη Μεθώνη.

Στις 12 το μεσημέρι της 25ης Νοεμβρίου, η ελληνική μοίρα συναντήθηκε με τον στολίσκο της Κωνσταντινούπολης, όπου σύντομα ακολούθησε ναυμαχία. Το αποτέλεσμα ήταν εις βάρος των Ελλήνων, καθώς έχασαν μερικά πολιορκητικά πλοία.

Στις 29 και 30 πραγματοποιήθηκε ισχυρός κανονιοβολισμός στη Ζάκυνθο από την περιοχή του Μεσολογγίου, που υποτίθεται ότι προέρχεται από τον Καπουδάν Πασά.

Ο Άγγλος πρέσβης στην Κωνσταντινούπολη κ. Stratford Canning³⁹⁴ έφτασε στην Κέρκυρα στις 3 Δεκεμβρίου από τη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο] με το σκάφος «Revenge», για μια συνάντηση με τον αντιναύαρχο κύριο. Herry B. Neal. Στο λιμάνι μας έχουμε τα ακόλουθα πολεμικά πλοία: τη φρεγάτα «Cambrian» με καπετάνιο τον Hamilton, τη φρεγάτα «Sibilla» με καπετάνιο τον Pechell, την κορβέτα «Medina» με καπετάνιο τον Curtis, το σκάφος «Racer» με καπετάνιο τον Battusby, το «Osborne» με καπετάνιο τον Robert, το αυστριακό μπρίκι «l' Orione» με τον Alberti, και τη γολέτα «Vigilante» υπό τον Buratovich.

ΚΥΡΙΑΚΗ 15 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1826

№ 3

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ ΖΑΚΥΝΘΟΣ 12 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1825

Στις 26 Νοεμβρίου ο στρατός υπό τις διαταγές του Ιμπραήμ Πασά, ενισχυμένος με 15.000 άνδρες, πέρασε τον Αλφειό ποταμό στη λίμνη της Αγουλινίτσας. Την ίδια ημέρα πυρπόλησε τον Πύργο, μια υπέροχη πόλη, που βρίσκεται μισή λεύγα από τη δεξιά όχθη εκείνου του ποταμού. Στις 27 ο Ιμπραήμ πήγε στη Γαστούνη, μια περιοχή σε απόσταση τέσσερις λεύγες, την οποία βρήκε εντελώς εγκαταλελειμμένη. Εγκαταστημένος στην πόλη εκείνη, διέταξε τον διωγμό των χριστιανών και την καταστροφή της Ηλείας, η οποία εξακολουθεί να λεηλατείται και να ερημώνεται.

Εν τω μεταξύ, ενώ ο Ιμπραήμ Πασάς κατέστρεφε την Ηλεία, ο οθωμανικός στόλος έφτασε στο ακρωτήριο του Αράξου και η ομάδα των Ελλήνων έβγαινε από την Ιθάκη σχεδόν την ίδια χρονική στιγμή. Μια ενέργεια, που έλαβε χώρα στις 6 Δεκεμβρίου, έφερε στους χριστιανούς τη σύλληψη έξι πλοίων, τα οποία απέσπασαν από την εχθρική γραμμή. Στις 7 οι Έλληνες κατάφεραν ακόμα να βάλουν φωτιά σε μια φρεγάτα και όλα γεννούν ελπίδα ότι θα καταφέρουν να καταστρέψουν τον τουρκικό στόλο, πριν ο Ιμπραήμ Πασάς λάβει μέτρα κατά του Μεσολογγίου.

Ένα πλοίο έφτασε από την Κωνσταντινούπολη, μετά από επτά ημέρες ναυσιπλοΐας και ανακοινώσε τον θάνατο του αυτοκράτορα Αλέξανδρου, χωρίς να δώσει καμία λεπτομέρεια για το γεγονός αυτό.

Ο θάνατος του αυτοκράτορα Αλέξανδρου ήταν γνωστός, ήδη πριν είκοσι τέσσερις ώρες στην Ύδρα. Οι Τούρκοι λέγεται ότι είναι σε έκπληξη στην Κωνσταντινούπολη.

Ένα σημείωμα γραμμένο από το οχυρό της νησίδας Βασιλάδι, μπροστά από το Μεσολόγγι, συνιστά τη μνήμη των χριστιανών αυτής της πόλης, στην εύγλωττη πένα

³⁹⁴ Ο Στράτφορντ Κάνινγκ (4 Νοεμβρίου 1786 - 14 Αυγούστου 1880) υπήρξε Βρετανός διπλωμάτης με τη μακροβιότερη θητεία στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Υπηρέτησε μεταξύ του 1820 – 1824, ως έκτακτος απεσταλμένος και υπουργός-πληρεξούσιος στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, ενώ διορίστηκε ως πρέσβης στην Οθωμανική Αυτοκρατορία μεταξύ 1825 και 1828. Lane- Poole Stanley, *The Life of the Right Honourable Stratford Canning: Viscount Stratford de Redcliffe*, Green 1888, online, 19/07/2022.

του κ. de Chateaubriand³⁹⁵, καθώς και τη σειρά των χρονικών τους, στον συγγραφέα της ιστορίας της αναγέννησης της Ελλάδας. Αυτή η επιστολή τελειώνει ως εξής: «Σε οκτώ ημέρες θα έχουμε ζήσει ή θριαμβεύσει με δόξα».

ΥΣΤΕΡΟΓΡΑΦΟ. Ο θάνατος του αυτοκράτορα Αλέξανδρου ανακοινώθηκε στη φρουρά του Μεσολογγίου. Ημέρα νηστείας και προσευχής ορίστηκε από τη Γερουσία, ώστε να παρακαλέσουν για θείο έλεος υπέρ του Αυτοκράτορα Αλέξανδρου Πέτροβιτς³⁹⁶.

Καθώς ο ήλιος έδυε, έξι τουρκικά πλοία σύρθηκαν ρυμουλκούμενα από τους Έλληνες. Είναι φανερό, λέγεται, ότι ήταν μέρος της αιγυπτιακής αρμάδας και ότι συνελήφθησαν πλησίον της Πάτρας.

Αυτή τη στιγμή ανακοινώνεται η άφιξη του Ιμπραήμ Πασά στην Πάτρα, καθώς και η κατάληψη δύο άλλων πλοίων από τον ναύαρχο Σαχτούρη.

ΤΡΙΤΗ 17 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1826

(Συμπλήρωμα στο Νο 3)

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

ΖΑΚΥΝΘΟΣ 16 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

Είναι αδύνατο να εκφραστεί η φρίκη των όσων διαδραματίστηκαν στην Ηλεία, αφ' όtan ο Ιμπραήμ πέρασε τον Αλφειό (ποταμό) και μπήκε σ' αυτήν την επαρχία. Η πανέμορφη πόλη του Πύργου παραδόθηκε στις φλόγες, αλλά και οι εκκλησίες της και οι πιστοί από ένα κοντινό μοναστήρι κάηκαν στα πόδια και στα χέρια τους, για να τους κάνουν να ομολογήσουν, καθώς πίστευαν ότι ήταν κάτοχοι θησαυρών, των οποίων βρίσκονταν εκεί. Η Γαστούνη, περιοχή ανοιχτή, καταλήφθηκε και πυρπολήθηκε από τον αρχηγό των απίστων, ο οποίος κατέστρεψε όλα τα χωριά των πεδιάδων.

Διαβάστε το παρακάτω ρεπορτάζ στα «Ελληνικά Χρονικά» γραμμένο από το στρατόπεδο των Σαλώνων [Αμφισσα], στις 27 Νοεμβρίου. Ο οθωμανικός στρατός, που κατέλαβε την πόλη αυτή, αναγκάστηκε να την εγκαταλείψει ως συνέπεια των μετέπειτα μαχών, τις οποίες έπρεπε να συντηρήσει και πάντα με απώλειες. Οι Έλληνες τούς καταδίωξαν μέχρι την Άμπλιανη, αποσπώντας τους μια σημαντική λεία, κυρίως σε τρόφιμα. Η ίδια η Άμπλιανη εκκενώθηκε τότε από τους Τούρκους.

ΚΥΡΙΑΚΗ 22 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1826

Νο 4

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

ΖΑΚΥΝΘΟΣ 20 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

³⁹⁵ Ο Φρανσουά Ωγκύστ-Ρενέ, Υποκόμης ντε Σατωμπριάν (1768-1848), ήταν Γάλλος συγγραφέας, πολιτικός και φιλέλληνας. Συνδέθηκε με τις φιλελληνικές εταιρείες, με την έναρξη της Επανάστασης και με το έργο του, προέταξε το «Υπόμνημα περί Ελλάδος», όπου υποστήριζε από νομικής, ιστορικής και ηθικής άποψης τα δίκαια της Ελλάδος. Σ. Δοανίδου, *Η σταδιακή πορεία του Chateaubriand προς το φιλελληνισμό*, τόμ. 21, Αθήνα 1978, σ. 499-514.

³⁹⁶ Ο Αλέξανδρος Α' (Αγία Πετρούπολη 23 Δεκεμβρίου 1777 - 1 Δεκεμβρίου 1825) ήταν Τσάρος της Ρωσίας από το 1801 έως το 1825, βασιλιάς της Πολωνίας από το 1815 έως το 1825, καθώς επίσης και πρώτος Μέγας Δούκας της Φινλανδίας. Ήταν γιος του Παύλου Α', τον οποίον διαδέχθηκε στον θρόνο μετά τη δολοφονία του και κυβέρνησε τη Ρωσία κατά τη χαοτική περίοδο των Ναπολεόντειων Πολέμων. Κατά το πρώτο ήμισυ της βασιλείας του προσπάθησε να εισαγάγει φιλελεύθερες μεταρρυθμίσεις, ενώ κατά το δεύτερο ήμισυ ακολούθησε έναν πιο τυχαίο τρόπο διακυβέρνησης, που οδήγησε στην εγκατάλειψη πολλών από τις προηγούμενες μεταρρυθμίσεις. Υπήρξε αγαπητός στους Έλληνες, λόγω της προώθησης των ελληνικών χριστιανικών θέσεων περί αυτοδιάθεσης ενάντια των αλλόθρησκων Οθωμανών. Πέθανε προσβεβλημένος από τύφο. Αλέξανδρος Α' της Ρωσίας - Βικιπαίδεια (wikipedia.org), 26/07/2022.

Ο Ιμπραήμ Πασάς, που είχε πάει στην Πάτρα με τον στρατό του, φαινόταν να σχεδιάζει να τον επιβιάσει στον στόλο του Καπουδάν Πασά, προκειμένου να πραγματοποιήσει απόβαση στην παραλία του Μεσολογγίου, και να επισπεύσει την παράδοση εκείνης της περιοχής, την οποία είχε επανειλημμένα διατάξει να παραδοθεί.

Αλλά τη στιγμή που οι Αιγύπτιοι, με επικεφαλής ένα πλήθος αποστάτες και τυχοδιώκτες από διάφορες χώρες ετοιμάζονταν να επιβιβαστούν, άλλαξε η διαταγή των επιχειρήσεων. Ο Ιμπραήμ Πασάς και οι ορδές του ξεκίνησαν πάνω από τη Βοστίτσα [Αίγιο], πρέπει, λέγεται να πάει να επιτεθεί στην Ακροκόρινθο και να καταλάβει τον Ισθμό, για να διακόψει τις επικοινωνίες μεταξύ Ρωμυλίας [Ρούμελης] και Πελοποννήσου.

Αυτό το έργο ευτυχώς αποτράπηκε. Ακούμε αυτή τη στιγμή ότι το είχε η Ελληνική Γερουσία υπόψη της, η οποία είναι σε θέση να χειριστεί την υπόθεση μαζικά απ' όλους τους Πελοποννήσιους, και ότι μεμονωμένα αιγυπτιακά στρατιωτικά τμήματα ήταν παντού. Δέκα χιλιάδες άνδρες (αυτό είναι καλό) συμπεριλαμβανομένων και τεσσάρων χιλιάδων πειθαρχημένων Ελλήνων, υπό τις διαταγές του Συνταγματάρχη Fabvier, συγκεντρώνονται στο Άργος, για να πάνε να συναντήσουν τον Ιμπραήμ. Ο Νικήτας ο Τουρκοφάγος έχει στρατοπεδεύσει με πέντε χιλιάδες άντρες στα μεγάλα φαράγγια της Κορίνθου και θα μπορούσε κάλλιστα να ανακόψει την πορεία του Ιμπραήμ στην Αργολίδα.

Για τον λόγο αυτό ο Ιμπραήμ προηγήθηκε έναντι του Καπουδάν Πασά, ο οποίος πρώτος ήθελε να υποτάξει το Μεσολόγγι, αλλά αυτή η διαφωνία, που εκδηλώνεται στις επιχειρήσεις των βαρβάρων, δεν μπορεί παρά να οδηγήσει σε δυσάρεστα αποτελέσματα γι' αυτούς. Ο Ιμπραήμ καταστρέφει χωρίς να κατακτήσει, ξεφεύγει από τα όρια και ακόμη και εάν καταλάβει την Ακροκόρινθο, θα βρίσκεται σε μία απατηλή θέση.

Μία εφημερίδα, δίνει την ακόλουθη κατάσταση του αριθμού των αξιωματικών στην υπηρεσία των Ελλήνων: Γαλλία, 2 στρατηγούς, 3 συνταγματάρχες, 7 λοχαγούς και 21 ανθυπολοχαγούς και υπολοχαγούς. Ισπανία, Πορτογαλία, Ιταλία και ΠιEMONTE 2 στρατηγοί, 5 συνταγματάρχες, 33 λοχαγοί, υπολοχαγοί και σημαιοφόροι. Αγγλία και Αμερική 35 στρατιωτικοί, των οποίων οι βαθμοί δεν αναφέρονται. Ο αριθμός των υφισταμένων των διαφορετικών εθνών δεν ξεπερνά τους 100 άνδρες φιλέλληνες. Στο σύνολο περιλαμβάνονται όλοι όσοι έχουν προσχωρήσει στην υπηρεσία για τρία χρόνια, αφού αφαιρεθούν αυτοί που επέστρεψαν στην Ευρώπη και αυτοί που μπήκαν στο στρατό της Αιγύπτου, εκ των οποίων τουλάχιστον 475 χάθηκαν από τους Έλληνες.

ΤΡΙΤΗ 24 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

(Συμπλήρωμα στο Νο 4)

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

ΝΑΠΟΛΗ ΤΗΣ ΡΩΜΑΝΙΑΣ [ΝΑΥΠΛΙΟ] 13 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1825

Η οικογένεια του πρίγκιπα Μαυροκορδάτου, έφτασε στη Νάπολη [Ναύπλιο] τις πρώτες ημέρες του Δεκεμβρίου. Αυτή η οικογένεια, έχοντας διατρέξει τους μεγαλύτερους κινδύνους στην Κωνσταντινούπολη, τα κατάφερε να ξεφύγει από τα χέρια των δημίων της.

Οι επιχειρήσεις του Ηρακλείου υποστηρίζονται με πολλά πλεονεκτήματα. Το πνεύμα της εξέγερσης κέρδισε όλες τις επαρχίες της σ' αυτό το σημαντικό νησί. Σε μια από τις τελευταίες συναντήσεις του νομοθετικού σώματος ο Κωνσταντίνος

Μπότσαρης ορίστηκε ως στρατιωτικός διοικητής της Κάντιας [Κρήτης]. Δεν είναι ακόμη γνωστό, αν αυτός ο γενναίος αρχηγός θα αποφασίσει να δεχτεί αυτή την αποστολή.

ΛΕΥΚΑΔΑ- ΑΓΙΑ ΜΑΥΡΑ 25 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1825

Ο Τούρκος στρατηγός Ρεσίτ [Κιουταχής], αποκεφάλισε τον Δερβίση Κασσάν (Derviche Cassan), αρχηγό των Αλβανών και τον Σούλτζο Χότζα (Sultzo Codja). Αυτό το διπλό γεγονός αύξησε τον τρόπο των Αλβανών, που εγκαταλείπουν καθημερινά τις θέσεις τους και εξαπλώνονται στα βουνά, βρίζοντας τους Οσμανλήδες και τον πόλεμο.

Ο Τούρκος στρατηγός, αντί να επιτεθεί στο Μεσολόγγι, οχυρώνει το στρατόπεδό του, το οποίο είναι σαν να πολιορκείται από τους Αιτωλούς και χωρίς να ξέρει πια, σε ποιον να αφοσιωθεί. Μαθεύτηκε αμέσως ότι η τουρκική μεραρχία με έδρα τα Σάλωνα [Άμφισσα] κόπηκε σε κομμάτια από τον Πανουργιά³⁹⁷ και τους καπεταναίους της Φωκίδος.

ΖΑΚΥΝΘΟΣ 26 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

Επιστολές από το Μεσολόγγι ανακοινώνουν ότι για κάποιο διάστημα οι επιθέσεις του Ρεσίτ Πασά [Κιουταχή] εναντίον της περιοχής έχουν πάψει τελείως και δεν περιμένει πλέον να οχυρώνεται στο στρατόπεδό του, όπου πολιορκείται από τα σώματα πολλών Ελλήνων καπεταναίων, που μετά την αιματηρή ήττα των Τούρκων κοντά στα Σάλωνα [Άμφισσα] και την κατάληψη της περιοχής αυτής, έχουν γίνει κύριοι της υπαίθρου.

Αρκετές αναφορές από καπετάνιους πλοίων ανακοινώνουν, ότι ο Έλληνας ναύαρχος Μιαούλης, επιτέθηκε στον μεγάλο τουρκικό στόλο, που διοικούσε ο Καπουδάν Πασάς, ο οποίος πέρασε στην περιοχή της Πάτρας και του Μεσολογγίου. Αναφέρουν σχετικά μ' αυτή τη ναυμαχία, που ήταν όλα προς όφελος των Ελλήνων, τα ακόλουθα στοιχεία: πυρπολήθηκε μια τουρκική φρεγάτα και χάθηκε σε ένα διάσελο το πλήρωμά του, πολλά μικρά οπλισμένα σκάφη, όπως επίσης το ατμόπλοιο που προμήθευε ο αντιβασιλέας της Αιγύπτου, έπεσαν στα χέρια των Ελλήνων. Ξεκίνησε εκ νέου η μεγαλύτερη διαφωνία μεταξύ των τριών ηγετών, του Καπουδάν Πασά, του Τούρκου στρατηγού Ρεσίτ [Κιουταχή] και του Ιμπραήμ Πασά. Ο καθένας τους κατηγορεί τους άλλους για ανικανότητα ή προδοσία. Ο Ιμπραήμ γνώρισε μια ήττα στα περίχωρα της Κορίνθου, χάνοντας 500 από τους δικούς του στο πεδίο της μάχης. Στη συνέχεια πήγε αυτοπροσώπως στην Πάτρα, για να συνομιλήσει με τον Γιουσούφ Πασά, που διατάζει, αλλά απ' αυτόν επέστρεψε, όπως ήταν φυσικό, αφού αυτός τον υποδέχτηκε πολύ ψυχρά.

ΚΥΡΙΑΚΗ 29 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1826

№ 5

³⁹⁷ Ο Δημήτριος Ξηρός ή Πανουργιάς (1759 ή 1767 - 1834) ήταν Έλληνας οπλαρχηγός που έδρασε στην περιοχή της Άμφισσας (Σάλωνα). Υπήρξε από τους σημαντικότερους οπλαρχηγούς του Αγώνα, λαμβάνοντας μέρος σε σπουδαίες μάχες. Άφησε διάδοχό στην αρχηγία του εκστρατευτικού του σώματος, τον γιο του Νάκο, όταν ο ίδιος αποτραβήχτηκε από τον Αγώνα λόγω προχωρημένης ηλικίας. Δεν συμμετείχε στις εμφύλιες διαμάχες του 1825 και προσπάθησε μάταια να σώσει τον Οδυσσέα Ανδρούτσο, ερχόμενος σε διένεξη ακόμα και με τον ίδιο του τον γιο. Το 1833 ως μέλος της οκταμελούς επιτροπής η οποία συστάθηκε στο Ναύπλιο, εξέτασε τις υπηρεσίες που είχαν προσφέρει όλοι οι αγωνιστές κατά τη διάρκεια της Επανάστασης. Πέθανε στις 4 Αυγούστου του 1834 στην Άμφισσα. Αγ. Σ. Αγαπητός, *Οι Ενδοξοί Έλληνες ...*, ό. π., σ. 481-487.

ΕΛΛΑΔΑ
ΔΕΛΦΟΙ 22 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1825

Ο πιο τρομερός και ο πιο ένδοξος εχθρός των Ελλήνων, που είχε συχνά στραφεί εναντίον τους, ο Μακεδόνας Γιουσούφ Πασάς των Σερρών³⁹⁸, απολύθηκε λόγω των ραδιουργιών του Μεχμέτ Αλή Πασά της Αιγύπτου και του Ιμπραήμ. Ο Γιουσούφ αποστέλλεται βεζίρης στην Αττάλεια, στη Μικρά Ασία και αντικαθίσταται από τον Λομπούντ πασά (Loboud) ως υπάλληλος του Ιμπραήμ.

Ο Καραϊσκάκης εξακολουθεί να κερδίζει κάποια πλεονεκτήματα γύρω από τις *Λάσπες* στην Ακαρνανία. Κέρδισε σε έναν αγώνα τον Ντελιμπάχ (Delibach) του Ρεσίτ Πασά [Κιουταχή], αιχμαλώτισε τον Αϊάν της Σόφιας τον Τάταρο Αγά, εξήντα πέντε ιππείς και σκότωσε περίπου εξήντα άνδρες. Τα λάφυρα που απέσπασε από τους Τούρκους σε αυτή την περίπτωση, αποτιμώνται σε περισσότερο από πεντακόσιες δεκαέξι χιλιάδες πιάστρες.

ΥΔΡΑ 13 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

Δεν μπορεί πλέον να αμφισβητηθεί, ότι η αποστολή του Ιμπραήμ Πασά στα δυτικά μέρη της Ελλάδας, είναι το αποτέλεσμα των ανακριβών πληροφοριών, που συγκέντρωσε αυτός ο αρχηγός για την κατάσταση των πραγμάτων στην Ακαρνανία και κυρίως γύρω από τα μέσα άμυνας, που μπορούσε ακόμη να διαθέτει το Μεσολόγγι. Ο Ιμπραήμ, αφού ξεκίνησε, έφτασε στην Πάτρα επικεφαλής πέντε χιλιάδων ανδρών, στέλνοντας τον βοηθό του Σαχίμ μπέη στο Μεσολόγγι, για να παρακινήσει την ελληνική φρουρά, με παραπλανητικές υποσχέσεις και με «παιδικές» απειλές, να μην συνεχίσει μια επίμονη αντίσταση, που θα μπορούσε τελικά να κουράσει τη φυσική της κατάσταση. Έως τότε, είχε ξεχάσει ότι τριάντα χιλιάδες άνδρες του, είχαν εξαντλήσει όλα τα μέσα επίθεσης μπροστά από τη σημαντική εκείνη περιοχή, για την οποία ο Ρεσίτ Πασάς [Κιουταχής], παρά την επιμονή του, αναγκάστηκε να εγκαταλείψει πλήρως τις αμυντικές επιχειρήσεις του. Η ενεργητική απάντηση, που αυτός έλαβε από το Μεσολόγγι, προκάλεσε την οργή του και παρά τις παραστάσεις, που υπαγορεύτηκαν από μια θλιβερή εμπειρία από την πλευρά του Τούρκου στρατηγού, άφησε την Ηλεία τις πρώτες ημέρες του Δεκέμβρη και γύρισε όλο τον κόλπο του Λεπάντο [Ναύπακτο] με στόχο να κάνει πραξικόπημα στην Ακροκόρινθο και να ανοίξει πέρασμα στην Ακαρνανία, αφού πρώτα εκκαθαρίσει όλο το έδαφος στο πέρασμά του. Γνωρίζουμε με επίσημο τρόπο ότι ο στρατηγός Γκούρας, με ένα μέρος των καπεταναίων, που είχαν εξολοθρεύσει την τουρκική μεραρχία στα Σάλωνα [Άμφισσα], είχε ήδη κατέβει τα βουνά της Μεγαρίδας, και ότι ο Νικηταράς με 3.000 Πελοποννήσιους κατέλαβε τις στρατιωτικές θέσεις του Ισθμού. Επιστολές, με μια πολύ πρόσφατη ημερομηνία, τις οποίες ήρθαμε να λάβουμε από τα νησιά του Ιονίου, επιβεβαιώνουν, ότι δόθηκε αποφασιστική μάχη στο Εξαμίλι στην Κόρινθο στην οποία ο Ιμπραήμ, θα είχε χάσει το μισό του στρατό. Οι ίδιες επιστολές δίνουν με βεβαιότητα την είδηση, ότι ο ναύαρχος Μιαούλης αργότερα, έχοντας κάψει μια τουρκική φρεγάτα και τρία αιγυπτιακά μπρίκια, διέλυσε το συνδυασμένο στόλο του

³⁹⁸ Ο Γιουσούφ Σέρεζλης ήταν στρατηγός της Οθωμανικής αυτοκρατορίας κατά τη διάρκεια της Ελληνικής Επανάστασης. Παρέμεινε στην Πάτρα ως φρούραρχος σε όλη τη διάρκεια του απελευθερωτικού Αγώνα, ενώ λίγο πριν το τέλος αυτού, ήρθε σε φιλονικία με τον Καρα Μεχμέτ, που είχε σταλεί με 6.000 Ασιάτες προς ενίσχυσή του. Έτσι εγκατέλειψε την Πάτρα και την ενεργό δράση, διαβιώνοντας το υπόλοιπο της ζωής του στην Οδησό.https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%93%CE%B9%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%BF%CF%8D%CF%86_%CE%A3%CE%AD%CF%81%CE%B5%CE%B6%CE%BB%CE%B7%CF%82, 26/07/2022.

εχθρού. Δεν τολμάμε να επιβεβαιώσουμε αυτές τις ιστορίες, που είναι πολύ πιθανές, γιατί τα γράμματα, που περιμένουμε από την Ήπειρο, δεν έχουν φτάσει ακόμα και υπάρχουν ακόμη, επίσημες αναφορές του ναυάρχου μας με μία ημερομηνία πριν από τη ναυμαχία, για την οποία μιλούν τα εμπορικά γράμματα της Ζακύνθου.

ΚΥΡΙΑΚΗ 5 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1826

№ 6

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ ΖΑΚΥΝΘΟΣ 30 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1825

Ο Ιμπραήμ, αφού λεηλάτησε πάνω από 120 χωριά της Ηλείας, γκρέμισε τις εκκλησίες, που βρέθηκαν στο πέρασμά του και κρέμασε όλους τους θρησκευόμενους και τους ιερείς, που θα μπορούσαν να προκαλέσουν έκπληξη, έφτασε στην Πάτρα. Διψασμένος από τους φόνους, που τον «ξέστειναν», έσπευσε να στείλει υπόμνημα στους υπερασπιστές του Μεσολογγίου, ζητώντας τους να παραδώσουν την πόλη τους³⁹⁹. «*Τρεις τουρκικούς στρατούς θάψαμε στις λιμνοθάλασσες μας*», του απάντησαν οι υπερασπιστές του Σταυρού, «*ο δικός σου θα είναι ο τέταρτος, αν τολμάς να παρουσιαστείς*». Σ' αυτή την απάντηση, ο Ιμπραήμ ήθελε να περάσει το κανάλι να επιτεθεί στο Μεσολόγγι, αλλά η τουρκική ομάδα, εμποδιζόταν από τον Μιαούλη, κάθε φορά που προσπαθούσε ν' ανοίξει πανιά, υποχρεώνοντάς την να απαρνηθεί αυτό το εγχείρημα. Ο Τούρκος στρατηγός Ρεσίτ Ρούμελη Βαλεσά [Κιουταχής] αντιτάχθηκε από τη δική του πλευρά και μέσα στο θυμό του, έστρεψε τα βήματά του προς το μέρος της Κορίνθου. Βρήκε τον δρόμο ελεύθερο, έκαψε, κατέστρεψε, πέρασε μπροστά από την Ακροκόρινθο και μπήκε στα φαράγγια του Ισθμού στις 6 Δεκεμβρίου. Τίποτα δεν μπορούσε να του αντισταθεί, έως ότου έφτασε στα υψώματα της Μακρυπλαγιάς και είδε να παρουσιάζεται κοντά του ο Νικήτας ο Τουρκοφάγος. Πέντε χιλιάδες Έλληνες βγήκαν από τα βάθη των δασών, ο Γκούρας, ο Πανουργιάς, ο Σκαλτσοδήμος⁴⁰⁰, νικητές των Τούρκων στα Σάλωνα [Αμφισσα], που είχαν πάει στον Ισθμό, τους καταδίωξαν με ορμητικότητα και στις 7 Δεκεμβρίου το πρωί, ο Ιμπραήμ τράπηκε σε φυγή, χάνοντας το ένα τέταρτο του στρατού του. Βεβαιωθείτε, ότι ο «Αποστάτης Εαυτός» ήταν από τους πρώτους, που έδωσε την είδηση της παρακάτω ήττας. Τελικά, όποιες κι αν είναι οι προθέσεις του Ιμπραήμ, οι πορείες του και οι καταστροφές, η Πελοπόννησος θα είναι ο τάφος του. Οι Έλληνες, έχουν μόνο έναν εχθρό να φοβούνται, καθώς και την απληστία αυτού για τα λεφτά. Και δεδομένου ότι αυτή τη στιγμή υπάρχουν περισσότεροι από εκατό χιλιάδες σε αριθμό στον Μοριά, πρέπει να φοβόμαστε ότι οι ηγέτες τους, έχοντας συγκεντρώσει θησαυρούς, δεν θα σκεφτούν πολύ τα συμφέροντά τους και δεν θα πολεμήσουν πια, όπως άλλες φορές, εκείνους τους ανθρώπους, που δεν είχαν τίποτα να πάρουν.

ΤΡΙΤΗ 7 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1826

(Συμπλήρωμα στο № 6)

ΑΝΑΤΟΛΗ ΖΑΚΥΝΘΟΣ 2 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

³⁹⁹ Στις 26 Δεκεμβρίου 1825 ο Ιμπραήμ κατέφτασε στο Μεσολόγγι, αναλαμβάνοντας τις επιχειρήσεις της πολιορκίας της πόλης. Απηύθυνε προτάσεις παράδοσης στους Μεσολογγίτες, οι οποίες απερρίφθησαν όλες από τους υπερασπιστές της.

⁴⁰⁰ Ο Δήμος Σκαλτσάς (ή Σκαλτσοδήμος) ήταν οπλαρχηγός της Ελληνικής Επανάστασης από την Ανατολική Στερεά Ελλάδα. Έλαβε μέρος στη Μάχη της Γραβιάς και στις 2 Απριλίου του 1822 μαζί με τον Σαφάκα, τον Δουβουνιώτη και τον Μήτσο Κοντογιάννη νίκησε τον Δράμαλη στην περιοχή της Υπάτης. Διακρίθηκε και στη μάχη της Άμπλιανης. Δήμος Σκαλτσάς - Βικιπαίδεια (wikipedia.org), 27/07/2022.

Ο Ιμπραήμ Πασάς, αφού ανατράπηκε αιματοκυλίζοντας τη βόρεια ακτή του Μοριά και τον Ισθμό της Κορίνθου, γνώρισε νέα ήττα κάτω από τα τείχη του Μεσολογγίου. Φαίνεται ότι η συμφωνία έγινε με λίγη θερμότητα από τον Ρεσίτ Πασά [Κιουταχή], αφού ο Ιμπραήμ, δεν θεώρησε σκόπιμο να μετακομίσει προσωπικά στην Αιτωλία, όπου είχε αναγκαστεί να αντικαταστήσει τον υπολοχαγό του Σεβέ (Seve).

Ήταν στις 27 Δεκεμβρίου (1825) ξημερώματα, που άρχισε ο αγώνας, τα τακτικά στρατεύματα της Αιγύπτου βάδιζαν επικεφαλής των δέκα οκτώ χιλιάδων Τούρκων, που έβγαζαν τρομακτικές κραυγές. Προηγήθηκαν κάποιοι χωρικοί φορτωμένοι με δεμάτια, αλλά δύο μπαταρίες από δώδεκα κανόνια, που είχαν τοποθετήσει οι Έλληνες στο πλάι του αναχώματος, σύντομα επιβράδυναν την θερμότητα των πολιορκητών. Η επίθεσή τους εξάλλου, ήταν κάπως αβέβαιη. Στις οκτώ το πρωί, οι Έλληνες, αφού τους κυνήγησαν, μέτρησαν περισσότερους από χίλιους πεντακόσιους άντρες, που σκοτώθηκαν στους βάλτους και γύρω από το Μεσολόγγι. Ο αριθμός των τραυματιών πρέπει να ήταν πολύ μεγαλύτερος, αλλά δεν είναι γνωστός. Σε κάθε περίπτωση, μπορεί να ειπωθεί ότι η δεύτερη μεραρχία, που αναχώρησε από την Αίγυπτο, ήταν μισοδιαλυμένη και ότι η χειμερινή εκστρατεία, που θα έπρεπε να ήταν μοιραία για τους Έλληνες, άλλαξε μπροστά στη σύγκρουση των εχθρών τους.

ΣΤΙΣ 4

Ανακοινώθηκε από τη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο] στις 10 Δεκεμβρίου ότι η ελληνική κυβέρνηση εξέδωσε το ακόλουθο διάταγμα:

Άρθ. 1. Είναι εγκατεστημένα στην Ελλάδα, τέσσερα είδη νομικών δικαστηρίων: α) τα ειρηνοδικεία, β) τα δικαστήρια των επαρχιών γ) τα εφετεία και δ) το ανώτατο δικαστήριο της Ελλάδας.

2. Οι γέροντες κάθε πόλης ή χωριού, θα ασκούν τα καθήκοντα των ειρηνοδικείων.

3. Σε κάθε επαρχία θα υπάρχει ένα δικαστήριο, το οποίο θα αποτελείται από τρεις λαϊκούς δικαστές, που θα εκλέγονται από τις επαρχίες και θα επιλέγονται από την κυβέρνηση με τον ακόλουθο τρόπο: Κάθε επαρχία θα εκλέγει για εκπροσώπους της, σύμφωνα με τον εκλογικό νόμο, εννέα άτομα, τόσο μεταξύ των κατοίκων της όσο και άσχετα με την επαρχία, θα παρουσιάσουν επομένως τα ονόματα των εν λόγω ατόμων στην κυβέρνηση που θα επιλέξει τρεις. Κάθε δικαστήριο της επαρχίας, θα έχει πρώτο γραμματέα, ο οποίος δεν μπορεί να είναι συγγενής ενός δικαστή και που θα επιλεγεί από την κυβέρνηση, θα έχει επίσης κλητήρα και σφραγίδα που θα φέρει το ομοίωμα της Μινέρβας, [Αθηνάς] με την ακόλουθη επιγραφή: «Δικαστήριο εκείνης της επαρχίας».

4. Συγκροτούνται προς το παρόν τα ακόλουθα δικαστήρια προσφυγής, που αποτελούνται από πέντε μέλη τα οποία θα επιλεγούν από την κυβέρνηση: Εκείνο της Τριπολιτσάς, της οποίας η δικαιοδοσία θα επεκταθεί στις επαρχίες Πατρών, Γαστούνης, Πύργου, Αρκαδίας, Νεόκαστρου, Μεθώνης, Κορώνης, Νήσης, Μάνης, Ιμπλακίου, Φαναρίου, Λεονταρίου, Καρύταινας, Καλαμάτας, Μυστρά Ανδρούσας και Σπάρτης. Εκείνο της Νάπολης της Ρωμανίας [Ναυπλίου], θα περιλαμβάνει στη δικαιοδοσία του το Άργος, το Κοριότο, τη Μονεμβάσια, τον Άγιο Πέτρο, τον Πραστό, την Ύδρα, τις Σπέτσες, τον Πόρο και το Δερβινοχώρι. Εκείνο της Αθήνας για τις επαρχίες της ανατολικής Ελλάδας, όπως την Αίγινα, τη Σαλαμίνα και άλλα. Στο Μεσολόγγι για τις επαρχίες της Δυτικής Ελλάδας. Ένα στο νησί της Νάξου για τα νησιά των Κυκλάδων και τέλος ένα έκτο στην Κάντια. [Κρήτη].

5. Το εφετείο θα έχει πρόεδρο που θα επιλέγεται κάθε τρεις μήνες από τα μέλη του, έναν πρώτο γραμματέα και οι εξόριστοι θα έχουν απαραίτητα επίσης σφραγίδα, που θα φέρει το ομοίωμα της Μινέρβας [Αθηνάς] με αυτή την επιγραφή της προσφυγής: «Δικαστήριο του...»

6. Το ανώτατο δικαστήριο ιδρύεται στην πρωτεύουσα της Ελλάδας. Αυτό το δικαστήριο αποτελείται από εννέα μέλη, που επέλεξε η κυβέρνηση. Ο πρόεδρος εκλέγεται κάθε χρόνο από τα μέλη. Έχει έναν πρώτο και έναν δεύτερο γραμματέα, επιλεγμένους από την κυβέρνηση και θα χρησιμοποιεί τη σφραγίδα που φέρει το ομοίωμα της Μινέρβας [Αθηνάς] με αυτή την επιγραφή: «Το Ανώτατο Δικαστήριο της Ελλάδας».

Με ένα άλλο διάταγμα, η προσωρινή κυβέρνηση της Ελλάδας εγκρίνει την πώληση μέρους των εθνικών περιουσιακών στοιχείων, προκειμένου να βοηθήσει στην αύξηση και διατήρηση του σώματος δικαίου, ώστε αυτό το σώμα, να μην μπορεί ποτέ να βρεθεί να στερείται ό,τι του είναι απαραίτητο.

ΤΡΙΤΗ 14 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1826

(Συμπλήρωμα στο Νο 7)

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

ΗΝΩΜΕΝΕΣ ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ ΤΩΝ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ

ΚΕΡΚΥΡΑ 12 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

Η Εφημερίδα της Κέρκυρας ανακοινώνει το ακόλουθο νέο, που βύθισε αμέσως τη Ρωσία στο πένθος:

«Κάτω από τον τίτλο της Νάπολης [Ναύπλιο] οι αναγνώστες μας θα δουν ένα πολύ οδυνηρό γεγονός να αναφέρεται. Αυτό είναι ο θάνατος του αυτοκράτορα Αλεξάνδρου, που συνέβη ως αποτέλεσμα ενός φλεγμονώδους πυρετού. Εκείνου του αυτοκράτορα που στην κορύφωση της δόξας, της δύναμης και των θριάμβων, γνώριζε σε κάθε μια περίπτωση και μπροστά σε κάθε ερέθισμα, να επιδεικνύει μια απaráμιλλη μετριοπάθεια, που σημαίνει να διατηρεί μια διακαή επιθυμία για εκείνη την ειρήνη, που ήταν ο στεναγμός της Ευρώπης και ολόκληρης της ανθρωπότητας. Αυτός ο Μέγας χάθηκε, αλλά οι αρετές του θα ζουν αιώνια και το όνομά του θα είναι πάντα αξιομνημόνευτο μεταξύ των λαών, στους υπόλοιπους, τους οποίους στράφηκαν ακατάπανυστα οι φροντίδες του, τον λατρεύουν υπολογίζοντάς τον ως τον πιο αγαπητό πατέρα παρά ως ισχυρό ηγεμόνα».

ΚΥΡΙΑΚΗ 19 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1826

Νο 8

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

ΚΕΡΚΥΡΑ 14 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

Πολλές εφημερίδες έχουν δημοσιεύσει αναλυτικές πληροφορίες των τελευταίων γεγονότων, που έλαβαν χώρα στον Μοριά και κοντά στο Μεσολόγγι. Όμως, πρέπει να πούμε για την αλήθεια, ότι παρά τις τέτοιου είδους πληροφορίες, καμία είδηση ή αυθεντικό έγγραφο δεν έφτασε ακόμα γύρω από τα προαναφερθέντα γεγονότα και ιδίως το απόσπασμα κάποιων αμερόληπτων και πρόσφατων επιστολών, που ελήφθησαν εδώ από το θέατρο του πολέμου, περιορίζεται σε μικρό αριθμό.

Είναι πλέον αναμφίβολο ότι προτάθηκαν δύο σχέδια για την εκστρατεία κατά των Ελλήνων. Το ένα διαμορφώθηκε στην Αλεξάνδρεια και το άλλο στην Κωνσταντινούπολη. Το πρώτο πρότεινε να προωθηθεί ο πόλεμος στην Πελοπόννησο με το μέγιστο σθένος, το δεύτερο συνίστατο στη μεταφορά όλων των οθωμανικών

δυνάμεων γύρω από το Μεσολόγγι, για να κατακτηθεί αυτό το φρούριο. Είναι εύκολο να γνωρίζουμε τον λόγο της διάστασης απόψεων σε αυτό το σημείο. Το σχέδιο της Αλεξάνδρειας, το οποίο ο Ιμπραήμ επιχείρησε αμέσως να εκτελέσει, απέτυχε γιατί δεν μπορούσε να καταλήξει και πάλι στη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο], έδρα της ελληνικής κυβέρνησης, αφού πέρασε η καλή περίοδος [θερινή] ευρισκόμενος στη χερσόνησο, και ως εκ τούτου έχασε πολύ ανθρώπινο δυναμικό στην προσπάθειά του να βρεθεί από την πλευρά της Πάτρας, κοντά στον Ισθμό της Κορίνθου. Τώρα, άρχισαν οι στρατιωτικές επιχειρήσεις σύμφωνα με το σχέδιο, που επινοήθηκε στην Κωνσταντινούπολη. Όλες οι τουρκικές και αιγυπτιακές δυνάμεις στοχεύουν στην πολιορκία του Μεσολογγίου, του οποίου η πτώση θα επέφερε ένα θανατηφόρο πλήγμα στην υπόθεση των Ελλήνων. Είναι γνωστό ότι ο ανώτατος Αιγύπτιος διοικητής [Ιμπραήμ], που γι' αυτόν λέγεται ότι έχει απεριόριστες εξουσίες σε αυτή την χειμερινή εκστρατεία, διέταξε τους υπερασπιστές του Μεσολογγίου να παραδώσουν την περιοχή και είναι επίσης γνωστό ότι η απάντηση ήταν να μην του αφήσουν καμία ελπίδα παρά μόνο τα όπλα. Αποτέλεσμα ήταν όλα τα διαθέσιμα αιγυπτιακά στρατεύματα, να αποβιβαστούν στην απέναντι όχθη του Μεσολογγίου και μ' αυτόν τον τρόπο, ενισχύθηκε ο στρατός του Ρεσίτ Πασά [Κιουταχή], του οποίου οι 20.000 άνδρες του, είχαν μειωθεί στο μισό, λόγω των λιποταξιών και των απωλειών, που σημειώθηκαν κατά τη διάρκεια της πολιορκίας. Από εκείνη τη στιγμή έγινε πολύς λόγος για επιθέσεις στην περιοχή με αιματηρές μάχες και άλλα, αλλά όσοι γνωρίζουν το μέρος ισχυρίζονται ότι καμία μεγάλη μάχη δεν μπορεί να λάβει χώρα σ' αυτή τη γη κατά τη διάρκεια της χειμερινής περιόδου. Καλύτερη εποχή για επίθεση στην περιοχή θα μπορούσε να είναι μόνο, όταν τελικά η θάλασσα του Μεσολογγίου μείνει ελεύθερη για ένα μήνα από την παρουσία των ελληνικών πλοίων και όμως, δεν έγινε τίποτα σημαντικό και αυτό αποδεικνύει ότι μεγάλες δυσκολίες πρέπει να ξεπεραστούν: αυτές είχαν αυξηθεί από την επιστροφή των περίπου 60 ελληνικών πλοίων με πολλά πυρπολικά σκάφη, που κρατούν συνέχεια μακριά τα οθωμανικά πλοία, τα οποία σύμφωνα με τις διαταγές που έχουν, αποφεύγουν να εμπλακούν σε μάχη και ήδη ένα μεγάλο μέρος τους έχει υποχωρήσει στον κόλπο του Λεπάντο [Ναύπακτο]. Εν τω μεταξύ, οι επικοινωνίες της περιοχής επαναλειτουργούν από την πλευρά της θάλασσας και εισάγονται τρόφιμα και πυρομαχικά. Ως αποτέλεσμα αυτού, είναι τα ελληνικά στρατεύματα στο εσωτερικό του Μοριά, να έχουν αναθαρρήσει και προσπαθούν να απωθήσουν τους εχθρούς τους πίσω στην ακτή. Είχαν αναχωρήσει από τη Νάπολη [Ναύπλιο] διαφορετικά σώματα στρατευμάτων, για να επιτεθούν στην Τριπολιτσά και ήδη κυκλοφορούν φήμες ότι αυτή η πόλη έχει αναβιώσει, αλλά δεν υπάρχει τίποτα θετικό σε αυτό το γεγονός.

ΖΑΚΥΝΘΟΣ 13 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

Ο παλιός αρχηγός των κλεφτών του Όρους Ωλενός⁴⁰¹, Κολοκοτρώνης, διορισμένος στρατηγός της Πελοποννήσου, επανέλαβε την επίθεση κατά των Αιγυπτίων με τρόπο που θυμίζει την εκστρατεία του στην Αργολίδα το 1822. Κατά τον μήνα Δεκέμβριο προσπάθησε να αναχαιτίσει τα εχθρικά εκστρατευτικά σώματα, που σκορπίστηκαν στη χώρα και τα οποία στη συνέχεια εξολοθρεύτηκαν στα περίχωρα της Καρύταινας. Ήρθε να καταλάβει τα υψώματα του Μαινάλου⁴⁰² και του

⁴⁰¹ Ο Ωλονός ή Ωλενός είναι η υψηλότερη κορυφή του Ερυμάνθου με το υψόμετρό της να ανέρχεται σε 2.224 μέτρα. Αποτελεί το δεύτερο ψηλότερο βουνό της Αχαΐας και το τέταρτο της Πελοποννήσου.

⁴⁰² Το Μαίναλο είναι βουνό της Πελοποννήσου στον νομό Αρκαδίας με υψηλότερη κορυφή στα 1.981 μ. Βρίσκεται στο κέντρο της Πελοποννήσου και καταλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος του βόρειου τμήματος της Αρκαδίας.

όρους Παρθενίου⁴⁰³, που περιβάλλουν την πανέμορφη πεδιάδα του, την Τεγεατίδα. Έστησε ενέδρα στα βράχια τους, έκανε τα πάντα κάθε ημέρα, για να κατεβάσει τους στρατιώτες του στον κάμπο και οι αψιμαχίες που συνέχισαν, τους ενθάρρυναν σε σημείο, που ζήτησαν να επιτεθούν στην Τριπολιτσά. Ο Κολοκοτρώνης, βοηθούμενος από τους προεστούς της Καρύταινας, της Βοστίτσας και του Άργους, παραδόθηκε στις επιθυμίες τους και αντικρούστηκε σε δύο διαδοχικές επιθέσεις, επιμένοντας να θέλει να καταλάβει μια πόλη, στην οποία ο Ιμπραήμ Πασάς είχε συγκεντρώσει μέρος των καταθέσεων και των αποθηκών του. Αυτοί από την άλλη, συγκινήθηκαν από την επιθυμία του να εκδικηθεί τους Αιγυπτίους, που είχαν καταστρέψει τον Μοριά κατά τη διάρκεια της εκστρατείας του 1825. Ο Κολοκοτρώνης, είχε την πρόθεση να επωφεληθούν από αυτές τις καλές θέσεις, έχοντας φέρει τέσσερις λόχους του συντάγματος του συνταγματάρχη Fabvier, ανατίναξε μια από τις πόρτες της Τριπολιτσάς το βράδυ της 27ης προς 28 Δεκεμβρίου. Ορμώντας στην πόλη, επικεφαλής επτά χιλιάδων άτακτων, έπεσε πάνω στους Αιγυπτίους, χωρίς να τους δώσει χρόνο, να αναγνωρίσουν ο ένας τον άλλον, τους πίεσε, τους ανακάτεψε και κατέληξε να τους κλείσει στο κάστρο που βρίσκεται σε έναν λόφο. Κέρδισε τους όλμους, τους οποίους είχε αφαιρέσει, για να τους καταστρέψει και με συγκεκριμένη εντολή του, όλοι όσοι είχαν γλιτώσει από τα όπλα των Ελλήνων, κήκαν ζωντανοί. Αυτό το τρομερό μάθημα, αλλά απαραίτητο, το οποίο αποτελεί μόνο αντίποινα των κακών, που οι Αιγύπτιοι έκαναν στους χριστιανούς της Πελοποννήσου, καταδεικνύει στον Ιμπραήμ ότι θα του φερόταν τόσο σκληρά ο Κολοκοτρώνης, αν έπεφτε στα χέρια του. Ταυτόχρονα δείχνει στους Έλληνες ότι ο Κολοκοτρώνης είναι τώρα ασφαλής και υπεράνω από κάθε υποψία συνεννόησης με τους Τούρκους, αφού έδωσε τέτοιο όρκο ανελέητου μίσους και το δήλωσε φανερά.

ΚΥΡΙΑΚΗ 26 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1826

№ 9

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

Σύμφωνα με τα «Ελληνικά Χρονικά» από το № 94 έως το 101

(από 3 έως 28 Δεκεμβρίου με το νέο ημερολόγιο)

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ 4 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1825

Κάθε αβεβαιότητα για την επιτυχία του κανονιοβολισμού, που ακούσαμε χθες από την πλευρά της θάλασσας ξεθωιάζει σήμερα. Είμαστε ενημερωμένοι απευθείας ότι η ναυμαχία αυτή, αν και οι ελληνικές δυνάμεις ήταν πολύ λιγότερες από τους εχθρούς, είχε επιτυχή έκβαση για τον στολίσκο μας. Ο Παντοδύναμος Προστάτης του ιερού μας Αγώνα στήριξε τον θάνατο Μιαούλη και τους άλλους μεγαλόψυχους καπετάνιους και τα ατρόμητα πληρώματά τους, επιδεικνύοντας το ίδιο θάρρος και ενθουσιασμό, που επέδειξαν από την αρχή και που θα λάμπουν όσο υπάρχει η ιστορία και θα βγαίνουν ακόμα και τώρα νικητές. Ο Μιαούλης απέπλευσε με το δικό του στολίσκο, όταν ο εχθρικός στόλος τον είδε, κατευθύνθηκε αμέσως εναντίον του. Χωρίς ο θαλάσσιος ήρωας μας να διαλυθεί στο ακρωτήριο, αντιπαρέθεσε την πλευρά της μικρής ναυαρχίδας του στον εχθρό, δίνοντας ταυτόχρονα τις εντολές του και στα άλλα πλοία. Τότε ο εχθρικός στόλος, έχοντας μπει στο στενό, έδωσε αμέσως μάχη. Ο άξιος σύντροφος του Μιαούλη, ο αντιναύαρχος Σαχτούρης, συγκεντρώνοντας τα πλοία του, βγήκε από αυτό το θαλάσσιο φαράγγι με στόχο να εισέλθει σ' αυτό από το άλλο στόμιο και έτσι να βάλει τον εχθρό ανάμεσα σε δύο πυρά. Αλλά προς τα μέσα της περιόδου του σταμάτησε από την νηνεμία και ο σχεδιασμός του απέβη εν μέρει

⁴⁰³ Το Παρθένιο είναι όρος στον ανατολικό νομό Αρκαδίας με την κορυφή του να φτάνει στα 1.215 μέτρα. Βρίσκεται στα σύνορα Αρκαδίας-Αργολίδας.

μάταιος. Εν τω μεταξύ, η μάχη συνεχίστηκε αδιάκοπα μεταξύ του δικού μας και του οθωμανικού στόλου. Η ναυαρχίδα του εχθρού πάλευε πάντα με τους δικούς μας, παρά την ακατανίκητη μανία του Μιαούλη και πυροβολούσε αμοιβαία. Προς τιμήν όμως της αλήθειας, πρέπει να πούμε, ότι ένα τουρκικό μπρίκι, ή από την επιδεξιότητα του πληρώματός του, ή επειδή ήταν ένα πολιορκητικό πλοίο, πλησίασε τόσο κοντά στη ναυτική μας ναυαρχίδα, που πολέμησε ακόμη και με φορητά όπλα. Η δράση κράτησε τόσο πεισματικά για περισσότερες από τέσσερις ώρες. Η ναυαρχίδα των βαρβάρων, αφού χτύπησε πολλές φορές, βομβαρδίζοντας από τα τέσσερα καταστρώματά της, έμεινε χωρίς πανιά και λίγο αργότερα και οι δύο μαχόμενοι στόλοι βρέθηκαν στην ίδια κακή κατάσταση. Στη συνέχεια αυξήθηκε ακόμη περισσότερο η ένταση της μάχης, και ένα μικρό ελληνόφωνο σκάφος με αφεντικό του στολίσκου τον Τρικούπη (C. Tricupri), που ήταν παρών, τόλμησε να βομβαρδίσει την πρύμνη της οθωμανικής ναυαρχίδας, η οποία σύντομα έδωσε ένα σημάδι στους δικούς της και όλες οι βάρκες έτρεξαν και τη ρυμούλκησαν βιαστικά έξω από τη μάχη. Μέσω των σκαφών απομακρύνθηκαν επίσης, όλα τα άλλα εχθρικά καράβια, εκτός από το μπρίκι, που ήταν εγκαταλειμμένο, όντας πολύ κοντά. Το πλήρωμα, βλέποντας τον κίνδυνο, το έσπρωξε έξω από το νερό και το απομάκρυνε βάζοντάς του φωτιά. Στο μεταξύ, ο ήρωας της Ελλάδας έμεινε ασυγκίνητος στη θέση του.

Είδαμε με έκπληξη, ότι ο συντάκτης της «Γενικής Εφημερίδας» της Ελλάδας στο 10^ο φύλλο της, βεβαιώνει ότι το Μεσολόγγι κανονιοβολήθηκε από απόσταση και ότι ο Κιουταχής κατασκευάζει μόνο έναν πύργο, και αυτό πράγματι (σύμφωνα με την έκφρασή του) χωρίς ασβέστη και ότι ο στρατός του, αποτελούμενος μόνο από 6.000 άνδρες, μόλις προειδοποιήθηκε για τη διαφυγή των εχθρών από τα Σάλωνα [Άμφισσα], έλυσε την πολιορκία του Μεσολογγίου. Προς απάντηση σε αυτό, πιστεύουμε ότι είναι καθήκον μας να το δηλώσουμε, ότι η δική μας η πόλη είναι κοντά σε κανονιοβολισμό, και όχι μόνο (όπως λέει ο προαναφερόμενος μεταφραστής) διαταράσσεται από εχθρικά πυρά, αλλά και πολλοί από τους μεγαλόψυχους υπερασπιστές της παραμένουν τραγικά θύματα. Ο Κιουταχής δεν έχτισε πύργο χωρίς ασβέστη, αλλά τρία μεγάλα οχυρά, περικυκλωμένα από πολλά πυροβολικά και ολόκληρο το στρατόπεδό του είναι περιχαρακωμένο. Ο στρατός του ξεπερνά τους 12.000 άνδρες. Ο ανταποκριτής επομένως του μεταφραστή της Νάπολης [Ναύπλιο], ας πούμε, δεν τον ενημερώνει ακριβώς για τα γεγονότα του Μεσολογγίου. Είμαστε, λοιπόν, αναγκασμένοι να φωνάξουμε, που αν και πολιορκείται η πόλη μας εννέα μήνες, παρά το γεγονός ότι 1.500 από τα αδέρφια μας έχασαν τη ζωή τους σ' αυτό το χρονικό διάστημα, και αυτό το πάρα πολύ μικρό μέρος αυτής της πόλης ήταν ξερό από αίμα, αυτή η γενναιόδωρη φρουρά με όλες τις ταλαιπωρίες που υφίστανται, μιας πόλης που βρίσκεται στις ακτές των θαλάσσιων υδάτων, με τα κρυολογήματα του χειμώνα και τις διάφορες ασθένειες που αποτελούν τρομερά κακά μιας πολιορκίας, (όλα τα παραπάνω πολύ καλά γνωστά, αξιότιμη κυβέρνηση) δεν έχει ακόμη πληρωθεί και έχει σταθερά αποφασίσει να πεθάνει στις επάλξεις αυτού του οχυρού, που οι περιστάσεις το προορίζουν να είναι ο πιο ευλογημένος τόπος όλης της Ελλάδας.

ΣΤΙΣ 24

Εδώ είναι ο κατάλογος των νέων για κάθε ένα από τα νησιά του Αρχιπελάγους, που έστειλαν για τον τακτικό στρατό:

ΝΑΞΟΣ (ΦΟΥΡΝΟΙ)	105
ΠΑΡΟΣ	50
ΣΙΦΝΟΣ	42
ΑΝΔΡΟΣ	203

ΧΙΟΣ (ΚΟΛΩΝΕΣ)	130
Από τους καταστηματαρχες του ιδίου νησιού	50
ΣΥΝΟΛΟ	580

Γενικά, οι κάτοικοι του Αιγαίου έδειχναν τη μέγιστη περισυλλογή και ζήλο για την ανάπτυξη αυτού του σώματος και θα ήταν επιθυμητό ακόμη και η Πελοπόννησος και οι άλλοι Έλληνες να μιμηθούν το παράδειγμά τους.

Οι μηχανικοί, που στάλθηκαν στην Ελλάδα από τη φιλελληνική εταιρεία του Παρισιού, έστησαν τις μηχανές τους στη Νάπολη [Ναύπλιο], όπου άρχισαν να λιώνουν μπάλες διαφορετικών διαμετρημάτων. Ο επικεφαλής τους κος Arnaud, συμφώνησε πολύ καλά, και σε σύντομο χρονικό διάστημα, ετοιμάστηκαν τα μοντέλα των τουφεκιών για πρότυπα στρατεύματα και τώρα είναι απασχολημένος με την επισκευή των κατεστραμμένων όπλων και σχεδιάζει επίσης, την κατασκευή τουφεκιών, δοράτων, ξιφών. Ωστόσο, δεν υπάρχει επαρκής ποσότητα νίτρου σε σκόνη.

Στις 20 του προηγούμενου μήνα (Νοεμβρίου 1825) ο Ιμπραήμ πέρασε το στενό του Κλειδιού και περνώντας πάνω από τον Πύργο και τη Γαστούνη, προσπάθησε να καταλάβει με επίθεση τις νησίδες που βρίσκονταν στη λίμνη Αγουλινίτσα⁴⁰⁴, αλλά το σχέδιό του απέτυχε και εγκατέλειψε 80 άλογα και περισσότεροι από 127 Αιγύπτιοι αναγκάστηκαν να τρέξουν μακριά από τη μάχη. Ακολούθησαν ακόμα πολλές άλλες αψιμαχίες στο χωριό Βαρθολομιό και στις πεδιάδες της Γαστούνης, στις οποίες περίπου 500 Άραβες έχασαν τη ζωή τους⁴⁰⁵.

ΣΤΙΣ 28

Στις 25 Δεκεμβρίου το βράδυ, η μεγαλόψυχη φρουρά είδε και τις αραβικές φάλαγγες να βγαίνουν από αυτή την πόλη εναντίον της από το εσωτερικό της Αφρικής. Ούτε οι φυλές των Αλβανών και των Γκέγκων, ούτε αυτές των Grizzali και των Chaindali, αλλά και αυτές των Buididi και των Κοζάκων, που προερχόταν από τις εκβολές του Δούναβη, ήταν αρκετές για επίθεση ενάντια σε μια γροθιά των Ελλήνων κλεισμένων σε αυτά τα τείχη. *«Δεν φτάνει ο Κιουταχής και οι άλλοι προερχόμενοι από την Ασία, τώρα έρχονται και οι Άραβες από την Αφρική να μας*

⁴⁰⁴ Η μάχη στα Μπογάζια της Αγουλινίτσας πραγματοποιήθηκε στη λίμνη της Αγουλινίτσας (08/11/1825) στο σημερινό Επιτάλιο της Ηλείας. Ο Ιμπραήμ με 8.000 επίλεκτους Αλβανούς τακτικούς και ατάκτους και με ιππείς, περνώντας από το Κλειδί, τον Πύργο και τη Γαστούνη επιτέθηκε στα Μπογάζια με σκοπό τη σύλληψη αιχμαλώτων, την επίδειξη της δύναμής του και την κατατρομοκράτηση του πληθυσμού με την κάμψη του ηθικού τους μέσω φόνων, λεηλασιών και αρπαγών. Εξαιτίας όμως του βούρκου της λίμνης κόλλησαν σ' αυτόν τα άλογά τους και μόλις μετά βίας κατάφεραν να διασωθούν οι ίδιοι και ο αρχηγός τους. Συνολικά χάθηκαν 150 άτομα από τους εχθρούς και 80 άλογα, τα οποία θανατώθηκαν, άλλα από Έλληνες και άλλα από τους ίδιους τους Αιγυπτίους. Από την πλευρά των Ελλήνων χάθηκε μεγάλο μέρος από γυναικόπαιδα, που είτε σκοτώθηκαν, είτε πιάστηκαν αιχμάλωτοι. Η μάχη αυτή θεωρήθηκε μία από τις αποτυχίες του Ιμπραήμ, ο οποίος προσπάθησε και το επόμενο έτος να τα καταλάβει, έχοντας ολοκληρώσει την άλωση του Μεσολογγίου. <https://www.otavoice.gr/timi-sto-1821/2020/11/24-noemvriou-1825-i-iroiki-maxi-tis-agoulinitas-ileias/>, 25/07/2022.

⁴⁰⁵ Στη μάχη του Βαρθολομιού ένα μέρος των Αιγυπτίων του Ιμπραήμ, κατεβαίνοντας από τη Γαστούνη στο Βαρθολομιό, συγκρούστηκε στην περιοχή αυτή με μικρή δύναμη Ελλήνων ενόπλων, που είχαν κατέβει για ανεφοδιασμό από το κάστρο Χλεμούτσι. Αμέσως έσπευσαν σε βοήθεια 800 οπλοφόροι με αρχηγούς τους Βέρρα και Γεωργάκη Βαρθολομιώτη. Η ξαφνική βροχή που έπιασε, χάλασε τα όπλα των Ελλήνων με αποτέλεσμα οι Αιγύπτιοι να τους σκοτώσουν όλους. Μάχη του Βαρθολομιού - Βικιπαίδεια (wikipedia.org), 25/07/2022.

κάνουν πόλεμο;». Ενώ έτσι αναφώνησε η δική μας η φρουρά, η μπάντα και τα τύμπανα ήχησαν ξανά στα δικά μας αυτιά και οι Άραβες αποβιβάστηκαν στο Κρυονέρι σε αριθμό 4.000 και πλησίασαν το εχθρικό στρατόπεδο με κάθε μεγαλοπρέπεια και συνοδευόμενοι από κανόνια, ακολουθούμενοι από ιππικό. Έξι σημαίες κυμάτιζαν πάνω από τα κεφάλια τους. Μόλις έφτασαν στο στρατόπεδο οι Αφρικανοί, έστησαν τις σκηνές τους χωρισμένες από αυτές της ασιατικής και ευρωπαϊκής Τουρκίας. Και τώρα το εχθρικό στρατόπεδο έχει την προσδοκία ενός χάρτη των τριών τμημάτων του αρχαίου κόσμου. Ωστόσο, αυτή η νέα ενίσχυση του εχθρού δεν έχει με τίποτα συγκινήσει τους ατρόμητους υπερασπιστές μας.

ΚΕΡΚΥΡΑ 7 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ (Ιδιαίτερη αλληλογραφία)

Με τη μεγαλύτερη ενέργεια και με τους καλύτερους κανόνες, που υπαγορεύονται από στρατιωτικές τακτικές, οι εξωτερικές επιχειρήσεις συνεχίζονται εναντίον της περιοχής του Μεσολογγίου. Στη διαχείριση και τη διοίκηση αυτού του επιτελείου ο Ιμπραήμ Πασάς άφησε επικεφαλής σχεδόν όλους τους Γάλλους μηχανικούς.

Ο προαναφερόμενος Πασάς, αφού μ' αυτόν τον τρόπο τακτοποίησε τα πάντα, για να πραγματοποιήσει την στενότερη πολιορκία της εν λόγω περιοχής, αναχώρησε για το δικό του αρχηγείο στην Τριπολιτσά.

Οι πληροφορίες, που προέρχονται από το εσωτερικό του Μεσολογγίου, είναι πολύ αξιοθρήνητες. Η τροφή απουσιάζει εντελώς από τον πληθυσμό και τις τελευταίες ημέρες αρκετά άτομα πέθαναν από την πείνα. Επιπλέον ένας σεισμός έγινε αισθητός εκεί με αρκετή ένταση και επέφερε ζημιές σε σπίτια και κτίρια εκείνης της «άθλιας» πόλης.

Ήδη από τις 18 Ιανουαρίου είδαν να πλέουν στα νερά της Ζακύνθου περίπου 30 ελληνικά πλοία, τα οποία έφεραν ενισχύσεις στο Μεσολόγγι. Αν αυτό πετύχει, θα φέρουν τη σωτηρία αυτού του πληθυσμού. Αλλά ο Καπουδάν Πασάς είχε εντολές να φύγει αμέσως από τα κάστρα του Μοριά μαζί με την ομάδα του, για να τους εμποδίσει να πλησιάσουν στην περιοχή, οπότε είμαστε εν αναμονή του αποτελέσματος, που αναγκαστικά θα λάβει χώρα αυτές τις ημέρες.

Η δυστυχία και η απόγνωση, που βασιλεύουν στον δύσμοιρο πληθυσμό της Πελοποννήσου, είναι ό,τι πιο συγκινητικό για την ανθρωπότητα. Τα βουνά της Μεσσηνίας, της Αχαΐας και της Ηλείας, αποτελούν το καταφύγιο γυναικών, παιδιών και ηλικιωμένων Ελλήνων. Και όσοι δυστυχισμένοι πέφτουν στα χέρια των Αράβων, γίνονται το θέαμα της πιο φρικτής βαρβαρότητας. Αυτή η κατάσταση είναι τρομερή και έχει προκαλέσει τέτοια απογοήτευση και φόβο σε όλη την Πελοπόννησο, που δεν έχουν πια το θάρρος να πιάσουν τα όπλα, για να υπερασπιστούν την πατρίδα, αλλά αντίθετα, προσπαθούν να δραπετεύσουν, αν μπορούν και να καταφύγουν στο νησί του Καλάμου, το οποίο είναι τόσο γεμάτο από αυτούς τους δυστυχισμένους, που δεν μπορεί να δεχτεί περισσότερους.

Όλοι οι κάτοικοι της Νάπολης της Ρωμανίας [Ναύπλιο] ήταν με κυβερνητικό διάταγμα υποχρεωμένοι να δώσουν όλα τα μέταλλα που κατείχαν στα χέρια τους ως μια έσχατη λύση, που θα μπορούσε να τους κάνει να σταθούν για λίγο ακόμα.

ΤΡΙΤΗ 28 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1825 (Συμπλήρωμα στο Νο 9)

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ
ΚΕΡΚΥΡΑ 13 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ
(Συγκεκριμένη αλληλογραφία)

Αφού τα ελληνικά πλοία προσπάθησαν να πραγματοποιήσουν απόβαση στο Μεσολόγγι (γύρω στις 18 Ιανουαρίου), έκαναν μια άλλη δοκιμή στις 27 του ίδιου μήνα, για να φτάσουν εκεί και το επόμενο βράδυ, έβαλαν φωτιά σε μια τούρκικη κορβέτα, που είχε προωθηθεί κοντά στο Βασιλάδι. Στις 28 οι Έλληνες κατευθύνθηκαν με σειρά μάχης προς τον κόλπο του Λεπάντο [Ναύπακτο] και ευνοημένοι από τον άνεμο, έσπρωξαν έξι πυρπολικά πλοία (μπουρλότα) εναντίον των οθωμανικών πλοίων, τα οποία σύντομα βρέθηκαν σε σύγχυση. Αυτή ήταν η στιγμή, που οι Έλληνες αναστέναξαν ανακουφισμένοι και αμέσως εκμεταλλεύτηκαν το γεγονός, για να πλησιάσουν και το Βασιλάδι, όπου ξεφόρτωσαν γρήγορα τις προμήθειες τροφίμων και τα πολεμοφόδια που είχαν στο σκάφος, για να συντρέξουν το Μεσολόγγι. Στις 29 του μήνα επικρατούσε τέλεια ηρεμία εκατέρωθεν και στις 30 του μήνα Ιανουαρίου 1826, τα ελληνικά πλοία αναχώρησαν από εκείνες τις περιοχές.

Ο Ιμπραήμ Πασάς πήγε στην Πάτρα στις 30 του μήνα, για να κατηγορήσει τον Καπουδάν Πασά για τη λήξη ενέργεια, που είχε χρησιμοποιήσει εναντίον των Ελλήνων και για να δώσει νέες διαταγές στον στόλο των Οσμανλίδων.

Φαίνεται ότι η υποψία που έχουν ορισμένοι πως ο Καπουδάν Πασάς και ο σερασκέρης (ο Τούρκος ναύαρχος και ο στρατηγός) παρατηρούν με ζήλια τις ορμητικές και ένδοξες κινήσεις του Ιμπραήμ, δεν είναι αβάσιμη.

Εδώ διαδίδεται η φήμη, η οποία επιβεβαιώνεται αυτή τη στιγμή από μια επιστολή της Ζακύνθου, ότι οι Έλληνες έχοντας μπερδέψει τα πλοία των Τούρκων, πυρπόλησαν μια φρεγάτα δεύτερης θέσης.

ΚΥΡΙΑΚΗ 5 ΜΑΡΤΙΟΥ 1826

No 10

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

Η επίσημη κυβερνητική εφημερίδα που εκδίδεται στη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο] έδωσε την περίληψη των έργων της Γερουσίας, η οποία περιέχει την ακόλουθη παράγραφο, ως απόσπασμα από πρόταση που έγινε στη Γερουσία: «Επειδή οι υποθέσεις της πατρίδας στην κρίσιμη θέση στην οποία βρίσκεται, μπορούν να σταλούν πιο γρήγορα, μία κυβερνητική επιτροπή, θα αντικαταστήσει τα δύο ιδρύματα. Όλοι οι υπουργοί, εκτός από αυτόν του πολέμου, θα τεθούν σε αναστολή των καθηκόντων τους. Αυτή η επιτροπή θα έχει να αντιμετωπίσει μόνο τον πόλεμο εναντίον των εχθρών της πατρίδας και όταν ο κίνδυνος αποσοβηθεί, τα σώματα, που συγκροτούνται, θα ξαναρχίσουν τις συνήθεις λειτουργίες τους». Αυτό το έργο αναβλήθηκε σε άλλη συνεδρία, για να διεκπεραιωθεί πλήρως.

ΤΡΙΤΗ 7 ΜΑΡΤΙΟΥ 1826

(Συμπλήρωμα στο No 10)

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

ΝΑΠΟΛΗ ΤΗ ΡΩΜΑΝΙΑΣ [ΝΑΥΠΛΙΟ] 28 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1825

Στις αρχές αυτού του μήνα, η περιοχή του Μεσολογγίου, παρά την ηρωική της αντίσταση, όδευε στο να υποκύψει στις εξαιρετικές δυνάμεις των Τούρκων, εάν ο πατριωτισμός και η εθνική γενναιοδωρία, δεν είχαν βιαστεί να απομακρύνουν τις

χρηματικές δυσκολίες, που αντιμετώπιζαν όλες οι ναυτικές αποστολές της Ελλάδας στα αντίστοιχα μέρη τους. Πολλές συνδρομές (χρηματικές) λάμβαναν χώρα στις κοινότητες της Ύδρας, των Σπετσών και σχεδόν σε όλα τα ελεύθερα νησιά του Αρχιπελάγους. Η Κυβέρνηση δημοσίευσε εκείνη την περίοδο την ακόλουθη προκήρυξη η οποία αποτυπώνει ικανοποιητικά τη θέση, στην οποία βρισκόταν η Ελλάδα στην αρχή της τελευταίας αποστολής.

Προσωρινή Κυβέρνηση της Ελλάδας

Έλληνες!

Γνωρίζετε ολόκληρο τον κίνδυνο που απειλεί το Μεσολόγγι. Μην αμελείτε, ότι μόνο ο στόλος μας μπορεί να το σώσει και εν τω μεταξύ, ο εχθρός αποκλείει ελεύθερα τα περίχωρα εκείνης της πόλης και το ναυτικό τμήμα της Ύδρας, στερούμενο πυρομαχικών και τροφίμων, είναι υποχρεωμένο να αγκυροβολήσει στο λιμάνι. Χρειάζεται, για να βγει, ποσά από το δημόσιο θησαυρό-προϋπολογισμό, ο οποίος παρουσιάζει αδυναμία διάθεσης. Μια εθελοντική συμβολή από την πλευρά αυτών που είναι ευαίσθητοι στις κακοτυχίες της χώρας, είναι ο μόνος πόρος που μας έχει απομείνει.

Τα μέλη του νομοθετικού σώματος έχουν ήδη συνεισφέρει 92 χιλιάδες πιάστρα και τα άλλα σώματα, που αποτελούσαν όργανα του κράτους, είναι πρόθυμα να ακολουθήσουν αυτό το παράδειγμα.

Κάτοικοι της Νάπολης [Ναύπλιο]! Βιαστείτε να συμμετάσχετε σε αυτό το πατριωτικό έργο. Μην ξεχάσετε, ότι μόνο η γενναιοδωρία σας θα μπορέσει να σώσει το Μεσολόγγι και μαζί του όλη την Ελλάδα.

Αυτή η συνδρομή θα ανοίξει στη δημόσια πλατεία κάτω από τον πλάτανο, την παρουσία μιας επιτροπής που θα επιλέξω εγώ, βράχος της νομοθετικής εξουσίας.

Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο] 1826

Οι υπογεγραμμένοι

Ο Πρόεδρος Γ. Κουντουριώτης

και ο Γενικός Γραμματέας Α. Μαυροκορδάτος

Ειδική επιστολή από την Ελλάδα ανακοινώνει ότι η Κυβέρνηση των Ελλήνων θα έπρεπε να ανατεθεί σε ένα είδος καταλόγου, που θα αποτελείται από δώδεκα αρχηγούς, σχεδόν όλους στρατιωτικούς και του οποίου θα ήταν μέρος του ο Συνταγματάρχης Charles Fabvier. Κάθε τρεις μήνες ένας από αυτούς θα είχε εναλλακτικά την προεδρία. Αυτό είναι ακόμα ένα μεταβατικό μέτρο, για το οποίο ελπίζουμε ότι θα οδηγήσει σε μια σταθερή μορφή διακυβέρνησης.

ΚΥΡΙΑΚΗ 12 ΜΑΡΤΙΟΥ 1826

No 11

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

ΚΕΡΚΥΡΑ 16 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1826

Δεν έχουν μικρή σημασία τα νέα, που έχουμε τελευταία λάβει, ως θετικά, γύρω από την πολιορκία του Μεσολογγίου. Αυτή η περιοχή τροφοδοτήθηκε άφθονα για τρεις μήνες, και όσα αναφέρθηκαν στο τελευταίο φύλλο για αυτό το θέμα, επιβεβαιώνονται πλήρως. Έτσι, η ελπίδα που είχαν οι πολιορκητές να καταλάβουν, εξαιτίας της πείνας αυτό το πολύ σημαντικό φρούριο, έχει εξαφανιστεί εντελώς. Εδώ είναι το θέμα.

Ο Ναύαρχος Μιαούλης, εμφανίστηκε στα νερά του Μεσολογγίου προς τα τέλη του περασμένου μήνα Ιανουαρίου. Η δική του μεραρχία αποτελείτο μόνο από είκοσι περίπου πολεμικά πλοία και επτά πυρπολικά. Παρά τη μεγάλη δυσαναλογία ανάμεσα στις δύο δυνάμεις, όχι τόσο λόγω του αριθμού, αλλά λόγω της εμβέλειας των πλοίων, ο Μιαούλης αποφάσισε, με τη συνηθισμένη του τόλμη, να επιτεθεί στον τουρκο-αιγυπτιακό στόλο, που τους εμπόδιζε να πλησιάσουν στην πολιορκημένη περιοχή. Ο αγώνας έλαβε χώρα τις πρώτες ημέρες του τρέχοντος μήνα, και η μοίρα ήταν τόσο ευνοϊκή για τους Έλληνες, που οι πολιορκητικές λέμβοι, που έσπρωξαν πάνω στα οθωμανικά πλοία, έβαλαν αμέσως φωτιά σε μια φρεγάτα δεύτερης τάξης. Αυτό ήταν αρκετό, για να προκαλέσει σύγχυση και αταξία στους Τούρκους, και ταυτόχρονα ο Μιαούλης, κατέλαβε μια κορβέτα φτιαγμένη σαν πολιορκητική και κατέστρεψε ένα άλλο τουρκικό σκάφος, όχι όμως πρώτης τάξης. Τότε οι Οθωμανοί αποχώρησαν και οι Έλληνες ξεφόρτωσαν στην περιοχή όλες τις προμήθειες, που προορίζονταν για εκεί, φορτωμένες στα πλοία τους. Εξ ου και ο Έλληνας ναύαρχος, έχοντας εξ ολοκλήρου επιτύχει την αποστολή του, διατάχθηκε ξανά στις 7 Φεβρουαρίου να πλεύσει, για να επιστρέψει στην Ύδρα, χωρίς να κάνει νέες προσπάθειες εναντίον τουρκικών πλοίων. Αυτό ήταν ένα από τα πιο ευτυχή γεγονότα στην παρούσα εκστρατεία, όχι για τις ζημιές που προκλήθηκαν στον οθωμανικό στόλο, αλλά γιατί με κάποιο τρόπο, δεν παραβλέφτηκε η υπόθεση των Ελλήνων σχετικά με την έλλειψη τροφίμων, στην οποία περιορίστηκε η προαναφερθείσα πόλη του Μεσολογγίου.

Η έλλειψη επαρκών προμηθειών και η κρισιμότητα της κατάστασης, έχει αποτρέψει μέχρι στιγμής πολλά ελληνικά σώματα, που έκαναν ελιγμούς πίσω από τον πολιορκητικό στρατό, να κάνουν κάποια απόπειρα εναντίον του Τούρκου στρατηγού σε συνεννόηση με τη φρουρά, που θα είχε κάνει εξόρμηση την ίδια στιγμή από την περιοχή. Τώρα, όμως, έξω από την περιοχή, δεν είναι δύσκολο να προκύψουν νέες μάχες για την αποστολή βοήθειας από το χερσαίο τμήμα. Για να προμηθευτούν οι Έλληνες τα απαραίτητα, είχαν ήδη πραγματοποιήσει με μεγάλη επιτυχία, δύο επιδρομές σε διάφορα σημεία της Θεσσαλίας.

Είναι βέβαιο ότι ο κύριος Stratford Canning, ο Βρετανός Πρέσβης στην Υψηλή Πύλη, άφησε περιθώρια και προσδοκίες σχετικά με την επίλυση του ελληνικού ζητήματος, αφού με τη φρεγάτα, που τον μετέφερε στην Κωνσταντινούπολη από το Κρανίδι, πήρε μαζί του αρκετά μέλη της Κυβέρνησης της Νάπολης της Ρωμανίας [Ναύπλιο]. Το γεγονός αυτό έχει μεγάλη σημασία και βοηθά να κάνουμε τους ανθρώπους, να πιστέψουν αυτό που λέγεται γενικά, ότι δηλαδή υπάρχουν οι συνθήκες, για να τεθεί τέλος στην αιματοχυσία. Προστίθεται ότι την 1^η ημέρα του τρέχοντος μήνα έφτασαν στην Άρτα δύο ευπόληπτες προσωπικότητες. Οι Οθωμανοί τους έστειλαν από την Κωνσταντινούπολη ρητά, για να διεξάγουν επιχειρήσεις σχετικά με τον ελληνικό πόλεμο.

Δεν υπάρχει αμφιβολία για την πορεία του Κολοκοτρώνη προς την Τριπολιτσία, για να εκδιώξει τους Τούρκους από εκείνη την πόλη, αλλά παρά τα αντίθετα που ειπώθηκαν, βρισκόμαστε ακόμα σήμερα στην ίδια αβεβαιότητα για την έκβαση αυτής της υπόθεσης. Στη συνέχεια, γίνεται αναφορά στις άλλες υπερβολικές ειδήσεις, που δημοσιεύονται συνεχώς από διάφορες εφημερίδες για τον πόλεμο στην Πελοπόννησο. Πρέπει να επισημάνουμε ότι δεν εξαπατηθήκαμε για το πότε προέκυψαν αμφιβολίες για τη μεγάλη ναυμαχία της 8^{ης} Ιανουαρίου. Το γεγονός που έχουμε αναφέρει, συνέβη ένα μήνα αργότερα, δηλαδή στις αρχές Φεβρουαρίου, ούτε πριν από αυτή τη στιγμή, δεν είχε γίνει καμία σημαντική σύγκρουση μεταξύ των εμπόλεμων μερών.

ΤΡΙΤΗ 14 ΜΑΡΤΙΟΥ 1826

(Συμπλήρωμα στο Νο 11)

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

Απόσπασμα από τα «Ελληνικά Χρονικά» από τον αριθ. 101 έως το 103
(Από 29 Δεκεμβρίου 1825 έως 10 Ιανουαρίου 1826, νέο ημερολόγιο)

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ 29 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

Τα εχθρικά πλοία είναι ακόμη στραμμένα προς το λιμάνι της Τουρλίδας. Από την πλευρά της ξηράς ο εχθρός είναι φαινομενικά ήρεμος και οι Αιγύπτιοι συνενώνονται με τα οθωμανικά στρατεύματα.

Στις 30. Ο εχθρός συνεχίζει να παραμένει σε κατάσταση ηρεμίας. Τα μεσάνυχτα, έχοντας προχωρήσει στη δεύτερη σειρά, έριξε μερικές βολές από μια καραμπίνα στην οποία απάντησαν οι δικοί μας.

Στις 31⁴⁰⁶. Κανονιοβολισμοί και βομβαρδισμοί κατά διαστήματα.

1η Ιανουαρίου. Οι πυροβολισμοί ξαναρχίζουν στη δεύτερη σειρά. Το μεσημέρι κανονιοβολισμός και βομβαρδισμός. Δύο από τους άντρες μας σκοτώθηκαν. Οι στρατιώτες μάς ζήτησαν να φάνε. Τους ανατέθηκε να αναλάβουν μια σοβαρή μάχη. Οι Τούρκοι βίωσαν μια μεγάλη απώλεια και οι δικοί μας δυνατοί πολεμιστές επέστρεψαν στην πόλη φορτωμένοι με λάφυρα. Ακούμε ότι τα στρατεύματα του Ιμπραήμ ετοιμάζονται, να επιτεθούν στην περιοχή μας με μεγάλη δύναμη. Οι γενναίοι μας είναι ανυπόμονοι, να αντιμετωπίσουν τους Γαλλο-αιγύπτιους.

Στις 2 και 3. Ο εχθρός χρησιμοποιεί εναντίον μας την οριζόντια βολή και στη διάσωση, αλλά χωρίς επιτυχία. Βλέπουμε ότι ετοιμάζει μερικές δέσμες και διάφορα αντικείμενα, για να γεμίσει τους λάκκους. Το περιμένουμε.

Στις 4. Συνεχείς βομβαρδισμοί και κανονιοβολισμοί. Η θάλασσα είναι ελεύθερη. Συχνά λαμβάνουμε βοήθεια. Ο εχθρικός στρατός μάς απειλεί ημέρα και νύχτα.

Στις 5⁴⁰⁷. Σήμερα γιορτάσαμε τη Γέννηση του Κυρίου και ταυτόχρονα είναι και η επέτειος της νίκης, που πετύχαμε τρία χρόνια πριν επί των στρατευμάτων του Ομέρ Πασά. Ο ήχος των καμπάνων και το βουητό του κανονιού ανήγγειλαν αυτή την επισημότητα. Στις δέκα το πρωί οι Αιγύπτιοι, που διοικούνταν από τους Γάλλους, πραγματοποίησαν ελιγμούς μέχρι που μπόρεσαν να ακούσουν τις φωνές και τ' αναθέματα, που προέρχονταν από την κορυφή των επάλξεών μας: *«Ακάθαρτα, αποβράσματα της Γαλλίας, δειλοί λιποτάκτες της πίστης των πατέρων σας και της πατρίδας σας, που ετοιμάζετε δούλους για σφαγή, πλησιάστε, για να λάβετε την τιμωρία της αποστασίας, που σας αξίζει»*.

Καθώς ο ήλιος έδνε, άρχισαν πάλι οι βομβαρδισμοί.

Στις 6. Στην είσοδο του λιμανιού μας εμφανίστηκαν δύο εχθρικές γολέτες, απ' όπου τις έδιωξαν τα πυρά του φρουρίου του Βασιλαδιού.

Στις 7. Οι Γάλλο-Αιγύπτιοι έλαβαν στην κατοχή τους τα πολιορκητικά (batterie), τα οποία μέχρι τώρα είχαν καταλάβει οι Ασιάτες. Έντεκα στρατιώτες μας είδαν καμήλες φορτωμένες με πυρομαχικά, να πλησιάζουν αυτές τις μπαταρίες και κατάφεραν να πάρουν οκτώ. Καταδιώχθηκαν με χτυπήματα από τουφέκι, αλλά

⁴⁰⁶ Υπενθυμίζεται ότι η εφημερίδα στις ημερομηνίες που χρησιμοποιεί βασίζεται στο νέο ημερολόγιο και όχι στο παλαιό, το οποίο χρησιμοποιούσαν οι Έλληνες. Ως εκ τούτου θα πρέπει να αφαιρούνται για τις ημερομηνίες του 19^{ου} αιώνα 12 ημέρες. Δηλαδή, η ημερομηνία 31 Δεκεμβρίου είναι για τους Έλληνες 19 Δεκεμβρίου.

⁴⁰⁷ Πρόκειται για τη γιορτή των Χριστουγέννων (25/12 για τους Έλληνες).

κανένας από αυτούς δεν τραυματίστηκε και πλησίασαν ξανά. Προς το βράδυ, έφυγε μία οβίδα από τα πυρπολικά μας. Ήταν τόσο καλά προσχεδιασμένο, που έβαλε φωτιά σε μια σκηνή των Τούρκων, που ήταν στις λευκές αλυκές.

Στις 8. Ένας λιποτάκτης από τον αιγυπτιακό στρατό ανακοινώσε ότι ένας Οθωμανός απεσταλμένος έφτασε στο στρατόπεδο με την επιτροπή, για να αποκεφαλίσει τον Ρεσίτ Πασά [Κιουταχή] και ότι αυτή η είδηση αφορούσε τους περισσότερους Ασιάτες, που είχαν παραστρατήσει.

Ο Ιμπραήμ Πασάς είναι υπεύθυνος, ως στρατηγός της διοίκησης των χερσαίων και θαλάσσιων στρατευμάτων. Ο στρατός του αποτελείται από 8.000 Αφρικανούς και 7.500 Οσμανλήδες, οι οποίοι στερούνται τροφής. Ο Σουλτάνος έστειλε στον Ιμπραήμ 120 άλογα ως δώρο. Ο Ρεσίτ Πασάς [Κιουταχής] δεν είχε ακόμη αποκεφαλιστεί, όταν ο λιποτάκτης έφυγε από το στρατόπεδο.

Στις 9. Οι Γαλλοαιγύπτιοι είναι σχεδόν οι μόνοι που έχουν απομείνει μπροστά στο Μεσολόγγι και μας βομβαρδίζουν. Η πόλη μας "λύγισε" από μια βροχή βομβών και οβίδων, αλλά δεν θα τα παρατήσει.

Στις 10. Μια δυνατή βροχή σίγησε τα πυρά των εχθρών. Η θάλασσα είναι εντελώς ελεύθερη και φτάνουν διαρκώς βοήθεια και ενισχύσεις. Ο αιγυπτιακός στρατός αποδείχθηκε ανίκανος να αναλάβει κάτι ουσιαστικό.

ΚΕΦΑΛΟΝΙΑ 18 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1826

Τα πιο σίγουρα νέα, που έχουμε από το θέατρο του πολέμου είναι τα ακόλουθα.

Αφού ο Ιμπραήμ εγκατέλειψε τον Μοριά, για να στραφεί με όλες του τις δυνάμεις στην πολιορκία του Μεσολογγίου, δεν συνέβη κανένα γεγονός μεγάλης σημασίας στην Πελοπόννησο. Οι επανειλημμένες προσπάθειες των Ελλήνων, να καταλάβουν την Τριπολιτσά, ήταν χωρίς αποτέλεσμα και τώρα περιορίστηκαν στο να την αποκλείουν. Ένα σώμα Αράβων, που βάδιζε προς εκείνη την πόλη, συνοδεύοντας ένα караβάνι με άφθονα τρόφιμα, τα οποία η περιοχή είχε απόλυτη ανάγκη, χτυπήθηκε και αναγκάστηκε να αποσυρθεί με μεγάλες απώλειες: όλες οι προμήθειες, που μετέφερε το σώμα αυτό, πέρασαν στη δικαιοδοσία των Ελλήνων. Το πρόσφατο ταξίδι του Ιμπραήμ στην Τριπολιτσά, είχε ίσως σκοπό την εκ νέου ανατροφοδότηση της περιοχής, αλλά προς το παρόν το σχέδιο του έχει αποτύχει.

Οι κύριες προσπάθειες και των δύο πλευρών στοχεύουν όλες στη δυτική Ελλάδα, όπου οι ατρόμητοι υπερασπιστές του Μεσολογγίου έχουν ανακτήσει νέο θάρρος, αφού εκτός από τις προμήθειες και τα πυρομαχικά, που εισήγαγε ο Μιαούλης, έλαβαν μια ενίσχυση περίπου χιλίων ανδρών, και έτσι και εσωτερικά η αντίσταση στην άμυνα τους διπλασιάστηκε.

Ο Ιμπραήμ έχει την υπέρτατη διοίκηση της πολιορκίας, αλλά δεν έχει τη διοίκηση των 6 με 7 χιλιάδων Αράβων επιλεγμένων από το πειθαρχημένο ευρωπαϊκό στρατό του και περίπου χίλιους Ασιάτες, που διοικούνται από τον Τούρκο στρατηγό Ρεσίτ Πασά [Κιουταχή], ο οποίος τώρα εξαρτάται από τις διαταγές του Ιμπραήμ και γι' αυτό άφησε τον στρατό του, που θα διαλυόταν σχεδόν τελείως, εξ ου και ο διάδοχός του, δεν θα έχει καλύτερη μοίρα από αυτόν.

Ωστόσο, ο Ιμπραήμ συνέχιζε να προετοιμάζεται, προκειμένου να πραγματοποιήσει μια νέα επίθεση στο φρούριο, αλλά αυτή η «επιχείρηση» γινόταν κάθε ημέρα όλο και πιο δύσκολη και ο Αιγύπτιος διοικητής, δεν άφησε κανένα περιθώριο, για να μην επιχειρήσει την επίθεση, κάνοντας εκ νέου διαφορετικές προτάσεις στους πολιορκημένους, αλλά όλες χωρίς αποτέλεσμα. Αυτός, μεταξύ άλλων, σχεδίαζε να άρει την πολιορκία και τον αποκλεισμό τόσο από το μέρος της

ξηράς όσο και της θάλασσας, με τον όρο να του παραδοθεί η περιοχή, μόνο όταν είχε καταλάβει όλη την Πελοπόννησο. Οι διοικητές του Μεσολογγίου, δεν ήθελαν καν ν' απαντήσουν σε αυτή την πρόταση.

Περίπου σαράντα πλοία του τουρκικού στόλου έχουν αποπλεύσει από την Πάτρα προς την Αλεξάνδρεια τις τελευταίες ημέρες, προκειμένου να πάρουν και να μεταφέρουν προμήθειες και πυρομαχικά στον Μοριά.

Το φρούριο της Πάτρας καταλήφθηκε οριστικά από τα στρατεύματα του Ιμπραήμ και ο Γιουσούφ Πασάς, που για πολλά χρόνια το υπερασπίστηκε πρόθυμα, έπρεπε να αφήσει την αρχηγία του και έχει ήδη φύγει για τη Μακεδονία, την πατρίδα του.

Από όλα όσα συμβαίνουν γίνεται φανερό ότι ο αντιβασιλέας της Αιγύπτου, για να επεκτείνει περαιτέρω τη διακυβέρνησή του, πήρε πάνω του όλο το βάρος του πολέμου εναντίον των Ελλήνων και κατ' επέκταση έχει την υπέρτατη διεύθυνση αυτού. Άνθρωποι που πιστεύουν ότι γνωρίζουν την πολιτική του, λένε, ότι αυτός ο αντιβασιλέας δεν έχει αναλάβει ποτέ ένα τόσο δύσκολο εγχείρημα και για πολλούς επικίνδυνο, όπως το παρόν.

Στο μεταξύ, η κυβέρνηση της Νάπολης της Ρωμανίας [Ναύπλιο], ασχολείται με τη συγκέντρωση στα Μέγαρα των βουλευτών και των αρχηγών των επαρχιών, για να συζητήσουν μαζί τους για τις προτάσεις που έχουν γίνει άμεσα ή έμμεσα από την Πύλη.

ΚΥΡΙΑΚΗ 19 ΜΑΡΤΙΟΥ 1826

No 12

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΚΕΡΚΥΡΑ 19 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

(Ιδιαίτερη αλληλογραφία)

Εδώ έφτασε, κατ' εξαίρεση, ένα μόνο αντίγραφο του αριθ. 5 των «Ελληνικών Χρονικών» (εφημερίδα του Μεσολογγίου), χωρίς τα άλλα πρώτα τεύχη του τρέχοντος έτους. Αναφέρει γενικά ότι ο Ιμπραήμ έστειλε μια επιστολή στους κατοίκους του Μεσολογγίου, όπου τους διαμήνυε ότι είχε αποφασίσει να πραγματοποιήσει μία γενική επίθεση σε εκείνη την περιοχή και πριν βάλει σε εφαρμογή το σχέδιό του, πρότεινε στους πολιορκημένους να παραδοθούν, γι' αυτό ήταν πρόθυμος να εφαρμόσει τους όρους, που θα δικαίωναν τους οικειοθελώς παραδομένους.

Ήταν αυτή η επιστολή, που παραδόθηκε από τον Ιμπραήμ στον Λοχαγό Ambot, διοικητή της αγγλικής κορβέτας «Rose» με την παράκληση-προτροπή να παρέμβει σε αυτή την αποστολή ως μεσολαβητής. Στη συνέχεια, ο εν λόγω καπετάνιος, έστειλε την επιστολή σε αντιπροσωπεία των οπλαρχηγών του Μεσολογγίου, που για το σκοπό αυτό μετέβησαν στο Βασιλάδι και έλαβε εντελώς αρνητική απάντηση, επιβεβαιώνοντας ταυτόχρονα τη σταθερή απόφαση των πολιορκημένων να αμυνθούν στο έπακρο και να μην παραβούν ποτέ τις εντολές, που ελήφθησαν από τη διεύθυνση της Νάπολης της Ρωμανίας [Ναύπλιο].

Στις 4 του τρέχοντος μήνα έλαβε χώρα στα νερά του Capo Papa (Κάβο Παπά)⁴⁰⁸ ανάμεσα στον τουρκικό στόλο και την ελληνική ομάδα, ένα άλλος αγώνας, που διήρκεσε από τις οκτώ το πρωί έως τις δύο το μεσημέρι. Ο Άγγλος καπετάνιος Spencer (Σπένσερ), διοικητής της φρεγάτας «Naiade», όταν παρουσιάστηκε στη δράση, επιβεβαιώνει ότι έμεινε έκπληκτος, όταν είδε τις δυνάμεις των Οθωμανών, αν και πολύ μεγαλύτερες από των Ελλήνων, να μην μπορούν να προβούν σε κανένα είδος διάσωσης, ενώ οι Έλληνες είχαν μόνο ένα νεκρό και τέσσερις τραυματίες.

⁴⁰⁸ Πρόκειται πιθανότατα για το ακρωτήριο Άραξος στην Πελοπόννησο.

Η ομάδα των Ελλήνων, μετά από αυτό το γεγονός, απέπλευσε εκ νέου, με αριθμό περίπου 33 πλοίων, πιθανώς για τη Νάπολη [Ναύπλιο] ή την Ύδρα.

Διασταυρωμένες ειδήσεις, που έφτασαν από την Πρέβεζα, επιβεβαιώνουν την άφιξη, στον Καρβασαρά [Αμφιλοχία] στις 11 του τρέχοντος μήνα, του Καπουδάν Πασά απευθείας από Άρτα και Κωνσταντινούπολη. Δείχνει πολύ απογοητευμένος και αυτό μας κάνει να υποθέσουμε ότι δεν έχουμε από αυτόν επεμβάσεις αρεστές στον σατράπη της Αιγύπτου και γι' αυτό του αφαιρέθηκε η διοίκηση των οθωμανικών ναυτικών δυνάμεων. Υπάρχουν ισχυρισμοί ότι ο τουρκικός στόλος έχει επίσης εγκαταλείψει τα περίχωρα του Μεσολογγίου, για να πάει στην Αλεξάνδρεια, για να δεχτεί επί του σκάφους, την έκτη αποστολή εκείνου του Αντιβασιλέα.

Είναι αναμφισβήτητο, ότι ο κος Stratford Canning στον δρόμο του για Κωνσταντινούπολη, προσλιμενίστηκε στην Ύδρα και ότι είχε μια συνάντηση με τους ηγέτες εκείνου του νησιού. Και πρέπει πράγματι, όπως πιστεύουμε, να τους έχει διαβεβαιώσει ότι είχε εντολή από την κυβέρνησή του, να χειριστεί τον Τούρκο στρατηγό, γιατί στον Μοριά, είχε ιδρυθεί μια κυβέρνηση, όπως εκείνη της Μολδαβίας και της Βλαχίας, στην οποία ο ίδιος απάντησε διαμαρτυρόμενος ότι καμία κυβέρνηση δεν θα γίνει ποτέ αποδεκτή από τον ελληνικό λαό, αν δεν ελευθερωθεί πλήρως από τον οθωμανικό ζυγό. Μετά από αυτή την απάντηση, ο αξιότιμος πρέσβης απέπλευσε για τον προορισμό του.

ΥΣΤΕΡΟΓΡΑΦΟ: Σύμφωνα με ειδήσεις που φτάνουν αυτή τη στιγμή, ο Ιμπραήμ φαίνεται να έχει προγραμματίσει την αυριανή ημέρα (20 του μηνός) να πραγματοποιήσει μια γενική επίθεση εναντίον της πόλης του Μεσολογγίου.

ΤΡΙΤΗ 21 ΜΑΡΤΙΟΥ 1826
(Συμπλήρωμα στο Νο 12)
ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ
ΚΕΡΚΥΡΑ 26 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Οι τελευταίες ειδήσεις από την Πελοπόννησο αναφέρουν τα γεγονότα, που έχουν ήδη ανακοινωθεί και λένε ότι κανένα άλλο περαιτέρω γεγονός δεν έχει συμβεί. Το Μεσολόγγι συνεχίζει την αντίστασή του με αξιοθαύμαστο κουράγιο. Ο Ιμπραήμ, δεν έχει πραγματοποιήσει τίποτα μέχρι τώρα εναντίον αυτού του φρουρίου, φαίνεται πιθανό ότι μπορούν να το κάνουν με επιτυχία στην παρούσα στιγμή. Οι Έλληνες, που επιβλέπουν το Μεσολόγγι είναι 5.000 και λαχταρούν να κινηθούν και οι Αιγύπτιοι στην επίθεση, για να αναμετρηθούν και με αυτούς τους νέους εχθρούς τους. Αντίθετα, δεν παύουν να τους παρακινούν, με όλους τους τρόπους σε μία μάχη, γιατί ελπίζουν μ' αυτόν τον τρόπο, να απελευθερωθούν μια ώρα αρχύτερα από την πολιορκία.

Εν τω μεταξύ, η περιοχή δεν έχει τίποτα άλλο να φοβηθεί από το μέρος της θάλασσας και κατά συνέπεια οι προμήθειες και τα πυρομαχικά εισέρχονται σε αυτή χωρίς εμπόδια. Έχει ήδη αναφερθεί ότι μετά την αναχώρηση του Μιαούλη για την Ύδρα, για να φορτώσει νέες προμήθειες και να πραγματοποιήσει μια δεύτερη αποστολή στο Μεσολόγγι, ο Καπουδάν Πασάς, σε μίμηση όσων είχε κάνει επίσης ο Τούρκος στρατηγός Ρεσίτ [Κιουταχής], έφυγε από τα νερά του Μεσολογγίου, όχι απευθείας όπως ειπώθηκε, για την Αλεξάνδρεια, αλλά μάλλον για την Κωνσταντινούπολη. Αυτό το γεγονός, ανάγκασε επίσης, τα αιγυπτιακά πλοία να αποσυρθούν στον κόλπο της Πάτρας, έτσι ώστε αυτή η θαλάσσια περιοχή να είναι εντελώς ελεύθερη.

Οι πρώτες προσπάθειες των Ελλήνων κατά της Τριπολιτσάς απέτυχαν όλες, αλλά αυτό δεν σημαίνει, ότι η περιοχή βρίσκεται εκτός κινδύνου. Οι τελευταίες

ειδήσεις από τον Μοριά φέρνουν λεπτομερείς πληροφορίες για όσα απλώς υπαινίχθηκαν από εμάς. Ο Ιμπραήμ, επιθυμώντας να διατηρήσει την περιοχή της Τριπολιτσάς, δίδως να αποδυναμώσει το πολιορκητικό του στρατόπεδο στο Μεσολόγγι, διέταξε τους διοικητές της Μεθώνης να καταβάλουν κάθε προσπάθεια, ώστε να αυξήσουν τη φρούρησης της Τριπολιτσάς. Εκτελώντας αυτές τις εντολές, μετακινήθηκαν από τη Μεθώνη στις αρχές του Φεβρουαρίου, περίπου χίλιοι άνδρες Άραβες και Τούρκοι με ένα μεγάλο караβάνι από προμήθειες τροφίμων και πυρομαχικών. Όταν όμως αυτό το σώμα έφτασε στα φαράγγια του Λεονταρίου, δέχτηκε αιφνίδια επίθεση από τον Νικήτα και αναγκάστηκε μετά από σύντομη μάχη, να τραπεί σε φυγή. Οι Έλληνες κυνήγησαν τους φυγάδες έως κοντά στη Μεθώνη και χύθηκε πολύ αίμα από αυτούς, γιατί οι αναμνήσεις ήταν πολύ πρόσφατες της ζημιάς, που προκλήθηκε από την τελευταία επιδρομή των Αιγυπτίων στην Πελοπόννησο και ήταν πολύ οδυνηρή, για τους κατοίκους του Μοριά, η απώλεια τόσο πολλών οικογενειών, που οδηγήθηκαν σκλάβοι στην Αίγυπτο. Οι Έλληνες ανέβασαν την απώλεια των Τούρκων στους 700 άνδρες, πέρα από τα λάφυρα, αλλά είναι πλέον γνωστό, ότι αυτοί οι υπολογισμοί είναι πάντα υπερβολικοί. Τα απομεινάρια της αποστολής, επέστρεψαν στη Μεθώνη, όπου σκόρπισαν τέτοιο τρόμο, που ελήφθησαν όλες οι προφυλάξεις για την ασφάλεια της περιοχής από μια κατά μέτωπο επίθεση. Οι Έλληνες όμως γύρισαν πίσω, για να σφίξουν τον κλοιό κοντά στην Τριπολιτσά. Υποστηρίζουν ότι σε περίπου καμιά εικοσαριά ημέρες, θα είναι κύριοι εκείνης της περιοχής, έως ότου ο Ιμπραήμ δεν άρει την πολιορκία του Μεσολογγίου, για να τη βοηθήσει.

Η «Εφημερίδα» της Νάπολης της Ρωμανίας [Ναύπλιο], όπως ονομάζεται επίσημα, ανακοινώνει, ότι η επιχείρηση των Ελλήνων είναι εξίσου ακμάζουσα στο νησί Κάντια [Κρήτη] και ότι ένα σώμα ελληνικών στρατευμάτων, έχει κάνει απόβαση στο Νεγροπόντε [Χαλκίδα], όπου έχει ήδη σημειώσει κάποια επιτυχία.

ΤΡΙΤΗ 28 ΜΑΡΤΙΟΥ 1826
(Συμπλήρωμα στο Νο 13)
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ
ΚΕΡΚΥΡΑ 6 ΜΑΡΤΙΟΥ
(Ιδιαίτερη αλληλογραφία)

Στις 11 του περασμένου μήνα διάφορα εχθρικά πλοία, που χωρίστηκαν από τον τουρκικό στόλο και βρέθηκαν στον κόλπο του Λεπάντο [Ναύπακτο], απέπλευσαν για την Αφρική και λίγο αργότερα επίσης, ολόκληρος ο στόλος πήρε την κατεύθυνση προς τα νότια, με σκοπό, όπως πιστεύεται, να φορτώσει πυρομαχικά και προμήθειες για τα στρατεύματα, που συμμετείχαν στην πολιορκία του Μεσολογγίου. Οι εφημερίδες στις 27 και 28 Φεβρουαρίου εγκωμιάζουν με νέα δόξα τους υπερασπιστές του Μεσολογγίου. Ο Ιμπραήμ Πασάς πραγματοποίησε την προσχεδιασμένη επίθεση στο φρούριο και θα είχε κατορθώσει να το ανέβει, αν οι Έλληνες δεν είχαν προβάλει την πιο γενναία αντίσταση και άμυνα. Από κάθε μέρος χτυπήθηκαν τα τείχη του Μεσολογγίου, αλλά τοποθετήθηκαν τρεις υπόνομοι-λαγούμια με πυρίτιδα από την πλευρά των Ελλήνων, κάτι που είχε ευνοϊκή επίδραση γι' αυτούς, μπροστά στην έφοδο-επίθεση των περίπου 700 Αράβων, οι οποίοι σάστισαν. Εν όψει αυτού του συμβάντος, όλος ο υπόλοιπος στρατός του Ιμπραήμ τράπηκε πλήρως σε φυγή. Στην καλύτερη δυνατή στιγμή, αναμένονται αναλυτικές πληροφορίες για την δράση αυτή.

Ένα Συμβούλιο, που θα αποτελείται από τις κύριες προσωπικότητες των κατοίκων του Μοριά, θα πρέπει σύντομα να συγκεντρωθεί στην πόλη του Άργους, για

να λάβει πιο δραστικά μέτρα, προκειμένου να ξεφύγει η πατρίδα τους από τον επαπειλούμενο κίνδυνο.

Δεν υπάρχει πλέον καμία αμφιβολία ότι η Βόρεια Αμερική βλέπει με συμπονετικό μάτι την άθλια κατάσταση της Ελλάδας και για το λόγο αυτό, επτά πολεμικά πλοία και δύο ατμοκίνητα θα σταλούν απ' αυτήν το συντομότερο δυνατό.

Ο κύριος Piscatori (Πισκατόρι), αναπληρωτής της επιτροπής των φιλελλήνων στο Παρίσι, έφτασε στη Ζάκυνθο και έχει μαζί του 18 αξιωματικούς, 5.000 όπλα και στολές για τους στρατιώτες.

ΚΥΡΙΑΚΗ 2 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1826
№ 14
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ
ΑΓΙΑ ΜΑΥΡΑ 4 ΜΑΡΤΙΟΥ

Για αρκετές ημέρες είχαμε μεγάλη αγωνία για την τύχη του Μεσολογγίου.

Τα νέα που λάβαμε χθες και σήμερα, μας απομακρύνουν από κάθε αβεβαιότητα.

Ο Ιμπραήμ είχε συγκεντρώσει γύρω από εκείνη την περιοχή 15.000 άνδρες μεταξύ των οποίων τακτικά, άτακτα και επίλεκτα στρατεύματα και στα μέσα Φεβρουαρίου⁴⁰⁹ είχε διπλασιάσει τον κανονιοβολισμό, τόσο κατά τη διάρκεια της ημέρας όσο και της νύχτας, για να μειώσει τα μέσα αντίστασης στην περιοχή και στο μεταξύ έκανε όλες τις προετοιμασίες για επίθεση, τώρα που ο καιρός είχε βελτιωθεί σημαντικά. Τρεις ημέρες πριν την επίθεση, τα οθωμανικά πυρά συνέχιζαν με εξαιρετική ζωντάνια, χωρίς όμως οι πολιορκημένοι να δείχνουν το παραμικρό σημάδι ότι θα προχωρήσουν σε κάποια διαπραγματεύση. Επιτέλους δόθηκε γενική επίθεση, αλλά χωρίς κανένα αποτέλεσμα και με μεγάλες απώλειες. Οι επιτιθέμενοι δεν εξεπλάγησαν και πάντα με επικεφαλής Ευρωπαίους αξιωματικούς, επέστρεψαν για δεύτερη φορά, για να επιτεθούν στην περιοχή με μεγάλη τάξη, τάγμα με τάγμα και πάντα με νέα στρατεύματα και με τη μεγαλύτερη μανία. Ο αγώνας ήταν πιο επίμονος αλλά οι πολιορκημένοι απώθησαν τον εχθρό και τη δεύτερη φορά. Τότε ο Ιμπραήμ προώθησε όλα τα στρατεύματα, που κρατούσε η εφεδρεία τους και τα οδήγησε σε μια τρίτη επίθεση, στην οποία οι Άραβες πήγαν με τον ίδιο ενθουσιασμό, αλλά βρήκαν την αντίστοιχη αντίσταση. Και μετά από μια πιο παρατεταμένη μάχη από την προηγούμενη, οι Οθωμανοί αναγκάστηκαν να οπισθοχωρήσουν και να αποσυρθούν στη σύγχυση. Οι Έλληνες τότε έκαναν μια εξόρμηση και καταδίωξαν τους Τούρκους έως στις θέσεις τους, στις πλαγιές του βουνού, σκοτώνοντας τους εχθρούς. Στη συνέχεια υποχώρησαν στο φρούριο, βάζοντας φωτιά σε ό,τι βρήκαν, και σε ό,τι δεν μπορούσαν να κουβαλήσουν μαζί τους, καταστρέφοντας τα όπλα κάποιων πολιορκητικών, που είχαν ρημάξει τόσο πολύ την περιοχή τις προηγούμενες ημέρες. Η απώλεια, που υπέφεραν οι Οθωμανοί σε αυτή την επιχείρηση, ανέρχεται σε περισσότερες χιλιάδες. Οι Έλληνες πρέπει να υπέφεραν κι αυτοί πολύ.

ΤΡΙΤΗ 4 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1826
(Συμπλήρωμα στο № 14)
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ
ΑΓΙΑ ΜΑΥΡΑ 8 ΜΑΡΤΙΟΥ

⁴⁰⁹ Είναι ο μήνας κατά τον οποίο έσφιξε ο κλοιός γύρω από το πολιορκημένο Μεσολόγγι.

Εδώ έχει φτάσει ένας απεσταλμένος, τον οποίο διόρισαν οι Φιλέλληνες για λογαριασμό τους, για την έγκαιρη λήψη των ειδήσεων από το Μεσολόγγι και έφερε την επιβεβαίωση της είδησης, που ήταν ήδη εκεί γνωστή, σχετικά με τις απόπειρες που έκανε ο Ιμπραήμ Πασάς εναντίον εκείνης της περιοχής. Οι αποστολές της Κυβέρνησης έφτασαν λίγο μετά με επίσημα νέα, τα οποία περιμένουμε με πολύ αγωνία και τα οποία συμβαδίζουν με αυτά, που έφερε ο διορισμένος απεσταλμένος. Τώρα γνωρίζουμε επακριβώς αυτό, ότι την Κυριακή 26 Φεβρουαρίου⁴¹⁰ οι Άραβες με επικεφαλής ειδικευμένους αξιωματικούς, επανειλημμένα επιτέθηκαν στο Μεσολόγγι και τρεις φορές αποκρούστηκαν και ότι στο τέλος, αφού οι Έλληνες έκαναν μια επίθεση, μια πολύ άγρια μάχη ακολούθησε μεταξύ αυτών και των Αράβων, αλλά μικρής διάρκειας, γιατί σύντομα αυτοί [οι Άραβες] γύρισαν την πλάτη και τράπηκαν σε φυγή. Μια σημαντική λεία και τρεις χιλιάδες εχθροί, που έμειναν στο πεδίο της μάχης, είναι το αποτέλεσμα αυτής της νίκης. Δεν αναφέρεται σ' αυτές τις αποστολές, ο αριθμός των νεκρών από την πλευρά των Ελλήνων. Μόνο αναφέρεται ότι δεν ήταν μεγάλος σε σχέση με τη σημασία του γεγονότος.

ΖΑΚΥΝΘΟΣ 12 ΜΑΡΤΙΟΥ

Ο Ιμπραήμ Πασάς, βλέποντας το επικίνδυνο εγχείρημά του ανεβαίνοντας στα τείχη του Μεσολογγίου, σκέφτηκε να προσπαθήσει να κυριεύσει το νησάκι του Βασιλαδιού⁴¹¹, που έχει θέα από το κέντρο του τη λιμνοθάλασσα του φρουρίου, πηγή άντλησης άφθονου ψαρέματος για τους πολιορκημένους, που τους χρησιμεύει στην επιβίωση τους. Για τον σκοπό αυτό, κατασκεύασε μερικά επιπλέοντα πολιορκητικά, για να χτυπήσει το εν λόγω νησάκι και να το καταλάβει με επίθεση. Μετά από διάφορες προσπάθειες το νησάκι του Βασιλαδιού καταλήφθηκε στις 9 του τρέχοντος μήνα (ή 26 Φεβρουαρίου). Μεγάλη ήταν η θνητότητα και από τις δύο πλευρές σ' αυτή την αιματηρή δράση. Όλη η φρουρά του Βασιλαδιού, αποτελούμενη από 160 άνδρες, χάθηκε ως εφεδρεία για τρία άτομα, στα οποία διατηρήθηκε η ζωή. Η απώλεια αυτού του βράχου, θα καθορίσει την έκβαση για την περιοχή του Μεσολογγίου.

Ο Κολοκοτρώνης, ο Νικήτας, ο Λόντος, ο Ζαΐμης, ο Σισσίνης και άλλοι συνάδελφοί τους στρατιώτες, επινόησαν το σχέδιο επίθεσης στην Τριπολιτσά, αλλά τα μέτρα που πήραν ήταν τόσο απλά, που οι πρώτοι που σκαρφάλωσαν στους τοίχους σε μια στιγμή, βρέθηκαν κρατούμενοι από τον Γάλλο, πρώην αποστάτη Seve, τώρα, Σουλεϋμάν μπέη. Αυτός έστειλε τους κύριους αρχηγούς της επίθεσης πίσω στο στρατόπεδο των Ελλήνων, με κομμένη τη μύτη και τα αυτιά τους, θέλοντας με τον

⁴¹⁰ Πρόκειται για τη β' περίοδο της δεύτερης μεγαλύτερης και τελευταίας πολιορκίας του Μεσολογγίου (12 Δεκεμβρίου 1825 – 10 Απριλίου 1826) από τις ενωμένες πια δυνάμεις του Κιουταχί και του Ιμπραήμ. Ο Αιγύπτιος πασάς, έχοντας αποτύχει παταγωδώς μέσω των χερσαίων επιθέσεων του να καταλάβει το Μεσολόγγι, περίπου στα μέσα Φεβρουαρίου, αποφάσισε να αποκλείσει τους πολιορκημένους και να τους αναγκάσει να παραδοθούν εξαιτίας της πείνας. Για τον λόγο αυτό στράφηκε εναντίον των τριών νησίδων της λιμνοθάλασσας, ξεκινώντας από το Βασιλάδι, μέσω των οποίων επιτυγχανόταν η τροφοδότηση της περιοχής.

⁴¹¹ Το Βασιλάδι απείχε 3 χλμ. Ν.Δ. του Μεσολογγίου. Αποτελούσε τον συνδετικό κρίκο μεταξύ της πόλης του Μεσολογγίου και των νησίδων του Άη Σώστη, της Τουρλίδας, του Σχοινιά, του Προκοπανιστού, της Θολής και των Σκροφών. Βρισκόταν σε ασφαλή θέση, καθώς δεν ήταν εκτεθειμένο στα εχθρικά πυρά, ενώ σ' αυτό λειτουργούσαν ιχθυοτροφεία που σίτιζαν τους κατοίκους της περιοχής. Οι Τούρκοι το κυριεύσαν εν τέλει στις 26 Φεβρουαρίου, γεγονός που εξασθένησε την άμυνα του Μεσολογγίου και οδήγησε στην τραγική πτώση του, καθώς η κατάληψή του σταμάτησε την τροφοδότηση της περιοχής. Ο Κίτσος Τζαβέλας ανακατέλαβε το Βασιλάδι στις 25 Μαρτίου 1826. Ν. Αθ. Κολόμπας, *Βασιλάδι. Οι Ανδρείοι Υπερασπιστές του*, Αθήνα 2010, σ. 32.

τρόπο αυτό να επισημάνει στον Κολοκοτρώνη, να κάνει καλύτερες ρυθμίσεις και ενέργειες για άλλη μια φορά.

Λέγεται, ότι ο κύριος Stratford Canning στην Ύδρα απάντησε στους Έλληνες βουλευτές, μεταξύ των οποίων ήταν και ο πρίγκιπας Μαυροκορδάτος, ότι οι Έλληνες δεν είναι σε θέση να στηρίξουν τη δική τους, κακώς ονειρεμένη επιχείρηση και γι' αυτό τους συμβούλεψε να αποβάλλουν την άχρηστη αλαζονεία τους. Εν τω μεταξύ, βασιλεύει στην Πελοπόννησο μια τετελεσμένη αναρχία. Το προκαλεί η λεγόμενη κεντρική κυβέρνηση. Με διαμαρτυρία αναβλήθηκαν τα νομοσχέδια της αυτοαποκαλούμενης κυβέρνησης για το δάνειο του Λονδίνου. Υποτίθεται ότι ο Κολοκοτρώνης και το κόμμα του «πουλήθηκαν» στους Τούρκους. Δημοσιεύτηκε ο στρατιωτικός νόμος, αλλά δεν υπάρχει περίπτωση να τεθεί σε εφαρμογή.

ΚΥΡΙΑΚΗ 9 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1826

No 15

ΑΝΑΤΟΛΗ

ΚΕΡΚΥΡΑ 10 ΜΑΡΤΙΟΥ

(Από τα «φύλλα» της Ρώμης)

Επιστολές από την Πρέβεζα διαβεβαιώνουν ότι οι Οθωμανοί διοικητές της εν λόγω περιοχής, έχουν εξαναγκάσει όλες τις οικογένειες να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους, ώστε να στεγάσουν 7.000 Τούρκους στρατιώτες, που τραυματίστηκαν στην τελευταία επίθεση του Μεσολογγίου.

Επιβεβαιώνεται από πρόσφατες ανακοινώσεις ότι ο Έλληνας ναύαρχος Μιαούλης, έχει αποσπάσει μια πολύ πλούσια συνοδεία 25 πλοίων, που στάλθηκαν από τον αντιβασιλέα της Αιγύπτου στην Κωνσταντινούπολη.

Μια νέα αποστολή στήνεται στον Μοριά, αλλά άγνωστο ποια θα είναι η τύχη της. Ημέρες πριν, μία άλλη αποστολή αναχώρησε για το Νεγροπόντε [Χαλκίδα].

Κυκλοφορεί μια φήμη ότι οι Έλληνες με μια ανατροπή κατέλαβαν στη Θεσσαλία και στον Όλυμπο επτά αποθήκες γεμάτες με προμήθειες τροφίμων και πολεμοφοδίων.

ΑΛΛΑ ΣΤΙΣ 11

Από νέα της Πρέβεζας ακούγεται ότι ο Καραϊσκάκης έπεσε ο ίδιος σε ενέδρα με το ελληνικό σώμα του στο Βόλο και το Ρηγάνι. Διέκοψε ωστόσο, τόσο πολύ τις επικοινωνίες με τον οθωμανικό στόλο, καθώς ο Ιμπραήμ δεν μπορεί πλέον να λάβει προμήθειες από την πλευρά της ξηράς.

Νέα από την Ιθάκη, που ελήφθησαν σήμερα, φέρνουν το βέβαιο νέο ότι στις 27 του περασμένου Φεβρουαρίου πέρασε σε εκείνα τα νερά ο αιγυπτιακός στόλος, που στις 11 αναχώρησε από τον Πατραϊκό Κόλπο.

ΚΥΡΙΑΚΗ 16 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1826

No 16

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

Οι επιστολές της Ζακύνθου της 20^{ης} Μαρτίου και εκείνες της Κεφαλονιάς της 17^{ης} επιβεβαιώνουν όσα ειπώθηκαν στις προηγούμενες σελίδες σχετικά με τις πρώτες ανεπιτυχείς προσπάθειες του Ιμπραήμ να κυριεύσει το φρούριο του Μεσολογγίου και ότι στάθηκε τυχερός ο αιγυπτιακός στρατός, όταν στράφηκε εναντίον των οχυρών, που βρίσκονταν κοντά στην πολιορκημένη περιοχή, που όπως ειπώθηκε, έπεσε στην κυριότητα των Οθωμανών. Το τελευταίο ευνοούσε τον Ιμπραήμ και για το

Μεσολόγγι ήταν μοιραίο εγχείρημα. Ο Καπουδάν Πασάς δεν απέπλευσε για την Κωνσταντινούπολη, όπως είχε αποκαλυφθεί αρχικά, αλλά πήγε στο Ναβαρίνο για να πάρει πολλά επίπεδα σκάφη και άλλα μικρά σκάφη με τα οποία θα μπορούσε ιδιαίτερα να προσεγγίσει το νησάκι του Βασιλαδιού. Η κατάληψη αυτού του φρουρίου, στοίχισε σε πολλούς Τούρκους, επειδή αυτό περιβάλλεται από χαμηλό έδαφος, και οι Οθωμανοί έπρεπε να μουν στο νερό μέχρι τη μέση του σώματός τους, για να το κυριεύσουν, παλεύοντας συγχρόνως εναντίον μιας χούφτας Ελλήνων, οι οποίοι γνωρίζοντας ότι δεν υπήρχε δυνατότητα διαφυγής, χάθηκαν όλοι κάνοντάς τους να πληρώσουν ακριβά τη ζωή τους.

Δεν έχουμε άλλα νέα για το Μεσολόγγι. Οι Έλληνες ελπίζουν ότι η ομάδα τους μπορεί να φτάσει εγκαίρως από την Ύδρα, για να τους βοηθήσει, αλλά και όταν τα ελληνικά πλοία επιστρέψουν σε εκείνα τα νερά, θα παραμείνει αδύνατο να έχουν επικοινωνία με την περιοχή, τώρα που οι πιο σημαντικές θέσεις έχουν περιέλθει στην εξουσία των Τούρκων και που η θάλασσα είναι τριγύρω γεμάτη οθωμανικά πολεμικά πλοία.

Η περιοχή πλέον δεν έχει επικοινωνία με το εξωτερικό από την πλευρά του Πεταλά, αλλά και από αυτήν την πλευρά έπρεπε σε σύντομο χρονικό διάστημα να σταματήσουν τις κινήσεις, που έκαναν τα στρατεύματα των Οθωμανών.

ΚΕΡΚΥΡΑ 20 ΜΑΡΤΙΟΥ

Ο Καπουδάν Μπέης (αντιναύαρχος) ανακλήθηκε στην Κωνσταντινούπολη, και όχι ο Καπουδάν Πασάς [αρχιναύαρχος], όπως είχε ανακοινωθεί από κάποιους.

Ειδήσεις που έφτασαν στο σημείο αυτό από την Αγία Μαύρα [Λευκάδα] ανέφεραν ότι το απόγευμα της 15^{ης} του τρέχοντος μήνα, έγινε αισθητός ένας πολύ έντονος κανονιοβολισμός, που πιστεύεται ότι προερχόταν από το Μεσολόγγι.

Από τη Μάλτα πληροφορούμαστε ότι ο Άγγλος άρχοντας Bathurst, ο οποίος είχε τεθεί στη διάθεση του κ. Stratford Canning, Βρετανού πρέσβη στην Κωνσταντινούπολη, επιβιβάστηκε στο σκάφος «Revenge», για να μεταβεί στην κατοικία του. Επέστρεψε στη Μάλτα με ενδιαφέρουσες αποστολές προς το ναυαρχείο, με την ενημέρωση ότι, αφού ήταν ο πρεσβευτής που τον υποδέχτηκε στην πρωτεύουσα αυτή, επομένως διέμενε με το προαναφερθέν σκάφος στη Σμύρνη.

Είναι επίσης γνωστό ότι οι θαλάσσιες δυνάμεις, που η Αγγλία έχει στη Μεσόγειο, έχουν αυξηθεί πολύ και ότι το μεγαλύτερο μέρος από αυτές βρίσκεται στα Δαρδανέλια. Ο Αντιναύαρχος Enry Reale (Ενρι Ρεάλε) πήγε στη Νάπολη [Ναύπλιο], για μια σύντομη διαμονή.

ΤΡΙΤΗ 18 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1826

(Συμπλήρωμα στο Νο 16)

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ 2 ΜΑΡΤΙΟΥ

(Απόσπασμα Επιστολής)

«Ο εχθρός προετοιμάζει τα πάντα για μια νέα επίθεση. Έχει επαναφέρει τα πολιορκητικά του (μπαταριές), ενισχύοντάς τα με νέα κανόνια. Έχουμε εξαντληθεί από την πείνα και την κούραση και το πολύ 3.000 άντρες βρίσκονται σε κατάσταση υπεράσπισής μας. Σε μερικές ημέρες, ίσως να μην υπάρχουμε πια. Συχνά βλέπουμε αγγλικά και γαλλικά πλοία να περνούν. Γνωρίζουμε ότι βρίσκονται 6.000 στρατιώτες στα νησιά, αλλά κανένας δεν κινείται για τη δική μας διάσωση. Θα πεθάνουμε, λοιπόν,

από την πείνα ή θα σκοτωθούμε από τον εχθρό και αυτή θα είναι η μοίρα των συζύγων μας, των παιδιών μας, των πατέρων μας, όταν δεν είμαστε πια εκεί».

Στο «Ημερολόγιο» της Ρώμης διάβασα το παρακάτω άρθρο:
Ζάκυνθος 20 Μαρτίου. Μετά την κατάληψη του Βασιλαδιού, οι Αιγύπτιοι έκαναν νέα επίθεση στο Μεσολόγγι, η οποία ήταν πιο μοιραία για αυτούς από τις προηγούμενες. Οι πολιορκημένοι αμύνθηκαν γενναία, χωρίς να ελπίζουν ότι θα τους χάριζαν τη ζωή. Αν φτάσει ο ελληνικός στόλος σε λίγες ημέρες, το Μεσολόγγι θα σωθεί και το Βασιλάδι αμέσως στη συνέχεια.

Π. Σ. Αυτή τη στιγμή, έφτασε η είδηση της άφιξης του ελληνικού στόλου μπροστά στο Μεσολόγγι. Αποτελείται από 60 πλοία.

Σύντομα θα συμβούν μεγάλα γεγονότα.

Το «La Stella» στις 11 Απριλίου, περιέχει το ακόλουθο άρθρο:
«Λάβαμε από την Κέρκυρα τις ειδήσεις της 24^{ης} Μαρτίου. Είναι πολύ λυπηρές. Το Μεσολόγγι υπέκυψε μετά από δέκα και μισό μήνες πολιορκητικών επιχειρήσεων. Στις 8 Μαρτίου τα στρατεύματα του Ιμπραήμ πραγματοποίησαν την τελική επίθεση. Αγνοούμε ακόμα τη μοίρα της φρουράς του Μεσολογγίου και είναι προφανές ότι τα κεφάλια των 10.000 γυναικών, παιδιών και ηλικιωμένων έχουν πέσει αυτή τη στιγμή, που συντάσσουμε αυτή την επιστολή. Όσο για τους στρατιώτες, που δεν είχαν μείνει πάνω από 400 ικανοί να υποστηρίξουν το βάρος ενός τουφεκιού, δεν είχαν αφήσει ίχνη ζωής εδώ και τρεις εβδομάδες.

Ποια κραυγή πόνου κρύβεται πίσω από τέτοιες ειδήσεις σε όλη την χριστιανοσύνη; Τι συνέπειες θα έχει αυτό το μοιραίο γεγονός; Η Ελλάδα έχασε ένα από τα προπύργιά της, αλλά άλλα εξακολουθούν να παραμένουν, όπως της Νάπολης της Ρωμανίας [Ναύπλιο], η ακρόπολη της Κορίνθου, εκείνη της Αθήνας, της Νάπολης της Μαλβασίας [Μονεμβασία], τα βουνά της Μάνης, τα πολεμικά νησιά της Ύδρας και των Σπετσών, το εκστρατευτικό σώμα του Fabvier, τα καράβια του Μιαούλη και του Κανάρη, όλα αυτά, δεν έχουν ακόμα περιέλθει σε απελπισία.

Αν κάθε σημείο της Ελλάδας, αντιστέκεται τόσο σθεναρά όσο το Μεσολόγγι, τότε ο Ιμπραήμ θα έχει να κάνει ακόμα πολλά».

Η ίδια εφημερίδα στον επόμενο αριθμό της στις 12, περιέχει τα παρακάτω:

«Εδώ είναι οι θλιβερές λεπτομέρειες της κατάληψης του Μεσολογγίου, του οποίου η άμυνα ήταν τόσο αξιόλογη όσο αυτή της Σαραγόσα. Το ίδιο συναίσθημα, εμπύχωσε τους υπερασπιστές αυτών των δύο πόλεων. Οι Έλληνες και οι Ισπανοί, υπερασπίστηκαν τη θρησκεία τους και τη δική τους χώρα⁴¹². Οι ένδοξοι υπερασπιστές του Μεσολογγίου έζησαν!»

Μειώθηκαν σε 1.400 άνδρες, οι οποίοι είδαν, μέχρι τις 17 Φεβρουαρίου, να σχηματίζεται η «καταιγίδα», που επρόκειτο να τους πλήξει. Οι Αιγύπτιοι, κατευθυνόμενοι από Ευρωπαίους, ανάμεσα στους οποίους άχαρα και Γάλλοι, είχαν ολοκληρώσει τότε την κατασκευή των αντηρίδων από τις οποίες έπρεπε να περάσουν

⁴¹² Πρόκειται για τις δύο αιματηρές και επίμονες πολιορκίες από το γαλλικό στρατό του Ναπολέοντα της πόλης Σαραγόσα της Ισπανίας κατά τη διάρκεια του πολέμου της Ιβηρικής Χερσονήσου. Στην α' πολιορκία, το καλοκαίρι του 1808, ο γαλλικός στρατός αναχαιτίστηκε τελικά από τους πολιορκημένους, μετά από ιδιαίτερα σθεναρή αντίσταση. Στα τέλη Δεκεμβρίου του 1808 η Σαραγόσα αντιμετώπισε μια δεύτερη μεγαλύτερη σε διάρκεια πολιορκία, πριν την τελική πτώση της στους Γάλλους το 1809. Οι πολιορκημένοι Ισπανοί επέδειξαν την ίδια γενναιότητα, θάρρος και αυταπάρνηση, μ' αυτή που επέδειξαν οι πολιορκημένοι Έλληνες του Μεσολογγίου μερικά χρόνια αργότερα. Για περισσότερα βλ. *Πρώτη και Δεύτερη Πολιορκία της Σαραγόσα*, Βικιπαίδεια (wikipedia.org), 27/07/2022.

λοξά χαμηλά, για να επιτεθούν στο Μεσολόγγι από την πλευρά της Μαύρης Αλυκής, σημείο στο οποίο δεν υπήρχαν οχυρώσεις λόγω των λιμνοθαλασσών, που υπερασπίζονταν την πόλη από εκείνη την πλευρά. Στις 18, οι βάρβαροι επιχείρησαν τη διέλευση και ο τουρκικός στόλος εμφανίστηκε ξανά στα γύρω νερά του Προκοπανιστού, που βρισκόταν κοντά στην είσοδο του κόλπου του Μεσολογγίου. Πρέπει να αναμενόταν μια βίαιη επίθεση. Από εκείνη την ημέρα, κάθε άτομο προετοιμαζόταν για τον θάνατο και τις ημέρες 19 έως 21 Φεβρουαρίου, όλοι οι χριστιανοί γιόρταζαν την ύστατη στιγμή της κηδείας τους. Ο επίσκοπος Τζουζέπε⁴¹³, τούς τέλεσε τα μυστήρια, και αφού απήγγειλε το αξίωμα του κάθε νεκρού, πήγαινε ο καθένας στον τόπο που του είχε οριστεί.

Από τις 22 έως τις 25 όλα ήταν ήρεμα στο στρατόπεδο του Ιμπραήμ και ο εχθρός άρχισε τη νύχτα να σταθεροποιεί τις αντηρίδες του. Δυο ώρες μετά την ανατολή του ηλίου, οι Ευρωπαίοι μηχανικοί είχαν έρθει, για να προχωρήσουν έως και εκατό βήματα από την πόλη και με ουρλιαχτά ανήγγειλαν την επίθεση. Το κανόνι των χριστιανών άρχισε να πυροβολεί ξανά στις έντεκα το πρωί, έχοντας γκρεμίσει δύο αντηρίδες (δοκάρια), οι βάρβαροι αποσύρθηκαν άτακτα. Αλαλαγμοί, κραυγές χαράς, ανήγγειλαν τον θρίαμβο του Σταυρού στους κατοίκους του Μεσολογγίου.

Στις 28 Φεβρουαρίου, ο Ιμπραήμ Πασάς, έχοντας συγκεντρώσει όλες του τις δυνάμεις, πραγματοποίησε μια δεύτερη επίθεση, αλλά χωρίς επιτυχία. Στις 2 Μαρτίου, σε μια τρίτη επίθεση οι βάρβαροι πέτυχαν να καταλάβουν την κορυφή του αναχώματος και από εκείνη τη στιγμή στα δοκάρια, έχοντας συγκεντρωθεί σε εκείνο το σημείο που ήταν τόσο οχυρωμένο, η απώλεια χριστιανών, από τους οποίους δεν υπήρχαν πια παρά μόνο 427 άνδρες ικανοί να πολεμήσουν, θεωρήθηκε εκ νέου ως αναπόφευκτη. Ωστόσο, κανένας δεν σκέφτηκε να παραδοθεί και κανένα στόμα δεν πρόφερε τη λέξη της συνθηκολόγησης, ο καθένας φαινόταν απασχολημένος μόνο με το να διατηρεί μέχρι εκείνη την ώρα την πολύτιμη ζωή του. Τελικά στις 8 Μαρτίου (20 Μαρτίου, νέο ημερολόγιο) είχε διπλασιαστεί ο αριθμός των νεκρών, γεγονός που προμήνυε την υπέρτατη ώρα των χριστιανών. Στις δέκα η ώρα οι Τούρκοι είχαν τεμαχίσει το Μεσολόγγι, ο επίσκοπος Τζουζέπε [Ιωσήφ Ρωγών] είχε βασανιστεί και καεί σε φωτιά, όλοι οι άνδρες και ένα πλήθος γυναικών είχαν μαχαιρωθεί, και πνιγμένα αγόρια σωριάστηκαν στις λιμνοθάλασσες.

ΚΥΡΙΑΚΗ 23 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1826

No 17

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Απόσπασμα από τα «Ελληνικά Χρονικά» του Μεσολογγίου, από 18 Ιανουαρίου έως 15 Φεβρουαρίου 1826

⁴¹³ Πρόκειται για τον επίσκοπο Ρωγών Ιωσήφ (1776-1826) ο οποίος ως πρόεδρος τότε του συμβουλίου της 6^{ης} Απριλίου 1826 αποφάσισε την Έξοδο των πολιορκημένων, όταν αυτό περικυκλώθηκε από τις τουρκο-αιγυπτιακές δυνάμεις των Κιουταχή και Ιμπραήμ, μην αφήνοντας πλέον καμία ελπίδα διαφυγής και σωτηρίας. Είναι χαρακτηριστικό ότι πριν από την ηρωική Έξοδο ο ίδιος λειτούργησε στον ναό του Αγίου Σπυρίδωνα, ευλογώντας τους αγωνιστές, οι οποίοι μετέλαβαν των Αχράντων Μυστηρίων. Το βράδυ της Εξόδου μαζί με τον αρχιμανδρίτη Γεράσιμο Ζαλογγίτη και κάποιους τραυματίες, ηλικιωμένους και ανήμπορους, αφού κλείστηκαν στην μπαρουταποθήκη μέσα στην πόλη, έβαλε φωτιά και τινάχθηκαν στον αέρα. Οι Τούρκο-αιγύπτιοι στρατιώτες τον βρήκαν τραυματισμένο και τον βασάνισαν μέχρι τέλους, κρεμώντας τον μπροστά από τα χαλάσματα του Ανεμόμυλου. Βλ. επίσης Κ. Π. Πετρόπουλος, *Σκηές εθνικού μεγαλείου. Από τις πολιορκίες και την Έξοδο του Μεσολογγίου*, Μεσολόγγι 2003, σ. 137.

18 Ιανουαρίου. Βλέπουμε από την κορυφή των επάλξεών μας το στρατόπεδο του Ρεσίτ Πασά [Κιουταχή] και των Ασιατών, το οποίο καταλαμβάνεται εξ ολοκλήρου από τους Γάλλο-Αιγύπτιους. Η ημέρα πέρασε χωρίς καμία επιχείρηση και δεν μπορούμε να προβλέψουμε ποια είναι τα σχέδια του εχθρού.

19 Ιανουαρίου. Τα πολιορκητικά μας πυροβολούν τον εχθρό, που παρακολουθεί τη σιωπή. Δεν παρατηρούμε κανένα τουρκικό σκάφος στη θάλασσα. Ο στόλος τους αποσύρθηκε στην Πάτρα.

20 Ιανουαρίου. Οι Γάλλο-Αιγύπτιοι κατασκεύασαν εναντίον μας ένα πολιορκητικό δέκα όλμων, ένα δεύτερο με 20 κανόνια και ένα τρίτο από πέντε οβίδες, που προκαλούν φωτιά. Όλη την ημέρα μέχρι τη δύση του ηλίου, εναντίον μας, η πολιορκία δεν έχει σταματήσει. Χάσαμε τον χειρουργό Βασίλη και τρεις αξιωματικούς.

21 Ιανουαρίου. Κάναμε μια εξόρμηση κατά την οποία προέκυψαν αρκετοί τραυματίες και ένας μεγάλος αριθμός Γάλλο-αιγυπτίων σκοτώθηκε ή τέθηκε εκτός μάχης. Ο βοριάς εμπόδισε τον εχθρικό στόλο να παραμείνει στη θάλασσα. Η ομάδα από την Ύδρα και τα Ψαρά είναι αγκυροβολημένη στους όρμους.

22 Ιανουαρίου. Οι Γάλλο-Αιγύπτιοι ξεκίνησαν το μεσημέρι μία φοβερή πολιορκία, που μας στερεί πολλούς δικούς μας. "Αυτά είναι τα αποτελέσματα της φιλανθρωπίας της Γαλλίας! Αχάριστη Ελλάδα...!"

23 Ιανουαρίου. Βλέπουμε τη φωτιά που κατατρώει το στρατόπεδο του Ρεσίτ Πασά [Κιουταχή]. Το μεσημέρι ο εχθρός ξανάρχισε να πυροβολεί. Εμείς κατά τη διάρκεια της ημέρας, είχαμε μικρές απώλειες.

Το βράδυ λάβαμε αποστολές από τη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο], οι οποίες μας ανακοίνωσαν την επικείμενη άφιξη κάποιας βοήθειας. Δόξα τω Θεώ! Η Κυβέρνησή μας, μάς θυμήθηκε, έστω και αργά. Κατά τη διάρκεια της νύχτας, οι Γάλλο-αιγύπτιοι, προχώρησαν μέχρι το τέλος του λάκκου. Ακολούθως ρίχτηκαν δύο βόμβες, η φρουρά μας όρμησε από εκείνη την πλευρά και ο εχθρός τραβήχτηκε πίσω με μεγάλη απώλεια.

24 Ιανουαρίου. Με την ανατολή αναγνωρίζουμε την ομάδα του γενναίου ναυάρχου μας Μιαούλη. Ο εχθρός διπλασιάζει τα πυρά του. Πριν από τη δύση του ηλίου είδαμε 22 ελληνικά πλοία να «παλεύουν» ενάντια στον βορειοανατολικό άνεμο, για να πλησιάσουν το λιμάνι μας.

25 Ιανουαρίου. Πέντε τουρκικές φρεγάτες ξεκινούν με ούριο άνεμο εναντίον του ναυάρχου Μιαούλη. Συνοδεύονται από δύο μπρίκια. Η συγκεκριμένη ομάδα, πραγματοποιεί ελιγμούς στη γραμμή, σαν ένα είδος δοκιμής, καθώς ήδη γνωρίζουμε, ότι αποτελείται από ξένους αξιωματικούς και πληρώματα. Είναι η απόρροια μίας σύμβασης θάρρους, της οποίας τα ναυλωμένα πληρώματα μεταφοράς επιβατών από τον Πασά της Αιγύπτου, πρέπει μόνα τους να υπηρετούν τα πολεμικά πλοία, όταν δεν υποχρεούνται να μεταφέρουν πολεμοφόδια και προμήθειες τροφίμων. Ο ναύαρχός μας αναγκάστηκε να επιστρέψει στην παραλία των Σκροφών (Scrofi)⁴¹⁴.

26 Ιανουαρίου. Ο βορειοανατολικός άνεμος βασιλεύει. Οι Γάλλο-Αιγύπτιοι κανονιέρηδες, αντί να μας ρίχνουν βόμβες, που σκοτώνουν μόνο γυναικόπαιδα, αυτή τη στιγμή ξεσηκώνουν τα περιχαράκωμά μας, για να τα διαρρήξουν. Στις δύο τα ξημερώματα νέα φωτιά ξέσπασε στο στρατόπεδο των βαρβάρων.

30 Ιανουαρίου. Νέα φωτιά ξέσπασε στον καταυλισμό των Γάλλο-Αιγυπτίων. Οι στρατιώτες απαιτούν να οδηγηθούν κάτω από την ουδέτερη ζώνη.

4 Φεβρουαρίου. Στο ξεκίνημα της ημέρας είδαμε να παρελαύνουν αρκετά συντάγματα Γάλλο-αιγυπτίων, που πήγαιναν να πάρουν θέση στο μέρος του

⁴¹⁴ Οι Σκρόφες ή Παλιοπόταμος είναι σύνολο από μικρές παραλίες και κολπίσκους στο νοτιοδυτικό τμήμα του νομού Αιτωλοακαρνανίας.

Ιπποχωρίου. Μια αγγλική κορβέτα και ένα μπρίκι αγκυροβόλησαν στην παραλία μας. Υποχωρούν τα πυρά του εχθρού. Ο Άγγλος καπετάνιος Ambot, μας έστειλε μια υπόδειξη στο όνομα του Καπουδάν Πασά. Ποτέ δεν θα πιστεύαμε ότι ένας Άγγλος ήταν επικεφαλής μιας τέτοιας επιτροπής.

Ο καπετάνιος έφυγε με την άρνησή μας και μπορούσε να γίνει μάρτυρας της δόξας του ναυάρχου μας Μιαούλη και του υπονάρχου του, Σαχτούρη. Η ομάδα τους συγκροτήθηκε από 23 πολεμικά πλοία, εκ των οποίων τα 4 ήταν από τα Ψαρά με τον ήρωα Κανάρη να κυβερνά ένα πολιορκητικό σκάφος. Έτρεψαν σε φυγή ολόκληρο τον τουρκικό στόλο με δεκαοκτώ πυρπολικά. Η ομάδα μας έφτασε νικήτρια. Εδώ είναι η αναφορά του Ναυάρχου:

«Η ελληνική αποστολή αποτελούμενη από 20 μπρίκια από την Ύδρα, 3 από τις Σπέτσες, 4 από τα Ψαρά, συνολικά 27 πλοία ξεκίνησε από τις Σκρόφες (νησίδα της λιμνοθάλασσας), για να έρθει να συναντήσει τον εχθρικό στόλο. Τα πυρά ξεκίνησαν από το σκάφος του καπετάνιου Γεωργίου Πολίτη⁴¹⁵ από την Ύδρα, ο οποίος με το πολιορκητικό του σκάφος πλησίασε τον εχθρό πυρπολώντας μια τουρκική κορβέτα, υπό τη διοίκηση του Mustafâ Sismeley (Μουσταφά Σισμελέν), η οποία τυλίχτηκε στις φλόγες και ανατινάχτηκε μαζί με 30 άτομα πλήρωμα. 30 χριστιανοί σκλάβοι, που επέβαιναν στο πλοίο, σώθηκαν. Σε μια τέτοια έκβαση ο εχθρός ταραχτήκε και ο Τοπάλ Πασάς πήγε να καταφύγει στο Κρυονέρι. Έξαλλος με την ήττα του αποφάσισε με κάθε τίμημα να θυσιάσει πλοία, για να επιτεθούν στον Μιαούλη και να τον συλλάβουν. Κατά συνέπεια, παρήγγειλε σε 60 κανονιοφόρες βάρκες και 16 πολιορκητικές, που είχαν συλλεχθεί, για να προχωρήσουν εναντίον του πλοίου του ναυάρχου μας, υποσχόμενος σε κάθε καπετάνιο ένα ποσό 1.200 πιάστρων, για όποιον συλλάβει τον Μιαούλη. Στο πλησίασμά τους ο Μιαούλης, έχοντας οπλίσει πολλά σκάφη, τα έστειλε να συναντήσουν τον εχθρό. Πηγαίνοντας κωπηλατώντας, και έχοντας επιβιβαστεί σε δύο πολιορκητικές βάρκες που προπορεύονταν, τις κυρίευσε χωρίς να τολμήσουν τίποτα, αφού οι Τούρκοι ρίχτηκαν στη θάλασσα, από τη στιγμή που βρέθηκαν εντός εμβέλειας τουφεκιού. Τα άλλα πλοία τράπηκαν σε φυγή».

Το υπόλοιπο της ημέρας, πέρασε ήρεμα. Δεν σημειώθηκε καμία περαιτέρω δράση. Κατά τη διάρκεια της μάχης, μια εχθρική φρεγάτα, η οποία επιθυμούσε να προσεγγίσει το φρούριο του Βασιλαδιού, κόλλησε στα ρηχά χωρίς ωστόσο, να ανατραπεί. Μερικές από τις δικές μας βάρκες θέλησαν να την πλησιάσουν. Τις υποδέχτηκε όμως ένας πυροβολισμός τόσο ζωηρός, που πιστεύουμε ότι υπήρχαν τουλάχιστον 600 με 700 άνδρες τακτικού στρατεύματος στο σκάφος. Ένα άλλο μπρίκι, κόλλησε σε μικρή απόσταση, εγκαταλείφθηκε από τους Τούρκους και του έβαλαν φωτιά.

5 Φεβρουαρίου. Ο εχθρός αναθεωρεί σήμερα τα στρατεύματά του. Οι Γάλλοι βαδίζουν ως συνήθως προς την εμπροσθοφυλακή: πάνε στην πλευρά του πύργου του Σαλίνε (Saline). Τους φωνάζουμε: *«Αποστάτες, δεν είναι εδώ το Μεσολόγγι, γυρίστε από την άλλη»*. Μετά από μια σύντομη βολή οι εχθροί υποχωρούν.

7 Φεβρουαρίου. Οι εφημερίδες που κυκλοφορούν, ανακοινώνουν τη δυσχέρειά μας, αλλά το κουράγιο και η ελπίδα, μας στηρίζουν.

8 Φεβρουαρίου. Η ομάδα του Μιαούλη πλέει μακριά από τις παραλίες μας. Στις εννέα το βράδυ, ένα πολιορκητικό σκάφος υπό τη διοίκηση του Κανάρη, επιτέθηκε στην τουρκική φρεγάτα, η οποία είχε καταφέρει να απεμπλακεί από τη λάσπη. Έριξε μέσα

⁴¹⁵ Υδραίος ναυτικός και καπετάνιος. Πήρε μέρος σε πολλές ναυμαχίες κατά τη διάρκεια της Ελληνικής Επανάστασης, όπως στη Ναυμαχία του Γέροντα, πυρπολώντας μια εχθρική κορβέτα. Το 1825 μαζί με άλλους πυρπολητές κατέστρεψε τα εχθρικά πλοία στη Μεθώνη, ενώ το 1826 στο Μεσολόγγι πυρπόλησε άλλη μια εχθρική κορβέτα.

εύφλεκτα υλικά και η φωτιά έφτασε σ' αυτήν με τόση ταχύτητα, που στις 10 το βράδυ ανατινάχθηκε με ένα φρικτό κρότο. Όσοι το είδαν σήμερα το πρωί, αναφέρουν ότι η ταραχή ήταν τόσο δυνατή, που αυτή έσπασε σε τέσσερα κομμάτια. Όλοι οι Τούρκοι, που επέβαιναν στο πλοίο τιμωρήθηκαν.

12 Φεβρουαρίου. Δώδεκα τουρκικά πλοία εμφανίστηκαν εκ νέου στα νερά μας.

13 Φεβρουαρίου. Κανονιοβολισμοί και βομβαρδισμοί. Ο εχθρός μετέφερε ένα μέρος από το στρατόπεδό του ανατολικά της πόλης μας. Ένα γαλλο-αιγυπτιακό σώμα ιππικού και πεζικού εμφανίστηκε, θέλοντας να μας επιτεθεί από εκείνη την πλευρά. Το πεζικό μπήκε στη θάλασσα, αλλά έπρεπε να επιστρέψει. Φαίνεται ότι η πρόθεση του εχθρού ήταν να επιτεθεί από εκείνη την πλευρά και ήταν πιθανότατα αυτός ο λόγος που κατασκεύαζε αντηρίδες. Κατά τη διάρκεια της πολιορκίας, η οποία έλαβε χώρα υπό τη διοίκηση του Ρεσίτ Πασά [Κιουταχή], του Τούρκου στρατηγού, ο οποίος είχε επιστρατεύσει εναντίον μας 100.000 βόμβες, που είχαν σταλεί από την Κωνσταντινούπολη, εμείς από τη δική μας πλευρά χάσαμε 1.500 από τα αδέρφια μας.

15 Φεβρουαρίου. Ο στρατός του Ιμπραήμ, που επιτίθεται αυτή τη στιγμή, αποτελείται από τακτικά στρατεύματα και κανονιέρηδες 8.600 ανδρών υπό τη διοίκηση των Γάλλων. Άτακτα στρατεύματα προέκυψαν από την Κρήτη, τη Μεθώνη, τη Λαχάλα, 2.400 Αλβανοί από διαφορετικές χώρες, 2.200 Μαμελούκοι, 1.200 Κοζάκοι του Τοπάλ, 500 γιατροί, βοηθοί, νοσηλευτές, 350 διοικητικοί υπάλληλοι. Συνολικά 15.250. Και τα στρατεύματα που άφησε ο Ρεσίτ Πασάς [Κιουταχής], 10.000. Συνολικά 25.250.

Τέτοιοι είναι οι εχθροί μας, εναντίον των οποίων έχουμε αποδυναμώσει μόνο τα όπλα, τα οποία μας επιφέρουν πληγές, αλλά είναι γεμάτες οι καρδιές μας από ελπίδα, η οποία αυτή μόνο μας στηρίζει ενάντια σε τόσους βαρβάρους.

ZAKYNΘΟΣ 23 ΜΑΡΤΙΟΥ (Από το «Ημερολόγιο» της Ρώμης)

Είμαστε βέβαιοι ότι ο Άγγλος Ύπατος Αρμοστής, εδώ και ημέρες με τη φρεγάτα «Naiade» πήγε στο Μεσολόγγι, για να διαπραγματευτεί στο όνομα της κυβέρνησής του, την αναστολή των εχθροπραξιών για τρεις μήνες μεταξύ των Τούρκων και των Ελλήνων. Ο Ιμπραήμ Πασάς απέρριψε κάθε πρόταση που έτεινε να ευνοήσει τους Έλληνες και μετά από λίγο, προέβη σε όλες εκείνες τις ενέργειες, προκειμένου να επιτεθεί εκ νέου σε εκείνη την περιοχή. (Βλέπε Συμπλήρωμα της εφημερίδας του Ticino No 16).

Η κατάσταση εκείνης της περιοχής είναι πολύ τραγική. Σε αυτή είναι αυστηρά αποκλεισμένοι δεκατρείς χιλιάδες άνθρωποι, που δεν είχαν περισσότερες παροχές τροφίμων από εννέα ημέρες. Σχεδόν σε όλη την πόλη τα πολιορκητικά και οι οχυρώσεις ήταν ελάχιστα.

Τα νέα του Καλάμου αναφέρουν ότι σε αυτόν τον βράχο βρίσκονται 30.000 Έλληνες πρόσφυγες, ο μεγαλύτερος αριθμός των οποίων είναι γυμνοί και εξαντλημένοι από την πείνα. Η φιλανθρωπία της αγγλικής Κυβέρνησης χορήγησε καθημερινή επιδότηση στους πιο άπορους.

Εάν είναι απαραίτητο να πιστέψουμε τις επιστολές από την Τεργέστη, με ημερομηνία 3 αυτού του Απριλίου, το Μεσολόγγι θα είχε συνθηκολογήσει.

Η εφημερίδα «Didattimenti» της 14^{ης} Απριλίου εκφράζεται ως εξής:
«Είμαστε τυχεροί που μπορούμε ακόμα να ελπίζουμε ότι το Μεσολόγγι είναι στα χέρια των Ελλήνων και ότι η φρουρά της, θα παραμείνει πιθανότατα εκεί μέχρι αρκετό καιρό, ώσπου οι Έλληνες στρατηγοί θα μπορέσουν να παράσχουν βοήθεια».

Η ελληνική αποστολή έβαλε πλώρη και έφτασε στα νερά της Αιτωλίας. Λέγεται ότι οι Έλληνες έχουν καταλάβει το οχυρό του Βασιλαδιού ή μάλλον ότι αυτό καταστράφηκε ολοσχερώς από το φορτωμένο με σκόνη (μπαρούτι), σκάφος του Κανάρη, που ναυάγησε κάτω από τις επάλλξεις του.

Αυτές οι ιστορίες κυκλοφόρησαν στο Λιβόρνο στις 2 Απριλίου και δεν θα αργούσαμε να μάθουμε ότι εκείνο έπεσε. Σε κάθε περίπτωση το Μεσολόγγι βαστούσε ακόμα στις 20 Μαρτίου, όταν έγινε λόγος για τις σφαγές που ακολούθησαν την κατάληψή του. Δεν ισχύει ότι στον Πόρο, νησί κοντά στο Αιτωλικό, οι χριστιανοί σφαγιάστηκαν και οι ιερείς κήκαν αργά και βασανιστικά σε φωτιά. Απαραίτητη είναι και η αναφορά στην επίθεση του Αιτωλικού και στην παράκαμψη των αντηρίδων, που κατασκεύασαν οι μηχανικοί του Ιμπραήμ Πασά.

ΚΥΡΙΑΚΗ 30 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1826

No 18

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΚΕΡΚΥΡΑ 28 ΜΑΡΤΙΟΥ

Κυκλοφορεί φήμη ότι ο Έλληνας στρατηγός Γκούρας, περνώντας απροσπέλαστα μέρη, έφτασε ξαφνικά κάτω από το τείχη του Μεσολογγίου, με ένα σώμα 1.500 ανδρών, με τους οποίους νίκησε τον τουρκικό-αιγυπτιακό στρατό, τραυμάτισε τον Ιμπραήμ Πασά και κατέλαβε τον νησάκι του Βασιλαδιού. Κάποια σπουδαία πράξη συνέβη οπωσδήποτε, γιατί το Μεσολόγγι βρέθηκε σε τόσο αξιοθρήνητη κατάσταση, που εκείνη την εποχή, είτε έπεσε στα χέρια των Αιγυπτίων, είτε οι Αιγύπτιοι ηττήθηκαν. Αυτή η είδηση, που προέρχεται από ναυτικούς, χρειάζεται πλήρη επιβεβαίωση.

Τα τελευταία νέα, που λάβαμε, επιβεβαιώνουν αυτό που ειπώθηκε στο τελευταίο φύλλο. Το Μεσολόγγι ήταν και πάλι σε κατάσταση αντίστασης στα οθωμανικά όπλα. Στην αναφορά των πληροφοριών που ακολουθούν όμως, πρέπει και πάλι να προαναφέρουμε ότι δεν σκοπεύουμε να τις δώσουμε ως αυθεντικές, αφού πολύ συχνά έχει τύχει να εξαπατηθούμε από ανακριβείς αναφορές για τα γεγονότα στην Ελλάδα.

ΚΕΡΚΥΡΑ 31 ΜΑΡΤΙΟΥ 1826

Μετά την ανεπιτυχή επίθεση στις 15 του μήνα, που δόθηκε από τον Ιμπραήμ στο φρούριο του Μεσολογγίου, επιχειρήθηκε νέα, την επόμενη της 18^{ης} του τρέχοντος μήνα. Τρεις χιλιάδες Αιγύπτιοι έφτασαν με περίπου 200 λόγχες, επιτέθηκαν στην περιοχή, ταυτόχρονα με το μεγαλύτερο αριθμό στρατευμάτων, μερικά εξίσου αιγυπτιακά και μερικά υπό τις διαταγές του γνωστού Ρεσίτ Πασά [Κιουταχή], που εκείνη την ημέρα, ένωσε τις δυνάμεις του με αυτές του Αιγυπτίου ηγέτη.

Όλες οι προσπάθειές τους ωστόσο, δεν ήταν αρκετές, για να κυριεύσουν εκείνο το φρούριο. Μετά από έναν επίμονο αγώνα απορρίφθηκαν με μεγάλη απώλεια από την πλευρά των Ελλήνων, στους οποίους ήταν αυξημένη η θέρμη της άμυνας, που αποτελούσε τον στόχο τους.

Λέγεται ότι από τα οθωμανικά στρατεύματα, που επιβίβαστηκαν στις λέμβους μόνο 500 σώθηκαν και ότι τα στρατεύματα από το μέρος της γης υπέφεραν και

παρέμειναν αιχμάλωτα των Ελλήνων. Ένας από τους αιχμαλώτους ήταν και ο Τούρκος διοικητής με το όνομα Μεχμέτ Πασάς και ότι ο Ιμπραήμ τραυματίστηκε σοβαρά στη δεξιά πλευρά του θώρακα. Και τελικά ότι πολλά μεταγωγικά πλοία πέρασαν στην εξουσία της ομάδας του Μιαούλη, ο οποίος επέστρεψε από την Ύδρα στα νερά του Μεσολογγίου.

Του ίδιου ανταποκριτή είναι και μερικές επιστολές από την Τεργέστη με ημερομηνία 12 Απριλίου και της Ρώμης της 17^{ης}, που προσθέτουν ότι σύμφωνα με τα νέα της Πρέβεζας, από όπου βιάζονταν οι χειρουργοί, που είχαν φύγει για το αιγυπτιακό στρατόπεδο, ο Ιμπραήμ ήταν ήδη νεκρός, όταν έφτασαν οι χειρουργοί⁴¹⁶. Να σημειωθεί ότι στην Πρέβεζα βρίσκονται τα στρατιωτικά νοσοκομεία του αιγυπτιακού στρατού και γι' αυτό μεγάλος αριθμός Τούρκων, που παρέμειναν εκεί τραυματισμένοι, μεταφέρθηκαν κοντά στο Βασιλάδι και στο Αιτωλικό στις επιθέσεις του Μεσολογγίου.

Είναι επίσης σκόπιμο να διορθωθούν ορισμένα στοιχεία, τα οποία κυκλοφορούν στον κόσμο, όπως θα ήταν τον τελευταίο καιρό σχετικά με το Μεσολόγγι. Αφού η περιοχή κινδύνευε, ο Μιαούλης κλήθηκε, να επιστρέψει αμέσως με τα πλοία του προς διάσωση, χωρίς να περιμένει την ώρα που ήταν απαραίτητη για την προετοιμασία τροφίμων και πυρομαχικών (εκ των οποίων, δεν υπήρχε αφθονία, ούτε στη Νάπολη [Ναύπλιο], ούτε στην Ύδρα). Γι' αυτό θα έπρεπε να αναζητήσει σε πιο κοντινά μέρη στην περιοχή ό,τι έλειπε. Και μάλιστα μερικά σπίτια των Επτανήσων και ιδιαίτερα της Ζακύνθου, βρήκαν τρόπο να περάσουν στα ελληνικά πλοία και προμήθειες και πυρομαχικά. Και αυτά μπόρεσαν να τα εισάγουν στο Μεσολόγγι σε μια στιγμή που έλειπαν εντελώς σχεδόν τα πάντα.

Επιστολές από το Λιβόρνο ανακοινώνουν, πίσω από αρκετές αναφορές της Αγίας Μαύρας [Λευκάδα] ότι περιμένουν ανυπόμονα στη Νάπολη [Ναύπλιο], 4 πλοία από το Λονδίνο για λογαριασμό των Ελλήνων, καθώς και ότι 2 αμερικανικά πλοία αναχώρησαν από τη Νέα Υόρκη στις 5 Μαρτίου.

ΤΡΙΤΗ 2 ΜΑΪΟΥ 1826
(Συμπλήρωμα στο Νο 18)
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΚΕΡΚΥΡΑ 6 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

Οι πιο πρόσφατες επιστολές από τη Ζάκυνθο και την Πρέβεζα, μεταφέρουν την είδηση ότι ο Ιμπραήμ τραυματίστηκε θανάσιμα στην τελευταία επίθεση που πραγματοποίησε ο ίδιος στο Μεσολόγγι στις 23 Μαρτίου (νέο ημερολόγιο)⁴¹⁷.

Χθες το βράδυ, έφτασε από τη Μάλτα ένα αγγλικό πλοίο. Ο καπετάνιος ανακοίνωσε στις Αρχές ότι είχε συναντήσει τον ελληνικό στόλο στα νερά των Κυθήρων.

ΣΤΙΣ 9

Το Μεσολόγγι είναι πάλι πάνω από όλα. Το Μεσολόγγι αντιστέκεται ακόμα, κάνει περισσότερα, θριαμβεύει.

Ο Ιμπραήμ χτυπήθηκε εξ ολοκλήρου σε μια μεγάλη επιχείρηση, όπου οι Αιγύπτιοι, αφού είχαν διεισδύσει μέχρι ένα μέρος της πόλης, αναχαϊτίστηκαν με αναρίθμητες απώλειες. Οι γυναίκες επέδειξαν έναν ηρωισμό, που φάνηκε διπλάσιος

⁴¹⁶ Πρόκειται για αναληθή είδηση στο πλαίσιο της προσπάθειας αναπέρωσης του ηθικού των πολιορκημένων. Ο Ιμπραήμ Πασάς απεβίωσε στις 10 Νοεμβρίου του 1848 από φυματίωση στο Κάιρο.

⁴¹⁷ Σχετικά μ' αυτό, βλ. υποσημείωση 406 του παρόντος.

σε σχέση με τον κίνδυνο, που τις απειλούσε. Η φρουρά καταδίωξε τον εχθρό, από τον οποίο απέσπασε 2 πολιορκητικά, 4 σημαίες και έβαλε φωτιά στο στρατόπεδο των Αράβων. Περιμένουμε περισσότερες λεπτομέρειες από αυτή τη σημαντική ημέρα.

Ειδήσεις από το Λιβόρνο στις 22 Απριλίου αναφέρουν τη νίκη του Fabvier στα Σάλωνα [Άμφισσα] ενάντια στους 4.000 Άραβες, που είχε στείλει ο Ιμπραήμ. Ακολούθησε στις 18 Μαρτίου η επίθεση που έκανε ο Ιμπραήμ στο Μεσολόγγι από την ξηρά και τη θάλασσα και η ολοκληρωτική του ήττα στις 23 Μαρτίου. Η απώλειά του εκείνη την ημέρα ήταν χωρίς υπερβολή περισσότερο από 4.000 άνδρες. Ο επικεφαλής της αποστολής Pliassa pascià (Πλιασσά Πασάς), παρέμεινε εκεί αιχμάλωτος και ο Sevriamo Bey (Σεβριάμο Μπέης), αρχηγός των Αλβανών, έχασε τη ζωή του.

ΚΥΡΙΑΚΗ 7 ΜΑΪΟΥ 1826

№ 19

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

[Περίληψεις από τρεις επιστολές του Μεσολογγίου με ημερομηνία 17 Μαρτίου (29 Μαρτίου)]

(Η πρώτη συντάχθηκε από τον Οικονόμο Θωμιδά (Economos Thomida))

«Η κατάληψη του Βασιλαδιού και του Αιτωλικού δεν πρέπει να σας ανησυχεί. Μόλις επιστρέψει ο στόλος μας, ελπίζουμε με τη βοήθεια του Θεού, να τα ξαναπάρουμε. Αν τα χερσαία στρατεύματα φτάσουν εγκαίρως, ο εχθρός θα βρίσκεται ανάμεσα σε δύο πυρά και ίσως θα ελευθερωθούμε για πάντα από τους Τούρκο-Άραβες. Το Μεσολόγγι είναι υπό την προστασία του Θεού και δεν θα πέσει ποτέ στα χέρια των απίστων».

(Η δεύτερη συντάχθηκε από τη Λαμπρινή Φωτομάρα, Σουλιώτισσα)

«Μην ανησυχείτε για εμάς. Ελπίζω να ελευθερωθούμε σύντομα. Να έχετε όλη σας την εμπιστοσύνη στον Παντοδύναμο Θεό. Σε λίγες ημέρες, θα έχετε τα δικά μας νέα, αντάξια αυτών στους οποίους η χώρα έχει εμπιστευτεί το προπύργιο της ανεξαρτησίας της».

(Η τρίτη συντάχθηκε από τη Ζωή Πάνου)

«Πρέπει να είστε σίγουροι πίσω από όσα έχουν συμβεί μέχρι τώρα ότι ο εχθρός δεν θα πατήσει το πόδι του στο Μεσολόγγι. Έτσι, αυτός ελπίζει να το κατακτήσει μόνο εξαιτίας της πείνας. Αλλά εμείς έχουμε συνηθίσει να ζούμε με λίγα και τα αδέρφια μας από τα Επτάνησα μας στέλνουν κάθε ημέρα από κάτι, σιγά-σιγά τους καλεί η γενναιοδωρία των λαών του Χριστιανισμού. Αν χάναμε κάθε ελπίδα, αν εξαντλούνταν όλοι οι πόροι μας είμαστε όλοι ενωμένοι από τον πιο ιερό των όρκων, να κάνουμε το τελευταίο μας καθήκον στη χώρα, δηλαδή να βγούμε κατά τη διάρκεια της νύχτας και ή να εξοντώσουμε τους εχθρούς, ή να χύσουμε και την τελευταία σταγόνα από το αίμα μας και να πεθάνουμε όλοι μαζί».

Έχω βρεθεί σε πολλές μάχες και εδώ και καιρό πολεμό, αλλά πουθενά δεν βρήκα την τιμή και τον ενθουσιασμό, που κυριαρχεί στους υπερασπιστές αυτής της πόλης. Όλη η φρουρά έχει τα μάτια και τα αυτιά καρφωμένα στους ηγέτες της. Στη φωνή του Κίτσου Τζαβέλα και μόνο ή του Νότη Μπότσαρη που κραυγάζουν: «πάμε να πεθάνουμε», όλοι ρίχνονται σαν λιοντάρια και ορμούν στον εχθρό».

(Επιστολή από την περιοχή Πεταλά Ακαρνανίας, 19 Μαρτίου (31 Μαρτίου))

Ο ελληνικός στόλος με δύναμη 68 πλοίων και 13 πολιορκητικών, κατευθύνθηκε εναντίον μιας τουρκικής νηοπομπής, που ερχόταν από την Αίγυπτο για

τον Μοριά, αποτελούμενη από 13 πλοία, τα οποία εξ ολοκλήρου έπεσαν στα χέρια των Ελλήνων.

ΚΕΡΚΥΡΑ 10 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

Έχοντας περιέλθει στην εξουσία του εχθρού, το Βασιλάδι, ο Πόρος και το Αιτωλικό, οι Έλληνες έκαναν αρκετές εξορμήσεις από το Μεσολόγγι, οι οποίες αποδεικνύονταν πάντα συμφέρουσες γι' αυτούς. Ιδιαίτερα στην τελευταία, εκμεταλλευόμενοι την ευκαιρία της αταξίας, που προκλήθηκε στο εχθρικό στρατόπεδο από τα πυρά ορισμένων σκηνών στις οποίες αρκετοί Έλληνες και Τούρκοι κερδοσκόποι από τα Ιωάννινα πουλούσαν φαγώσιμα στα στρατεύματα του Ιμπραήμ κατά τη διάρκεια της φωτιάς, την οποία επίτηδες έβαλαν κάποιοι Άραβες, για να ληστέψουν στη σύγχυση που θα προκαλούσε. Έκαναν μια εξόρμηση 1.000 άνδρες στον αριθμό, σκότωσαν περίπου 900 Άραβες και μετά γρήγορα επέστρεψαν φέρνοντας μαζί τους αρκετούς κρατούμενους, μεταξύ των οποίων βρέθηκε ένας Οθωμανός αξιωματικός. Αυτά τα πλεονεκτήματα, που επανειλημμένα κέρδιζαν οι Έλληνες, αποθάρρυναν τους Τούρκους. Παρεμπιπτόντως και ο Ιμπραήμ άρχισε να απελπίζεται με το να ασκεί βία, για να κατακτήσει το Μεσολόγγι. Γι' αυτό αποφάσισε να το αναγκάσει να παραδοθεί από την πείνα για την οποία έσφιξε τον αποκλεισμό εκείνης της περιοχής από παντού. Αν και οι Έλληνες είχαν χάσει τις προαναφερθείσες περιοχές του Βασιλαδιού, του Πόρου και του Αιτωλικού⁴¹⁸, κατάφεραν να ανοίξουν έξυπνα μια μικρή επικοινωνία από την πλευρά του Πεταλά⁴¹⁹, διαμέσου του οποίου, μπορούσαν να εισάγουν από τον Κάλαμο στο Μεσολόγγι μικρές ποσότητες προμηθειών.

Οι προμήθειες που υπάρχουν ακόμα στην περιοχή είναι αρκετές για άλλον έναν μήνα.

Από την άλλη, φαίνεται να επιβεβαιώνεται η διαδοχική άφιξη στο Μεσολόγγι των 4.000 Ελλήνων σταλμένων από τη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο] και όντως θέλουμε αυτή η ενίσχυση να έχει ήδη φτάσει στα Σάλωνα [Άμφισσα] και ότι ο Ιμπραήμ έστειλε σύντομα ένα σώμα τουρκικών στρατευμάτων υπό τις διαταγές του Pliassa pascià (Πλιασσά Πασά), για να ματαιώσει την πορεία τους.

Την 6η ημέρα από την Αγία Μαύρα [Λευκάδας], ακουγόταν από τις 5 το πρωί έως τις 2 το μεσημέρι ένας δυνατός κανονιοβολισμός στη θάλασσα και αυτό μας έκανε να υποθέσουμε ότι έφτασε η πολυαναμενόμενη ελληνική ομάδα και ότι κάτι συνέβη μεταξύ αυτής και του οθωμανικού στόλου. (Βλέπε Συμπλήρωμα στο Νο 18).

Έφτασε στη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο] προς υπηρεσία των Ελλήνων ένα ατμόπλοιο, που στάλθηκε από την Αγγλία.

ΤΡΙΤΗ 9 ΜΑΪΟΥ 1826

⁴¹⁸ Μετά την κατάληψη του Βασιλαδιού (26 Φεβρουαρίου 1826) τα οθωμανο-αιγυπτιακά στρατεύματα περικύκλωσαν -δύο ημέρες μετά- το νησάκι Ντολμά. Ο αρχηγός του στρατηγός Γρηγόρης Λιακατάς, που το υπερασπιζόταν και πολλοί από τους 300 άνδρες του σκοτώθηκαν. Πολλοί αγωνιστές εγκατέλειψαν την περιοχή, ενώ πολλοί αναγκάστηκαν να διαπραγματευθούν με τους Τούρκους και τελικά να παραδοθούν. Ο Ντολμάς λειτουργούσε ως προπύργιο για το Αιτωλικό, που έπεσε και αυτό την 1^η Μαρτίου, ενώ λίγο αργότερα ακολούθησε και το Μεσολόγγι. Πολλά παιδιά και νεαρές γυναίκες αιχμαλωτίστηκαν για τα χαρέμια των πασάδων. Το γεγονός αυτό πείσμωνε και δυνάμωνε τη θέληση των Μεσολογγιτών για αντίσταση, καθώς ήταν προτιμότερος ο ένδοξος θάνατος παρά η παράδοση. Ν. Γεροδήμος, *Η μάχη του Ντολμά και η Παράδοση του Αιτωλικού 1826* (webnode.gr), 20/07/2022.

⁴¹⁹ Ο Πεταλάς, ήταν το μεγαλύτερο νησί του νησιωτικού συμπλέγματος των Εχινάδων νήσων στο Ιόνιο πέλαγος, το οποίο βρισκόταν σε πολύ μικρή απόσταση από τις δυτικές ακτές του νομού Αιτωλοακαρνανίας. Τροφοδοτούσε πλούσια με προμήθειες την περιοχή του Μεσολογγίου κατά τη διάρκεια της πολιορκίας του.

(Συμπλήρωμα στο Νο 19)
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ
ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ 7 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

Στις 5 του τρέχοντος μήνα, ο Ρεσίτ Μεχμέτ Πασάς [Κιουταχής] επιβίβασε 2.000 Αλβανούς και Χαλτούπους στον στολίσκο του, που αποτελείτο από 70 σωσίβιες λέμβους στις οποίες προστέθηκαν άλλες 20 του Καπουδάν Πασά με επιβιβασμένες μερικές εκατοντάδες ασιατικών στρατευμάτων. Όλες αυτές οι δυνάμεις κατευθύνθηκαν εναντίον της Κλείσοβας, νησίδα με φρούριο που βρισκόταν κοντά στο Μεσολόγγι από τη νότια πλευρά του. Χθες το πρωί ο εχθρός κινήθηκε από θάλασσα και ξηρά και πραγματοποίησε μια πρώτη επίθεση στην προαναφερθείσα νησίδα, την οποία υπερασπίστηκαν μόνο οι 130 άνδρες της φρουράς. Όμως, ήταν τέτοια η αφοβία και η ανδρεία αυτών των πολεμιστών, που οι Τούρκοι αναχαιτίστηκαν, όχι τόσο στην πρώτη όσο στη δεύτερη και τρίτη επίθεση, που επιχείρησαν διαδοχικά. Έχασαν 500 άνδρες, οι οποίοι σκοτώθηκαν και είχαν πολύ μεγαλύτερο αριθμό τραυματιών, που μετρούσε ο ίδιος ο Τούρκος στρατηγός Ρεσίτ.

Δέκα σωσίβιες λέμβοι, με όσους στρατιώτες περιείχαν, παρέμειναν στην εξουσία μας. Βλέποντας ο Ιμπραήμ την τόσο αποτυχημένη αποστολή, που είχε ανατεθεί στον Ρεσίτ, έστειλε αμέσως εναντίον της Κλείσοβας αρκετές χιλιάδες από τους καλύτερους στρατιώτες του, θέλοντας πάση θυσία να αποκτήσει εκείνη την τόσο σημαντική, για εμάς, θέση. Στη συνέχεια, από αυτή την περιοχή στάλθηκε, για να σώσει τη νησίδα ο γενναίος Κίτσος Τζαβέλας με 300 Έλληνες επιλεγμένους, ανάμεσα στους πιο θαρραλέους και η νέα επίθεση των συγκεντρωμένων στρατευμάτων του Ιμπραήμ και του Τούρκου στρατηγού [Κιουταχή], είχε το ίδιο αποτέλεσμα με τις τρεις προηγούμενες. Οι Οθωμανοί είχαν αναχαιτιστεί, αφού έχασαν σε τέσσερις επιθέσεις που δόθηκαν σε αυτό το πολύ μικρό οχυρό περίπου 2.000 άνδρες. Μεταξύ των νεκρών συγκαταλέγονταν αρκετοί από τους αρχηγούς αξιωματικούς, ένας Ευρωπαίος στρατηγός στην υπηρεσία των Αιγυπτίων και ένας κουνιάδος του ίδιου του Ιμπραήμ. Από το δικό μας μέρος είχαμε 25 τραυματίες και λίγους θανάτους, αλλά ανάμεσα σ' αυτούς τους τελευταίους περιλαμβάνονταν και οι δύο ικανοί αξιωματικοί Κίτσος Πάσκος (Chizzo Pasco) και Giorgio Navarrino (Τζόρτζιο Ναβαρίνο). Η τιμή της σωτηρίας της Κλείσοβας οφείλεται κυρίως στον γενναίο Τζαβέλα.

ΚΕΡΚΥΡΑ 21 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

Ο ελληνικός και τουρκικός στόλος συναντήθηκαν στις 14 και 15 του τρέχοντος μήνα. Ο ελληνικός στόλος, που αποτελείτο από 50 πολεμικά πλοία, 20 πολιορκητικά και 25 μυστικά, επιτέθηκε στον τουρκικό, ενώ έβγαινε από τα κάστρα της Πάτρας. Η μάχη διήρκησε 24 ώρες. Οι Τούρκοι έχασαν 2 φρεγάτες και επτά άλλα πλοία, μικρά και μεγάλα. Οι Έλληνες έχασαν δύο μπρίκια και δύο άλλα υπέστησαν σοβαρές ζημιές και αποσύρθηκαν στον Κάλαμο για επισκευή.

Μετά τη μάχη, ο τουρκικός στόλος επέστρεψε εσπευσμένα κάτω από το κανόνι των προαναφερθέντων κάστρων και ο ελληνικός απέπλευσε για το Μεσολόγγι, όπου ήδη είχε φτάσει από τη στεριά ένα σώμα περίπου 6.000 ανδρών, για να ενισχύσει εκείνη τη φρουρά. Από τον Πεταλά έφταναν συνεχώς προμήθειες στο φρούριο.

ΚΥΡΙΑΚΗ 14 ΜΑΪΟΥ 1826
Νο 20
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Ο αποστάτης Seve (Σεβέ), που διοικούσε στην Τριπολιτσά, έχοντας αποτύχει στις διάφορες επιδρομές, που ανέλαβε να εφοδιαστεί με ζωοτροφές, έπρεπε να εγκαταλείψει την πόλη, που κατείχε για εννέα μήνες. Έφυγε από την Τριπολιτσά στις 25 αυτού του μήνα, για να αποσυρθεί στη Μεθώνη με πέντε χιλιάδες Αιγύπτιους και στις 27 οι Έλληνες έψαλλαν ένα «*Δόξα σοι ο Θεός*» στην πρωτεύουσα της Πελοποννήσου. Αυτή η είδηση έφτασε εδώ χθες το απόγευμα, προκαλώντας χαρά, ακόμη μεγαλύτερη από την προχθεςινή, που είδαμε την ελληνική ομάδα να αποπλέει, για να πάει να βοηθήσει το Μεσολόγγι. Ελεύθερες από φόβους, που ενέπνεαν οι βάρβαροι, οι οποίοι ήσαν εγκατεστημένοι στο κέντρο της χερσονήσου, οι γυναίκες πηγαίνουν να ξαναρχίσουν την καλλιέργεια των εδαφών στις κοιλάδες του Ευρώτα. Πλήθος πυροβολικού βρέθηκε στην Τριπολιτσά και είναι υποχρεωμένο να παραelaύνει για ώρες, βαδίζοντας κάτω από τα πυρά των Ελλήνων, που έστηναν ενέδρα στα βουνά, για να καταφύγει στη Μεθώνη. Αλλά, είτε φτάσει είτε όχι μπορεί κανείς τώρα να πειστεί ότι η εκστρατεία των Αιγυπτίων είναι χωρίς αποτέλεσμα γι' αυτούς και ότι η Ελλάδα είναι και θα είναι ελεύθερη.

Οι ελληνικές εφημερίδες περιέχουν ένα διάταγμα της προσωρινής Κυβέρνησης της Ελλάδας, μέσω του οποίου θα χορηγηθεί δάνειο στην έκταση της ελληνικής επικράτειας, το οποίο δεν μπορεί να ξεπεράσει το ποσό του ενός εκατομμυρίου ισπανικών ταλίων.

Τα ποσά που θα προκύψουν απ' αυτό το δάνειο⁴²⁰ θα διατεθούν για τις μελλοντικές ανάγκες του πολέμου, δηλαδή για τον στόλο, για τα χερσαία στρατεύματα και για τη συντήρηση των διαφόρων φρουρίων.

Έχουμε τα μάτια μας σε μια δημοσιευμένη ατζέντα από τον Κυβερνήτη του Μεσολογγίου⁴²¹ στις 6 Απριλίου. Επιβεβαιώνει τα όσα ειπώθηκαν στην τελευταία εφημερίδα σχετικά με τα στρατιωτικά γεγονότα, που συνέβησαν κάτω από το οχυρό της Κλείσοβας, κοντά στην προαναφερθείσα περιοχή του Μεσολογγίου. Επιβεβαιώνεται επίσης, ότι η τιμή εκείνης της ημέρας οφείλεται στον γενναίο Σουλιώτη Κίτσο Ζαβέκα ή Φαβέκα (Chizzo Zaveka, ή Faveka) και προστίθενται οι εξής ιδιαιτερότητες: «*Η νίκη που πέτυχαν οι Έλληνες την ημέρα αυτή (6 Απριλίου), είναι ένα από τα λαμπρότερα γεγονότα από την αρχή του πολέμου. Μετά από τρεις ανεπιτυχείς επιθέσεις δοσμένες στην Κλείσοβα από τη θάλασσα και από τη στεριά, ολόκληρο το οθωμανικό στρατόπεδο κινήθηκε ενάντια σε εκείνο το οχυρό και από την πλευρά των λιμνοθαλασσών, αλλά αυτή η τελευταία προσπάθεια απέτυχε, όπως οι προηγούμενες. Οι αναφορές των Ελλήνων ανεβάζουν τον αριθμό των σκοτωμένων εχθρών τους σε 2.500, πέρα από τους τραυματίες, αλλά είναι φυσικό ότι ο υπολογισμός είναι υπερβολικός. Η μάχη κράτησε μια ολόκληρη ημέρα. Περίπου 150 άνδρες, που βρίσκονταν στο οχυρό, μετά από λίγες ώρες πολιορκίας και προτού διασωθούν από τη φρουρά του Μεσολογγίου, 70 είχαν παραμείνει νεκροί και 25 τραυματίστηκαν. Ο Παναγιώτης Σωτηρόπουλος, ο Terfiilacti Feliano και ο πυροβολητής Πιέτρο Φέσσο,*

⁴²⁰ Πιθανή αναφορά στο αγγλικό δάνειο.

⁴²¹ Πρόκειται για τον Ιωάννη Παπαδιαμαντόπουλο (Κόρινθος 1776 - Μεσολόγγι 1826). Ήταν έμπορος με επιφανής κοινωνική δράση στην Πάτρα, ο οποίος ανέπτυξε σημαντική δράση κατά την Ελληνική Επανάσταση. Έμεινε ιδιαίτερα γνωστός για την τελευταία περίοδο της ζωής του, κατά την οποία υπήρξε ο πολιτικός αρχηγός των πολιορκημένων Μεσολογγιτών κατά τη β' φάση της πολιορκίας. Επέδειξε τότε σε μέγιστο βαθμό γενναριοψηχία και πατριωτισμό, αφού επιλέγοντας να μην εγκαταλείψει το Μεσολόγγι, θυσιάστηκε κατά την Έξοδο μαζί με άλλους υπερασπιστές του, έχοντας πρώτα υποφέρει από την πείνα και τις κακουχίες. Επιπρόσθετα βλ. <https://el.wikipedia.org/wiki/27/07/2022>.

είναι εκείνοι που διακρίθηκαν περισσότερο μεταξύ του μικρού αριθμού των υπερασπιστών των οχυρών, που έμειναν ζωντανοί». ⁴²²

Οι επιστολές του Μεσολογγίου με ημερομηνία 6 Απριλίου μεταφέρουν ότι εκείνη η περιοχή είναι εντελώς απαλλαγμένη από την πολιορκία του τουρκο-αιγυπτιακού στρατού και ότι παρέχονται άφθονα προμήθειες, τόσο σε τρόφιμα όσο και σε πολεμοφόδια.

ΤΡΙΤΗ 16 ΜΑΪΟΥ 1826
(Συμπλήρωμα στο Νο 20)
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Τα «*Ελληνικά Χρονικά*» αρ. 359 με ημερομηνία 25 Μαρτίου (6 Απριλίου) περιέχουν τις λεπτομέρειες των μαχών που σημειώθηκαν στην Κλείσοβα. Σ' αυτό το φύλλο υπάρχει αναφορά της απώλειας των Τούρκων σε σχεδόν 3.000 άνδρες. Πάνω από 5 σωσίβιες λέμβους και πολλά λάφυρα πέρασαν στην εξουσία των Ελλήνων.

Μια επιστολή από την Πρέβεζα με ημερομηνία 15 Απριλίου επιβεβαιώνει τα παραπάνω γεγονότα και αφηγείται τις πιο μικρές λεπτομέρειες της ήττας, που υπέστησαν οι Τούρκοι στο προαναφερθέν νησί της Κλείσοβας, το οποίο υπερασπίστηκε γενναία ο στρατηγός Κίτσος Τζαβέλας και όχι ο Zaveka ή Faveka, όπως τον κατονόμαζαν αρχικά. Ακόμα και τα γράμματα από τη Ζάκυνθο περιέχουν την ίδια είδηση, προσθέτοντας ότι το Εθνικό Συνέδριο του Μοριά διαλύθηκε προς ικανοποίηση όλων των μερών. Από την Καλαμάτα γράφουν στις 12 Απριλίου ότι οι Έλληνες κατέλαβαν το φρούριο Καράμπαμπα ⁴²³ στην Εύβοια και ότι ο Κολοκοτρώνης μπήκε τελικά στην Τριπολιτσά με τα στρατεύματά του.

ΚΕΡΚΥΡΑ 29 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

Οι επιστολές από το Μεσολόγγι στις 18 του τρέχοντος, επιβεβαιώνουν την άφιξη της ελληνικής ομάδας μπροστά από εκείνη την περιοχή, καθώς και τα διάφορα στρατιωτικά γεγονότα που έλαβαν χώρα στην ξηρά, αλλά και στη θάλασσα, τα οποία είχαν ως αποτέλεσμα τη λύση αυτής της πολιορκίας.

Ωστόσο, δεν έχει επιβεβαιωθεί ότι ο Ιμπραήμ είχε αποσυρθεί στην Πάτρα, μετά από σοβαρούς τραυματισμούς στα στρατιωτικά γεγονότα που συνέβησαν στις 25 Μαρτίου. Στις αρχές Απριλίου, μαζί με τον Ρεσίτ διεξήγαγε, όπως έχει ήδη ανακοινωθεί, στρατιωτικές επιχειρήσεις εναντίον της Κλείσοβας και στις 3 του ίδιου μήνα και οι δύο αυτοί διοικητές, έστειλαν διαπραγματευτές-αγγελιαφόρους στις «Αρχές» του Μεσολογγίου, προσφέροντας μια συνθηκολόγηση με πολύ ευνοϊκούς

⁴²² Πρόκειται για τη μάχη της Κλείσοβας (25 Μαρτίου 1826), μιας μικρονησίδας της λιμνοθάλασσας του Μεσολογγίου. Στη μάχη 6.000 Οθωμανοαιγύπτιοι ηττήθηκαν με πρωτοφανή τρόπο από λίγους μόνο Έλληνες αγωνιστές υπό τον Κίτσο Τζαβέλα. Για να ενθαρρύνει τους πολεμιστές του ο Κιουταχής συμμετείχε και ο ίδιος σε μία από τις έξι συνολικά επιθέσεις, κατά τη διάρκεια της οποίας τραυματίστηκε και αποσύρθηκε, προκαλώντας πανικό στους στρατιώτες, οι οποίοι οπισθοχώρησαν, τόσο αυτοί όσο και οι Αλβανοί και Αιγύπτιοι του Ιμπραήμ. Ακολούθησε έφοδος της ελληνικής φρουράς με επικεφαλής τον Τζαβέλλα που κατάρριψε τους αντιπάλους μέσα στη λιμνοθάλασσα και τους εξόντωσε μαζικά. Η μάχη της Κλείσοβας ωστόσο, δεν άλλαξε τη μοίρα του Μεσολογγίου, που λίγο αργότερα έπεσε με τραγικό τρόπο. «Ιστορία του Ελληνικού Έθνους»..., ό. π., τόμ. ΙΒ', σ. 412 και D. Dakin, *Ο αγώνας των Ελλήνων για την ανεξαρτησία 1821-1833*, Αθήνα 1989, σ. 233-235.

⁴²³ Οθωμανικό κάστρο του 17^{ου} αιώνα στην Εύβοια, που μαζί με το κάστρο της Χαλκίδας είχαν καταστήσει τότε την πόλη απόρθητη. Η θέση του ήταν στρατηγική, καθώς ήλεγχε τα στενά του Ευρίπου και την πόλη της Χαλκίδας. Το φρούριο οικοδομήθηκε από τους Οθωμανούς το 1684, με σκοπό την προστασία της Χαλκίδας από τους Βενετούς. Κατά την Ελληνική Επανάσταση οι Έλληνες δεν μπόρεσαν, παρά τις επανειλημμένες προσπάθειες, να καταλάβουν την Χαλκίδα, η οποία παραδόθηκε από τους Τούρκους χωρίς μάχη, μετά τη συνθήκη του 1833.

όρους. Δηλαδή, όλοι οι κάτοικοι του Μεσολογγίου, δεν εξαιρέθηκε ούτε η φρουρά, θα μπορούσαν να πάνε να εγκατασταθούν σε όποιο μέρος της Τουρκίας ήθελαν, παραδίδοντας όμως όλα τα όπλα. Όλοι θα είχαν σωθεί και η ζωή και η τιμή τους θα έμενε στην κατοχή τους, χωρίς να υποστούν την παραμικρή παρενόχληση. Είναι γνωστό και το ότι αυτές οι προτάσεις απορρίφθηκαν από τους πολιορκούμενους, που δήλωσαν ότι ήταν όλοι αποφασισμένοι να μην προχωρήσουν ποτέ σε καμία διαπραγμάτευση για την παράδοση της περιοχής.

ΚΥΡΙΑΚΗ 21 ΜΑΪΟΥ 1826
No 21
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ
ΚΕΡΚΥΡΑ 30 ΑΠΡΙΛΙΟΥ
(Ιδιαίτερη αλληλογραφία)

Την 14^η ημέρα του τρέχοντος, μία αποστολή από 30 ελληνικά πλοία προσπάθησε να προσεγγίσει το Μεσολόγγι, για να τροφοδοτήσει εκείνη την περιοχή, για την οποία δόθηκε μια σοβαρή μάχη ανάμεσα σ' αυτά και τα 55 πλοία του τουρκικού στόλου. Η μάχη έληξε εις βάρος των Ελλήνων, οι οποίοι έπρεπε να επιστρέψουν, χάνοντας δύο πολιορκητικά πλοία, τα οποία εκτόξευσαν βολές μάταια εναντίον του τουρκικού στόλου και ότι πάνω από 40 άνδρες περίπου επέρριπταν τις ευθύνες ο ένας στον άλλον, ανάμεσά τους και ο γενναίος και διάσημος μπουρλοτιέρης Κανάρης. Δύο πλοία αναγκάστηκαν να πάνε στον Κάλαμο για επισκευή.

Τα υπόλοιπα ελληνικά πλοία βρίσκονται όλα στον Πεταλά, περιμένοντας μια ενίσχυση, για να δοκιμάσουν ξανά την τύχη τους, την οποία ελπίζουν να είναι πιο ευνοϊκή σε μια νέα επίθεση, την οποία σκέφτονται να πραγματοποιήσουν το συντομότερο δυνατό.

Ο τουρκικός στόλος συνεχίζει να διατηρεί την κατεύθυνσή του από τον Κάβο Παπά έως το Μεσολόγγι και περιμένει από την Κωνσταντινούπολη μια ενίσχυση από 20 πλοία, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται και μερικές φρεγάτες και σκάφη.

Λέγεται ότι ο στρατηγός Charles Fabvier χτυπήθηκε στο Καράμπαμπα (φρούριο στον Μοριά)⁴²⁴, επειδή δεν είχε δύο Έλληνες καπετάνιους υπό τη διοίκησή του, στη δεύτερη προσπάθεια με τις δυνάμεις του να κατακτήσει εκείνο του φρούριου. Υ.Γ. Επιβεβαιώνεται επανειλημμένα η πτώση του Μεσολογγίου, που ακολούθησε στις 23 του τρέχοντος μήνα [Απριλίου]. Αν και η απώλεια περιγράφεται με φρικτές λεπτομέρειες, ωστόσο αυτές είναι αντιφατικές μεταξύ τους. Θεώρησα σκόπιμο να περιμένω τους πιο έγκυρους ανταποκριτές, για να σας ενημερώσω με μεγαλύτερη ακρίβεια.

ΤΡΙΤΗ 23 ΜΑΪΟΥ 1826
(Συμπλήρωμα στο No 21)
ΚΕΡΚΥΡΑ 5 ΜΑΪΟΥ

Η μοίρα του Μεσολογγίου κρίθηκε. Εκείνη η άτυχη πόλη δεν υπάρχει άλλο πια παρά μόνο στη μνήμη των ανθρώπων και στην ιστορία. Οι 12.000 κάτοικοί της χάθηκαν όλοι.

Στις 22 του Απριλίου παρέμεναν ακόμη στο Μεσολόγγι 2.500 άνδρες ικανοί να φέρουν όπλα. Τα μέσα στήριξης της επίθεσης, έστω και για λίγες ακόμη ώρες, είχαν

⁴²⁴ Το φρούριο Καράμπαμπα δεν βρίσκεται στον Μοριά, όπως λανθασμένα σ' αυτό το σημείο αναφέρεται από την εφημερίδα, αλλά στην Εύβοια. Βλέπε ανωτέρω υποσημείωση.

εξαντληθεί εντελώς, ακόμη και τα πιο ακάθαρτα ζώα καταναλώθηκαν για τροφή. Οι ψυχές ήταν πυρωμένες σε τέτοιο σημείο, που δεν θα τολμούσαν να προφέρουν το όνομα της συνθηκολόγησης με τον εχθρό. Στην άλλη άκρη, το μόνο που έμενε ήταν να ανοίξουν ένα μονοπάτι διά πυρός και σιδήρου. Οι γυναίκες, οι άρρωστοι, οι γέροι, τα παιδιά, δεν μπορούσαν να εκτεθούν σε αυτό το ακραίο βήμα, για να σωθούν από τα βασανιστήρια, την ατιμία και την ανήκουστη αγριότητα, γι' αυτό αποφάσισαν πρώτοι για τη μοίρα τους, πριν οι Τούρκοι ακόμα κατακυριεύσουν την περιοχή.

Οι 2.500 πολεμιστές ρίχτηκαν στη μέση των Οθωμανών σκοτώνοντάς τους. Λίγοι από αυτούς ωστόσο, μπορεί να επιζήσανε. Καταπιεσμένοι από τον αριθμό των εχθρών, εξουθενωμένοι από την πείνα και αναστατωμένοι από τρομερά και απελπισμένα πάθη, επιδίωκαν μάλλον, να πουλήσουν ακριβά τη ζωή, παρά να τη σώσουν.

Η ελληνική ομάδα είχε ήδη αναχωρήσει, αφού είχε προκαλέσει στις 15 Απριλίου μεγάλη ζημιά σε αυτή των Τούρκων. Δεν μπορούσε, ελλείψει στρατευμάτων, να ανακτήσει το φρούριο του Βασιλαδιού και δεν υπήρχε πλέον κανένας τρόπος να μεταφέρει φαγητό στην περιοχή. Οι Άραβες και οι Αλβανοί, λαίμαργοι για λάφυρα, έρχονταν τον τελευταίο καιρό με ορδές από όλες τις επαρχίες στο πεδίο της μάχης και επίσης, από την πλευρά του Πεταλά, είχαν κλείσει όλες τις επικοινωνίες με τη θάλασσα. Οι πολιορκημένοι δεν είχαν άλλη επιλογή, από το να πεθάνουν. Δεν μπορούσαν να έχουν καμία εμπιστοσύνη στις διαπραγματεύσεις με έναν ανηλεή εχθρό, του οποίου οι δυνάμεις είχαν τόσες πολλές φορές ταπεινωθεί ή καταστραφεί κάτω από εκείνη την περιοχή.

Δεν γνωρίζουμε τίποτα για τον Γκούρα ή τον Fabvier, αλλά φαίνεται ότι τα στρατεύματά τους δεν επαρκούσαν, ώστε να μπορέσουν να σπάσουν τον εχθρικό κλοιό και να διεισδύσουν στην περιοχή. Είναι επίσης αδιανόητο το πως η Κυβέρνηση της Νάπολης της Ρωμανίας [Ναύπλιο], δεν έστειλε όλες τις δυνάμεις που μπορούσε να διαθέσει σε βοήθεια του Μεσολογγίου, αφού αυτό ήταν το κύριο προπύργιο του πολέμου και ενάντια του οποίου είχαν στραφεί όλες οι δυνάμεις και οι προσπάθειες των Οθωμανών. Επιπλέον, κανένα άλλο μέρος δεν απειλείτο τόσο σοβαρά εκείνη τη χρονική στιγμή, όσο το Μεσολόγγι. Ο Κολοκοτρώνης, ένας από τους πιο έμπειρους ηγέτες των Ελλήνων, είχε παραμείνει, θα λέγαμε, να συντρέχει στην Πελοπόννησο και γύρισε πίσω στην Τριπολιτσά, χωρίς να αποκτήσει κανένα αποφασιστικό πλεονέκτημα, ενώ θα μπορούσε να συνδράμει στη σωτηρία μιας περιοχής, από την οποία εξαρτιόταν σε μεγάλο βαθμό, ολόκληρη η μοίρα των Ελλήνων.

Καθίσταται αδύνατο, σε αυτές τις πρώτες στιγμές σύγχυσης, να έχουμε σαφείς και λεπτομερείς πληροφορίες γι' αυτά τα γεγονότα. Ωστόσο, φαίνεται βέβαιο ότι ο στρατός του Ιμπραήμ μειώθηκε αισθητά από τις απώλειες που υπέστη σε πολλές επιθέσεις, τις οποίες απέρριψαν οι πολιορκημένοι και ότι ένα μεγάλο μέρος του καταπλακώθηκε από τις δικές του εκρήξεις, έτσι ώστε οι νικητές τώρα βασιλεύουν πάνω από τα πτώματα και τα ερείπια.

ΑΛΛΑ ΝΕΑ ΤΗΣ ΙΔΙΑΣ ΗΜΕΡΑΣ

Από διαφορετικές αναφορές από την Πρέβεζα, την Αγία Μαύρα [Λευκάδας] και τον Πεταλά, που φτάνουν εδώ, φαίνεται ότι η περιοχή του Μεσολογγίου περιορίστηκε στα τελευταία της άκρα και παρέμεινε χωρίς κανένα μέσο επιβίωσης, καθώς απέτυχαν και οι φρουρές αυτές, που σχηματίστηκαν, για να ανοίξουν δρόμο μέσω του τουρκικού στρατού, προκειμένου να έχουν την ευκαιρία να αποδράσουν. Τη νύχτα της 22^{ης} του περασμένου Απριλίου (10 Απριλίου με το παλιό ημερολόγιο), ορίστηκε η έξοδος.

Όλοι οι Έλληνες, που ήταν ικανοί να πολεμήσουν, οπλίστηκαν χωρίς ελπίδα, παίρνοντας μαζί τους τις πιο θαρραλέες γυναίκες και κουβαλώντας τα χρυσά και ασημένια αντικείμενα που κατείχαν. Οι ανήμποροι, οι τραυματισμένοι και τα παιδιά, παρέμειναν στις επάλξεις του Μεσολόγγιου.

Από διάφορες εικασίες φαίνεται ότι ο Ιμπραήμ Πασάς είχε προειδοποιήσει για ένα τέτοιο χτύπημα, αφού είχε ενισχύσει τα πιο εκτεθειμένα μέρη και τα περάσματα, από τα οποία μπορούσαν οι Έλληνες να φτάσουν στα βουνά, που απείχαν περίπου μία ώρα περπατώντας, από το Μεσολόγγι.

Μάλιστα στις οκτώ το βράδυ της 22^{ης} Απριλίου βγήκαν από το Μεσολόγγι 3.000 Έλληνες με τα όπλα στο χέρι και απελπισμένα επιτέθηκαν στον εχθρό. Τα στρατεύματα του Ιμπραήμ Πασά αντιμετώπισαν την πρώτη αυτή επίθεση, αλλά στη συνέχεια έπρεπε να υποκύψουν στην ακαταμάχητη ορμή των φυγάδων, οι οποίοι είχαν ήδη ανοίξει το δρόμο, αλλά με την απώλεια πολλών δικών τους. Κατόπιν με διαταγή του Ιμπραήμ, το ιππικό ξεκίνησε να τους καταδιώκει και (σύμφωνα με κάποιες αναφορές από την Πρέβεζα) οι δυστυχισμένοι φυγάδες παραλίγο να πέσουν όλοι θύματα της αφρικανικής μανίας. Από την άλλη, τα δημοσιεύματα του Πεταλά αναφέρουν ότι έχοντας φτάσει πολύ αργά το ιππικό, οι Έλληνες είχαν ήδη φτάσει στα βουνά που βρίσκονταν κοντά στο Μεσολόγγι.

Είναι βέβαιο ότι παραμένει αμφίβολη η ολική ήττα των Ελλήνων, καθώς μέχρι σήμερα απαγορεύεται να πλησιάσει κανείς το τουρκικό στρατόπεδο, καθώς και αυστηρά απαγορευμένο είναι στον καθένα να φύγει από το ίδιο στρατόπεδο, αλλά και από αρκετές άλλες περιστάσεις, που προκαλούν και αυτές αμφιβολίες.

Ο Ιμπραήμ Πασάς, γύρω στα μεσάνυχτα, διέταξε τους πολιορκητές του αφρικανικού συντάγματος του Hursen Bey (Χουρσέν μπέη) να εισβάλλουν στο Μεσολόγγι. Αυτοί, φοβούμενοι την αντίσταση, παρουσιάστηκαν με κάποιες προφυλάξεις, αλλά βρήκαν την περιοχή εγκαταλελειμμένη από τους στρατιώτες και προέβησαν σε ένα φοβερό μακελειό για όποιους είχαν παραμείνει εκεί. Κατόπιν ασχολήθηκαν, το υπόλοιπο της νύχτας, με πυρπολήσεις και λεηλασίες. Εν τω μεταξύ, κάποιοι από τους ανήμπορους Έλληνες επανήλθαν εκεί αντικρίζοντας παρόμοια φρίκη, έβαλαν φωτιά σε πολλά από τα λαγούμια τους και ανατίναξαν στον αέρα τα οχυρά και τις επάλξεις τους.

Βεβαιωθείτε ότι ο Έλληνας επίσκοπος⁴²⁵ ανατινάχθηκε στον αέρα πάνω από ένα βαρέλι σκόνης (μπαρούτι) και ότι ο συντάκτης κύριος Meyer των «Ελληνικών Χρονικών» τίναξε τα μυαλά του με ένα πυροβολισμό πιστολιού.

Ανακοινώθηκε ακόμα ότι οι Τούρκοι έστειλαν στην Κωνσταντινούπολη 6.000 αυτιά, προκειμένου να αναιρέσουν την ολοκληρωτική απογοήτευση του Σουλτάνου. Λέγεται ότι κατόπιν συνεννοήσεως του Ιμπραήμ Πασά, στάλθηκαν τα στρατεύματα στα χωριά που είχαν σκοτωθεί οι Έλληνες, για να συλλέξουν αυτό το νούμερο των αυτιών, για να τα στείλουν στην πρωτεύουσα. Ανάμεσα σε εκείνους τους δυστυχείς, συγκαταλέγονται και όλοι εκείνοι της επαρχίας του Αιτωλικού και οι μεταφερόμενοι αιχμάλωτοι στην Άρτα. Εάν συνέβη αυτό, είναι προφανές ότι πολλοί λίγοι από τους Έλληνες, που έφυγαν από το Μεσολόγγι, δεν έπεσαν στην εξουσία του Ιμπραήμ.

Δύο ημέρες μετά από αυτό το γεγονός, η ελληνική ομάδα έβαλε πλώρη κατευθυνόμενη στο Σιρόκο (Scirocco). Το επιβεβαιώνει και ότι στις 23 μία τουρκική φρεγάτα ήρθε στη μάχη με δύο μπρίκια και ένα ελληνικό πολιορκητικό κατά μέτωπο της Γλαρένζας.

Όλες οι επιχειρήσεις των Τούρκων πρέπει τώρα να έχουν επικεντρωθεί εναντίον της Νάπολης της Ρωμανίας [Ναύπλιο]. Η διχόνοια των Ελλήνων η δυσαρέσκεια, η αποθάρρυνση και η χαμένη άποψη περισσότερο και όχι τόσο η

⁴²⁵ Πρόκειται για τον Έλληνα επίσκοπο Ιωσήφ Ρωγών. Βλ. σχετικά υποσημείωση 413 του παρόντος.

δραστηριότητα του Ιμπραήμ, συνέβαλαν στην πτώση εκείνης της περιοχής, της μοναδικής που είχε απομείνει στους Έλληνες, για να προβάλλουν κάποια ουσιαστική αντίσταση.

ΚΥΡΙΑΚΗ 28 ΜΑΪΟΥ 1826
№ 22
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ
ΑΘΗΝΑ 15 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

Πιστεύεται ότι η Εθνοσυνέλευση (τρίτη κατά σειρά), συγκεντρωμένη στην Πιάδα ⁴²⁶ κοντά στην Επίδαυρο, θα πραγματοποιήσει σημαντικά ψηφίσματα. Η άποψη, που εξέφρασαν οι περισσότεροι από τους βουλευτές της Ανατολικής Ελλάδας, τείνει στην εγκαθίδρυση μοναρχίας και στο να ζητηθεί βασιλιάς από τις μεγάλες δυνάμεις του Χριστιανισμού. Οι οδηγίες που έδωσαν οι κάτοικοι των Σαλώνων [Αμφισσα], της Αταλάντης, της Λιβαδειάς, της Θήβας, του Λιδορικού και άλλων περιοχών, στους εκπροσώπους τους στην Εθνοσυνέλευση, ήταν, λέγεται, κατά γράμμα οι εξής: *«Πρέπει να έχουμε έναν βασιλιά, χωρίς έναν βασιλιά, δεν θα επιτύχουμε τον στόχο μας. Αν δεν μπορείτε να το κατορθώσετε αυτό, μην εμφανιστείτε ποτέ ξανά ανάμεσά μας κ.λπ.»*.

Εφόσον όμως ο πολυπόθητος βασιλιάς δεν θα μπορούσε σε καμία περίπτωση να τύχει άμεσης πρόσληψης της Αρχής, η Προσωρινή Κυβέρνηση της Νάπολης της Ρωμανίας [Ναύπλιο], πρέπει να συνεχίσει να εντείνει τις επιχειρήσεις και να υποστηρίζει τον πόλεμο με όλα τα μέσα, τα οποία μπορεί να διαθέσει. Θα έχουν για άλλη θέση με τη μορφή της κυβέρνησης οι ακόλουθες αλλαγές: Ένα συμβούλιο έξι διευθυντών με έναν πρόεδρο θα κάνει τις ανακατατάξεις της κυβέρνησης. Καθένα από τα τρία μεγάλα γεωγραφικά διαμερίσματα της Ελλάδας, δηλαδή η Ήπειρος, η χερσόνησος του Μοριά και τα νησιά, θα επιλέξουν δύο διευθυντές, αλλά ο πρόεδρος δεν θα εμφανιστεί την ημέρα της επιλογής των τριών αυτών διαμερισμάτων, προκειμένου να αποφευχθεί οποιαδήποτε μεροληψία και να διευκολυνθεί η αντικατάστασή του. Βεβαιωθείτε ότι ο Υψηλάντης θα συγκεντρώσει τον μεγαλύτερο αριθμό ψήφων για την προεδρία. Την απέχθειά τους στον Μαυροκορδάτο επέδειξαν οι περισσότεροι από τους Ρουμελιώτες, που τον επέπληξαν γιατί, έχοντας πουλήσει την Ελλάδα στους Άγγλους, θρέφει μια μέτρια φιλοδοξία, να βασιλέψει και να υποκινήσει ανοιχτά τη διχόνοια μεταξύ των μελών. Όλοι οι καπεταναίοι τον απεχθάνονται, ως το μόνο ικανό άτομο να προσέχει και να εξουσιάζει τη συμπεριφορά τους.

Πιστεύω ότι η συνέλευση είναι σε συμφωνία σχετικά με τα βήματα που πρέπει να γίνουν προς τις εξουσίες, που θα αυτοανακηρυχθούν μόνιμες. Ο αριθμός των βουλευτών πρέπει να περιορίζεται σε 30 ή 36, ενώ αυτός των υπουργών θα μειωθεί. Επιθυμούν τη συγχώνευση του Υπουργείου του Πολέμου με αυτό της Ναυτιλίας, εκείνο των Εσωτερικών με της Προστασίας του Πολίτη, την κατάργηση του Υπουργείου Θρησκευμάτων, αντικαθιστώντας το με μία Σύνοδο Επισκόπων, καθώς και τη δημιουργία στο Υπουργείο Οικονομικών, μίας τριμελούς επιτροπής, για τη διοίκηση των επιχειρήσεων εκείνου του τμήματος. Αυτοί θα είναι υπεύθυνοι για νέα δάνεια και η διεύθυνση θα κληθεί αυστηρά να παράσχει ακριβή απολογισμό της χρήσης των ποσών, που θα έχει στη διάθεσή της. Τα τακτικά στρατεύματα, που ονομάζονται «Τακτικόν», θα αυξηθούν και θα παροτρύνονται να έχουν ως μέσα

⁴²⁶ Πρόκειται για τη Νέα Επίδαυρο, πεδινό χωριό του νομού Αργολίδας. Στην Επανάσταση ονομαζόταν Πιάδα και μετά την απελευθέρωση έλαβε το σημερινό όνομά της.

πολεμικά πλοία, που ανήκουν στο κράτος, στη θέση εκείνων, που άνηκαν έως τώρα σε ατομική ιδιοκτησία.

Ο Τύπος θα είναι ελεύθερος, χωρίς τον παραμικρό περιορισμό.

Ο χρόνος μόνο θα δείξει, αν όλα αυτά που αποφασίστηκαν στην Εθνοσυνέλευση της Πιάδας, θα μπορέσουν να πραγματοποιηθούν⁴²⁷.

ΤΡΙΤΗ 30 ΜΑΪΟΥ 1826
(Συμπλήρωμα στο Νο 22)
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ
ΖΑΚΥΝΘΟΣ 7 ΜΑΪΟΥ

Μετά την κατάκτηση του Μεσολογγίου, δεν είναι ακόμη γνωστό ποιο σχέδιο επιχειρήσεων θα ακολουθήσει ο Ιμπραήμ Πασάς. Κάποιοι πιστεύουν ότι θα διαλύσει εκείνη την περιοχή. Άλλοι ότι θα φυλάει τα οχυρά και θα ξαναβγεί προς τον Μοριά. Αρκετά τουρκικά εκστρατευτικά σώματα έχουν ήδη αναχωρήσει από τα περίχωρα της Μεθώνης και της Κορώνης, προκειμένου να μετακινηθούν σε εκείνα της Κορίνθου, για να κατακτήσουν το τόσο περιλάλητο φρούριο του Ισθμού, ώστε τα νέα οθωμανικά στρατεύματα που θα εισέλθουν από τη Θεσσαλία στην Πελοπόννησο, να έχουν ελεύθερη διέλευση.

Τα ελληνικά πλοία, που βρίσκονταν στα γειτονικά περίχωρα, μετά την κατάληψη του Μεσολογγίου κατευθύνθηκαν προς το Λεβάντε (ανατολική Μεσόγειο).

ΚΕΡΚΥΡΑ 10 ΜΑΪΟΥ
(Ιδιαίτερη αλληλογραφία)

Σε όσα σας έχω ήδη κοινοποιήσει για την άλωση του Μεσολογγίου, σπεύδω να προσθέσω τις παρακάτω λεπτομέρειες γύρω από το ίδιο γεγονός, ως το πιο πιθανό και πιο αξιόπιστο μεταξύ άλλων.

Τελικά το Μεσολόγγι, πόλη που φημίζεται για την αξία της και για τον ηρωισμό των υπερασπιστών της, έπεσε τραγικό θύμα της πείνας. Αλλά οι δυστυχισμένοι της γενναίας φρουράς του, ακόμη και στην πτώση του, διατήρησαν αυτή τη σταθερότητα και εκείνο το θάρρος, που σε κάθε αναμέτρηση, που είχαν πάντα, το φανέρωναν και άφηναν τα θραύσματα εκείνης της αθάνατης περιοχής, περισσότερο σαν αντικείμενο θρήνου, παρά δόξας για τον εχθρό τους.

Το φρούριο του Μεσολογγίου παρέμενε εντελώς άδειο από προμήθειες και απελπισμένη η φρουρά του να λάβει οποιαδήποτε βοήθεια από τον ελληνικό στόλο, αποφάσισε να ανοίξει ένα δρόμο με γενναιότητα, ανάμεσα στις αιγυπτιακές φάλαγγες, καθώς έψαχνε για απόδραση κερδίζοντας τα κοντινά βουνά.

Ο καλύτερος τρόπος, για να επιτύχουν σε αυτό το εγχείρημα, που σκέφτηκαν οι ίδιοι, ήταν να στείλουν έναν Έλληνα, να κατευθυνθεί από αυτούς στον στρατηγό Καραϊσκάκη, με μια επιστολή που τον παρότρυναν να συντρέξει προς βοήθειά τους, ο οποίος, αφού του δόθηκε εντολή, έπρεπε επίτηδες να θεωρηθεί ότι είναι ο γιος που τον πήραν οι Άραβες, από όπου ήρθε η ψευδής προειδοποίηση στον Ιμπραήμ.

⁴²⁷ Η Γ' Εθνοσυνέλευση της Επιδαύρου (6-16 Απριλίου 1826), συγκλήθηκε στη Νέα Επίδαυρο (Πιάδα), με κύριο σκοπό την αναθεώρηση του πολιτεύματος. Η Εθνοσυνέλευση διόρισε νέα «Διοικητική Επιτροπή της Ελλάδος» (1826), ώστε να ανταποκρίνεται επαρκώς στις τρέχουσες πολεμικές ανάγκες, καθώς δημιούργησε και «Επιτροπή Συνελεύσεως», με σκοπό τη μέριμνα για την εκ νέου έναρξη της Εθνοσυνελεύσεως, αλλά και για τη σύναψη ανακωχής μέσω του Άγγλου πρέσβη στην Κωνσταντινούπολη, Στράτφορντ Κάνινγκ με την Οθωμανική αυτοκρατορία. Ολοκλήρωσε τις εργασίες της, πρώτα στην Ερμιόνη και ακολούθως στην Τροιζήνα, την άνοιξη του 1827. Δ. Κόκκινος, *Η Ελληνική Επανάσταση*, τόμ. 5, Αθήνα 1974, σ. 320-321.

Μπροστά στην επικείμενη άφιξη του Έλληνα στρατηγού, ο Ιμπραήμ έστρεψε την προσοχή του σ' αυτόν και διέθεσε τους στρατιώτες του, να του αντιταχθούν στο πέρασμά του. Γνωστή στους Έλληνες του Μεσολογγίου αυτή η κίνηση του εχθρού, την εκμεταλλεύτηκαν πολύ γρήγορα και το βράδυ της 22^{ας} Απριλίου, άρχισαν να σφάζουν οι ίδιοι τα γυναικόπαιδα, για να φύγουν από την πόλη με οπλισμένα χέρια. Αλλά, αφού θυσίασαν δύο από εκείνες τις δυστυχισμένες συντρόφους τους, δεν τους πήγαινε η καρδιά να συνεχίσουν να εκτελούν ένα τόσο φρικτό σχέδιο. Συγκέντρωσαν όλους τους ικανούς, για να φέρουν όπλο και τους ακολούθησαν οι πιο γενναίες γυναίκες, οι οποίες μετέφεραν όλα τα πολύτιμα αντικείμενα από χρυσό και ασήμι και αφήνοντας τραυματίες, γέρους και παιδιά στο Μεσολόγγι, βγήκαν σε αριθμό περίπου 4.000, χωρισμένοι σε τρία σώματα.

Οι δύο πρώτες μεραρχίες, που περιείχαν τους ισχυρότερους Έλληνες και τους πιο αποφασιστικούς, μετά από κάποια αντίσταση σώθηκαν. Η τρίτη είχε σχεδόν φτάσει σε ασφαλές σημείο, όταν οι Τούρκοι αντιλήφθηκαν τη φυγή των πολιορκημένων και για να την αποτρέψουν, θυσίασαν όλους εκείνους τους δύσμοιρους.

Την ίδια στιγμή ο Ιμπραήμ, διέταξε τα τάγματα του αραβικού συντάγματος του Χουσέν μπέη να επιτεθούν στο Μεσολόγγι. Και μετά από μια πρώτη επίθεση, που δέχτηκαν από το μέρος των λίγων, που είχαν απομείνει στην πόλη με όλα τα κανόνια φορτωμένα με πολυβόλα από τους Έλληνες και που τους προκάλεσαν μικρή ζημιά, κατέλαβαν την περιοχή, πυρπολώνοντας όλα όσα βρήκαν εκεί. Τότε οι Έλληνες κατέφυγαν στα λαγούμια με την πυρίτιδα και βάζοντάς τους φωτιά, ανατινάχθηκαν. Η ανατίναξη υπήρξε τρομερή, τόσο για τους νικημένους όσο και για τους κατακτητές, που έθεσε τέρμα, εκείνη τη μοιραία νύχτα στην πολιορκία και στην αιματοχυσία.

Δεν είναι ακόμη δυνατό, να προσδιοριστεί επακριβώς ο αριθμός εκείνων που χάθηκαν σε αυτό το αξιομνημόνευτο γεγονός, αλλά οι Οσμανλήδες υπολογίζονται περίπου στους 1.200 και οι Έλληνες, σε περισσότερους από 3.000.

Είναι επίσης άγνωστο μέχρι σήμερα, πού βρίσκεται ο Ιμπραήμ Πασάς και ποια μέτρα έχει λάβει. Ούτε υπάρχουν ακόμα νέα από αυτούς τους Έλληνες, που σώθηκαν.

ΤΡΙΤΗ 6 ΙΟΥΝΙΟΥ 1826

(Συμπλήρωμα στο Νο 23 της Κυριακής 4^{ης} Ιουνίου 1826)

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

Σύμφωνα με μια επιστολή από την Κέρκυρα στις 11 Μαΐου

Εδώ είναι ακόμα μερικές αναφορές σχετικά με την καταστροφή του Μεσολογγίου, που διαφέρουν εν μέρει από αυτά που δημοσιεύονται. Εδώ και αρκετές εβδομάδες η φρουρά του Μεσολογγίου υπέφερε εξαιτίας της μεγάλης έλλειψης προμηθειών. Οι προσπάθειες του Μιαούλη να τους μεταφέρει προμήθειες από την πλευρά της θάλασσας, απέτυχαν λόγω της προηγούμενης απώλειας των δύο καίριων σημείων του Βασιλαδιού⁴²⁸ και του Αιτωλικού⁴²⁹, μέσω των οποίων κάθε επικοινωνία με τη θάλασσα διακόπηκε. Με αυτόν τον τρόπο, εκείνοι οι στρατιώτες, ενάντια στην αξία των οποίων μέχρι τώρα όλες οι δυνάμεις της Οθωμανικής αυτοκρατορίας δεν μπορούσαν να κάνουν τίποτα, έβλεπαν τους εαυτούς τους να πέφτουν θύματα της πιο

⁴²⁸ Το Βασιλάδι, όπως ειπώθηκε ανωτέρω, είναι μικρό και ακατοίκητο νησί στην είσοδο της λιμνοθάλασσας του Μεσολογγίου, λίγο βορειότερα από το νησάκι του Άη-Σώστη και δυτικά από τη νησίδα Τουρλίδα. Ιδιαίτερη είναι μνεία για τη συμμετοχή του στην πολιορκία του Μεσολογγίου. Βλ. υποσημείωση 411 του παρόντος.

⁴²⁹ Το Αιτωλικό ανήκει στη δημοτική ενότητα του δήμου Μεσολογγίου. Πρόκειται για μικρό νησί στο μέσο της λιμνοθάλασσας Αιτωλικού-Μεσολογγίου. Βλ. υποσημείωση 418 του παρόντος.

τρομερής πείνας. Σε αυτή την απελπιστική κατάσταση, την οποία η φρουρά μπορούσε να δει από τις επάλξεις του Μεσολογγίου, ο στόλος του Μιαούλη χωρίς να μπορεί να επικοινωνήσει μαζί της, έκανε την τελευταία του απόπειρα να συνθηκολογήσει με τον Ιμπραήμ Πασά. Αλλά, αυτό μόνο που ήθελε, ήταν να σώσει τη φρουρά τη συγκεκριμένη στιγμή με το να μεταφερθεί ο Ιμπραήμ στην Αίγυπτο.

Οι ικανοί υπερασπιστές, γνωρίζοντας καλά τι τους περίμενε, πήραν την απόφαση να πεθάνουν ή να κερδίσουν με μια τελευταία μεγάλη πράξη για την πίστη τους και για τη δική τους ελευθερία. Όλοι οι άνδρες κατάλληλοι για όπλα συγκεντρώθηκαν σε αριθμό 3 έως 4.000, συμπεριλαμβανομένων γυναικών ντυμένων ανδρών, και χωρισμένοι σε τρεις στήλες, εξήλθαν από το φρούριο, για να προμηθευτούν φαγητό ή να ανοίξουν δρόμο ανάμεσα στους εχθρούς. Πρώτα ήθελαν να προειδοποιήσουν γι' αυτό το εγχείρημά τους, μέσω ενός κατασκόπου, τον Καραϊσκάκη και τον Γκούρα, που με ένα πολύ μικρό σώμα ανδρών βρισκόταν πίσω από τους πολιορκητές, αλλά το σχέδιο απέτυχε και φάνηκε ότι και ο Ιμπραήμ Πασάς είχε γνώση αυτού του σχεδίου. Ωστόσο, το ένα μέρος της ισχυρής πρώτης στήλης των 1.200 ανδρών κατάφερε να ανοίξει ένα πέρασμα και να φτάσει στα κοντινά βουνά. Οι άλλες δύο στήλες έπρεπε να υποχωρήσουν μπροστά στον μεγαλύτερο αριθμό των εχθρών και ως επί το πλείστον χάθηκαν.

Ο Νότης Μπότσαρης με τον επίσκοπο Τζουζέπε [Ιωσήφ Ρωγών] και μ' έναν αριθμό 500 ηρωικών ανδρών παρέμειναν στην πόλη, αφιερώνοντας τους εαυτούς τους στην ακραία περίπτωση μέχρι θανάτου. Οι Τούρκοι, μετά τη σφαγή της δεύτερης και τρίτης σειράς, έχοντας προσεγγίσει στην πόλη, έπρεπε να συνεχίσουν τον έντονο κανονιοβολισμό, αλλά αφού παρατήρησαν τον μικρό αριθμό των Ελλήνων, που υπερασπιζόνταν τα τείχη, άρχισαν να επιτίθενται στις επάλξεις, για να ξαναμπούν στην πόλη. Ο Μπότσαρης με τους συντρόφους του, συνέχιζε να πολεμά και στη συνέχεια υποχώρησε μπροστά σ' έναν Τούρκο ζωσμένο με πυρομαχικά, του οποίου οι υπόνομοι-λαγούμια με πυρίτιδα συνδέονταν με άλλα δώδεκα κάτω από τους κεντρικούς δρόμους της πόλης. Οι Τούρκοι διείσδυσαν στην περιοχή σε όλο και μεγαλύτερους αριθμούς, όταν ο Νότης Μπότσαρης έβαλε φωτιά στο φυτίλι και τους έθαψε, μαζί και τους γενναίους του, σε έναν κοινό τάφο. Το Μεσολόγγι έγινε ένας σωρός από πέτρες, εκτός από δύο εξωτερικά έργα, όπου τα λαγούμια με την πυρίτιδα δεν πήραν φωτιά.

Σύμφωνα με όλα τα νέα, που ελήφθησαν από την Πρέβεζα, την Άρτα και από την Πάτρα, η απώλεια των Τούρκων πρέπει να ήταν εξαιρετικά μεγάλη. Μερικοί κάνουν λόγο για 4 με 5.000 άνδρες, ο αριθμός των Τούρκων που διείσδυσαν στην πόλη. Μετά από το γεγονός αυτό, ο Ιμπραήμ Πασάς μετέβη στην Πάτρα, όπου δημοσιοποίησε τη χαρά και την αγαλλίασή του για αυτή τη νίκη, δημοσιοποίησε στο κοινό τούς πρωτεργάτες των επιχειρήσεων και από παντού έσπευσαν, να του δώσουν τα συγχαρητήριά τους. Οι πρόξενοι Φράγκοι της Άρτας και της Πρέβεζας, πήγαν στην Πάτρα, μα δεν μπόρεσαν ούτε να εισέλθουν στο κάστρο, ούτε να γίνουν δεκτοί από τους Οθωμανούς. Και μέχρι στον Υπολοχαγό του Λόρδου Ύπατου Αρμοστή αυτών των νησιών, στρατηγό Ponsomby, ο οποίος στα πρώτα νέα της πτώσης του Μεσολογγίου μετέβη εκεί, αρνήθηκαν την άδεια να επισκεφθεί το μέρος, όπου μια ημέρα στεκόταν το Μεσολόγγι.

ΚΥΡΙΑΚΗ 11 ΙΟΥΝΙΟΥ 1826

No 24

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

ΚΕΡΚΥΡΑ 14 ΜΑΪΟΥ (Δια μέσω εξαιρετικού τρόπου)

Έφτασε η είδηση ότι ο Τούρκος στρατηγός σε ένδειξη σοβαρών διαφωνιών με τον Ιμπραήμ Πασά επέστρεψε στην Άρτα.

Στις 6 του τρέχοντος μήνα η οθωμανική ομάδα ενισχυμένη με 80 πλοία, εκ των οποίων δύο ατμόπλοια, αναχώρησε από τον κόλπο του Λεπάντο [Ναύπακτος] για τον Νότο.

Για ημέρες φαινόταν από το νησί της Κεφαλονιάς ένα μεγάλο ατμόπλοιο να έρχεται από νοτιοανατολικά με κατεύθυνση προς το Μεσολόγγι. Πιστεύεται ότι είναι εκείνο, που έφτασε από το Λονδίνο στη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο].

Σημειώστε όλες τις αναφορές ότι το Αρχιπέλαγος είναι γεμάτο από Έλληνες κουρσάρους, οι οποίοι επιτίθενται χωρίς έλεος, αδιαφορώντας για τα πλοία οποιουδήποτε έθνους και ληστεύουν εμπορεύματα και πλοία, θυσιάζοντας ακόμη και τα ίδια τα πληρώματα. Ο Άγγλος ναύαρχος έχει δώσει θετικές και ακριβείς εντολές για το πώς πρέπει να συλληφθούν όλα τα ελληνικά οπλισμένα πλοία, τα οποία δεν θα βρίσκονται εξοπλισμένα με τις τακτικές αποστολές της κυβέρνησής τους. Πάνω σ' αυτό το έντυπο έχει ήδη καθοριστεί και συμφωνηθεί⁴³⁰.

Η Κυβέρνηση της Νάπολης της Ρωμανίας [Ναύπλιο] αναδιοργανώθηκε με την προσθήκη 12 μελών από κάθε κόμμα, στο προεδρείο της οποίας εξελέγη με πλήρη ψηφοφορία ο Ζαΐμης. Μερικά από τα μέλη είναι ο Λόντος, ο Πετρόμπεης, ο Κολοκοτρώνης και άλλοι. Η κυβερνητική αυτή μεταρρύθμιση πραγματοποιήθηκε με τάξη, αμοιβαία ικανοποίηση και ένωση θελήσεων.

Αναμένεται εδώ από στιγμή σε στιγμή ο μαρκήσιος Paolucci (Παολούτσι) από τη Βενετία με μερικά πλοία, για να ενισχύσει την ομάδα της Αδριατικής, που προοριζόταν να καταδιώξει και να επιτεθεί στους Έλληνες κουρσάρους, που κατακλύζουν το Αρχιπέλαγος. Αυτή η ομάδα θα αποτελείται από 2 επίπεδα σκάφη, 4 φρεγάτες, 2 μπρίκια, 2 μικρότερα σκάφη και πολλά μεταγωγικά πλοία. Βεβαιωθείτε ότι ο μαρκήσιος Paolucci θα αναλάβει, λίγο μετά την άφιξή του, τη διοίκηση όλων των αυστριακών θαλάσσιων δυνάμεων στο Αρχιπέλαγος.

ΤΡΙΤΗ 13 ΙΟΥΝΙΟΥ 1826

(Συμπλήρωμα στο Νο 24)

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

ΝΑΠΟΛΗ ΤΗΣ ΡΩΜΑΝΙΑΣ [ΝΑΥΠΛΙΟ] 15 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1826 (27 ΑΠΡΙΛΙΟΥ,
νέο ημερολόγιο)

Έφτασε στη Νάπολη [Ναύπλιο] η δεύτερη αποστολή του ελληνικού κομιτάτου του Παρισιού στις 19 Μαρτίου το βράδυ. Την επόμενη ημέρα μας σύστησε στην κυβέρνηση ο στρατηγός Roche και μας υποδέχτηκαν πολύ καλά οι Έλληνες ηγέτες, οι οποίοι ήταν πρόθυμοι να καλύψουν τις ανάγκες μας.

⁴³⁰ Οι κοινωνικοοικονομικές συνθήκες που επικρατούσαν στον ελλαδικό χώρο κατά τη διάρκεια της Ελληνικής Επανάστασης, ώθησαν πολλούς, μεταξύ άλλων κυρίως Σφακιανούς και Μανιάτες να επιδοθούν σε ληστρικές επιδρομές στη θαλάσσια περιοχή, αλλά και στην ξηρά για λόγους επιβίωσης. Έως το 1826 οι Βόρειες Σποράδες, η Γραμβούσα, το στενό πέρασμα μεταξύ του νησιού Άνδρου και Τήνου, καθώς και διάφορα άλλα μέρη της Μεσογείου αποτελούσαν βάσεις δραστηριότητας των πειρατών. Η κεντρική διοίκηση εκτός από τις ανάγκες του Αγώνα είχε επιπλέον ν' αντιμετωπίσει και τα συνεχή περιστατικά πειρατείας που σημειώνονταν αρκετά συχνά στις ελληνικές θάλασσες. Χωρίς να μπορεί να κάνει κάτι δραστικό, για να επιβάλει την τάξη, εξέδιδε μόνο εγκυκλίους και οι πειρατές ουσιαστικά έμεναν ατιμώρητοι και συνάμα προστατευμένοι, συνεχίζοντας σχεδόν ανενόχλητα τη δράση τους. Παρ' όλα αυτά έγιναν σημαντικές προσπάθειες από τις ξένες δυνάμεις με την παροχή πλοίων και ειδικά εκπαιδευμένων ναυάρχων για την πάταξη του φαινομένου στην περιοχή του Αρχιπελάγους. Ωστόσο ο εντοπισμός των Ελλήνων κουρσάρων από τα δυσκίνητα καράβια τους δεν ήταν πάντα εύκολος. Βλ. επίσης *Πειρατές και Επανάσταση: μια κρυμμένη πτυχή του 1821* - My1821.gr., 22/06/2022.

Η πόλη της Νάπολης [Ναύπλιο], μεταμορφωμένη σε ένα τεράστιο οπλοστάσιο, παρουσιάζει την πιο συγκροτημένη και πιο ενδιαφέρουσα εικόνα στον στρατιωτικό παρατηρητή. Ένας πληθυσμός των 30.000 κατοίκων, όλοι στα όπλα, πολυάριθμα τάγματα, που είναι οργανωμένα παντού. Αυτό είναι το θέαμα που μπορεί κανείς ν' αντικρίσει, όταν φτάσει εκεί.

Την ημέρα του Πάσχα οι Έλληνες φόρεσαν για πρώτη φορά τα στρατιωτικά ρούχα, που έστειλε η επιτροπή του Παρισιού. Σαν με ένα μαγικό χτύπημα ραβδιού με αυτό το ρούχο μεταμορφώθηκαν από χωρικοί σε τάγματα στρατιωτών. Η παρέλαση έγινε στην αγορά της Νάπολης [Ναύπλιο], πάνω από μια περιοχή όπλων, από όπου έφυγαν τα στρατεύματα, για να πάνε και να κάνουν ελιγμούς στα κοντινά λιβάδια. Ο στρατηγός Roche, συνοδευόμενος από τους Μαυροκορδάτο και Υψηλάντη, ολοκλήρωσε την επιθεώρηση, μετά την οποία τα ελληνικά τάγματα επέστρεψαν στη Νάπολη [Ναύπλιο] υπό τον ήχο μιας πολεμικής μουσικής και αργότερα αποσύρθηκαν στους δικούς τους στρατώνες.

Οι Γάλλοι αξιωματούχοι, σε αριθμό 26, έφυγαν για Αθήνα. Ο συνταγματάρχης Charles Fabvier, περνά από επιτυχία σε επιτυχία στην εκστρατεία του στην Εύβοια. Η Κάρυστος διατελεί υπό την εξουσία του και η ακρόπολη εξακολουθεί να υποστηρίζεται: 4 χιλιάδες Τούρκοι κάνουν, λέγεται, αντίσταση. *(Σχόλιο: Η ημερομηνία και οι λεπτομέρειες αυτής της επιστολής, μας επιτρέπουν να αμφιβάλουμε για τη διαδρομή του συνταγματάρχη Fabvier, που έχει ήδη δημοσιευτεί από την εφημερίδα μας).*

Η Πελοπόννησος απελευθερώνεται καθημερινά από το βάρος της ξένης κατοχής. Οι Άραβες πληροφορούνται ότι τα τακτικά στρατεύματα, που οργανώνονται στον Μαραθώνα, είναι έτοιμα αυτή τη στιγμή να περάσουν τον Ισθμό της Κορίνθου. Γνωρίζουμε ότι το Μεσολόγγι έχει περιοριστεί στα άκρα. Αυτό είναι ένα κακό, μη αναστρέψιμο γεγονός. Στην Εθνοσυνέλευση, που πραγματοποιήθηκε στην Επίδαυρο, η κοινή γνώμη μεταφέρει ότι ο Δημήτριος Υψηλάντης βρίσκεται στην προεδρία. Δεν υπάρχει δεκάρα στα δημόσια ταμεία, αλλά στη θέα ενός ολόκληρου λαού οπλισμένου, που καλύπτει την Ελλάδα, είναι αδύνατο να πιστέψει κανείς ότι αυτή η όμορφη χώρα δεν έχει αναδειχθεί νικήτρια από τον αγώνα στον οποίο έχει εμπλακεί. Υπέγραψε ο Adolfo Schack, φοιτητής Νομικής

Αντίγραφο από μια επιστολή που γράφτηκε από τον κ. Meyer, Ελβετό, εκδότη των «Ελληνικών Χρονικών», απευθυνόμενη στον κ. Αγ....., πριν πεθάνει μαζί με τους υπερασπιστές του Μεσολογγίου.

«Οι κακουχίες που υπομένουμε, ένα τραύμα που έχω στην πλάτη, μέχρι να δεχτώ αυτό, που θα γίνει το διαβατήριό μου για το πέρασμά μου στην αιωνιότητα, σου γράφω, για να σου καταθέσω το δικό μου τελευταίο αντίο. Έχουμε περιοριστεί στο να τρώμε ζώα, τις περισσότερες φορές, ακάθαρτα. Υποφέρουμε φρικτά από την πείνα και τη δίψα. Οι ασθένειες προσθέτουν πολλά στις συμφορές, που μας καταπιέζουν με αρκετές χιλιάδες από τα αδέρφια μας, να είναι νεκρά. Περισσότερες από εκατό χιλιάδες βόμβες και κανονιοβολίδες, που έριξε ο εχθρός, έχουν ισοπεδώσει τις οχυρώσεις μας και κατέστρεψαν τα σπίτια μας. Το κρύο μας έχει βασανίσει πολύ, λόγω της παντελούς έλλειψης ξύλων. Παρά τις τόσες στερήσεις, είναι μια μεγάλη και ωραία παράσταση το να βλέπεις τη θερμή της φρουράς και την ευλάβειά της. Σε λίγες ημέρες, τόσοι γενναίοι, δεν θα είναι παρά ψυχές αγγελικές, που θα κατηγορούν ενώπιον του Θεού την αδιαφορία του χριστιανισμού για μια αιτία, που είναι εκείνη της θρησκείας. Όλοι οι Αλβανοί, που είχαν εγκαταλείψει τις σημαίες του Κιουταχί, είναι τώρα συγκεντρωμένοι κάτω από αυτές του Ιμπραήμ.

Στο όνομα όλων των δικών μας γενναίων, μεταξύ των οποίων βρέθηκαν ο Νότης Μπότσαρης, ο Τζαβέλας, ο Παπαδιαμαντόπουλος και εγώ, η κυβέρνηση διόρισε έναν στρατηγό ενός σώματος των στρατευμάτων της. Ανακοινώνω το ορκισμένο ψήφισμα ενώπιον του Ουρανού, να υπερασπιστώ βήμα-βήμα τη γη του Μεσολογγίου και να θαφτώ εκεί, χωρίς ν' ακούσω για καμία συνθηκολόγηση, κάτω από τα ερείπια αυτής της πόλης. Είμαστε κοντά στην υπέρτατη ώρα. Η ιστορία θα μας δικαιώσει. Οι απόγονοί μας θα κλαίνε για τις κακοτυχίες μας. Ας αισθάνεται περήφανος αυτός που σκέφτεται ότι το αίμα ενός Ελβετού, απόγονου του Γουλιέλμου Τέλου, πηγαίνει να ενωθεί με εκείνο των ηρώων της Ελλάδας. Ας μη χαθεί η αναφορά της πολιορκίας του Μεσολογγίου, που γράφτηκε από εμένα. Έκανα πολλά αντίγραφα. Δημοσιεύστε αυτό το γράμμα, σας παρακαλώ αγαπητέ μου Στ..... σε κάποια εφημερίδα».

ΚΥΡΙΑΚΗ 18 ΙΟΥΝΙΟΥ 1826
No 25
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

Οι αρχηγοί της φρουράς του Μεσολογγίου έφτασαν στα Σάλωνα [Άμφισσα] και απηύθυναν στην κυβέρνηση την ακόλουθη επιστολή με ημερομηνία 7 Μαΐου.

«Οι αρχηγοί της φρουράς του Μεσολογγίου απευθύνουν χαιρετισμό στα μέλη της Κυβέρνησης!

Η πόλη της οποίας την άμυνα μας εμπιστευτήκατε, βρίσκεται στα χέρια του εχθρού, αλλά μεταμορφώθηκε σε ένα τεράστιο σωρό χαλασμάτων, που καλύπτουν αρκετές εκατοντάδες από τους πολεμιστές μας και συγχρόνως καλύπτουν και χιλιάδες νεκρούς εχθρούς. Εμείς δεν ολιγορήσαμε καθόλου. Όλοι οι Έλληνες έκαναν το καθήκον τους και παρατηρούσαμε από την κορυφή των τειχών μας τις απέλπιδες προσπάθειες του στόλου μας, να έρθει να μας σώσει. Αλλά, ο Θεός των χριστιανών είχε αποφασίσει για την έκβαση. Στην καταδίωξη για τρεις ημέρες, εν μέσω του πιο φρικτού των συμφορών, της πείνας, πήραμε την απόφαση να εγκαταλείψουμε την πόλη πριν πέσουμε στα χέρια των εχθρών. Οι γυναίκες μας ήθελαν να μας συνοδεύσουν. Αλίμονο! Πώς να αρνηθούμε σ' αυτά τα αγαπημένα μισά του εαυτού μας την ελπίδα της σωτηρίας; Δεχθήκαμε το αίτημά τους. Η τελευταία υπεράσπιση της πόλης ανατέθηκε στον γενναιόδωρο πατριωτισμό των ηλικιωμένων και των τραυματισμένων, που δεν ένιωθαν αρκετά δυνατοί, για να μας συνοδεύσουν στην έξοδο.

Στις 22 το βράδυ (στις οκτώ η ώρα) ανοίξαμε τις πόρτες της ιερής πόλης. Βρεθήκαμε ενάντια σε κάθε ελπίδα. Οι βάρβαροι ήταν πρόθυμοι να μας δεχτούν. Η έκπληξή μας ήταν πάρα πολύ μεγάλη. Δεν γνωρίζαμε σ' αυτό το σημείο, πώς θα μπορούσε ο εχθρός να έχει πληροφορηθεί για την έξοδό μας. Αυτό για το οποίο μπορούμε να σας διαβεβαιώσουμε είναι ότι κανένας από τους πολεμιστές της φρουράς δεν αμαύρωσε τη δόξα του με προδοσία. Κάποιοι έχουν χαθεί ως ήρωες. Οι άλλοι εξακολουθούν να αναπνέουν, αλλά δεν αναπνέουν, παρά εκδίκηση. Ενημερωθείτε ότι στις φρουρές τους οι ξιφολόγχες των βαρβάρων ήταν ανίσχυρες ενάντια στα ξίφη μας. Οι τακτικά διατεταγμένες σειρές έσπασαν μετά από φρικτή σφαγή και εμείς καταφύγαμε στα βουνά. Εκεί, οι περισσότερες γυναίκες και τα παιδιά μας υπέκυψαν σε αυτόν τον αγώνα, αλλά ο βάρβαρος δεν είχε παρά πτώματα, καθώς ούτε ένας Έλληνας δεν συνελήφθη ζωντανός. Φτάνοντας στα κοντινά βουνά, αφού ξεκουραστήκαμε μερικές ώρες, από εκεί τα ξημερώματα ξεκινήσαμε για τα Σάλωνα [Άμφισσα], όπου ήμαστε τέσσερις ημέρες, 1.800 στον αριθμό. Πολλοί άλλοι των αδελφών μας είναι ασφαλείς και σκορπισμένοι στα βουνά. Δεν θα αργήσουν να μας φτάσουν.

Κυβερνήτες της Ελλάδας, εσείς που σ' αυτούς εμπιστευτήκατε το έθνος και την ευγενή επιχείρηση να κατευθύνει τη μοίρα του, μην χάνετε το θάρρος σας. Αν πιστεύετε

σ' εμάς, είμαστε περήφανοι ακόμα, που ζούμε, για να εκδικηθούμε τους γκρεμισμένους τάφους του αθάνατου Μάρκου και του γενναιόδωρου Άγγλου⁴³¹, που μας κληροδότησε τα τραγούδια του, τον έρωτά του και τη ζωή του. Το Μεσολόγγι είναι παντού μαζί μας. Το αίμα που κυλάει στις φλέβες μας είναι ακόμα το ίδιο. Τέκνα της Ελλάδας, εμείς είμαστε ακόμα οι ίδιοι άνθρωποι που υπερασπιστήκαμε την ελευθερία της και τα ιερά μας δικαιώματα βρίσκονται στα απότομα βουνά του Σουλίου και στα κατεστραμμένα τείχη του Μεσολογγίου. Περιμένουμε τις διαταγές σας και είμαστε έτοιμοι να τις εκτελέσουμε, με τίμημα άλλη μια σταγόνα από το αίμα μας».

Οι Διοικητές της φρουράς του Μεσολογγίου
Υπογεγραμμένοι: Νότης Μπότσαρης, Κίτσος Τζαβέλας

ΤΡΙΤΗ 27 ΙΟΥΝΙΟΥ 1826
(Συμπλήρωμα στο Νο 26)
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΕΠΙΔΑΥΡΟΣ 13 (25 ΑΠΡΙΛΙΟΥ)

Η τρίτη Εθνοσυνέλευση συγκεντρωμένη στα δικά μας τείχη έλαβε μιαν απόφαση, η οποία απείχε πολύ και ήταν ενάντια στη γνώμη του Δημήτριου Υψηλάντη, ο οποίος έσπευσε να διαμαρτυρηθεί. Εδώ είναι δύο αποσπάσματα:

Αποφάσεις της Εθνοσυνέλευσης

Ο πρέσβης Stratford Canning στην Κωνσταντινούπολη αιτήθηκε να διαπραγματευθεί ειρήνη ανάμεσα στην Οθωμανική Πύλη και τους Έλληνες υπό τις προϋποθέσεις που ορίζονται στη παρούσα πράξη, ήτοι:

Άρθρο 1: Κανένας Τούρκος δεν θα κατοικεί στην ελληνική επικράτεια, ούτε θα κατέχει οποιοδήποτε ακίνητο στην Ελλάδα, λόγω της αδυναμίας στην οποία βρίσκονται αυτοί οι δύο λαοί να συνυπάρχουν μαζί.

2. Να εκκενωθούν και να παραδοθούν στους Έλληνες όλα τα φρούρια που βρίσκονται στην εξουσία των Τούρκων στην ελληνική επικράτεια.

3. Ότι ο Σουλτάνος δεν θα έχει καμία επιρροή στην εσωτερική οργάνωση ή στον ελληνικό κλήρο.

4. Ότι οι Έλληνες μπορεί να έχουν επαρκείς δυνάμεις για την ασφάλεια του εσωτερικού της χώρας και ένα ναυτικό για να προστατεύει το εμπόριό της.

5. Ότι όλοι οι κυβερνώντες διέπονται από τις ίδιες ρυθμίσεις και μπορούν να απολαμβάνουν τα ίδια δικαιώματα στην Πελοπόννησο, στην ηπειρωτική Ελλάδα, στα νησιά της Εύβοιας, της Κάντια, του Αρχιπελάγους, τέλος σε όλες τις επαρχίες που έλαβαν τα όπλα και ενσωματώθηκαν στην ελληνική κυβέρνηση.

6. Ότι τα άρθρα που αναφέρονται στην παρούσα πράξη δεν μπορούν να τροποποιηθούν από τον πρεσβευτή, ούτε από την επιτροπή που ορίζεται από την Εθνοσυνέλευση, η οποία επιτροπή είναι ιδιαίτερα υπεύθυνη για την αλληλογραφία με τον Άγγλο πρέσβη.

7. Ότι οι Έλληνες θα διατηρήσουν τη δική τους ιδιαίτερη σημαία.

8. Ότι έχουν το δικαίωμα να κερδίζουν χρήματα.

⁴³¹ Εννοεί τον Λόρδο Βύρωνα (22 Ιανουαρίου 1788 - 7 Απριλίου 1824), γνωστό Άγγλο αριστοκράτη, ποιητή, πολιτικό, φιλέλληνα. Υπήρξε εξαιρετικά διάσημος και επιτυχημένος ως ποιητής, αλλά και ιδιαίτερα αμφιλεγόμενη προσωπικότητα στην Αγγλία, ζώντας άστατη οικονομική και ερωτική ζωή. Ταξίδεψε σε πολλά μέρη στην Ευρώπη, ιδιαίτερα στην Ιταλία, ενώ συνέδεσε το όνομα του με την στήριξη των επαναστατικών κινημάτων σε Ιταλία και Ελλάδα. Πέθανε στο πλευρό των Ελλήνων επαναστατών στο Μεσολόγγι, σε ηλικία μόλις 36 χρόνων, μετά από υψηλό πυρετό. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. D. Brewer, *Η φλόγα της ελευθερίας...*, ό. π. σ. 245–260.

9. Ότι το άθροισμα του φόρου είναι σταθερό και ότι ο τρόπος αποπληρωμής του θα είναι ετήσιος.

10. Ότι χορηγείται εκεχειρία και ότι σε περίπτωση που η Πύλη αρνηθεί να τηρήσει αυτούς τους όρους, η επιτροπή μπορεί να απευθυνθεί σε όλες τις δυνάμεις της Ευρώπης και να ζητήσει βοήθεια και προστασία από όλες ή μεμονωμένα, ώστε να μην θιγούν τα συμφέροντα της Ελλάδας.

*Διαμαρτυρία προς την τρίτη Εθνοσυνέλευση των Ελλήνων στην Επίδαυρο στις 12 (24)
Απριλίου 1826*

«Κύριοι,

Και ως απλός πολίτης και ως υπεύθυνος του αγώνα, με διατρέχει η υποχρέωση απέναντι στο έθνος, στη δική μου οικογένεια και απέναντι στον εαυτό μου, να εκφράσω δημόσια τα συναισθήματά μου σε μια περίπτωση, που πρέπει να αποφασιστεί η μοίρα της Ελλάδας.

Συμβουλευοντας το κόμμα να ζητήσει την αποκλειστική παρέμβαση του Βρετανού πρέσβη στην Κωνσταντινούπολη⁴³² για τη συμφιλίωση της Ελλάδας με τους τυράννους της, η Εθνοσυνέλευση παρεκκλίνει από τα καθήκοντά της και αποτυγχάνει το σκοπό της συνάντησής της. Σκοπός δεν είναι να ακυρωθεί η ανεξαρτησία της, αλλά να εδραιωθεί και να διαιωμιστεί ότι το έθνος του οποίου είστε εκπρόσωποι, κύριοι, σας έχει εμπιστευθεί τις πλήρεις εξουσίες του. Η ιστορία κάποτε θα κρίνει τις παρούσες πράξεις σας αμερόληπτα.

Όταν η Ευρώπη αισθάνεται περισσότερο από ποτέ ότι για την υπόθεσή μας, δεν μπορεί πλέον να μας βοηθήσει από εδώ και πέρα, κάτω από τα χτυπήματα της τύχης, με τι μάτι θα δει τους πληρεξούσιους της στην Ελλάδα να σηματοδοτούν τον εαυτό τους με μια πράξη πρωτόγνωρη στα χρονικά των λαών και αποδεικνύοντας σε όλο τον κόσμο, ότι μόνο αυτοί αγνόησαν την πραγματική τους θέση;

Σας φοβίζει ίσως η πτώση του Μεσολογγίου; Εμπιστευτείτε τον εαυτό σας, όπως στην αρχή του αγώνα, στη γνωστή ενέργεια και στον πατριωτισμό του έθνους. Το στήθος κάθε Έλληνα είναι ένα δεύτερο Μεσολόγγι. Και ίσως η έλλειψη πόρων να σας ντροπιάζει; Κάντε έκκληση στη γενναιοδωρία των πολιτών. Ο Έλληνας δεν κώφευε ποτέ στη φωνή της χώρας του. Στο τέλος η έλλειψη χρημάτων; Αποπληρώσαμε τα χρέη μας.

Χρειαζόμαστε μια προστασία καταφεύγουμε στους ηγεμόνες όλων των χριστιανικών εθνών. Όλοι, ω κύριοι, έχουν εξίσου δικαίωμα στην ευγνωμοσύνη μας. Οι περιστάσεις στις οποίες βρισκόμαστε και η θέση τους, θεραπεύονται από την πολυπόθητη βοήθεια. Είναι σε κρίσιμες στιγμές, που τα μεγάλα έθνη και οι αληθινοί πολίτες γίνονται γνωστοί. Είναι εύκολο κάθε φορά να είσαι σκλάβος; Είναι πολύ δύσκολο ν' απελευθερωθείς. Θέλουμε ειρήνη; Τρέχουμε στα όπλα. Αν για λόγους που δεν γνωρίζω, η Εθνοσυνέλευση επιμένει στο πρώτο της ψήφισμα, πιστεύω περισσότερο στο καθήκον μου το πιο ιερό, να διαμαρτυρηθώ και διαμαρτύρομαι επίσημα μπροστά σε όλους τους Έλληνες και μπροστά σε όλα τα χριστιανικά έθνη, ενάντια σε μια πράξη που θεωρώ και εγώ παράνομη, ανθελληνική, καθόλου αντάξια ενός έθνους που θα μπορούσε να είχε κατακτηθεί περισσότερο από μια φορά, αλλά ποτέ δεν ασχολήθηκε με τους δικούς του τύραννους. Όπως ο Έλληνας, παρεμπιπτόντως και αληθινός φίλος της ελευθερίας της χώρας μου, δεν θα χρειαστεί να παλέψω, για να κρατήσω τους συμπολίτες μου και είμαι έτοιμος να χύσω και την τελευταία σταγόνα από το αίμα μου, όσο διαρκεί ο πόλεμος της ανεξαρτησίας».

⁴³² Εννοεί τον Stratford Canning.

Ο Πρίγκιπας Δημήτριος Υψηλάντης

(Μια επιστολή από τη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο] ανακοινώνει ότι η συγκεκριμένη διακήρυξη του Δημήτριου Υψηλάντη θα μπορούσε να γίνει αιτία νέων διχασμών στην Ελλάδα (που είναι ο στόχος όλων των πατριωτών να εξαφανιστεί αυτή για πάντα) και δήλωσε ότι δεν μπορούσε στο εξής να καλυφθεί με κανένα πολιτικό ή στρατιωτικό λειτούργημα).

Ο κύριος Eynard έλαβε από τον αρχιεπίσκοπο Ιγνάτιο την ακόλουθη επιστολή, της οποίας δεν αναφέρεται η ημερομηνία, αλλά μάλλον συντάχθηκε στη Ζάκυνθο τις τελευταίες ημέρες του Μαΐου.

«Οι τελευταίες ειδήσεις, τις οποίες ήρθα να λάβω, είναι πολύ καλές. Ο γενναίος Νικήτας μπήκε στην Τριπολιτσά στις 13 Μαΐου. Οι προσπάθειες του Ιμπραήμ να βοηθήσει εκείνη την περιοχή απέβησαν άκαρπες, αφού αποκρούστηκαν από τους Έλληνες, που φύλαγαν το πέρασμα. Τώρα βρίσκεται στην Πάτρα μετά από σημαντική απώλεια,

Η νέα κυβέρνηση ενεργεί με πολλή δραστηριότητα. Ένας μεγάλος αριθμός ιντριγκαδόρων τόσο Ελλήνων όσο και ξένων διατάχθηκαν να εγκαταλείψουν την Πελοπόννησο. Παρότρυνε τους ναυτικούς, μέσω της πειθούς, να υπηρετήσουν έξι μήνες δωρεάν την πατρίδα. Όλα προοιωνίζουν ένα καλύτερο μέλλον και ο Θεός ας ευλογεί τις προσπάθειές μας.

Μου γράφουν ότι 700 γυναίκες και παιδιά έφτασαν να διασωθούν μαζί με τα απομεινάρια της φρουράς του Μεσολογγίου και βρίσκονται στο στρατόπεδο του Κράβαρι (Cravari). Οι δυστυχείς, που οδηγήθηκαν από την Άρτα στην Πρέβεζα, δεν είναι ούτε χίλιοι».

Από ένα άλλο μέρος μια επιστολή γραμμένη στη Νάπολη [Ναύπλιο] στις 9 Μαΐου, που έφτασε στο Παρίσι, κάνει λόγο για την παρουσία του Κολοκοτρώνη σε εκείνη την πόλη με τις παλιές του σημαίες, χωρίς να λέγεται ότι έχει οριστεί γενικός διοικητής. Η ίδια επιστολή αναφέρει ότι ο Ζαΐμης από τα Καλάβρυτα διορίστηκε πρόεδρος της κυβερνητικής επιτροπής και ο Παλαιών Πατρών⁴³³, αρχιεπίσκοπος της Πάτρας, έγινε πρόεδρος της επιτροπής των εσωτερικών υποθέσεων⁴³⁴.

Ο συνταγματάρχης Charles Fabvier, ο οποίος διατηρεί τη διοίκηση των τακτικών στρατευμάτων, αναχώρησε για την Αθήνα. Τα άτακτα στρατεύματα ετοιμάζονταν να βαδίσουν σε τρεις σειρές, για να υπερασπιστούν τα φαράγγια, από τα οποία πρέπει να περάσει ο αραβικός στρατός, αν θέλει να πλησιάσει τη Νάπολη [Ναύπλιο]. Τα πλοία της Ύδρας, των Σπετσών και των Ψαρών έπρεπε να σαλπάρουν, συνοδευόμενα από ένα μεγάλο αριθμό πολιορκητικών πλοίων, για να πάνε να συναντήσουν τον τουρκικό στόλο.

ΚΥΡΙΑΚΗ 2 ΙΟΥΛΙΟΥ

No 27

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

ΥΔΡΑ 7 ΜΑΪΟΥ

Μια επιστολή από τα Δερβέκιστα ⁴³⁵ υπογεγραμμένη από τον Νότη Μπότσαρη, Κίτσο Τζαβέλα, Γεώργιο Κίτσο, Χρήστο Φωτομάρα, Γεώργιο Βαΐα, Μ.

⁴³³ Τον Απρίλιο του 1826 εκλέχθηκε μέλος της Γ' Εθνοσυνέλευσης στην Επίδαυρο όπου και ανέλαβε τη διεύθυνση των εργασιών της. Εξελέγη και μέλος της επί των Εσωτερικών επιτροπής.

⁴³⁴ Η συγκρότηση των συγκεκριμένων επιτροπών πραγματοποιήθηκε πριν από την πτώση του Μεσολογγίου.

⁴³⁵ Πρόκειται για το χωριό Ανάληψη πρώην Δερβέκιστα, που βρίσκεται 14 χιλιόμετρα νότια, νοτιοανατολικά του χωριού Θέρμου Αιτωλοακαρνανίας.

Κοντογιάννη, Δ. Μακρή, Γ. Βαλτινό Β, Κασάπη ανακοινώνει ότι κατά την έξοδό τους από το Μεσολόγγι, έχασαν πολλές γυναίκες και παιδιά. Αυτοί οι γενναίοι αγωνιστές, αφού εισέβαλαν στα εχθρικά χαρακώματα, πέρασαν ανοίγοντας δρόμο μέσα από το ιππικό και τον στρατό του Ιμπραήμ Πασά και έφτασαν με ασφάλεια σώζοντας τους εαυτούς τους. Μερικοί τραυματίες και δύο απλοί καπετάνιοι μόνο σφαγιάστηκαν από τους Αιγυπτίους.

«Δεν λυπόμαστε, γράφουν, το Μεσολόγγι ήταν μία πόλη εκ των οποίων κόστισε τόσο πολύ στον εχθρό. Εκείνη η ιερή γη είναι βουτηγμένη στο χριστιανικό αίμα! Εκείνο που πονάει περισσότερο είναι το ότι αναγκαστήκαμε να την εγκαταλείψουμε τη στιγμή που είχαμε περιορίσει τους βαρβάρους στην περιοχή και σε μια κατάσταση τέτοιας αδυναμίας από την οποία διασωθήκαμε, αφού περάσαμε από σχεδόν 2.000 ξίφη και χτυπήματα στο δικό τους εχθρικό πεδίο. Δεν ήταν αρκετή αυτή η πείνα, για να μας αναγκάσει να φύγουμε από αυτή την πόλη της αιώνιας ανάμνησης και ότι κάποιες προμήθειες ανακούφισης, παρόλο που έφτασαν στην ώρα τους, θα διατηρούνταν για πάντα μολυσμένες από τον εχθρό. Προσφέρουμε τα όπλα στην πατρίδα, ο καθένας μας δυναμώνει, για να σκοτώσει με νερό και ψωμί επτά από τους Αιγυπτίους οι οποίοι παρουσιάζονται παντού. Τους προκαλούμε, ξέροντας ότι θα πυροβολήσουμε ευθεία και ότι οι καραμπίνες μας φτάνουν μακριά».

ΤΡΙΤΗ 4 ΙΟΥΛΙΟΥ 1826
(Συμπλήρωμα στο Νο 27)
ΕΛΛΑΔΑ

Η «Γενική Εφημερίδα» της Ελλάδας με ημερομηνία 27 Μαρτίου (παλαιό ημερολόγιο) αρ. 49, περιέχει την ακόλουθη διακήρυξη:

Προσωρινή Κυβέρνηση της Ελλάδας.

Το εκτελεστικό όργανο των κατοίκων του Αρχιπελάγους.

Η κυβέρνηση, περιτριγυρισμένη από πολλούς ανίκανους-άπραγους ανθρώπους και συχνά υποχρεωμένη να δώσει όλη της την προσοχή στην απόκρουση των δυνάμεων του εχθρού, που απειλεί την πατρίδα μας με μια ολοκληρωτική καταστροφή, ωστόσο δεν απομακρύνθηκε από το ιερό της καθήκον, να παρακολουθεί την ασφάλεια και την ηρεμία των κατοίκων.

Το Αρχιπέλαγος, του οποίου οι κάτοικοι άρχισαν για κάποιο διάστημα να υποφέρουν από τα δεινά της πειρατείας και από άλλες διάφορες διαταραχές και που οι άνθρωποι εγκατέλειψαν στην ορμητικότητα των παθών και της απληστίας τους, βρίσκεται στο επίκεντρο της προσοχής.

Καθώς όλα τα μέσα ευγένειας, που χρησιμοποίησε, για να παρακινήσει αυτούς τους απείθαρχους άντρες και αυτούς τους ταραχοποιούς να επιστρέψουν στο καθήκον, έχουν καταστεί άχρηστα, είναι αποφασισμένη να χρησιμοποιήσει τη δύναμη που διαβάζετε, για να τιμωρεί τις απειθαρχίες και να αναγκάζει αυτούς να δεσμεύονται στους νόμους.

Αλλά, για να διευκολύνουμε τη διαχείριση των επιχειρήσεων αυτού του σημαντικού τμήματος του Κράτους και τη δράση του, το πιο γρήγορο και ενεργητικό στέλεχος, που έχει διορίσει η τριμελής επιτροπή, η οποία είναι αρμόδια για όλα τα καθήκοντα της κυβέρνησης του Αρχιπελάγους, θα κατοικεί στο νησί της Σύρου, ως το πιο κεντρικό και εμπορικό σημείο, που διαχειρίζεται πιο εύκολα τα μέσα της έγκαιρης και τακτικής αλληλογραφίας με την κεντρική βάση και με τα άλλα νησιά.

Η προαναφερθείσα επιτροπή, πέραν των άλλων καθηκόντων της, όντας υπεύθυνη, πάνω απ' όλα για τη μέριμνα να τεθεί ένα τέλος στην πειρατεία και στις άλλες εσωτερικές διαταραχές, θα έχει υπό τις διαταγές της μια ικανοποιητική δύναμη τόσο

στη θάλασσα όσο και στη στεριά, που θα χρησιμοποιεί ανάλογα με τις περιστάσεις για την ασφάλεια και την κοινή ηρεμία και για την καταστολή και τιμωρία των απείθαρχων ανδρών και των ταραξιών.

Κάτοικοι του Αρχιπελάγους, ενώ η κυβέρνηση λαμβάνει μέριμνα για την ηρεμία σας, την ασφάλεια της τιμής σας και των υπαρχόντων σας και που σας παρέχει τα μέσα, για να απολαύσετε τους καρπούς της βιομηχανίας και του εμπορίου, εσείς μόνο είστε υποχρεωμένοι να αποτελείτε μέλη της οικογένειας του ελληνικού έθνους, που δεσμεύτηκε στον πιο τρομερό αγώνα, να νικήσει τους τυράννους του και να θέσει τα θεμέλια της ελευθερίας και της ανεξαρτησίας του από τους καρπούς των οποίων θα απολαύσετε μια ημέρα ανάπαυσης. Σκεφτείτε ένα μεγάλο μέρος των αδελφών σας στο ίδιο έθνος ως συνέπεια των γεγονότων του πολέμου που έμειναν χωρίς πόλεις, χωρίς σπίτια, φτωχοί και γυμνοί. Και άλλοι που χύνουν το αίμα τους κάθε ημέρα, πολεμώντας για τη θρησκεία και τη χώρα, βλέπουν συχνά τις γυναίκες και τα παιδιά τους σκλαβωμένους στα χέρια των βαρβάρων.

Μην αμελείτε, λοιπόν, ότι έχετε ιερό καθήκον να συνεισφέρετε και σε αυτόν τον αγώνα, η επιτυχία του οποίου είναι το θεμέλιο της ελευθερίας όλου του έθνους, ενώ η αποτυχία θα είναι η ολοκληρωτική καταστροφή της χώρας και καταστροφή τόσο για εσάς όσο και όλων των αδελφών σας. Σε τόπο σκλαβιάς, σε τόπο καταστροφής των δικών τους πόλεων και των σπιτιών τους, σε τόπο αίματος, στον οποίο οι εναπομείναντες των αδελφών σας προσπαθούν να αγοράσουν την ελευθερία και την ανεξαρτησία τους, η κυβέρνηση σας προσφέρει μόνο μια μικρή χρηματική βοήθεια, ανάλογη με τους πόρους σας και την οποία εσείς θα δανείσετε στο έθνος. Αυτό το δάνειο επιβλήθηκε και στις άλλες επαρχίες του Κράτους, όταν είχαν υποστεί τόσα κακά από μέρους του εχθρού και των στρατευμάτων, που έστρεψαν όλες τις κακοτυχίες πάνω του.

Αυτή η επιτροπή έχει διαταχθεί να πάρει δάνειο από τους πλουσιότερους κατοίκους του Αρχιπελάγους, ανάλογα με την ιδιότητα του καθενός, δάνειο που θα χρησιμοποιηθεί για τις επείγουσες ανάγκες του έθνους. Βιαστείτε, λοιπόν, να συμφωνήσουμε μαζί σας με τη θέλησή σας, γιατί το καθήκον μας προς την πατρίδα και η παρούσα ανάγκη το απαιτούν και ότι οι νόμοι δεν συγχωρούν την αδιαφορία που έχει η κυβέρνηση, γνωρίζοντας πολύ καλά ότι, εάν δεν το κάνετε, δεν είστε ευαίσθητοι στους κινδύνους της χώρας σας.

Αυτή τη στιγμή η κυβέρνηση λαμβάνει τέτοια μέτρα για να την ασφάλειά σας και την ηρεμία σας. Δεν αμφιβάλλει ότι δεν θα βρει σε εσάς την πιο πρόθυμη υπακοή στις εντολές της και τον σεβασμό στους νόμους, κοινό για όλους τους ανθρώπους, που επιθυμούν να ζήσουν με το παράδειγμα και τον σκοπό της Κυβέρνησης και των ψηφισμάτων της, που συχνά σας έχει απευθύνει».

Ναυπλία, 22 Μαρτίου 1826 (παλαιό ημερολόγιο)

Ο Αντιπρόεδρος, Γκίκας Μποτάσης

Ο Γενικός Γραμματέας, Α. Μαυροκορδάτος

Μετά από αυτή την διακήρυξη ακολούθησαν δεκαοχτώ άρθρα του διατάγματος, το μεγαλύτερο μέρος των οποίων αναφέρεται στα μέτρα που θα πρέπει να αναλάβει η επιτροπή, για να θέσει τέλος στην πειρατεία. Η σημερινή κυβέρνηση επέτρεψε και επικύρωσε ξανά αυτά τα μέτρα.

Υπήρχαν πολύ διαφορετικές φήμες για τις συνθήκες της εκστρατείας του Συνταγματάρχη Fabvier στην Εύβοια. Κάποιες από αυτές τις αναφορές, που επαναλαμβάνονται από ξένα φύλλα, είχαν αντιταχθεί στο να συκοφαντούν το ελληνικό έθνος και να το παρουσιάζουν ως ανάξιο της βοήθειας των γενναίων συνδρομητών του. Τέτοιες κατηγορίες που απορρίπτονται από τόσα χαρακτηριστικά

ηρωισμού και από τα ερείπια του Μεσολογγίου, δεν είναι λιγότερο αναληθή τα γεγονότα αναφορικά με την Εύβοια. Αποδεικνύεται από μια ακριβή αναφορά, που παραλήφθηκε από τη φιλελληνική επιτροπή του Παρισιού, σύμφωνα με την οποία αναφέρεται ότι επίσης στις κακοτυχίες, που ακολούθησαν εκείνη την εκστρατεία, οι Έλληνες των νησιών επέδειξαν πολύ θάρρος και έτρεξαν να συνδράμουν τους συμπατριώτες τους και τον γενναίο Γάλλο αξιωματικό, που τύγγανε επικεφαλής των τακτικών στρατευμάτων⁴³⁶.

ΝΑΠΟΛΗ ΤΗΣ ΡΩΜΑΝΙΑΣ [ΝΑΥΠΛΙΟ] 1 ΜΑΪΟΥ

Ο συνταγματάρχης Charles Fabvier, επικεφαλής του τακτικού στρατεύματός του, ισχυρού με 2.000 άνδρες, τόσο πεζικού όσο και ιππικού, πυροβολικού, τακτικών στρατιωτών και τέσσερα τμήματα πυροβολικού υπαίθρου, πορεύτηκε προς το φρούριο του Καράμπαμπα⁴³⁷. Φτάνοντας σε εκείνο το σημείο, περίμενε το ιππικό του, το οποίο, έχοντας πάρει ένα λάθος μονοπάτι, βρέθηκε κάτω από το κανόνι του οχυρού του Νεγροπόντε [Χαλκίδα], που όμως απομακρύνθηκε ομαλά με τη σύνεση του σμηναγού Regnault, αποφεύγοντας τον κίνδυνο και έφτασε σύντομα στον διοικητή του. Αμέσως μετά από αυτή την ένωση, ο συνταγματάρχης προχώρησε αυτοπροσώπως στους πρόποδες των τειχών του οχυρού Καράμπαμπα, αλλά συνειδητοποιώντας την αδυναμία να το καταλάβει με επίθεση, χωρίς να χάσει μεγάλο αριθμό ανδρών, αποφάσισε να μεταφέρει την επίθεσή του στην περιοχή της Καρύστου και σύμφωνα με τις αναφορές, που ελήφθησαν, δεν είχε παρά ελάχιστα αξιόλογα αποτελέσματα. Τα στρατεύματα, αφού συγκεντρώθηκαν στο μικρό οχυρό του Ραφλίου (Rafli), πραγματοποίησαν την κάθοδό τους, χωρίς εμπόδιο στο χωριό Στοκέα στην Εύβοια απέναντι από τον Μαραθώνα και κινήθηκαν πολύ πάνω από την Κάρυστο. Ο συνταγματάρχης κατέλαβε τα υψηλότερα σημεία και κυριάρχησε στην πόλη, στήνοντας ταυτόχρονα το πυροβολικό του, για να χτυπήσει το προάστιο, το οποίο και πραγματοποίησε με επιτυχία. Βλέποντας τη σύγχυση που είχε επιφέρει εκεί, διέταξε την επίθεση, για να αναγκάσει τον εχθρό να κλειστεί στην ακρόπολη. Έξι στρατιώτες του πρώτου τάγματος ανέβηκαν άφοβα στα τείχη, που οι Τούρκοι από τα πεζούλια τους αμύνονταν σταθερά, αλλά εκτεθειμένοι στο πυροβολικό των Ελλήνων σύντομα εκδιώχθηκαν.

Τα πάντα τότε ήταν προς όφελος των Ελλήνων, αλλά οι Τούρκοι, έχοντας τοποθετήσει ένα πολιορκητικό μεγάλου διαμετρήματος, το έστρεψαν πάνω σε αυτό των Ελλήνων, που αμέσως διαλύθηκε. Ένας αξιωματούχος σκοτώθηκε και άλλος ένας στρατιώτης τραυματίστηκε και έτσι η πολιορκία των Ελλήνων σταμάτησε. Οι Τούρκοι συνέχιζαν τον δικό τους κανονιοβολισμό και οι Έλληνες, μη μπορώντας να τους απαντήσουν, ούτε να μείνουν στα ανοιχτά, πανικοβλήθηκαν και τρόμος γεννήθηκε ανάμεσα στους νεαρούς στρατιώτες του συνταγματάρχη.

⁴³⁶ Στις 5 Μαρτίου του 1826 ο Γάλλος Φιλέλληνας Charles Fabvier, διοικητής του τακτικού στρατού των Ελλήνων, επικεφαλής του Α' τάγματος Πεζικού, του Ιππικού, του Πυροβολικού, 120 σταυροφόρων και 300 άτακτων, ξεκίνησε πολιορκία του καλά οχυρωμένου φρουρίου της Καρύστου στην Εύβοια, γνωρίζοντας καλά από την αρχή της Επανάστασης τη μεγάλη στρατηγική σημασία της περιοχής για την έκβαση του Αγώνα στην κεντρική και νότια Ελλάδα. Προσπάθησε επανειλημμένα για το λόγο αυτό να το καταλάβει αλλά χωρίς δυστυχώς αποτέλεσμα, μετά από πολιορκία 24 ημερών. Η έλλειψη τροφής και η αριθμητική υπεροχή των Τούρκων οδήγησε στην εγκατάλειψη του συγκεκριμένου εγχειρήματος από τον Fabvier, ο οποίος τελικά επέστρεψε στην Αθήνα με μεγάλες απώλειες. *Εκστρατεία Κάρουλου Φαβιέρου στην Κάρυστο*. Δήμος Ελληνικού - Αργυρούπολης (elliniko-argyroupoli.gr). 20/07/2022.

⁴³⁷ Αναφέρεται στην εκστρατεία του Charles Fabvier στην Εύβοια. Βλ. την ανωτέρω υποσημείωση.

Αυτήν την ώρα οι προκαταβολικές αναρτήσεις των Ελλήνων ανακοινώνουν την άφιξη μιας ισχυρής τουρκικής ομάδας με 1.500 άνδρες, πεζούς και ιππείς, κινούμενοι προς βοήθεια της Καρύστου. Αυτή η απροσδόκητη ενίσχυση ανάγκασε τον συνταγματάρχη Fabvier να υποχωρήσει, προκειμένου να συγκεντρώσει τα στρατεύματά του και να λάβει μια ισχυρή θέση, ώστε να περιμένει να σταματήσει τον εχθρό και να του επιτεθεί. Σε αυτή την κίνηση σκοτώθηκαν δέκα άνδρες και τραυματίστηκαν σαράντα. Η απώλεια των Τούρκων ήταν διπλή, αλλά οι Έλληνες είχαν σ' αυτήν την επιχείρηση αρκετούς φιλέλληνες αξιωματικούς τραυματίες, συμπεριλαμβανομένου του γενναίου διοικητή Berandier (Μπεραντιέ), ο οποίος κατέληξε από τα τραύματά του. Οι παρατυπίες σ' αυτές τις διαφορετικές συγκρούσεις εξυπηρετούνται καλά.

Η αναταραχή, που εκδηλώθηκε στα στρατεύματα του συνταγματάρχη, τον ανάγκασε να υποχωρήσει στο Λαμπούρι, ένα χωριό μιάμιση ώρα μακριά από την Κάρυστο. Ο εχθρός δεν τόλμησε να τον ενοχλήσει κατά την υποχώρησή του. Οι Έλληνες παρακολουθούσαν τη θέση τους στο Λαμπούρι για αρκετές ημέρες, χωρίς να το πάρουν είδηση οι Τούρκοι, που από την πλευρά τους είχαν ευνοηθεί από την απουσία των Ελλήνων, για να μεταφέρουν νέα στρατεύματα στην Κάρυστο από το Νεγροπόντε [Χαλκίδα].

Αφού ενίσχυσαν τη φρουρά της Καρύστου, όλο το τουρκικό ιππικό, κινήθηκε, για να πάει να επιτεθεί σ' αυτό των Ελλήνων, που βρισκόταν στη Τζάρκα (Jarca), όπου αμύνθηκε υπέροχα. Το εχθρικό ιππικό προσποιήθηκε ότι υποχωρεί και οι Έλληνες απομακρύνθηκαν καλπάζοντας. Αλλά, οι Μουσουλμάνοι, κάνοντας ένα γύρο, επέστρεψαν σκοτώνοντας έντεκα άνδρες και πιάνοντας αιχμάλωτο τον επίσκοπο. Οι Έλληνες έφιπποι δεν μπορούσαν πια να ελπίζουν ότι θα έχουν υπό την προστασία τους το πεζικό τους.

Οι Τούρκοι από την πλευρά της ξηράς ήρθαν να περιμένουν υπό την απειλή όπλων από τους Έλληνες. Προηγουμένως είχαν κατασκευάσει ένα πυρπολικό, το οποίο οι τελευταίοι δεν μπορούσαν να αντιμετωπίσουν, λόγω έλλειψης πυροβολικού. Η θέση του συνταγματάρχη Fabvier γινόταν κάθε ημέρα ολοένα και πιο κρίσιμη. Χωρίς φαγητό, χωρίς πολεμοφόδια και αποκλεισμένος απ' όλες τις πλευρές, έστειλε απεσταλμένους σε διαφορετικά σημεία, για να κάνει γνωστή την κατάστασή του και να ζητήσει τη συνδρομή της κυβέρνησης.

Μόλις κυκλοφόρησαν αυτές οι φήμες, αναχώρησαν αμέσως από τη Σύρο τα πολεμικά πλοία φορτωμένα αιχμαλώτους. Τα πλοία από τα Ψαρά, που βρίσκονταν στην Αίγινα, απέπλευσαν και μετά από τέσσερις ώρες προσέγγισαν στην Ύδρα. Οι ιδιώτες έστειλαν και άλλα πλοία. Τα άτακτα στρατεύματα υπό τη διοίκηση των καπετάνιων Grisolti και Varsoo, 700 στον αριθμό, που βρίσκονταν στη Σύρο, επέδειξαν σε αυτή την περίπτωση μεγάλη αφοσίωση και έναν πολύ αξιέπαινο ζήλο, με το να συντρέξουν στη διάσωση των τακτικών στρατευμάτων. Έφτασαν αμέσως και τα ελληνικά πλοία, η άφιξη των οποίων μετέβαλε την έκβαση των επιχειρήσεων. Τα τουρκικά σκάφη τράπηκαν σε φυγή και προφυλάχθηκαν κάτω από το κανόνι του φρουρίου της Καρύστου.

Ο συνταγματάρχης Charles Fabvier, έχοντας ξεμπλοκαριστεί, σχημάτισε ένα πολεμικό συμβούλιο, που αποφάσισε την υποχώρηση των στρατευμάτων. Το ιππικό και το πυροβολικό κατευθύνθηκαν πάνω από τον Μαραθώνα και την Αθήνα. Τα άτακτα στρατεύματα εγκαταστάθηκαν στα χωριά της Αττικής και το τακτικό πεζικό επιβιβάστηκε με τον συνταγματάρχη Fabvier για το νησί της Άνδρου. Η επάνοδος πραγματοποιήθηκε κάτω από το κανόνι των Τούρκων, χωρίς απώλειες ανδρών ούτε αποσκευών. Ο απολογισμός της απώλειας των Ελλήνων σε αυτή την επιχείρηση δεν

ξεπερνά τους 80 άνδρες, σκοτωμένους και τραυματίες. Εκείνοι των Τούρκων είναι τουλάχιστον 170 άνδρες πτώματα, που αφήνονται στα διάφορα πεδία των μαχών.

ΚΕΡΚΥΡΑ 6 ΙΟΥΝΙΟΥ

Ένα αγγλικό πολεμικό πλοίο προσάραξε στο λιμάνι μας, έχοντας αναχωρήσει εδώ και δέκα ημέρες από τη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο]. Ακούγεται ότι η σημερινή κυβέρνηση ασχολείται επισταμένα με τις επιχειρήσεις σχετικά με την προμήθεια των φρουρίων. Έφτασε στην πόλη εκείνη μια μεγάλη ποσότητα σιταριού από το νησί της Σύρου. Διάφορα φορτία του ίδιου είδους στάλθηκαν από τη Ζάκυνθο. Αν ο εχθρός δεν μπορούσε να διεισδύσει στην ύπαιθρο του Άργους, η καλλιέργεια αυτής της χώρας θα ήταν επαρκής για αρκετό καιρό. Επιπλέον η κυβέρνηση περιμένει τα στρατεύματα, να αντιταχθούν στα σχέδια του εχθρού.

Λέγεται ότι ο Ρούμελη Δηλεσή ετοιμάζεται να κινηθεί εναντίον της Αθήνας και ότι 4.000 άνδρες έχουν αναχωρήσει για τα Σάλωνα [Αμφισσα] υπό τις διαταγές του υπολοχαγού τους. Ακούγεται επίσης, ότι ο εχθρός εκμεταλλευόμενος τον πρώτο τρόπο, αυτόν της πτώσης του Μεσολογγίου, που είχε εξαπλωθεί στην Ελλάδα, είχε προτείνει ευνοϊκούς όρους στους εναπομείναντες της φρουράς και ότι οι κατάσκοποι είχαν εισβάλλει στο ελληνικό στρατόπεδο και ένας απ' αυτούς, ονόματι Βασίλειος Μπάρλας είχε επιστρέψει δύο φορές πίσω στον ιδιοκτήτη του και πλήρωσε στο τέλος με το κεφάλι του μια τρίτη ανώφελη απόπειρα.

Δεν υπάρχει πια καμία αμφιβολία ότι περίπου 2.000 άτομα επέζησαν από την καταστροφή του Μεσολογγίου, εκ των οποίων οι 1.600 έφεραν όπλα και οι υπόλοιποι ήταν γυναίκες και κόρες. Αυτές οι τελευταίες έφτασαν στην Πελοπόννησο, για να ζητήσουν άσυλο κοντά στην κυβέρνηση. Άλλοι βρέθηκαν στο Κράβαρι [Λοκρίδα], ενώθηκαν με άλλους Έλληνες αρχηγούς και περιφρουρούσαν τις κοιλάδες εκείνης της επαρχίας. Ούτε ο Ιμπραήμ, ο οποίος βρισκόταν πάνω από τα Καλάβρυτα και αναγκάστηκε να αναδιπλωθεί πάνω από την Πάτρα, ούτε ο Κιουταχής, που βρισκόταν στην Ανατολική Ελλάδα, δεν ανέλαβαν πάλι καμία επιχείρηση τόσο μεγάλη και ανάλογη με εκείνη του Μεσολογγίου, που τους αποδυνάμωσε από τις απώλειες που γνώρισαν τα στρατεύματά τους.

Η τουρκική ναυτική ομάδα συναντήθηκε στο Αρχιπέλαγος με κατεύθυνση την Κωνσταντινούπολη. Η αιγυπτιακή ομάδα βρισκόταν στη Μεθώνη και εκείνη των Ελλήνων βρισκόταν ανάμεσα στην Ύδρα και στις Σπέτσες.

ΚΥΡΙΑΚΗ 9 ΙΟΥΛΙΟΥ 1826

No 28

Η σημερινή κυβέρνηση της Ελλάδας, συγκάλεσε στη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο] τους εναπομείναντες της φρουράς του Μεσολογγίου, που είχαν καταφύγει στα Σάλωνα [Αμφισσα] κοντά στον Κώστα Μπότσαρη⁴³⁸. Το μεγαλύτερο μέρος της ξεκίνησε χωρίς καθυστέρηση και πέρασε τον Ισθμό της Κορίνθου, για να πάει στη Νάπολη [Ναύπλιο]. Η κυβέρνηση, για να εκτελέσει όσα είχε αποφασίσει η Εθνοσυνέλευση, έκρινε ότι αρμόζει υπό τις περιστάσεις να έχει κοντά της ένα σώμα,

⁴³⁸ Γιος του Κίτσου Μπότσαρη και αδερφός του Μάρκου και του Νικόλαου Μπότσαρη (Σούλι 1792 - 1853). Πήρε μέρος σε πολλές μάχες κατά τη διάρκεια της Ελληνικής Επανάστασης, όπως στο Κρεμμύδι. Πολέμησε με τον Γ. Καραϊσκάκη, ενώ διορίστηκε αρχηγός των σωμάτων έξω από το Μεσολόγγι από την κυβέρνηση του Γ. Κουντουριώτη. Μετά την Έξοδο ακολούθησε τη φρουρά της πόλης στα Σάλωνα (Αμφισσα) και κατόπιν στο Ναύπλιο. Αν και επηρεαζόταν πολιτικά από τον Μαυροκορδάτο, δεν διέκοψε τις σχέσεις του και με τους αντικυβερνητικούς. Βλ. *Εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος Λαρούς Μπριτάνικα*, τόμ. 44, σελ. 26.

που με τη γνωστή του δραστηριότητα και τον ζήλο, μπορούσε να επιβληθεί σε όλους εκείνους που πενθούν, και για ιδιαίτερες απόψεις, ήθελαν να βάλουν εμπόδια στην πορεία των επιχειρήσεων. Τίποτα δεν παραβλέπεται, για να δώσει μια διαφορετική όψη στις επιχειρήσεις και να βελτιώσει τη μοίρα της Ελλάδας.

Σύνοψη των ειδήσεων που έλαβε η Κέρκυρα από την ελληνική επιτροπή του Παρισιού, την 1 Ιουνίου 1826

«Είμαι στην ευχάριστη θέση, να επιβεβαιώσω ότι έχω πραγματοποιήσει τις δικές σας παραγγελίες. Τρία πλοία φορτωμένα με σιτάρι, αλεύρι και πυρομαχικά, απέπλευσαν πριν από λίγο για τη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο], η οποία είχε τη μεγαλύτερη ανάγκη. Με είχε η ίδια η κυβέρνηση ενημερώσει γραπτώς. Η μεγαλύτερη ενέργεια και δραστηριότητα βασίλευε στο πλάι της ελληνικής κυβέρνησης και γενικά όλων των Ελλήνων, για την υπεράσπιση της πατρίδας. Για καλή τύχη η ανησυχία σας θα έρθει να τους σώσει με τα πολυάριθμα φορτία που στέλνονται».

Τα στρατεύματα της ξηράς καθώς και του ναυτικού ήταν γεμάτα από ενθουσιασμό και είχαν προσφέρει τις υπηρεσίες τους, χωρίς να απαιτούν πληρωμή. Οι θέσεις που έχετε λάβει κοντά στα Κύθηρα, θα έχουν πλήρη επιτυχία και η σημαντική παροχή προμηθειών διαβίωσης θα μπορεί να έρχεται χωρίς καθυστέρηση. Η αγγλική κυβέρνηση δεν θα σταθεί εμπόδιο στο δρόμο σας. Μια αγγλική φρεγάτα, που αναχώρησε από το νησί των Κυθέρων στις 21 Μαρτίου ανακοινώνει ότι οι στόλοι των Ελλήνων, που συγκεντρώθηκαν στον κόλπο της Νάπολης [Ναύπλιο], θα κάνουν εύκολες όλες τις επικοινωνίες».

Ο τουρκικός στόλος φάνηκε να έχει σίγουρα αναχωρήσει για την Κωνσταντινούπολη και αυτός της Αιγύπτου για την Αλεξάνδρεια, όπου πηγαίνει, να αναζητήσει ενισχύσεις.

Ο Ιμπραήμ δεν θα μπορέσει να επιχειρήσει κάτι σημαντικό μέχρι να ενσωματώσει αυτές τις ενισχύσεις που θα λάβει.

Το μεγαλύτερο μέρος των υπερασπιστών του Μεσολογγίου έφτασε στη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο], για να τεθεί και πάλι στη διάθεση της κυβέρνησης.

Ο αρχιστράτηγος Κολοκοτρώνης, που βρισκόταν στο Άργος, ενώθηκε με τον συνταγματάρχη Φαβιέρο, για να παρατηρήσει τον στρατό του Ιμπραήμ πασά και να τον εμποδίσει να διασχίσει τα περάσματα από τα Καλάβρυτα στην Τριπολιτσά. Πολλά άλλα σημεία φυλάσσονταν από τον Καλλιόπουλο και από άλλους ατρόμητους Έλληνες ηγέτες.

Η Αθήνα ήταν καλά προετοιμασμένη, να δεχθεί τους εχθρούς, αν προσπαθούσαν να ακολουθήσουν αυτόν τον δρόμο. Η έλλειψη τροφίμων και πυρομαχικών ήταν τα μόνα πράγματα που φοβόντουσαν. Αλλά η φιλανθρωπία σας έστειλε έγκαιρα αυτές τις προμήθειες. Μόλις τα φρούρια εφοδιαστούν καλά, οι Έλληνες θα θριαμβεύσουν πάνω από όλα τα εμπόδια. Όλος ο πληθυσμός αποφάσισε να κερδίσει ή να πεθάνει και όλοι θέλουν να μιμηθούν τους γενναίους του Μεσολογγίου».

ΤΡΙΤΗ 11 ΙΟΥΛΙΟΥ 1826
(Συμπλήρωμα στο Νο 28)
ΖΑΚΥΝΘΟΣ 7 ΙΟΥΝΙΟΥ

Ανάμεσα στις διάφορες ειδήσεις που κυκλοφορούν γύρω από τις επιχειρήσεις της Ελλάδας τα παρακάτω είναι πιο πιθανά:

Μετά την πτώση του Μεσολογγίου, τα οθωμανικά στρατεύματα 5 χιλιάδων ανδρών σε αριθμό, μεταξύ τακτικών και άτακτων, μετακινήθηκαν από την Πάτρα στις 13 Μαΐου, για να μεταβούν στην Τριπολιτσά υπό τις διαταγές του Μεχμέτ

Delibassy. Συνάντησαν ελάχιστη αντίσταση, όταν έφτασαν στις 15 στα Καλάβρυτα, αφού είχε εξοργιστεί η χώρα που τα εγκατέλειψαν οι Έλληνες. Στις 17 εμφανίστηκε στη Μονή, που ονομάζεται «Μέγα Σπήλαιο», όπου βρίσκονταν οι Έλληνες αρχηγοί Λόντος και Πετμεζάς με τα στρατεύματά τους, μια τουρκική ομάδα. Μετά από μερικές βολές, που άφησαν αρκετούς από τους δικούς της στο πεδίο μάχης, επέστρεψε στα Καλάβρυτα. Από εκεί κινήθηκαν οι Τούρκοι και πάλι κατά τη διάρκεια της νύχτας στις 18 του ίδιου μήνα και ξαναμπήκαν στα χωριά Κοχούνι (Cochuni) και Φερούλα (Fearulla), βρίσκοντας πολύ λιγότερη αντίσταση από ό,τι πίστευαν. Αλλά ο αρχηγός Γκολφίνος Πετμεζάς⁴³⁹ και ο αρχηγός Νικόλαος Σολιώτης⁴⁴⁰ είχαν χτίσει πριν από πολύ καιρό ένα είδος οχυρού στην κορυφή ενός βουνού, στο οποίο είχε καταφύγει το μεγαλύτερο μέρος των οικογενειών τους με τις προμήθειες τους, τα πολεμικά πυρομαχικά και όλες τις αποσκευές τους, υπερασπιζόμενοι από περίπου 150 στρατιώτες. Εκεί διεξήχθη μια σύγκρουση⁴⁴¹, που κράτησε για αρκετές ώρες, αλλά ο αριθμός των Τούρκων, που όλοι ορμητικά επιτέθηκαν στο οχυρό, δεν ήταν αρκετός, για να το κατακτήσουν. Οι Άραβες και οι σύντροφοί τους νικήθηκαν και έχοντας αφήσει αρκετές εκατοντάδες νεκρούς στο πεδίο της σύγκρουσης, έπρεπε να τερματίσουν το εγχείρημα.

Στις 20 του μήνα οι Τούρκοι ξεκίνησαν εκ νέου και περνώντας από το Μαζαράκι σχεδόν χωρίς εμπόδιο κατέβηκαν στην Καντίλλα (Candilla) κοντά στο Λιβάδι. Ο γερό-Κολοκοτρώνης, αρχηγός της διοίκησης, βρισκόταν με περίπου 3.000 άνδρες μία ώρα μακριά από τον εχθρό, σε ένα χωριό που ονομαζόταν Μπουλιάτα, (Buliata) και βρισκόταν σχεδόν στο σημείο εκείνο, για να ξεκινήσει μια προς όφελος των Ελλήνων πορεία με διαφορετικά εκστρατευτικά σώματα, τα οποία, καταλαμβάνοντας διαφορετικές μεταξύ τους θέσεις, θα λάμβαναν εντολή να κινηθούν, για να επιτεθούν στον εχθρό, όταν, μην εκφράζοντας αυτή του την καινοτομία, οι Τούρκοι, αποφεύγοντας να εμπλακούν σε καυγά, ξεκίνησαν να κατευθύνονται βιαστικά προς την Τριπολιτσά. Παρά τις προσπάθειες του Κολοκοτρώνη, δεν ήταν δυνατό να παρασυρθεί ο εχθρός στη μάχη. Έτσι, ο Ιμπραήμ μπήκε στην Τριπολιτσά, αφού έχασε περίπου 1.000 από τους άνδρες του και αιχμαλώτισε μεταξύ γυναικών, αγοριών και ηλικιωμένων 800 με 900 άτομα, αλλά μπόρεσε να περισυλλέξει ελάχιστες προμήθειες, αφού παρενοχλούταν από μικρά σώματα ανδρών και μόλις με δυσκολία κρατούσε τα βοοειδή που είχε μαζί του.

⁴³⁹ Ο Γκολφίνος Πετμεζάς ή Πετμεζάς, γεννημένος στα Καλάβρυτα, έλαβε μέρος και διακρίθηκε σε πολλές μάχες στην Επανάσταση, όπως στην Αττική υπό τον Γ. Καραϊσκάκη, στη Ναύπακτο, στο Καστράκι της Πελοποννήσου και αλλού. Κατατάχθηκε στον στρατό και έφτασε μέχρι τον βαθμό του αντιστράτηγου των ατάκτων. Γκολφίνος Πετμεζάς - Βικιπαίδεια (wikipedia.org), 26/07/2022.

⁴⁴⁰ Ο Νικόλαος Χριστοδούλου ή Σολιώτης έλαβε μέρος σε πλήθος πολεμικών συγκρούσεων διακρινόμενος για την τόλμη και την αυτοθυσία του, ενώ υπήρξε από τους πρώτους που εναντιώθηκε στους Οθωμανούς Τούρκους πριν από την έναρξη της Επανάστασης. Ο ίδιος μαζί με τον Γκολφίνο Πετμεζά αντιμετώπισαν γενναϊόψυχα τις δυνάμεις του Ιμπραήμ στην οχυρή θέση Καστράκι, προκειμένου να υπερασπιστούν τις οικογένειές τους, που είχαν βρει εκεί καταφύγιο. Δυστυχώς όμως, παρά τη σθεναρή αντίσταση των Ελλήνων, οι Αιγύπτιοι στρατιώτες, κατάφεραν να τους εκτοπίσουν και να τους καταδιώξουν. Σχετικά με τη μάχη στο Καστράκι, βλ. αναλυτικά στο Απ. Βακαλόπουλος, «Η Επανάσταση κατά το 1826», *Ιστορία του ελληνικού έθνους*, τόμ. Δ', Αθήνα 1975, σ. 408-436.

⁴⁴¹ Πρόκειται για τη μάχη στο Καστράκι, οχυρή τοποθεσία στο όρος Χελμός κοντά στα Καλάβρυτα (5.5.1826). Στο σημείο αυτό είχαν καταφύγει οι κάτοικοι των Καλαβρυτοχωριών μαζί με τους μοναχούς της Αγίας Λαύρας, προκειμένου να γλιτώσουν τις σφαγές, τις λεηλασίες και την αιχμαλωσία του Ιμπραήμ, ο οποίος μετά την άλωση του Μεσολογγίου πέρασε στην Πελοπόννησο με κατεύθυνση την Τρίπολη, αφήνοντας στο πέραμά του καμένη γη, σπέρνοντας φρίκη και πανικό. Οι απώλειες για τους Έλληνες ήταν βαρύτερες. Περίπου 400 νεκροί, 500 έπεσαν στον γκρεμό ή θάφτηκαν στα χιόνια, 1.000 περίπου αιχμαλωτίστηκαν, 200 γυναίκες μαζί με τα μωρά τους έπεσαν στον γκρεμό, για να γλιτώσουν την αιχμαλωσία. Μεταξύ των αιχμαλώτων ήσαν η γυναίκα, η αδελφή και ο γιος του Ν. Σολιώτη. Σπ. Τρικούπης, *Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασης*, τόμ. Δ', Αθήνα 1993, σ. 36-40.

Μετά την είσοδο αυτής της τουρκικής ομάδας στην Τριπολιτσία, η Καντίλλα καταλήφθηκε από περίπου 3.000 άνδρες υπό τη διοίκηση του στρατηγού Νοταρά, ενώ οι Λόντος και Πετμεζάς μετακινούμενοι από το Πούλιο (Puleo) και διασκορπίζοντας τυχόν υπολείμματα εχθρών στην επαρχία των Καλαβρύτων, μετέβησαν με τα υπόλοιπα ελληνικά σώματα κοντά στο Παρθένι, όπου στρατοπέδευε ο γερό-Κολοκοτρώνης με 3.000 άνδρες. Μαζί του ενδέχεται να είναι και ο γιος του Γενναίος⁴⁴², ο οποίος είχε αναχωρήσει από τη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο] πριν από τις 26 Μαΐου. Τα φαράγγια, που από το Ναβαρίνο, τη Μεθώνη και την Κορώνη καταλήγουν στην Τριπολιτσία, καταλήφθηκαν από τα στρατεύματα του Νικήτα και δεν υπάρχει περίπτωση οι Τούρκοι από την Τριπολιτσία να μπορέσουν να κάνουν μια υποχώρηση διά μέσω της θάλασσας χωρίς εμπόδια. Εν τω μεταξύ, επρόκειτο να κινηθούν και οι δυνάμεις του Μυστρά προς την Τριπολιτσία. Πράγματι τα τακτικά στρατεύματα και ιδιαίτερα το ιππικό είχε ήδη κινηθεί προς τον Άργος. Εκεί έπρεπε να ενωθούν με τους υπόλοιπους υπό τη διοίκηση του ίδιου του συνταγματάρχη Fabvier, που είχε φύγει γι' αυτό τον σκοπό από τη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο] στις 24 Μαΐου, με σκοπό να τεθεί σε εφαρμογή το σχέδιο που δημιουργήθηκε πρόσφατα στην ίδια πόλη, μετά την άφιξη του συνταγματάρχη Gordon⁴⁴³, που έλαβε χώρα στις είκοσι μία Μαΐου.

Ένα μέρος των στρατευμάτων της Ρούμελης, είχε ήδη ξεκινήσει, για να εισέλθει στον Ισθμό και θα σταλούν εντολές στους ηγέτες των Ρουμελιωτών. Αυτά τα άτακτα στρατεύματα προσπαθούν να αυξήσουν τον αριθμό σε 6.000 άνδρες και θα διοικούνται από τον Gordon, ενώ τα πειθαρχημένα στρατεύματα θα καθοδηγούνται από τον συνταγματάρχη Fabvier. Αυτή είναι η πραγματική κατάσταση των επιχειρήσεων στον Μοριά και όλα τώρα θα εξαρτηθούν από την τύχη των τουρκικών στρατευμάτων, που βρίσκονται στην Τριπολιτσία. Σήμερα έχει διαδοθεί η είδηση, ότι έχουν εγκαταλείψει εκείνη την περιοχή και κατευθύνονται προς τη Μεσσήνη, αλλά παραμένει άγνωστο μέχρι σήμερα, αν μπόρεσαν να ανοίξουν ένα πέρασμα στα φαράγγια, τα κατειλημμένα από τον Νικήτα, χωρίς διαφορετικές δυνάμεις. Αν αναγκαστούν να υποχωρήσουν, θα βρεθούν σε άσχημη κατάσταση.

Δεν ξέρουμε τίποτα για τον Ιμπραήμ, αγνοούμε τι γίνεται με αυτόν.

Σίγουρα νέα από την Κωνσταντινούπολη στις 7 και 9 Ιουνίου από τα Δαρδανέλλια, όπου βρίσκονταν πάντα εκεί οι τουρκικοί στόλοι, αναφέρουν ότι στο στόμιο των Δαρδανελλίων, δύο ελληνικές γολέτες παρατηρούσαν τις κινήσεις τους. Ένα διάταγμα του Σουλτάνου διέταξε να αρχίσουν οι άνθρωποι να θέτουν τον εαυτό τους υπό την πειθαρχία των Γενιτσάρων. Θα δούμε, αν θα πετύχει αυτή τη φορά ένα τέτοιο σχέδιο, που επιχειρήθηκε τόσες φορές με σοβαρούς κινδύνους για την Οθωμανική αυτοκρατορία και δεν πέτυχε ποτέ.

Παρομοίως, ορισμένες πληροφορίες από την πλευρά της Συρίας υποδεικνύουν ότι μια δεύτερη αποβίβαση έλαβε χώρα στις ακτές κυρίως των Ελλήνων.

⁴⁴² Πρόκειται για τον δευτερότοκο γιο του Θ. Κολοκοτρώνη, Ιωάννη Κολοκοτρώνη ή Γενναίο.

⁴⁴³ Ο Thomas Gordon ήταν Σκωτσέζος Συνταγματάρχης, μεγαλοκτηματίας και περιηγητής. Υπήρξε από τους πρώτους Ευρωπαίους εθελοντές που ήλθαν στην Ελλάδα κατά την Επανάσταση. Στις 11 Μαΐου του 1826, έχοντας μαζί του το τελευταίο ποσό των 14.000 βρετανικών λιρών, από το δεύτερο δάνειο, του οποίου είχε τον έλεγχο διαχείρισης, ξαναήρθε στην Ελλάδα με αποστολή να συνεργαστεί με τον Φαβιέρο για τον σχηματισμό τακτικού στρατού και να προετοιμάσει την άφιξη του λόρδου Κόχραν. Ανέλαβε την αρχηγία του στρατού και έλαβε μέρος στις εχθροπραξίες του 1827 στην Καστέλλα του Πειραιά, καλύπτοντας τη δαπάνη συγκρότησης των εκστρατευτικών σωμάτων. Λίγο αργότερα παραιτήθηκε από το αξίωμά του, συνεχίζοντας το έργο της επιμελητείας μέχρι τον Ιούλιο του 1827, οπότε γύρισε στη Σκωτία. Thomas Gordon, *Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασης*, τόμ. Α', Αθήνα 2015, σ. 12. Έλ. Δρούλια, «Thomas Gordon, σερ Τόμας», *Παγκόσμιο Βιογραφικό Λεξικό, Εκπαιδευτική Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια*, τόμ. 3, Αθήνα 1990, σ. 135.

ΚΕΡΚΥΡΑ 10 ΙΟΥΝΙΟΥ
(*Περίληψη συγκεκριμένης αλληλογραφίας*)

Αν δεν έρθουν ενισχύσεις από την Αίγυπτο, οι Τούρκοι θα βρεθούν σε δυσχερή θέση, αφού οι Έλληνες, που έχουν πάρει τα όπλα, είναι περίπου 20.000 άνδρες. Εδώ είναι η κατανομή:

5.000 άνδρες, υπό τη διοίκηση του Άγγλου συνταγματάρχη Gordon

3.000 τακτικός στρατός υπό τον στρατηγό Fabvier.

12.000 άνδρες υπό τη διοίκηση του Κολοκοτρώνη, που διευθύνει και όλες τις ελληνικές δυνάμεις.

Αυτά τα στρατεύματα βρίσκονται όλα στο Άργος και θα αναχωρήσουν μόλις διαταχθούν από την κυβέρνηση.

Περιμένουμε τις ειδήσεις του αποτελέσματος των κινήσεων αυτών των σωμάτων. Εν τω μεταξύ, στη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο] βρίσκονται συγκεντρωμένα στις αποθήκες 5.000.000 λίβρες σιταριού και αλευριού, για την υποστήριξη αυτού του πληθυσμού σε περίπτωση μακράς πολιορκίας.

ΚΥΡΙΑΚΗ 23 ΙΟΥΛΙΟΥ 1826

No 30

ΚΕΡΚΥΡΑ 27 ΙΟΥΝΙΟΥ

Για τα γεγονότα του Μοριά, εκφράζεται η εφημερίδα της Νάπολης της Ρωμανίας [Ναύπλιο].

Στις 29 Μαΐου έφτασε εδώ επίσης, το πρώτο, το τρίτο και το τέταρτο σύνταγμα των τακτικών στρατευμάτων της Σαλαμίνας υπό τις άμεσες διαταγές του συνταγματάρχη Charles Fabvier. Στις 31 έγινε γενική αναθεώρηση, παρουσία αρκετών μελών της κυβέρνησης και του ίδιου του προέδρου. Την 1^η Ιουνίου ο συνταγματάρχης Charles Fabvier, έχοντας αφήσει εδώ δύο τάγματα, το 4ο του πρώτου συντάγματος και το 6ο του τρίτου συντάγματος, βάδισε με όλο το υπόλοιπο των τακτικών στρατευμάτων προς τα Μέθανα. Από επίσημες επιστολές του γενικού αρχηγού των στρατευμάτων μας, Θεόδωρου Κολοκοτρώνη, αναφέρεται ότι στις 29 Μαΐου, όταν ο εχθρός βγήκε από την Τριπολιτσά, άρχισε να βαδίζει προς την Καρύταινα και από εκεί ίσως, γνωρίζοντας ότι τα υπόλοιπα φαράγγια ήταν οχυρωμένα, προσπάθησε να περάσει σε εκείνα της Πολιανής και να κατέβει στη Μεσσηνία. Αλλά, μόλις έφτασε στο Δυρράχι, υποχρεώθηκε να εμπλακεί σε σύγκρουση με τα στρατεύματα του Νικήτα, που βρέθηκε εκεί, να συγκεντρώνει τους στρατιώτες του. Η μάχη διήρκεσε για κάποιο χρονικό διάστημα, αλλά οι Αραβες τελικά οπισθοχώρησαν έχοντας απώλειες. Στη συνέχεια, ο εχθρός επιστρέφοντας στην πρώτη θέση της Καρύταινας στις 30 Μαΐου, χώρισε τα στρατεύματά του σε δύο σειρές, εκ των οποίων η μία με τα βοοειδή και τους αιχμαλώτους, που είχε καταστήσει στο πέρασμά του για την Τριπολιτσά, παρέμεινε στο ίδιο στρατόπεδο της Καρύταινας και η άλλη κινήθηκε προς Ανδρίτσαινα. Στη συνέχεια, ακολουθώντας τη βάρβαρη τακτική του, έβαλε φωτιά στα πάντα. Στις 31 Μαΐου επέστρεψε στη συνέχεια και πάλι στην Καρύταινα, όπου παρέμεινε μέχρι τις 2 Ιουνίου. Στο μεταξύ, συγκεντρώνονταν τα διάφορα ελληνικά σώματα υπό τον Λόντο, Καλλιόπουλο, Γενναίο Κολοκοτρώνη, Δ. Δεληγιάννη, Crisantissimi, κ.ά. σε εκείνα τα μέρη από διαφορετικά σημεία του Μοριά. Σε άλλο τεύχος της, η ίδια εφημερίδα, δημοσιεύει μια υποκλαπείσα επιστολή από τον διοικητή της Κορώνης προς σε αυτόν της Μεθώνης, στην οποία περιγράφεται η δυστυχία στην οποία είχε περιέλθει εκείνη η

περιοχή, όπου σχεδόν όλοι οι κάτοικοι και οι στρατιώτες, που παρέμεναν εκεί, πέθαναν από πανώλη⁴⁴⁴.

Στη συνέχεια, συγκεκριμένες επιστολές από τη Νάπολη [Ναύπλιο] μέχρι τις 7 Ιουνίου μιλούν για την αναχώρηση ενός σώματος Ρουμελιωτών και ενός μέρους των τακτικών στρατευμάτων για την Ύδρα. Τα πλοία της Ύδρας και των Σπετσών έχουν ήδη κατευθυνθεί προς τη Σούδα, για να αποτρέψουν τη μεταφορά προμηθειών στον Μοριά, όπου οι Τούρκοι υποφέρουν από ελλείψεις. Προετοιμάστηκαν ομοίως εκείνα τα νησιά, για να υποστηρίξουν με νέα δύναμη τον πόλεμο. Προσθέτουν τα γράμματα ότι μια σειρά με περίπου 3.000 Τούρκους θα μπορούσε να είχε περάσει στη Μεσσηνία και ότι οι υπόλοιποι είχαν παραμείνει στην Καρύταινα. Σε μια τρικυμία προς την Καλαμάτα βρέθηκαν περίπου 300 Έλληνες στρατιώτες. Σ' αυτή τη θέση ήρθαν να τους επιτεθούν οι Τούρκοι, αλλά μετά από αρκετές ώρες μάχης προσέτρεξε υπέρ των Ελλήνων ένα σώμα Μανιατών και έτσι δυναμώνοντας οι Έλληνες, επιτέθηκαν στον εχθρό με περισσότερο θάρρος, βγάζοντάς τους εκτός πορείας και καταδιώκοντάς τους έως το Νησί [Μεσσήνη], όπου οι Τούρκοι υποχώρησαν στα φρούρια.

Ο Ομέρ Πασάς του Νεγροπόντε [Χαλκίδα] λέγεται ότι έκανε μια επιδρομή εναντίον της Αθήνας, της οποίας οι κάτοικοι, ως συνήθως, καθώς ο εχθρός πλησίαζε, τράπηκαν σε φυγή προς τη Σαλαμίνα και την Αίγινα, ενώ ο Γκούρας επανήλθε στην Ακρόπολη.

ΤΡΙΤΗ 25 ΙΟΥΛΙΟΥ 1826
(Συμπλήρωμα στο Νο 30)
ΗΝΩΜΕΝΑ ΕΘΝΗ ΤΩΝ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ
ΚΕΡΚΥΡΑ 1 ΙΟΥΛΙΟΥ

Ο καπετάνιος Fitzelarence, διοικητής της φρεγάτας του Π. Ν. «Arione», αδελφός του συνταγματάρχη που διοικεί σ' αυτά τα νησιά το 7^ο τάγμα, τον περασμένο μήνα αναχώρησε από την Αγγλία, για να μεταβεί στο σταθμό του στη Μεσόγειο. Πιστεύεται ότι θα περάσει σ' αυτό το νησί.

Είναι πιθανό ότι ο αξιότιμος καπετάνιος Spencer, διοικητής της φρεγάτας του Π. Ν. «Naiade», δεν θα επιστρέψει αυτή τη στιγμή στη Μεσόγειο, γιατί δόθηκαν εντολές από την Αγγλία να τον αντικαταστήσουν.

ΚΥΡΙΑΚΗ 30 ΙΟΥΛΙΟΥ 1826
Νο 31
ΝΑΠΟΛΗ ΤΗΣ ΡΩΜΑΝΙΑΣ [ΝΑΥΠΛΙΟ] 12 ΙΟΥΝΙΟΥ

Ο Hamilton επιστρέφει αυτή τη στιγμή από τα Δαρδανέλλια, όπου μετέβη για να αναφέρει τις έμμεσες προτάσεις σύνθεσης στον κύριο Stratford Canning. Ο Βρετανός πρέσβης αρνήθηκε να του παρουσιάσει την κατάσταση των Ελλήνων, υποστηρίζοντας ότι δεν θα μπορούσε να το κάνει χωρίς ρητή εντολή από την κυβέρνησή του. Απάντησε ωστόσο, ότι οι Έλληνες θα μπορούσαν να είχαν απευθυνθεί απευθείας στο Λονδίνο, ζητώντας την παρέμβαση της αγγλικής κυβέρνησης.

Παρακάτω είναι μια περίληψη των ειδήσεων της Ελλάδας με ημερομηνία 30 Ιουνίου στην Κέρκυρα:

⁴⁴⁴ Κατά τη διάρκεια της Επανάστασης του 1821, οι Έλληνες δεν είχαν ν' αντιμετωπίσουν, όπως παρουσιάστηκε μόνο τους εχθρούς, αλλά και διάφορες θανατηφόρες επιδημίες, όπως την πανώλη που αποδεκάτισε πολλούς την εποχή εκείνη. Βλ. σχετικά την υποσημείωση 367 του παρόντος.

Σύμφωνα με αξιόπιστες ειδήσεις, ο Ιμπραήμ Πασάς προς στιγμή, έχει στρατοπεδεύσει κοντά στο Άργος. Ο στρατηγός Νικήτας, που βρισκόταν σε εκείνα τα περίχωρα, μετέβη στη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο]. Λέγεται ότι ο Σουλεϊμάν Μπέης (Seve) αναχώρησε για τη Μεθώνη, για να ενωθεί με τις δυνάμεις του Ιμπραήμ. Λέγεται επίσης, ότι αυτοί σκοπεύουν να στείλουν μία σειρά στρατιωτών από τον Μυστρά στη Νάπολη της Μαλβασίας [Μονεμβασιά], για να την πολιορκήσουν από την ξηρά.

Οι εφημερίδες της Νάπολης της Ρωμανίας [Ναύπλιο] περιέχουν διαφορετικά διατάγματα της κυβέρνησης. Σ' ένα απ' αυτά, παγιώνουν ότι οι αρχαιότητες της Αττικής είναι εθνικές κτήσεις, που πρέπει να διατηρηθούν και να προστατευθούν από τις παρούσες καταστροφές. Ένα άλλο διάταγμα ορίζει, υπό τον φόβο του επικείμενου θανάτου σε όλους τους κατοίκους του Μοριά, που είναι ικανοί να φέρουν όπλα, να μεταβούν προς υπεράσπιση της πατρίδας.

Ο συνταγματάρχης Charles Fabvier, επιτέθηκε στην Κάρυστο με 1.000 άνδρες πεζικού, 250 ιππείς, 100 του πυροβολικού και 800 εθελοντές. Ανέφερε μερικά μικρά πλεονεκτήματα⁴⁴⁵.

Βεβαιώνεται ότι η Αγγλία και η Ρωσία, συμφώνησαν να ρυθμιστούν οι υποθέσεις της Ελλάδας και της Οθωμανικής αυτοκρατορίας.

Οι δυνάμεις του Ιμπραήμ υπολογίζονται σε 8.000 άνδρες.

Ο διαμεσολαβητής Hamilton επιφορτίστηκε να μεταφέρει στην Κωνσταντινούπολη νέες προτάσεις της ελληνικής κυβέρνησης.

11 μέλη της τελευταίας ελληνικής κυβέρνησης είναι στη φυλακή. Λέγεται ότι μεταξύ αυτών είναι ο Μαυροκορδάτος και ότι ο Κολοκοτρώνης θέλει να τον θεωρούν ως προδότη της πατρίδας του.

Μερικά ατιμόπλοια, που ανήκουν στον Λόρδο Cochrane έφτασαν στη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο]. Λέγεται ότι η ελληνική κυβέρνηση τον όρισε Ναύαρχο όλων των ελληνικών ναυτικών δυνάμεων⁴⁴⁶.

Γράφεται από την Πρέβεζα ότι η εμπροσθοφυλακή του Τούρκου στρατηγού χτυπήθηκε στην Αττική.

ΚΥΡΙΑΚΗ 6 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1826

№ 32

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΚΕΡΚΥΡΑ 4 ΙΟΥΛΙΟΥ

Από τον Τούρκο στρατηγό ξανακλήθηκαν στο Μεσολόγγι όλοι οι Έλληνες αιχμάλωτοι, που βρίσκονταν στον Κάλαμο. Μετά από αρκετές προϋποθέσεις και υποσχέσεις για εξασφάλιση της ζωής τους, πολλοί πείστηκαν να επιστρέψουν σε εκείνη την πόλη, υπό την εγγύηση του διάσημου Βαρνακιώτη⁴⁴⁷.

Η ίδια πρακτική ακολουθήθηκε με τους αιχμαλώτους στην Άρτα, στα Σάλωνα [Άμφισσα] και σε άλλες περιοχές της Ηπείρου.

⁴⁴⁵ Βλ. σχετικά υποσημείωση 436 του παρόντος.

⁴⁴⁶ Αυτό έγινε με απόφαση της Γ' Εθνοσυνέλευσης. Βλ. σχετικά υποσημείωση 427 του παρόντος.

⁴⁴⁷ Ο Γεώργιος Βαρνακιώτης (Βάρνακα Ακαρνανίας το 1778 ή 1779) είχε εναντιωθεί στους Τούρκους πολύ πιο πριν την έναρξη της Επανάστασης. Με την έναρξή της η *Γερουσία του Βραχωρίου* (Αγρίνιο) τον κατονόμασε «Στρατηγό της Δυτικής Ελλάδας». Ήταν χαρακτηριστικό ότι συνοδευόταν πάντοτε από κουστωδιά γυναικών, ενώ έμεινε ιδιαίτερα γνωστός για τη νίκη του εναντίον του Κιουταχή στον Αετό Ξηρομερίου, καθώς και για τη ρήξη του με τον Αλ. Μαυροκορδάτο, ο οποίος τον θεωρούσε προδότη. Αγ. Σ. Αγαπητός, *Οι Ενδοξοί Έλληνες του 1821, ή Οι Πρωταγωνισταί της Ελλάδος*, Πάτρα 1877, σ. 304–321.

Γράμματα από την Πρέβεζα αναφέρουν ότι ο Τούρκος στρατηγός [Κιουταχής] προς τα Σάλωνα [Αμφισσα], ήθελε με ορμή να περιδιαβεί το πέρασμα, για να εισέλθει στη Λιβαδειά, αλλά απωθήθηκε από τον Τσόγκα και τον Καραϊσκάκη με απώλεια περίπου 1.000 ανδρών.

Ο Ιμπραήμ Πασάς, στο πέρασμά του από την Τριπολιτσά στη Μεθώνη και στην Κορώνη, δέχτηκε επίθεση από τους Έλληνες σε δύο σημεία. Την πρώτη επίθεση στην Καρύταινα και τη δεύτερη στο πέρασμα του Λεονταρίου και υπέστη την απώλεια μιας ομάδας του στρατού που τον συνόδευε. Αλλά, έχοντας ξεπεράσει αυτές τις δύσκολες επιδρομές, έφτασε στη Μεθώνη και την Κορώνη. Η άφιξή του, έκανε όλους τους κατοίκους και ένα μεγάλο μέρος της φρουράς της μιας και της άλλης περιοχής, να βγουν έξω και αφού στρατοπέδευσε σε κάποια απόσταση, στη συνέχεια άρχισε να παίρνει τα κατάλληλα μέτρα κατά της πανώλης⁴⁴⁸, διακόπτοντας τις επικοινωνίες και απομονώνοντας ορισμένες συνοικίες αυτών των περιοχών. Έπειτα σχημάτισε μπάρες και φράγματα.

Από τη Μεθώνη ο ίδιος ο Ιμπραήμ, έκανε μια εξόρμηση στη Μάνη, για να κατακτήσει εκείνη την επαρχία, που όπως λέγεται την είχαν στην κατοχή τους εδώ και ένα μήνα οι Μανιάτες. Ωστόσο, υπάρχουν αμφιβολίες για το αποτέλεσμα της αποστολής του. Λίγο πριν, ο Κολοκοτρώνης είχε δοκιμάσει κάθε μέσο, για να τους πείσει να πάρουν τα όπλα εναντίον του Ιμπραήμ και να καταταγούν υπό τη διοίκηση του συνταγματάρχη Gordon, μα οι προσπάθειές του απέβησαν άκαρπες.

Μερικά αυστριακά πλοία προερχόμενα από την Κωνσταντινούπολη συνάντησαν τον οθωμανικό στόλο στα Δαρδανέλλια.

Φαίνεται ότι το νησί της Ύδρας, πρέπει να αποτελεί το αντικείμενο των πρώτων στρατιωτικών επιχειρήσεων του Ιμπραήμ. Αν συμβεί αυτό, θα χυθεί πολύ αίμα σε αυτές τις συγκρούσεις.

Η άφιξη της αιγυπτιακής αποστολής για την ώρα στη Μεθώνη, δεν επιβεβαιώνεται.

ΚΥΡΙΑΚΗ 3 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1826

No 36

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

ΚΕΡΚΥΡΑ 31 ΙΟΥΛΙΟΥ

(Από «φύλλα» της Ρώμης)

Στις 31 του περασμένου Ιουλίου ένα τμήμα της ομάδας του Λόρδου Cochrane βρέθηκε στη θέα του νησιού των Κυθήρων, σημείο συνάντησης όλων των δυνάμεών του. Φαίνεται ότι οι πρώτες επιχειρήσεις αυτού του καπετάνιου θα κατευθυνθούν εναντίον του Ναβαρίνου.

Διαβάσαμε σε μια επιστολή από τη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο] ότι ο Άγγλος πρέσβης στην Πύλη αρνήθηκε να υποβάλει τις προτάσεις διευθέτησης στον Σουλτάνο, τις οποίες οι Έλληνες του εμπιστεύτηκαν.

ΑΛΛΑ ΤΗΣ 1ΗΣ ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

Πολλές ελληνικές οικογένειες που κατέφυγαν στον Κάλαμο, μετά από απαίτηση του Τούρκου στρατηγού, επέστρεψαν στις εστίες τους στην Ήπειρο. Μέχρι στιγμής είναι ευχαριστημένοι με τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζονται.

Ο Τούρκος στρατηγός εξέδωσε μια διαταγή σύμφωνα με την οποία απελευθερώνει την ναυσιπλοΐα σε όλα τα εμπορικά πλοία στον κόλπο του Λεπάντο

⁴⁴⁸ Βλ. σχετικά υποσημείωση 367 και 444 του παρόντος.

[Ναύπακτο], επιτρέποντάς τους, χωρίς εμπόδια, να πηγαίνουν έως τον κόλπο των Σάλωνων [Άμφισσα].

Γνωρίζουμε ότι η οθωμανική ομάδα είναι έτοιμη να επιτεθεί στο νησί της Ύδρας. Οι Έλληνες όμως, θέτουν σε εφαρμογή τις πιο ενεργητικές επιχειρήσεις, για να θωρακίσουν το εν λόγω νησί, από τις εσωτερικές και εξωτερικές επιθέσεις. Προετοιμάστηκε για τρία χρόνια. Τα πλοία της Ύδρας, των Ψαρών και των Σπετσών ενεργούν από κοινού, για να αποτρέψουν την προσέγγιση του εχθρού. Τρεις σειρές πολιορκητικών οχυρώνουν όλες τις θέσεις του νησιού, το οποίο διαθέτει ένα στρατόπεδο με 9.000 μαχητές και καπεταναίους υπό τον Κουντουριώτη.

Η αιγυπτιακή ομάδα συνεχίζει την πλοήγησή της στην ακτή του Μπράτσου της Μάνης (Braccio di Maina). Έχει στρατεύματα να αποβιβάσει. Φαίνεται ότι ο Ιμπραήμ Πασάς δεν εγκατέλειψε τη σκέψη της κατάκτησης αυτής της σημαντικής επαρχίας, η οποία όμως θα του στοιχίσει ακριβά, αν χρειαστεί να χρησιμοποιήσει τη δύναμη των όπλων.

Η νέα οθωμανική ομάδα, η οποία έριξε άγκυρα στο λιμάνι της Μεθώνης, δεν έχει στρατεύματα να αποβιβάσει.

ΤΡΙΤΗ 12 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1826
(Συμπλήρωμα στο Νο 37)
ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΚΕΡΚΥΡΑ 9 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ
(Περίληψη ιδιαίτερης αλληλογραφίας)

Οι υποθέσεις του Μοριά, όπου ο Ιμπραήμ συνεχίζει διαχωρίζοντας τα στρατεύματά του, είναι γενικά υπέρ των Ελλήνων. Αυτό μεταφέρει μια πολύ πρόσφατη επιστολή από τη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο].

Ο Ιμπραήμ, αφού χτυπήθηκε και οπισθοχώρησε από την Σπάρτη με σημαντικές απώλειες, συγκέντρωσε όλες του τις δυνάμεις και ενώθηκε ξανά με τις φρουρές που είχε αφήσει στη Μεθώνη και την Κορώνη, αν και το μεγαλύτερο τμήμα τους βρισκόταν στο Ναβαρίνο και την Καλαμάτα. Επομένως, επικεφαλής των 12 χιλιάδων ανδρών, συμπεριλαμβανομένων των Αλβανών και των Γκέγκων, (φυλή πιο εύρωστη και πιο πολεμική από τους Αλβανούς) προσπάθησε να διεισδύσει στο φαράγγια του Λεονταρίου, με σκοπό τον ανεφοδιασμό της Τριπολιτσάς, της οποίας η φρουρά, αποτελούμενη από 3.000 άνδρες, άρχισε να αντιμετωπίζει ελλείψεις τροφίμων.

Από την άλλη, οι Έλληνες περίμεναν τον Ιμπραήμ. Περίμεναν μια μάχη στη μέση των φαραγγιών, κάτι που ήταν αιματηρό και επίπονο. Τέλος, ο εχθρός μην μπορώντας πλέον, ούτε να αντισταθεί ούτε να οπισθοχωρήσει, απέσπασε μερικά εκστρατευτικά σώματα στα αριστερά του, ελπίζοντας να πάρει τους Έλληνες πίσω του και να τους κυκλώσει. Αυτού του είδους το σχέδιο, ήταν ακόμα πιο ανεπιτυχές. Οι Άραβες χτυπήθηκαν και πάλι και αγνοούμενοι και κυνηγημένοι, αναγκάστηκαν να υποχωρήσουν στην Καλαμάτα και στη συνέχεια στο Ναβαρίνο, αφού εγκατέλειψαν περίπου δύο χιλιάδες άντρες, πολλούς αιχμαλώτους, το τρίτο από το πυροβολικό τους, μια σημαία και όλες τις προμήθειές τους. Οι Έλληνες, πρέπει να θρήνησαν εκείνη την ημέρα, δύο γενναίους αρχηγούς, τον Νοταρά και τον Tatraro. Σκοτώθηκαν τη στιγμή, που η νίκη παρηγορούσε την πατρίδα τους.

ΚΥΘΗΡΑ 5 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

Ανάμεσα στον μεγάλο αριθμό φημών που κυκλοφορούν εδώ, δεν μπορώ να σας δώσω ως αυθεντική την είδηση, ότι η νίκη που αναφέρθηκε από πέντε χιλιάδες Σπαρτιάτες, οι οποίοι λίγες ημέρες μετά τη μάχη του Αλμυρού⁴⁴⁹ επιτέθηκαν και κέρδισαν τα αραβικά στρατεύματα στην Τζίμοβα (Cimona)⁴⁵⁰ έδαφος της Σπάρτης. Δύο χιλιάδες Τούρκοι είχαν αποβιβαστεί εκεί. Δέχθηκαν ισχυρή επίθεση από ένα σώμα Σπαρτιατών⁴⁵¹, ακόμα καλυμμένοι με τις δάφνες της νίκης του Αλμυρού, σχεδόν όλοι σκοτώθηκαν ή αιχμαλωτίστηκαν. Ο Κωνσταντίνος Μαυρομιχάλης, αδελφός του παλαιού προέδρου, διέταξε εκείνα τα καλά. Βασιλεύει μεταξύ των στρατιωτών του, ο μεγαλύτερος ενθουσιασμός.

ΚΥΡΙΑΚΗ 17 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1826

No 38

ΥΠΟΘΕΣΕΙΕ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

ΚΕΡΚΥΡΑ 22 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

(Από επιστολή)

Η διχόνοια μεταξύ των Ελλήνων συνεχίζεται, αν και η μορφή της κυβέρνησής τους έχει αλλάξει. Βρίσκονται τώρα στην ηγεσία άνδρες αποδεχτοί από τον λαό, έχοντας απομακρυνθεί εκείνοι, που «έπεσαν» σύμφωνα με γενική ομοφωνία. Τίποτα δεν έχει καταστρέψει το κομματικό πνεύμα, για να σχηματιστεί η ένωση και η αρμονία μεταξύ του ελληνικού έθνους, η οποία στο τέλος θα πρέπει να υποκύψει μπροστά στις χρηματικές επιδοτήσεις, σε πιέσεις και σε ενισχύσεις, που λαμβάνει καθημερινά από τη φιλανθρωπία σχεδόν όλων των εθνών.

Για αρκετές εβδομάδες, ο στρατηγός Gordon είχε εγκαταλείψει για τους προαναφερθέντες λόγους τη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο]. Αυτός τώρα βρίσκεται με την οικογένειά του στη Ζάκυνθο.

Τις προηγούμενες ημέρες έφτασε σε εκείνο το νησί, προερχόμενο από τη Μασσαλία, ένα γαλλικό πλοίο με εθελοντές, εργαλεία και πολεμοφόδια προορισμένα για τους Έλληνες. Επίσης, στη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο] έφτασαν από την Αγγλία, πολλά εφόδια πολέμου και τρόφιμα.

Συστάθηκε εδώ δημόσια, μια επιτροπή φιλανθρωπίας για έρανο υπέρ των ελληνικών οικογενειών, που έπεσαν θύματα σκλαβιάς κατά την πολιορκία και την κατάληψη του Μεσολογγίου. Δύο Άγγλοι και δύο Έλληνες απαρτίζουν αυτήν την

⁴⁴⁹ Μάχη στη Βέργα Αλμυρού (21-23.6.1826) στα δυτικά σύνορα της μεσσηνιακής Μάνης. Η Βέργα ήταν πέτρινο οχύρωμα που είχε κατασκευαστεί τον Ιούνιο του 1826 κοντά στο χωριό Βέργα (Σέλιτσα) της Καλαμάτας, στο στρατηγικό σημείο που ήταν η μοναδική είσοδος στη δυτική Μάνη. Οι δυνάμεις του Ιμπραήμ αποτελούμενες από πολυάριθμο πεζικό και ιππικό (8.000 άνδρες) συγκρούστηκαν με τις ελληνικές επαναστατικές δυνάμεις κυρίως των Μανιατών, ενισχυμένες από αρκετούς Μεσσήνιους και Καλαματιανούς (περίπου 5.000 μαχητές) στην οποία οι Μανιάτες και 500 Έλληνες πρόσφυγες, υπό την ηγεσία των οπλαρχηγών Γ. Μαυρομιχάλη, Ηλ. Κατσάκου Μαυρομιχάλη, Κ. Μαυρομιχάλη, Αν. Μαυρομιχάλη, Τζ. Γρηγοράκη, Μούρτζινου, Τζανετάκη, Αθανασούλια, Χριστέα, Γαλάνη Κουμουνδουράκη κ.ά. νίκησαν τις δυνάμεις του Ιμπραήμ.

⁴⁵⁰ Πρόκειται για τη μάχη του Δυρού ή της Τζίμοβας (24-25 Ιουνίου 1826) που ακολούθησε τη μάχη στη Βέργα. Οι Μανιάτες και αυτή τη φορά απέκρουσαν τους εισβολείς κατά μέτωπο στην ξηρά και με πυρά από τη θάλασσα. Στη μάχη χαρακτηριστική υπήρξε η συμβολή των γυναικών, των ηλικιωμένων, ακόμη και πολλών παιδιών, που εκτός από τον εφοδιασμό των μαχίμων με τρόφιμα και πολεμοφόδια, αντιμετώπισαν τους Άραβες με όπλα στο χέρι, αναγκάζοντάς τους να υποχωρήσουν. Ο Ιμπραήμ διέταξε νέα επίθεση στη Βέργα στις 25 Ιουνίου, η οποία απέτυχε, όπως και οι προηγούμενες. Δ. Κόκκινος, *Η Ελληνική Επανάσταση*, τόμ. 5, Αθήνα 1974, σ. 416 - 424.

⁴⁵¹ Σχετίζεται με τους Μανιάτες που αποκαλούσαν τιμητικά τους εαυτούς τους «Σπαρτιάτες», καταδεικνύοντας με τον τρόπο αυτό την ιστορική συνέχεια που τους συνέδεε με τους προγόνους τους.

Επιτροπή. Σε λίγα λεπτά αναμένεται και τρίτη αποστολή για αυτούς τους δυστυχείς και δύσμοιρους.

Ο Καραϊσκάκης και ο Τσόγκας με τα στρατεύματά τους, αποχώρησαν από όλη τη Λιβαδειά. Ένα μέρος αυτών των στρατευμάτων, επικεντρώθηκε εκ νέου στη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο] και ένα άλλο ενίσχυσε τις θέσεις στο στενό της Κορίνθου.

Μετά από αυτά τα γεγονότα ο σερασκέρης πέρασε επιτυχώς όλες αυτές τις περιοχές και προχώρησε προς τη Θήβα, όπου του ήταν εύκολο να ανοίξει επικοινωνία με τον Ρούμελη Δηλεσή, ο οποίος κατέλαβε το νησί του Νεγροπόντε [Εύβοια]. Αυτοί οι δύο Πασάδες ενεργούν τώρα με συνεννόηση και έχουν ήδη καταλάβει ολόκληρη την Αττική. Οι συνδυασμένοι στρατοί τους αριθμούσαν περίπου 29.000 άνδρες.

Ο Ιμπραήμ Πασάς, μετά τις απώλειες που υπέστη στην επαρχία της Μάνης, φρόντισε για την προμήθεια και την οχύρωση της περιοχής της Τριπολιτσάς, που την προόριζε για ένα από τα δικά του κεντρικά επιχειρησιακά κέντρα. Στη συνέχεια, σύμφωνα με τις τελευταίες πληροφορίες, επέστρεψε στη Μάνη, όπου λέγεται ξεκίνησε τις πολεμικές του επιχειρήσεις.

Ο Γάλλος ναύαρχος comte de Rigny αντιμετώπισε πολλούς Έλληνες πειρατές, που είχαν καταφύγει στον Πόρο και στην Αίγινα. Σ' αυτό το τελευταίο νησί έκανε μια απόβαση, προκειμένου να ακολουθήσει τα αποβιβαζόμενα πληρώματα, αλλά δεν τους έβγαλε, για να τους αιχμαλωτίσει, αλλά έβαλε φωτιά σε μερικές βάρκες που είχαν κατασκευάσει.

Όλοι μιλούν για την άφιξη του Λόρδου Cochrane σε αυτές τις θάλασσες. Αλλά, μέχρι στιγμής δεν υπάρχουν διασταυρωμένες πληροφορίες σχετικά με το γεγονός αυτό.

Ο καπετάνιος από ένα πλοίο που προέρχεται από τη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο] αναφέρει ότι ο Καπουδάν Πασάς πήγε κατευθείαν στη Σάμο, για να διευθετήσει την απόβαση πολλών στρατευμάτων. Βρίσκονταν και άλλα ενωμένα πλοία τοποθετημένα στην Ανατολία για αυτό τον σκοπό και αν δεν ήταν ο ναύαρχος Σαχτούρης, ο οποίος κατέφτασε με τη μοίρα του, αυτή η επιχείρηση θα είχε αποβεί μοιραία για τους Έλληνες. Από τον προαναφερθέντα Έλληνα ναύαρχο, ο εχθρός κρατήθηκε μακριά με μεγάλη προσοχή, ώσπου έφτασε και ο άλλος ναύαρχος Μιαούλης, ο οποίος πήρε μέρος κι αυτός στη μάχη. Ακολούθησε μια αιματηρή σύγκρουση με τους χειρότερους από τους Μουσουλμάνους, στους οποίους έστειλαν 20 σωσίβιες λέμβους φορτωμένες με στρατεύματα αποβίβασης. Τα υπολείμματα του τουρκικού στόλου επέστρεψαν στη Μυτιλήνη.

ΚΥΡΙΑΚΗ 24 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1826

№ 39

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

Ελληνικές αναφορές σχετικά με τις μάχες κοντά στην Τριπολιτσά στις 30 Ιουλίου και στις 5 Αυγούστου.

Από την «Γενική Εφημερίδα» της Ελλάδος της 5^{ης} Αυγούστου.
Ναυπλία 5 Αυγούστου 1826.

Ο Ιμπραήμ μετά την κακή έκβαση της εκστρατείας του εναντίον της Σπάρτης, συγκεντρώθηκε στα στενά περάσματα μεταξύ Μεσσηνίας και Αρκαδίας και αφού προμήθευσε πυρομαχικά και τρόφιμα την περιοχή της Τριπολιτσάς, πήγε εκεί αυτοπροσώπως. Μετά από μια σύντομη παραμονή, εξήλθε από εκεί την 30η ημέρα του περασμένου μήνα, με τρία σώματα ανδρών. Μερικοί βάρδισαν πάνω από την Καρύταινα και στα λιβάδια της συνάντησαν τον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη, όπου τους

επιτέθηκε δυναμικά και τους ανάγκασε να υποχωρήσουν. Ωστόσο, δεν έχουμε περαιτέρω πληροφορίες σχετικά με το τελικό αποτέλεσμα αυτού του αγώνα. Το δεύτερο σώμα κινήθηκε με τέτοιον τρόπο, ώστε επέφερε ζημιά στους άνδρες και τα βοοειδή. Το τρίτο κατευθύνθηκε τελικά προς το στρατόπεδο κοντά στην Καντίλα (Kandila) και παρέμεινε εκεί μέχρι την 1^η Αυγούστου, περιμένοντας ίσως τους άλλους, αλλά και τον ίδιο τον Ιμπραήμ. Σύμφωνα με τις κινήσεις του εχθρού, θα υψωθούν και οι δικές μας.

Οι εχθροί της Τριπολιτσάς έβγαιναν συχνά αυτές τις τελευταίες ημέρες και μερικοί από αυτούς αναζητούσαν τροφή. Στο μεταξύ, άλλο μέρος θα είναι σε επιφυλακή. Οι άνδρες μας αποφάσισαν να επιτεθούν σε αυτούς τους τροφοσυλλέκτες. Χωρίστηκαν γι' αυτό, σε δύο σώματα. Το πρώτο, διοικούμενο από τους στρατηγούς αδελφούς Ιατράκους, μαζί με τις πολιτοφυλακές του στρατηγού Ζαφειρόπουλου και εκείνες του Πραστού, της Μαλβασίας [Μονεμβασία] με κάποιους Τριπολιτισιώτες, στρατοπέδευαν τη νύχτα κοντά στο χωριό Μεχμέταγα Αρκαδίας. Το άλλο, με διοικητή τον στρατηγό Νικήτα (έξοδος στις 27 Ιουλίου από το Ναύπλιο) με μερικούς υπηκόους του Μεσολογγίου και με τα στρατεύματα των στρατηγών Μελετόπουλου, Πετμεζά και Ζαχαρόπουλου, κατέλαβε τη νύχτα το χωριό των Ριφών (Rife). Το τακτικό ιππικό ακολούθησε το πρώτο σώμα και το άτακτο, υπό τον Χατζημιχάλη, το δεύτερο. Κατά την πρώτη Αυγούστου, οι εχθροί έκαναν τη συνηθισμένη τους εξόρμηση και ένα σώμα από αυτούς, βάδισε προς το μέρος, όπου είχε στρατοπεδεύσει το πρώτο σώμα των Ελλήνων. Δόθηκε τότε το σήμα και άρχισε η μάχη. Εκεί έτρεξε επίσης, το δεύτερο ελληνικό σώμα και έτσι περικύκλωσαν τον εχθρό από όλες τις πλευρές. Το εχθρικό πεζικό, που ήθελε να φύγει με το ιππικό, καταλήφθηκε από το ελληνικό ιππικό που το καταδίωξε και μαζί με το εχθρικό ιππικό, διασπάστηκε σε κομμάτια. Κανένας από αυτούς τους 300 άνδρες δεν μπόρεσε να σωθεί. Άλλοι εχθροί ιππείς, που αναζητούσαν τροφή αλλού και όρμησαν στην κραυγή των συντρόφων τους για βοήθεια, δέχτηκαν επίθεση και διασκορπίστηκαν από εμάς. Έτσι, τελείωσε η μάχη και οι άνδρες μας και πάλι ανέλαβαν τις αρχικές θέσεις τους. Κατά την υποχώρηση, κάποιοι εχθροί ιππείς προσπάθησαν να αποτρέψουν τις κινήσεις του στρατηγού Νικήτα, ο οποίος αναγκάστηκε να καταλάβει ένα μικρό ύψωμα, όπου πολέμησε με 29 άνδρες για τρεις ολόκληρες ώρες, επιφέροντας ζημιές στον εχθρό και άθικτος τότε, οδηγήθηκε ένδοξα στη σωτηρία.

Εκτός από όπλα, ξιφολόγχες, σπαθιά και άλλα παρόμοια πήραν οι δικοί μας επίσης 2 σημαίες και 6 τύμπανα⁴⁵². Το ελληνικό γένος επαινεί ιδιαίτερα τον αρχηγό του τακτικού ιππικού, ο οποίος σ' αυτήν την περίσταση ήξερε να εμψυχώνει τους στρατιώτες του με παράδειγμα. Αλλά επίσης, ο στρατηγός Χατζημιχάλης και το άτακτο ιππικό του δεν τα πήγε άσχημα.⁴⁵³

Στα πιο πρόσφατα φύλλα της ίδιας «Γενικής Εφημερίδας» στις 9 Αυγούστου, αναφέρονται οι μάχες, που έλαβαν χώρα τις τελευταίες ημέρες του Ιουλίου με τον τουρκικό στόλο κοντά στη Σάμο⁴⁵⁴, προσθέτοντας ότι οι πληροφορίες δεν είχαν ακόμη φτάσει επίσημα. Ήταν γνωστό μόνο ότι ο γενναίος Κανάρης, θέλοντας να

⁴⁵² Αποτελούσε συνηθισμένη τακτική μετά από νίκη σε μάχη να παίρνουν ως λάφυρα, εκτός από τα όπλα, τα τύμπανα και τις σημαίες, ως ένδειξη ανδρείας και επιβολής έναντι του αντιπάλου.

⁴⁵³ Οι ελληνικές δυνάμεις των Χατζημιχάλη Νταλιάνη, Νικηταρά, Π. Γιατράκου και του Πορτογάλου φιλέλληνα Αντόνιο Αλμείδα, συγκρούστηκαν στις 18 Ιουλίου 1826 με 400 Αιγυπτίους στο Μεχμέταγα Αρκαδίας. Οι Έλληνες νίκησαν και ανάγκασαν τους Αιγύπτιους να υποχωρήσουν στην Τριπολιτσα.

⁴⁵⁴ Στις 16 Ιουλίου 1826 ο εχθρικός στόλος, ο οποίος σχεδίαζε να αποβιβάσει στρατεύματα στη Σάμο, προσπάθησε να περικυκλώσει τον ελληνικό που βρισκόταν στο Καρλόβασι αρχίζοντας μια ναυμαχία. Το πυρπολικό του Κανάρη βυθίστηκε και ο ίδιος τραυματίστηκε. Η ναυμαχία ολοκληρώθηκε με την τελική απόσυρση των δύο στόλων χωρίς ουσιαστικό αποτέλεσμα και για τις δύο πλευρές των εμπλεκόμενων.

βάλει φωτιά σε μια εχθρική φρεγάτα (όχι ότι δεν το κατόρθωσε), τραυματίστηκε ο ίδιος. Το τραύμα του όμως ήταν ελαφρύ, οπότε ελπίζουμε να τον ξαναδούμε σύντομα στη μάχη κατά του εχθρού.

ΚΕΡΚΥΡΑ 6 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ (Από Επιστολή)

Μετά τις νίκες που πέτυχαν οι Έλληνες στην επαρχία της Μάνης και τη Μεσσηνία, τα στρατεύματα του Ιμπραήμ, κατά την υποχώρησή τους, έκαναν πολλές επιδρομές, αλλά συνάντησαν τόσο σθεναρή αντίσταση, που τελικά αναγκάστηκαν να επιστρέψουν στην Τριπολιτσά. Εκτιμάται ότι στην επιχείρηση αυτή, ο αιγυπτιακός στρατός έχασε, όχι λιγότερο από 2.500 άνδρες.

Λέγεται ότι ένα μέρος του στόλου του Καπουδάν Πασά, μετά την περιβόητη ατυχή απόπειρα εναντίον της Σάμου, διατάχθηκε να πλησιάσει την Κωνσταντινούπολη.

Μόνο δύο ήταν τα ελληνικά πολιορκητικά πλοία, που σκόρπισαν τον τρόπο σε αυτόν τον τεράστιο στόλο και τον ανάγκασαν σε μια ακριβή υποχώρηση. Δεν είναι αλήθεια όμως, ότι κήκαν από τις φωτιές των πολεμικών πλοίων. Αυτή η μοίρα χτύπησε μόνο μερικά μεταγωγικά πλοία φορτωμένα με στρατεύματα, που προορίζονταν για αποβίβαση. Ποικίλλουν οι αναφορές για τον αριθμό των Τούρκων που χάθηκαν ή παρέμειναν φυλακισμένοι στο νησί της Σάμου. Σίγουρα όμως, ανεβαίνουν σε αρκετές χιλιάδες.

Έκτοτε, έχουν συμβεί σημαντικά γεγονότα στην ξηρά από το μέρος της Αθήνας. Είναι γνωστό ότι οι Οθωμανοί είχαν περιέλθει κάτω από εκείνη την πόλη⁴⁵⁵. Αρκετές φορές προσπάθησαν να την κυριεύσουν και είχαν πάντα απορριφθεί γενναία. Αλλά, σύμφωνα με επίσημα νέα, που προέρχονται από τη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο] με ημερομηνία 11 (23) Αυγούστου, που έφτασαν εδώ στις 3 (15) Αυγούστου, στην προσπάθειά του να καταλάβει ένα μέρος της πόλης, μετά από μian έντονη μάχη, έχασε 400 άνδρες του. Αυτό το γεγονός, είναι απολύτως βέβαιο. Το διαβάζουμε και στην «Εφημερίδα της Κυβέρνησης» της Νάπολης της Ρωμανίας [Ναύπλιο].

Οι Έλληνες κολακεύονται ότι για λίγο θα μπορούν οι εχθροί τους να κρατήσουν την Αθήνα. Κοντά σε εκείνη την περιοχή, έχουν ήδη ενωθεί, ερχόμενοι από το Σάλωνα [Αμφισσα] και από την Ελευσίνα, περίπου έξι χιλιάδες στρατεύματα, τακτικά και άτακτα, διοικούμενα από τον Καραϊσκάκη και από τον συνταγματάρχη Fabvier. Αυτά τα στρατεύματα στις 17 Αυγούστου, έλαβαν θέσεις στο Χαϊδάρι, ένα χωριό μια ώρα με τα πόδια από την Αθήνα. Την αυγή της επόμενης ημέρας, βρέθηκαν μπροστά στον εχθρό και αμέσως επιδόθηκαν σε μάχη⁴⁵⁶, που διήρκεσε πεισματικά και από τις δύο πλευρές για πέντε συνεχόμενες ώρες. Τελικά οι Τούρκοι αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν το στρατόπεδο και να τραπούν σε φυγή με μέγιστη αταξία. Οι Έλληνες τους καταδίωξαν έως τους Ελαιώνες.

⁴⁵⁵ Στις 3.8.1826 ο Κιουταχίς με 5.000 άνδρες, επιτέθηκε εναντίον 800 Ελλήνων που υπεράσπιζαν την περιοχή της Αθήνας και την κατέλαβε μετά από επίμονη μάχη. Οι εναπομείναντες υπερασπιστές της κατέφυγαν στην Ακρόπολη. Χρονολόγιο Ελληνικής Επανάστασης - Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας - Επίσημη Ιστοσελίδα (mil.gr), 27/07/2022.

⁴⁵⁶ Πρόκειται για τη μάχη του Χαϊδαρίου (6.8.1826), όπου δύναμη Ελλήνων και Φιλελλήνων, υπό τους Γ. Καραϊσκάκη, Κριεζώτη και Φαβιέρο, αντιμετώπισαν με επιτυχία τελικά τις πολυάριθμες τουρκικές δυνάμεις του Κιουταχί, χωρίς ωστόσο να κατορθώσουν να διασπάσουν τη πολιορκία της Ακρόπολης και με βαρύτερες δυστυχώς απώλειες αρκετών νεκρών και τραυματιών. Σημαντική υπήρξε και η απώλεια των Οθωμανών Τούρκων.

Αυτό το πολεμικό γεγονός διηγείται στα παραθέματά της η «*Εφημερίδα*» της Νάπολης της Ρωμανίας [Ναύπλιο], η οποία προσθέτει ότι στις 19, άρχισε ένας νέος αγώνας μεταξύ των ίδιων στρατευμάτων και του οποίου το αποτέλεσμα δεν ήταν ακόμη γνωστό, επειδή οι αναφορές έφυγαν τη στιγμή που ξεκίνησε η δράση.

Δύο επιμέρους γεγονότα κάποιας σημασίας είχαν λάβει χώρα στον Μοριά. Στις 31 Ιουλίου ένα σώμα ελληνικών στρατευμάτων των 1.000 ανδρών πεζικού και 300 ιππέων υπό τη διοίκηση του Κολοκοτρώνη, βαδίζοντας από τη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο] προς την Τριπολιτσά, έφτασε στο χωριό το επονομαζόμενο Μεχμέταγα, αιφνιδίασε 300 Άραβες στρατιώτες που θέριζαν το χορτάρι και τους επιτέθηκαν. Οι Άραβες αμύνθηκαν απελπισμένα, αλλά στο τέλος ούτε ένας δεν γλίτωσε τον θάνατο. Κατέφτασε ένα σώμα 2.000 Αράβων με τα πόδια και 500 με άλογα και οι Έλληνες αποσύρθηκαν. Οι Τούρκοι, για να εκδικηθούν για τους συντρόφους τους, έκαναν επιδρομές και έκαψαν πολλά μικρά χωριά και στη συνέχεια επέστρεψαν στην Τριπολιτσά.

Ένα άλλο σώμα 800 Τούρκων, ήρθε από τη Μεθώνη στην Τριπολιτσά συνοδεύει 300 ποσών προμηθειών και πολεμοφοδίων. Οι Έλληνες είχαν ενημερωθεί έγκαιρα, και αφού επιτέθηκαν σ' αυτό το κονβόι έγιναν κύριοι αυτών των προμηθειών και των πολεμοφοδίων.

ΖΑΚΥΝΘΟΣ 2 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ (Από Επιστολή)

Γνωρίζουμε με βεβαιότητα ότι όλες οι αποστολές κάθε είδους, που στάλθηκαν από τον κύριο Eynard⁴⁵⁷ στον Μοριά, έφτασαν στον προορισμό τους με ασφάλεια, περνώντας σχεδόν θαυμαστά στα νερά των Κυθήρων προς την κατεύθυνση του τουρκικού στόλου. Αυτή η ανακούφιση ήρθε ακριβώς τη στιγμή, που οι πιο ακραίες ανάγκες υπονόμευαν μια γενική καταστροφή όλης της Ελλάδας. Τα ονόματα των Eynard και των φιλελληνικών επιτροπών δεν αναφέρονται στην Ελλάδα, η οποία τρέφει το πιο ζωηρό αίσθημα αναγνώρισης γι' αυτούς.

Εξαιτίας της ακούραστης φροντίδας του κου Eynard, λυτρώνονται επιτέλους οι δύστυχοι στην Άρτα και στην Πρέβεζα, εκείνοι οι δύσμοιροι, που βρίσκονταν με αλυσίδες και οι άθλιοι βοηθούνται ακόμα και οι φυγάδες στον Κάλαμο και σε όλα τα άλλα μέρη, τα οποία ήταν σχεδόν τελείως απαλλαγμένα από κάθε μέσο επιβολής.

Ο Κολοκοτρώνης έχει πλέον επανενωθεί με τον Νικήτα και το σώμα των γενναίων του, αφού επέστρεψε μετά την υποχώρηση του Ιμπραήμ στα περίχωρα του Άργους, για να παρατηρήσει τις κινήσεις του αιγυπτιακού στρατού και με περισσότερη βιασύνη, θα απαιτήσει τη σωτηρία της Πελοποννήσου. Ο Νικήτας σε όλες τις μάχες, που έχουν πραγματοποιηθεί μέχρι τώρα, έχει αποδειχθεί τόσο ικανός, που αξίζει πραγματικά να τον θυμόμαστε ένδοξα.

⁴⁵⁷ Ο Εϋνάρδος (Jean Gabriel Eynard, 1775 - 1863), υπήρξε μια πολυσχιδής προσωπικότητα. Ήταν Ελβετός οικονομολόγος, τραπεζίτης, διπλωμάτης και ένας εκ των θερμότερων φιλελλήνων. Παρόλο που δεν πολέμησε στην Ελλάδα και δεν ήρθε ποτέ στη χώρα μας, οι ικανότητες του Ελβετού αυτού φιλέλληνα του παρείχαν τη δυνατότητα να οργανώνει επιτυχώς το δίκτυο των φιλελλήνων στην Ευρώπη και τις επιτροπές στις οποίες ήταν μέλος, φροντίζοντας τον εφοδιασμό των επαναστατημένων Ελλήνων με τρόφιμα, πολεμοφόδια, όπλα και ενίσχυση τους με στρατιώτες, τεχνίτες, αλλά και χρήματα. Ανέπτυξε ειλικρινή και στενή φιλία με τον Καποδίστρια, τον οποίο γνώρισε στην Ελβετία και τον συνέδραμε οικονομικά τα χρόνια της διακυβέρνησης της Ελλάδας, καθώς μοιράζονταν το ίδιο όραμα για συγκρότηση ενιαίου ανεξάρτητου κράτους. Συνέχισε σταθερά να ενεργεί υπέρ της Ελλάδος για 25 ακόμη χρόνια μετά τη δολοφονία του Καποδίστρια. *Μνήμη Ιωάννη-Γαβριήλ Ευνάρδου. (1775-1863)*, Αθήνα 1977, σ. 38-45.

Ο Καραϊσκάκης βρίσκεται με τα στρατεύματά του στην Αττική, για να εναντιωθεί στον σερασκέρη, που έχει φτάσει κοντά στην Αθήνα. Ένας καταυλισμός έχει σχηματιστεί στα Μέθανα, για να βοηθήσει την Ύδρα. Όμως, δεν θα χρειαστεί.

Στη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο] και στις επαρχίες αρχίζουν να συγκεντρώνονται όλα τα κοινοβούλια για την κοινή άμυνα και συντάσσουν ένα κατάλογο με τα πλεονεκτήματα, που αποκτήθηκαν έναντι του εχθρού.

ΤΡΙΤΗ 26 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1826

(Συμπλήρωμα στο Νο 39)

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Στην επίσημη «Εφημερίδα» της Νάπολης της Ρωμανίας [Ναύπλιο] δημοσιεύτηκε το παρακάτω άρθρο:

«Σύμφωνα με όσα μεταφέρουν πολλές ευρωπαϊκές εφημερίδες, φαίνεται ότι πιστεύεται γενικά ότι το ποσό του δεύτερου αγγλικού δανείου των 2.000.000 λιρών και στερλινών, κατά το μεγαλύτερο μέρος του, σπαταλήθηκε από την κυβέρνηση της Ελλάδας, γεγονός κατακριτέο σε όλο τον κόσμο για όλα όσα είχαν ρητά προοριστεί για τις ανάγκες του πολέμου της Ανεξαρτησίας. Ίσως παρόμοια σφάλματα συχνά συναντώνται σε ξένες εφημερίδες, γεγονός που προκύπτει από το πόσο παράτυπες είναι τώρα οι σχέσεις μεταξύ της Ελλάδας με την υπόλοιπη Ευρώπη, είτε ίσως είναι, είτε όντως είναι. Το πιο πιθανό είναι ότι οι ύπουλοι εχθροί των Ελλήνων, έχουν με αυτόν τον τρόπο προσπαθήσει να επιτεθούν στην τιμή και την πίστη της Ελλάδας, με το πρόσχημα του ενδιαφέροντος για τη μοίρα της. Για να διορθώσουμε αυτά τα λάθη, θα αφήσουμε τα γεγονότα να μιλήσουν από μόνα τους. Η αλήθεια είναι ότι το ποσό των 2.000.000 λιρών στερλίνας του δεύτερου δανείου, το οποίο ουσιαστικά ήταν μόνο 1.110.000 λιρέτες (επειδή είχε συρρικνωθεί στο 55 τοις εκατό) η ελληνική κυβέρνηση δεν έλαβε παρά μόνο 216.114 λίρες. Τα υπόλοιπα ξοδεύτηκαν στην Αγγλία ή σε άλλες χώρες για την αγορά πυρομαχικών και άλλων αναγκαίων για τον πόλεμο, όπως δείχνει ο παρακάτω προϋπολογισμός:

Στάλθηκαν σε μετρητά από το Λονδίνο στο Ελληνικό Δημόσιο: Λίρες	216.114
Σε πολεμικά πυρομαχικά:	16.500
Σε κανόνια αγορασμένα στην Αγγλία:	25.000
Για έξι ατμόπλοια:	160.000
Για δύο φρεγάτες που παραγγέλθηκαν στην Αμερική:	156.600
Σε όπλα και στολές για τα τακτικά στρατεύματα:	15.350
Στην επαναγορά 500.000 λιρών για τις υποχρεώσεις των δύο δανείων	218.070
Τόκοι των δύο πρώτων ετών:	200.000
Στην απόσβεση κεφαλαίων:	20.000
Προμήθειες των τραπεζιτών, που έχουν διαπραγματευτεί το δάνειο:	64.000
ΑΛΛΑ διάφορα έξοδα:	18.365
Συνολικά λίρες :	1.110.000

Από τον λογαριασμό αυτό, συνάγεται ότι μόνο 216.114 λιρέτες έφτασαν σε μετρητά στα χέρια της κυβέρνησης και με αυτό το μικρό ποσό μπόρεσε να διατηρήσει τη δύναμή της στην ξηρά και τη θάλασσα και αντιστάθηκε στον πόλεμο του περασμένου έτους, κατά τον οποίον πολέμησαν με τις τουρκικές δυνάμεις ενωμένες με της Ευρώπης, Ασίας και Αφρικής. Και αν οι Έλληνες, με τόσο σφιχτά μέσα, μπόρεσαν να αποκρούσουν τις επιθέσεις των εχθρών τους, δεν ρωτάμε αν υπήρξαν καταχρήσεις, αλλά αν ήταν δυνατό να διαπραχθούν. Οι αληθινοί φίλοι δεν θα

πιστέψουν σίγουρα αυτές τις κακοήθειες, αλλά θα θαυμάσουν το ότι με τα λιγοστά αυτά μέσα μπόρεσαν να αντιμετωπίσουν έναν τόσο δυνατό εχθρό»⁴⁵⁸.

ΚΥΡΙΑΚΗ 1 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1826

No 40

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Επιστολές της Κέρκυρας ανακοινώνουν ότι, αφού οι εξεγερμένοι ηγέτες Τσόγκας και Ράγκος⁴⁵⁹ υποτάχθηκαν στον Ρεσίτ Μεχμέτ Πασά [Κιουταχή] στην αποστολή του στα Σάλωνα [Αμφισσα] και τη Θήβα, απέκτησαν απ' αυτόν και άλλα, εκτός από την αμνηστία τους. Επίσης, αυτό το παράδειγμα ακολούθησαν και οι καπετάνιοι τους με συμφωνίες, όπως οι αρχηγοί της Κόνιτσας, του Ζαγορίου και του Μετσόβου, μεταξύ των οποίων ο γνωστός Σαφάκας⁴⁶⁰, οι οποίοι έδωσαν ομήρους για τη δική τους πιστότητα. Ένας άλλος πολύ γνωστότερος, ο Ίσκος⁴⁶¹, λέγεται ότι κατέφυγε στο μικρό νησί του Καλάμου, που ανήκει στην επικράτεια του Ιονίου, όπου βρίσκεται κρυμμένος.

ΚΥΡΙΑΚΗ 8 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1826

No 41

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

ΚΕΡΚΥΡΑ 10 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ

(Από «φύλλα» της Ρώμης)

Νέες διαμάχες προέκυψαν μεταξύ των Ελλήνων τις προηγούμενες ημέρες στην Κόρινθο και φαίνεται να είναι η αρχή [των διαφωνιών] εκείνη της ανεύρεσης μέσων, για να διασφαλιστεί από τους εχθρούς.

⁴⁵⁸ Πρόκειται για το δεύτερο δάνειο ύψους 2.000.000 λιρών στο 55,5% του ονομαστικού (1.110.000 λίρες), που συνομολογήθηκε στο Λονδίνο στις 26/1/1825 από τον τραπεζιτικό οίκο Ρικάρντο. Οι Έλληνες διαπραγματευτές ήταν και πάλι οι Λουριώτης και Ορλάνδος. Ενώ το ποσό του πρώτου δανείου (1824) το διαχειρίστηκε η ελληνική κυβέρνηση, διαθέτοντάς το εξολοκλήρου για τις ανάγκες των εμφυλίων συρράξεων, η διαχείριση του δεύτερου δανείου ανατέθηκε στους Άγγλους τραπεζίτες και σε μέλη του «φιλελληνικού» Κομιτάτου. Από το δάνειο διατέθηκαν 212.000 λίρες για την αναχρηματοδότηση του πρώτου δανείου (1824) και 77.000 για την αγορά όπλων και πυροβόλων, από τα οποία λίγα έφθασαν στην Ελλάδα. 130.000 λίρες δόθηκαν από τον οίκο Ρικάρντο για την παραγγελία έξι ατμοκίνητων πλοίων σε αγγλικά ναυπηγεία, τα οποία είχαν απορριφθεί λόγω κακής κατασκευής από την αιγυπτιακή κυβέρνηση του Μωχάμετ Άλη και του Ιμπραήμ. Τα πλοία θα έφταναν έως τον Νοέμβριο του 1825. Από αυτά μόνο τρία τελικά έφθασαν στην Ελλάδα και μάλιστα με καθυστέρηση 3 ετών: το «Καρτερία» (3/9/1826), το «Επιχείρηση» (9/1827) και το «Ερμής» (18/9/1828), που χρησιμοποιήθηκε μόνο για μεταφορές. Τα υπόλοιπα καταστράφηκαν ως άχρηστα σε δοκιμές στην Αγγλία. Άλλες 157.000 λίρες δόθηκαν για τη ναυπήγηση δύο φρεγατών σε ναυπηγεία της Νέας Υόρκης από τις οποίες μόνο μία -η «Ελλάς» με 64 πυροβόλα- έφτασε στην Ελλάδα (3/12/1826), ενώ η δεύτερη πουλήθηκε, για να χρηματοδοτηθεί η πρώτη. S. Howe, «Η σπατάλη του Ελληνικού Δανείου: κερδοσκοπίες και καταχρήσεις», *Ιστορία του ελληνικού έθνους*, τόμ. IB', Αθήνα 1975, σ. 125-130.

⁴⁵⁹ Βλ. σχετικά υποσημείωση 380 του παρόντος.

⁴⁶⁰ Βλ. σχετικά υποσημείωση 336 του παρόντος.

⁴⁶¹ Ο Ανδρέας Ίσκος ή Καραϊσκος υπήρξε σπουδαίος Έλληνας οπλαρχηγός της επανάστασης και ένας από τους αρχηγούς για την άμυνα της πόλης στη δεύτερη πολιορκία του Μεσολογγίου έως τον Ιανουάριο του 1826. Ορίστηκε ένα από τα έντεκα μέλη της. «Διοικητικής Επιτροπής της Ελλάδος» από την Γ' Εθνοσυνέλευση τον Απρίλιο του 1826. Σύντομα όμως ξαναπροσκύνησε τους Τούρκους. Επανήλθε στα ελληνικά σώματα (1828) ύστερα από την παρέμβαση του Άγγλου στρατηγού Ρίτσαρντ Τσωρτς. Βλ. τη διαδικτυακή εφημερίδα του Αγρινίου «Νέα Εποχή». www.epoxi.gr, 10/06/2022.

Οι Τούρκοι, οι οποίοι είχαν καταλάβει όλη την Αττική και που είχαν πολιορκήσει στενά την πόλη των Αθηνών, ήρθαν να την κυριεύσουν με 15.000 άνδρες. Μόνο ο Γκούρας με 1.500 Έλληνες κλείστηκε στο οχυρό και υποστήριζε την επίθεση.

Εν τω μεταξύ, από το νησί της Σαλαμίνας διάφορα σώματα των Ελλήνων συγκεντρωμένα, περισσότεροι από τους 5.500 άνδρες, αποβιβάστηκαν στις 18 Αυγούστου στην Ελευσίνα στην πεδιάδα της Θρίας (Thria) και περνώντας ανάμεσα στο βουνό Ίκαριο και στον Ελευσίνιο κόλπο, ήρθαν να κατασκοπώσουν στο Χέρμο (Hermos) στις 19 του προαναφερθέντος μήνα. Έχοντας γνωρίσει αυτή την πρακτική από τους Τούρκους, εγκατέλειψαν την Αθήνα και βάδισαν, για να συναντήσουν τον εχθρό. Όταν έφτασαν στην πεδιάδα της Αθήνας, ξεκίνησαν εκεί μάχη, που κράτησε πέντε ώρες με τους χειρότερους από τους Τούρκους, οι οποίοι με μεγάλες απώλειες αποσύρθηκαν στην Ελευσίνα. Στην αναμέτρηση αυτή, το εκστρατευτικό σώμα του συνταγματάρχη Fabvier και οι Γάλλοι φιλέλληνες, διακρίθηκαν με έναν ιδιαίτερο τρόπο. Κατέστησαν αιχμάλωτο τον Gionuy Baiactar, διοικητή της επίθεσης, με το αλόγο του και τη σημαία του.

Οι Έλληνες αρχηγοί, που ως συνοδεία του συνταγματάρχη Fabvier βρέθηκαν σε αυτό το πολεμικό γεγονός, ήταν οι εξής: Καραϊσκάκης, Λέκκας, Νίντης, Κριεζιώτης, Πανουριάς, Περραιβός, Μαυροβουνιώτης, Ζέρβας και Λιακόπουλος. Περίπου 70 Έλληνες υπολογίζονται μεταξύ νεκρών και τραυματιών. Από τους Τούρκους δεν προσδιορίστηκε ο αριθμός τη στιγμή της αναχώρησης αυτής της επίσημης είδησης.

Η ελληνική κυβέρνηση φροντίζει να στείλει ενισχύσεις στους προαναφερθέντες διοικητές, ώστε να μην δώσουν χρόνο στον εχθρό να οχυρωθεί. Παρακάτω θα ακούσουμε νέα στοιχεία και πιο ενδιαφέρουσες αναφορές.

Φαίνεται ότι δεν υπάρχει πλέον αμφιβολία για την άφιξη του κυρίου Cochrane στη Μεσσήνη. Ένας από τους αντιπροσώπους του εκεί, που έφτασε στη Μάλτα, ήταν ο φορέας αυτής της είδησης, που έφτασε εδώ. Ωστόσο, δεν δίνονται άλλες πληροφορίες σχετικά με το εάν ελλιμενίστηκε με ένα ατμόπλοιο και χωρίς τη συνοδεία άλλων πλοίων.

Πολλά νέα διαδίδονται για τις επιχειρήσεις στην Πελοπόννησο και για τον Ιμπραήμ Πασά, αλλά κανένα από αυτά δεν φαίνεται να υποστηρίζεται από αυθεντικά έγγραφα. Δίνεται μόνο ως βεβαιότητα ότι ο Ιμπραήμ βρισκόταν στον Πραστό της Τσακωνιάς προς Μυστρά, ίσως με το σχέδιο να ανοίξει ένα άλλο πέρασμα, πιο ελεύθερο για τη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο], της οποίας φαίνεται να επιθυμεί να ξαναρχίσει τον αποκλεισμό.

Η αμερικανική ομάδα, υπό τις διαταγές του διοικητή Rogers, έφτασε ως τα στενά των Δαρδανελίων και πήγε μετά να αγκυροβολήσει στον όρμο της Σμύρνης. Οι πολιτικοί κάνουν διάφορες εικασίες για τις κινήσεις του. Οι πιο πιθανές είναι αυτές μιας εμπορικής συνθήκης, που πρόκειται να γίνει μεταξύ της Πύλης και της αμερικανικής κυβέρνησης.

Σύμφωνα με κάποιες επιστολές από τη Μάλτα, εκ των οποίων όμως δεν μπορούμε να εξακριβώσουμε την αυθεντικότητα, ο στρατηγός Γκούρας, ο οποίος ξανακλείστηκε στην Ακρόπολη της Αθήνας με τις αξιοσέβαστες δυνάμεις του και που ήδη πολιορκούταν από τα στρατεύματα του Τούρκου στρατηγού Ρεσίτ Πασά [Κιουταχή], θα είχε κάνει μια εξόρμηση, αποδιώχνοντας τους Τούρκους από την Αθήνα και απωθώντας τους έως πίσω στο Νεγροπόντε [Χαλκίδα].

ΚΥΡΙΑΚΗ 15 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1826

No 42
ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΝΑΠΟΛΗ ΤΗΣ ΡΩΜΑΝΙΑΣ [ΝΑΥΠΛΙΟ] 7 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ
(Από Επιστολή)

Στις 14 Αυγούστου ο στρατηγός Κολοκοτρώνης επιτέθηκε σε ένα σώμα 500 Τούρκων στο Βασσαρά στην επαρχία της Λακωνίας. Η μάχη ήταν επίμονη, αλλά τελικά οι εχθροί έπρεπε να εγκαταλείψουν αυτή τη θέση, λόγω της απώλειας των 200 νεκρών ανδρών και των 25 κρατουμένων. Άλλα στρατιωτικά γεγονότα έχουν συμβεί και συνεχίζουν να συμβαίνουν σχεδόν καθημερινά και πόσα, αν και είναι μικρής σημασίας, αποδυναμώνουν πάντα τον στρατό του Ιμπραήμ, που ταλαιπωρείται πολύ σε τέτοιου είδους πόλεμο.

Στις 18, 19 και 20 Αυγούστου, ο στρατηγός Καραϊσκάκης χτυπά συνεχώς τα στρατεύματα του Τούρκου στρατηγού σε διάφορες αναμετρήσεις. Και ετοιμαζόταν να ανανεώσει μια επίθεση σε όλη τη γραμμή των εχθρικών θέσεων.

Το ναυτικό τμήμα, που διοικούσε ο ναύαρχος Μιαούλης, απέπλευσε για τη Σάμο, για να δράσει με μεγαλύτερη σιγουριά εναντίον των δυνάμεων του Καπουδάν Πασά.

ΚΕΡΚΥΡΑ 18 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ
(Μέσω εξαιρετικού τρόπου)

Μετά από πολεμικό συμβάν, που συνέβη στις 25 του περασμένου Αυγούστου μεταξύ των Τούρκων και των Ελλήνων, οι πρώτοι αναγκάστηκαν με μεγάλη απώλεια, να επιστρέψουν στη Λιβαδειά και στη συνέχεια εγκατέλειψαν επίσης τις θέσεις, που είχαν καταλάβει στην πόλη της Αθήνας.

Επιστολές της Ιθάκης αναφέρουν ότι ο περίφημος Κανάρης, διοικητής των ελληνικών πολιορκητικών πλοίων, έφτασε στο λιμάνι της Μυτιλήνης με πολλά καράβια και εκμεταλλευόμενος έναν ευνοϊκό άνεμο εξαπέλυσε μερικά πυρπολικά πλοία ανάμεσα στην οθωμανική ομάδα, τα οποία πυρπόλησαν δύο φρεγάτες και ένα τούρκικο μπρίκι.

Ο Ιμπραήμ Πασάς βρίσκεται σε μέγιστη αδράνεια. Δεν έκανε τίποτα, παρά να μεταβεί από την Τριπολιτσά στο Μυστρά, όπου βρίσκεται τις τελευταίες ημέρες.

Η καθυστέρηση της απόβασης της νέας αιγυπτιακής αποστολής, η οποία εδώ και αρκετούς μήνες αναμένεται από την Αλεξάνδρεια και οι λογαριασμοί του Μεχμέτ Αλή, είναι οι αιτίες διαμαρτυρίας σε μία από τις κεντρικές πλατείες της Ιταλίας για το ποσό των 90.000 ταλίων, διαπιστώνοντας την ευρέως διαδεδομένη φήμη ότι βρέθηκε αυτός ο Πασάς, να εξαντλεί τα απαραίτητα κεφάλαια, για να στηρίξει τον παρόντα πόλεμο.

Γνωρίζουμε ότι ο Λόρδος Cochrane βρισκόταν ημέρες πριν στη Μάλτα, όπου έμεινε για λίγες ημέρες και από εκεί αναχώρησε για την Ελλάδα. Τον συνάντησε ένας Μαλτέζος ονόματι Σπερονάρα, έξω από εκείνο το νησί με 13 πλοία τα οποία, σύμφωνα με κάποιες αναφορές, απαρτίζουν την ομάδα του προαναφερθέντος Λόρδου.

ΤΡΙΤΗ 17 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1826
(Συμπλήρωμα στο No 42)
ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
Από την «Γενική Εφημερίδα» της Ελλάδας στις 19 Αυγούστου

Ο Ιμπραήμ Πασάς επέστρεψε στην Τριπολιτσά, αφού είχε μια σημαντική απώλεια στη μάχη που δόθηκε στο Μεχμέταγα⁴⁶² και γι' αυτό διέταξε όλο το στρατό του να τον ακολουθήσει με κατεύθυνση προς τον Άγιο Πέτρο και την Τσακωνιά. Πυρπόλησε στον δρόμο του, το Καστρί, τον Άγιο Πέτρο, τον Άγιο Ιωάννη και τα Καλύβια, και μη βρίσκοντας καμία αντίσταση, προχώρησε μέχρι το Άστρος. Εκεί, διαίρεσε τον στρατό του σε τρία τμήματα, ωθώντας το κέντρο για τη Βαμβακού και τον Μυστρά, το δεξί τμήμα εναντίον της Νικόβας (Γούμερο Ηλείας) και το αριστερό για τα Καλύβια, το Άστρος και την Τσακωνιά, επιτυγχάνοντας πρώτα την πυρπόληση του Πραστού (Αρκαδίας). Το σώμα που κατευθύνθηκε στον Μυστρά, αφού συνάντησε σθεναρή αντίσταση στην Καστανία, επανήλθε σύντομα στην πορεία του, ακολουθώντας έτσι το έθιμο-παράδοση του Ιμπραήμ, όποτε του εναντιωνόταν η παραμικρή σύγκρουση. Ο στρατηγός Νικήτας προσπαθούσε πάντα να βαδίζει στα βήματα του εχθρού, που βρισκόταν κοντά στους Μύλους (Αργολίδας), καταστρέφοντας τα περίχωρα και αφήνοντας να τον ακολουθήσουν η φρουρά του Μεσολογγίου, μια μικρή ομάδα των Ιονίων και ένα σώμα από την Κεφαλονιά, τη Ζάκυνθο και άλλους. Όλοι αυτοί κινήθηκαν εναντίον του εχθρού, ο οποίος συγκεντρώθηκε σύντομα με όλες του τις δυνάμεις, με κατεύθυνση τα Καλύβια από τον Άγιο Ιωάννη κοντά στο Άστρος. Γι' αυτό, λοιπόν, γύρισε πάλι πίσω (ο Νικήτας) και κατέλαβε τα τείχη των κεφαλών του Άστρους. Ο Ιμπραήμ ήρθε επίσης σε αυτό το σημείο και έστησε στρατόπεδο στα Καλύβια, που εκτείνεται μέχρι τους αμπελώνες και καταλαμβάνει όλη την πεδιάδα του Άστρους. Στις 16, προχώρησαν στα τείχη 1.000 άνδρες τακτικού πεζικού και τριακόσιοι ιππείς, αλλά αντιμετωπίστηκαν με γενναιότητα και αναγκάστηκαν να ξαναμπούν στο στρατόπεδο με κάποιες απώλειες. Την 17^η κινήθηκαν οι Αιγύπτιοι με όλες τους τις δυνάμεις και πλησίασαν το πεδίο, που ήταν πιο κοντά στα τείχη, με στόχο, όπως φαίνεται, να τους επιτεθούν το συντομότερο δυνατό. Σε αυτό, ενώ νέα βοήθεια στάλθηκε από τη Νάπολη [Ναύπλιο] υπό τον διοικητή Αγαλλόπουλο⁴⁶³ και Χρήστο Κολοκοτρώνη με πολεμοφόδια και δύο μικρά κανόνια, και αν φτάσουν την αντίθετη ώρα, ακόμη και τα στρατεύματα, που αποσπάστηκαν από το στρατόπεδο και έχουν εγκατασταθεί στην Κόρινθο, θα αναγκάσουν τον Ιμπραήμ να πληρώσει ακριβά τη ζημιά που προκλήθηκε, καθώς και τις δικές του περισσότερο απρόσεκτες, παρά συνετές πορείες.

Από την ίδια Εφημερίδα της 23^{ης} Αυγούστου

Στις 18 του τρέχοντος μήνα, οι εχθροί διαιρούμενοι σε τρία σώματα, πεζικό και ιπικό, κινήθηκαν από τα Καλύβια κοντά στον Άγιο Ιωάννη στην πεδιάδα εναντίον του Άστρους, όπου βρισκόταν ο στρατηγός Νικήτας με 800 άντρες. Ένα μικρό κανόνι ήταν έτοιμο να δεχτεί πυρά, αλλά δυστυχώς εξερράγη μετά από πέντε μόνο βολές και σκότωσε τον επιδέξιο πυροβολητή Ζαχαρία και τραυμάτισε τους άλλους ελαφρώς. Αυτός ο γενναίος στρατιώτης είχε ήδη αφαιρέσει τη ζωή σε τέσσερις εχθρούς, όταν ο ίδιος παρέμεινε εκεί θύμα αυτού του γεγονότος. Σύντομα οι εχθροί κατάλαβαν ότι ακόμη και αυτό το αδύναμο όργανο του θανάτου, μάς απήλλαξε με διπλό σθένος. Αλλά ο ατρόμητος Νικήτας κατέβηκε, για να

⁴⁶² Βλ. σχετικά για τη μάχη αυτή υποσημείωση 453 του παρόντος.

⁴⁶³ Πρόκειται για τον Γεώργιο Αγαλλόπουλο, αγωνιστή της Επανάστασης με καταγωγή από τον Μυστρά. Πήρε μέρος σε αρκετές μάχες μαζί με τον Νικ. Σταματελόπουλο στην Πελοπόννησο και σε άλλα μέρη της Ελλάδας, όπως στην περίφημη μάχη της Ραχάβας υπό τις διαταγές των Γ. Καραϊσκάκη και Νικ. Σταματελόπουλου, όπου σκοτώθηκε ο Μουσταμπεης. *Μεγάλη Στρατιωτική και Ναυτική Εγκυκλοπαίδεια*, τόμ. Β', Αθήνα 1929, σ. 50.

παρατηρήσει τις κινήσεις των εχθρών αυτοπροσώπως από κοντά, αφού τοποθέτησε τους στρατιώτες του σε κατάλληλες θέσεις, έστειλε επί τη ευκαιρία, 50 άνδρες στην πεδιάδα. Αυτοί οι λίγοι, αλλά αποφασιστικοί πολεμιστές, πολεμούσαν για τα καλά δύο ώρες, αντιμετωπίζοντας με υπερηφάνεια το εχθρικό ιππικό, όχι προστατευμένοι από τις επάλξεις, αλλά σώμα με σώμα και σκοτώνοντας μερικούς Αιγύπτιους και τραυματίζοντας άλλους, χωρίς να μείνει κανένας από αυτούς προσβεβλημένος.

Την επομένη, όλοι οι εχθροί ξεκίνησαν από τα Καλύβια για τον Άγιο Ιωάννη, και οι Έλληνες, μόλις είδαν μια τέτοια κίνηση, απέφυγαν να τους καταδιώξουν, φτάνοντας ένα μέρος του ιππικού, που βρισκόταν ακόμη στα Καλύβια. Αυτό όμως, δεν περίμενε την επίθεσή τους. Με την ευκαιρία αυτή αφέθηκαν ελεύθεροι τρεις φυλακισμένοι. Ο στρατηγός Νικήτας περίμενε τον στρατηγό Καλλιόπουλο, τον γενναίο στρατηγό Θεόδωρο Κολοκοτρώνη και Αποστόλη Κολοκοτρώνη⁴⁶⁴, για να βαδίσουν μαζί ενάντια στον εχθρό.

ΚΥΡΙΑΚΗ 22 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1826

№ 43

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΣΥΡΟΣ 12 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ

(Από τον «Παρατηρητή» της Τριέστης)

Ακόμα αντιστεκόμαστε. Έφτασε ένας καπετάνιος από την Κωνσταντινούπολη, ο οποίος πέρασε στις 10 του τρέχοντος μήνα κοντά από τη Μυτιλήνη, όπου επικρατούσε μεγάλος κανονιοβολισμός, ο οποίος υποθέτει ότι προερχόταν από τους δύο στόλους, τον τουρκικό και τον ελληνικό. Ο τελευταίος ισχυρός με εξήντα πλοία διοικείται από τον Μιαούλη. Οι ζημιές από τα ελληνικά πλοία επισκευάστηκαν από τους Σαμιώτες στον σταθμό τους στη Σάμο και δεν ήταν ασήμαντες. Αυτοί οι νησιώτες λυπούνται που τους κάλεσαν να βοηθήσουν.

Δεν γνωρίζουμε τίποτα για τον αιγυπτιακό στόλο ούτε από κάποια πρόσφατη επιχείρηση του Ιμπραήμ Πασά στην Πελοπόννησο. Η Αττική βρίσκεται εξ ολοκλήρου στην εξουσία των Οθωμανών με εξαίρεση το οχυρό της Αθήνας.

ΑΛΛΑ ΣΤΙΣ 16

Χθες το απόγευμα έφτασαν σ' αυτό το λιμάνι τρεις μπριγκατίνες, που απαρτίζουν το ελληνικό πολεμικό ναυτικό. Μια τέλεια σιωπή επικρατεί ανάμεσά τους και αυτό μας κάνει να πιστεύουμε ότι πέρασαν τα χειρότερα. Φημολογείται ότι τρία πολιορκητικά πυρπολήθηκαν άσκοπα και προέκυψαν πολλοί τραυματίες και νεκροί. Τέσσερις άλλες μπριγκαντίνες κατευθύνθηκαν προς την Ύδρα, με σπασμένα κατάρτια και σε κακή κατάσταση. Η εναπομείνασα ομάδα υποχώρησε στο έρημο νησί των Ψαρών. Η μάχη διεξήχθη μεταξύ Μυτιλήνης και Καραμπουρνού Τουρκίας⁴⁶⁵.

ΑΛΛΑ ΣΤΙΣ 19

⁴⁶⁴ Ο Αποστόλης Κολοκοτρώνης ήταν ανιψιός του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη. Συμμετείχε ενεργά σε πολλές μάχες της Επανάστασης, ενώ έμεινε ουδέτερος κατά την περίοδο του ελληνικού εμφυλίου. Αναδείχτηκε από τον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη ως γενικός αρχηγός των ενόπλων δυνάμεων της Τριπολιτσάς στις επιχειρήσεις εναντίον των δυνάμεων του Ιμπραήμ. Μετά τη δημιουργία ανεξάρτητου ελληνικού κράτους, έλαβε αξιώματα και βαθμούς. Πέθανε το 1862 στην Τρίπολη. Δ. Α. Κόγκινος, *Η Ελληνική Επανάσταση*, τόμ. 2, Αθήνα 1975, σ. 86–87, 490–492, 466, 488, 599–602.

⁴⁶⁵ Στις 30.08.1826 ο ελληνικός στόλος υπό τον Α. Μιαούλη απώθησε τον τουρκο-αιγυπτιακό στόλο από την Μυτιλήνη στον κόλπο της Σμύρνης προξενώντας του μεγάλες ζημιές. Χρονολόγιο Ελληνικής Επανάστασης - Γενικό Επιτελείο Εθνικής Αμυνας - Επίσημη Ιστοσελίδα (mil.gr), 28/07/2022.

Στο λιμάνι αυτό έφτασε μια γαλλική φρεγάτα, μέσω της οποίας, έγινε γνωστό ότι ο Καπουδάν Πασάς δεν ήταν παρών στη μάχη, ενώ βρισκόταν αγκυροβολημένος αλλού. Αλλά, βοήθησε πολύ ο μπέης με τη δική του φρεγάτα, η οποία υποστήριξε τη μάχη και τσάκισε δύο πολιορκητικές λέμβους.

Εδώ έφτασε μια νέα ελληνική επιτροπή από τη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο] με πρόεδρο τον κόμη Μεταξά, η οποία ανέλαβε τα ηνία της διακυβέρνησης του νησιού και δεν ασχολήθηκε με τίποτα άλλο, παρά μόνο να αυξήσει και να επιβάλει νέους δασμούς και φόρους.

Μια αγγλική φρεγάτα, που έφτασε στην Τζιά [Κέα], αποβίβασε εκατό και περισσότερους στρατιώτες και πραγματοποίησαν έρευνες σε όλα τα σπίτια και τις αποθήκες. Βρήκαν ποσότητες υπολειμμάτων Lahuz, που προέρχονταν από λάφυρα των πειρατών.

Επιστολές από τη Ζάκυνθο με ημερομηνία 4 του τρέχοντος μήνα, μεταφέρουν την είδηση ότι η Ακρόπολη της Αθήνας παραδόθηκε στον Τούρκο στρατηγό [Κιουταχή].

ΤΡΙΤΗ 31 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1826

(Συμπλήρωμα στο Νο 44)

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Απόσπασμα από την «Γενική Εφημερίδα» της Ελλάδας, από 8 έως 20 Σεπτεμβρίου (Από τον «Παρατηρητή» της Αυστρίας)

«Η φρουρά της Ακρόπολης (της οποίας η πολιορκία, τόσο ταλαιπωρεί κάθε ευαίσθητο Έλληνα) αναχαιτίζει πάντα γενναία τις επιθέσεις του εχθρού και οι Αθηναίοι συναγωνίζονται σε ανδρεία τους Μεσολογγίτες. Αλλά, η Ακρόπολη είναι μικρή και η επίμονα συνεχιζόμενη πολιορκία των Οσμανλήδων, προκαλεί, όχι λίγο κακό. Για να λυθεί επομένως αυτή η πολιορκία, θα πρέπει να έχει ενισχυθεί νωρίτερα το πεδίο, που βρίσκεται έξω από αυτήν την πόλη (στην Ελευσίνα) και γι' αυτό ήρθε ήδη εντολή σε αρκετούς διοικητές από εκεί, να συντρέξουν στο σημείο, ώστε να είναι σε θέση να ανταποκριθούν με τη μεγαλύτερη ετοιμότητα. Η αποτυχία του Μεσολογγίου, ας λειτουργεί ως δίδαγμα. Θα ήταν πλεονεκτικό να μην αφήσουμε τον εχθρό, να προχωρήσει μέχρι την Αθήνα, αλλά τώρα είναι απαραίτητο να σπεύσουμε να την υπερασπιστούμε. Είμαστε έτοιμοι να εξολοθρεύσουμε τον εχθρό, το μόνο που θέλουμε και πρέπει να το θέλουμε, αλλιώς θα έχουμε από μόνοι μας εκμηδενιστεί. Αν και αδύναμοι οι Τούρκοι, μπορούν ακόμα να μας βλάψουν, αν εμείς δεν τους αποτρέψουμε. Δεν υπάρχει Έλληνας, που να μην βλέπει τον κίνδυνο της πατρίδας, που δεν γνωρίζει το καθήκον του, διαφορετικά τότε να φύγει. Κάθε απάθεια αποτελεί προδοσία και σίγουρα κανένας Έλληνας δεν θα θέλει, να θεωρηθεί προδότης. Η πολιορκημένη Αθήνα καλεί σε διάσωση. Η ασφάλεια της Αθήνας είναι η ασφάλεια της Ελλάδας και πρέπει όλοι να σπεύσουμε. Αδέλφια Έλληνες, η πατρίδα σας καλεί, τρέξτε να την σώσετε!»

Στις 16 του τρέχοντος μήνα 500 άνδρες της φρουράς του κάστρου Παλαμίδι [Ναύπλιο] υπό την εποπτεία του Γιαννάκη Σουλτάνη ⁴⁶⁶, Χριστόδουλου

⁴⁶⁶ Ο Γιαννάκης Σουλτάνης υπήρξε οπλαρχηγός της Επανάστασης γεννημένος στο Μοναστηράκι της Βόνιτσας. Πήρε μέρος στην δεύτερη πολιορκία του Μεσολογγίου επικεφαλής 48 ανδρών και σώθηκε κατά την Έξοδο, ξεχωρίζοντας για τη γενναιότητά του. Στη συνέχεια σχηματίζοντας δικό του σώμα ενόπλων, ενώθηκε με τον Γ. Καραϊσκάκη, παίρνοντας μέρος στην μάχη της Δόμβραινας, όπου και σκοτώθηκε (5 Νοεμβρίου 1826). Στη μάχη αυτή οι Έλληνες προξένησαν πολλές ζημιές στους εχθρούς και δεν είχαν καμία άλλη απώλεια πέραν αυτής του Σουλτάνη που τους προκάλεσε μεγάλη θλίψη. Δ. Αινιάνος, *Απομνημονεύματα αγωνιστών του 21*, Αθήναι 1956, σ. 87–88. Δημ. Φωτιάδης, *Η επανάσταση του 21*, Αθήνα 1977, σ. 295–298.

Χατζηπέτρου⁴⁶⁷, Α. Γαρδικιώτη Γρίβα⁴⁶⁸, Αντώνη Βουτυρά, Παναγή Γαλάνη και Νικολή Δραμαμεστινού (σχεδόν όλη η φρουρά του Μεσολογγίου) και στις 17 του ίδιου μήνα ο Δημήτριος Καλλέργης⁴⁶⁹, ο οποίος έχει τη φήμη του πολύ ατρόμητου και υπάκουου στην κυβέρνηση με 400 άνδρες, βάδισαν προς το γενικό αρχηγείο της δυτικής Ελλάδα, που βρισκόταν στην Ελευσίνα (σύμφωνα με την «Εφημερίδα» του Ναυπλίου).

Η «Γενική Εφημερίδα» στις 13, αφού μίλησε για μια μάχη, που πραγματοποιήθηκε στις 4 του περασμένου μήνα στα Σκούρτα (τόπος που βρίσκεται στο ενδιάμεσο μεταξύ Βοιωτίας και Μεγάρων, όπου βρισκόταν ο Ρεσίτ Πασάς [Κιουταχής] με το στρατόπεδό του), ανάμεσα στους Τούρκους, που την πολιορκούσαν και σε ένα σώμα του Καραϊσκάκη, που είχε αποσπαστεί από την Ελευσίνα υπό την ηγεσία του Γεωργίου Χελιώτη⁴⁷⁰. Στη μάχη στην οποία (αναφέρει η ίδια «Εφημερίδα») οι Έλληνες κατέλαβαν το εχθρικό στρατόπεδο, πήραν ως λάφυρα πολλά όπλα, ρούχα, βοοειδή και άλλα και επέστρεψαν ακολούθως νικητές στην Ελευσίνα⁴⁷¹.

Ο Ιμπραήμ έχει ήδη συγκεντρώσει, από ένα μεγάλο τμήμα, τις δυνάμεις του στον Μυστρά, καταστρέφοντας τριγύρω την επαρχία ανεμπόδιστα. Η αντίσταση, που συνάντησε, ήταν πολύ αδύναμη, για να τον βλάψει. Μόνο στον πύργο, που λέγεται Μαχμουτμπέγκ στη μέση του κάμπου, συνάντησε σθεναρή αντίσταση και έπρεπε να παλέψει για περισσότερες ημέρες. Όχι περισσότεροι από τριάντα Έλληνες, κλείστηκαν σ' αυτόν τον πύργο, αλλά αυτοί ήταν αρκετοί, για να αντιμετωπίσουν και να συλλάβουν ολόκληρο το σώμα του Ιμπραήμ. Ο εχθρός αναγκάστηκε να χρησιμοποιήσει τα κανόνια, εκτοξεύοντας εναντίον του πύργου εκατό μπάλες χωρίς να μπορέσει τίποτα λιγότερο, από το να τρομοκρατήσει αυτούς τους λίγους γενναίους. Γι' αυτό περικύκλωσε το οχυρό με μία νάρκη. Μπροστά στη στιγμή του κινδύνου, αυτοί οι ήρωες αποφάσισαν να εγκαταλείψουν το οχυρό τη νύχτα, βγαίνοντας και κρατώντας το σπαθί στο χέρι, για να σωθούν περνώντας ανάμεσα στους εχθρούς. Το πέτυχαν, αλλά τρεις από αυτούς κινδύνευσαν να πέσουν στα χέρια των Αιγυπτίων και έτσι, επέστρεψαν στο οχυρό, όπου συνέχισαν να πολεμούν μέχρι την άλλη ημέρα μετά το μεσημέρι. Τελικά ο εχθρός ενεργοποίησε το λαγούμι με την πυρίτιδα και έτσι υλοποίησε τον σκοπό του. Είθε αυτό το παράδειγμα θάρρους και αυταπάρνησης, να βρει πολλούς μιμητές.

⁴⁶⁷ Ο Χριστόδουλος Χατζηπέτρος (Νεραϊδοχώρι Τρικάλων 10 Μαΐου 1799 - Αθήνα 29 Οκτωβρίου 1869) ξεχώρισε για τη γενναιοφυχία του, όταν και αυτός κατά την Έξοδο βγήκε από το Μεσολόγγι επικεφαλής τετρακοσίων ανδρών, αφού πέρασε πολεμώντας ανάμεσα από τους Τούρκους. Έλαβε μέρος σε όλες τις μάχες της Αττικής και σώθηκε από θαύμα στη μάχη του Φαλήρου. Μετά την Επανάσταση, υπήρξε υπασπιστής του βασιλιά Όθωνα έως το θάνατό του. Αγ. Αγαπητός, *.Οι Ένδοξοι Έλληνες του 1821...*, ό. π. σ. 408–411.

⁴⁶⁸ Ο οπλαρχηγός Γαρδικιώτης Γρίβας (1803-1855) έλαβε μέρος σε πολλές μάχες και διακρίθηκε σε όλες, ιδίως στη μάχη της Αράχοβας, όπου μαζί με τον Γεώργιο Βάγια και 500 άνδρες, που τους έστειλε ο Καραϊσκάκης, πρόλαβε να μπει πρώτος στην πόλη και να καταλάβει τις πιο οχυρές θέσεις, εμποδίζοντας το πέρασμα των Τουρκαλβανών. Χαρακτηριστικό είναι το ότι σε όλη του τη ζωή, έμεινε πιστός στους νόμους και στην κυβέρνηση της Ελλάδας. Απ. Βακαλόπουλος, «Η Επανάσταση κατά το 1826», *Ιστορία του ελληνικού έθνους, Η ελληνική επανάσταση και η ίδρυση του ελληνικού κράτους (1813-1822)*, Αθήνα 1975, σ. 408-436.

⁴⁶⁹ Βλ. σχετικά μ' αυτόν υποσημειώσεις 372, 373 και 374 του παρόντος.

⁴⁷⁰ Η καταγωγή του Γεωργίου Λύκου ή Χελιώτη ήταν από το Χέλι (Αραχναίο) της Αργολίδας. Αναδείχθηκε ένας από τους πιο γενναίους οπλαρχηγούς του Αγώνα, κυρίως υπό τις διαταγές του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη, με το χαρακτηριστικό όνομα «Καπετάν Γιωργάκης Χελιώτης». Φ. Χρυσανθόπουλου ή Φωτάκου, *Βίοι Πελοποννησίων Ανδρών*, Αθήνα 1888, σ. 35-37.

⁴⁷¹ Αναφορά στη μάχη στα Σκούρτα Βοιωτίας (23/08/1826) όπου οι Έλληνες υπό τον Γ. Χελιώτη νίκησαν τον στρατό του Κιουταχή μετά από σκληρό αγώνα, σκοτώνοντας και λαφυραγωγώντας πολλούς από τους εχθρούς.

Στις 2 Σεπτεμβρίου ο εχθρός βάδισε προς Πολιάκα και για τους Πέντε Αυλούς στα Βασιλικά και από εκεί στην κορυφή του Όρους Αγίου Ηλία και στη συνέχεια κατηφόρισε προς τα χωριά έξω από τη Μάνη. Σύμφωνα με πιο πρόσφατες ειδήσεις, έφτασε στο Μαραθονήσι και προωθήθηκε έως το Σκούταρι και στο χωριό Μαλεώρι και απλώθηκε ακόμα έως το Έλος.

Κλείνω το προαναφερθέν φύλλο με την παρακάτω παράγραφο, αφού έχω ξεσπάσει σε μια θλιβερή αποστροφή για την αδράνεια των ελληνικών στρατευμάτων, που αφήνουν ελεύθερο το πέρασμα στον αδύναμο οθωμανικό στρατό.

Μία γολέτα από τα Ψαρά («la Minerva») με καπετάνιο τον Δ. Αρβανίτη έφτασε στη Ναυπλία σε δύο ημέρες από τη Μαλβασία [Μονεμβασία], που βρίσκεται ακόμα στην εξουσία των Ελλήνων. Ο καπετάνιος του αναφέρει ότι, όταν βρισκόταν εκεί, έφτασε ένα γράμμα του κυρίου Ζανετάκη, το οποίο αναφέρει ότι ο Ιμπραήμ είχε προχωρήσει πέρα από το Βαθύ, αλλά βρήκε αντίσταση εκεί και έπρεπε να υποχωρήσει στο Έλος (Helos).

Το ακόλουθο τεύχος της 20ης Σεπτεμβρίου της «Εφημερίδας» του Ναυπλίου, επιβεβαιώνοντας την πορεία του Ιμπραήμ Πασά επάνω στο Μαλεώρι, διαπιστώνει και την κατάληψη του Μαυροβουνίου [Μαυρονονί] και του Πασσαβά (Λακωνίας), πυρπολώντας τα χωριά και τα περίχωρα εκείνων και συνεχίζει:

Ο εχθρός έχει επίσης τολμήσει να εξαπλωθεί στο εσωτερικό της Λακωνίας και πέρασε στις 8 Σεπτεμβρίου στην περιφέρεια της Μανιάκοβας⁴⁷². Εκεί βρισκόταν ο γενναίος Παναγιωτάκης Κοσονάκος⁴⁷³, εγγονός του Π. Μαυρομιχάλη. Όλες οι δυνάμεις του εχθρού, πεζικό και ιππικό ενώθηκαν. Ο Κοσονάκος με τους δικούς του άνδρες κλείστηκαν στα σπίτια και από τα δύο μέρη πολεμούσαν με επιμονή. Ο κύριος Γεώργιος Π. Μαυρομιχάλης, που συγκέντρωνε στρατιώτες εκεί και δεν είχε μέχρι εκείνη τη στιγμή παρά μόνο 150 άνδρες γύρω του, μόλις αντιλήφθηκε την έναρξη της μάχης, έσπευσε να βοηθήσει και τόλμησε με λίγους να αντιμετωπίσει ολόκληρο τον εχθρικό στρατό. Αλλά, οι Μουσουλμάνοι σύντομα αναγνώρισαν αυτόν τον γόνο του γενναίου οίκου Μαυρομιχάλη και στράφηκαν όλοι εναντίον του σαν αρπακτικοί λύκοι. Οι γενναίοι του όμως πολεμιστές τούς αντιτάχθηκαν και σκότωσαν έως 150 άνδρες, χάνοντας ωστόσο 12 από αυτούς, καθώς και έναν σημαιοφόρο. Η θέση των δικών μας ήταν αδύναμη, γιατί ήταν πολύ λίγοι σε σύγκριση με τον εχθρό. Γι' αυτό τον λόγο, εγκατέλειψαν εκείνο το μέρος και κατέλαβαν μια άλλη ισχυρή θέση εκεί κοντά. Οι Αιγύπτιοι τους επιτέθηκαν και σ' αυτή τη θέση, αλλά πριν το βράδυ, έφτασε ένας άλλος ανιψιός του Π. Μαυρομιχάλη, ο κύριος Ηλίας Μαυρομιχάλης με 300 επίλεκτους στρατιώτες και επιτέθηκε στον εχθρό από πίσω, σκότωσε πολλούς και τους άλλους τους απώθησε έως την πεδιάδα του Πασσαβά.

Την νύχτα ο εχθρός συγκέντρωσε όλο τον στρατό του και άρχισε την υποχώρησή του, φτάνοντας στις 9 Σεπτεμβρίου στα χωριά του Σκυσιανίκα

⁴⁷² Στις 27.08.1826, οι δυνάμεις του Ιμπραήμ επιτέθηκαν εναντίον 300 Ελλήνων υπό τους Π. Κοσονάκο και Γ. Μαυρομιχάλη, ενισχυμένων με 300 άνδρες του Ηλία Κατσάκου στο χωριό Μανιάκοβα της Μάνης. Οι Έλληνες νίκησαν τους Αιγυπτίους και τους κατεδίωξαν μέχρι το χωριό Πασσαβά. Χρονολόγιο Ελληνικής Επανάστασης - Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας - Επίσημη Ιστοσελίδα (mil.gr), 28/07/2022.

⁴⁷³ Ο Παναγιώτης Καβαλιεράκης-Κοσονάκος (Μάνη 1803) πήρε μέρος σε αρκετές μάχες του απελευθερωτικού αγώνα ως αρχηγός μανιάτικου εκστρατευτικού σώματος, όπως στις μάχες Βέργας Αλμυρού και Διρού στη Δυτική Μάνη (Ιούνιος 1826), Μανιάκοβας και Πολυαράβου στην Ανατολική Μάνη (Αύγουστος 1826). Προς τα τέλη της ζωής του προάχθηκε σε ταγματάρχη και αντισυνταγματάρχη. Στ. Καπετανάκης, *Αριστεία του 1821 σε Μανιάτες αγωνιστές*, Μάνη 2008, σ. 257-259.

(Skysianika) και Πολυαράβου. Αλλά και εκεί επίσης, αναμείχθηκε σε συμπλοκή⁴⁷⁴. Ο ίδιος ο Ιμπραήμ διέταζε τον στρατό. Στην πρώτη επίθεση ο εχθρός κατέλαβε το μισό του χωριού, μα οι ικανοί κάτοικοι (περίπου τριακόσιοι) αντιστάθηκαν με ανδρεία. Μετά από τρεις ώρες μάχης, έφτασε προς διάσωση ο γενναίος Ηλίας Τσαλαφατίνος⁴⁷⁵ με 250 Σπαρτιάτες, καθώς και ο στρατηγός Π. Ιατράκος⁴⁷⁶. Η επιμονή του αγώνα και από τις δύο πλευρές διπλασιάστηκε και μετά από λίγες ώρες κατέφτασε επίσης, ο κύριος Γεώργιος Π. Μαυρομιχάλης⁴⁷⁷, με τον ξάδελφο του Ηλία μαζί με 1.300 άνδρες. Όλοι αυτοί έτρεψαν σε φυγή τον εχθρό, σκοτώνοντας 400 συμπεριλαμβανομένων τραυματιών και 7 κρατουμένων. Από τους δικούς μας, 9 άνδρες χάθηκαν, όπως και πολλοί άλλοι τραυματίστηκαν. Έτσι, η Σπάρτη (Μάνη) θριάμβευσε ξανά. Μαζί και η οικογένεια Μαυρομιχάλη, που και αυτή τη φορά, επέδειξε την αγάπη της για την πατρίδα.

Ο εχθρός (έτσι, χτυπημένος) υποχώρησε το ίδιο βράδυ από το Πολυάραβο στο Μαλεώρι και την επομένη ημέρα παρέλασε από εκεί μέχρι τον Ήλο και το Βασιλοπόταμο, από όπου μετακινήθηκε στις 14 Σεπτεμβρίου από τον Μυστρά στην Τριπολιτσά. Μια επιστολή της Ζακύνθου της 30^{ης} Σεπτεμβρίου, αναφέρει ότι ο Ιμπραήμ σκοπεύει να μεταβεί στη Μεθώνη, όπου δημιουργήθηκε ένα προσωρινό κατάλυμα έξω από το φρούριό της. Υποθέτουμε ότι εκεί θα περιμένει την άφιξη του στόλου του από την Αλεξάνδρεια.

Ακολούθησε ή άφιξη του αγγλικού ατιμόπλοιου «Preserveranza» στο λιμάνι της Ναυπλίας και η υποδοχή που επεφύλαξαν οι Έλληνες στον καπετάνιο Hastings⁴⁷⁸, ο οποίος είχε τη διοίκηση, και η επιβεβαίωση της θέσης του ως καπετάνιου υπό ελληνική σημαία. Μετά ακολούθησαν οι ειδικές ναυτικές επιχειρήσεις από τις 9 έως τις 11 Σεπτεμβρίου κοντά στη Μυτιλήνη, καθώς και ο θάνατος στον Κάλαμο της

⁴⁷⁴ Μάχη του Πολυαράβου (28.08.1826) κατά την οποία οι οπλαρχηγοί της Μάνης με 2.000 περίπου άνδρες και γυναίκες αντιμετώπισαν τις δυνάμεις του Ιμπραήμ, που τράπηκαν σε φυγή, έχοντας υποστεί μεγάλες απώλειες.

⁴⁷⁵ Ο Ηλίας Κατσάνος, γνωστός με το παρατσούκλι Τσαλαφατίνος (από το τσαλαφός= ορμητικός, απείρκετος) γεννήθηκε στο Οίτυλο της Μάνης μεταξύ 1780 – 1782. Ήταν γνωστός για τον ιδιαίτερο πατριωτισμό και την έλλειψη φιλοχρηματίας του. Υπήρξε έμπιστος των Μαυρομιχαλαίων και διοικητής των στρατιωτικών τους σωμάτων. Έλαβε μέρος σχεδόν σε όλες τις μεγάλες μάχες της Επανάστασης στην Πελοπόννησο, με αποκορύφωμα τη μάχη στο Πολυάραβο (28 Αυγούστου 1826), όπου διακρίθηκε και συνέβαλε αποφασιστικά στη νίκη των ελληνικών δυνάμεων εναντίον του Ιμπραήμ. Ηλίας Τσαλαφατίνος: Ο ήρωας που αρνήθηκε 2.000 γρόσια αμοιβή γιατί «Το Έθνος είναι ακόμα φτωχότερο από μένα τον φτωχό» – Pronews.gr, 29/07/2022.

⁴⁷⁶ Ο Παναγιώτης Γιατράκος (Άρνα του Μυστρά 1781- 1851) όπως και η οικογένειά του προσέφεραν πολλά στον αγώνα. Δραστηριοποιήθηκε κυρίως στην περιοχή του Μυστρά, ενώ διέπρεψε κατά την πολιορκία της Τριπολιτσάς, βοηθώντας επίσης και στο Μεσολόγγι. Παναγιώτης Γιατράκος - Βικιπαίδεια (wikipedia.org), 29/07/2022.

⁴⁷⁷ Ο Γεώργιος Μαυρομιχάλης (Μάνη 1800-1831) ήταν ο τριτότοκος γιος του Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη. Έλαβε μέρος σε διάφορες μάχες με κυριότερη τη μάχη των Δερβενακίων. Είναι χαρακτηριστικό το ότι το 1825 αιχμαλωτίστηκε στο Νεόκαστρο από τον Ιμπραήμ, αλλά σύντομα αφέθηκε ελεύθερος υποσχόμενος την υποταγή της Μάνης, κάτι το οποίο δεν πραγματοποιήθηκε ποτέ. Σπύλωσε το όνομά του με τη δολοφονία του Καποδίστρια στις 27 Σεπτεμβρίου 1831, μαζί με τον θείο του Κωνσταντίνο (Βλ. υποσημείωση 77 του παρόντος). Καταδικάστηκε για την πράξη του και τουφεκίστηκε στις 9 Οκτωβρίου/22 Οκτωβρίου. Γεώργιος Μαυρομιχάλης- Βικιπαίδεια (wikipedia.org), 29/07/2022.

⁴⁷⁸ Βρετανός φιλέλληνας αξιωματικός του ναυτικού (1794-1828). Αγωνίστηκε στην Πελοπόννησο και την Κρήτη. Ήρθε στην Ελλάδα το 1822 συμβουλευώντας τους Έλληνες σχετικά με τη διεξαγωγή των πολεμικών επιχειρήσεων. Το 1824 επέστρεψε στην Αγγλία, όπου επιμελήθηκε την κατασκευή ατμοκίνητου πολεμικού πλοίου που είχε παραγγείλει η Ελλάδα. Ως κυβερνήτης του πλοίου, για το οποίο ο ίδιος χορήγησε σημαντικό ποσό, κατέπλευσε το Σεπτέμβριο του 1826 στο Ναύπλιο. Στη συνέχεια έδρασε στο Φάληρο στον Πειραιά και σε άλλα μέρη. Χάστινγκς (HASTINGS) - Οι Ήρωες του 1821 - Προσωπογραφίες • Εγκυκλοπαίδεια (asxetos.gr), 29/07/2022.

συζύγου του Καραϊσκάκη και η άφιξη από τη Μασσαλία των δύο φιλελλήνων Voutier και Raffanel, ο πρώτος στην Ύδρα και ο δεύτερος στην πρωτεύουσα της Ελλάδας.

ΚΥΡΙΑΚΗ 5 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1826

№ 45

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Εδώ είναι η ελληνική αναφορά σχετικά με τις ναυμαχίες από τις 9 έως τις 12 Σεπτεμβρίου, όπως δημοσιεύτηκε στην «Γενική Εφημερίδα» της Ελλάδας στις 20 Σεπτεμβρίου.

«Στις 8 Σεπτεμβρίου ο συγκεντρωμένος ελληνικός στόλος απέπλευσε, ακολουθώντας τα ίχνη του εχθρού με διοικητή τον Τοπάλ Πασά, που είχε βρεθεί στη Μυτιλήνη, λίγες ημέρες νωρίτερα. Μέσα στη νύχτα, πυκνή ομίχλη σκέπασε τον στόλο πέρα από τη Χίο, διασκορπίζοντας τα πλοία τόσο σχεδόν μέσα στην ημέρα, που ο εχθρός αγκυροβόλησε κάτω από το φρούριο του νησιού της Μυτιλήνης. Αλλά, έχοντας δυστυχώς εντοπίσει την άφιξη του ελληνικού στόλου, αγκυροβόλησε 24 πλοία, μεταξύ των οποίων δύο με διπλά καταστρώματα και σχεδόν όλα τα μεγάλα. Οι άλλοι και ο ίδιος ο Τοπάλ έμειναν αγκυροβολημένοι σε διάφορα σημεία. Προς τα μεσάνυχτα ο ελληνικός στόλος έφτασε στα εχθρικά πλοία και τους επιτέθηκε, όσο ο καιρός και η βροχή επέτρεπαν.

Στις 10 Σεπτεμβρίου ο εχθρός προσπάθησε να απομακρυνθεί και οι δικοί μας τον καταδίωξαν, παρά την κακοκαιρία. Μερικά από τα δικά μας πλοία τον πλησίασαν, ενώ άλλα έμειναν πίσω. Αλλά τότε ο εχθρός, αντί να τραπεί σε φυγή, όπως άφησε να εννοηθεί, εκτέλεσε σφοδρή επίθεση σε αυτά τα λίγα πλοία με σκοπό να τα καταστρέψει. Όμως, χάριν του Θεού, δεν μπόρεσε να επιτύχει την πρόθεσή του και απορρίφθηκε με αξιόλογες απώλειες. Καταδιωκόμενος τότε και πάλι από όλο τον στόλο, υποχώρησε και αν κρατούσε ο ίδιος άνεμος, ο εχθρός θα είχε χτυπηθεί από εκείνη τη στιγμή και θα είχε υποστεί μεγάλες ζημιές. Εν τω μεταξύ, το πολιορκητικό σκάφος του κύριου Μαρίνη (Marini), που έβαλε φωτιά στον εχθρό, εξερράγη και είχε γεμίσει με νερό έως το βράδυ. Το πλήρωμά του όμως, σώθηκε πάνω στις βάρκες. Επίσης, το πολιορκητικό του κυρίου Παρασκευά υπέστη ζημιές στα ξύλα. Την ίδια νύχτα ο εχθρός καταδιώχθηκε έως τη Φώκια.

Στις 11 Σεπτεμβρίου ο ελληνικός στόλος παρατάχθηκε σε σειρά μάχης και ο εχθρός επιτέθηκε με οξυθυμία και ζήλο. Πολεμώντας μ' αυτόν τον τρόπο έως περίπου το μεσημέρι, τον ανάγκασε ξανά να τραπεί σε φυγή, επιφέροντάς του μεγάλη ζημιά. Αλλά, τα πυρπολικά δεν μπορούσαν να τον πλησιάσουν λόγω της νηνεμίας. Μετά από λίγο, ενώ διέφευγε άτακτα προς το κόλπο της Σμύρνης, οι δικοί μας τον πολιορκούσαν με δυνατό πνεύμα και με την ελπίδα, να μπορέσουν επιτέλους να τον καταστρέψουν εκεί. Αλλά, αφού τα πυρπολικά εκτοξεύτηκαν σε διάφορα σημεία της γραμμής, μάταια κουράστηκαν να φτάσουν στα πλοία και επιτέλους οι περισσότεροι κατευθύνθηκαν προς μια φρεγάτα, που ήταν πιο πίσω από τον υπόλοιπο στόλο. Αλλά, το πυρπολικό του κυρίου Θεοφάνη Βάκου πήρε φωτιά και άρχισε να καταστρέφεται πριν επιτεθεί στη φρεγάτα. Ταυτόχρονα το πυρπολικό με τα τρία ιστία του κυρίου Θεόδωρου Βράσκου είχε προχωρήσει και είχε ήδη προσαρτηθεί στη φρεγάτα, αλλά κατάφερε να σωθεί με σύνεση, παθαίνοντας μόνο μερικές μικρές ζημιές στο πίσω μέρος του. Εκτός απ' αυτό, πήρε φωτιά και το πολιορκητικό καράβι του κυρίου Μπότι και ακόμα εκείνο του κυρίου Ριβίνο, που υπέστησαν ζημιές αλλά ήδη ανακαινίζονται.

Επίσης, σ' αυτούς τους δύο αγώνες το ελληνικό ναυτικό πολέμησε γενναία και με ενθουσιασμό. Αλλά και ο εχθρός αντιστάθηκε αυτή τη φορά ενάντια σε κάθε προσδοκία, περισσότερο και καλύτερα απ' ό,τι συνήθως, αλλά παρ' όλα αυτά έχοντας υποστεί σοβαρές απώλειες. Ο ελληνικός στόλος, αφού άφησε μία φρουρά μπροστά στη Μυτιλήνη, απέπλευσε στις 12 Σεπτεμβρίου για τα Ψαρά, για να ξεκουραστεί και μετά να επιστρέψει εκεί που τον καλεί το καθήκον.

ΚΥΡΙΑΚΗ 19 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1826

No 47

ΚΕΡΚΥΡΑ 20 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Τα αιγυπτιακά στρατεύματα, που φρουρούν τη Μεθώνη και το Ναβαρίνο δεν έχουν καθόλου προμήθειες και χρήματα. Όλες οι ελπίδες τους εναποτίθενται στην αιγυπτιακή αποστολή από την Αλεξάνδρεια, η άφιξη της οποίας όμως καθυστερεί από μη ευνοϊκούς ανέμους.

Ο Ιμπραήμ Πασάς βρίσκεται πάντα στην Τριπολιτσά. Δεν τολμά να εξέλθει από αυτήν, για να μην πέσει στα χέρια των Ελλήνων που την περιβάλλουν. Αυτή η περιοχή είναι επίσης, εφοδιασμένη με όλα τα απαραίτητα και μπορεί να αντισταθεί μέχρι να φτάσουν οι αιγυπτιακές ενισχύσεις.

Ο Λόρδος Cochrane, μην έχοντας βρει στη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο] τα πλοία του, αναχώρησε αμέσως για τη Μασσαλία. Αγνοούν τις αληθινές του προθέσεις. Ωστόσο, η ξαφνική αποχώρησή του, προκάλεσε διάσπαρτη αναταραχή και δυσάρεσκα στους Έλληνες.

Ο καπετάνιος Frank Abney Hastings ανακηρύχθηκε καπετάνιος της φρεγάτας από την ελληνική κυβέρνηση και ανέλαβε τη διοίκηση του ατμόπλοιου, που αγόρασαν οι Έλληνες για 15.000 λίρες στερλίνες. Ο ίδιος με αυτά τα πλοία λεηλάτησε δύο πλοία φορτωμένα με ρούχα και προμήθειες, τα οποία στάλθηκαν στον Ιμπραήμ Πασά από την Αλεξάνδρεια.

Ενάντια στις εντολές, που εξέδωσε η ελληνική κυβέρνηση, έξι μπρίκια οπλισμένα και εφοδιασμένα για ένα μήνα, αναχώρησαν από το νησί των Σπετσών, για να σπεύσουν και να επιδοθούν στην πειρατεία. Όταν έφτασε η είδηση στον διοικητή Hamilton, ενώθηκε με τα πλοία που βρίσκονταν στη Μάλτα, για να τα καταδιώξουν.

Οι Έλληνες βουλευτές, που διέμεναν στο Λονδίνο, έφτασαν στη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο]. Θα πρέπει να εκθέσουν στην κυβέρνηση τις αναφορές σχετικά με τα ελληνικά δάνεια.

Μόνο μερικές πρόσφατες επιστολές, με νέα από την Ελλάδα, είναι ευνοϊκές. Η Εθνοσυνέλευση συνεδρίασε εκ νέου στον Πόρο, για να συνεχίσει το έργο της. Ο Ιμπραήμ έχει αποκλειστεί στην Τριπολιτσά. Τώρα είναι πέρα από κάθε αμφιβολία ότι έχει αρνηθεί να πάει στο Ναβαρίνο μετά από πρόσκληση του Καπουδάν Πασά, για να συνεδριάσει μαζί του σχετικά με το σχέδιο μιας νέας εκστρατείας. Αγνοούμε τους λόγους της άρνησής του. Τα αναφερόμενα πλεονεκτήματα επιβεβαιώνονται από τους Fabvier και Καραϊσκάκη, όχι λιγότερο από την απελευθέρωση της Αθήνας. Ο τουρκικός στόλος έχασε δύο κορβέτες και έντεκα μεταγωγικά στην τελευταία ανεπιτυχή επίθεση στη Σάμο. Δεν υπάρχει κανένας φόβος για εκείνο το νησί, η απώλεια του οποίου θα ήταν μεγάλη καταστροφή για όλη την Ελλάδα.

ΚΥΡΙΑΚΗ 26 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1826

No 48

**ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΚΕΡΚΥΡΑ 26 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ**

(Από «φύλλα» της Ρώμης)

Ως αποτέλεσμα των διαφορετικών πολιτικών παρατάξεων/κομμάτων και των διαφωνιών που βασιλεύουν μεταξύ των Ελλήνων, ο Ιμπραήμ Πασάς ζει ήσυχα στην Τριπολιτσά, ούτε φοβάται οποιαδήποτε επίθεση από μέρος των εχθρών του, εκτός αν αυτοί λάβουν χρηματική βοήθεια από το εξωτερικό, αφού το ταμείο τους είναι εντελώς εξαντλημένο.

Οι Έλληνες της Ρωμυλίας [Ρούμελης] βρίσκονται σε τέλεια αλληλογραφία με τις θαλάσσιες δυνάμεις των νησιών και του Αρχιελάγους. Αυτοί θα επιθυμούσαν να θέσουν σε εφαρμογή ένα σχέδιο, το οποίο τείνει να κάνει το κόμμα τους κυρίαρχο κατά των Ελλήνων του Μοριά, οι οποίοι κρατούνται σε εγρήγορση, για να μην εκπλαγούν, διατηρώντας σε δραστηριότητα ένα σώμα τακτικών στρατευμάτων, το οποίο ωστόσο, είναι αποφασισμένο να μην αναλάβει τίποτα, λόγω της έλλειψης των χρημάτων και των υφιστάμενων αντιπαραθέσεων.

Σε αυτήν την κατάσταση πραγμάτων φαίνεται ότι οι Ρουμελιώτες και οι ναυτικοί, αν το ήθελαν, θα μπορούσαν πραγματικά να δράσουν χωρίς εμπόδια. Αλλά καθώς τα δύο μέρη περιμένουν ειδικές προσφορές σε βοήθεια, έτσι τόσο οι πρώτοι όσο και οι άλλοι φοβούνται να εγκαταλειφθούν, προσδοκώντας την εκτέλεση των σχεδίων τους από τους αντίστοιχους προστάτες τους. Αυτός είναι ο λόγος που όλα είναι σε εγκατάλειψη, έως μια σαφέστερη εξέλιξη των πραγμάτων.

Φαίνεται ότι οι κάτοικοι του Μοριά είναι σίγουροι ότι σύντομα θα αποσταλεί σε αυτούς βοήθεια μέσω του Λόρδου Cochrane, αν και είναι αναμενόμενο να μην επιθυμεί αυτός να επιστρέψει ποτέ σε αυτά τα μέρη. Ο Ζαΐμης και ο Κολοκοτρώνης, αρχηγοί της ελληνικής κυβέρνησης, περιμένουν με μεγάλη σιγουριά την επιστροφή του Λόρδου Cochrane, όπου είναι βέβαιο ότι θα ανακτήσει δύναμη και σθένος και σε αυτήν την περίπτωση η παράταξή τους θα ενεργήσει πιο δραστήρια.

Οι Έλληνες δεν είναι ευχαριστημένοι με τη νέα μορφή διακυβέρνησης, που θα ήθελαν να δώσουν στους εαυτούς τους, αυτή δηλαδή, που επικρατεί επί του παρόντος στα πριγκιπάτα της Μολδαβίας και της Βλαχίας, Έτσι, επιθυμούν να μην εξαρτώνται από τους Τούρκους και είναι αποφασισμένοι να μην αποδεχτούν αυτή την πρόταση.

ΚΥΡΙΑΚΗ 3 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1826

No 49

**ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΚΕΡΚΥΡΑ 4 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ**

Οι επιστολές της Πελοποννήσου και των νησιών του Αρχιελάγους, επιβεβαιώνουν τη μάχη, που έλαβε χώρα στις 3 Οκτωβρίου κοντά στην Αθήνα, κατά την οποία χάθηκαν πολλοί Αλβανοί αξιωματούχοι του τουρκικού στρατού. Χθες επίσης, αυτή η είδηση έφτασε επιβεβαιωμένη από την Πρέβεζα, προσθέτοντας ακόμα ότι ο Τούρκος στρατηγός [Κιουταχής] είχε φτάσει σε απόσταση έως 7 λεύγες από την Αθήνα και ότι οι Έλληνες κατέλαβαν όλα τα περάσματα.

Λάβαμε επιστολές από τη Μεθώνη, γραμμένες από τον Jelicastro [Τζελικάστρο], τραπεζίτη του Ιμπραήμ. Αυτές ανακοινώνουν ότι η αιγυπτιακή ομάδα δεν είχε ακόμα εμφανιστεί και ότι λόγω της καθυστέρησής τους, τα στρατεύματα για μία ακόμη φορά, αντιμετώπιζαν έλλειψη τροφίμων και χρημάτων.

Έφτασε στο λιμάνι μας ένα αγγλικό πλοίο προερχόμενο από τη Σμύρνη πριν από δέκα ημέρες και χθες αναχώρησε για τη Μάλτα. Αυτό ανακοίνωσε ότι οι Γενίτσαροι της Αδριανούπολης και της Φιλιππούπολης ετοιμάζονταν να κινηθούν εναντίον του Σουλτάνου.

Οι επιστολές της Νάπολης της Ρωμανίας [Ναύπλιο] ανακοινώνουν ότι 7 ελληνικά οπλισμένα πλοία έχουν ήδη αναχωρήσει για τη Σύρο και την Τήνο απ' όπου πρέπει να μεταφέρουν τους Ολύμπιους ή Τζαλαντήδες [Olimpi e Jalanti] κάτω από τις διαταγές του Καρατάσου⁴⁷⁹, όπου μπορούν να επιτεθούν στον εχθρό απ' όλες τις πλευρές. Η ίδια είδηση επιβεβαιώνεται από το ίδιο άτομο, που στάλθηκε στη Σύρο, για να επιβλέπει αυτή την αποστολή. Αρκετοί καταστηματαρχες εκείνου του νησιού, μπήκαν στον κόπο να αποσπάσουν και έχουν ήδη συνεισφέρει σ' αυτό, το ποσό των είκοσι χιλιάδων πιάστρων.

Φαίνεται ότι ο Καραϊσκάκης αναχώρησε με τα στρατεύματά του, για να πάει στην Αιτωλία, όπου πρέπει να ακολουθήσει το σχέδιο, που περιεργαζόταν εδώ και καιρό και ότι θα έπρεπε να αντικατασταθεί από τους Ολύμπιους, στους οποίους στηρίζονται σήμερα μεγάλες ελπίδες.

ΚΥΡΙΑΚΗ 10 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1826

No 50

**ΚΕΡΚΥΡΑ 6 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ
ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
(Από την «Εφημερίδα» της Λωζάννης)**

Είναι αδύνατο να δώσουμε μιαν ιδέα για την ακαμψία των Τούρκων. Με έναν στόλο είκοσι φορές ισχυρότερο σε πλοία και σε κανόνια σε σχέση με εκείνον των Ελλήνων, κρατούνται διαρκώς υπό τον άνεμο σε καθεστώς ενός μπλοκαρισμένου στόλου και χωρίς να ρισκάρουν καμία κίνηση. Οι Έλληνες αντίθετα, με τριάντα μικρά εμπορικά πλοία, κακώς εξοπλισμένα για πόλεμο, αλλά με πληρώματα από άνδρες των οποίων το θάρρος μεγαλώνει μπροστά στη θέα του κινδύνου, δίνουν το παρόν όλες τις ημέρες της μάχης, ενάντια σε ένα στόλο που αποτελείται από δύο σκάφη με 74 άτομα πλήρωμα, 7 φρεγάτες, δύο εξ αυτών φέρουν 60 κανόνια, καθώς και έναν συνδυασμό πολλών άλλων πλοίων, όπου το μικρότερο από αυτά είναι πολύ ανώτερο από το ισχυρότερο πλοίο των Ελλήνων.

Οι κάτοικοι της Σάμου είναι όλοι στα όπλα και φαίνεται να καθορίζουν τη μοίρα της ζωής τους. Η Χίος και τα Ψαρά τους έδειξαν το πεπρωμένο που τους περιμένει, αν αφήσουν τον εαυτό τους να κατακτηθεί. Οι γυναίκες, τα παιδιά, οι ηλικιωμένοι και όλοι όσοι δεν μπορούν να πάρουν τα όπλα, έχουν καταφύγει στα βουνά και τις βαθιές σπηλιές εκείνου του νησιού, του οποίου ο πληθυσμός έχει υποκινήσει τον θυμό των Τούρκων, για τις συχνές επιδρομές, που οι ναυτικοί του ενεργούσαν εδώ και αρκετά χρόνια στις ακτές της Ασίας, από την οποία χωρίζονται μόνο από ένα πολύ στενό κανάλι.

Ο διάσημος Κανάρης τραυματίστηκε σε μία από τις τελευταίες μάχες, αλλά ανέρρωσε πλήρως. Ένας Γάλλος χειρουργός τον έσωσε, δίνοντας τον πίσω στην πατρίδα του.

Ακολουθεί η επιβεβαίωση του θανάτου του Γκούρα. Σκοτώθηκε ενώ τοποθετούσε ένα κανόνι εναντίον των Τούρκων. Μερικοί λένε ότι σκοτώθηκε από έναν δικό του στρατιώτη και άλλοι από μια βόμβα των εχθρών⁴⁸⁰. Την αποτυχημένη

⁴⁷⁹ Βλ. σχετικά μ' αυτόν την υποσημείωση 306 του παρόντος.

⁴⁸⁰ Την 1η Οκτωβρίου 1826 κατά την πολιορκία της Ακροπόλεως από τον Κιουταχί σκοτώθηκε ο Ι. Γκούρας, ο αρχηγός των επιχειρήσεων στην Ακρόπολη. Σχετικά με το τι προκάλεσε τον θάνατό του υπάρχουν διάφορες εκδοχές. Πιο πιθανή φαίνεται η εκδοχή ότι ο Γκούρας πυροβόλησε τους Τούρκους από τη θέση του, ενώ αυτοί αντιπυροβόλησαν σηματοδύνοντας την λάμψη του όπλου του με αποτέλεσμα να τον χτυπήσουν στον κρόταφο. Έπεσε νεκρός στο ίδιο σχεδόν σημείο όπου είχε βρεθεί το πτώμα του Ανδρούτσου. Η Κυβέρνηση τότε ζήτησε από τον Φαβιέρο να συνεργαστεί με τις άτακτες δυνάμεις και να χτυπήσουν τη γραμμή ανεφοδιασμού των Τούρκων στη Βοιωτία, ώστε ν' αποφευχθεί το

προσπάθεια του Fabvier και του Καραϊσκάκη να απελευθερώσουν την Αθήνα, έρχεται να διορθώσει η αποβίβαση του Κωλέττη και του Καρατάσου με 200 νέους στρατιώτες υπέρ της Ακρόπολης.

ΤΡΙΤΗ 12 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1826
(Συμπλήρωμα στο Νο 50)
ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ
ΝΑΠΟΛΗ ΤΗΣ ΡΩΜΑΝΙΑΣ [ΝΑΥΠΛΙΟ] 14 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Ένα αγγλικό πολεμικό πλοίο προερχόμενο από τη Σμύρνη αγκυροβόλησε χθες στο λιμάνι μας. Μετέφερε αποστολές του κυρίου Stratford Canning απευθείας στην κυβέρνησή μας. Είναι εξίσου σημαντικές και παρηγορητικές για εμάς. Στην πραγματικότητα ανακοίνωσε τη λήψη των οδηγιών, που αφορούν στην υπόθεση των Ελλήνων και αυτό το αποτέλεσμα, που έχουν αποφασίσει θα γίνει γνωστό το συντομότερο δυνατό στην ψυχή του Σουλτάνου.

Η Αθήνα, της οποίας η πτώση είναι επικείμενη, λόγω της αδύναμης φρουράς της, τώρα τρέφει μεγάλες ελπίδες. Οι Σουλιώτες, που βρίσκονταν στην Κόρινθο υπό τους Μπότσαρη και Τζαβέλα, έχουν ήδη φτάσει στην Ελευσίνα.

Ο Ιμπραήμ υπέστη νέα ήττα στην Τριπολιτσά, αλλά οι λεπτομέρειες δεν είναι ακόμη γνωστές. Κάθε ημέρα συλλαμβάνονται αιχμάλωτοι. Δεν είναι πια εκείνος ο Ιμπραήμ που απειλούσε. Είναι τώρα συγκρατημένος και με τάσεις φυγής. Από παντού συναντά αντίσταση. Είχε κυριεύσει ένα «τραγικό» μοναστήρι, που υπερασπιζόταν ένας μικρός αριθμός μοναχών, πριν από την καταστροφική του κίνηση (στην Τριπολιτσά).

Προετοιμάζεται μια αποστολή για την Αθήνα. Ο Νικήτας και μερικοί άλλοι αρχηγοί έρχονται, για να μεταβούν εκεί με ικανοποιητικό αριθμό στρατευμάτων, καθώς και ο γιος του Κολοκοτρώνη.

ΚΕΡΚΥΡΑ 6 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ
(Συγκεκριμένη αλληλογραφία)

Η ενεργή δράση, τόσο στη θάλασσα όσο και στην ξηρά, βασιλεύει μεταξύ των Ελλήνων και αφαιρεί την ευκαιρία να λάβουν ειδήσεις νέων εχθρικών κινήσεων σε αυτές τις περιοχές.

Οι Έλληνες της Ρωμυλίας [Ρούμελης] έχουν συμφωνήσει μεταξύ τους σε ένα συγκεκριμένο σχέδιο βασισμένο στην ελπίδα της ηπειρωτικής βοήθειας. Οι Έλληνες του Μοριά από την άλλη, έχοντας εμπιστοσύνη στην υποστήριξη του Λόρδου Cochrane, έχουν δημιουργήσει ένα άλλο σύστημα και καθένας, ζηλεύοντας τη σκέψη του, μοιάζει να είναι ο πρώτος που θα το μάθει, πριν να είναι σίγουρος για την ευτυχή έκβασή του.

Από τέτοια δυσπιστία και αδράνεια, ο Ιμπραήμ ξέρει πώς να ξεφύγει και να είναι ήρεμος στην Τριπολιτσά με λίγα στρατεύματα, παραμένοντας εκεί και περιμένοντας την αποστολή, που σύμφωνα με τα γράμματα που έρχονται, διαβεβαιώνουν ότι ήταν έτοιμη να πλεύσει μέχρι τις 30 Οκτωβρίου.

Ο διοικητής Γκούρας, που επικεφαλής 1.500 Ελλήνων στήριξε την Ακρόπολη των Αθηνών και με μεγάλη ανδρεία εξανάγκασε τους Τούρκους να αποσυρθούν από

ενδεχόμενο της συνθηκολόγησης της φρουράς της Ακρόπολης, όπως και έπραξε. Αγ. Αγαπητός, *Οι Ενδοξοί Έλληνες του 1821...* ό. π., σ. 246–251, 394–398.

αυτήν την περιοχή, περίπου τρεις ώρες μακριά, χτυπήθηκε θανάσιμα σ' αυτήν την τελευταία δράση από μια βόμβα που προκάλεσε το θάνατό του⁴⁸¹.

Η ελληνική ομάδα, πριν από ημέρες, βρέθηκε στο Αρχιπέλαγος, μπροστά από τον οθωμανικό στόλο και αμφότεροι δεν τόλμησαν να ξεκινήσουν την επίθεσή τους.

Δεν υπάρχει πλέον αμφιβολία ότι ο Βρετανός πρεσβευτής στην Κωνσταντινούπολη, διορίστηκε από τη βρετανική κυβέρνηση να είναι υπεύθυνος, για να αναχθεί ο Μοριάς σε πριγκιπάτο, όπως η Μολδαβία, και η Βλαχία και για την πρόταση που θα υποβάλει προς την ελληνική κυβέρνηση, η οποία όμως δεν έχει ακόμη αποφασίσει με ποιο κόμμα θα παραταχθεί.

Ο Δημήτριος Μπότσαρης⁴⁸², γιος του ένδοξου ήρωα Μάρκου, έφτασε στην Κέρκυρα σε ηλικία 11 ετών. Είχε σταλεί από τον Βαυαρό συνταγματάρχη Heideck στο βασίλειο της Βαυαρίας, για να του προσφέρει την πιο ακριβή εκπαίδευση.

ΚΥΡΙΑΚΗ 17 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1826

No 51

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

ΚΕΡΚΥΡΑ 13 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

(Από «φύλλα» της Ρώμης)

Ο στόλος των Ελλήνων επέστρεψε στην Ελλάδα, αφού κατέστησε όλες τις προσπάθειες του Καπουδάν Πασά μάταιες, εναντίον του νησιού της Σάμου.

Ο στρατηγός Καρατάσος αποβιβάστηκε στο νησί του Νεγροπόντε [Εύβοια] και κατέστρεψε σχεδόν εξολοκλήρου τις κτήσεις και τα κοπάδια των Τούρκων.

ΑΛΛΑ ΣΤΙΣ 16

(Δια μέσω εξαιρετικού τρόπου)

Το πολεμικό γεγονός, που έλαβε χώρα στην Αθήνα στις 18 του περασμένου Οκτωβρίου, όταν ο διάσημος Γκούρας, διοικητής του φρουρίου αυτής της πόλης, σκοτώθηκε από βόμβα, δεν επιδέχεται πλέον καμία αμφιβολία. Η επίθεση ξεκίνησε από τους Τούρκους, οι οποίοι ήθελαν να καταλάβουν το φρούριο, αλλά αφού βρήκαν ατρόμητη αντίσταση, αναγκάστηκαν να αποσυρθούν. Ενισχυμένος από αυτό το πλεονέκτημα, ο προαναφερόμενος διοικητής, πραγματοποίησε μια εξόρμηση από το φρούριο, για να επιτεθεί στον εχθρό. Από αυτό το γεγονός προέκυψε η αναζωπύρωση της δράσης στην πόλη, η οποία σηματοδότησε τον θάνατο του Γκούρα. Παρά ταύτα, δεν σταμάτησε η μάχη και οι Τούρκοι, απειλούμενοι από ένα ελληνικό εκστρατευτικό σώμα έξω από την πόλη, αναγκάστηκαν να αποσυρθούν τρεις ώρες μακριά από την Αθήνα, προκειμένου να εξασφαλίσουν μια ασφαλή θέση, για να υπερασπιστούν τον υπόλοιπο στρατό τους.

Κάποιες επιστολές από τη Μάλτα, μας διαβεβαιώνουν ότι η αποστολή της αιγυπτιακής ομάδας ήταν έτοιμη στην Αλεξάνδρεια να σαλπάρει για τον Μοριά. Οι άνεμοι, που βασιλεύουν ευνοϊκοί, θα κάνουν γνωστή τη βεβαιότητα αυτής της είδησης.

⁴⁸¹ Βλ. σχετικά την ανωτέρω υποσημείωση του παρόντος.

⁴⁸² Ο Δημήτριος Μπότσαρης (Κέρκυρα 1814 - Αθήνα 1871) υπήρξε στρατιωτικός και πολιτικός, ενώ διετέλεσε και δύο φορές υπουργός Στρατιωτικών. Το 1826 στάλθηκε στο Μόναχο με υποτροφία του Βασιλιά της Βαυαρίας Λουδοβίκου Α', για να σπουδάσει στην εκεί Στρατιωτική Σχολή. Όταν επέστρεψε, κατατάχθηκε στον ελληνικό στρατό και προάχθηκε μέχρι τον βαθμό του Συνταγματάρχη. Δημήτριος Μπότσαρης (του Μάρκου) - Βικιπαίδεια (wikipedia.org), 29/07/2022.

Πιστεύεται ότι ο πρεσβευτής της Μεγάλης Βρετανίας στην Κωνσταντινούπολη⁴⁸³ διορίστηκε από την κυβέρνησή της, ως μεσολαβητής στην Πύλη, για να ιδρύσει στον Μοριά ένα πριγκιπάτο στο ίδιο πρότυπο με τη Μολδαβία και τη Βλαχία. Αντίγραφο της επιστολής, που απέστειλε για την πρόταση αυτή ο ίδιος ο πρέσβης στην κυβέρνηση της Νάπολης της Ρωμανίας [Ναύπλιο], κυκλοφορούν.

Έφτασε σ' αυτή την πόλη ο Δημήτριος Μπότσαρης, υιός του αποθανόντος Έλληνα διοικητή με αυτό το όνομα. Και την επόμενη άνοιξη θα πάει στη Βαυαρία.

Τα ελληνικά πλοία, που βγήκαν από τις Σπέτσες, για να επιδοθούν στην πειρατεία ενάντια στις εντολές της δικής τους κυβέρνησης, ξαναμπήκαν στο λιμάνι τους. Τώρα οι περιπτώσεις πειρατείας είναι λιγότερο συχνές, περιμένοντας την επαγρύπνηση των διαφόρων ομάδων, που διασχίζουν το αρχιπέλαγος, για να προστατεύσουν και να συνοδεύσουν τα εμπορικά πλοία.

Ένα τρομερό γεγονός, που συνέβη προ ημερών στην Γλαρέντζα [νυν κάστρο Κυλλήνης] στην ακτή του Μοριά στο ελληνικό Λεβάντε του νησιού της Ζακύνθου, έχει ταραξεί την κοινή γνώμη ενάντια στο ελληνικό έθνος. Ένα πλοίο, που έφερε αυστριακή σημαία, προερχόμενο από τη Σμύρνη, φορτωμένο με άχρηστο εξοπλισμό της ναυτικής μοίρας και κατευθυνόμενο προς τη Βενετία, για να τον αλλάξει σε αυτό το οπλοστάσιο με νέο, αιφνιδιάστηκε από μια καταιγίδα στα νερά του Μοριά. Η κακοκαιρία μαινόταν τόσο πολύ, που το προαναφερθέν πλοίο ξεβράστηκε στην παραλία της Γλαρέντζας. Στη συνέχεια, όλο το πλήρωμα προσπάθησε να σώσει τη ζωή του και να φτάσει στη στεριά. Ενώ λοιπόν γινόταν αυτό, δέχτηκαν εχθρική επίθεση από τους Έλληνες της Γλαρέντζας, με τέτοιο τρόπο που κάποιοι από το ίδιο το πλήρωμα σκοτώθηκαν, άλλοι συνελήφθησαν και μεταφέρθηκαν αιχμάλωτοι, αφού πρώτα τους είχαν εντελώς ξεγυμνώσει. Τη στιγμή που λάμβανε χώρα από τους Έλληνες αυτή η βάρβαρη δράση, ευτυχώς έφτασε σε εκείνη την παραλία ο Ταγματάρχης Aliberti, διοικητής του βασιλικού μπρικιού «Orione». Κατάφερε να περισυλλέξει δύο αξιωματικούς και μάλιστα γυμνούς, λίγους ναύτες, μέσα σε εκείνη την τραγική σκηνή και τους μετέφερε στη Ζάκυνθο.

Είμαστε εν αναμονή, για να μάθουμε τη μοίρα εκείνων των δυστυχισμένων, που κατέστησαν αιχμάλωτοι από τους Έλληνες στη Γλαρέντζα.

Ποιος δεν θα νιώσει φρίκη μπροστά σε αυτή την απαίσια πράξη, ενάντια στα δικαιώματα του λαού;

Οι επιστολές της Σύρου λένε ότι ο Ιμπραήμ Πασάς μεταφέρθηκε δύο ώρες μακριά από τη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο] και ότι διέσχισε τον Μοριά, χωρίς να συναντήσει εμπόδια στον δρόμο του. Στη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο] συμβαίνουν νέα περιστατικά με αιματοχυσίες.

ΤΡΙΤΗ 19 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1826
(Συμπλήρωμα στο Νο 51)
ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
Αλληλογραφία του κυρίου Eynard
(Από την «Εφημερίδα» της Λωζάννης)

Από τα τελευταία νέα που έχουν φτάσει φαίνεται ότι οι Έλληνες έχουν κάποιες μικρές επιτυχίες στην Πελοπόννησο, προβληματίζοντας τον εχθρό, που είναι πολύ αδύναμος αυτή τη στιγμή, για να επιτεθεί. Αλλά, ο Ιμπραήμ εκδικείται για την αδυναμία του, με πράξεις ανείπωτης σκληρότητας. Μια τέτοια συμπεριφορά οξύνει το ελληνικό έθνος και το κρατά σε επαγρύπνηση ενάντια στον άγριο εχθρό του.

Ο κύριος Scouffo γράφει από τη Νάπολη [Ναύπλιο] στις 15 Οκτωβρίου:

⁴⁸³ Εννοεί τον Stratford Canning.

«Ο Ιμπραήμ στιγμάτισε το τελευταίο του ταξίδι στα Καλάβρυτα με μια πράξη θηριωδίας τόσο μεγάλη, που πρέπει να είναι φρικιαστική για κάθε χριστιανό. Ένας ιερέας ήδη εβδομήντα ετών και πολύ γνωστός για την ασκητική του ζωή δέχθηκε επίθεση από μια ομάδα αιγυπτιακών στρατευμάτων, την ίδια στιγμή ακριβώς που λειτουργούσε την ημέρα της εορτής της Ύψωσης του τιμίου Σταυρού. Έπειτα σύρθηκε ντυμένος με τα ιερατικά του άμφια μπροστά στον Ιμπραήμ και μαζί του πλήθος χριστιανών που παρευρέθηκαν στη λειτουργία. Ο απάνθρωπος σατράπης διέταξε χωρίς να διστάσει να εκτελέσουν αυτούς τους δύστυχους, των οποίων το μόνο έγκλημα ήταν να είναι χριστιανοί».

Μια δεύτερη επιστολή από τον κύριο Scouffo με ημερομηνία 17 Οκτωβρίου ανακοινώνει ότι οι Έλληνες δεν αφήνονται να επηρεαστούν από την έλευση του χειμώνα και ότι απασχολούνται με μεγάλη ενεργητικότητα στην επίθεση και την άμυνα σε όλα τα σημεία.

«Ο στρατός του Καραϊσκάκη λέγεται ότι γίνεται ολοένα και μεγαλύτερος κάθε ημέρα. Τον ενισχύουν νέες δυνάμεις. Είμαστε όλοι εν αναμονή μιας νέας επίθεσης.

Δεν είμαστε όμως, δίχως ανησυχία για τη μοίρα της αποστολής του κυρίου Κωλέττη. Η έλλειψη τροφής, η οποία επικρατεί παντού, μας ανησυχεί όλο και περισσότερο. Μας προβληματίζουν οι στερήσεις περισσότερων του ενός είδους».

Ο κύριος Grousset, αξιωματούχος του σώματος του συνταγματάρχη Fabvier, έγραψε στον κύριο Eynard από τη Ζάκυνθο στις 29 Οκτωβρίου:

«Φτάνω εδώ χρεωμένος από τον συνταγματάρχη Fabvier να μεταφέρω 60 χιλιάδες φράγκα, τα οποία θέλετε να χρησιμοποιήσετε σε συνεννόηση με τους κυρίους Στέφανο Δραγωνά, τον κόμη της Ρώμης και με τον κύριο Cariatti για λογαριασμό του κομιτάτου του Παρισιού».

Στον Μοριά είναι απασχολημένοι με την Εθνοσυνέλευση, που πρέπει να λάβει χώρα στο νησί του Πόρου. Είναι προφανές ότι ο Γεώργιος Κουντουριώτης θα εκλεγεί πρόεδρος και ο Ανδρέας Ζαΐμης αντιπρόεδρος, δεδομένης της ένωσης αυτών των δύο.

Ο χειμώνας πλησιάζει και κατά συνέπεια η εκστρατεία φτάνει στο τέλος της. Ο Κιουταχής δέχτηκε επίθεση στην Αττική από το συνταγματάρχη Fabvier, από την πλευρά της Βοιωτίας, από τον στρατηγό Καραϊσκάκη και από εκείνη του Νεγροπόντε [Εύβοια], από τον Κωλέττη και από τον στρατηγό Καρατάσο. Θα αναγκαστεί να εγκαταλείψει την επίθεση στην Αθήνα και θα πάει χωρίς αμφιβολία να ξεχειμωνιάσει με τα στρατεύματά του στη Λάρισα ή στα Γιάννινα.

Αναχωρώ σε τρεις ή τέσσερις ημέρες για τη Νάπολη [Ναύπλιο], μαζί με τον συνταγματάρχη Gordon, ο οποίος θα επιστρέψει στην Ελλάδα, για να ενωθεί με το συνταγματάρχη Fabvier και να οργανώσουν ένα ή δύο τάγματα».

ΑΙΓΙΝΑ 1 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

(Περίληψη της ιδιαίτερης αλληλογραφίας του ίδιου φύλλου)

Ο εχθρός έκανε πολλές προσπάθειες εναντίον της Αθήνας. Είχε εξασκηθεί ακόμη και στην κατασκευή υπονόμων-λαγουμιών με πυρίτιδα, για να κυριεύσει το φρούριο, αλλά συνεχώς απωθούταν και οι δικοί μας τελικά, κατάφεραν να καταστρέψουν αυτά τα λαγούμια και τα δικά τους έργα. Από την άλλη, οι Έλληνες τοποθέτησαν μια νάρκη εναντίον του εχθρού και τα κατάφεραν τόσο καλά, που ένας μεγάλος αριθμός βαρβάρων χάθηκε. Το φρούριο είναι καλά εφοδιασμένο και μπορεί να περάσουν λίγες ημέρες χωρίς καμία νέα ενίσχυση να φτάσει εκεί, χωρίς να μπορεί ο εχθρός να αντιτίθεται στην είσοδό τους. Έξω βρίσκεται ο γενναίος Καραϊσκάκης με άλλους αρχηγούς, όπως επίσης τα τακτικά στρατεύματα με διοικητή τον Fabvier.

Οι Άραβες δεν μπορούν να αναλάβουν καμία τακτική εκστρατεία. Τους λείπουν φαγητό και χρήματα.

ΚΕΡΚΥΡΑ 12 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Ο εχθρός που πολιορκούσε την Αθήνα, τελικά απομακρύνθηκε από την περιοχή αυτή, αφού προηγουμένως είχε γνωρίσει μια μεγάλη ήττα. Μόνο τα τελευταία γράμματα που λάβαμε από τη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο] με ημερομηνία 22 Οκτωβρίου, φανερώνουν ότι ο γενναίος Γκούρας, διοικητής της Ακρόπολης των Αθηνών, έπεσε σε μία εξόρμησή του θύμα της αφοβίας του. Ο Κριεζώτης⁴⁸⁴, μπήκε στο φρούριο της Αθήνας και αντικατέστησε τον Γκούρα. Όλα είναι σε μια τέλεια αρμονία. Περιμένουμε το συντομότερο δυνατό μια πλήρη νίκη επί των στρατευμάτων του Τούρκου στρατηγού. Οι Άραβες στερήθηκαν εντελώς τροφή. Κάθε ημέρα κρατούμενοι μεταφέρονται στη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο] και αν όχι, φτάνουν νέες ενισχύσεις. Σύντομα ο εχθρός θα βρεθεί στην πιο δυσάρεστη θέση.

ΖΑΚΥΝΘΟΣ 17 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Ακούμε από έναν συμπατριώτη μας, ο οποίος έρχεται αυτή τη στιγμή από την Αίγινα, ότι ο Καρατάσος με άλλους Έλληνες αρχηγούς επιτέθηκαν στα στρατεύματα του Κιουταχή και τον ανάγκασαν να άρει εντελώς την πολιορκία της Αθήνας. Αυτό το άτομο, όντας σε καραντίνα, δεν μπορούσε να μας δώσει πολλές λεπτομέρειες, αλλά σύντομα θα έχουμε τις δικές μας επιστολές και εκεί θα γράψουμε περισσότερα.

Ελάχιστα πράγματα γίνονται πλέον στην Πελοπόννησο. Τα αραβικά στρατεύματα είναι συγκεντρωμένα στα φρούρια. Μέχρι στιγμής, η αιγυπτιακή αρμάδα δεν έχει ακόμη εμφανιστεί.

ΤΡΙΤΗ 26 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1826

(Συμπλήρωμα στο Νο 52)

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΚΕΡΚΥΡΑ 29 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

(Από την «Εφημερίδα» της Λωζάννης)

Όλες οι αναφορές έρχονται να επιβεβαιώσουν την πεισματική μάχη που έλαβε χώρα κάτω από τα τείχη της Αθήνας, ως αποτέλεσμα της οποίας τα στρατεύματα του σερασκέρη, αναγκάστηκαν να άρουν εντελώς την πολιορκία αυτής της περιοχής. Λέγεται ότι σε εκείνη την επιχείρηση, ο εχθρός είχε γνωρίσει μια αξιοσημείωτη απώλεια, μεταξύ άλλων και αυτή πολλών διακεκριμένων αξιωματούχων του. Αυτός ο αγώνας έλαβε χώρα, αμέσως μετά τη συνένωση των εκστρατευτικών σωμάτων του Fabvier, του Τζαβέλα και του Μπότσαρη, που συγκεντρώθηκαν στην Ελευσίνα και του γέρο-Καρατάσου, ο οποίος αποβιβάστηκε στην Αταλάντη. Η φρουρά του φρουρίου ήταν η πρώτη που επιτέθηκε στον εχθρό.

⁴⁸⁴ Νικόλαος Κριεζιώτης (1785 Βίρα Ευβοίας – 1853 Σμύρνη) οπλαρχηγός με τόπο δράσης την περιοχή της Εύβοιας. Το 1825 πολέμησε στις σημαντικότερες μάχες της Ανατολικής Στερεάς υπό την ηγεσία του Γ. Καραϊσκάκη έως τον Ιούνιο του 1826. Μετά το θάνατο του Ι. Γκούρα, ύστερα από πρόταση του Γ. Καραϊσκάκη, ανέλαβε την οργάνωση της άμυνας της Ακρόπολης, στην οποία παρέμεινε μέχρι την αναγκαστική παράδοσή της, εξαιτίας της αποτυχημένης προσπάθειας του Φαβιέρου να λύσει την πολιορκία και του θανάτου του Γ. Καραϊσκάκη. *Ιστορία Ελληνικού Έθνους*, τόμ. ΙΒ', σ. 420-422.

Προχθές κυκλοφόρησε η φήμη για τον θάνατο του σερασκέρη, που θα υπέκυπτε σύντομα μετά από προσβολή ανίατης ασθένειας. Αυτό το γεγονός, θα μπορούσε να έχει σημαντικές συνέπειες, αλλά αξίζει επιβεβαίωσης.

ΚΥΡΙΑΚΗ 31 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1826

No 53

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

(Από τον «Παρατηρητή» της Αυστρίας στις 21 Δεκεμβρίου)

Η εφημερίδα της Ναυπλίας στις 25 Οκτωβρίου δημοσίευσε την είδηση του θανάτου του Γκούρα (βλ. προηγούμενο φύλλο εφημερίδας). Αυτός χτυπήθηκε στο κεφάλι τη νύχτα της 12^{ης} προς τις 13 Οκτωβρίου [1^η Οκτωβρίου με παλαιό ημερολόγιο] στις επιχειρήσεις της Ακρόπολης από μία εχθρική μπάλα και έπεσε αμέσως νεκρός⁴⁸⁵. Έντεκα ημέρες αργότερα, το βράδυ της 23ης προς 24 Οκτωβρίου, οι Έλληνες κατάφεραν να στείλουν στην Ακρόπολη μια ενίσχυση κάποιων εκατοντάδων ανδρών (κάποιες αναφορές κάνουν λόγο για 200 και άλλες για 500 άνδρες. Η εφημερίδα του Ναυπλίου στις 28 Οκτωβρίου, μιλώντας εκτενώς για αυτό το γεγονός, δεν αναφέρει τον ακριβή αριθμό) υπό τη διοίκηση του Κριεζιώτη⁴⁸⁶. Εικάζεται ότι παραμένει αμφίβολη η διοίκηση του φρουρίου, που μετά τον θάνατο του Γκούρα, ανατέθηκε προσωρινά σε κάποιον Μακρυγιάννη.

Νέα από την Κάντια [Κρήτη] αναφέρουν ότι το βράδυ της 9^{ης} προς 10 Οκτωβρίου, ξέσπασε φωτιά στην προαναφερθείσα πόλη και κατέκαψε 45 αποθήκες και περισσότερα σπίτια, συμπεριλαμβανομένου του γαλλικού προξενείου. Στην ίδια δημοσιογραφική είδηση περιλαμβάνεται και η θλιβερή κατάσταση στην οποία βρίσκεται το νησί, λόγω των αυθαίρετων πιέσεων του κυβερνήτη και διοικητή του, Λουτφούλχ Πασά.

GAZZETTA TICINESE DI LUGANO

1827

ΚΥΡΙΑΚΗ 7 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1827

No 2

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

Ο «Ανατολίτης Θεατής» ανακοινώνει ότι ως επακόλουθο μιας διαταγής της Πύλης, έφτασε από την Κωνσταντινούπολη στην Αλεξάνδρεια ένα μέρος των αιγυπτιακών στρατευμάτων, που είχαν επιβιβαστεί στον στόλο, ο οποίος προοριζόταν για την Ελλάδα, αλλά τώρα παραμένει στη στεριά. Το μέτρο αυτό αναφέρεται γενικά ως το αποτέλεσμα των διαπραγματεύσεων των Ευρωπαίων υπουργών.

Ο Ομέρ Πασάς του Νεγροπόντε [Εύβοια] πέθανε από μία ασθένεια.

Ο Ιμπραήμ Πασάς δοκίμασε με όλες τους τις δυνάμεις μια νέα επιδρομή εναντίον της Μάνης, αλλά αναχαιτίστηκε ολοκληρωτικά και 700 από τους δικούς του παρέμειναν νεκροί στο πεδίο της μάχης. Οι ικανότατοι «Σπαρτιάτες» επέδειξαν το μεγαλείο της ανδρείας τους. Αυτοί ήταν υποχρεωμένοι να τρέφονται με

⁴⁸⁵ Βλ. σχετικά υποσημείωση 480 του παρόντος.

⁴⁸⁶ Ο Ν. Κριεζιώτης κατόρθωσε να εισέλθει με 450 πολεμιστές στην Ακρόπολη που πολιορκούσε ο Κιουταχής στις 12.10.1826.

αμπελόφυλλα. Ήταν η πείνα, που τους εμπόδισε να αναλάβουν μια ακόμα πιο αποφασιστική επιχείρηση.

ΚΥΡΙΑΚΗ 14 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1827

№ 3

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

Ο «Αυστριακός Παρατηρητής» γράφει με ημερομηνία 30 Δεκεμβρίου στη Βιέννη.

Σύμφωνα με έγκυρη είδηση της Ζακύνθου της 1^{ης} Δεκεμβρίου ο Ιμπραήμ Πασάς έφτασε στις 5 Νοεμβρίου 1826 στη Μεθώνη με 5.000 άνδρες από την Τριπολιτσά, όπου άφησε εκεί μία φρουρά των 1.000 ανδρών. Δύο ημέρες μετά την άφιξή του, άνοιξε πανηγυρικά τα δώρα του Μεγάλου Κυρίου [Σουλτάνου], ο οποίος είχε φτάσει πρώτος στη Μεθώνη, για να κάνει τη διανομή των δώρων που προορίζονταν για τον Ιμπραήμ και τους άλλους αρχηγούς. Ο Ιμπραήμ έλαβε ένα σπαθί, πλούσια διακοσμημένο με διαμάντια αξίας 10.000 ταλίων. Στις 10 Νοεμβρίου, ο Ιμπραήμ έστειλε ένα σώμα οπλισμένων ανδρών στην Αρκαδία, το οποίο μετά από τέσσερις ημέρες επέστρεψε με 150 αιχμαλώτους και μια σημαντική λεία από βοοειδή για σφαγή.

Επιστολές του Λιβόρνο στις 2 Ιανουαρίου 1827 μεταφέρουν τα ακόλουθα: *«Φτάσαμε εδώ από τη Ζάκυνθο σε 19 ημέρες, έχοντας αναχωρήσει από τις 11 Δεκεμβρίου. Και ήταν θετικό, όχι μόνο ότι απελευθερώθηκε η Αθήνα, αλλά και ότι ο σερασκέρης βρισκόταν σε κρίσιμη κατάσταση, γιατί όλοι οι πληθυσμοί της Αττικής και σε κάποιο τμήμα της Ηπείρου και της Θεσσαλίας, είχαν πάρει τα όπλα και ως εκ τούτου, αυτός βρέθηκε σχεδόν αποκλεισμένος, χωρίς να μπορεί να λάβει βοήθεια διά μέσω του Ζητουνίου [Λαμία]».*

Η αιγυπτιακή αποστολή, πριν φτάσει στο Ναβαρίνο, χτυπήθηκε από μια σφοδρή καταιγίδα, όπως γράφουν από την Κέρκυρα και ότι δύο τουρκικές φρεγάτες έπρεπε να κατευθυνθούν στην ακτή της Αλβανίας και ότι η μία χάθηκε κοντά στην Πρέβεζα και η άλλη κατάφερε να καταφύγει στην τελευταία προαναφερθείσα τοποθεσία.

Ο Ιμπραήμ, μην έχοντας λάβει βοήθεια από στρατεύματα, αλλά μόνο από τρόφιμα και πολεμοφόδια, δεν θα μπορεί κατά τη διάρκεια του χειμώνα να προβεί και να αναλάβει σπουδαία εγχειρήματα. Και την επόμενη άνοιξη έτσι, θα βρει το μικρό του στρατό περισσότερο αποδυναμωμένο, για να τον ακολουθήσει και να θυσιάστεί, αφού οι Νέγροι της Νούμπιας και της Αβησσυνίας δεν αντέχουν τις κακουχίες του χειμώνα. Είναι επίσης θετικό το γεγονός, ότι οι Αλβανοί, που απαρτίζουν το στράτευμά του, βρίσκονται διαρκώς σε διαμάχη με τους Άραβες και ο Ιμπραήμ δεν έχει τα μέσα να τους συγκρατήσει. Η πρώτη αιτία της ανυπακοής τους είναι η έλλειψη μισθού για μεγάλο χρονικό διάστημα.

Άλλη επιστολή της Ζακύνθου στις 11 Δεκεμβρίου, εκτός από την επιβεβαίωση της προαναφερθείσας είδησης, προσθέτει ότι ο ναύαρχος Σαχτούρης με 7 πλοία, ευρισκόμενος κοντά στο νησί της Ρόδου, καταδίωξε μια αιγυπτιακή κορβέτα με 22 κανόνια, που έπλεε από την Αλεξάνδρεια προς τη Ρόδο και μετά από μια επίμονη μάχη, κατά την οποία η κορβέτα έχασε το μεγαλύτερο μέρος του πληρώματός της, κατέβασε τη σημαία και παραδόθηκε. Επίσης, οι Έλληνες είχαν μια απώλεια των 20 ανδρών νεκρών ή τραυματιών, έχοντας πολεμήσει από πολύ κοντά.

Προσθέτει επίσης, ότι την προηγούμενη ημέρα είχαν δει μια μοίρα 11 αιγυπτιακών πλοίων, τα οποία είχαν βάλει πλώρη για την Πάτρα και γνωρίζουμε ότι την ίδια ημέρα από μια βάρκα που έφτασε από το Ναβαρίνο ότι εκείνος ο στολίσκος

περιείχε όλους τους Αλβανούς, που απάρτιζαν τον στρατό του Ιμπραήμ, που περίμενε ότι οι συνεχείς διαφωνίες με τους Άραβες θα είχαν αρθεί, στέλνοντας τους στην Πάτρα και στην Πρέβεζα. Με τον τρόπο αυτό, οι αιγυπτιακές δυνάμεις αποδυναμώνονται όλο και περισσότερο.

Ο Νικήτας έφυγε από την Πελοπόννησο, για να ενισχύσει με 700 άνδρες τον στρατό της Αττικής.

ΤΡΙΤΗ 23 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1827

(Συμπλήρωμα στο Νο 4)

ΕΛΛΑΔΑ

Μια επιστολή από τον κο Eynard⁴⁸⁷, απευθυνόμενη στον εκδότη της «Εφημερίδας» της Λωζάννης, περιέχει τα ακόλουθα:

Γένοβα 18 Ιανουαρίου

«Μετά το γράμμα που είχα την τιμή να γράψω στο κοιτάτο της Λωζάννης⁴⁸⁸, στις 16 Ιανουαρίου (Με την επιστολή αυτή, απευθυνόμενη προς την επιτροπή της Λωζάννης και που εμπεριέχεται στην «Εφημερίδα» της Λωζάννης Νο 6, ο κος Eynard εκφράζει το εξής: «Τις τελευταίες έξι εβδομάδες περίπου οι κακές στιγμές απέτρεψαν το να λάβω επίσημα νέα από την ελληνική κυβέρνηση. Έχω μεταξύ άλλων ιδιαίτερες επιστολές από την Κέρκυρα, τη Ζάκυνθο και τα Κύθηρα, που δεν μου αφήνουν καμία αμφιβολία σχετικά με την απελευθέρωση της Αθήνας, την άφιξη της αμερικανικής φρεγάτας στη Νάπολη [Ναύπλιο], και σχετικά με πολλά άλλα πλεονεκτήματα, που αναφέρουν οι Έλληνες. Ανά πάσα στιγμή περιμένω άμεσες επιστολές από την κυβέρνηση και θα φροντίσω να σας τις επικοινωνήσω». Στη συνέχεια ο κος Eynard δίνει ορισμένες λεπτομέρειες για τις συνδρομές βοήθειας που εστάλησαν στην Ελλάδα. «Έλαβα πολυάριθμες αποστολές από τη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο] στις 12, 13 και 18 Δεκεμβρίου. Μεταφέρουν όλες ευνοϊκές ειδήσεις για την υπόθεση των Ελλήνων. Αυτή είναι η ουσία».

Ο συνταγματάρχης Heideck⁴⁸⁹ γράφει αυτά τα λόγια: «Μετά από το οδυνηρό ταξίδι και μετά από κάποιους κινδύνους, φτάσαμε στη Νάπολη [Ναύπλιο] στις 5 Δεκεμβρίου και μπήκαμε στο λιμάνι την ίδια χρονική στιγμή με την αμερικανική φρεγάτα. Οι Τούρκοι χτυπήθηκαν από τη στεριά στην ανατολική Ελλάδα και υποχρεώθηκαν να άρουν την πολιορκία της Αθήνας.

Ο αιγυπτιακός στόλος, ανάμεσα από τον οποίο περάσαμε ευτυχώς, ενισχύθηκε με 75 πλοία, τα οποία μετέφεραν κάποια τρόφιμα, αλλά όχι στρατεύματα για τον Ιμπραήμ. Οι Έλληνες είναι χαρούμενοι και γεμάτοι ελπίδα. Η Εθνοσυνέλευση δεν έχει ακόμη καθορίσει τον τόπο συνεδρίασής της.

Αύριο αναχωρούμε για Αίγινα από Επίδαυρο. Μετά θα πάμε στην Αθήνα.

Ο ναύαρχος Μιαούλης ανέλαβε τη διοίκηση της φρεγάτας και πήγε στον Πόρο.

⁴⁸⁷ Ελβετός φιλέλληνας και φίλος του Ι. Καποδίστρια. Βλ. υποσημείωση 457 του παρόντος.

⁴⁸⁸ Σημαντική φιλελληνική εταιρεία.

⁴⁸⁹ Ο Καρλ Βίλελμ φον Χάιντεκ ήταν Βαυαρός στρατιωτικός μέλος της Αντιβασιλείας του Όθωνα με την ευθύνη των στρατιωτικών και ναυτικών ζητημάτων. Το 1826 ήρθε στην Ελλάδα, όπου διορίστηκε πρόεδρος της επιτροπής εράνων στο Ναύπλιο, ενώ πήρε μέρος στην εκστρατεία του Γεώργιου Καραϊσκάκη στην Αθήνα. Ο Χέιντεκ θεωρείται ο ιδρυτής του στρατιωτικού σώματος των «Ευελπίδων». Στη διάρκεια της άσκησης των καθηκόντων του έλαβε αντιλαϊκά μέτρα με αποτέλεσμα να γίνει μισητός σε πολλούς Έλληνες. Υπήρξε χαρακτηριστικό το γεγονός ότι κατά τη διάσημη δίκη του Θ. Κολοκοτρώνη και του Δ. Πλαπούτα υποστήριξε την άμεση εξόντωση των κατηγορουμένων, που ευνοούσαν ο Ι. Κωλέττης και ο Γ. Λουδοβίκος φον Μάουρερ. *Παγκόσμιο Βιογραφικό Λεξικό*, Αθήνα 1975, σ. 32.

Ο Καραϊσκάκης έγινε δεκτός με τιμές στην Αράχοβα, προς τη Λιβαδειά. Έφτασε εκεί και ο Μουστάμπεης με 2.000 άνδρες. Πριν από τη δράση κάποιος Τούρκος τους πρότεινε να αποσυρθούν. «Όχι» απάντησε ο Καραϊσκάκης. «Το Μεσολόγγι ζητάει αίμα...». Και 1.300 βάρβαροι θυσιάστηκαν στις σκιές εκείνων των ιερών θυμάτων. Αυτή η μανία των Ελλήνων δείχνει πόσο ανοιχτές ήταν ακόμα οι πληγές των καρδιών των ηττημένων. (Το μεγαλύτερο μέρος των στρατευμάτων του Καραϊσκάκη αποτελούνταν από υπερασπιστές του Μεσολογγίου, που έχασαν στη λεηλασία αυτής της πόλης όλα όσα είχαν περισσότερο αγαπημένα) Μια πλούσια λεία σε όπλα και αποσκευές ήταν το επακόλουθο αυτής της λαμπρής επιτυχίας [...]⁴⁹⁰.

Η διανομή των τροφίμων είχε ξεκινήσει και ο κ. Bailly είχε καταβάλει προσπάθειες, για να δώσει την καλύτερη κατεύθυνση σε δύο φορτία προς διάσωση των πιο σημαντικών σημείων και προπαντός του Καραϊσκάκη, που φαίνονται παντού οι συνεχείς επιτυχίες του.

Τα γράμματα από τη Νάπολη [Ναύπλιο] μου ανακοινώνουν επίσης την άφιξη 6 πλοίων φορτωμένων με εφόδια: «Bernardaki», «Mancini», «Lazarini», «il Cavallo Pegaso», «il Vigilante» και ένα πλοίο σταλμένο από τη Ζάκυνθο.

Ευχαριστίες και άλλα.
Υπογεγραμμένο J.G. Eynard

Από την άλλη πλευρά, ο κύριος Eynard έλαβε, μέσω Ανκόνας, μια επιστολή από τις Σπέτσες με ημερομηνία 24 Δεκεμβρίου, η οποία επιβεβαιώνει την πλήρη ήττα του Ρεσίτ Πασά [Κιουταχή] και την απελευθέρωση όλης της άνω Ελλάδας από την Αττική έως τη Θεσσαλία. Ο Καραϊσκάκης και οι άλλοι Έλληνες αρχηγοί, επικεφαλής ενός πολυάριθμου στρατού, συνεχίζουν να καταδιώκουν τα απομεινάρια των βαρβάρων.

Μια άλλη ομάδα Ρουμελιωτών, μπήκε στον Μοριά κινούμενη ενάντια στον Ιμπραήμ Πασά, που χτυπημένος σ' όλα αυτά τα σημεία αναγκάστηκε να εγκαταλείψει το πλατύ ανάχωμα της Τριπολιτσάς και να αποσυρθεί στη Μεθώνη.

Ο ναύαρχος Μιαούλης, επιβιβασμένος στο πλοίο της γραμμής «L' Ellade» με 74 κανόνια και συνοδευόμενος από τον υπόλοιπο στολίσκο, επιτέθηκε στον αιγυπτιακό στόλο και έγινε κύριος μερικών πλοίων φορτωμένων με πολεμοφόδια.

ΚΥΘΗΡΑ 23 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

(Περίληψη ιδιαίτερης αλληλογραφίας της «Εφημερίδας» της Λωζάννης)

Η Αθήνα είναι πράγματι ελεύθερη από την παρουσία των Τούρκων. Τα στρατεύματα του σερασκέρη οπισθοχώρησαν και καταδιώχθηκαν μέχρι το Ζητούνι [Λαμία]. Η Ρούμελη είναι όλη στα όπλα και θα μάθουμε, όπως και πριν, σημαντικές ειδήσεις. Οι δολοπλόκοι⁴⁹¹, που οδήγησαν την Ελλάδα στην άκρη του γκρεμού, έχουν χάσει τελείως την επιρροή τους και ο προσποιητός πατριωτισμός τους αποκαλύφθηκε. Επί του παρόντος, αποκλείονται από τις σημαντικές θέσεις στις οποίες είχαν φτάσει με ίντριγκα και απάτη. Τέλος, γενικά τα πράγματα βαίνουν πολύ καλά. Η βοήθεια, που στέλνεται από την Ευρώπη, φτάνει καθημερινά, φέρνοντας μια

⁴⁹⁰ Πρόκειται για τις επιχειρήσεις του Γ. Καραϊσκάκη στην Αράχοβα και τη Λιβαδειά (12-23/11/1826). Στις 24 Νοεμβρίου επετεύχθη μεγάλη νίκη στην Αράχοβα εναντίον του εχθρού όπου σκοτώθηκε ο Μουστάμπεης.

⁴⁹¹ Στο σημείο αυτό πιθανότατα γίνεται αναφορά στον Α. Μαυροκορδάτο και τον Ι. Κωλέττη. Οι δύο άνδρες πρωταγωνίστησαν στην πολιτική ζωή του τόπου κατά τη διάρκεια της Επανάστασης, αλλά κυρίως κατά τη διάρκεια της αντιβασιλείας του Όθωνα. Αποτέλεσαν επίσης τα χαρακτηριστικότερα παραδείγματα νεοφερμένων, οι οποίοι εκμεταλλευόμενοι τις δυναμικές απελευθέρωσης του πολιτικού πεδίου στην Επανάσταση ανελίχθηκαν οικονομικά και κοινωνικοπολιτικά.

μεγάλη ανακούφιση στη δημόσια δυστυχία και αναζωογονώντας τη θερμή των στρατευμάτων που, αφού έσωσαν την ιερή πόλη⁴⁹², είναι έτοιμα να ξεπεράσουν τον Ιμπραήμ, τον οποίο περιόρισαν και σχεδόν τον πολιορκήσαν στη Μεθώνη. Με μια λέξη, ζωντανεύει και αναζωοπυρώνεται ξανά ο πρώτος ενθουσιασμός των Ελλήνων.

ΚΥΡΙΑΚΗ 28 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1827

№ 5

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Νέα από την Ελλάδα ανακοινώνουν μια μάχη κατά την οποία ο Καραϊσκάκης κατάφερε μία νίκη εναντίον του Μουστάμπεη, ενός από τους πολιορκητές του Μεσολογγίου. Η μάχη λέγεται ότι έλαβε χώρα γύρω στις 20 Δεκεμβρίου 1826 στην Αράχοβα κοντά στην Λειβαδιά⁴⁹³.

Λαμβάνουμε επίσης μια επιστολή από τον ίδιο τον Καραϊσκάκη, όπου διηγείται το γεγονός. Χωρίς να ισχυριζόμαστε ότι θα διαβεβαιώσουμε τους αναγνώστες μας για την αυθεντικότητά του, εδώ είναι οι λεπτομέρειες.

Στη Δόμβρainer⁴⁹⁴, οι Έλληνες έφτασαν πρώτα από τους Τούρκους και εκεί άρχισε η σύγκρουση. Φούντωσε την οργή των πρώτων η ανάμνηση του Μεσολογγίου. Οι Έλληνες στερήθηκαν μεταξύ άλλων τον γενναίο Ιωάννη Σουλτάνη⁴⁹⁵. Πολλοί από τους Οθωμανούς έπεσαν στο πεδίο της μάχης, οι υπόλοιποι κατέφυγαν και κλείστηκαν στους «Τρεις Πύργους» της Δόμβρainer. Την επόμενη ημέρα, στις 17 Νοεμβρίου, ο Καραϊσκάκης προχώρησε στο Δίστομο στέλνοντας 400 άνδρες από τους δικούς του, να καταλάβουν την Αράχοβα, λίγο πιο μακριά κάτω από τις διαταγές του Γαρδικιώτη Γρίβα και Βάϊο. Ως εκ τούτου, ο Έλληνας αρχηγός ενημερώθηκε ότι οι Οθωμανοί, που βγήκαν από τους «Τρεις Πύργους», προχωρούσαν προς την Αράχοβα με τις άλλες σειρές. Τότε ο Καραϊσκάκης με τους δικούς του κίνησε και αυτός προς την Αράχοβα.

Εκεί, ενώθηκαν οι Έλληνες και χωρίς καθυστέρηση, έπεσαν πάνω στους Τούρκους και τους ανάγκασαν να υποχωρήσουν ανάμεσα στους γκρεμούς ενός φαράγγιου, όπου δεν ήταν πλέον δυνατόν να τους απωθήσουν. Στις 20 του μηνός όμως, οι Οθωμανοί, ελλείψει τροφής και νερού, πραγματοποίησαν μια απέλπιδα εξόρμηση από τα αλπικά καταφύγιά τους και έτσι ξεκίνησε μια νέα και πιο αιματηρή μάχη, κατά την οποία χάθηκαν περίπου 1.300 Τούρκοι, ανάμεσα σε εκείνους και ο ίδιος ο Μουστάμπεης. Οι Έλληνες πήραν επίσης στην εξουσία τους πολλούς

⁴⁹² Εννοεί την Αθήνα.

⁴⁹³ Μάχη της Αράχοβας (18-24.11.1826) κατά την οποία οι Τουρκαλβανοί γνώρισαν την απόλυτη καταστροφή από τον Γ. Καραϊσκάκη και τους συντρόφους του.

⁴⁹⁴ Στη μάχη της Δόμβρainer Βοιωτίας ο Γ. Καραϊσκάκης με 2.500 άνδρες από την Ελευσίνα, έφτασε στη Δόμβρainer, κατορθώνοντας να την κυριεύσει σχεδόν όλη, εκτός από τρεις πύργους και λίγα σπίτια στα οποία κατέφυγαν οι εχθροί. Ο Καραϊσκάκης έστησε σκοπιές στους γύρω δρόμους, προλαβαίνοντας τις ενισχύσεις των Τούρκων που ήρθαν έφιπποι και τους αναχαίτισε. Μετά από ημέρες πολιορκίας των ταμπουρωμένων εχθρών, έφτασε και ο Τούρκος Μουστάμπεης με 800 μαχητές για ενίσχυση. Οι Έλληνες αντιμετώπισαν γενναίονυχα τις επιθέσεις του Μουστάμπεη, καθώς και των χιλίων ιππέων που έφτασαν επιπλέον σε ενίσχυση του από την Αττική. Ο Μουστάμπεης όμως, όταν έμαθε ότι αποβιβάστηκαν οι Ολύμπιοι στο Ταλάντι (Αταλάντη) και κινδύνευε έτσι η τροφοδοσία όλων των Τούρκων, αποσύρθηκε από την περιοχή. Τότε ο Γ. Καραϊσκάκης, αφού τελείωσαν τα τρόφιμα αποχώρησε από τη Δόμβρainer, για να ενωθεί με το υπόλοιπο σώμα του και με τους στρατηγούς Ρούκη και Δυοβουνιώτη. *Μεγάλη Στρατιωτική και Ναυτική Εγκυκλοπαίδεια*, τόμ. 3, Αθήνα 1929, σ. 136-137.

⁴⁹⁵ Έλαβε μέρος στη μάχη της Δόμβρainer μαζί με τις δυνάμεις του Καραϊσκάκη, όπου και σκοτώθηκε (5 Νοεμβρίου 1826). Στη μάχη αυτή οι Έλληνες, σε σχέση με τους εχθρούς, δεν είχαν καμία απώλεια εκτός από αυτή του Σουλτάνη, η οποία στενοχώρησε τους συμπολεμιστές του. Βλ. υποσημείωση 466 του παρόντος.

αιχμαλώτους και πλούσια λάφυρα, ενώ ενισχύθηκε το συναίσθημα της εξαγρίωσης, να μιμηθούν το έθιμο των εχθρών τους. Δηλαδή, μαζί με τα λάφυρα, έφεραν το αποτρόπαιο και φρικτό τρόπαιο των 600 ζευγών αυτιών και 300 κομμένων κεφαλιών.

Ενδεικτικό είναι το ότι μόνο ένας Έλληνας, ο ένδοξος Ιζέλης, λέγεται ότι στη μάχη αυτή σκότωσε 15 Τούρκους και συνέλαβε έναν από τους Τούρκους αρχηγούς.

ΤΡΙΤΗ 30 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1827

(Συμπλήρωμα στο Νο 5)

ΕΛΛΑΔΑ

ΝΑΠΟΛΗ ΤΗΣ ΡΩΜΑΝΙΑΣ [ΝΑΥΠΛΙΟ] 18 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

(Περίληψη μιας επιστολής του συνταγματάρχη Heideck απευθυνόμενη στον κύριο Eynard, που συμπεριλήφθηκε στην «Εφημερίδα» της Λωζάννης Ν.8)

Σήμερα λάβαμε την είδηση ότι ο Κιουταχής [σερασκέρης = Τούρκος στρατηγός] επέστρεψε από την Αθήνα και την ύπαιθρο κατά τη διάρκεια της νύχτας χωρίς να κάψει ούτε ένα σπίτι. Δεδομένης της αποτυχίας των Αλβανών στην Αράχοβα και των μέτρων που εστράφησαν εναντίον του, έσπευσε να υποχωρήσει και φαίνεται ότι κατευθύνεται στο Νεγροπόντε [Εύβοια]. Το εκστρατευτικό σώμα του Fabvier, ενισχυμένο με 500 άνδρες, εισχώρησε στην Αθήνα⁴⁹⁶. Σε μερικές ημέρες ελπίζουμε, να έχουμε καλές ειδήσεις.

Τα κεφάλια των Αλβανών ηγετών και μερικοί ζωντανοί αιχμάλωτοι έφτασαν εδώ προχθές. Είπα σε έναν Έλληνα ότι αυτό το θέαμα άξιζε μόνο στους Τούρκους. Μου απάντησε ότι ήταν αναγκαίο, για να δείξουν στον λαό ότι το Μεσολόγγι είχε πάρει εκδίκηση. Ο Καραϊσκάκης απάντησε στους Αλβανούς ηγέτες, που ήθελαν να συνθηκολογήσουν: «*Το αίμα των αδελφών μας στο Μεσολόγγι ζητά εκδίκηση. Αν είστε άξιοι, μιμηθείτε τους. Ανοίξτε το πέρασμα με το σπαθί σας στο χέρι. Εμείς θέλουμε τα όπλα σας και τα κεφάλια των ηγετών σας*».

ΚΥΡΙΑΚΗ 4 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1827

Νο 6

ΕΛΛΑΔΑ

ΚΕΡΚΥΡΑ 24 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

(Της «Εφημερίδας» της Λωζάννης)

Λάβαμε νέες λεπτομέρειες σχετικά με τη μάχη της Αράχοβας. Οι Έλληνες είχαν κερδίσει πλεονέκτημα κάτω από τη διοίκηση των Καραϊσκάκη, Νικήτα και μερικών Σουλιωτών οπλαρχηγών. Από την άλλη πλευρά οι Τούρκοι, όταν είδαν τους Έλληνες να τους πλησιάζουν, ζήτησαν να συνθηκολογήσουν και να ανακτήσουν ελεύθερα τις συνοικίες τους. Αυτού του είδους η απαίτηση τούς επιτρεπόταν υπό τον όρο να καταθέσουν τα όπλα τους. Αλλά, οι Τούρκοι αρνήθηκαν να τους υποταχθούν και προσπάθησαν να ξεφύγουν με τα όπλα στο χέρι. Έτσι ξεκίνησε μια τρομερή μάχη, κατά την οποία οι Τούρκοι σκοτώθηκαν σχεδόν όλοι, εκτός από μερικούς άνδρες, οι οποίοι πιάστηκαν αιχμάλωτοι.

Ο Τούρκος στρατηγός μόλις ενημερώθηκε ότι τα στρατεύματά του περικυκλώθηκαν, έσπευσε να τα βοηθήσει με 4.000 άνδρες. Αλλά οι Έλληνες,

⁴⁹⁶ Την 1^η Δεκεμβρίου 1826 ο Charles Fabvier κατάφερε να ενισχύσει τους υπερασπιστές της Ακρόπολης, μεταφέροντας τους πολεμοφόδια, αφού προηγουμένως πέρασε δίχως να γίνει αντιληπτός μέσα από το στρατόπεδο του εχθρού. Ωστόσο παρέμεινε και ο ίδιος εκεί, αποκλεισμένος έως και την τελική παράδοση του φρουρίου με αναγκαστική συνθηκολόγηση (Μάιος 1827).

έχοντας τερματίσει τη μάχη, επέστρεψαν εναντίον αυτού του νέου σώματος και το καταδίωξαν σε απόσταση 10 λευγών, σκοτώνοντας πολλούς απ' αυτούς.

Ο περίφημος Νικήτας δέχτηκε 36 σφαίρες τουφεκιού στο φαρδύ του πουκάμισο και ένα ελαφρύ τραύμα. Αυτός ο γενναίος Έλληνας επέστρεψε στους συμπολεμιστές του, τόσο μαυρισμένος από τη μπαρουτόσκονη και καλυμμένος με αίμα, που αυτοί οι τελευταίοι τον αναγνώρισαν με δυσκολία.

Ο σερασκέρης είναι σαν να περικυκλώνεται από τη νέα εξέγερση που έχει ξεσπάσει στην ανατολική και δυτική Ελλάδα και κλείνει τα περάσματα.

Μια άλλη μάχη έλαβε χώρα στη Δόμβραινα μερικές ημέρες πριν από τη μάχη της Αράχοβας. Σ' αυτή την επιχείρηση 600 Τούρκοι περίπου μετά από μια εξαιρετική αντίσταση, πέρασαν με το σπαθί στο χέρι από τους Έλληνες, οι οποίοι δεν έχασαν παρά μόνο οκτώ άνδρες, μεταξύ των οποίων και ο διοικητής τους Ιωάννης Σουλτάνης. Αυτές οι ειδήσεις μεταφέρθηκαν από τον εξάδελφο του Τζαβέλα, που έφτασε στην Ύδρα με μια αγγλική φρεγάτα, για να συνοδεύσει την οικογένειά του στη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο].

ΚΥΡΙΑΚΗ 11 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1827

№ 7

ΕΛΛΑΔΑ

ΖΑΚΥΝΘΟΣ 1 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

Ο ναύαρχος Μιαούλης επιτέθηκε στον τουρκικό στόλο κοντά στο νησί της Κέας, έγινε κύριος δύο κορβετών και τριών μπρικιών και διασκόρπισε τον υπόλοιπο στόλο.

ΑΛΛΑ ΣΤΙΣ 9

Ο Μιαούλης φέρεται να είχε και δεύτερη συμπλοκή με τον αιγυπτιακό στόλο στα νερά των Κυθήρων και τους έκανε να γνωρίσουν μια μεγάλη απώλεια. Αναμένουμε κάποιες λεπτομέρειες.

Διαδόθηκε η είδηση ότι ο σερασκέρης, που είχε επιστρέψει στην Εύβοια με τα υπολείμματα του στρατού του, εντελώς απαλλαγμένος από τους Αλβανούς⁴⁹⁷, αναγκάστηκε να ξεκινήσει τη μάχη και ότι τραυματίστηκε και υπέκυψε στα τραύματά του. Λέγεται επίσης, ότι η Κάρυστος πέρασε στην εξουσία των Ελλήνων.

Τέλος, ανακοινώθηκε η σημαντική είδηση ότι ο Ιμπραήμ Πασάς περικυκλωμένος μεταξύ Μεθώνης και Ναβαρίνου, είχε δεχτεί επίθεση από τα ενωμένα εκστρατευτικά σώματα του Κολοκοτρώνη, του γιου του Γενναίου, του Νικήτα και του Μπότσαρη, συγκεντρώνοντας τρεις χιλιάδες άνδρες. Και μετά από μια μάχη πέντε ωρών σώμα με σώμα, αναγκάστηκε να οπισθοχωρήσει πάνω από τη Μεθώνη, αφήνοντας 1.500 νεκρούς στο πεδίο της μάχης, ένα μεγάλο αριθμό τραυματιών και αιχμαλώτων, 14 σημαίες, 8 κανόνια και 300 άλογα.

Όλα αναγγέλλουν ότι ο Ιμπραήμ πιεσμένος, χτυπημένος και κυνηγημένος, βλέποντας κάθε ημέρα τα στρατεύματά του να αποδεκατίζονται από σίδερο (όπλα) και από πείνα, αναγκάζεται να εγκαταλείψει τη λεία του εκεί. Η στιγμή της αναχώρησής του, αν οι Μοραίτες την επιτρέψουν, θα είναι το σημάδι της απελευθέρωσης της Πελοποννήσου. Τα μουσουλμανικά στρατεύματα που θα παραμείνουν εκεί, ελλιπή γενικά και πολύ μικρά σε αριθμό, για να αντισταθούν στην ορμή των Ελλήνων, θα αναγκαστούν να ακολουθήσουν τον σημερινό στρατηγό τους, εγκαταλείποντας έτσι τα τέσσερα φρούρια της Πάτρας, Ναβαρίνου, Μεθώνης και

⁴⁹⁷ Πρόκειται για αναξιόπιστους συμμάχους, όπου σχεδόν πάντα εγκαταλείπουν τις θέσεις τους, όταν δεν έχουν ικανοποιηθεί τα προσωπικά τους συμφέροντα.

Κορώνης ή να συνθηκολογήσουν και να παραδοθούν στους Έλληνες, αφού αποκλείστηκαν από ξηρά και θάλασσα.

Τέλος, ο Γιουσούφ Πασάς, διοικητής στην Πάτρα, αντικαταστάθηκε από την Υψηλή Πύλη και αποσύρθηκε στην Ασία. Αυτή η περιοχή (Πάτρα) μπορούσε να αντισταθεί, γιατί αυτός ο στρατηγός απολάμβανε μεγάλη δύναμη, διαθέτοντας απέραντο πλούτο και ταλέντα. Τώρα που η Πύλη, με προτροπή του Ιμπραήμ, τον έστειλε στην Ασία, δεν έμεινε στον Μοριά κανένας άνδρας ικανός για διοίκηση.

ΤΡΙΤΗ 13 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1827
(Συμπλήρωμα στο Νο 7)
ΚΕΡΚΥΡΑ 2 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ
(Από την «Εφημερίδα» της Λωζάννης)

Κυκλοφορεί η φήμη, εδώ και λίγες ημέρες, για μια ανακωχή μεταξύ των Ελλήνων και των Τούρκων υπό την αιγίδα του ναυάρχου Hamilton. Λέγεται ότι ο Ιμπραήμ, έχοντας λάβει μια ειδοποίηση της Πύλης για αυτές τις διαπραγματεύσεις, επιβίβασε 3.000 άνδρες στον στόλο του, ώστε να τους μεταφέρει στην Αλεξάνδρεια. Κάποιοι ισχυρίζονται ότι αυτό είναι ένα φανταστικό τέχνασμα, για να ευνοήσουν αυτή την απόβαση. Από την άλλη πλευρά, η κριτική θέση του Ιμπραήμ καθιστά τη διάταξη αυτή παρόμοια ενός φανταστικού τεχνάσματος.

Ακούμε απ' όλες τις πλευρές ότι ο σερασκέρης είναι πολιορκημένος στα Σάλωνα [Άμφισσα]. Αν ισχύει αυτή η είδηση, η απώλεια της στο σύνολο είναι αλάνθαστη και δεν θα αργήσουμε να σας ενημερώσουμε.

Η νέα επανάσταση, που ξεσπά στην Ανατολική και Δυτική Ελλάδα κάθε ημέρα, εξελίσσεται, γεγονός που επέφερε τρόπο και πανικό σε όλους τους Τούρκους της Θεσσαλίας και της Ηπείρου.

Εδώ και μερικές εβδομάδες δεν υπάρχουν θετικά νέα για τις επιχειρήσεις των Ελλήνων, λόγω κακοκαιρίας και ενάντιων ανέμων. Αλλά περιμένω κάθε ημέρα τα γράμματα και θα φροντίσω να σας τα κοινοποιήσω.

ΚΥΡΙΑΚΗ 18 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1827
Νο 8
ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ
ΚΕΡΚΥΡΑ 8 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ
(Από τα «φύλλα» της Ρώμης)

Δεν έχουν φτάσει ακόμα νέα σχετικά με την εκστρατεία που οι Έλληνες ανέλαβαν στα Σάλωνα [Άμφισσα]. Ωστόσο, έφθασαν γράμματα τα οποία μεταφέρουν την αναφορά ενός θαρραλέου χαρακτηριστικού του στρατηγού Fabvier. Αυτός ο στρατηγός, όταν έμαθε ότι η φρουρά του φρουρίου των Αθηνών στερείτο πυρίτιδας, διάλεξε 600 από τους πιο γενναίους στρατιώτες του, φόρτωσε τον καθένα με ένα πακέτο που ζύγιζε έξι οκάδες και μέσα στη νύχτα κατευθύνθηκαν προς το φρούριο, όπου μπήκαν εύκολα και κατάφεραν να περάσουν κοντά από το εχθρικό στρατόπεδο χωρίς να αποκαλυφθούν. Ως εκ τούτου, απόθεσε στην Αθήνα τις 3.600 οκάδες σκόνης, που οι στρατιώτες του είχαν μεταφέρει και με τον ίδιο τρόπο, διά μέσω του εχθρικού στρατοπέδου επέστρεψε εύκολα στο κατάλυμά του.

Όλα τα νέα που προέρχονται από την Κωνσταντινούπολη και τη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο] είναι σχετικά με τις διαπραγματεύσεις των Γάλλων και Άγγλων πρεσβευτών και Ρώσων με την Πύλη, προκειμένου να οργανωθεί ο Μοριάς στα ίδια

πρότυπα των πριγκιπάτων της Μολδαβίας και Βλαχίας και φαίνεται ότι η Πύλη δεν είναι πολύ μακριά στο να συμφωνήσει σ' αυτό.

Διαφορετικά γράμματα αναφέρουν μια φήμη που κυκλοφορεί, η οποία όμως αξίζει επιβεβαίωσης, ότι ο Σουλτάνος διέταξε τον Ιμπραήμ Πασά να επιστρέψει στην Αίγυπτο με τους Αφρικανούς του και να στείλει στην Κωνσταντινούπολη τους ανώτερους αξιωματικούς του στρατού του. Αυτή η ρύθμιση θα αύξανε την κακή διάθεση μεταξύ του Αντιβασιλέα της Αιγύπτου Μεχμέτ Αλή και του Σουλτάνου. Όντας ο πρώτος ήδη απογοητευμένος εδώ και καιρό, για τη μικρή βοήθεια, που έδωσε η Πύλη στον Ιμπραήμ, τον γιο του σε προηγούμενες εκστρατείες. Εάν αυτό συμβεί, θα μπορούσαμε να ελπίζουμε σε ένα ευτυχές αποτέλεσμα από τις διαπραγματεύσεις, που έχουν ξεκινήσει οι προαναφερθείσες πρεσβείες.

ΤΡΙΤΗ 20 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1827

(Συμπλήρωμα στο Νο 8)

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Σχετικά με την αποστολή του Fabvier στην Ακρόπολη
Από τη «Γενική Εφημερίδα» της Ελλάδας στις 16 Δεκεμβρίου
Αίγινα, Σάββατο 16 Δεκεμβρίου 1826

Εδώ και πέντε μήνες, ο εχθρός πολιορκεί την Αθήνα και εδώ και τέσσερις, την Ακρόπολη, μετά την απόκτηση της πόλης. Η Ακρόπολη ήταν για αρκετό διάστημα καλά προετοιμασμένη και εφοδιασμένη με τα πάντα. Αλλά, οι συνεχείς μάχες, τόσο κατά τη διάρκεια της ημέρας όσο και της νύχτα για πέντε μήνες, της επέφεραν πολλές ζημιές, κυρίως στις οχυρώσεις της. Φοβούμενοι οι πολιορκημένοι ότι η πολιορκία θα παρατεινόταν στη θέση αυτή [αυτός ο φόβος ήταν παρών στη λαμπρή νίκη της Αράχοβας] έτσι ώστε η ανάγκη γι' αυτά τα άφθαρτα μέσα αναζήτησης να γίνει ευαίσθητη, προειδοποίησαν προνοητικά την κυβέρνηση και η κυβέρνηση, που δε φείδεται της απαραίτητης μέριμνας για τη συντήρηση της Ακρόπολης, ζήτησε γρήγορα να αντιμετωπιστεί αυτή η ανάγκη. Μα πώς γίνεται να απαντηθεί ένα τέτοιο αίτημα; Η Ακρόπολη πολιορκείται και πράγματι πολιορκείται στενά. Ο εχθρός την έχει περικυκλώσει και είναι προσεχτικός. Χαντάκια και σκουπίδια περιτριγυρίζουν το φρούριο. Πώς μπορεί λοιπόν να εισχωρήσει μπαρούτι σ' αυτό; Ωστόσο, ό,τι φαίνεται δύσκολο, γίνεται εύκολο, όταν η αποφασιστικότητα και η τόλμη ενισχύονται από τον Κύριο [Χριστό]. Η κυβέρνηση έστειλε τον στρατηγό Fabvier και του εμπιστεύτηκε την εκτέλεση αυτής της επιχείρησης, ο οποίος βρίσκεται πάντα υπό τις διαταγές της και ο οποίος ανέλαβε πρόθυμα το εγχείρημα αυτό. Αυτή ήταν μια σίγουρα επικίνδυνη επιχείρηση. Μετά την τυχερή είσοδο του διοικητή Κριεζιώτη στην Ακρόπολη, ο εχθρός έπρεπε να είναι χωρίς αμφιβολία πιο συνετός. Ωστόσο, ο Charles Fabvier μαζί με επίλεκτους άνδρες του, περνώντας χωρίς να γίνουν αντιληπτοί μέσα από το στρατόπεδο των εχθρών, μπόρεσε και εισήγαγε στην Ακρόπολη μια μεγάλη ποσότητα σκόνης (πυρίτιδας) και εμείς θα περιγράψουμε, όπως και πριν τα επακόλουθα αυτής της ένδοξης επιχείρησης.

Αποστολή του στρατηγού Καραϊσκάκη στην Ανατολική Λιβαδεία.
Από την «Γενική Εφημερίδα» της Ελλάδας στις 3 Δεκεμβρίου 1826

Οι δικοί μας για 22 ημέρες πολέμουσαν κοντά στη Δόμβραινα, σκοτώνοντας πολλούς εχθρούς, μα χάνοντας επίσης, τον για πάντα αξιομνημόνευτο Γιαννάκη Σουλτάνη⁴⁹⁸. Μετά, ανάγκασαν τους εχθρούς να κλειστούν στους «Τρεις Πύργους»

⁴⁹⁸ Βλ. σχετικά υποσημειώσεις 466, 494 του παρόντος.

της Δόμβραινας και στις 27 Δεκεμβρίου προχώρησαν στο εσωτερικό της Ανατολικής Ελλάδας. Στις 29 έφτασαν στο Δίστομο και στις 30 έστειλαν τους στρατηγούς Γαρδικιώτη Γρίβα και Γεώργιο Βάιο με 700 άνδρες πιο μπροστά, για να κυριεύσουν την Αράχοβα. Αλλά ο Μουσταφάμπεης, αντιλαμβανόμενος ότι ο διοικητής στρατηγός Καραϊσκάκης πλησίαζε από το Δίστομο με τον πολυάριθμο στρατό του, υπό τη διοίκηση της ικανότητας και εμπειρίας του, μετακινήθηκε από τη Λειβαδιά με τους δικούς του στρατηγούς.

Το πιο έγκυρο φύλο της «Γενικής Εφημερίδας» της Ελλάδας στις 27 Δεκεμβρίου κάνει λόγο για μια νέα μάχη, που ακολούθησε στις 19 Δεκεμβρίου (7 Δεκεμβρίου) κοντά στη Βελίτσα, νότια της Αράχοβας στον Παρνασσό. Το σχετικό άρθρο συντάσσεται με τους ακόλουθους όρους.

Αίγινα 26 Δεκεμβρίου 1826

Στο τέλος του παρόντος φύλλου ανακοινώνουμε μια δεύτερη λαμπρή μάχη και μια νέα νίκη κοντά στη Βελίτσα. Γνωρίζουμε γι' αυτή τη νίκη από μια επιστολή, με ημερομηνία 10 του τρέχοντος μήνα, απευθυνόμενη στην κυβέρνηση από τη διεύθυνση του στρατοπέδου κοντά στα «Άσπρα Σπίτια». Δημοσιοποιούμε, λοιπόν, αυτή την επιστολή, μέχρι να ληφθεί και η αναφορά του στρατηγού Καραϊσκάκη, αναμφίβολα καθυστερημένη από τη χειμερινή περίοδο. Εδώ είναι η επιστολή από τον διαχειριστή:

«Αυτή τη στιγμή έλαβα μια επιστολή από τον στρατηγό Καραϊσκάκη, η οποία ανακοινώνει ότι χθες στις 19 του τρέχοντος μήνα ήρθαν να συναντήσουν τους δικούς μας ένας Πασάς και ένας μπέης με 1.500 άνδρες υπό τις διαταγές τους. Και μετά από μια επίμονη και αδυσώπητη μάχη, οι δικοί μας έτρεψαν τους εχθρούς σε φυγή. Αφού θυσιάστηκε και σφαγιάστηκε ένας μεγάλος αριθμός, τούς καταδίωξαν έως τη Μπουντουνίτσα. Επίσης, αυτή η νίκη ήταν σημαντική⁴⁹⁹. Γύρω στα 1.000 ζώα φορτωμένα με τρόφιμα, πολεμοφόδια, καφέ, ζάχαρη και άλλα πολύτιμα είδη, πέρασαν στη δικαιοδοσία των δικών μας και ο Καραϊσκάκης γράφει ότι έγιναν πλούσιοι από αυτή τη λεία. Ο τρόμος των εχθρών ήταν απερίγραπτος. Επίσης, εκεί κοντά στη Βελίτσα [Άνω Τιθωραία] ο στρατηγός σχημάτισε μια πυραμίδα από τα κεφάλια των εχθρών, όπως στην Αράχοβα, ενώ ακολούθησαν ευχαριστίες στον Υψηλότατο. Σε αυτές τις δύο σημαντικότερες μάχες σκοτώθηκαν μόλις 10 Έλληνες, σε αντίθεση με τους εχθρούς που έχασαν χιλιάδες».

ΚΕΡΚΥΡΑ 12 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ
(Από «φύλλα» της Λωζάννης)

⁴⁹⁹ Πρόκειται για τη μάχη στο Τουρκοχώρι Ελατείας (7 Δεκεμβρίου 1826). Μετά την καταστροφή των Τούρκων στην Αράχοβα, ο Γ. Καραϊσκάκης έστειλε τους Σουλιώτες με αρχηγούς τους Γεώργιο Δράκο και Λάμπρο Βέικο να πολιορκήσουν τα Σάλωνα, τους Ρουμελιώτες με αρχηγούς τους Γεώργιο Δυοβουνιώτη, Γιάννη Ρούκη και Χριστόφορο Περραιβό να καταλάβουν τη Βελίτσα (Άνω Τιθωραία) και τον Γιάννη Μπαϊρακτάρη να οχυρώσει το Δίστομο. Η Βελίτσα ήταν ένα άριστα οχυρωμένο χωριό και συχνά χρησίμευε ως καταφύγιο για τα γυναικόπαιδα. Οι Έλληνες κατέλαβαν εύκολα τη Βελίτσα και στις 29 Νοεμβρίου 1826 έφθασε και ο Καραϊσκάκης. Τα χαράματα της 7ης Δεκεμβρίου 1826 οι Έλληνες, μετά από πληροφορίες ενός χωρικού ότι ένα εχθρικό караβάνι με προμήθειες θα ξεκινούσε από το Ζητούνι, έπιασαν τις δασωμένες πλαγιές του βουνού έξω από το ερειπωμένο Τουρκοχώρι και ο Χατζημηγάλης με το ιππικό του κρύφτηκε στο χωριό Μόδι, περιμένοντας να αιφνιδιάσει τους Τούρκους και να τους αποσπάσει τις προμήθειες σε τρόφιμα και πολεμοφόδια. Ολόκληρο το φορτίο που συνόδευαν οι Τούρκοι ιππείς, μετά από επίθεση, πέρασε στη δικαιοδοσία των Ελλήνων, αλλά ο Καραϊσκάκης μένοντας ακάλυπτος από τους συμπολεμιστές του, κινδύνευσε να συλληφθεί, αλλά σώθηκε και επέστρεψε στην Αράχοβα, μετά από τλαιπωρία από την αφάνταστα δυνατή βροχή και τη λάσπη. Λ. Κουτσονίκας, *Γενική Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασης*, Αθήνα 1863, σ. 34-38.

Οι μάχες της Αράχοβας και της Δόμβραινας άφησαν εποχή στα ελληνικά χρονικά. Ελπίζουμε να ακούσουμε σε λίγο την ολοκληρωτική εξόντωση και των άλλων στρατευμάτων του σερασκέρη.

Σήμερα έφτασε η είδηση από την Πρέβεζα ότι ο Λάμπρος Βεΐκος με 400 άνδρες κατέλαβε το πέρασμα της Μακρυνόρου και διέκοψε από εκείνα τα μέρη όλες τις επικοινωνίες του εχθρού. Γι' αυτό το σκοπό οι Έλληνες κατέλαβαν εκ νέου την Ακαρνανία, για να πάρουν το Μεσολόγγι και να μεταφέρουν παντού την επανάσταση. Ως συνέπεια αυτού και μετά από αίτημα των αρχηγών, έστειλαν σε εκείνο το σημείο προμήθειες σε αφθονία.

Ο Ιμπραήμ, που βρισκόταν στη Μεθώνη, επιβίβασε το στράτευμά του με σκοπό να μεταβεί στην Αλεξάνδρεια.

ΚΥΡΙΑΚΗ 25 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1827

№ 9

ΑΙΓΙΝΑ 23 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

(Αναφορά από την εκστρατεία που ανέλαβαν οι Έλληνες εναντίον του Ταλαντίου [Αταλάντη]. Από την «Γενική Εφημερίδα» της Ελλάδας Ν.11 της 23^{ης} Δεκεμβρίου)

Θέλοντας η επιφανής κυβέρνηση να δραστηριοποιηθεί, όπως και τα στρατεύματα που βρίσκονταν διασκορπισμένα στη Σκιάθο, Σκόπελο, Σκύρο και σε άλλα νησιά αυτών των περιχώρων, έστειλε γι' αυτό τον λόγο δύο πλοία με τρόφιμα και πολεμοφόδια και διέταξε τον κύριο Κωλέττη να μεταβεί σ' αυτά τα νησιά, για να μεριμνήσει προσωπικά την αναχώρηση αυτών των στρατευμάτων. Πολλοί από τους καπετάνιους ήταν διασκορπισμένοι και πέρασε πολύς καιρός μέχρι να καταφέρει τελικά να τους συγκεντρώσει και στις 15 Νοέμβρη να είναι έτοιμοι για την πορεία τους. Στις 17 του ίδιου μήνα, ο κύριος Κωλέττης έφτασε στην περιοχή του Ταλαντίου [Αταλάντη] και περίμενε για τρεις ημέρες την άφιξη των διοικητών.

Στις 20 εμφανίστηκε ο στρατηγός Γκάζο με τους άνδρες του και γνωρίζοντας την αδυναμία του εχθρού, ότι δηλαδή δεν ήταν στο Ταλάντι [Αταλάντη] περισσότεροι από 150 οπλισμένοι άνδρες, ανέλαβαν δράση χωρίς να περιμένουν την άφιξη του στρατηγού Καρατάσου, για να συνεχίσουν τις επιχειρήσεις τους. Έτσι, λοιπόν, πραγματοποίησαν μια απόβαση από τα αριστερά του Ταλαντίου [Αταλάντη] και μετά κινήθηκαν στις 21 το πρωί εναντίον του χωριού, για να αποκλείσουν τους Τούρκους, που βρίσκονταν εκεί. Ο στρατηγός Γκάζο, έχοντας πλεονέκτημα μαζί με τα στρατεύματά του, έφτασε στις πλαγιές των βουνών που περιβάλλουν τον κάμπο του Ταλαντίου [Αταλάντη], πολιορκήσε τον εχθρό που βρισκόταν κοντά στο χωριό και απέκτησε πρώτα κάποιο πλεονέκτημα απέναντί του.

Αλλά, ενώ οι Έλληνες νικητές ήταν απασχολημένοι με τη συγκεκριμένη λεηλασία, εμφανίστηκε στον δρόμο προς τη Λιβαδειά, ένα σώμα 500 ανδρών πεζικού και ιππικού διοικούμενο από τον ίδιο τον Μουσταάμπεη, στην αριστερή πλευρά των δικών τους, που μέσα στην ένταση της λεηλασίας, έχοντας την αίσθηση ενός μεγαλύτερου αριθμού των εχθρών, τράπηκαν σε φυγή. Αρχικά η φυγή τους ήταν με τάξη και με μεγαλύτερη απώλεια από τους εχθρούς, αλλά στη συνέχεια τρομοκρατήθηκαν από το τουρκικό ιππικό και έγινε η φυγή περισσότερο βίαιη και άτακτη και πολλοί διοικητές παρέμειναν μόνοι στην πεδιάδα να πολεμάνε. Σκοτώθηκε ο αρχηγός Άγγελος, αφού προηγουμένως είχε βάνει το σπαθί του με εχθρικό αίμα. Χάθηκαν ο γερό-αρχηγός Καλαμίδας, ο Πεντακοσίάρχος [διοικητής 500 στρατιωτών], ο Κόντος και ο Αναγνώστης Χανακιώτης, σφαγιάστηκαν ενωμένοι

σαν καλοί και πιστοί πατριώτες, καθώς και ο Κωνσταντίνος Σακελλίων (κάποτε Αεροπαγίτης) και ο Αθανάσιος Εμμανουήλ Παππάς.

Ο στρατηγός Γκάζος, ο οποίος δεν είχε σταματήσει να πυροβολεί χωρίς να χτυπηθεί, μετά από μία ώρα παραμονής του στην πεδιάδα, παρέα με τον γενναίο Βελέντζα, που ήταν τραυματισμένος, κλείστηκε με 30 άνδρες σε μια παλιά ερειπωμένη εκκλησία. Και περικυκλωμένοι από παντού από τον εχθρικό στρατό, αυτοί οι λίγοι για οκτώ ώρες συνέχιζαν να πολεμάνε, σκοτώνοντας 150 από τους πιο θαρραλέους Τούρκους. Εάν δεν κατέφταναν ο γενναίος Αποστολάρας και κυρίως το σώμα του στρατηγού Καρατάσου, αποτελούμενο από τον γιο του Τσάμη, ο Γκάζος και οι δικοί του θα κινδύνευαν να αφανιστούν. Έτσι, οι εχθροί τράπηκαν σε φυγή και οι Έλληνες σώθηκαν. Ανασυντάχθηκαν όλοι εκ νέου, για να ξεπληρώσουν σε μια δεύτερη επίθεση το αίμα των 34 συμπολεμιστών τους, που χάθηκαν για την πατρίδα. (Τα υπόλοιπα στη συνέχεια).

ΤΡΙΤΗ 27 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1827
(Συμπλήρωμα στο Νο 9)
ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ
ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΑΙΓΙΝΑ 23 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

Στις 22 Νοεμβρίου οι Έλληνες πέρασαν σε διαφορετικές προετοιμασίες και πολεμικά σχέδια. Ο ταγματάρχης (ναύαρχος) Voutier⁵⁰⁰, που ακολουθούσε την αποστολή, κατέλαβε με 80 άνδρες των τακτικών στρατευμάτων ένα μοναστήρι στα δεξιά της θέσης ανάμεσα στα βουνά και δύο αξιωματούχοι του στρατηγού Γεώργιου Δυοβουνιώτη με 100 άνδρες περίπου, κατέλαβαν την εκκλησία του Αγίου Αναργύρου από αριστερά. Οι καλοί πατριώτες περίμεναν με ανυπομονησία την 23^η ημέρα του μήνα. Μα μόλις ξημέρωσε η επιθυμητή ημέρα, ενάντια σε κάθε προσδοκία, τα πολεμικά πλοία ήδη συνωμοτούσαν εναντίον μιας τέτοιας αποστολής. Οι καπετάνιοι εκείνων των πλοίων, αδιάφοροι για την καθοριστική έκβαση των πραγμάτων, περιφρονώντας τις προσφορές χρημάτων και αδιαφορώντας για τις απειλές της κυβέρνησης, απομακρύνθηκαν ξαφνικά προκαλώντας αρκετή αμηχανία στους κατοίκους και στους φιλοπάτριδες, που και μόνο η όψη των στρατιωτών, τούς είχε ξαναζωντανέψει.

Μόλις εκείνα τα πλοία εξαφανίστηκαν από τον κόλπο του Ταλαντίου [Αταλάντη] και οι άλλοι μπήκαν στις βάρκες τους, πήγαν στην Σκόπελο και κάποιοι στη Σκιάθο. Κι έτσι απέτυχε αυτή η αποστολή, η οποία θα είχε προκαλέσει αξιοσημείωτη ζημιά στους Τούρκους. Θα ήταν μεγάλη η καταστροφή, γιατί τα όπλα τα χειριζόμενα από τον Καραϊσκάκη θα έκαναν σημαντική πρόοδο. Δύο αιτίες συνέβαλαν στην ατυχή έκβαση αυτής της αποστολής: η πρώτη, γιατί τα στρατεύματα που έπρεπε να την εκτελέσουν δεν ενήργησαν με συμφωνία και ταυτόχρονα και αυτοί που πολέμησαν από μόνοι τους λειτούργησαν άτακτα. Η δεύτερη, γιατί τα πολεμικά πλοία απομακρύνθηκαν απροσδόκητα, όταν η παρουσία τους ήταν αναγκαία. Ωστόσο, παραμένει η ελπίδα ότι αυτά τα στρατεύματα θα επιστρέψουν στην αποστολή, καθώς είναι αδύνατο στρατηγού όπως ο Καρατάσος, ο Γκάζος και άλλοι να υποφέρουν αδιάφορα και να παραμένουν ανενεργοί μπροστά στην τρέχουσα κατάσταση της χώρας, χωρίς να πάρουν τα όπλα, όπως οι Ολύμπιοι και οι συμπολεμιστές τους. Είναι αδύνατο, οι άνδρες που είναι συνηθισμένοι να κερδίζουν,

⁵⁰⁰ Ο Ολιβιέ Βουτιέ (1796- 1877) ήταν Γάλλος αξιωματικός του ναυτικού, που πολέμησε σε αρκετές μάχες της ελληνικής Επανάστασης. Μεταξύ άλλων είναι γνωστός για την ανακάλυψη του αγάλματος της Αφροδίτης της Μήλου το 1820.

να μην το κάνουν, νιώθοντας την ψυχή τους να φλέγεται από τις νίκες του Καραϊσκάκη στην Ανατολική Ελλάδα, που στην πράξη διέπρεψε η κυβέρνηση και διέπρεψε οτιδήποτε διατήρησε σε δραστηριότητα τα στρατεύματα. Ας κινητοποιηθούν, λοιπόν, όσο το γρηγορότερο, τόσο καλύτερα.

Με τη δύναμη και βοήθεια του Υπέρτατου Θεού μεταφέρουμε στον κόσμο τα νέα της υπέροχης νίκης κοντά στη Ραχάβα [Αράχοβα] εναντίον των εχθρών.

Στις 30 Νοεμβρίου έφτασαν επίσης σ' εμάς με θεϊκή παρέμβαση όλα τα στρατεύματα της κυβέρνησης κοντά στο Δίστομο και την ίδια ημέρα στείλαμε τους στρατηγούς Γαρδικιώτη Γρίβα, Μίτρο Βάιο και Γ. Βάγια με 500 άνδρες, για να καταλάβουν τη Ραχάβα, ενώ οι εχθροί είχαν την πρόθεση να καταλάβουν την ίδια θέση. Για τον σκοπό αυτό, ο Κιαγιάμπεης, ο Μουσταφάμπεης και ο Καριοφίλμπεης είχαν ήδη κατευθυνθεί προς τα εκεί αυτή τη φορά με 2.000 άνδρες. Οι δικοί μας απέτρεψαν τους εχθρούς και οχυρώθηκαν σ' εκείνη τη θέση. Μόλις έφτασαν οι πρώτοι ξεκίνησε ο αγώνας. Την ίδια ημέρα, γύρω στις 6 η ώρα περασμένη, αμέσως περάσαμε κι εμείς σε μια φοβερή μάχη. Κυνηγήσαμε τους εχθρούς έξω από το χωριό, τους περικυκλώσαμε κοντά σ' έναν από εκείνους τους λόφους και τους πολιορκήσαμε εκεί. Στις 2 του Δεκεμβρίου έφτασε επίσης ο στρατηγός Μακρής, για να μας συντρέξει και στις 3 ο στρατηγός Γεώργιος Δράκος, ο αντιστράτηγος Καλύβας, επικεφαλής των στρατευμάτων του αποθανόντος Σκάλιτσα, μετά ο Τριαντάφυλλος Αποχορίτης και ο Νίκος Κώστας. Οι εχθροί παρέμειναν για οχτώ ημέρες κλειδωμένοι χωρίς ψωμί και νερό. Δύο και τρεις φορές προσπάθησαν να τους βοηθήσουν, αλλά δε μπόρεσαν να επιτύχουν τον σκοπό τους, καθώς αυτοί που μόλις είχαν φτάσει, για να τους συντρέξουν δέχτηκαν επίθεση από εμάς και τράπηκαν σε φυγή. Αιτήθηκαν να μείνει το πέρασμα ελεύθερο, για να επιστρέψουν στα σπίτια τους, θέλοντας να δώσουν ως ομήρους τον Κιαγιάμπεη και τον Μουστάμπεη, μα εμείς ζητήσαμε τα όπλα τους και τότε θα χορηγούσαμε τη ζωή και την άδεια που ζητούσαν. Μα αυτοί δεν αποδέχτηκαν αυτή την πρόταση και προτίμησαν να δοκιμάσουν να σωθούν με έξοδο στις 6 Δεκεμβρίου στις 10 η ώρα τη νύχτα. Αλλά, έχοντας προβλέψει τον σκοπό τους, καταλάβαμε όλες τις απαραίτητες θέσεις και προετοιμαστήκαμε να τους κατατροπώσουμε. Ξεκίνησε η μάχη και οι Έλληνες επέδειξαν ένα απaráμιλλο θάρρος άνευ προηγουμένου, αφού όλα τα σώματα συναγωνίζονταν μεταξύ τους, τόσο εκείνα της ελληνικής ηπείρου όσο των Ηπειρωτών, Σουλιωτών και των Πελοποννησίων υπό τη διοίκηση του στρατηγού Νικήτα. Από τους εχθρούς χάθηκαν 1.300 άνδρες και ανάμεσά τους οι εχθροί θρηνούν όλους τους διοικητές του στρατού, τον Κιαγιάμπεη, τον Μουστάμπεη, τον Καριοφίλμπεη και τον Ελμάσμπεη. Λίγοι σώθηκαν και αυτοί χωρίς τα όπλα τους. Έχουμε πιάσει πολλούς αιχμαλώτους και όλα τα άλογα και οι αποσκευές τους έχουν περιέλθει στα χέρια μας. Επίσης, από τους δικούς μας παρέμειναν σ' αυτή τη μάχη νεκροί 8 άνδρες και άλλοι τόσοι τραυματίες. Γιορτάζει, λοιπόν, το έθνος αυτή τη λαμπρή νίκη χάρη στην Ανώτατη Δύναμη. Αυτή η νίκη ήταν η πιο σημαντική για την Ελλάδα και θα έχει πολλές και μεγάλες συνέπειες. Έχουμε πίστη στη θεϊκή βοήθεια, στους αρχηγούς της πατρίδας και της οικουμενικής κυβέρνησής μας, που σύντομα θα τιθασεύσουν τον εχθρό και θα ακυρώσουν τα σχέδιά του. Στέλνουμε συγκεκριμένα τους στρατηγούς Γκαλόπουλο, Βάιο και Κουτσονίκα, για να ανακοινώσουν τα συγκεκριμένα έξοχα πολεμικά γεγονότα και να εκθέσουν τις επιχειρήσεις του στρατού.

Είμαστε με τον δέοντα σεβασμό.

Από τη γενική διεύθυνση της Ραχάβας [Αράχοβα] στις 8 Δεκεμβρίου 1826.

Υπάκουοι πολίτες: Καραϊσκάκης, Νικήτας Σταματελόπουλος, Γεώργιος Τζαβέλας, Ζέρβας, Δράκος και 88 ακόμα ονόματα διοικητών.

Το πιο πρόσφατο φύλλο της «Γενικής Εφημερίδας» της Ελλάδας στις 27 Δεκεμβρίου κάνει λόγο για μια νέα μάχη, που πρέπει να ακολουθήσε στις 19

Δεκεμβρίου κοντά στη Βελίτσα, βόρεια της Ραχάβας [Αράχοβας] στον Παρνασσό. Το σχετικό άρθρο είναι αυτό που ακολουθεί:

Αίγινα 27 Δεκεμβρίου 1826

Στο τέλος του προηγούμενου φύλλου, ανακοινώσαμε μια δεύτερη ένδοξη μάχη και μια νέα νίκη κοντά στη Βελίτσα. Γνωρίζουμε γι' αυτή τη νίκη από ένα γράμμα με ημερομηνία 10 του τρέχοντος μήνα απευθυνόμενο στην κυβέρνηση από τον εντολέα του στρατοπέδου κοντά στα «Άσπρα Σπίτια». Επικοινωνούμε εν τω μεταξύ αυτό το γράμμα, μέχρι να φτάσει και σ' εμάς το δελτίο του στρατηγού Καραϊσκάκη, καθυστερημένο αναμφίβολα από τη χειμερινή περίοδο. Εδώ είναι το περιεχόμενο του γράμματος: *«Αυτή τη στιγμή λαμβάνω ένα γράμμα από το στρατηγό Καραϊσκάκη, το οποίο ανακοινώνει ότι χθες, 19 του τρέχοντος μήνα, συναντήθηκαν με τους δικούς μας ένας Πασάς και ένας μπέης με 1.500 άνδρες υπό τις διαταγές τους. Και μετά από μια επίμονη και ακανόνιστη μάχη, οι δικοί μας έτρεψαν τους εχθρούς σε φυγή. Αφού θυσιάστηκε ένας μεγάλος αριθμός από τους εχθρούς, τους υπόλοιπους τους καταδίωξαν μέχρι τη Μπουντουνίτσα. Ακόμα αυτή η νίκη ήταν πολύ σημαντική. Γύρω στα 1.000 βοοειδή, φορτία με προμήθειες, πολεμοφόδια, καφέ, ζάχαρη και άλλα πολύτιμα είδη, πέρασαν στην εξουσία των δικών μας και όπως γράφει ο στρατηγός, έγιναν πολύ πλούσιοι απ' αυτή τη λεία. Ο τρόμος των εχθρών δεν περιγράφεται. Επίσης, στη Βελίτσα ο στρατηγός έστησε μια πυραμίδα από τα κεφάλια των εχθρών, όπως είχε κάνει και στη Ραχάβα [Αράχοβα]. Σίγουρα η ελληνική ήπειρος απελευθερώθηκε. Το οφείλουμε στον Υψηλότατο. Τόσο πολύ είναι αλήθεια ότι ο Παντοδύναμος επιθυμεί να δώσει την ελευθερία στον ελληνικό λαό και σ' αυτές τις δύο σημαντικές μάχες σκοτώθηκαν μόλις δέκα Έλληνες, σε αντίθεση με τους εχθρούς που έχασαν χιλιάδες».*

ΚΥΡΙΑΚΗ 4 ΜΑΡΤΙΟΥ 1827

№ 10

ΖΑΚΥΝΘΟΣ 24 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

(Από την «Εφημερίδα» της Λωζάννης)

Οι υποθέσεις της Ελλάδας αποκτούν κάθε ημέρα όλο και πιο ευνοϊκή τροπή. Στη νίκη της Αράχοβας χάθηκε το άνθος της Αλβανίας, τη λεγόμενη εκείνη της Βελίτσας, σε μικρή απόσταση από τις Θερμοπύλες.

Μετά από τις επιχειρήσεις της Αράχοβας, ο ελληνικός στρατός, ενισχυμένος με περίπου 6 με 7 χιλιάδες άνδρες, χωρίστηκε σε δύο σώματα, ένα από τα οποία κινήθηκε προς τα Σάλωνα [Άμφισσα] και αμέσως κατέλαβε εκείνη την περιοχή, μετά την υποχώρηση των Τούρκων, που ήταν αδύναμοι να την διατηρήσουν. Το άλλο σώμα κατευθύνθηκε προς τη Φωκίδα, για να επιχειρήσει εναντίον του στρατού του σερασκέρη.

Αν ο αρχιστράτηγος του ελληνικού στρατού είχε προειδοποιηθεί ότι ένα τουρκικό σώμα εξερχόμενο από το Ζητούνι [Λαμία] κινείται σε βοήθεια του σερασκέρη, ως απλό μέτρο σύνεσης, θα είχε διατάξει την κατάληψη της Βελίτσας. Έχοντας μάλιστα παρουσιαστεί και ένα τουρκικό σώμα περίπου 2.000 ανδρών, οι Έλληνες του επιτέθηκαν και όχι μόνο κατάφεραν να ανακόψουν την πορεία του, αλλά το υπέβαλαν και στην πιο ολοκληρωτική καταστροφή.

Πιάσανε λίγους αιχμαλώτους. Σχεδόν όλοι οι Τούρκοι χάθηκαν. Χίλια άλογα και μια αξιόλογη ποσότητα λαφύρων είναι τα τρόπαια αυτής της νέας νίκης. Οι Έλληνες καταδίωξαν τους φυγάδες σε μεγάλη απόσταση και μ' αυτόν τον τρόπο,

ματαίωσαν και την τελευταία ελπίδα βοήθειας, την οποία ο σερασκέρης ανέμενε ακόμα από την πλευρά της Θεσσαλίας.

Από την πλευρά της η τουρκική φρουρά των Σαλώνων [Άμφισσα], αναγκάστηκε να εκκενώσει την πόλη και να επιστρέψει στα φρούρια χωρίς βοήθεια, γιατί η θάλασσα ήταν κλειστή και την ίδια στιγμή προσπάθησε να συνθηκολογήσει. Οι προτάσεις όμως απορρίφθηκαν, όπως στην Αράχοβα και ως εκ τούτου, αναγκάστηκε να ανοίξει ένα πέρασμα και η φρουρά χάθηκε σχεδόν ολόκληρη σ' αυτή τη νέα μάχη.

Τα ελληνικά στρατεύματα δεν έφτασαν μόνο στο Κράβαρι, όπου σταθεροποίησαν τις επικοινωνίες με τους αρχηγούς του στρατού της Δυτικής Ελλάδας, στην οποία ένα μεγάλο μέρος είχε πάρει τα όπλα εναντίον των Τούρκων, αλλά μετέφεραν τις δραστηριότητές τους μέχρι την Ακαρνανία και ευνοημένοι από την κάθοδο αυτών, που είχαν καταφύγει στο νησί του Καλάμου, έρχονται να εφαρμόσουν νέα σχέδια.

Τα γεγονότα στον Μοριά παρουσιάζουν κι αυτά κάποιο μικρό ενδιαφέρον. Ο Ιμπραήμ κινήθηκε και πάλι προς την Τριπολιτσά με περίπου 3.000 άνδρες, για να φέρει βοήθεια. Ο αιγυπτιακός στόλος επέστρεψε στην Αλεξάνδρεια. Αγνωούμε προς το παρόν τις προθέσεις των Αιγυπτίων. Αλλά, εάν επιθυμούν να συνεχίσουν τον πόλεμο, χρειάζονται κάθε είδους βοήθεια και εάν οι Έλληνες, όπως είναι πιθανό, καταφέρουν να απελευθερώσουν τη Δυτική Ελλάδα και να εγκατασταθούν στο εξής εκεί, όπως στην αρχή του πολέμου, οι βάρβαροι δεν θα μπορέσουν να τους σταματήσουν.

ΚΕΦΑΛΟΝΙΑ 12 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

Ο περιβόητος καπετάνιος μιας βάρκας, που τις τελευταίες ημέρες μετέφερε προμήθειες στο Ναβαρίνο για λογαριασμό των Τούρκων, πέθανε από πανώλη. Αυτό το σκάφος αγκυροβόλησε στο νησί μας, όπου υποβλήθηκε στην πιο αυστηρή καραντίνα.

Ένας άνδρας από το πλήρωμα πέθανε στο δικό μας νοσοκομείο και η κυβέρνηση έκαψε αμέσως τη βάρκα και όλα όσα αυτή μετέφερε, ενώ έβαλε σε καραντίνα το υπόλοιπο πλήρωμα. Έφτασαν μερικές αναφορές ότι ο καπετάνιος Hastings, που διοικεί τον ατμόπλοιο «La Preseveranza», κατέστρεψε δύο τουρκικές γολέτες, που επιτέθηκαν στη Χίο, βομβάρδισαν και κατέστρεψαν το φρούριο του Τσεσμέ από την πλευρά της θάλασσας και πυρπόλησε 40 μικρά τουρκικά πλοία που βρίσκονταν στο λιμάνι.

ΚΕΡΚΥΡΑ 1 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

(Από «φύλλα» της Ρώμης)

Οι επίσημες επιστολές, που ελήφθησαν σήμερα από τον Πεταλά, αναφέρουν ότι ο Καραϊσκάκης, μετά από τη δράση της Αράχοβας, κατευθύνθηκε προς τα Σάλωνα [Άμφισσα], έχοντας ακούσει, ότι από το Ζητούνι [Λαμία] αναχώρησε ένα караβάνι χιλίων και περισσότερων βοοειδών, προμήθειες για τον πόλεμο και μεγάλη ποσότητα ζάχαρης και καφέ, συνοδευόμενο από ένα σώμα 2.000 Τούρκων, που προοριζόταν να τροφοδοτήσει τον τουρκικό στρατό του Κιουταχί στην Αττική. Αμέσως με τα στρατεύματά του αποσύρθηκε στη Φωκίδα, πήρε θέση εκεί και έστησε ενέδρα στην εν λόγω συνοδεία. Μόλις αυτή έφτασε, της επιτέθηκε σε διάφορα σημεία με τόση ένταση, που κατέστρεψε ένα μεγάλο μέρος της συνοδείας και έτρεψε το υπόλοιπο σε φυγή και πήρε στην κατοχή του όλες τις προμήθειες. Πήρε επίσης

αιχμάλωτο τον Πασά, που διοικούσε αυτή την αποστολή. Μετά απ' αυτό το γεγονός ο Καραϊσκάκης κατέλαβε τα Σάλωνα [Αμφισσα] και από εκεί έστειλε αρκετές ομάδες στρατευμάτων μέχρι τη Μακρύνορο και το Ξηρόμερο (περίπου 10 μίλια μακριά από το Μεσολόγγι). Τότε παρήγγειλε στον Πασά, διοικητή του Μεσολογγίου, φανερώνοντας την πρόθεσή του να κυριεύσει αυτή την περιοχή και τον συμβούλεψε να την εκκενώσει το συντομότερο δυνατό.

Άλλες πολύ πρόσφατες επιστολές από τη Μεθώνη λένε ότι ο Ιμπραήμ Πασάς έχει αποβιβάσει τα στρατεύματα, που είχε επιβιβάσει, για να υλοποιήσει μια εκστρατεία στην Εύβοια, σκεπτόμενος να ενεργήσει κατά της Αθήνας. Διαπιστώνουμε επίσης, από τα ίδια γράμματα ότι οι Έλληνες του Μοριά, προέτρεπαν τους εαυτούς τους να αποκλείσουν την Τριπολιτσά, αλλά άλλαξαν το σχέδιό τους και έσπευσαν με όλα τους τα στρατεύματα να προστατεύσουν την εν λόγω περιοχή.

ΑΛΛΑ ΣΤΙΣ 3

Συνεχίζονται οι επίμονες διαφωνίες ανάμεσα στις διαφορετικές αρχές και στους αρχηγούς της ελληνικής κυβέρνησης της Νάπολης της Ρωμανίας [Ναύπλιο]. Εάν οι προτάσεις του νέου σχεδίου για εγκαθίδρυση στον Μοριά ενός πριγκιπάτου θα διαγωνίζονται για πολύ καιρό, το μεγαλύτερο μέρος των αξιωματούχων θα επιστρέψει στις οικογένειές του, εγκαταλείποντας αυτή την υπόθεση και φουντώνοντας πάντα περισσότερο την ίντριγκα μεταξύ των αναχωρούντων.

Δύο χιλιάδες Πελοποννήσιοι έχουν περάσει το στενό, για να πάνε να ενωθούν με τον Καραϊσκάκη κοντά στα Σάλωνα [Αμφισσα]. Και από εκεί θα βαδίσουν κατά του Μεσολογγίου.

Ένα αγγλικό πλοίο, προερχόμενο από το Λονδίνο με κατεύθυνση την Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου, πιάστηκε στο ύψος της Κρήτης από ένα ελληνικό πλοίο, που το οδήγησε στη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο]. Το φορτίο του αποτελείτο από δύο μηχανές ατμού, που προοριζόταν για τον οπλισμό δύο πλοίων του Μωχάμετ Άλη, αντιβασιλέα της Αιγύπτου, δύο ατμόμυλους και πολλά κιβώτια πολεμοφοδίων και βαρέλια μπαρούτης για τον ίδιο Πασά.

Αυτή τη στιγμή φτάνουν επιστολές από τη Ζάκυνθο, οι οποίες ανακοινώνουν ότι ο Ιμπραήμ Πασάς αναχώρησε από τη Μεθώνη με 6.000 άνδρες μεταξύ πεζικού και ιππικού προς την Τριπολιτσά με σκοπό να διεισδύσει στο Βράχιο (Braccio) στη Μάνη. Τα ίδια γράμματα επίσης, αναφέρουν την αναχώρηση του αιγυπτιακού στόλου για την Αλεξάνδρεια. Επιπλέον, η οθωμανική μεραρχία είναι έτοιμη να σαλπάρει με τα μεταγωγικά πλοία για την Αίγυπτο.

ΚΥΡΙΑΚΗ 18 ΜΑΡΤΙΟΥ 1827

No 12

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ
ΚΕΡΚΥΡΑ 26 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Ένα πλοίο έφτασε χθες βράδυ από το Μαντρί, περιοχή που βρίσκεται στην άκρη της νοτιοανατολικής Αττικής, γνωστή ως Μακρονήσι, δηλαδή μακρύ νησί και αναχώρησε στις 9 Φεβρουαρίου απ' εκείνο το λιμάνι σε μικρή απόσταση από την Αθήνα και μεταφέρει την είδηση ότι κατά την αναχώρησή του, η Ακρόπολη παρενοχλήθηκε έντονα από τον σερασκέρη Ρεσίτ Πασά [Κιουταχή] από τότε που έγινε στρατηγός. Μετά την είσοδο του Fabvier σ' εκείνη την Ακρόπολη, ο αποκλεισμός έγινε πιο στενός και η πολιορκία πιο έντονη, γι' αυτό και η φρουρά υπέφερε ήδη από έλλειψη των πλέον απαραίτητων. Ο Charles Fabvier, του οποίου το

μικρό σώμα στρατού του είχε φέρει μαζί του στην Ακρόπολη κάποιες προμήθειες σκόνης (μπαρούτι), αλλά όχι τρόφιμα και επειδή η παρουσία του είχε αυξήσει περισσότερο την ανάγκη για τροφή, προσπάθησε δύο φορές να εγκαταλείψει και πάλι το φρούριο, με το ν' ανοίξει ένα δρόμο ανάμεσα στον εχθρό. Αλλά και οι δύο αυτές προσπάθειες αποκρούστηκαν από το τουρκικό πολιορκητικό σώμα με απώλειες, όπως αξιοσημείωτων αξιωματούχων τους. Λέγεται επίσης, ότι η φρουρά είχε ήδη κάνει την πρόταση για συνθηκολόγηση, εάν εντός προθεσμίας δεν έφτανε κάποια βοήθεια, ζητώντας να εξέλθουν ελεύθερα με τα όπλα τους, αλλά ο Κιουταχής αρνήθηκε να αποδεχτεί αυτό το αίτημα. (Γράμματα από τη Σμύρνη την 1^η Φεβρουαρίου, επιβεβαιώνουν αυτά τα νέα, προσθέτοντας ότι ο ναύαρχος comte de Rigny έστειλε ένα γαλλικό πολεμικό πλοίο στον κόλπο της Αίγινας με σκοπό να παραλάβει, όπου οι περιστάσεις το απαιτούν, τον Fabvier και τους δικούς του, όπως είχε κάνει μια άλλη φορά, μετά από μια ήττα στην περιοχή της Αττικής.

Κυκλοφορούν διάφορες φήμες για τις κινήσεις του Ιμπραήμ Πασά, μετά την άφιξη από την Αίγυπτο των προμηθειών τροφίμων, πυρομαχικών και χρημάτων που περίμενε και ότι όπως είναι γνωστό, έφτασαν την 1^η Δεκεμβρίου με τον στόλο από την Αλεξάνδρεια στο Ναβαρίνο. Έφτασαν ειδήσεις πιο πιθανές ότι ο Ιμπραήμ Πασάς, αφού άφησε ικανοποιητική φρουρά στις ισχυρές περιοχές του Ναβαρίνου, Μεθώνης και Κορώνης, θα αναχωρούσε γύρω στα μέσα του Ιανουαρίου από τη Μεθώνη για την Τριπολιτσά. Σύμφωνα με άλλες ειδήσεις, λιγότερο πιθανές, θα είχε αποβιβαστεί στο Ναβαρίνο με το μεγαλύτερο μέρος των στρατευμάτων του, για να κάνει επίθεση, όπως ισχυρίζονται ορισμένοι στην Ύδρα, ή σύμφωνα με άλλους, θα είχε βάλει πλώρη για την Κάντια [Κρήτη], για να ανακαταλάβει από τους Έλληνες την Καραμπουζα (που βρίσκεται στο βορειοδυτικό άκρο αυτού του νησιού), την οποία είχαν πάρει τον προηγούμενο χρόνο. Αυτή η θέση εξυπηρετούσε την επικοινωνία με την Αίγυπτο και αποτελούσε σημείο συνάντησης για τη δράση ανταρτών και διάπραξη πειρατειών, των πιο φρικιαστικών εις βάρος των εμπορικών πλοίων όλων των εθνών, που περνούσαν απ' αυτά τα νερά. Δύο εμπορικά πλοία αναχώρησαν από το Λιβόρνο για την Αίγυπτο (οι επιστολές από τη Σμύρνη που αναγγέλλουν αυτό το γεγονός, δεν αναφέρουν σε ποιο έθνος ανήκουν) και δέχτηκαν επίθεση απ' αυτούς τους πειρατές, αποσπώντας το φορτίο τους.

Η φρουρά της Καραμπουζας υποφέρει από έλλειψη τροφής και γι' αυτό απευθύνθηκε στην κυβέρνηση της Ναυπλίας πριν μερικό καιρό. Αυτή έστειλε ένα φορτίο με αλεύρι με την ιονική σκούνα: «Τα δύο αδέρφια» με καπετάνιο τον Σπυρίδωνα Ρονκή. Αλλά το πλοίο καταλήφθηκε από τους Μανιάτες και το φορτίο καταστράφηκε.

Φαίνεται ότι ο Καραϊσκάκης, μετά την τελευταία μάχη κοντά στη Βελίτσα, προωθήθηκε στη Δυτική Ελλάδα (κι αυτό επειδή στην προέλασή του προς τα βόρεια συνάντησε μεγάλες τουρκικές δυνάμεις υπό τις διαταγές του Ομέρ Πασά του Νεγροπόντε [Χαλκίδα] και του Οσμάν Πασά) με την πίστη να ενωθεί με τον Μακρή, έναν άλλο αρχηγό των ανταρτών, ο οποίος στο τέλος του Ιανουαρίου είχε αναλάβει μια επιδρομή στα περίχωρα του Μεσολογγίου, όπου οι Τούρκοι διατηρούσαν μια αδύναμη φρουρά. Έφτασε γράμμα από την Πρέβεζα με ημερομηνία 3 του τρέχοντος μήνα ότι ο Καραϊσκάκης πρέπει να είχε δεχτεί επίθεση και να είχε χτυπηθεί από τον Βαλήμπεη και από τον Σουλεϊμάν κοντά στο Κράβαρι, ανάμεσα στα Σάλωνα [Αμφισσα] και το Λεπάντο [Ναύπακτο].

Επειδή το Μεσολόγγι αντιμετώπιζε έλλειψη τροφίμων, φορτώθηκαν στην αρχή του μήνα στην Πρέβεζα αρκετές βάρκες με σιτάρι, για να προμηθεύσουν εκείνη την περιοχή. Στις 9 του τρέχοντος μήνα, έφτασε στο λιμάνι της Πρέβεζας ένας αξιωματικός με την εντολή από μέρους του Ρεσίτ Πασά [Κιουταχί], να προετοιμάσει

τα τρία πλοία, που βρίσκονται σε εκείνο το λιμάνι, για να συνοδεύσουν έως το Μεσολόγγι τα φορτία του σίτου. Ο εν λόγω αξιωματικός συνοδευόταν από τον Κιαγιά του Χασουαντάρ Αγά των Ιωαννίνων, ο οποίος έφερε τα απαραίτητα χρήματα για την έγκαιρη προετοιμασία αυτών των πλοίων. Συγχρόνως, έφτασαν δύο Τάταροι του Τούρκου στρατηγού με εντολή να πουν σε όλους τους διοικητές των περιχώρων του Μεσολογγίου, να στείλουν όσο το δυνατόν γρηγορότερα τρόφιμα στο Μεσολόγγι και το Λεπάντο [Ναύπακτο]. Άλλοι αξιωματικοί του σερασκέρη έφτασαν στην Άρτα, μεταφέροντας στον Αλή Πασά 50.000 πιάστρα από το Λεπάντο [Ναύπακτο], για να πληρωθεί εκείνη η φρουρά τα χρήματα που της χρωστούσαν.

Την 1^η ημέρα του τρέχοντος μήνα, ο αρχηγός Τσόγκας, πρώην αρχηγός των επαναστατών, ο οποίος μετά την πτώση του Μεσολογγίου είχε υποταχθεί στον σερασκέρη, επιτέθηκε στους ληστές που δρούσαν στην περιοχή του Ξηρόμερου, στα βόρεια του Μεσολογγίου και έστειλε το κεφάλι του αρχηγού τους Κουσσούρη στην Πρέβεζα. Αυτός ο αγώνας συνεχίστηκε κατά τη διάρκεια της νύχτας. Την επόμενη ημέρα βρέθηκαν στο πεδίο της μάχης ματωμένα ρούχα, που οι δολοφόνοι είχαν πετάξει με τη βιαστική τους φυγή. Ανάμεσα στους αιχμαλώτους βρέθηκε επίσης, ένας εγγονός του Κουσσούρη βαριά τραυματισμένος, ο οποίος ζήτησε συγχώρεση από τον κυβερνήτη υποσχόμενος ότι θα παρακινούσε όλους τους συγγενείς του να παραδοθούν. Ο κυβερνήτης έστειλε σύντομα τον γιατρό του στον αιχμάλωτο, για να γιατρέψει τις πληγές του.

Ένα άλλο πλήθος ληστών με αρχηγό κάποιον Ράχο συναντήθηκε στο Δραγαμεστό [Αστακό] με τον γνωστό Γεώργιο Βαρνακιώτη (ο οποίος για πολύ καιρό εγκατέλειψε το μέρος των Ελλήνων και ενώθηκε με τους Τούρκους) και τράπηκε σε φυγή. Αυτά τα πλήθη των ταραξιών στη Δυτική Ελλάδα απαρτίζουν εν μέρει εκείνους τους Έλληνες, που για κάποιο διάστημα έχουν εγκαταλείψει το άσυλό τους στο μικρό νησί του Καλάμου, που ανήκει στην Ιόνιο Πολιτεία και είναι αρκετοί. Από την άλλη πλευρά, αυτοί οι ταραξίες δεν συμπράττουν με τους εξεγερμένους συμπατριώτες τους, που επιτίθενται και σφάζουν και αυτούς. Φαίνεται ότι και ο ίδιος ο Μακρής είχε την πρόθεση να ενωθεί με τον ταραξία αρχηγό Ράχο στο Δραγαμεστό [Αστακό].

Αναφορικά με την προγραμματισμένη Εθνοσυνέλευση στην Αίγινα τα πράγματα βρίσκονται στην ίδια κατάσταση με πριν. Η δυσαρέσκεια αυξανόταν όλο και περισσότερο ακόμη και μεταξύ των ιδίων των μελών της κυβέρνησης, πολλά από τα οποία έχουν εγκαταλείψει την Αίγινα, επιστρέφοντας στο Καστρί (αρχαία Ερμιόνη), εκεί όπου το κόμμα του Κολοκοτρώνη επιθυμεί να μεταθέσουν την έδρα της Εθνοσυνέλευσης. Ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης έχει την υπεροχή της δύναμης την οποία καταχράται. Ωστόσο, αυτή είναι ήδη αποδυναμωμένη.

ΚΥΡΙΑΚΗ 25 ΜΑΡΤΙΟΥ 1827

No 13

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

(Βασισμένο σε είδηση που έφτασε από την Κωνσταντινούπολη διά μέσω Σμύρνης σχετικά με τις πλεονεκτικές επιχειρήσεις του σερασκέρη Ρεσίτ Πασά [Κιουταχί] κοντά στην Αθήνα. Από τον «Αυστριακό Παρατηρητή» της 17^{ης} Μαρτίου N.76)

Διατάχθηκαν από τους Έλληνες τις πρώτες ημέρες του Φεβρουαρίου δύο αποστολές για βοήθεια της Ακρόπολης, η μια για τη θάλασσα και η άλλη για τη στεριά. Με τη δύση του ηλίου στις 5 του μήνα έφυγαν από τη Σαλαμίνα, ενισχύσεις 2.000 ανδρών υπό τις διαταγές του φιλέλληνα συνταγματάρχη Gordon και επιβίβαστηκαν την ίδια νύχτα στον Πειραιά, λιμάνι της Αθήνας, κυριεύοντας

σημαντικά σημεία στο ποτάμι⁵⁰¹. Ο Βάσος και ο Βούρβαχης⁵⁰² έφτασαν επίσης, με 2.500 άνδρες από την Ελευσίνα, βαδίζοντας προς την Αθήνα, για να επιχειρήσουν από εκείνο το μέρος μια διαίρεση ευνοϊκή γι' αυτή την αποστολή. Αλλά, το τελευταίο αυτό σώμα δέχτηκε εξ απήνης επίθεση από τον σερασκέρη το πρωί της 9^{ης} Φεβρουαρίου. Σκοτώθηκαν πολλοί και αιχμαλωτίστηκαν 250 στρατιώτες καθώς και ο ίδιος ο Βούρβαχης μαζί με δύο άλλους Γάλλους φιλέλληνες και έναν Γερμανό⁵⁰³.

Μετά απ' αυτή τη νίκη, ο σερασκέρης βάδισε εναντίον εκείνων που είχαν αποβιβαστεί στον Πειραιά και τους επιτέθηκε, με αποτέλεσμα να γνωρίσουν μεγάλη απώλεια και να χάσουν τις σημαντικές θέσεις στο ποτάμι που κατείχαν οι Έλληνες.

ΚΥΡΙΑΚΗ 1 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1827
No 14
ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
(Από τον «Αυστριακό Παρατηρητή»)

Αμέσως μετά την ενημέρωση για την απόβαση των Ελλήνων στον Πειραιά (βλέπε προηγούμενο φύλλο No 13 της εφημερίδας του Ticino) η «Γενική Εφημερίδα της Ελλάδος» δημοσιοποίησε το ακόλουθο άρθρο σχετικά με την αποστολή από το μέρος της ξηράς, τη διοικούμενη από τον Βάσο, τον Βούρβαχη και άλλους, για την οποία οι τελευταίες γραμμές αποδεικνύουν, με λίγα αλλά ικανοποιητικά λόγια, την ατυχή έκβαση που είχε.

Στις 2 Φεβρουαρίου στις δύο η ώρα τη νύχτα, τέθηκαν σε κίνηση από την Ελευσίνα τα στρατεύματα του στρατηγού Βάσου (του Μαυροβουνιώτη), του αντιστράτηγου Παναγιώτη Νοταρά (ο οποίος, αφού έλυσε τις διαφορές του με τον αδελφό του Ιωάννη, αναχώρησε για το στρατόπεδο της Ελευσίνας) και του στρατηγού Διονυσίου Βούρβαχη. Μετά από τέσσερις ώρες πορείας, έφτασαν στην Κασσία, ισχυρή τοποθεσία της Αττικής. Πολύ νωρίς το πρωί οι περισσότεροι απ' αυτούς, βάδισαν προς το Μενίδι και περίπου μια ώρα πριν την ανατολή του ηλίου, μερικοί από τους δικούς μας πλησίασαν εκείνο το χωριό, εν τω μεταξύ άλλοι έμειναν κρυμμένοι. Όταν οι εχθροί στο Μενίδι αντιλήφθηκαν αυτούς τους λίγους, άρχισαν να τους κυνηγούν με ιππικό και πεζικό. Οι δικοί μας προσποιούμενοι ότι δραπετεύουν, προσέλκυσαν τους εχθρούς εκεί όπου κρύβονταν οι άλλοι Έλληνες και όλοι μαζί βομβάρδιζαν τους πρώτους και ξεκίνησε η μάχη σ' ένα πεδίο. Μα μη μπορώντας ο εχθρός να αντισταθεί, τράπηκε σε φυγή και κλείστηκε στο Μενίδι, όπου

⁵⁰¹ Στις 24 Ιανουαρίου 1827 σώμα 2.000 Ελλήνων άτακτων και 400 ανδρών του τακτικού στρατού με επικεφαλής τον Άγγλο φιλέλληνα Thomas Gordon μεταφέρθηκαν από τη Σαλαμίνα στην Καστέλα του Πειραιά, την οποία και οχύρωσαν.

⁵⁰² Ο Βούρβαχης (Κεφαλονιά 1787) ανατράφηκε πλήρως στη Γαλλία, ακολουθώντας σημαντική στρατιωτική καριέρα με τη συμμετοχή του στους Ναπολεόντειους πολέμους. Στα τέλη του 1826 έφτασε στην Ελλάδα, συγκροτώντας με δικά του χρήματα, αλλά και με ενίσχυση φιλελληνικών ευρωπαϊκών συλλόγων, τάγμα 800 – 1000 ανδρών. Ενίσχυσε τις δυνάμεις του Γ. Καραϊσκάκη, αλλά μετά από εντολές της κυβέρνησης μετέβη στην Ελευσίνα. Εκεί ο Βούρβαχης μαζί με τις δυνάμεις του ενωμένες με τον Βάσο Μαυροβουνιώτη και τον Νοταρά κινήθηκαν προς το Μενίδι, όπου στις 22 Ιανουαρίου επικράτησαν σε μάχη εναντίον των Οθωμανών. Στο Καματερό όμως δέχτηκαν επίθεση από 2.600 Οθωμανούς (27.01.1827). Οι δυνάμεις των Μαυροβουνιώτη και Νοταρά τράπηκαν σε φυγή, ενώ του Βούρβαχη υπέκυψαν. Σκοτώθηκαν πάνω από 300 Έλληνες, μεταξύ των οποίων και ο ίδιος ο Βούρβαχης, ο οποίος αποκεφαλίστηκε. Το κεφάλι του μάλιστα, μαζί με άλλα λάφυρα απεστάλησαν από τον Κιουταχί ως τρόπαιο στον Σουλτάνο Μαχμούτ Β'. Σπ. Τρικούπης, *Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασης*, τόμ. Δ', Αθήνα 1993, σ. 99-102.

⁵⁰³ Στις 27 Ιανουαρίου 1827 ελληνικά επαναστατικά τμήματα υπό τους Δ. Βούρβαχη, Π. Νοταρά και Ι. Μαυροβουνιώτη δέχτηκαν επίθεση από 2.000 πεζούς και 600 ιππείς, υπό τον Κιουταχί, στο Καματερό Αττικής. Στη μάχη που επακολούθησε έπεσε ηρωικά μαχόμενος ο Βούρβαχης μαζί με 300 μαχητές και κάποιους φιλέλληνες.

καταδιώκοντάς τους οι Έλληνες εισέβαλαν στο χωριό και κυρίευσαν αρκετά σπίτια. Μετά από λίγο έφτασε και ο ίδιος ο σερασκέρης με 200 ιππείς, αλλά επίσης δεν μπόρεσε να αντισταθεί για πολύ μπροστά στο ελληνικό σθένος και απέδρασε χωρίς να μπορεί να κάνει τίποτα. Οι Έλληνες επέστρεψαν το βράδυ στα χαρακώματά τους, περιμένοντας μόνο τις ενέργειες εναντίον του Πειραιά. Ελπίζοντας, λοιπόν, στη βοήθεια του Θεού, ξεκίνησαν σύντομα την πορεία τους, μα η κίνησή τους αυτή ήταν τολμηρή και απέτυχε και έτσι οι δικοί μας αναγκάστηκαν να επιστρέψουν στο Ελούσι.

Ο τελευταίος αριθμός αυτής της εφημερίδας, που είναι το 24, στις 10 Φεβρουαρίου, στον οποίο ήδη έχουμε αναφερθεί, μεταφέρει πράγματι τα νέα για τα πολεμικά γεγονότα σχετικά με την Αθήνα. Αρχίζει με την ακόλουθη διακήρυξη στις 9 Φεβρουαρίου δημοσιοποιημένη από την κυβερνητική επιτροπή της Ελλάδας, πριν ακόμα φτάσουν εκείνες οι ειδήσεις. *«Στην επικίνδυνη θέση, στην οποία η μοίρα της Ελλάδας υπέβαλε την πατρίδα, το πιο σημαντικό και σοβαρό μέλημα είναι η διατήρηση του οχυρού της Αθήνας και η απελευθέρωση μέσω αυτού της ελληνικής γης. Και δεν υπάρχει αμφιβολία ότι, εάν αυτό το πολύτιμο οχυρό πέσει στα χέρια των εχθρών (Θεός φυλάξοι), μια τέτοια συμφορά θα μπορούσε να προκαλέσει το χαμό ολάκερης της πατρίδας. Σε εκείνη τη θεϊκή Δύναμη, που πάντα έριχνε ένα ευνοϊκό βλέμμα στον δίκαιο αγώνα των Ελλήνων, πιστεύουμε ότι και πάλι θα θριαμβεύσει μέσα από τα όπλα μας. Οι γενναίοι στρατιώτες μας, παίρνοντας θάρρος από τον Κύριο, πολεμάνε ήδη εδώ και έξι μήνες με έναν απίστευτο ενθουσιασμό, με μια σταθερότητα χωρίς παράδειγμα, πιο πάνω και από τις δυσκολίες της πείνας, της δίψας, του κρύου, έχοντας πίστη στην πατρίδα. Εμπνευσμένοι από τη θεϊκή αγάπη για την ελευθερία, όρμησαν τελευταία πολλοί κοντά στην Αθήνα και ο περήφανος πολιορκητής της Αθήνας βρίσκεται και ο ίδιος ήδη πολιορκημένος και με τη βοήθεια του Θεού, σε λίγες ημέρες, αντί να καταλάβει το πολύτιμο φρούριο της Αθήνας, θα βρεθεί ο ίδιος σε μεγάλο κίνδυνο.*

Έχοντας επίγνωση η κυβέρνηση των υποχρεώσεών της, αφιερώθηκε από την αρχή κιόλας στη μέριμνα των υποθέσεων της Αθήνας και της ελληνικής ηπείρου. Και επίσης, μακριά από τις ακρότητες, τις τρομερές αντιδράσεις της επιρροής και της σαθρότητας της κυριαρχίας και κάνοντας ό,τι μπορούσε, έχει καταφέρει μέχρι στιγμής να διατηρήσει το φρούριο της Αθήνας, τα στρατεύματα της Αττικής και της Ηπείρου. Με μεγάλη λύπη βλέπει ωστόσο, ότι δυστυχώς αυτές οι αντιδράσεις αντάξιες της κατάρας που ημέρα με την ημέρα αυξάνονται και έχουν ήδη φτάσει στο απόγειό τους, με τρόπο που εν μέσω των πιο όμορφων ελπίδων απειλούν δυστυχώς με ολοκληρωτική διάλυση των στρατευμάτων και άρα τον χαμό της πατρίδας.

Κάνοντας αυτό γνωστό η κυβέρνηση, σύμφωνα με τα καθήκοντά της, ενθουσιάζει όσους απομένουν και επιθυμούν σίγουρα τη σωτηρία της Αθήνας και την απελευθέρωση της ελληνικής ηπείρου και συνεργάζονται με όλες τους τις δυνάμεις, γιατί το συντομότερο δυνατό μπορούμε να νικήσουμε αυτόν τον περήφανο εχθρό και να τον διώξουμε από εκεί. Στη συνέχεια, αφυπνίζει τους άλλους πατρικά να θυμηθούν την άλωση του Μεσολογγίου, για να σταματήσουν τουλάχιστον για κάποιο χρονικό διάστημα οι αντιδράσεις, για να μην απομακρυνθούμε από τον Θεό και βυθιστούμε στην άβυσσο της καταστροφής».

Αίγινα 9 Φεβρουαρίου 1827.

(Ακολουθούν οι επισημάνσεις του Προέδρου και των άλλων μελών της κυβερνητικής επιτροπής και του Γενικού Γραμματέα)

Στο φύλλο νούμερο 21 στις 31 του Ιανουαρίου έχουμε νομικά παράπονα εναντίον του βουλευτή της Άνδρου Γεροδιάκονου Λεόντζιο Καμπάνη, ο οποίος με εντολή των προκρίτων της Ύδρας αναχώρησε με τους Σαμιώτες από την Αίγινα, για

να μεταβεί στην Ερμιόνη (όπου δημιουργήθηκε το αντι-συνέδριο υπό την επιρροή του Κολοκοτρώνη και των άλλων Υδραίων). Η νέα τοποθεσία έχει προκαλέσει διαφορετικά συναισθήματα. Τι χαρακτηρά εκδηλώνει μια τέτοια συμπεριφορά!

Σύμφωνα με το φύλλο αριθ. 22 στις 3 του Φεβρουαρίου, οι βουλευτές της Εθνοσυνέλευσης παρουσιάστηκαν στην Αίγινα και συγκεντρώθηκαν την 1^η ημέρα του ίδιου μήνα σε εκείνη την εκκλησία μαζί με την επιτροπή εκείνης της συνέλευσης (όπως είναι γνωστό από τον αρ. 13). Ο γνωστός Σπυρίδωνας Τρικούπης εκφώνησε μια ομιλία σχετικά με τον επείγοντα χαρακτηρά της έγκαιρης έναρξης της Εθνοσυνέλευσης. Μίλησε επίσης, με την ίδια αγωνία για τον πρόεδρο της επιτροπής της συνέλευσης, Πανούτσο Νοταρά, καθώς και για τις απόψεις για την έδρα αυτής (Αίγινα ή Ερμιόνη) που δυστυχώς δίστανται. Γι' αυτό κρίθηκε συνετό να προταθεί και μια τρίτη τοποθεσία. Οι κύριοι Α. Δεληγιάννης, Σπ. Τρικούπης, Σ. Καλογερόπουλος, Ν. Βελησάριος και ο στρατηγός Κ. Μπότσαρης επέλεξαν την Ερμιόνη, προκειμένου να εισέλθουν στις διαπραγματεύσεις και οι αντιστασιακοί που κυριαρχούν εκεί.

Από άλλες ειδήσεις, που περιέχονται σ' αυτά τα ελληνικά φύλλα σχετικά με τα πολεμικά γεγονότα, πληροφορούμαστε γι' αυτά που συνέβησαν δυτικά της Λιβαδειάς. Αποδεικνύεται ότι ο Καραϊσκάκης στα μέσα του Ιανουαρίου είχε προωθηθεί έως το Λεπάντο [Ναύπακτο]. Σχετικά με την είδηση ότι οι Τούρκοι, όπως ο Ομέρ Πασάς του Νεγροπόντε [Εύβοια] και άλλοι αρχηγοί ακόμα Τούρκοι και Αλβανοί, προωθήθηκαν βίαια από το Τουρκοχώρι στη Δαυλεία, όπου κατέλαβαν και πάλι τις θέσεις που είχαν χάσει στις μάχες του περασμένου Δεκεμβρίου, αφού κυριεύσαν βιαστικά εκείνο το μέρος, εισέβαλαν στο Δίστομο, όπου εδώ και μερικές ημέρες πολιορκούσαν επίμονα, όπως αναφέρεται από το ακόλουθο άρθρο του αρ. 23 της «Γενικής Εφημερίδας της Ελλάδας» στις 7 του Φεβρουαρίου. Στις 29 του Ιανουαρίου στις 7 η ώρα το απόγευμα, εμφανίστηκαν ξαφνικά οι εχθροί στο Δίστομο έξω από το χωριό, στους αμπελώνες, με επικεφαλής τον Ομέρ Πασά της Καρύστου και από ένα άλλο χωριό εμφανίστηκε ο Οσμάν Πασάς και ο Καριοφίλμπεης, αδελφός του Μουστάμπεη, που έπεσε στη μάχη κοντά στην Αράχοβα. Μπροστά στο πλήθος των ισχυρών εχθρικών δυνάμεων, των 2.500 ανδρών, οι Έλληνες υποχρεώθηκαν να επιστρέψουν στα χαρακώματά τους. Οι Έλληνες δεν ήταν παραπάνω από 300 και γι' αυτό έγραψαν στους στρατηγούς Δράκο, Λάμπρο Βέικο, Γ. Τζαβέλα και στους άλλους Σουλιώτες, οι οποίοι ήδη εδώ και δύο ημέρες βρίσκονταν κοντά στα Σάλωνα [Άμφισσα], να συντρέξουν σε βοήθεια. Οι εχθροί βομβάρδισαν το Δίστομο και έκλεισαν τους Έλληνες από τρεις πλευρές, με τρόπο ώστε μόνο οι ώμοι τους να είναι ελεύθεροι. Στις 30 του μήνα ο εχθρός άρχισε και πάλι τον βομβαρδισμό και περίμενε να σχηματίσει χαρακώματα. Το μεσημέρι της 31^{ης} ημέρας δεν είχε φτάσει ακόμα καμία βοήθεια και ο εχθρός στο αποκορύφωμα της επίθεσης, είχε ήδη καταλάβει με την αλβανική γενναιότητα, το μισό χωριό, ώσπου έφτασε ο Δράκος με 100 άνδρες, απώθησε τους Αλβανούς από μία πλευρά αποσπώντας τους ένα κανόνι. Δεν ρισκάρισε όμως να τους καταδιώξει υπό τον φόβο μην αποκοπεί από τους άλλους εχθρούς που βρίσκονταν παραπάνω σε άλλο λόφο. Η ελληνική εφημερίδα λέει ότι σ' αυτή τη μάχη παρέμεινε νεκρός μόνο ένας Έλληνας, ο στρατηγός Αντώνιος Στεφανής από τη Λιβαδειά και ο οπλαρχηγός Σφυρής από την Αράχοβα, μαζί με τρεις άνδρες τραυματίες. Μετά τη μάχη έφτασαν επίσης, οι στρατηγοί Γ. Τζαβέλας, Α. Βέικος, Αθανάσιος Δράκος και οι άλλοι με 200 άνδρες. Την 1^η ημέρα του Φεβρουαρίου έφτασε στο Δίστομο ο ίδιος ο Καραϊσκάκης. Στις 2 Φεβρουαρίου, εκεί τελειώνει το

φύλλο της εφημερίδας, συνέχιζαν να πολεμούν και ελπίζουμε ότι αυτοί οι εχθροί, θα έχουν τώρα την ίδια μοίρα με εκείνους της Αράχοβας⁵⁰⁴.

Η απόκτηση του μπρικιού επί του οποίου αναχώρησε ο Λόρδος Cochrane με το πλήρωμα και τον οπλισμό του, κοστίζει 260.000 φράγκα. Μεταφέρει επίσης μαζί του, για να υπηρετήσει την αποστολή του και ένα ποσό περίπου 200.000 φράγκων. Επιπλέον, ο Λόρδος Cochrane πρέπει να παραδώσει σε νόμισμα στην επιτροπή της Νάπολης [Ναύπλιο], που είναι επιφορτισμένη να πληρώσει την αμοιβή των πληρωμάτων και των στρατευμάτων υπό τις διαταγές του Σ.Σ., 155.000 φράγκα. Επικοινωνώντας αυτές τις λεπτομέρειες στην επιτροπή της Γενεύης, ο κύριος Eynard προσθέτει: *«Στην κατάσταση της έλλειψης στην οποία βρίσκεται η Ελλάδα, έχει μεγάλη σημασία η επίτευξη των σχεδίων του Λόρδου Cochrane και η τόσο αναγκαία αρμονική συνεργασία με τα πληρώματά του και τα στρατεύματά του, τα οποία θα διευθύνει δίνοντας αναφορά στην κυβέρνηση. Για να πραγματοποιηθεί αυτή η αποστολή, δεν χρεώνεται παρά ελάχιστα η εξαντλημένη Ελλάδα, αποστέλλοντας επίσης αρκετά φορτία τροφίμων για τις ανάγκες αυτής της αποστολής»*.

ΤΡΙΤΗ 3 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1827
(Συμπλήρωμα στο Νο 14)
ΕΛΛΑΔΑ
ΖΑΚΥΝΘΟΣ 24 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ
(Από την «Εφημερίδα» της Λωζάννης)

Έφτασε η αναφορά σε δύο ημέρες από τον Πόρο ενός καπετάνιου πλοίου με απόλυτη αξιοπιστία στα λεγόμενά του. Ακούσαμε λοιπόν, κατά ένα σίγουρο τρόπο, ότι η απόβαση των Ελλήνων στον Πειραιά είχε την πιο ευτυχή έκβαση και ότι από εκείνη τη στιγμή οι Έλληνες ξαναμπήκαν και κυριεύσαν ένα από τα βασικά πολιορκητικά του εχθρού με τα οποία προκαλούσε μεγάλη ζημιά στην πόλη. Ότι οι Τούρκοι επιτέθηκαν μερικές φορές σε εκείνες τις θέσεις των Ελλήνων, αλλά πάντα απωθήθηκαν με αξιόλογες απώλειες και ότι εκείνη την περίοδο η φρουρά της Ακρόπολης, επωφελούμενη τη στιγμή που οι Τούρκοι ήταν απασχολημένοι με το να πολεμούν, έκανε μια εξόρμηση και απέσπασε από τον εχθρό μια ικανοποιητική ποσότητα προμηθειών και κυρίως εφόδια από ξύλα, τα οποία τους έλειπαν εδώ και πολύ καιρό.

Οι Έλληνες θριάμβευσαν ομοίως και στην υπόλοιπη Ελλάδα. Ο αθάνατος Καραϊσκάκης σφίγγει στενά τον κλοιό στο Δίστομο και στον Ομέρ Πασά της Καρύστου, ο οποίος επικεφαλής περίπου 4.000 ανδρών ερχόταν να βοηθήσει τους Τούρκους στα Σάλωνα [Αμφισσα].

Ο Ιμπραήμ συνεχίζει την ενασχόλησή του με το φρούριο της Μεθώνης, χωρίς να υπάρχει η παραμικρή εμφάνιση μιας καινούριας αποστολής.

Λέγεται ότι τα σώματα των αρχηγών Βούρβαχη, Νοταρά και Βάσου (Μαυροβουνιώτη) που είχαν στρατοπεδεύσει στην Ελευσίνα, δέχτηκαν επίθεση από

⁵⁰⁴ Πρόκειται για την περίφημη μάχη του Διστόμου, μία ακόμα από τις νικηφόρες μάχες του αρχιστράτηγου Γ. Καραϊσκάκη και μία ακόμη απόδειξη της ιδιαίτερης στρατιωτικής του ικανότητας. Στις 5.2.1827 ο Γ. Καραϊσκάκης επιτέθηκε αιφνιδιαστικά στα στρατεύματα του Ομέρ πασά και προκάλεσε απώλειες στις δυνάμεις του, ενώ στις 6.2.1827, ο Ομέρ πασάς, μετά από σοβαρές απώλειες, αναγκάστηκε να λύσει την πολιορκία του Διστόμου. Η μάχη αυτή υπήρξε καθοριστική για τη μετέπειτα έκβαση της ελληνικής επανάστασης, που μέχρι εκείνη τη στιγμή βρισκόταν σε κρίσιμη φάση, αφού μετά απ' αυτήν, ολόκληρη η Στερεά Ελλάδα περιήλθε στον έλεγχο των Ελλήνων.

το μεγαλύτερο μέρος των τουρκικών στρατευμάτων και ότι ο Βούρβαχης αιχμαλωτίστηκε και ότι οι Έλληνες είχαν κάποιες απώλειες⁵⁰⁵.

ΚΥΡΙΑΚΗ 8 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1827

№ 15

ΕΛΛΑΔΑ

ΚΕΡΚΥΡΑ 7 ΜΑΡΤΙΟΥ

(Από δική μας ιδιαίτερη αλληλογραφία)

Ησυχία επικρατεί ανάμεσα στους Έλληνες σχετικά με το πολεμικό γεγονός που ακολούθησε κάτω από τα τείχη της Αθήνας. Έπειτα ο συνταγματάρχης Charles Fabvier έκανε μια εξόρμηση, αλλά του έλειπε η πίστη, όπως γράφουν από τα Ιωάννινα και την Άρτα. Και γι' αυτό οι Έλληνες πάθανε τα χειρότερα και ο στρατηγός Charles Fabvier έχασε εκείνη την ημέρα και πολλοί λίγοι κατάφεραν να ανοίξουν δρόμο και να περάσουν μέσα από το φρούριο με το σπαθί στο χέρι. Δεν υπάρχει αμφιβολία, ότι στα Ιωάννινα και στην Πρέβεζα, τυχών τουρκικά στοιχεία γιόρτασαν αυτή τη νίκη.

Ωστόσο, είναι σιγουρότατο ότι ο συνταγματάρχης Gordon, έχοντας αποβιβαστεί στη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο] με 2.000 άνδρες πάνω στη φρεγάτα «Ελλάς» με προμήθειες τροφίμων και πυρομαχικών, έφτασε με θέα τον Πειραιά, λίγο μακριά από τη Αθήνα και προσπάθησε να καταλάβει κάποιο από τα οθωμανικά οχυρά, του οποίου η άμυνα εγκαταλείφθηκε βιαστικά.

ΖΑΚΥΝΘΟΣ 7 ΜΑΡΤΙΟΥ

(Από «φύλλα» της Ρώμης)

Πληροφορούμαστε ότι έφτασαν από την Κωνσταντινούπολη στο στρατόπεδο του Ιμπραήμ Πασά τρεις Τάταροι, οι οποίοι επιθυμούν με βεβαιότητα να γίνουν φορείς της τάξης από τον Σουλτάνο, για να αναστείλουν τις εχθροπραξίες εναντίον των Ελλήνων.

ΚΕΡΚΥΡΑ 9 ΜΑΡΤΙΟΥ

Οι τρεις απεσταλμένοι Τάταροι, φορείς της τάξης του Σουλτάνου για την αναστολή των εχθροπραξιών εναντίον των Ελλήνων, μη βρίσκοντας στη Μεθώνη τον Ιμπραήμ Πασά, αναχώρησαν πριν από τις 5 του τρέχοντος μήνα για το Ναβαρίνο, όπου βρήκαν τον εν λόγω στρατηγό.

Επιστολές από τη Μεθώνη παλαιότερης ημερομηνίας από τις 5 του μήνα ανακοινώνουν ότι ο Ιμπραήμ Πασάς μετέβη εσπευσμένα στην Πάτρα και από εκεί στην Κόρινθο, για να καταλάβει το πέρασμα του Δερβενίου. Αυτή η επιχείρηση είχε ως σκοπό να κρατηθεί ανοιχτή η επικοινωνία μεταξύ Μοριά, Ρούμελης και Αττικής.

⁵⁰⁵ Μάχη στο Καματερό (27.01.1827). Το Καματερό βρισκόταν πιο κοντά στην Αθήνα αλλά, λόγω του χαμηλότερου υψομέτρου, δεν προσφερόταν καθόλου για άμυνα. Η μάχη έληξε με συντριπτική ήττα των ελληνικών δυνάμεων. Σ' αυτήν σκοτώθηκαν 300 μαχητές, μεταξύ των οποίων δύο Γάλλοι φιλέλληνες αξιωματικοί, ο χειρουργός του τάγματος, καθώς και ο Διονύσιος Βούρβαχης. Αμέσως μετά τη νίκη του, ο Κιουταχής, προσπαθώντας να εκμεταλλευτεί τις συνέπειες της νίκης του στο ηθικό των πολιορκημένων της Ακρόπολης, τους πρότεινε να παραδώσουν το οχυρό και είτε να μείνουν στην υπηρεσία του ή να φύγουν όπου θελήσουν. Η αρνητική απάντηση των πολιορκημένων με καθυστέρηση δύο ημερών, εξόργισε τον Κιουταχί, ο οποίος διέταξε αμέσως επίθεση εναντίον του ελληνικού στρατοπέδου της Καστέλλας. (μάχη της Καστέλλας). «Η Ελληνική Επανάσταση (1821 - 1832)», *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, τόμ. ΙΒ', Αθήνα 1975, σ. 416, 420, 422-423, 443-444. Σπ. Τρικούπης, *Ιστορία της ελληνικής επανάστασης*, Αθήνα 1888, σ. 77-80.

ΤΡΙΤΗ 10 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1827
(Συμπλήρωμα στο Νο 15)
ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΚΕΡΚΥΡΑ 10 ΜΑΡΤΙΟΥ

Μετά από τόσες δυσμενείς ειδήσεις και τον τρόμο, που οι εχθροί των Ελλήνων εμπνεόμενοι, διασκόρπιζαν τις φήμες ότι η Ακρόπολη της Αθήνας έπεσε στα χέρια των Τούρκων, ακούμε επίσημα την πλήρη ήττα του Ρεσίτ Πασά [Κιουταχή]. Οι Έλληνες, αφού κατέλαβαν το λιμάνι του Πειραιά, αποβίβασαν 3.000 άνδρες. Ο σερασκέρης, ο οποίος είχε λάβει μέτρα, για να υποτάξει την Ακρόπολη μέσω της πείνας, προκαλώντας το κακό που θα μπορούσε να προέλθει απ' αυτή την τοποθεσία, την τόσο σημαντική για τα σχέδιά του, άφησε 1.000 άνδρες στην πόλη της Αθήνας και επικεφαλής των εναπομεινάντων στρατευμάτων του βάδισε εναντίον των Ελλήνων στον Πειραιά. Εκεί απωθήθηκε και αναγκάστηκε να οπισθοχωρήσει. Αλλά, η φρουρά της Ακρόπολης, που είχε πραγματοποιήσει στο μεταξύ μια έξοδο, σκότωσε τους Τούρκους που φύλαγαν την πόλη και κατέστρεψε τα οχυρά του εχθρικού στρατοπέδου. Οι Έλληνες στρατηγοί Νικήτας, Λόντος (από τον Μοριά), Τζαβέλας, Κ. Μπότσαρης (Σουλιώτες), ο Καραϊσκάκης και όλοι οι γενναίοι της Ρούμελης, διασκορπίστηκαν σε διαφορετικές θέσεις στην Αττική, περιμένοντας με ανυπομονησία τη στιγμή, να ανταμώσουν με τον εχθρό. Το σήμα δόθηκε από την Ακρόπολη και όρμησαν απ' όλες τις πλευρές στο πεδίο της μάχης και έπεσαν πάνω στον εχθρό με ορμή και μανία. Ο πυροβολισμός που έπεσε στην αρχή της μάχης ήταν πολύ έντονος. Μετά από δύο ώρες, το εχθρικό κανόνι έπαψε να ακούγεται και η βροντή αυτής της Ακρόπολης ήρθε να χτυπήσει τα αυτιά των μαχητών. Ένας τρόμος πανικού κυρίευσε τον εχθρό, που το έβαλε στα πόδια, χωρίς να γνωρίζει προς τα πού να κατευθύνει τα βήματά του, γιατί οι Έλληνες, που έφτασαν με το σπαθί στα χέρια, υπερείχαν αριθμητικά και κατέλαβαν όλα τα περίχωρα του εχθρικού στρατοπέδου. Ο πυροβολισμός λιγόστεψε ελαφρώς και δεν υπήρχε παρά μόνο ένα μπερδεμένο κλάμα, χωρίς να μπορεί κανείς να ξεχωρίσει, εάν επρόκειτο για θρήνο των νικητών ή των νικημένων. Ο Κιουταχής περιβαλλόμενος από μερικούς Τούρκους ιππείς, κατάφερε ν' ανοίξει δρόμο. Ένα μέρος των στρατευμάτων του ακολούθησε τα βήματά του. Από πολύ κοντά και οι Έλληνες τους καταδίωξαν μέχρι την πόλη των Θηβών στην Βοιωτία.

Αυτή την ημέρα, αξέχαστη για τα χρονικά της Ελλάδας, όλοι οι υπερασπιστές της ελευθερίας έδρασαν γενναία και επέδειξαν ένα απαράμιλλο θάρρος. Ένας Μακεδόνας, ονόματι Αγγελής, άνδρας πελώριος στο μέγεθος, πήρε δύο τουρκικές σημαίες σκοτώνοντας τους αξιωματικούς, οι οποίοι ήταν πάντα επιλεγμένοι ανάμεσα στους πιο θαρραλέους και εύρωστους άνδρες.

Οι φιλέλληνες, που πολεμούσαν για την ελευθερία της Ελλάδας, βρέθηκαν σχεδόν όλοι σε εκείνη τη μάχη. Οι κύριοι Hastings και Gordon από το κατάστρωμα του σκάφους «La Perseveranza» έριξαν την πρώτη βολή του κανονιού ενάντια στα πολιορκητικά του Ρεσίτ Πασά [Κιουταχή], που βρισκόταν στο λιμάνι του Πειραιά και οι Έλληνες ναυτικοί με τις καραμπίνες στο χέρι έριξαν τις χαριστικές βολές. Ο συνταγματάρχης Charles Fabvier από την πλευρά του, περίμενε την ευνοϊκή στιγμή, για να διατάξει την έξοδο και να κάνει σινιάλο στους Έλληνες στρατηγούς.

Η Ελλάδα πρέπει να οφείλει πολλά στην γενναιοδωρία της Ευρώπης και στις ευεργεσίες της, οι οποίες κατάφεραν να συγκεντρώσουν και να διατηρήσουν στην Αττική αυτό το μεγάλο νούμερο των γενναίων, που χτύπησαν και σφάγιασαν τον εχθρό, ο οποίος απειλούσε την ανεξαρτησία όλου του έθνους.

Ο αριθμός εκείνων, που χτυπήθηκαν από το ένα και το άλλο μέρος στο πεδίο της μάχης, δεν είναι ακόμη γνωστός. Αλλά έφτασε το τουρκικό δελτίο, που δημοσιεύτηκε στην Πρέβεζα, πόλη κατεχόμενη από τους Τούρκους, το οποίο κάνει λόγο για αξιόλογη απώλεια. Εδώ είναι αυτά που περιείχε το δελτίο: «*Η φήμη που κυκλοφόρησε, ότι 6.000 ναυτικοί χτυπήθηκαν στη μάχη στην Αττική δεν είναι αληθής. Έγκυρες επιστολές από το στρατόπεδο του Ρεσίτ Πασά [Κιουταχή] ανακοινώνουν ότι 2.000 άνδρες μόνο απουσιάζουν από τα στρατεύματά του. Λείπουν και αυτοί που καταδίωξαν τους αποστάτες και απομακρύνθηκαν από το υπόλοιπο στρατόπεδο*».

ΚΥΡΙΑΚΗ 15 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1827

№ 16

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Οι ειδήσεις που έχουμε από το θέατρο του πολέμου μεταξύ Τούρκων και Ελλήνων είναι με ημερομηνία 2 Μαρτίου από τη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο], στις 3 από την Ύδρα, στις 5 από τα Κύθηρα και στις 10 και 21 του ίδιου μήνα από τη Ζάκυνθο και την Κέρκυρα αντίστοιχα, ως επακόλουθο των πιο πρόσφατων ειδήσεων που φτάνουν σ' εμάς μέχρι τώρα. Είναι υπερβολικές και για να μάθουν οι αναγνώστες πόσο υπερβολικές ήταν οι ειδήσεις, που δημοσιεύτηκαν πρόσφατα για τη μία και την άλλη πλευρά, αναφέρουμε επίσης, ότι ήδη γνωστά γεγονότα συνέβησαν στην Αθήνα.

Η ελληνική κυβέρνηση πληροφορούμενη τον μεγάλο κίνδυνο, που ερχόταν να συναντήσει την Ακρόπολη της Αθήνας, χωρίς καμία προετοιμασία και ικανοποιητική βοήθεια, οργάνωσε μια αποστολή από τη θάλασσα και την ξηρά, για να σιγουρέψει την έξοδο της Ακρόπολης της Αθήνας. Το σχέδιο προέβλεπε να καταλάβουν πρώτα, με τις δυνάμεις της θάλασσας, το λιμάνι του Πειραιά κοντά στην Αθήνα και να απωθήσουν τους Τούρκους ως εξής: να περιμένουν την ένωση όλων των ελληνικών στρατευμάτων ξηράς, δηλαδή, εκείνων των διοικούμενων από τον Καραϊσκάκη, που βρισκόταν στη Λιβαδειά, εκείνων υπό τις διαταγές των Καρατάσου και Κωλέττη που είχαν αποβιβαστεί εκ νέου στο Ταλάντι [Αταλάντη] με 2.000 άνδρες και των εκστρατευτικών σωμάτων των Νοταρά, Βάσσου και Βούρβαχη, που είχαν καταλάβει την Ελευσίνα με 2.500 στρατιώτες ιππικού και πεζικού. Με όλες αυτές τις ενωμένες δυνάμεις και με τη φρουρά της Ακρόπολης της Αθήνας, θα μπορούσαν να πολιορκήσουν το τουρκικό στρατόπεδο, διοικούμενο από το Ρεσίτ Πασά [Κιουταχή], για να τον απογοητεύσουν και εύκολα να τον καταστρέψουν. Η απόβαση στον Πειραιά παρουσίασε κάποιες δυσκολίες. Οι Τούρκοι οχυρώθηκαν σε μια καλή θέση με 20 κομμάτια πυροβολικού και καιροφυλακτούσαν, αν όχι για να αποτρέψουν την απόβαση των Ελλήνων, τουλάχιστον για να τους προκαλέσουν μεγάλο κακό.

Η ελληνική κυβέρνηση σκέφτηκε να στείλει διαταγή στα στρατεύματα του στρατοπέδου της Ελευσίνας να προωθηθούν κοντά στην Αθήνα, να καταλάβουν δυνατές θέσεις και να προσελκύσουν τον εχθρό προς το μέρος τους, ώστε να διευκολυνθεί η απόβαση στον Πειραιά. Αυτά τα στρατεύματα ξεκίνησαν αμέσως την πορεία τους καθοδηγούμενα από τον Παναγιώτη Νοταρά, Βάσο και Βούρβαχη. Απώθησαν τους Τούρκους από αρκετές θέσεις και έχοντας πάντα το πλεονέκτημα, κατέλαβαν το χωριό Μενιδιόνη [Μενίδι], αφού εκτόπισαν τους Τούρκους. Ωστόσο, ξαφνιάστηκαν από ένα πολυάριθμο σώμα τουρκικού ιππικού και έπρεπε να υποχωρήσουν στις θέσεις τους στην Ελευσίνα. Η πιο σοβαρή και μεγάλη απώλεια σ' αυτήν την αναμέτρηση από τους Έλληνες ήταν εκείνη του ικανού συνταγματάρχη Βούρβαχη⁵⁰⁶, ο οποίος στη θέρμη της μάχης βρέθηκε στη μέση των εχθρών και αφού

⁵⁰⁶ Βλ. σχετικά υποσημειώσεις 502, 503 και 505 του παρόντος.

προκάλεσε μεγάλη ζημιά σ' αυτούς, πιάστηκε αιχμάλωτος μαζί με περίπου εβδομήντα δικούς του.

Αυτό το γεγονός, που ανακοινώθηκε ως πλήρη καταστροφή των Ελλήνων σε εκείνο το μέρος, δεν μπορεί να ερμηνευτεί παρά μόνο ως ανικανότητα στο γενικό σχεδιασμό των επιχειρήσεων⁵⁰⁷.

Στην πραγματικότητα η αποστολή αποβιβάστηκε στον Πειραιά, εκμεταλλευόμενη την απομάκρυνση του μεγαλύτερου μέρους των δυνάμεων που μετέβησαν εναντίον της αποστολής της ξηράς. Επιτέθηκαν στο μοναστήρι του Αγ. Σπυρίδωνα, το περικυκλωμένο από Τούρκους και είχαν τον απαραίτητο χρόνο, για να οχυρωθούν, προσθέτοντας άλλα δέκα μέρη πυροβολικού σε εκείνα, που ήδη είχαν τοποθετήσει μπροστά στον εχθρό. Έτσι, κατασκεύασαν αξιόλογα χαρακώματα και οι Έλληνες μπόρεσαν να αντισταθούν σ' όλο τον στρατό του σερασκέρη, που έφτασε, για να τους επιτεθεί. Πράγματι το πρωί της 11^{ης} Φεβρουαρίου ο σερασκέρης με όλες του τις δυνάμεις βομβάρδιζε το ελληνικό στρατόπεδο. Η μάχη ήταν επίμονη. Οι Τούρκοι επέστρεψαν πολλές φορές στη μάχη, αλλά πάντα απωθούνταν. Στο τέλος, έχοντας υποστεί πανωλεθρία από 40 κομμάτια πυροβολικού από τη μεριά της θάλασσας και της ξηράς, αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν την επιχείρηση και να επιστρέψουν αφήνοντας στο πεδίο της μάχης περίπου 1.500 νεκρούς, καθώς και ένα μεγάλο αριθμό τραυματιών. Ως επακόλουθο αυτής της ήττας, οι Έλληνες μπόρεσαν μεγαλειωδώς να οχυρωθούν στον Πειραιά και οχυρώθηκαν με τέτοιο τρόπο, ώστε να μη φοβηθούν καμιά περαιτέρω εχθρική προσπάθεια.

Ενώ λάμβανε χώρα αυτή η μάχη, η ελληνική φρουρά ξανακλείστηκε στην Ακρόπολη της Αθήνας και παρατηρώντας ότι το μεγαλύτερο μέρος των πολιορκημένων, που βρισκόταν στην πόλη, μεταφέρθηκε στον Πειραιά, πραγματοποίησε μια ηρωική έξοδο και κατάφερε να εκτοπίσει του Τούρκους από διαφορετικά μέρη, μεταφέροντας στο φρούριο όλα εκείνα που ήταν απαραίτητα.

Φτάνοντας στα πιο πρόσφατα γεγονότα, εδώ είναι οι ειδήσεις που έχουμε: Ο Ομέρ Πασάς και ο Οσμάν στα τέλη Δεκεμβρίου στρατοπέδευαν στα Τουρκοχώρια με περίπου 4.000 άνδρες, ανάμεσά τους και 1.000 των τακτικών στρατευμάτων της Κωνσταντινούπολης. Γύρω στα τέλη Ιανουαρίου μετέβησαν στο Δίστομο με σκοπό να παγιώσουν την επικοινωνία τους με τον σερασκέρη και να απελευθερώσουν τους Τούρκους, που είχαν ξανακλειστεί στα Σάλωνα [Αμφισσα]. Αυτό το σώμα πολλές φορές καταστράφηκε από τον Καραϊσκάκη σε διάφορες μάχες, με την πιο αποφασιστική αυτή στο Δίστομο⁵⁰⁸. Διάφορα κομμάτια πυροβολικού, αποσκευές και πολεμοφόδια, πέρασαν στη δικαιοδοσία των Ελλήνων. Υπάρχουν αναφορές που λένε ότι ο ίδιος ο Ομέρ Πασάς παρέμεινε φυλακισμένος, μα άλλες αναφορές δεν το επιβεβαιώνουν. Η τουρκική φρουρά στα Σάλωνα [Αμφισσα] για την οποία αρκετές φορές έχει γίνει λόγος, προσπάθησε εκ νέου να ανοίξει δρόμο με τα όπλα, δοκιμάζοντας μια έξοδο. Κυκλοφορεί επίσης η φήμη ότι τα στρατεύματα του Καραϊσκάκη έφτασαν στην Αθήνα και έχουν συγκεντρωθεί με τις άλλες ελληνικές δυνάμεις.

Από τα όσα διηγηθήκαμε, προκύπτει η βεβαιότητα ότι εάν το σχέδιο, που σκέφτηκε η ελληνική κυβέρνηση, δεν είχε αυτό το πλήρες αποτέλεσμα που

⁵⁰⁷ Το σημείο όπου παρατάχθηκαν οι δυνάμεις των Βούρβαχη, Βάσου και Νοταρά στο Καματερό, λόγω χαμηλού υψομέτρου, δεν προσφερόταν για άμυνα παρόλο που ο Βούρβαχης επέμενε, έχοντας προφανώς υπέρμετρη πίστη στους 3.000 άνδρες του, ενώ ο Βάσος και ο Νοταράς υποστήριζαν περισσότερο τις αφηνιστικές επιθέσεις από πολλά σημεία εναντίον του εχθρού και όχι μια κατά παράταξη μάχη. Βλ. και υποσημείωση 505 του παρόντος.

⁵⁰⁸ Για τη συγκεκριμένη μάχη βλ. υποσημείωση 504 του παρόντος.

αναμενόταν, θα είχε ωστόσο, ότι οι Τούρκοι θα υπέφεραν από τις μεγάλες απώλειες και το φρούριο της Αθήνας, θα μπορούσε να αντισταθεί για ακόμα λίγο.

ΤΡΙΤΗ 24 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1827
(Συμπλήρωμα στο Νο 17)
ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Σας κοινοποιούμε τα ακόλουθα έγγραφα, για τα οποία εγγυούμαστε την αυθεντικότητα.

Επιστολή του Λόρδου Cochrane στην ελληνική κυβέρνηση

(Γραμμένη λίγο καιρό πριν την αναχώρησή του)

«Εξοχότατοι!

Έχω την τιμή να σας επιβεβαιώσω ότι πρόκειται να φύγω σε λίγες ημέρες. Θα επιβιβαστώ σε ένα από τα πλοία που δωρίθηκαν από τους Ευρωπαίους επιτρόπους στους Έλληνες. Ήρθα σαν ναύαρχος στην υπηρεσία της Ελλάδας και επιθυμώ άμεσα να υπηρετήσω τη δική σας ευγενική θέση. Για το σκοπό αυτό, σας παρακαλώ, να με στείλετε αμέσως στην Ύδρα ή σε κάποια άλλη εξουσιοδοτημένη ακτή, για να διευρύνω τη σημαία της πατρίδας σας.

Δεν θα προβώ σε καμία ενέργεια στην Ύδρα, χωρίς πρώτα να αποβιβαστώ. Δεν θα πατήσω το πόδι μου στη γη και δεν θα παρουσιαστώ στην κυβέρνηση στη Νάπολη [Ναύπλιο], εάν προηγουμένως δεν φροντίσω να θριαμβεύσει η σημαία της Ελλάδας.

Σας παρακαλώ να δώσετε διαταγές στον ατρόμητο Μιαούλη να προετοιμάσει δύο από τα καλύτερα πλοία του, καλά οπλισμένα και εφοδιασμένα για δύο μήνες. Επιθυμώ να είναι έτοιμα να με συνοδεύσουν στην άφιξή μου, όποτε μπορέσω να αγκυροβολήσω και να δείξω στην Ελλάδα την αφοσίωσή μου στον δικό της σκοπό. Ευχαριστίες και άλλα».

Επιστολή του Λόρδου Cochrane στον ναύαρχο Μιαούλη

«Αξιότιμε Ναύαρχε!

Ελπίζω να σε βρίσκω όπως και πριν στα παράλια της Ύδρας και αμέσως θα ξεκινήσω τις επιχειρήσεις μου στην υπηρεσία της Ελλάδας. Επιθυμώ κατά την άφιξή μου στην Ύδρα, να βρω έτοιμα δύο από τα καλύτερα πολεμικά σας πλοία, εφοδιασμένα για δύο μήνες. Η υπόθεση είναι πολύ σημαντική και γι' αυτό θα γράψω στην κυβέρνηση. Θέλετε ικανέ ναύαρχε να εμποδιστούν οι διαταγές σας, εάν καθυστερήσουν να σας φέρουν εκεί και πιστέψτε στην υψηλή και τη βαθεία εκτίμηση εκείνων που περιμένουν με ανυπομονησία τη στιγμή που θα μπορέσουν να μοιραστούν τη δόξα σας! Ευχαριστίες και άλλα».

ΚΥΡΙΑΚΗ 29 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1827
No 18
ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Αυτή η αναφορά ακολουθείται από την ακόλουθη σύντομη ένδειξη αψιμαχίας από τον Πειραιά ενάντια στην Αθήνα. Στις 22 Φεβρουαρίου, μεταξύ μίας και δύο η ώρα το μεσημέρι, μερικοί Έλληνες βγήκαν από τα οχυρά του στρατοπέδου, που περιστοιχίζουν τον Πειραιά, εναντίον του εχθρού και ήρθαν στα χέρια. Η μάχη γινόταν όλο και πιο σοβαρή και πολλοί συμμετείχαν σε αυτή και από τις δύο πλευρές, πολεμώντας έτσι μέχρι το βράδυ. Οι εχθροί έχασαν περισσότερους από 100 άνδρες και πολλοί τραυματίστηκαν. Εμείς είχαμε δύο νεκρούς και επτά ελαφρά τραυματισμένους. Μεγάλος είναι ο ενθουσιασμός μας, που με αδημονία περιμέναμε

τη στιγμή, για να μπορέσουμε να αναμετρηθούμε με περισσότερη ενέργεια με τους πολιορκητές της Ακρόπολης.

Ακολουθούν μερικές τέτοιου είδους αναφορές.

ZAKYNΘΟΣ 29 ΜΑΡΤΙΟΥ

Έχουμε λάβει σημαντικά νέα από τον Μοριά διά μέσω μιας αναφοράς, που έφτασε σήμερα από τη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο] μετά από οκτώ ημέρες ταξιδιού. Ο σερασκέρης Ρεσίτ Πασάς [Κιουταχής], μόλις ενημερώθηκε ότι ο στρατηγός Καραϊσκάκης είχε φτάσει με το μεγαλύτερο μέρος των στρατευμάτων του στην Ελευσίνα, φοβούμενος ότι θα του επιτεθούν ανώτερες δυνάμεις σε σχέση με τις δικές του, μερίμνησε, ώστε να προφτάσει τον εχθρό, προτού οι Έλληνες συμφωνήσουν σε ένα γενικό από κοινού σχέδιο επιχειρήσεων. Κινήθηκε, λοιπόν, με όλα σχεδόν τα εκστρατευτικά σώματα, που προορίζονταν για την πολιορκία της Αθήνας, ανερχόμενα σε περίπου 7 χιλιάδες άνδρες και επιτέθηκε στις θέσεις των Ελλήνων με μέγιστη μανία. Η μάχη ήταν πολύ πιο επίμονη και θανατηφόρα από εκείνη στις 4 Μαρτίου κάτω από την Αθήνα⁵⁰⁹ και ολοκληρώθηκε εις βάρος των Τούρκων, οι οποίοι αναγκάστηκαν να υποχωρήσουν, αφού έχασαν περίπου 2 χιλιάδες άνδρες και μερικά κομμάτια πυροβολικού, εγκαταλείποντας επίσης, ένα μικρό οχυρό, που βρισκόταν στο δρόμο μεταξύ Αθήνας και Ελευσίνας, το οποίο αμέσως καταλήφθηκε από τους Έλληνες. Την ίδια στιγμή με αυτή τη μάχη διεξήχθη και μία άλλη, αλλά μικρότερης σημασίας κοντά στην Αθήνα⁵¹⁰, όπου είχε μεταφερθεί ένα ελληνικό σώμα αποσπασμένο από τον Πειραιά, για να προκαλέσει έναν αντιπερισπασμό από εκείνο το μέρος εις βάρος των Τούρκων.

Στην τελευταία αυτή περίπτωση, οι Τούρκοι πάλι τράπηκαν σε φυγή και εγκατέλειψαν εξίσου ένα πολιορκητικό, που παρέμεινε στην εξουσία των Ελλήνων. Ακόμα και σ' αυτήν την περίπτωση η φρουρά της Ακρόπολης πραγματοποίησε μια έξοδο, σφαγιάζοντας τους λίγους Τούρκους, που είχαν παραμείνει να παρακολουθούν από πιο κοντά το φρούριο και μετέφεραν σ' αυτό όλες εκείνες τις προμήθειες, που μπόρεσαν εκείνη τη στιγμή να συγκεντρώσουν.

Οι αποθήκες που είχε ο Τούρκος στρατηγός στο Καλαμάκι και στον Ωρωπό βρίσκονται ήδη στην εξουσία των Ελλήνων.

Ο Γενναίος Κολοκοτρώνης και ο Κίτσος Τζαβέλας, γνωστοί για τη νίκη που κατάφεραν στην Κλείσοβα⁵¹¹, στη λίμνη του Μεσολογγίου, διέσχισαν ήδη τον Ισθμό της Κορίνθου με περίπου 4.000 άνδρες, για να ξανασυγκεντρωθούν στο ελληνικό στρατόπεδο στην Ελευσίνα. Ο Καρατάσος με δικούς του άνδρες βρίσκεται στον Ωρωπό, ενισχύοντας μ' αυτόν τον τρόπο εκείνο το σημείο, το οποίο θα μπορούσαν να το είχαν καταλάβει οι Τούρκοι, αφού έχει ενδιαφέρον να το κατέχουν όντας στο δρόμο προς αυτούς, σε περίπτωση υποχώρησης.

Η άφιξη του Λόρδου Cochrane αναπτέρωσε τις ελπίδες όλου του πληθυσμού. Σύντομα πρόκειται να σαλπάρει με τη φρεγάτα «I' Ellade» το ατμόπλοιο «Perseveranza» και μερικά άλλα πολεμικά πλοία.

⁵⁰⁹ Πρόκειται για τη μάχη στο Κερατσίνι (4-5.3.1827), μία ακόμα από τις λαμπρότερες νίκες των Ελλήνων υπό την ηγεσία του Γ. Καραϊσκάκη, κατά την οποία οι Έλληνες διακρίθηκαν για την ανδρεία και γενναιοψυχία τους. Οι ολιγάριθμοι Έλληνες αντιμετώπισαν άφοβα τις κατά πολύ ισχυρότερες δυνάμεις του εχθρού, ο οποίος τελικά αναγκάστηκε να υποχωρήσει έχοντας υποστεί βαρύτατες απώλειες. Από τους Έλληνες σκοτώθηκαν τρεις και τραυματίστηκαν είκοσι.

⁵¹⁰ Αναφέρεται στη μάχη ιππικού που διεξήχθη μεταξύ δυνάμεων του Γ. Καραϊσκάκη και του Κιουταχή στο Δαφνί Αττικής (21/03/1827), χωρίς ωστόσο σημαντικά αποτελέσματα για τους αντιπάλους.

⁵¹¹ Βλ. σχετικά μ' αυτή τη μάχη, υποσημείωση 422 του παρόντος.

Τώρα βρίσκεται στο αποκορύφωμα της αγωνίας και του άγχους των πρώτων επιχειρήσεών του, αυτός ο ναύαρχος υπό τις διαταγές του οποίου οι Έλληνες θα αγωνιστούν, για να υπηρετήσουν την πατρίδα τους. Και υπάρχουν πολλά να περιμένουμε από τον ενθουσιασμό, που έχει ήδη προκαλέσει η παρουσία του.

Η κυβερνητική επιτροπή της Αίγινας ανακοίνωσε μια διακήρυξη σύμφωνα με την οποία οι βουλευτές, που συγκεντρώθηκαν εκεί στην Εθνοσυνέλευση, ήταν σε ικανοποιητικό αριθμό, ο οποίος είναι εκείνος των 2/3, για να αρχίσει τις συνεδρίες της. Αυτές θα είχαν αρχίσει στις 23 Φεβρουαρίου (7 Μαρτίου) και ως εκ τούτου ανανέωσε την πρόσκληση, για να μιλήσει στους βουλευτές, που δεν είχαν ακόμη εμφανιστεί.

Οι Έλληνες καταστηματάρχες της Σύρου προσκλήθηκαν από την κυβέρνηση να συντρέξουν και να στείλουν πολλές προμήθειες στο στρατόπεδο του Πειραιά.

Οι ελληνικές εφημερίδες, εκφράζονται με αισθήματα ευγνωμοσύνης για το πολύ ανθρώπινο καλωσόρισμα που ετοιμαζόταν στη Γενεύη στον γιο του ικανού Τομπάζη⁵¹², ο οποίος ανατέθηκε στη φροντίδα του πολύ καλού φιλέλληνα Eynard.

ΚΥΡΙΑΚΗ 6 ΜΑΪΟΥ 1827

№ 19

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΚΕΡΚΥΡΑ 30 ΜΑΡΤΙΟΥ

Φαίνεται, από τις πιο ακριβείς αναφορές, που έφτασαν από το Λεβάντε, ότι δεν θα πρέπει να αμφιβάλουμε για τις διαταγές που εστάλησαν από την Πύλη στον Ιμπραήμ Πασά σχετικά με την αναστολή των εχθροπραξιών στον Μοριά. Αλλά, είναι σχεδόν σίγουρο ακόμα ότι ο Πασάς νιώθει θλίψη γι' αυτή την απόφαση και προσπαθεί να βρει δικαιολογίες, για να μην την εφαρμόσει. Λέγεται ότι έστειλε στον Αντιβασιλέα τον πατέρα του, για να του δώσει διευκρινίσεις γύρω από τις διαταγές της Υψηλής Πύλης. Όλο αυτό θα οδηγήσει στην καθυστέρηση της εκτέλεσης αυτής της διαταγής. Και αν ο Ιμπραήμ δεν αναστείλει τις πολεμικές του ενέργειες, ο Κιουταχής στην Αθήνα θα παραιτηθεί από τις επιχειρήσεις.

Στη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο] με μεγάλη μεγαλοπρέπεια και τιμή έφτασε ο Λόρδος Cochrane. Σύντομα θα αποπλεύσει με πολλά πολεμικά πλοία, εν μέρει διοικούμενα από τον ίδιο και εν μέρει από την ελληνική κυβέρνηση.

Ο Ταξίαρχος Sir Richard Church, κατά την άφιξή του στη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο], ορίστηκε γενικός διοικητής του ελληνικού στρατού στην Αθήνα.

Όλα τα νέα της Ελλάδας υποστηρίζουν ότι η πόλη της Αθήνας εκκαθαρίστηκε από τους Τούρκους μετά από αιματηρή μάχη, στην οποία οι Οθωμανοί ηττήθηκαν. Σε αυτή τη μάχη πήρε μέρος ένα σώμα από νέες τακτικές πολιτοφυλακές. Αυτοί αποστέλλονται στη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο].

ΑΛΛΑ ΣΤΙΣ 15 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

Έχουμε λάβει πολλές επιστολές από τη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο], που λένε ότι με την άφιξη του Λόρδου Cochrane στην Ελλάδα η Εθνοσυνέλευση έχει διαλυθεί και ότι δεν θα βρει άλλο μέρος εκτός από την Αθήνα.

⁵¹² Πρόκειται για τον γιο του Ιάκωβου Γιακουμάκη Τομπάζη, Γεώργιο (1809-1892), που διετέλεσε υποναύαρχος, ναυπηγός και υπουργός επί των Ναυτικών. Ο πατέρας του υπήρξε Υδραίος έμπορος και ναύαρχος του ελληνικού στόλου κατά την έναρξη της επανάστασης, αφιερώνοντας σ' αυτήν ολόκληρη την περιουσία του.

Ο προαναφερόμενος Λόρδος, έχοντας συνενώσει τα πλοία του με εκείνα των Ελλήνων, έβαλε πλώρη με περίπου 23 πλοία για μια μυστική αποστολή, χωρίς να θέλει να δώσει πληροφορίες. Υποσχέθηκε μόνο ένα λαμπρό αποτέλεσμα απ' αυτή του την επιχείρηση. Κυκλοφορεί μια γενική φήμη ότι αυτός θα κατευθυνθεί στον Ναύσταθμο της Αλεξάνδρειας, για να αιφνιδιάσει τη διμοιρία του αντιβασιλέα της Αιγύπτου. Όλοι περιμένουν με πολύ μεγάλη αγωνία την έκβαση αυτής της μυστηριώδους αποστολής.

Γράφουν από τη Μάλτα ότι κάποιος Άγγλος κύριος Munghil παρουσιάστηκε σε εκείνη την κυβέρνηση με τον χαρακτήρα του Έλληνα πράκτορα και αναγνωρίστηκε ως τέτοιος απ' αυτή.

Αλλά νέα από τη Μάλτα αναφέρουν ότι η Τριπολιτσα ανακαταλήφθηκε από τους Έλληνες.

ΑΛΛΑ ΣΤΙΣ 16

Επιβεβαιώνεται η είδηση μιας νίκης του Καραϊσκάκη εναντίον των στρατευμάτων του σερασκέρη στις 12 Μαρτίου. Επιπλέον, με τα τελευταία γράμματα του Μοριά, μάθαμε ότι έξω από την Αθήνα έλαβε χώρα ένα πολεμικό γεγονός, μετά τις 12 Μαρτίου, στο οποίο συμμετείχαν επίσης τα στρατεύματα που έφτασαν από την Πελοπόννησο. Αυτή η μάχη έληξε με ήττα των Τούρκων, οι οποίοι έφυγαν ξαφνικά, αφήνοντας στους νικητές μια πλούσια λεία. Οι Έλληνες επίσης, αφού κατέστησαν περίπου 500 αιχμαλώτους, έκπληκτοι σχεδόν όλοι, επέστρεψαν στην πόλη της Αθήνας και στο πεδίο της πολιορκίας εκείνης της περιοχής. Δεν υπάρχουν ακόμα επίσημες πληροφορίες γι' αυτή τη μάχη, αλλά γνωρίζουμε ότι στη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο] έχουν φτάσει πολλοί αιχμάλωτοι και ότι στήθηκε μεγάλη γιορτή εκεί, για να επιβεβαιωθεί η νίκη που επιτεύχθηκε εναντίον των Οθωμανών.

Βεβαιωθείτε ότι ένα μέρος των Ελλήνων βουλευτών συγκεντρώθηκε στην Αίγινα και ένα μέρος τους στο Καστρί και τελικά ήρθαν σε συμφωνία, επιλέγοντας για τόπο παραμονής τους το Δαμαλά [Τροιζήνα Πόρου], νησί που βρίσκεται μεταξύ Ύδρας και Σπετσών, όπου ελπίζεται ότι θα επιτευχθεί κοινή συμφωνία και συμφιλίωση από τα μέλη της σ' αυτή τη δύσκολη κατάσταση για τη σωτηρία της πατρίδας.

Ο Λόρδος Cochrane βρισκόταν στον Πόρο. Κάποια από τα πλοία του επιχειρούσαν ήδη σ' αυτές τις θάλασσες.

Σε μια επιστολή, με ημερομηνία πριν από την αναφερόμενη είδηση, γραμμένη από την Ακρόπολη από τον συνταγματάρχη Fabvier, διαβάζουμε ότι αυτός έχει χάσει πέντε φιλέλληνες και μεταξύ αυτών τον κύριο Raffenel. Ένα γαλλικό φύλλο αναφέρει το γεγονός ως εξής:

«Σε μία έξοδο από την Ακρόπολη πέντε Φιλέλληνες, μεταξύ των οποίων και ο κύριος Raffenel, έπεσαν στο χέριο των Τούρκων. Ο Charles Fabvier πρότεινε να τους ανταλλάξει, αλλά ο Κιουταχής [σερασκέρης Ρεσίτ] τους αποκεφάλισε. Σε αντίποινα ο Charles Fabvier απαγχόνισε στα τείχη περίπου τριάντα Τούρκους αιχμαλώτους».

Εδώ είναι τα τελευταία και πιο πρόσφατα νέα από την Ελλάδα, που έχουμε λάβει. (Απόσπασμα επιστολής από την Αίγινα με ημερομηνία 2 Απριλίου) *«Σπεύδω να σας δώσω τα παρηγορητικά νέα, που έφτασαν αυτή τη στιγμή μιας μεγάλης και με ιδιαίτερη σημασία νίκης, κάτω από τα τείχη της Αθήνας από τα ελληνικά στρατεύματα με αρχηγό τον γενναίο Καραϊσκάκη και με άλλους, το ίδιο θαρραλέους διοικητές, με εξειδίκευση στη στρατιωτική τέχνη».*

Στις 30 του περασμένου Μαρτίου, ακολούθησε η ένωση των στρατευμάτων, που έφτασαν από την Πελοπόννησο για τον Ισθμό της Κορίνθου υπό τη διοίκηση του Γενναίου Κολοκοτρώνη, με εκείνα του Καραϊσκάκη και με τα άλλα που αποβιβάστηκαν στον Πειραιά. Την ημέρα της 31^{ης} Μαρτίου, ο στρατός του σερασκέρη δέχτηκε επίθεση, ο οποίος ήταν ήδη γεμάτος φόβο από τις προηγούμενες μάχες στα δικά του περιχαρακώματα, περιμένοντας τους εχθρούς, που έπρεπε να αντιμετωπίσει. Αφού ο πόλεμος γίνεται στην Ελλάδα, για να ταρακουνήσει τον οθωμανικό ζυγό, δεν υπήρχε πολεμικό γεγονός παρόμοιο μ' αυτό. Η μάχη κράτησε μέχρι όλη τη χθεσινή ημέρα και τελείωσε με πλήρη νίκη των Ελλήνων, οι οποίοι όχι μόνο έδωξαν τους Τούρκους απ' όλες τις θέσεις τους, αλλά τους ανάγκασαν επίσης, σε μια άτακτη φυγή από το πεδίο της πολιορκίας. Οι αναφορές, που γράφτηκαν την ίδια στιγμή της δράσης, δεν κάνουν λόγο για τον αριθμό των Τούρκων αιχμαλώτων, τραυματιών και νεκρών. Κάποιοι ανεβάζουν αυτόν τον αριθμό σε 4.000 άνδρες. Τετρακόσιοι από τους Έλληνες πέθαναν την ένδοξη εκείνη ημέρα. Δεν μπορεί να καθυστερήσουμε να λάβουμε λεπτομερείς πληροφορίες για αυτό το σημαντικό γεγονός.

Οι επιστολές του Μοριά δεν δίνουν καμία πληροφορία για την επιστροφή της αρμάδας του Ιμπραήμ Πασά. Φαίνεται ότι τα τελευταία χρόνια τα αιγυπτιακά στρατεύματα παρέμειναν όλα ενεργά στη Τριπολιτσά και στη μακριά ακτή ανάμεσα στη Μεθώνη και την Κορώνη.

ΤΡΙΤΗ 8 ΜΑΪΟΥ 1827

(Συμπλήρωμα στο Νο 19)

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Αφιξη του Sir Richard Church στην Ελλάδα

(Από τη «Γενική Εφημερίδα» της Ελλάδας στις 14 Μαρτίου)

Αυτές τις ημέρες η Ελλάδα χάρηκε για την άφιξη του πολύ καλού διοικητή Sir Richard Church. Μερικά χρόνια πριν, που ξεκίνησε ο ιερός μας αγώνας, από αγάπη για τους Έλληνες ανέλαβε με τις δικές του θυσίες στη Ζάκυνθο, να σχηματίσει και να ορίσει το σύνταγμα του ελληνικού ελαφριού πεζικού, που είχε στηθεί, πριν οι Άγγλοι κυριεύσουν εκείνο το νησί. Πολλοί διοικητές από αγάπη στην Ελλάδα προσέφεραν τις υπηρεσίες τους και πολέμησαν μαζί του. Τόσο οι αξιωματικοί όσο και οι στρατιώτες, τον αγαπούν υπερβολικά. Αυτά τα συναισθήματα των δικών μας στρατιωτικών, δεν θα μπορούσαν να μειωθούν, ούτε από τη διάλυση εκείνου του συντάγματος, ούτε από την απουσία μερικών χρόνων του διοικητή Sir Richard Church. Οι αναμνήσεις από την αγάπη και την απόλυτη αφοσίωσή του στα αληθινά ενδιαφέροντα της δυστυχισμένης πατρίδας μας, έκαναν τους δικούς μας στρατιώτες να χαρούν πολύ, που είδαν ξανά αυτόν τον άνθρωπο και τον καλωσόρισαν με ενθουσιασμό, γιορτάζοντας την άφιξή του σαν γιορτή. Η κυβέρνηση της Αίγινας τον παρέλαβε χθες με τις μεγαλοπρεπείς και όλες τις οφειλόμενες τιμές. Η στρατηγική ικανότητα αυτού του ανθρώπου και ο ένθερμος ζήλος για την ελευθερία και την ευημερία του ελληνικού έθνους, η μεγάλη και παγκόσμια αναγνώριση που απολαμβάνει μεταξύ των Ελλήνων στρατιωτικών, τον καθιστούν έναν από τους πιο πολύτιμους συνεργάτες για την απελευθέρωση της πατρίδας.

ΚΥΡΙΑΚΗ 13 ΜΑΪΟΥ 1827

No 20

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΚΕΡΚΥΡΑ 17 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

Επιβεβαιώνεται ότι ο Ιμπραήμ προετοιμάζεται εκ νέου για μια νέα εκστρατεία εναντίον των Ελλήνων, ενισχυμένος από τον πατέρα του Μωχάμετ Αλή Πασά της Αιγύπτου.

Έχουμε επιστολές από τη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο], οι οποίες ανακοινώνουν την άφιξη σε εκείνο το λιμάνι, μερικών πλοίων υπό διαφορετικές σημαίες, φορτωμένων με αλεύρι και σιτάρι.

Ακούσαμε από επιστολές του Μοριά ότι ο διοικητής Sir Richard Church έχει υπό τις διαταγές του ένα σώμα τακτικού στρατού, που ανέρχεται περίπου σε 2.000 άνδρες.

Δεν έχουμε ακόμα ειδήσεις σχετικά με τις επιχειρήσεις του Λόρδου Λέγεται ότι κατευθύνεται κοντά στη Μεθώνη με σκοπό να επιτεθεί με τις ναυτικές του δυνάμεις σε μια αιγυπτιακή αποστολή με προορισμό τον Μοριά.

ΑΛΛΑ ΣΤΙΣ 19

Έφτασε η είδηση ότι οι δύο Εθνοσυνελεύσεις, της Ερμιόνης και της Αίγινας, συγκεντρώθηκαν τελικά στο Δαμαλά, όπου επιλέχθηκε ως πρόεδρος ο διοικητής της Ίστριας⁵¹³. Αυτός κλήθηκε στην προεδρία μέχρι την άφιξη του αδερφού του. Ο Λόρδος Cochrane ορίστηκε αρχιναύαρχος και ο διοικητής Sir Richard Church ως αρχιστράτηγος⁵¹⁴.

ΤΡΙΤΗ 15 ΜΑΪΟΥ 1827 (Συμπλήρωμα στο Νο 20) ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΕΡΚΥΡΑ 19 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

Δεν έχουν ακόμη φτάσει οι αναφορές σχετικά με τη μάχη ανάμεσα στους Έλληνες και τα στρατεύματα του σερασκέρη (για την οποία μιλήσαμε στην εφημερίδα της 6^{ης} Μαΐου) στην οποία μάχη, είναι σίγουρο ότι οι Τούρκοι περικυκλώθηκαν από τα στρατεύματα του Καραϊσκάκη, ενωμένα μ' εκείνα που έφτασαν τελευταία από την Κόρινθο.

Σχετικά με τις άλλες υποθέσεις του Μοριά και με τα αραβικά στρατεύματα, έχουμε μια λιγότερο ενδιαφέρουσα αναφορά. Τις πρώτες ημέρες του Μαρτίου, η φρουρά της Τριπολιτσάς πραγματοποίησε μια εξόρμηση, για να συγκεντρώσει βοοειδή και άλλες προμήθειες, αλλά τα ελληνικά αποσπάσματα, τα οποία βρίσκονταν σ' εκείνα τα μέρη, τους υποχρέωσαν να ξαναμπούν στην περιοχή με μεγάλη απώλεια

⁵¹³ Η Ίστρια είναι η μεγαλύτερη χερσόνησος στην Αδριατική. Βρίσκεται στην κορυφή της Αδριατικής ανάμεσα στον κόλπο της Τεργέστης και τον κόλπο του Κβάρνερ. Μοιράζεται ανάμεσα σε τρεις χώρες, την Κροατία, τη Σλοβενία και την Ιταλία.

⁵¹⁴ Αναφορά στη Γ' Εθνοσυνέλευση της Τροιζήνας που συγκλήθηκε στις 19 Μάρτιου 1827 και ολοκλήρωσε τις εργασίες της στις 5 Μαΐου 1827. Οι πληρεξούσιοι είχαν συγκεντρωθεί αρχικά σε δύο αντίπαλες συνελεύσεις, μία στην Αίγινα και μία στην Ερμιόνη. Τελικά, μετά από την υποχώρηση των πληρεξουσίων της Αίγινας, τον Μάρτιο ξεκίνησαν οι κοινές συνεδριάσεις, αφού πρώτα αποφασίστηκε η μεταφορά της έδρας στην Τροιζήνα (περιοχή ανάμεσα στην Ερμιόνη και την Αίγινα). Στη θέση του προέδρου της Εθνοσυνέλευσης παρέμεινε ο Γ. Σισσίνης, ο οποίος είχε εκλεγεί στη θέση αυτή από τους συγκεντρωμένους στην Ερμιόνη πληρεξούσιους. Στην Εθνοσυνέλευση ψηφίστηκε το *Πολιτικό Σύνταγμα της Ελλάδας* σύμφωνα με το οποίο επήλθε η διάκριση των τριών εξουσιών, η νομοθετική (Βουλή), η εκτελεστική (Κυβερνήτης) και η δικαστική (δικαστήρια). Κυβερνήτης του ελληνικού κράτους εξελέγη ο Ι. Καποδίστριας με επταετή θητεία. Όσο για την αντιμετώπιση των στρατιωτικών αναγκών, διορίστηκαν ο Thomas Cochrane αρχηγός του στόλου και ο Sir Richard Church αρχηγός του στρατού.

ανδρών και χωρίς καμία λεία. Επίσης, ο Ιμπραήμ για τον ίδιο σκοπό μεταφέρθηκε με πολλές δυνάμεις κοντά στην Καλαμάτα, αλλά επέστρεψε κι αυτός με απώλειες στη Μεθώνη, όπου βρίσκεται μέχρι στιγμής. Τελικά αυτό το πρωί διαδόθηκε η φήμη ότι οι Άραβες δίχως προμήθειες, εγκατέλειψαν την Τριπολιτσά, αφού πρώτα την πυρπόλησαν. Τίποτα όμως θετικό δεν υπάρχει σ' αυτή την είδηση.

Στον «Αυστριακό Παρατηρητή» διαβάζουμε το ακόλουθο άρθρο, το οποίο περιλαμβάνεται στην «Γενική Εφημερίδα της Ελλάδας» στις 21 Μαρτίου.

Η επιτροπή της Εθνοσυνέλευσης γνωστοποίησε στο κοινό τα σκάνδαλα που προκαλούν συναγερμό για το έθνος και καθιστούν ύποπτες τις κινήσεις της Αγγλίας για εμάς. Αξίζει τον κόπο να γνωρίσουμε και να μάθουμε τις αφορμές των σκανδάλων. Οι αφηγητές έλαβαν, όπως ισχυρίζονται, μια επιστολή από τον κύριο Villeveque από το Παρίσι. Εδώ είναι κάποιο από το περιεχόμενο.

«Η Γαλλία, όπως λέγεται, και η Αγγλία προσπαθούσαν διαρκώς να θέσουν ένα τέλος στον πόλεμο των Ελλήνων, αλλά η Γαλλία ήθελε και επιθυμούσε ταυτόχρονα, μια συνταγματική μοναρχία στην Ελλάδα και η Αγγλία ήθελε και υποσχόταν ένα προτεκτοράτο στον Μοριά, ένα άλλο στην Κρήτη και στο Αρχιπέλαγος, που θα εξαρτάται από τον Σουλτάνο και τα νομικά δικαστήρια με τέτοιο τρόπο, που οι ηρωικοί Σουλιώτες και οι γενναίοι Ρουμελιώτες θα επέστρεφαν πάλι κάτω από τον ζυγό των Τούρκων, οι οποίοι εκτός από τις επαρχίες της Αιτωλίας, της Λιβαδειάς, της Ακαρνανίας και της ιερής πόλης της Αθήνας, θα έπρεπε να συμπεριλάβουν και το φρούριο της Κορίνθου».

Δεν έχουμε την τιμή να γνωρίζουμε τον κύριο Villeveque. Γνωρίζουμε μόνο ότι αυτός δεν είναι μέλος του διοικητικού συμβουλίου, ούτε του γαλλικού, ούτε του αγγλικού υπουργείου.

Είναι σίγουρα οδυνηρό, πράγματι φρικτό, όχι μόνο για έναν Έλληνα, αλλά για κάθε ευαίσθητο ξένο, η σκέψη ότι τόσο πολύτιμο αίμα έχει χυθεί εδώ και έξι χρόνια τώρα. Τόσες βαριές θυσίες από το ελληνικό έθνος δεν πρέπει να οδηγήσουν σε πικρή σκλαβιά.

ΚΥΡΙΑΚΗ 20 ΜΑΪΟΥ 1827

No 21

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΛΕΒΑΝΤΕ

ΚΕΡΚΥΡΑ 30 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

(Ιδιαίτερη αλληλογραφία)

Στις 16 Μαΐου, γύρω στα μεσάνυχτα, έφτασε επιτέλους στον Πόρο το «Unicorn» συνοδευόμενο από ένα άλλο πολεμικό πλοίο. Η υποδοχή του Λόρδου Cochrane έγινε με πολύ ενθουσιασμό και γιορτάστηκε. Με, όχι λιγότερο ενθουσιασμό, υποδέχτηκαν στο Καστρί τον αρχιστράτηγο Sir Richard Church. Στην ανακοίνωσή τους, αυτοί οι δύο άνθρωποι δεν παρέλειψαν, να εκφράσουν την ικανοποίησή τους, που θα υπερασπιστούν ένα έθνος που αγαπούν.

ΚΥΡΙΑΚΗ 27 ΜΑΪΟΥ 1827

No 22

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΚΕΡΚΥΡΑ 5 ΜΑΪΟΥ

Γράφεται από τη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο] ότι, όταν η αντιπροσωπεία της κυβέρνησης μετέβη στον Πόρο, για να υποδεχτεί τον Λόρδο Cochrane και την ευτυχή άφιξή του στην Ελλάδα, αυτοί απάντησαν ότι στη Μασσαλία είχε ορκιστεί να

μην πατήσει το πόδι του στο ελληνικό έδαφος, εάν προηγουμένως δεν είχε κατακτήσει με κάποιο μεγάλο ναυτικό γεγονός, τουλάχιστον ένα τουρκικό σκάφος.

Γίνεται λόγος για σημαντικά πλεονεκτήματα αναφερόμενα από τον στρατηγό Καραϊσκάκη εναντίον της αρμάδας υπό τις διαταγές του Κιουταχή. Ο θόρυβος από τα κανόνια ακουγόταν μέχρι την Αίγινα. Σύμφωνα με μερικούς, η απώλεια των Τούρκων σ' αυτό το πολεμικό γεγονός, ανερχόταν σε 1.750 άνδρες.

Στάλθηκε μια αντιπροσωπεία στον κύριο κόντε Καποδίστρια, ο οποίος αποδέχτηκε την προεδρία της ελληνικής κυβέρνησης⁵¹⁵.

Οι στρατηγοί Νικήτας, Κολοκοτρώνης και Τζαβέλας έπρεπε να ενωθούν με τον Sir Richard Church, για να μεταβούν στον στρατό της Ρούμελης και να βοηθήσουν στις επιχειρήσεις στην Αθήνα.

Έχουν σταματήσει, με τη μεσολάβηση του Λόρδου Cochrane, οι διαφωνίες μεταξύ των κατοίκων της Αίγινας και του Καστριού.

Η ακόλουθη είδηση μεταδόθηκε από τη Μασσαλία στις 12 Μαΐου:

«Ο Λόρδος Cochrane πάτησε το πόδι του στην Πελοπόννησο. Μπήκε στο Ναβαρίνο, όπου βρίσκοντας έξι τουρκικά πλοία, κυριεύσε τα τέσσερα. Κατέλαβε και ένα, το οποίο είχε φτάσει από την Αλεξάνδρεια φορτωμένο με προμήθειες για τον Ιμπραήμ Πασά».

ΤΡΙΤΗ 29 ΜΑΪΟΥ 1827 (Συμπλήρωμα στο Νο 22) ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Έχουμε επιστολές από τη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο] στις 16, από την Αίγινα στις 17, από τη Ζάκυνθος τις 27 Απριλίου, που αναφέρουν τα ακόλουθα.

Η μέριμνα των Ελλήνων είναι στραμμένη τώρα κυρίως στην Αθήνα και στην Ακρόπολή της, η οποία πολιορκείται από τους πιο σκληρούς εγκληματίες. Η πόλη καταλήφθηκε από τον σερασκέρη και σχεδόν πολιορκήθηκε από τον γενναίο και ατρόμητο Καραϊσκάκη.

Το στρατόπεδο του Καραϊσκάκη ενισχύθηκε με 3.000 άνδρες υπό τις διαταγές του Γενναίου Κολοκοτρώνη, άλλα στρατεύματα προς ενίσχυσή του έφτασαν από τη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο] στις 5 του μηνός υπό τη διοίκηση του περίφημου Κίτσου Τζαβέλα. Επίσης, ο στρατηγός Sir Richard Church, βρίσκεται καθοδόν, για να μεταβεί στο προαναφερθέν στρατόπεδο, ενώ ο Λόρδος Cochrane με το πλοίο «Ellade», το ατιμόπλοιο και μερικά άλλα πλοία, έχει φτάσει ήδη στον Πειραιά, όπου εμπόδισε τον στόλο από την Κωνσταντινούπολη να βοηθήσει τον σερασκέρη από την πλευρά της θάλασσας. Ο ναύαρχος Gordon αποβιβάστηκε με 3.000 άνδρες κοντά στον Ωρωπό, όπου σύμφωνα με κάποιες φήμες κατέστρεψε μέρος των οχυρών και

⁵¹⁵ Ο Ιωάννης Καποδίστριας εκλέχτηκε κυβερνήτης της Ελλάδας από την Εθνοσυνέλευση της Τροιζήνας (11.04. 1827) με επταετή θητεία και στις αρχές του 1828 έφτασε στο Ναύπλιο. Γεννημένος στην Κέρκυρα στις 10 Φεβρουαρίου 1776 από αριστοκρατική οικογένεια, με σπουδές στην ιατρική επιστήμη. Συνέδεσε στενά το όνομά του με την προσπάθεια συγκρότησης οργανωμένου και εθνικά χειραφετημένου νεοσύστατου ελληνικού κράτους. Ο Καποδίστριας, διέπρεψε διπλωματικά, όταν ο Τσάρος της Ρωσίας Αλέξανδρος Α΄ τον διόρισε γραμματέα στην πρεσβεία του στη Βιέννη το 1811, ενώ το 1814 πέτυχε να διασφαλίσει την ουδετερότητα και την ανεξαρτησία της Ελβετίας από το γαλλικό δεσποτισμό. Ίδρυσε και οργάνωσε τη σύγχρονη Ελβετία, κατορθώνοντας να συνδέσει την Ελβετική ομοσπονδία με τον Συνασπισμό των Μεγάλων Δυνάμεων. Συνέχισε τη διπλωματική του δραστηριότητα στο πλευρό του Τσάρου έως και το 1827, όπου και αποδέχτηκε την πρόταση της Γ΄ Εθνοσυνέλευσης για τη διακυβέρνηση του ελληνικού κράτους. Στις 27 Σεπτεμβρίου του 1831 δολοφονήθηκε στο Ναύπλιο από τους Κωνσταντίνο και Γεώργιο Μαυρομιχάλη. <https://www.kapodistrias.info/viografiaσtis, 10/07/2022>.

των αποθηκών των Τούρκων. Ο Καραϊσκάκης μαζί με όλες αυτές τις δυνάμεις θα επιχειρήσουν από κοινού.

Ο σερασκέρης δυσανασχετεί με τις συνεχείς επιθέσεις του «πεισματάρη» Καραϊσκάκη και πολλές φορές υποχρεώνεται να εγκαταλείψει θέσεις που έχει καταλάβει.

Ως επακόλουθο όλων αυτών, οι Τούρκοι επιβράδυναν την πολιορκία της Ακρόπολης, με την οποία περιέκοψαν κάθε επικοινωνία. Ο Καραϊσκάκης κατάφερε να εισχωρήσει εκ νέου, προσφέροντας βοήθεια σε άνδρες και προμήθειες. Προσπαθούν να βγάλουν τους αρρώστους και τα άτομα, που δεν είναι ικανά να φέρουν όπλα, πριν οι Τούρκοι επιχειρήσουν μια γενική επίθεση.

ΚΥΡΙΑΚΗ 3 ΙΟΥΝΙΟΥ 1827

No 23

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΖΑΚΥΝΘΟΣ 9 ΜΑΪΟΥ

Η επικοινωνία με το εσωτερικό του Μοριά είναι τώρα τρομακτικά δύσκολη, ως αποτέλεσμα της επιδρομής που έκανε ο Ιμπραήμ στα εδάφη της Αρκαδίας, του Πύργου και της Γαστούνης. Αυτός βομβάρδισε ξαφνικά τους κατοίκους αυτών των περιοχών και πολλοί έπεσαν νεκροί από τα όπλα των αιγυπτιακών στρατευμάτων. Αρκετές εκατοντάδες άτομα ακατάλληλα για όπλα οδηγήθηκαν στην σκλαβιά. Αυτοί που βρίσκονταν πιο κοντά στην ακτή σώθηκαν από τις βάρκες και μεταφέρθηκαν στον Κάλαμο, ενώ πολλές γυναίκες και παιδιά κατέφυγαν στα βουνά. Όλοι οι άνδρες, οι ικανοί για όπλα, συγκεντρώθηκαν σε δύο σημεία: στη Σκαφιδιά και στο κάστρο Τορνέζε, όπου αντιστέκονται μέχρι στιγμής, ενάντια σε ένα πολυάριθμο εχθρό. Η Σκαφιδιά είναι ένα μοναστήρι κοντά στη θάλασσα και το κάστρο Τορνέζε είναι ένα παλιό φρούριο που βρίσκεται μπροστά στην Κλαρέντζα⁵¹⁶ [Γλαρέντζα] απέναντι από το νησί μας, το οποίο το βλέπουμε και ακούμε καθημερινά την πολύ επίμονη πολιορκία του. Ο Ιμπραήμ άφησε ένα μέρος των στρατευμάτων του να πολιορκούν αυτές τις δύο θέσεις και με το υπόλοιπο στρατό του πέρασε στην Πάτρα, για να παραλάβει μια παρτίδα αλόγων που έφτασαν από τη Ρωμυλία [Ρούμελη], για να τα χρησιμοποιήσει στον στρατό του. Αυτός είναι ο κύριος λόγος για τον οποίο ο Ιμπραήμ κατευθύνθηκε από τη Μεθώνη στην Κορώνη, όπου επιβεβαίωσε την άφιξη στο στρατόπεδό του, των συγκεκριμένων αλόγων.

Οι ειδήσεις που έχουμε από την εθνική επιτροπή του Δαμαλά φτάνουν μέχρι τις 24 Απριλίου. Αρκετά ψηφίσματα δημοσιεύτηκαν μέχρι εκείνη την ημέρα και ένα μέρος του είναι ήδη γνωστό. Παρακάτω είναι οι τίτλοι των πιο σημαντικών διαταγμάτων: (από τα 24)

1. Ο διορισμός του Λόρδου Cochrane ως Μεγάλου ναυάρχου και ανώτατου διοικητή των ναυτικών δυνάμεων.
2. Η εκλογή του κόντε Ιωάννη Καποδίστρια ως προέδρου της Ελλάδας για επτά χρόνια σύμφωνα με το μοντέλο και τις ίδιες εξουσίες του προέδρου των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής.
3. Ο θεσμός της «εθνικής θάλασσας», ώστε τα πλοία που θα αποτελούν τον ελληνικό στόλο να μην ανήκουν σε ιδιώτες.
4. Η εκλογή μιας επιτροπής που για εκατό ημέρες θα αποφασίζει για τα δημόσια ζητήματα. Αυτή η επιτροπή θα αποτελείται από τρία μέλη: Γιώργος

⁵¹⁶Η Γλαρέντζα ή Κλαρέντζα ήταν περιοχή στην Ηλεία. Το λιμάνι και το κάστρο της Γλαρέντζας υποστηριζόταν και από το φρούριο Χλεμούτσι που βρισκόταν στην ευρύτερη περιοχή.

Μαυρομιχάλης για την Πελοπόννησο, Ιωάννης Μακρής για τα νησιά και Γιαννούλης Νάκος για τη Ρούμελη.

5. Η εκλογή του στρατηγού Sir Richard Church σε γενικό διοικητή των χερσαίων δυνάμεων.
6. Ο αποκλεισμός του κλήρου από τις πολιτικές υποθέσεις και τις διοικήσεις.
7. Η προσθήκη πέντε μελών στην επιτροπή επιφορτισμένη με την αναθεώρηση των νόμων. Αυτά τα πέντε μέλη είναι: Ζωγράφος, Τρικούπης, Πολυζωίδης, Κωλέττης και Γλαράκης.
8. Οι οικονομικές αναφορές όλων όσοι έχουν μεταχειριστεί μέχρι τώρα τα λεφτά του έθνους.⁵¹⁷

Ο Λόρδος Cochrane και ο στρατηγός Sir Richard Church έχουν δώσει όρκο και ξεκινούν τις επιχειρήσεις τους.

Από μια επιστολή μεταγενέστερη από την προαναφερθείσα είδηση, γραμμένη από κάποιον ξένο από τη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο] στις 24 του περασμένου μήνα, γνωρίζουμε ότι εκείνη την ημέρα έφτασε στον διοικητή του φρουρίου του Παλαμηδίου Μ. Γρίβα, ένας ανταποκριτής από το στρατόπεδο των Ελλήνων στην Αθήνα, μεταφέροντας τα ευχάριστα νέα: στις 22 οι Έλληνες επιτέθηκαν στις θέσεις, που οι Τούρκοι κατείχαν στην Αθήνα, τους εκτόπισαν και τους καταδίωξαν για μιάμιση ώρα περπάτημα και στο μεταξύ, ανατροφοδότησαν την Ακρόπολη, ώστε να είναι ικανή να αντισταθεί στις εκ νέου προσπάθειες στις οποίες σίγουρα θα προβεί ο σερασκέρης για να την κατακτήσει αμέσως μόλις λάβει τις ενισχύσεις που περιμένει από την Κωνσταντινούπολη. Από μια βάρκα που έφτασε εδώ από τη Σύρο και δύο πλοία, ένα από την Πάργα, το άλλο από την Πρέβεζα, επιβεβαιώνουμε αυτή την είδηση: οι επιστολές που έφεραν αυτά τα πλοία προσθέτουν ότι ο σερασκέρης έχασε πολλούς άνδρες και ο ίδιος τραυματίστηκε.

ΑΛΛΑ ΣΤΙΣ 10

Τα αιγυπτιακά στρατεύματα, που βαδίζουν από τη Μεθώνη, διατηρούν πάντα σε καθεστώς πολιορκίας τους κατοίκους στα σημεία εκείνα όπου οχυρώνονται, για να αποφύγουν τον θάνατο κατά τη διάρκεια της τελευταίας επιδρομής που πραγματοποίησε ο Ιμπραήμ Πασάς. Λίγοι Έλληνες επίσης, είναι κλεισμένοι και περικυκλωμένοι στο μικρό φρούριο Χλεμούτσι στην Ηλεία [ή αλλιώς Τορνέζε] με πολλές γυναίκες και παιδιά, που δεν είχαν τον χρόνο να βρουν ένα πιο ασφαλές

⁵¹⁷ Πρόκειται για τα ψηφίσματα της Γ' Εθνοσυνέλευσης στην Τροιζήνα (19 Μαρτίου -5 Μαΐου 1827). Η τοποθεσία επελέγη ως συμβιβαστική λύση μεταξύ Ερμιόνης και Αίγινας. Η Εθνοσυνέλευση εξέλεξε τον Ι. Καποδίστρια Κυβερνήτη της Ελλάδος για επτά χρόνια. Μέχρι την άφιξή του συγκροτήθηκε τριμελής «Αντικυβερνητική Επιτροπή» υπό τους Γεώργιο Μαυρομιχάλη, Ιωάννη Μακρή - Μιλαίτη και Γιαννούλη Νάκο. Ο Καποδίστριας που θεωρούνταν κορυφαίος διπλωμάτης, αποτέλεσε την κοινή επιλογή μεταξύ των δυο ισχυρών προσωπικοτήτων της εποχής, του Α. Ζαΐμη και του Θ. Κολοκοτρώνη. Ο πρώτος θέλησε να περιορίσει τη δύναμη των στρατιωτικών ηγετών που εξέφραζε ο Κολοκοτρώνης, ενώ ο δεύτερος επιθυμούσε την παρέμβασή του στην πολιτική, ανατρέποντας την κυβέρνηση Ζαΐμη με το να φέρει στην Ελλάδα έναν άνθρωπο που θα ήταν ανώτερος κάθε άλλης πολιτικής μορφής. Στην Εθνοσυνέλευση εκδόθηκαν συνολικά 24 ψηφίσματα στα οποία, μεταξύ άλλων, διορίστηκε επιτροπή για τον έλεγχο των δανείων, ψηφίσθηκαν ομόφωνα αρχηγοί των δυνάμεων ξηράς και θάλασσας οι Sir Richard Church και ο λόρδος Thomas Cochrane αντίστοιχα. Το γεγονός καταδείκνυε έμπρακτα ότι οι Έλληνες δεν εμπιστεύονταν ο ένας τον άλλον. Τέλος επικυρώθηκε το Ελληνικό Πολιτικό Σύνταγμα της Ελλάδας, που πρέσβευε την αρχή της λαϊκής κυριαρχίας. Πρακτικά - Ψηφίσματα - Αναφορές της Γ' Εθν. Συνέλευσης (κατ' επανάληψιν), εν Ερμιόνη και Τροιζήνα 1827 στο <https://paligenesia.parliament.gr/page.php?img=books/tome/03/01576278.gif>, 20/07/2022. και Δ. Κόκκινος, *Η Ελληνική Επανάσταση*, τόμ. 5, Αθήνα 1974, σ. 619, 628-629. Γ. Δ. Δημακόπουλος, *Η Διοικητική Οργάνωσις κατά την Ελληνικήν Επανάστασιν 1821-1827*, Αθήνα 1966, σ. 208-209.

μέρος, για να σωθούν. Πολύ φοβάμαι ότι θα πρέπει να υποκύψουν, γιατί δεν υπάρχει ελπίδα να μπορούν να λάβουν τις απαραίτητες προμήθειες.

ΚΕΡΚΥΡΑ 14 ΜΑΪΟΥ

Στην Ύδρα τυπώνεται μια νέα εφημερίδα γραμμένη στη γαλλική γλώσσα με τον τίτλο: «Ελληνική Μέλισσα». Επίσης σ' αυτό το φύλλο ανακοινώνεται ως επίσημη είδηση η απώλεια μιας αιγυπτιακής κορβέτας, μα δεν αναφέρεται το όνομά της, ούτε οι συνθήκες του γεγονότος.

Στις 18 Απριλίου αναχώρησαν από την Ύδρα μερικά πλοία με πλήρωμα 1.200 άνδρες επιλεγμένους ναυτικούς, που πρέπει να μεταβούν στο ελληνικό στρατόπεδο στον Πειραιά.

Το πολεμικό γεγονός που έλαβε χώρα ανάμεσα στις 21 και 22 Απριλίου και ως επακόλουθο αυτού ο σερασκέρης αναγκάστηκε να εγκαταλείψει τις θέσεις που είχε καταλάβει στην Αθήνα, επιβεβαιώνεται από μερικές επιστολές. Οι Έλληνες ενωμένοι γύρω από την Αθήνα, μετά την άφιξη στο πεδίο του Λόρδου Cochrane και του στρατηγού Sir Richard Church, ανήλθαν σε αριθμό περίπου οκτώ χιλιάδες και αφού οι Τούρκοι απομακρύνθηκαν από το εσωτερικό της πόλης, παρείχαν στο φρούριο τρόφιμα και πολεμοφόδια (όπως ειπώθηκε παραπάνω), ενισχύοντας την καλή φρουρά που το υπερασπίζεται.

Από την Κωνσταντινούπολη έχουμε επιστολές μέχρι τις 2 Μαΐου. Δεν υπάρχει πλέον κάποια ελπίδα ο Σουλτάνος να αποδεχτεί τη διαμεσολάβηση των ξένων πρεσβευτών για μια συνθηκολόγηση με τους Έλληνες. Το ψήφισμά του επ' αυτού φαίνεται αμετάκλητο, αν και αφήνει σε κάποιους να τρέφουν ελπίδες ότι τελικά θα τα καταφέρουν η Ρωσία και οι άλλες Δυνάμεις να τερματίσουν αυτόν τον πόλεμο μέσω διαπραγματεύσεων.

Οι απώλειες που υπέστη ο σερασκέρης στην Αθήνα, είχαν αναζωπυρώσει τη δυσαρέσκεια στην πρωτεύουσα, αλλά και στη Σμύρνη. Η οργή των Τούρκων μεγαλώνει επίσης στο άκουσμα του ονόματος του κόντε Καποδίστρια ως προέδρου της ελληνικής κυβέρνησης, ενώ οι φήμες που κυκλοφορούν, θέλουν την άφιξη του Λόρδου Cochrane να έχει παγιωθεί, θεωρώντας σίγουρη την έξοδο της Αθήνας.

Ο Αγά Πασάς, διοικητής των εννέα τακτικών στρατευμάτων της Κωνσταντινούπολης, διορίστηκε σερασκέρης στη θέση του Ρεσίτ Πασά [Κιουταχή], ο οποίος έπρεπε να αναλάβει τη διοίκηση του στρατού που έχει αναλάβει την πολιορκία της Αθήνας.

ΚΥΡΙΑΚΗ 10 ΙΟΥΝΙΟΥ 1827

No 24

Τα «φύλλα» της Ρώμης ανακοινώνουν με ημερομηνία της Κέρκυρας 16 Μαΐου. Επιβεβαιώνεται ότι στο τμήμα της αρχαίας Ήλιδας [Ηλεία] ο Ιμπραήμ Πασάς συνεχίζει να κάνει τρομερά και φρικιαστικά πράγματα στους Έλληνες κατοίκους αυτών των επαρχιών. Μετρούν μέχρι στιγμής 10 χιλιάδες θύματα θυσιασμένα στη δική του μανία. Οι δυστυχείς, που μπήκαν στον πύργο Τορνέζε για να προβάλουν κάποια αντίσταση, αποκλείστηκαν από προμήθειες. Ο Ιμπραήμ είναι απασχολημένος με το πώς να το κυριεύσει και πιστεύεται ότι δεν θα αργήσει να το καταφέρει.

Μόλις εισήλθε στα λιμάνια της Μεθώνης και του Ναβαρίνου μια νηοπομπή περίπου 30 τουρκικών πλοίων προερχόμενα από την Κωνσταντινούπολη, μεταφέροντας τρόφιμα, πολεμοφόδια και χρήματα. Αυτή η νηοπομπή συνοδευόταν

από πέντε πολεμικά πλοία, τα οποία χωρίς κάποια συμπλοκή εισήλθαν αισίως στα προαναφερθέντα λιμάνια.

Η Εθνοσυνέλευση συγκεντρώθηκε, όπως λέγεται, στο Δαμαλά [Τροιζήνα Πόρου]. Η τοποθεσία της πρώτης αυτής συγκέντρωσης ήταν σε ένα κήπο κάτω από ένα άλσος με λεμονιές. Οι βουλευτές κάθονταν πάνω σε σταυρωτά δοκάρια. Μόνο ο πρόεδρος ο οποίος εκείνη την ημέρα ήταν ο Σισσίνης και ο γραμματέας κάθονταν σε καρέκλες μπροστά από ένα τραπέζι χωρίς χαλί.

Στις 17 Απριλίου έφτασε στο Δαμαλά [Τροιζήνα] από τη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο] ο Λόρδος Cochrane και έπρεπε και πάλι να αναχωρήσει για την Αθήνα.

Στερούμαστε τον ανταποκριτή που ερχόταν απευθείας από την Αθήνα. Πιστεύεται ότι συνελήφθη από τουρκικά πλοία, που έπλεαν κατά μήκος της ακτής του Μοριά από τη Μεθώνη έως την Γλαρέντζα.

ΚΥΡΙΑΚΗ 17 ΙΟΥΝΙΟΥ 1827

No 25

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Από μια επιστολή από τη Σαλαμίνα στις 15 Μαΐου

Καταλήφθηκε το μοναστήρι του Αγίου Σπυρίδωνα⁵¹⁸ και αποφασίστηκε ότι θα δοθεί βοήθεια στην Ακρόπολη με μια αποφασιστική επίθεση εναντίον των ισχυρών θέσεων των Τούρκων στον ελαιώνα από την ανατολική πλευρά της πεδιάδας, που βρίσκεται ανάμεσα στην πόλη και στα λιμάνια της Αθήνας. Για τον σκοπό αυτό, έπρεπε να αποβιβαστούν τη νύχτα της 5^{ης} προς 6^{ης} Μαΐου 3.000 έως 3.200 άνδρες στο Φάληρο και στον Πειραιά. Το εκστρατευτικό αυτό σώμα, αφού αποβιβάστηκε στο ακρωτήριο του Οβλιά (Oblias), προχώρησε προς το Μουσείο στα νότια της πόλης, για να προωθήσει την απελευθέρωση της Ακρόπολης από τη φρουρά της οποίας δεν μπόρεσε να ξεφύγει από την κορυφή η προσέγγιση των οπλισμένων συντρόφων ή τουλάχιστον ο ανεφοδιασμός της με τρόφιμα, πολεμοφόδια και στρατεύματα, αποσύροντας τους ασθενείς και τους άοπλους, ενώ την ίδια στιγμή το εκστρατευτικό σώμα του Καραϊσκάκη από τα δυτικά της πόλης, θα επιτιθέταν στους Τούρκους πισώπλατα, για να τραβήξει την προσοχή από εκείνη την πλευρά.

Ένα άλλο απροσδόκητο συμβάν συνέβη ανάμεσα σε άλλα. Ο στρατηγός Καραϊσκάκης ο οποίος τον τελευταίο καιρό περιβαλλόταν από τη δόξα των νικών του εναντίον του Ομέρ Πασά στη Λιβαδειά (Αράχοβα, Δίστομο και άλλες) χτυπήθηκε στις 4 Μαΐου (23 Απριλίου) θανάσιμα από μια σφαίρα κυνηγετικού όπλου και μεταφέρθηκε στη γολέτα του διοικητή Sir Richard Church που πέθανε την ίδια νύχτα παρ' όλη την ιατρική βοήθεια που του παρασχέθηκε.⁵¹⁹

Εκείνοι οι Έλληνες έχασαν τότε εκείνον τον επιφανή διοικητή τους, το διακαές θάρρος και την επιθυμία να ενεργήσουν συντονισμένα από κοινού και έτσι γρήγορα εγκατέλειψαν τις τρεις οχυρώσεις, τις περισσότερο κοντά στους ελαιώνες⁵²⁰.

⁵¹⁸ Στις 14 Απριλίου 1827 οι Έλληνες υπό τον Γ. Καραϊσκάκη επιτέθηκαν κατά των Οθωμανών στη μονή του Αγ. Σπυρίδωνα στον Πειραιά και κατέλαβαν 9 εχθρικά οχυρώματα. Ο Γ. Καραϊσκάκης μετέφερε το αρχηγείο του στον Πειραιά, για να αποκλείσει τον Κιουταχή.

⁵¹⁹ Στις 23 Απριλίου 1827 πέθανε στο Ν. Φάληρο ο αρχιστράτηγος Γ. Καραϊσκάκης ύστερα από θανάσιμο τραυματισμό.

⁵²⁰ Ο θάνατος του Καραϊσκάκη προκάλεσε πανικό στο ελληνικό στρατόπεδο, το οποίο άρχισε να διαλύεται, γιατί οι στρατιώτες, μην έχοντας εμπιστοσύνη στους αρχηγούς αλλά και στην κυβέρνηση, άρχισαν να λιποτακτούν. Ό,τι είχε κατορθώσει ο Γ. Καραϊσκάκης με τις νίκες στην Ανατολική Στερεά, συσπειρώνοντας τους αγωνιστές γύρω από έναν κοινό σκοπό μακριά από έριδες και διαμάχες, τινώνοντας συγχρόνως το ηθικό τους, τώρα με τον ξαφνικό θάνατό του είχε γκρεμιστεί. Αργότερα και

Το πρωί της 5^{ης} Μαΐου το πτώμα του Καραϊσκάκη μεταφέρθηκε στο Κουλούρι και θάφτηκε με κάθε τιμή και ευσέβεια. Είχε δεσμεύσει, με τη θέλησή του, τα όπλα που συνήθιζε να χρησιμοποιεί, στον ίδιο του τον γιο και 15 χιλιάδες πιάστρα σε μερικά πρόσωπα που του ήταν πιο προσφιλή.

Στο μεταξύ, από τον Πειραιά και το Φάληρο οι Έλληνες διέλυσαν δώδεκα πλοία μέσα σε τρεις ώρες, πριν τη δύση του ηλίου και προωθήθηκαν για την συντονισμένη κάθοδο. Στις τέσσερις τα ξημερώματα αποβιβάστηκαν στον Κόλια. Ο Μακρυγιάννης με τους Αθηναίους σχημάτιζε την εμπροσθοφυλακή και τον ακολουθούσαν οι Σουλιώτες και τα τακτικά στρατεύματα με δύο κανόνια, ο Ιωάννης Νοταράς με τους δικούς του και ο Καλλέργης με τους Κρητικούς. Ο Βάσος και ο Παναγιώτης Νοταράς παρέμειναν πιο πίσω μεταξύ των ερειπίων μερικών χαρακωμάτων, που κατασκευάστηκαν βιαστικά, όχι μακριά από την ακτή. Ένα σώμα απασχολείτο με το πεσμένο οχυρό του ακρωτηρίου και δύο σώματα μετέβησαν στο λιμάνι, όπου βρισκόταν επίσης ο Λόρδος Cochrane και ο διοικητής Sir Richard Church με το επιτελείο του. Τα πλοία πήραν θέση στην ακτή.

Μόλις προχώρησαν μισή ώρα, οι ίδιοι οι Έλληνες δέχτηκαν επίθεση από περίπου 800 ιππείς και από ένα ανάλογο αριθμό τακτικού πεζικού, που είχε φτάσει από την Κωνσταντινούπολη λίγες ημέρες πριν. Η μάχη⁵²¹ δεν κράτησε περισσότερο από δύο ώρες και ολοκληρώθηκε με μια πλήρη εξόντωση των Ελλήνων, από τους οποίους πολλοί λίγοι μπόρεσαν να ανακτήσουν τα πλοία. Αυτοί έχασαν περίπου 2.000 άνδρες, μεταξύ νεκρών, τραυματιών και αιχμαλώτων, καθώς και μερικές σημαίες και κανόνια. Ο Καλλέργης, ο Λάμπρος Βέικος, ο Γεώργιος Δράκος, ο Αναστάσιος Δρούζας, ο Γεώργιος Τζαβέλας, ο Ιωάννης Νοταράς χάθηκαν ή πέρασαν στην εξουσία του εχθρού. Ο Μακρυγιάννης τραυματίστηκε. Ό,τι είχε απομείνει, διαλύθηκε και ο Sir Richard Church με τον Cochrane έφυγαν και οι ίδιοι. Πράγματι ο τελευταίος, όταν τον πλησίασε το εχθρικό ιππικό, διασώθηκε φτάνοντας κολυμπώντας σε ένα πλοίο αγκυροβολημένο, όχι μακριά από την ακτή.

Το χειρότερο για τους Έλληνες είναι ότι τα άλλα στρατεύματα, μοιραία αποκαρδιωμένα, εγκατέλειψαν, ως επί το πλείστον, το πεδίο της μάχης και κατέφυγαν στην Ελευσίνα, τη Σαλαμίνα και τα Μέγαρα. Ο Λόρδος Cochrane στις 7 του μήνα, επέστρεψε με τα πλοία του εκ νέου στον Πόρο, για να συγκεντρώσει όσο το δυνατόν περισσότερα πλοία, για να κινηθεί εναντίον του στόλου που υποστηριζόταν από τα Δαρδανέλλια και όπως λέγεται έφτασε στο Σιγρί (στη δυτική ακτή της Μυτιλήνης). Μα πριν την άφιξή του μερικά από τα ελληνικά πλοία βγήκαν από την πορεία τους, προφανώς για να τον συντρέξουν.

Στις 8 του μήνα ο Τούρκος στρατηγός ξανάρχισε τον βομβαρδισμό της Ακρόπολης με μεγαλύτερη μανία. Με όλα αυτά οι Έλληνες αντιστάθηκαν ακόμα έως τις 15 Μαΐου. Οι Έλληνες διοικητές (ανάμεσα τους και ο Charles Fabvier) απέρριψαν στις 11 του μήνα τη συνθηκολόγηση με τη μεσολάβηση στον σερασκέρη των αξιωματικών του γαλλικού ναυτικού στην περιοχή εκείνη.

Ο Ιμπραήμ Πασάς έλαβε διαταγή από τον πατέρα του, να ενωθεί με τον σερασκέρη στην πορεία προς την Πάτρα και την Κόρινθο. Ένα μέρος από τα στρατεύματά του, λέγεται ότι έχει φτάσει ήδη σ' αυτή την πόλη.

ΤΡΙΤΗ 19 ΙΟΥΝΙΟΥ 1827

η πτώση της Ακρόπολης επέφερε την πτώση όλων των απελευθερωμένων μερών της Στερεάς Ελλάδας από τον Γ. Καραϊσκάκη. Απ. Βακαλόπουλος, *Ιστορία του Νέου Ελληνισμού, Η Μεγάλη Ελληνική Επανάσταση (1821-1829)*, τόμ. Ζ', Θεσσαλονίκη 1986. σ. 420-425, 661-681, 724-749.

⁵²¹ Πρόκειται για τη μάχη του Φαλήρου (Αναλάτου) και τη νίκη του Κιουταχί με την οποία τερματίστηκε η μακρά πολιορκία της Αθήνας, που είχε ήδη ξεκινήσει από το 1826.

(Συμπλήρωμα στο Νο 25)
ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

(Ακολουθώντας τα ιδιαίτερα γεγονότα κοντά στην Αθήνα αναφερόμενα από τον
«Αυστριακό Παρατηρητή»)

Αποβιβαζόμενοι οι Έλληνες το πρωί της 6^{ης} Μαΐου στην άκρη του ακρωτηρίου Κολιάς, 3.000 ή 3500 στον αριθμό υπό τις διαταγές των αρχηγών Γιάννη Αρχοντόπουλου, Νοταρά, Κώστα Μπότσαρη, Μακρυγιάννη, Λάμπρου Βέικου, Γεώργιου Δράκου, Δημητρίου Καλλέργη, είχαν σκοπό με το φως της ημέρας να προωθήσουν ένα σώμα, το οποίο θα αιφνιδίαζε τον εχθρό. Ήταν πράγματι πολύ δύσκολο να υποβάλλουν ένα στρατό ακανόνιστο και άτακτο χωρίς ξιφολόγχη στην επικίνδυνη κατά μέτωπο πρόσκρουση με το ιππικό. Τελικά, απουσίαζε εντελώς η συντονισμένη διαίρεση για τμήμα του στρατοπέδου του Πειραιά, για το οποίο τα στρατεύματα, που βάδιζαν από τα ανατολικά, έπρεπε να αντιμετωπίσουν όλες τις δυνάμεις του εχθρού, που επρόκειτο να διαιρεθεί μόνος του.

Οι πρακτικές μιας συνθηκολόγησης, που προσφέρθηκαν στην Ακρόπολη, οι οποίες αναφέρονται στο προηγούμενο φύλλο, εισήχθησαν από τον κύριο Leblanc, διοικητή της γαλλικής φρεγάτας «Giunone» στην πρόσκληση που έλαβε από τον Λόρδο Cochrane πριν από την αναχώρηση του για τον Πόρο. Εδώ είναι αυτά που προτάθηκαν από τον σερασκέρη:

Άρθρο 1^ο: Ο Charles Fabvier θα διατηρήσει τα όπλα του και θα μπορεί να βγει ελεύθερα και να πάρει μαζί του και τις αποσκευές του.

Άρθρο 2^ο: Τα στρατεύματα της φρουράς θα καταθέσουν τα όπλα και θα επιστρέψουν ελεύθερα όπου επιθυμούν. Όσοι απ' αυτούς θελήσουν να υπηρετήσουν τον στρατό του Σουλτάνου, θα ενταχθούν στα στρατεύματα του σερασκέρη, με τα ίδια χρήματα και τον ίδιο βαθμό, που είχαν στο στρατό όπου υπηρετούσαν.

Άρθρο 3^ο: Ο σερασκέρης θα λάβει μέριμνα για τη μεταφορά των αλόγων, των αρρώστων και των τραυματιών και όσων χρειάζονται βοήθεια.

Άρθρο 4^ο: Η φρουρά θα κινηθεί κατά μήκος ενός δρόμου μακριά από οποιοδήποτε τουρκικό μέρος προς την ακτή της θάλασσας σε εκείνο το μέρος, όπου αποβιβάστηκαν τα ελληνικά στρατεύματα τη νύχτα της 5^{ης} προς 6^{ης} Μαΐου.

Άρθρο 5^ο: Ο σερασκέρης θα συνοδευτεί από ένα σώμα ιππικού, που θα επιστρέψει να εγγυηθεί όσο το δυνατόν στο μέρος της απόβασης.

Ο σερασκέρης θα γίνει ο ίδιος εγγυητής με την τιμή του για την ακριβή εκπλήρωση των άρθρων της παρούσας συνθηκολόγησης⁵²².

ΝΑΠΟΛΗ ΤΗΣ ΡΩΜΑΝΙΑΣ [ΝΑΥΠΛΙΟ]
7 ΜΑΪΟΥ

Ο «αετός» της Ρούμελης δεν υπάρχει πια. Ο Καραϊσκάκης, ο μεγαλύτερος διοικητής της Ελλάδας, τον οποίο οι Έλληνες αντιμετώπιζαν με τον ίδιο ενθουσιασμό με τον Μάρκο Μπότσαρη, έπεσε θριαμβευτικά με δόξα και τιμή στις 4 του τρέχοντος μήνα. Η ανεπανόρθωτη απώλεια αυτού του αρχηγού των «θαυμάτων» σκόρπισε απελπισία σε όλους, την οποία μπορούν να θεραπεύσουν οι επιτυχίες όσων είναι στα όπλα εδώ και δέκα μήνες. Μόνο το όνομά του προκαλούσε τρόμο στον εχθρό και διατηρούσε ζωντανούς τους γενναίους μας πολεμιστές. Επέζησε μόνο οκτώ ώρες από τον τραυματισμό του και τα τελευταία του λόγια ξεσηκώνουν τον πατριώτη και τον ήρωα. Στην ίδια σύγκρουση τραυματίστηκε και ο Νικήτας.

⁵²² Άρθρα από τη συνθηκολόγηση για την παράδοση της Ακρόπολης της Αθήνας.

ΑΛΛΑ ΣΤΙΣ 12

Ατυχία πάνω στην ατυχία. Η μάχη, στις 8 του τρέχοντος μήνα στις πεδιάδες της Αθήνας, ήταν η πιο θανατηφόρα από τις μάχες όλων αυτών των επτά πολεμικών ετών. 1.108 από τους δικούς μας είναι νεκροί. Ανάμεσά τους οι ικανοί αρχηγοί Δράκος, Βέικος, Γεώργιος Τζαβέλας (ξάδελφος του Κίτσου), Φωτομάρας, Διαμαντής Ζέρβας και ο στρατηγός Καλλέργης παρέμειναν αιχμάλωτοι. Η νίκη ωστόσο και για τους Τούρκους δεν ήταν εύκολη, αφού τους κόστισε τον θάνατο πολλών μπέηδων και 3.000 ανδρών. Η Ακρόπολη της Αθήνας παρ' όλα αυτά, αντιστέκεται ακόμα. Είναι κλεισμένοι 2.000 άνθρωποι υπό την ηγεσία του Μορφόπουλου, Μαμούρη, Κατσιογιάννη, Φωκά από την Κεφαλονιά, του Fabvier και πολλών φιλελλήνων.

Ο τουρκικός στόλος βγήκε από τα Δαρδανέλλια, ενισχυμένος με 36 πλοία και πιστεύεται ότι ο Λόρδος Cochrane θα πάει να τον συναντήσει με 40 πλοία και μερικά πολιορκητικά σε μια απολαυστική ναυμαχία.

Ο στρατηγός Sir Richard Church άφησε 3.000 Ρουμελιώτες στις παραλίες της Αθήνας και αναχώρησε για να ενωθεί με τον υπόλοιπο στρατό του με τον στρατηγό Κολοκοτρώνη, για να αντιταχθεί στον Ιμπραήμ.

ΑΛΛΑ ΣΤΙΣ 24

Η Εθνοσυνέλευση έκλεισε τις συνεδριάσεις της με τις ακόλουθες συζητήσεις. Ψήφισε ένα γράμμα ευχαριστιών για τον βασιλιά της Βαυαρίας και ένα άλλο για τον πρόεδρο των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής.

Γράμματα ευχαριστιών επίσης, εστάλησαν ειδικά στον κύριο Bally, στον Eynard, και τους ναυάρχους Heidegger και Fabvier. Ψηφίστηκε επίσης ένα γράμμα πρόσκληση στον ναύαρχο Antonio Passano, με το οποίο τον καλούν να επιστρέψει σύντομα, για να υπερασπιστεί την πατρίδα προσφέροντας τις υπηρεσίες του.

Διαβάστηκε επιπλέον και ένα προσχέδιο του κυρίου Καθηγητή Antonio Maria Canella από τη Χίο, που δημοσιεύτηκε σε μια ιταλική και γαλλική εφημερίδα υπό τον τίτλο του «Φιλέλληνα» σχετικά με τις δαπάνες και τη συντήρηση των δημοτικών σχολείων στην Ελλάδα για 5 χρόνια.

Η Εθνοσυνέλευση δήλωσε τη χρησιμότητα αυτού του έργου και αποφάσισε να σταλεί μια ευχαριστήρια επιστολή σ' αυτόν τον καθηγητή για το προσχέδιό του, το οποίο παραπέμφθηκε στη νομοθετική επιτροπή για συνεργασία και άμεση εκτέλεση.

Τέλος εκλέχτηκε πρόεδρος του νομοθετικού σώματος ο κύριος Ranieri.

ΚΥΡΙΑΚΗ 24 ΙΟΥΝΙΟΥ 1827

No 26

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

(Από «φύλλα» της Ρώμης)

Ο στρατηγός Sir Richard Church, έστησε ένα οχυρό στον Πειραιά, το οποίο περιβάλλεται από ένα μεγάλο λάκκο. Τοποθέτησε εκεί μια πολυάριθμη φρουρά και το κατέστησε απόρθητο.

Ο Charles Fabvier βρίσκεται τώρα στο φρούριο της Αθήνας, μαζί με τον Κριεζιώτη και άλλους αρχηγούς. Μια άλλη θέση ισχυρή και σταθερή είναι αυτή στον ναό του Αγίου Δημητρίου κοντά στην Αθήνα, όπου οι Έλληνες οχυρώθηκαν με προμήθειες τροφίμων και πολεμοφοδίων για μεγάλο χρονικό διάστημα.

Ο Λόρδος Cochrane διέταξε τον γέρο Κολοκοτρώνη να συγκεντρώσει όλα τα στρατεύματά του, που βρίσκονταν στις επαρχίες και να τα ενώσει σε ένα ενιαίο σώμα⁵²³. Στη συνέχεια, κάλεσε τους Μανιάτες να πάρουν τα όπλα, υποσχόμενος σ' αυτούς ανταμοιβές και βοήθεια από το μέρος της θάλασσας, ενώ έστειλε τον Μιαούλη με διαφορετικά πλοία στα νερά της Μεθώνης. Ο ίδιος λεηλάτησε ένα τουρκικό πολεμικό πλοίο και βύθισε άλλο ένα στα νερά της Γλαρέντζας. Επιβεβαιώνεται ότι ο ελληνικός στολίσκος μετέβη στον Βόλο και στο Τρικέρι και λεηλάτησε πέντε τουρκικά πλοία φορτωμένα με προμήθειες.

Λέγεται ότι ένας Έλληνας κουρσάρος λεηλάτησε κοντά στην Πάτρα ένα αιγυπτιακό πλοίο φορτωμένο με σκλάβους και εμπόρους, προσθέτοντας και την ικανή φρουρά του κάστρου Τορνέζε, οι οποίοι αυτοί οι δυστυχείς είχαν αποβιβαστεί στη νησίδα του Καλάμου.

Ο Λόρδος Cochrane με το πλοίο του και το «Perseveranza» αποσχίστηκε από τις υπόλοιπες ναυτικές δυνάμεις, που κατευθύνονταν, για να συναντήσουν τον οθωμανικό στόλο, που έβγαινε από τα Δαρδανέλλια και μέχρι τις 12 του τρέχοντος Μαΐου, πέρασε μπροστά από το νησί της Ζακύνθου. Το βράδυ της ίδιας ημέρας, επιτέθηκε σε μια τουρκική φρεγάτα, μια κορβέτα και δύο αιγυπτιακά μπρίκια, που ήταν αγκυροβολημένα στο λιμάνι της Γλαρέντζας. Η πολιορκία διήρκεσε τέσσερις ώρες, αλλά μέχρι στιγμής, δεν έχει φτάσει καμία αξιόπιστη είδηση για την έκβαση αυτού του αγώνα.

ΚΕΡΚΥΡΑ 31 ΜΑΪΟΥ

Ο Λόρδος Cochrane πέρασε στις 23 του τρέχοντος μήνα στη θέα της Ζακύνθου με το σκάφος και το ατμόπλοιο με κατεύθυνση την Γλαρέντζα. Στις οκτώ η ώρα το ίδιο βράδυ ακούστηκε από τη Ζάκυνθο ένας έντονος κανονιοβολισμός, που διήρκεσε περίπου δύο ώρες. Τώρα διαδίδεται η είδηση ότι ο διορισμένος ναύαρχος έχει καταστρέψει σχεδόν ολοκληρωτικά τον αιγυπτιακό στολίσκο, που βρίσκεται στο προαναφερθέν λιμάνι της Γλαρέντζας⁵²⁴.

ΚΥΡΙΑΚΗ 1 ΙΟΥΛΙΟΥ 1827

No 27

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΟ ΛΕΒΑΝΤΕ

Έχουμε νέα απευθείας από την Ελλάδα μέχρι τις πρώτες ημέρες του τρέχοντος μήνα Ιουνίου και από τα περίχωρα της Αθήνας έως τις 22 Μαΐου. Η φρουρά της Ακρόπολης συνέχιζε να αμύνεται και να απορρίπτει περισσότερο από ποτέ οποιαδήποτε συνθηκολόγηση.

Επίσης, μια επιστολή από τη Ζάκυνθο την 1^η Ιουνίου αναφέρει ότι η πολιορκία της Αθήνας βρισκόταν στην ίδια κατάσταση, χωρίς καμία εξέλιξη και ότι οι Έλληνες δεν απελπίστηκαν ακόμα για τον σκοπό τους.

Τα ελληνικά πλοία συνέχιζαν να διασχίζουν τις παραλίες του Νεγροπόντε [Χαλκίδα] και του Βόλου, προκειμένου να αποτρέψουν την άφιξη των προμηθειών στο στρατόπεδο του Τούρκου στρατηγού.

⁵²³ Στις 5 Ιουνίου 1827 ο Θ. Κολοκοτρώνης διέταξε επιστράτευση στις περιοχές Μυστρά, Μεσσηνίας, Αρκαδίας, Λεονταρίου, καθώς και στις επαρχίες Καρύταινας και Φαναρίου με σκοπό την παρεμπόδιση της επικοινωνίας του Ιμπραήμ μεταξύ Τριπολιτσάς και μεσσηνιακών φρουρών.

⁵²⁴ Στις 20 Ιουλίου 1827 ο ναύαρχος Thomas Cochrane και ο Sir Richard Church κυβερνήτες των ελληνικών πλοίων «Ελλάς» και «Σωτήρας» αντίστοιχα, αντιμετώπισαν κοντά στη Γλαρέντζα 4 αιγυπτιακά πλοία. Συνελήφθησαν δύο απ' αυτά, τα οποία μεταφέρθηκαν στον Πόρο και μετονομάστηκαν σε «Υδρα» και «Αθηναΐδα».

Ο Καλλέργης και ο Δράκος δεν ήταν στον αριθμό των αρχηγών που σκοτώθηκαν, αλλά μεταξύ εκείνων που αιχμαλωτίστηκαν. Ο πρώτος θα ελευθερωνόταν δίνοντας λύτρα 30.000 πιάστρα και ο δεύτερος θα ανταλλαζόταν με έναν Αλβανό μπέη που είχε αιχμαλωτιστεί από τους Έλληνες στη μάχη της 6^{ης} του μήνα.

Ο Ιμπραήμ, αφού κατέλαβε το κάστρο Τορνέζε, κατευθύνθηκε προς την Πάτρα.

Ανάμεσα στους Έλληνες της φρουράς του κάστρου Τορνέζε, που έπεσαν στην εξουσία του Ιμπραήμ Πασά, συγκαταλέγεται επίσης ο δικός μας διοικητής Σισσίνης, ο οποίος μαζί με άλλους εννέα αξιωματούχους απέκτησαν την ελευθερία τους, αφού πρώτα ορκίστηκαν να μην ξαναπάρουν τα όπλα εναντίον των Οθωμανών.

Λέγεται ότι ο Μιαούλης συγκέντρωσε 60 ελληνικά πλοία, τα οποία έπρεπε να ενωθούν με τον Λόρδο Cochrane στα νερά του Μοριά.

Ο ναύαρχος Gordon φαίνεται να ζηλεύει το καλωσόρισμα που επεφύλαξαν στον Sir Richard Church, ο οποίος είχε φτάσει στα Κύθηρα, όπου βρίσκεται σε καραντίνα.

ΤΡΙΤΗ 3 ΙΟΥΛΙΟΥ 1827
(Συμπλήρωμα στο Νο 27)
ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
(Από τα «φύλλα» της Φλωρεντίας)

Σύμφωνα με τις τελευταίες ειδήσεις που έφτασαν στην Ανκόνα από την Ελλάδα, με το ατμόπλοιο, το φρούριο της Αθήνας θα έπρεπε να παραδοθεί κατά την κρίση του τουρκικού στρατού, που σχημάτισε την πολιορκία. Παρά τη μεγάλη αυτή ατυχία για τους Έλληνες, ο στρατηγός Sir Richard Church, πιστός στους συντρόφους του, κατέβαλε όλες του τις δυνάμεις, για να πιστέψουμε ότι ήταν όσο περισσότερο δυνατό γινόταν να είναι, οι στρατιώτες κάτω από τα λάβαρα που εγκατέλειψαν απ' όλες τις πλευρές.

Περιμένουμε σύντομα επιβεβαίωση και τις αναφορές απ' αυτό το σημαντικό γεγονός.

ΚΥΡΙΑΚΗ 8 ΙΟΥΛΙΟΥ 1827
No 28
ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Οι οθωμανικές δυνάμεις που επιτέθηκαν σε εκείνους τους Έλληνες, προωθήθηκαν, όπως θα δούμε παρακάτω, στον λόφο του Φιλοπάππου και τόσο κοντά στην Ακρόπολη, που μπορούσε κανείς να ακούσει τους ηχηρούς χαιρετισμούς εκείνης της φρουράς, που ήταν 2.000 επίλεκτοι ιππείς, ως επί το πλείστον από το σώμα των Δελήδων (επίλεκτο σώμα ιππέων). Δεν υπάρχει αμφιβολία, ότι μια πολυάριθμη ενίσχυση έφτασε στον Κιουταχή από το Νεγροπόντε [Χαλκίδα] τη νύχτα, που προηγήθηκε της μάχης. Ακόμη και ο ίδιος ο Ομέρ Πασάς ήταν παρών. Το ίδιο το πεζικό των Τούρκων ισοφάρισε σε αριθμό εκείνο που είχε πάρει θέση από την πλευρά των Ελλήνων. Η επίθεση ανανεώθηκε τρεις φορές σε διάστημα μιας ώρας και οι Έλληνες πολεμούσαν σαν λιοντάρια χωρίς ποτέ να υποχωρήσουν. Όλο το εκστρατευτικό σώμα των Σουλιωτών, το μεγαλύτερο μέρος των Αθηναίων και των Κρητικών και σχεδόν όλο το τακτικό σώμα στρατού, έπεσε πολεμώντας ένδοξα. Όμως τελικά και οι επιζώντες (ανάμεσά τους και οι στρατηγοί που αναφέρθηκαν ήδη στα προηγούμενα φύλλα μας) μπροστά σε τόση σφαγή, άρχισαν να αναδιπλώνονται

και 700 Έλληνες, αποτέλεσαν λεία θανάτου. Η απώλεια του εχθρού δεν ήταν καθόλου μικρότερη. Ανάμεσα στους γενναίους που δραπετεύσαν ήταν ο Μπότσαρης, τα αδέλφια Ζέρβα και ο Μακρυγιάννης.

Τα εκστρατευτικά σώματα του Πειραιά και του Φαλήρου δεν μπόρεσαν να προβούν σε καμία επιχείρηση, σίγουρα ανήμποροι από τον πόνο του θανάτου του αρχηγού τους [Καραϊσκάκη]. Ο Κίτσος Τζαβέλας, που ανέλαβε τη διοίκηση, δεν ήταν άνθρωπος, για να μείνει άπραγος, χωρίς ισχυρούς λόγους.

Το βράδυ τα στρατεύματα του Πειραιά, στην προσπάθειά τους να συγκεντρωθούν, μετατράπηκαν σε άτακτα. Τελικά, συγκεντρώθηκαν καταλαμβάνοντας τις θέσεις του Αγ. Σπυρίδωνα και του Φαλήρου και αναμένοντας να ολοκληρωθούν οι οχυρώσεις τους.

Στη συνέχεια, απορρίπτοντας τη συνθηκολόγηση που προτάθηκε από τον Κιουταχή στους γενναίους υπερασπιστές της Ακρόπολης υπό την αιγίδα του κυρίου Leblanc, η «Γενική Εφημερίδα της Ελλάδας» αναφέρει μια γενναία και αξιοπρεπή απάντηση απ' αυτούς τους ήρωες, που είναι αξιομνημόνευτη. Απάντησαν, λοιπόν, το αρχαίο: «μολών λαβέ», απάντηση αντάξια εκείνης της φρουράς και του αίματος που είχε χυθεί, για να τη σώσουν.

Τη νύχτα, στις δώδεκα η ώρα, ξανάρχισε η πολιορκία του φρουρίου, που διήρκησε όλη τη νύχτα. Ακόμη όμως και αυτή η πολιορκία δεν θα καταστρέψει τόσα πολύτιμα μνημεία, που τριάντα αιώνες έχουν διασωθεί. Δεν είναι ικανή, να καταστρέψει έναν λαό, που έχει δηλώσει, ότι θέλει να ζήσει ή να πεθάνει ελεύθερος.

Ανακοινώθηκε επίσημα η παράδοση της Ακρόπολης της Αθήνας την ημέρα της 5^{ης} Ιουνίου, μετά τη συνθηκολόγηση. Οι διαπραγματεύσεις αυτής της συνθηκολόγησης (το περιεχόμενο της οποίας επικοινωνούμε εδώ κάτω από ένα μόνο αντίγραφο που ελήφθη στην ιταλική γλώσσα) ξεκίνησαν στις 30 Μαΐου από τον καπετάνιο της κορβέτας του Αυστριακού κυρίου Corner, κατόπιν αιτήματος της φρουράς της Ακρόπολης και με τη συγκατάθεση του σερασκέρη. Η ίδια η συνθηκολόγηση ολοκληρώθηκε στις 5 Ιουνίου, μετά τη διαμεσολάβηση του εν λόγω αξιωματούχου και του Γάλλου ναυάρχου comte de Rigny, ο οποίος είχε φτάσει στις 31 Μαΐου σ' εκείνα τα νερά. Την ίδια ημέρα πραγματοποιήθηκε και η διάλυση της φρουράς της Ακρόπολης. Δύο χιλιάδες άτομα όλων των ηλικιών και φύλων, οι μισοί εκ των οποίων ήταν άρρωστοι και εξαντλημένοι από την πείνα, εγκατέλειψαν εκείνη την περιοχή και επιβιβάστηκαν στα γαλλικά και αυστριακά πολεμικά πλοία.

Ο στρατηγός Sir Richard Church με λίγα στρατεύματα, μετά τη μάχη στις 6 Μαΐου, εξακολουθούσε ακόμα να κατέχει το Φάληρο. Εγκατέλειψε εκείνη τη θέση στις 28 Μαΐου και επέστρεψε στη Σαλαμίνα. Η εκκαθάριση αυτού του τόπου έγινε τόσο βιαστικά, που οι Έλληνες άφησαν στα χαρακώματα έξι κανόνια μεγάλου διαμετρήματος.

Έφτασε μια είδηση από ένα πλοίο στη Σμύρνη ότι ο Λόρδος Cochrane θα επέστρεφε στις Σπέτσες στις αρχές του Ιουνίου, βετεράνος της αποστολής του, επέστρεψε άδειος στα νερά του Ιουνίου. Φαίνεται ότι είχε την πρόθεση να σώσει το κάστρο Τορνέζε (που μέχρι τις 17 Μαΐου είχε παραδοθεί στον Ιμπραήμ Πασά), αλλά είχε φτάσει πολύ αργά.

Συνθηκολόγηση της Ακρόπολης της Αθήνας⁵²⁵

⁵²⁵ Ο Charles Fabvier ήταν αυτός που ανέλαβε την πρωτοβουλία διαπραγμάτευσης της παράδοσης της Ακρόπολης με την εγγύηση της Αγγλίας, της Γαλλίας και της Αυστρίας, κάτι για το οποίο αργότερα θεωρήθηκε υπαίτιος και καταδικάστηκε. Η συνθήκη παράδοσης της Ακρόπολης αποτελείτο από 11 άρθρα. Βλ. παραπάνω κείμενο. Η Ακρόπολη παραδόθηκε στις 25 Μαΐου 1827 και οι πολιορκημένοι επιβιβάστηκαν σε ουδέτερα γαλλικά και αυστριακά πλοία με προορισμό τη Σαλαμίνα. Το

Άρθρο 1: Όλα τα στρατεύματα της φρουράς θα εξέλθουν με τα όπλα και τις αποσκευές τους.

Άρθρο 2: Όλες οι οικογένειες των Αθηναίων θα εξέλθουν χωρίς όπλα, αλλά με τα υπάρχοντά τους και μπορούν να επιστρέψουν στα σπίτια τους και τα χωριά τους, όπου ο Πασάς αναλαμβάνει να επιστρέψει τις περιουσίες τους και να εγγυηθεί για τη ζωή τους. Ο Πασάς αναλαμβάνει επίσης, να εξασφαλίσει τα μέσα επιβίωσής τους και να ορίσει ένα τόπο διαμονής για τις γυναίκες και τα παιδιά, που έχασαν τους συζύγους ή τους γονείς τους αντίστοιχα.

Άρθρο 3: Όλοι οι Μουσουλμάνοι κάθε φύλου και ηλικίας, που βρίσκονται στην Ακρόπολη, θα παραδοθούν στον Πασά.

Άρθρο 4: Το τμήμα της τοποθεσίας, που χωρίζει την Ακρόπολη, του ακρωτηρίου Κόλιας θα εκκαθαριστεί από τουρκικά στρατεύματα, με εξαίρεση το λόφο Φιλοπάππου που θα παραμείνει κατειλημμένος.

Άρθρο 5: Τρεις Γάλλοι αξιωματούχοι, τρεις αξιωματούχοι του Πασά και τρεις Αλβανοί αρχηγοί προερχόμενοι από τους Έλληνες, θα συνοδεύσουν τα στρατεύματα μέχρι τον τόπο επιβίβασης και θα παραμείνουν εκεί, μέχρι να επιβιβαστούν όλα τα στρατεύματα.

Άρθρο 6: Ο Πασάς θα χρησιμοποιήσει 60 άλογα για τη μεταφορά αρρώστων και τραυματισμένων.

Άρθρο 7: Η Ακρόπολη θα παραδοθεί στην κατάσταση την οποία βρίσκεται με όλα τα όπλα, τα πολεμοφόδια και τις προμήθειες.

Άρθρο 8: Ο Πασάς θα στείλει τρία άτομα της εμπιστοσύνης του, να παραλάβουν την Ακρόπολη και να βεβαιωθούν ότι οι όροι της συνθηκολόγησης θα γίνουν δεκτοί.

Άρθρο 9: Επειδή αυτά τα τρία άτομα μπορεί να θεωρηθούν όμηροι από τους Έλληνες, θα στείλει τρία άλλα διακριτά πρόσωπα, τα οποία θα σταλούν σύντομα πίσω, ώστε να βεβαιώσουν τη διάλυση της Ακρόπολης.

Άρθρο 10: Αν οι εμπιστευόμενοι του Πασά γίνουν δεκτοί και βρεθεί κάποια ζημιά στις επάλξεις ή στον πύργο της Ακρόπολης, η οποία προκλήθηκε αφού δέχτηκαν τη συνθηκολόγηση, τότε αυτή θα θεωρηθεί άκυρη.

Άρθρο 11: Αφού γίνει δεκτή η συνθηκολόγηση, θα συμφωνηθεί η ώρα της εκκαθάρισης.

Εμείς οι υπογράφωντες διοικητές της Ακρόπολης, αποδεχτήκαμε τη μορφή και το περιεχόμενο της συνθηκολόγησης.

Γεράσιμος Φωλιάς, Ν. Ζαχαρίτζας, Μήτρος Λέκας, Σ. Βλαχόπουλος, ναύαρχος Charles Fabvier, Ν. Κριεζιώτης, Στάθης Κατσικογιάννης, Δ. Ευμορφόπουλος, Γ. Μαμούρης

ΚΥΡΙΑΚΗ 15 ΙΟΥΛΙΟΥ 1827

No 29

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΛΕΒΑΝΤΕ

ΚΕΡΚΥΡΑ 25 ΙΟΥΝΙΟΥ

(Από «φύλλα» της Ρώμης)

ανεκπλήρωτο κενό που άφησε η απώλεια του Γ. Καραϊσκάκη, η αδυναμία εξεύρεσης άλλου ικανού αντικαταστάτη, καθώς και τα καταστροφικά εν τέλει σχέδια των Thomas Cochrane και Church είχαν οδηγήσει στην αναπόφευκτη παράδοση της Ακρόπολης.

Είναι σίγουρο, ότι ο Άγγλος ναύαρχος Sir Edward Codrington⁵²⁶, έστειλε διαταγές στους διοικητές των αγγλικών πλοίων που κατευθύνονται κοντά στα Δαρδανέλλια και επρόκειτο να ενωθούν.

ΚΕΡΚΥΡΑ 30 ΙΟΥΝΙΟΥ

Ο διοικητής Sir Richard Church, σύμφωνα με τα όσα γράφονται από τη Ζάκυνθο, κατέλαβε μόλις τη θέση των Δερβενίων. Ο Κολοκοτρώνης και οι άλλοι Έλληνες διοικητές βρίσκονται σε διαφορετικά σημεία κοντά στον Ισθμό της Κορίνθου, όπου προσπαθούν να εμποδίσουν, όσο το δυνατό, την πορεία του Ιμπραήμ Πασά.

Σύμφωνα με κάποιες φήμες, που κυκλοφορούν, ο Λόρδος Cochrane πλέει στα νερά της Κάντια [Κρήτη], για να αντιμετωπίσει τον στόλο από την Αλεξάνδρεια. Οι Έλληνες έχουν 70 πλοία και οι Αιγύπτιοι 120.

Η είδηση της πτώσης της Ακρόπολης επιβεβαιώθηκε. Τα στρατεύματα, που σχηματίζουν τη φρουρά της, μεταφέρθηκαν υπό τη διοίκηση των γαλλικών ναυτικών δυνάμεων, στην Αίγινα με τα όπλα τους.

ΚΥΡΙΑΚΗ 22 ΙΟΥΛΙΟΥ 1827

No 30

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΛΕΒΑΝΤΕ

ΚΕΡΚΥΡΑ 30 ΙΟΥΝΙΟΥ

(Από «φύλλα» της Φλωρεντίας)

Η πτώση της Ακρόπολης και για τους Έλληνες και για τους φίλους τους ήταν, χωρίς αμφιβολία, ένα απογοητευτικό γεγονός, που τους προκάλεσε πόνο.

Ο αρχιστράτηγος Sir Richard Church βρίσκεται στην Αίγινα, όπου ένωσε ένα στολίσκο με μικρά πλοία, για να επιβιάσει τα στρατεύματά του για την αποστολή του. Γύρω στους 4.000 Έλληνες, το μεγαλύτερο μέρος των οποίων βρισκόταν στα περίχωρα της Αθήνας, έχουν ήδη καταλάβει όλα τα στενά του Ισθμού της Κορίνθου, με σκοπό να εμποδίσουν την προέλαση του Ιμπραήμ Πασά και των Αράβων του.

Ο Ομέρ Πασάς άφησε μια φρουρά στην Ακρόπολη, γιατί ήταν απαραίτητο να παρακολουθεί τις ακτές του Νεγροπόντε [Χαλκίδα], που απειλούνται από τους Έλληνες. Ο Κιουταχής έπρεπε να μεταφέρει στη φρουρά της αρμάδας του 3.000 άνδρες και άλλες 3.000 να στείλει στην Αλβανία και την Ήπειρο. Τώρα τα βλέμματα είναι στραμμένα γύρω από την Κόρινθο, όπου οι Έλληνες έχουν συγκεντρωθεί, για να ανακόψουν την πορεία του Ιμπραήμ.

ΚΥΡΙΑΚΗ 29 ΙΟΥΛΙΟΥ 1827

No 31

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

ΚΕΡΚΥΡΑ 3 ΙΟΥΛΙΟΥ

⁵²⁶ Ο Σερ Έντουαντ Κόδριγκτον (27 Απριλίου 1770 – 28 Απριλίου 1851) ήταν ναύαρχος του βρετανικού στόλου και διοικητής του βρετανικού ναυτικού στη Μεσόγειο το 1826. Ο Κόδριγκτον συμμετείχε μαζί με τον Γάλλο ναύαρχο Δέριγνυ και τον Χέυδεν της Ρωσίας στη ναυμαχία του Ναβαρίνου ενάντια στον τουρκο-αιγυπτιακό στόλο του Ιμπραήμ, που βρισκόταν επίσης εκεί, καταπατώντας την ανακωχή. Ο στόλος του Ιμπραήμ συνετρίβη, αλλά το γεγονός αυτό και η τροπή του, προκάλεσε τη δυσφορία της βρετανικής κυβέρνησης, η οποία ανακάλεσε τον Κόδριγκτον στις 4 Ιουνίου του 1828. Ο Κόδριγκτον ωστόσο κατάφερε να υπογράψει με τον Μωχάμετ Άλη τη Συνθήκη της Αλεξάνδρειας, η οποία προέβλεπε την οριστική αποχώρηση του Ιμπραήμ πασά, γεγονός που του έδωσε αργότερα τον βαθμό του ναυάρχου. Βλ. Εγκυκλοπαίδεια *Νέα Δομή*, τόμ. 17, σ. 275.

(Από «φύλλα» της Ρώμης)

Το νησί της Ίου, ενός από τις Κυκλάδες, ανακαταλήφθηκε από πειρατές κάθε εθνικότητας, σε αριθμό μεγαλύτερο από 2.000, οι οποίοι εφοδιασμένοι με μικρά πλοία μόλυναν αυτές τις θάλασσες. Αυτή η ορδή των δολοφόνων κατέλαβε το προαναφερθέν νησί και αφού σκότωσε τους Τούρκους που ζούσαν εκεί, οχυρώθηκαν σ' αυτό.

Δεν υπάρχει αμφιβολία για την παράδοση του φρουρίου της Αθήνας. Οι Τούρκοι το έχουν στην κατοχή τους από τις 5 Ιουνίου και η συνθηκολόγηση ακολουθήθηκε σχολαστικά. Η φρουρά εκείνης της περιοχής αποβιβάστηκε στα Μέθανα κοντά στον Πόρο, στην Πελοπόννησο.

Ο Λόρδος Cochrane, στις 25 του προηγούμενου μήνα, ήρθε σε σύγκρουση στο ύψος της Κάντια [Κρήτη] με την αιγυπτιακή δύναμη ενισχυμένη με 120 πλοία. Μετά από μια έντονη μάχη 48 ωρών, μπόρεσε να διαλύσει και να βυθίσει μερικά από τα εχθρικά πλοία. Η ελληνική ομάδα αποτελούνταν από 80 πλοία. Οι Αιγύπτιοι είχαν επί των σκαφών τους, στρατεύματα αποβίβασης και ποσότητα πολεμικών πυρομαχικών.

Η τουρκική αρμάδα προωθήθηκε πάνω από το Ναβαρίνο.

Η ελληνική κυβέρνηση προσκάλεσε στο Λονδίνο τον κύριο Eynard, για να ολοκληρωθεί η κατασκευή των άλλων τεσσάρων ατμόπλοιων και από εκεί περιμένει κανείς, από στιγμή σε στιγμή, το «L' Entrepise», ένα άλλο ατμόπλοιο.

ΣΤΙΣ 4

Γνωρίζουμε ότι στις 25 Ιουνίου, η ελληνική ομάδα και η τουρκική δεν ήταν μακριά η μία από την άλλη στα νερά του Ναβαρίνου. Θα ήταν, λοιπόν, πιθανό να ακούσουμε, όσο το δυνατόν συντομότερα, νέα για κάποια αποφασιστική μάχη.

Έχουμε νέα ότι οι ομάδες των τριών Μεγάλων Δυνάμεων έχουν διαιρεθεί για την προστασία του εμπορίου από τους πειρατές στην περιοχή του Αρχιπελάγους. Οι Γάλλοι θα προστατεύουν το ανατολικό μέρος, οι Άγγλοι το δυτικό και οι Αυστριακοί το νότιο.

Περιμένουμε στο Αρχιπέλαγος τον ρωσικό στόλο της Βαλτικής. Επιβεβαιώνεται ότι ο Αυτοκράτορας Νικόλαος απέτρεψε τις ιταλικές δυνάμεις, προσθέτοντας ότι σε περίπτωση που αυτός ο στόλος, του οποίου οι στόχοι είναι ειρηνικοί, αποβιβάστεί σε κάποιο από τα λιμάνια του, θα ήταν βέβαιο ότι θα ήταν ευπρόσδεκτος με τη συνηθισμένη αίσθηση φιλοξενίας.

Από τη συγκεκριμένη αλληλογραφία μας, σημειώνουμε ότι στις 18 Ιουνίου από το λιμάνι της Ανκόνα, αναχώρησε για την Ελλάδα το ατμόπλοιο «L' Entrepise», συνοδευόμενο από τέσσερα άλλα, που μόλις είχαν κατασκευαστεί.

Η επικείμενη αναχώρηση του αντιναύαρχου Codrington από την Κέρκυρα για τα νησιά, υπό άνεμο, πραγματοποιήθηκε με το σκάφος «L' Asia» και με ένα ακόμα καινούριο από τη Σμύρνη.

ΚΥΡΙΑΚΗ 5 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1827

No 32

ΕΛΛΑΔΑ

Η εφημερίδα της Σμύρνης δημοσιεύει εκτενές ρεπορτάζ του μεγάλου Αυστριακού Corner, σχετικά με την παράδοση της Ακρόπολης. Εδώ είναι η ουσία.

«Στις 29 Μαΐου, όπως λέγεται, υπήρχαν πολλά σήματα και μια σημαία στην Ακρόπολη. Ο σερασκέρης μ' έβαλε να πω ότι θα το είχε δει με χαρά, να πάρει μέρος

στις διαπραγματεύσεις για την παράδοση της περιοχής. Έστειλα γι' αυτό τον σκοπό, τον καπετάνιο Rocco, ο οποίος μετέβη στις πλεονεκτικές θέσεις των Ελλήνων με τη συγκατάθεση του σερασκέρη. Οι Έλληνες τον παρακάλεσαν να επιστρέψει την επομένη, ώστε οι αρχηγοί να συζητήσουν και να παραδώσουν ένα γράμμα για μένα».

Στις 31 Μαΐου, στις 9 μ. μ., η φρουρά μου έστειλε την ακόλουθη επιστολή: «Κύριε διοικητά, η φρουρά της Ακρόπολης σας ευχαριστεί για τη μέριμνα που της δείξατε. Έχοντας λάβει την εντολή από τον αρχιστράτηγό μας, να παραδώσουμε την Ακρόπολη, αποφασίσαμε να δεχτούμε τη συνθηκολόγηση που μας προτείνετε. Η φρουρά είναι απόλυτα πεπεισμένη ότι έχει κάνει το καθήκον της και ελπίζει να αποκτήσει ως αποτέλεσμα μια αξιοτίμη συνθηκολόγηση, αλλιώς θα συνέχιζε να την υπερασπίζεται μέχρι τέλους. Ο καπετάνιος του πλοίου κύριος Le Blanc άρχισε να διαπραγματεύεται για τη συνθηκολόγηση μας. Μα πιστεύουμε ότι είναι βολικό να ολοκληρωθεί κάτω από τη μεσολάβηση τριών δυνάμεων, της Αυστρίας, της Αγγλίας και της Γαλλίας». «Σχετικά με την επικοινωνία αυτού του γράμματος ο σερασκέρης μ' έκανε να πω ότι δέχτηκε με χαρά τη διαμεσολάβηση που του προσέφερα στο όνομα της Αυστρίας, αλλά ότι δεν ήθελε κι άλλους. Ωστόσο, για να είναι σίγουρη και ασφαλής η συνθηκολόγηση, κρίθηκε αναγκαία η διαμεσολάβηση τριών δυνάμεων, της Αυστρίας, Γαλλίας, Αγγλίας. Ο Κιουταχής επεσήμανε, ότι μετά από πολιορκία 11 μηνών και μιας μεγάλης απώλειας ανδρών, δεν μπορούσε να εξασφαλίσει ευνοϊκές συνθήκες υπέρ των ανθρώπων και έπρεπε να κοιτάξει τι θα κάνει με τους επαναστάτες. Η φρουρά απάντησε ότι δεν μπορούσε να εγκαταλείψει τους Αθηναίους και ότι οι αρχηγοί και οι στρατιώτες, η φρουρά και οι Αθηναίοι θα έπρεπε να έχουν την ίδια μοίρα. Τελικά, η συνθηκολόγηση πραγματοποιήθηκε στις 5 Ιουνίου. Η Ακρόπολη εκκενώθηκε και η φρουρά απομακρύνθηκε την ίδια ημέρα. Δύο χιλιάδες άνθρωποι κάθε ηλικίας και φύλου, άφησαν την Ακρόπολη, μισο-εξαντλημένοι από την πείνα και τα βάσανα. Βρήκαν φαγητό για ακόμα 5 ημέρες, αλλά αυτές οι προμήθειες αποτελούνταν μόνο από βρώμη, που για δύο μήνες ήταν η μόνη τροφή αυτής της άτυχης φρουράς. Περισσότερο από τέσσερις ημέρες και η απώλεια τους ήταν αναπόφευκτη. Ο σερασκέρης επέδειξε σ' αυτή την περίπτωση πολλή επιείκεια και μια συμπεριφορά πραγματικά ευρωπαϊκή. Δεν ήταν εύκολο γι' αυτόν, να συγκρατήσει υπό έλεγχο τους θηριώδεις Αλβανούς, που φλέγονταν από την επιθυμία να εκδικηθούν τα γεγονότα του Αγ. Σπυρίδωνος. Τώρα είμαστε όλοι αγκυροβολημένοι μπροστά στη Σαλαμίνα. Ο στρατηγός Sir Richard Church βρίσκεται στην Αίγινα και ο Λόρδος Cochrane ήταν λίγες ημέρες πριν στις Σπέτσες».

Ο «Αμερόληπτος Παρατηρητής» της 16ης Ιουνίου ανακοινώνει επίσης, ότι πριν αναχωρήσει από το τουρκικό στρατόπεδο της Αθήνας ο μεγαλειότατος Corner, ήξερε ότι μεταξύ των αιχμαλώτων του Ρεσίτ Πασά [Κιουταχή], βρισκόταν και ένας Ούγγρος φιλέλληνας, ο οποίος πιάστηκε με το σπαθί στο χέρι και έπρεπε να εκτελεστεί, μα η μεσολάβηση του μεγαλειότατου, του χάρισε την ελευθερία.

Περίληψη διάφορων επιστολών από τη Σύρο της 28ης Ιουνίου.

Μετά την πτώση της Ακρόπολης, ο Κιουταχής κατευθύνθηκε με 8.000 άνδρες προς την Κόρινθο. Από τη Σαλαμίνα έφυγαν οι κάτοικοι από φόβο, μήπως εξορμήσουν οι Τούρκοι τη μια ή την άλλη νύχτα σ' εκείνο το νησί.

Ο Charles Fabvier βρίσκεται και πάλι στην υπηρεσία της ελληνικής κυβέρνησης. Πράγματι απασχολείται με τα ίδια. Η δύναμη των Ελλήνων στα μέρη των Μεγάρων, όπου είχε κατασκευάσει ο Charles Fabvier μερικές οχυρώσεις, αποτελείται από 1.000 άνδρες.

Ο Ιμπραήμ Πασάς έφτασε στην Τριπολιτσά, απ' όπου επεσήμανε στους Έλληνες του Άργους, ότι προετοιμάζει προμήθειες για 12.000 άνδρες.

Ο Γρίβας, διοικητής του φρουρίου του Παλαμηδίου, ζήτησε από την ελληνική κυβέρνηση ένα εκατομμύριο πιάστρα, για να προσλάβει στρατεύματα. Αυτός και ο Κολοκοτρώνης βρίσκονταν σε μεγάλη διχόνοια. Πιστεύεται ότι ο τελευταίος έχει υποχωρήσει στη Τζακονιά [Zaconia].

Πριν από δέκα ημέρες, ο Λόρδος Cochrane εθεάθη με 28 ελληνικά πλοία, έξω από το ακρωτήριο του κ. Angelo και ένα γράμμα από τη Νάξο επισήμανε αργότερα ότι μέσω μιας γολέτας, που ερχόταν από την Καραμπούσα, έπλεε έξω από την Κάντια [Κρήτη] με τα προαναφερθέντα 28 πλοία.

ΚΥΡΙΑΚΗ 12 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1827

№ 33

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Το πιο πρόσφατο φύλλο του «Αμερόληπτου Παρατηρητή» της Σμύρνης στις 30 Ιουνίου αναφέρει τις ακόλουθες ειδήσεις από την Τήνο της 18^{ης} ημέρας του ίδιου μήνα, που συμφωνούν επί της ουσίας με τα αναφερόμενα απ' εμάς στο φύλλο μας:

«Η τάξη και η καλή αστυνόμευση, που αρχίζουν να βασιλεύουν στην Candia, [Κρήτη] έχουν από τον σερασκέρη Σουλεϊμάν Αγά, που ανέλαβε τη διοίκηση αυτού του νησιού, προκαλέσει κάποιους Κρητικούς να μεταναστεύσουν στο Αρχιπέλαγος, όπου ξεσηκώνουν αναταραχές σε αρκετά νησιά. Θέλουν να επιβάλλονται μ' έναν συγκεκριμένο τρόπο και να γίνονται βιαστικά αφέντες στη Νάξο, όπου λειτουργούν σαν δεσπότες. Αποκτούν, με τα πιο μάταια προσχήματα, πλούτο από την ιδιοκτησία γης. Το μισό το κρατούν στην ιδιοκτησία τους ή το ένα τρίτο για τον εαυτό τους. Επιβάλλουν εισφορές σε όσους έχουν χρήματα με την απαγωγή της γυναίκας τους, των γιων ή των παιδιών τους γενικά, τα οποία στη συνέχεια αναγκάζονται να εξαγοράσουν. Οι ενωμένοι Έλληνες και εκείνοι που δεν συναινούν με τα ακόλουθα, είναι εξίσου εκτεθειμένοι σ' αυτές τις βιαιότητες των Κρητικών.

Η Τήνος μέχρι στιγμής δεν έχει λόγο για παράπονα από τους Κρητικούς. Αυτό μας κάνει να υποθέσουμε ότι θα μας αφήσουν ειρηνικά, αφού ξέρουν καλά ότι τα παλικάρια μας, δεν θα τους αφήσουν το πεδίο ελεύθερο.

Στην Ύδρα έφτασαν δύο πλοία φορτωμένα με τρόφιμα και πυρομαχικά, δώρο από την επιτροπή των φιλελλήνων των Ηνωμένων Εθνών της Βόρειας Αμερικής.

Ο πρόεδρος της Εθνοσυνέλευσης Γεώργιος Σισσίνης, απηύθυνε προκήρυξη προς το ελληνικό έθνος, με την οποία δίνει ενημέρωση των εργασιών της συνέλευσης, που είναι πράγματι σημαντικές. Ανακοινώνει ότι έχουν ληφθεί τα περισσότερα μέτρα για τον οπλισμό των πλοίων και για την οργάνωση των στρατευμάτων. Επίσης, ανακοινώνει ότι έχει αποφασιστεί εκ νέου ένα δάνειο των 5.000 πιάστρων και ότι αναμένονται τα αποτελέσματα από τη συνεργασία του έθνους, που θα είναι πιο ευτυχή, για τον αγώνα με τον οποίον η Ελλάδα βρίσκεται απασχολημένη.

Αναμένεται από ημέρα σε ημέρα η καινούρια ελληνική κυβέρνηση στη Ναυπλία, όπου η αναρχία έχει φτάσει στο αποκορύφωμά της. Οι Σουλιώτες, που έχουν στην κατοχή τους το Παλαμήδι, αναφέρουν μια τυραννική αυτοκαταστροφή σ' εκείνη τη δυστυχισμένη πόλη, όπου υπάρχει φαγητό σε αφθονία.

Ο Κολοκοτρώνης βρίσκεται ακόμα στο Άργος, όπου προσχεδιάζει αντί να πολεμά και διαλογίζεται έργα, με τα οποία θα κυριεύσει τη Ναυπλία και επομένως, επιβάλλει νόμους σε όλο τον Μοριά, στον οποίο οι δεσμοί της συγγένειας και πάνω απ' όλα τα πλούτη του, του δίνουν μια αποφασιστική υπεροχή.

Λίγα χωριά της Πελοποννήσου έχουν υποταχθεί στον Ιμπραήμ Πασά. Οι δύστυχοι κάτοικοι εκείνης της χερσονήσου διατηρούν το μεγαλύτερο μέρος των

απρόσιτων τοποθεσιών, πάνω από απότομα βουνά ή σπηλιές, όπου οι καπεταναίοι ή οι κλέφτες αναγκάζονται να ζουν σαν τα άγρια θηρία του δάσους, με την απειλή να έρθουν αντιμέτωποι με κάποιον από τον εχθρό.

Το ίδιο φύλλο αναφέρεται στη Σαλαμίνα με ημερομηνία 27 Ιουνίου ως εξής: *«Η Σαλαμίνα αρχίζει να αναπνέει πιο ελεύθερα. Τις τελευταίες ημέρες τα στρατεύματα αναχώρησαν επιτυχώς. Το μεγαλύτερο μέρος των στρατιωτών απομονώνονται. Άλλοι μεταφέρονται στα νησιά και άλλοι στον Μοριά. Στον συνταγματάρχη Φαβιέρο ανατέθηκε η συγκέντρωση 900 ανδρών, το μεγαλύτερο τμήμα των οποίων είναι εξοικειωμένο με τις ευρωπαϊκές τακτικές. Με το συγκεκριμένο σώμα θα αναχωρήσει για τα Μέθανα, όπου τον περιμένει ένα εμπορικό πλοίο, το οποίο του μεταφέρει για λογαριασμό την επιτροπής φιλελλήνων χρήματα, τρόφιμα και πυρομαχικά».*

ΚΕΡΚΥΡΑ 7 ΙΟΥΛΙΟΥ
(Από «φύλλα» της Ρώμης)

Γράφουν από τη Ζάκυνθο ότι έχουν φτάσει στη Μεθώνη, τρία αλεξανδρινά πλοία, τα οποία ήταν μέρος της αιγυπτιακής αποστολής, που χτυπήθηκε από τους Έλληνες στα υψώματα της Κάντια [Κρήτη] ανάμεσα στις 15 και 18 Ιουνίου.

Στην Ελλάδα, ο στρατηγός Sir Richard Church διαίρεσε το στρατό του σε μικρά σώματα σε μορφή μοιρών. Και έτσι, κατέλαβε όλα τα στενά των Θερμοπυλών και τα βουνά της Φωκίδας, για να αποτρέψει την άφιξη προμηθειών και ενισχύσεων στον οθωμανικό στρατό.

Ο Κολοκοτρώνης καταλαμβάνει μια γραμμή από το Άργος έως τον Ισθμό της Κορίνθου, για να παρενοχλεί και να αποτρέπει, όσο μπορεί, την επικοινωνία των Τούρκων.

Επιβεβαιώνεται ότι ο Ρεσίτ Πασάς [Κιουταχής] έχει ονομαστεί Καπουδάν Πασάς και ότι ο Τοπάλ είναι ο σερασκέρης και ο γενικός διοικητής του στρατού ξηράς.

ΚΥΡΙΑΚΗ 19 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1827
No 34
ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
(Από «φύλλα» της Ρώμης)

Οι Έλληνες είναι απασχολημένοι με πολλή περισυλλογή στην οχύρωση και στον εφοδιασμό της ακρόπολης του Άργους και της Ακροκορίνθου, απ' όπου έχουν βγάλει τις γυναίκες και τα παιδιά και τους έχουν μεταφέρει στο νησί της Αίγινας. Κοντά στα Μέγαρα αποβιβάστηκε ένα σώμα στρατευμάτων από εκείνα που ήταν στην Αθήνα. Οι αρχηγοί αυτού του σώματος, έστειλαν τους στρατηγούς Κριεζιώτη και Πανουργιά. Είναι απασχολημένοι τώρα με την πόλη των Σάλωνων [Αμφισσα] και ένα τμήμα τους με τη Λιβαδειά. Το υπόλοιπο αυτής της επαρχίας έχει εμπιστευτεί στον στρατηγό Νάκο, γηγενή της περιοχής.

Από τα τελευταία γράμματα φαίνεται ότι οι Έλληνες είναι πολύ αδύναμοι, για να αντιταχθούν στον εχθρό. Έχουν σχεδιάσει να κυριεύσουν τις Θερμοπύλες, για να αποτρέψουν την επικοινωνία του Κιουταχή με τη Θεσσαλία και τη μεταφορά προμηθειών. Οι καπεταναίοι Κάτζος και Δουπιώτης έχουν μεταβεί στις Θερμοπύλες, για να αποκλείσουν αυτό το πέρασμα.

Ο Ιμπραήμ Πασάς εγκατέλειψε την Πάτρα και επικεφαλής ενός σώματος Αράβων, προωθήθηκε κοντά στη Μοστίτζα, ώστε να κατευθυνθεί εναντίον των οπλισμένων Ελλήνων αρχηγών.

Ο στρατηγός Sir Richard Church⁵²⁷ προς το παρόν, έχει παραμείνει στο νησί της Αίγινας, για να προσέχει τις πρώτες κινήσεις του Κιουταχή. Ο Λόρδος Cochrane βρίσκεται απασχολημένος στην Ύδρα, για να ετοιμάσει τον ελληνικό στόλο να αποπλεύσει. Θα αποτελείται από περίπου 45 πλοία και 35 πολιορκητικά. Οι καπετάνιοι, οι οποίοι επρόκειτο να πάρουν μέρος, έχουν ειδοποιηθεί εδώ και ένα μήνα, ώστε να προετοιμάσουν τα σκάφη τους. Μόνο 11 από αυτά και ένα πολιορκητικό, ανήκουν στην κυβέρνηση. Τα υπόλοιπα ανήκουν σε ιδιώτες που τα εξοπλίζουν μόνοι τους.

ΑΛΛΑ ΣΤΙΣ 17

Ο Ιμπραήμ Πασάς, αφού διέτρεξε όλη την Ηλεία στην Πελοπόννησο, κατευθύνθηκε στο περίφημο μοναστήρι κοντά στα Καλάβρυτα, γνωστό με την ονομασία «Μέγα Σπήλαιο». Εκεί συνάντησε αντίσταση και διαφορετικές επιστολές που έφτασαν εδώ, υποστηρίζουν ότι ο γερο-Κολοκοτρώνης όρμησε σε βοήθεια μ' ένα τμήμα των στρατευμάτων του, τα οποία είχαν σταθμεύσει από την Κόρινθο στο Άργος και δόθηκε μία μάχη⁵²⁸, η οποία κόστισε στους Άραβες 700 άνδρες. Αυτή η είδηση χρειάζεται επιβεβαίωση. Είναι σίγουρο ωστόσο, ότι ο στρατηγός Sir Richard Church, μετά τις διατάξεις που εξέδωσε στη βόρεια Ελλάδα, ετοιμαζόταν να φτάσει στον Μοριά, για να συμπράξει με τον Κολοκοτρώνη.

Οι θετικές λεπτομέρειες της ναυτικής σύγκρουσης, που έλαβε χώρα μεταξύ 15 και 18 του περασμένου Ιουνίου στα νερά της Κάντια [Κρήτη], δεν έχουν ακόμα φτάσει. Φαίνεται ωστόσο, από πολλά γράμματα ότι εξαιτίας αυτού του γεγονότος, οι Έλληνες έχασαν το ατιμόπλοιο «La Perseveranza» [Επιμονή] μαζί με έξι πλοία και οι Αιγύπτιοι από την πλευρά τους, έχασαν μεγάλες φρεγάτες με 45 μεταγωγικά πλοία. Το υπόλοιπο της αποστολής χάθηκε.

Δύο εμπορικά αμερικανικά πλοία έφτασαν εδώ και κάποιες ημέρες στην Ελλάδα, το ένα στον Πόρο και το άλλο στη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο]. Είναι και τα δύο φορτωμένα με προμήθειες και είδη ένδυσης, τα οποία οι κάτοικοι του «Νέου Κόσμου» προσφέρουν ως δώρο στους Έλληνες. Καθένα απ' αυτά τα δύο πλοία, συνοδεύονται από έναν πράκτορα της αμερικανικής επιτροπής. Ένας εξ αυτών, είναι ο κύριος Miller, που βρέθηκε τον προηγούμενο χρόνο στην Ελλάδα. Αυτοί, έχοντας επιστρέψει στην πατρίδα τους, συνεχίζουν να ευεργετούν με τον τρόπο τους τους Έλληνες.

Ο στρατηγός Δυοβουνιώτης μετέβη στην Αττική με 2.000 άνδρες, για να βοηθήσει όλα εκείνα τα σημεία, τα οποία ο Καραϊσκάκης είχε οχυρώσει: Σάλωνα

⁵²⁷ Ο σερ Ρίτσαρντ Τσωρτς ή Ριχάρδος (Κορκ Ιρλανδίας 1784 - Αθήνα Μάρτιος 1873) ήταν φιλέλληνας, Βρετανός στρατιωτικός. Μετά από πρόσκληση των Ελλήνων (Φεβρουάριος 1827) αποβιβάστηκε στην Ερμιόνη. Η Γ' Εθνοσυνέλευση της Τροιζήνας τον έκρισε αρχιστράτηγο των στρατιωτικών δυνάμεων παράλληλα με τον λόρδο Thomas Cochrane ως αρχηγό όλων των Ναυτικών Δυνάμεων. Η πρώτη αποστολή που τους ανατέθηκε ήταν η λύση της πολιορκίας της Ακρόπολης, ενισχύοντας τις δυνάμεις του Γ. Καραϊσκάκη που μαχόταν στο Φάληρο και το Κερατσίνι. Ωστόσο αυτό δεν επετεύχθη με αποτέλεσμα την τελική πτώση και παράδοσή της. E. M. Church, *Chapters in an Adventurous Life: Sir Richard Church in Italy and Greece*, Εδιμβούργο 1895, σ.156.

⁵²⁸ Μάχη στη μονή του Μεγάλου Σπηλαίου Καλαβρύτων Αχαΐας (24.6.1827). Στις 17 Ιουνίου 1827 ο Ιμπραήμ έφτασε στην περιοχή των Καλαβρύτων με 13.000 στρατό. Σκοπός του ήταν η κατάληψη της μονής του «Μεγάλου Σπηλαίου», στην οποία είχαν καταφύγει πάρα πολλοί άμαχοι. Ο Ιμπραήμ, μετά από δύο επιστολές που απηύθυνε τους μοναχούς για παράδοση, οι οποίες απερρίφθησαν, επιτέθηκε εναντίον του μοναστηριού με μια ισχυρότατη δύναμη 6.000 ανδρών (24 Ιουνίου 1827). Μετά από αρκετές ώρες μάχης οι Οθωμανο-αιγύπτιοι υποχώρησαν και κατευθύνθηκαν άπρακτοι, στη βάση τους την Τριπολιτσά, αφήνοντας πίσω τους τουλάχιστον 300 νεκρούς και την περιοχή των Καλαβρύτων ελεύθερη από εχθρικά στοιχεία. Δ. Κόκκινος, *Η Ελληνική Επανάσταση*, τόμ. 6, Αθήνα 1974, σ. 125-6.

[Άμφισσα], Δίστομο, Λιβαδειά, Λιδωρίκι, Κράβαρι και άλλα. Επίσης, το Λασσίνι κοντά στο Μεσολόγγι καταλήφθηκε από τους Έλληνες, υπό τις διαταγές του στρατηγού Δήμου Τσέλιου.

ΤΡΙΤΗ 21 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1827

(Συμπλήρωμα στο Νο 34)

ΚΕΡΚΥΡΑ 5 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

(Ιδιαίτερη Αλληλογραφία)

Για το νέο σχέδιο που υιοθέτησαν οι Έλληνες προς ενίσχυση όλων των στενών και των δύσκολων περασμάτων, που είχαν ήδη καταληφθεί από τον Καραϊσκάκη στη βόρεια Ελλάδα, τα στρατεύματα του σερασκέρη, δεν τολμούσαν μέχρι τώρα να αποσπαστούν από τις θέσεις τους. Ο Ιμπραήμ αναγκάστηκε επίσης, να υποχωρήσει πάνω από τη Μεθώνη και την Κορώνη.

Έχοντας αυτή την τελευταία ανάγκη σε τρόφιμα και πυρομαχικά, έστειλε δύο Ευρωπαίους αξιωματικούς του στη Ζάκυνθο μ' ένα χρηματικό ποσό και με τη συνοδεία μιας κορβέτας πρώτης βαθμίδας, μιας γολέτας και μιας λέμβου στην αιγυπτιακή ομάδα, για να εξασφαλίσει το ταξίδι. Μάλιστα, οι δύο αξιωματικοί των προαναφερθέντων πλοίων παρέμειναν επιβιβασμένοι, στη θέα του νησιού, όταν έφτασε ξαφνικά ο Λόρδος Cochrane, το πρωί της Πέμπτης και τους επιτέθηκε και κυριεύσε τα πλοία μετά από μιάμιση ώρα μάχης. Η κορβέτα έχασε ένα ιστίο και υπέστη κάποια άλλη ζημιά επιδιορθώσιμη.

Ο Λόρδος Cochrane έφτασε από τη Σύρο, όπου δανειοδοτήθηκε από τους εκεί καταστηματαρχες και πήγε στη συγκέντρωση μιας διαίρεσης 7 ελληνικών πλοίων, που εδώ και μερικές ημέρες, είχε αγκυροβολήσει στα νερά του Μεσολογγίου.

ΚΥΡΙΑΚΗ 26 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1827

No 35

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

(Από «φύλλα» της Φλωρεντίας)

10 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

Επιστολές από την Κέρκυρα με ημερομηνία 6 του τρέχοντος μήνα επιβεβαιώνουν την είδηση ότι ο Ιμπραήμ Πασάς νικήθηκε, προσθέτοντας ότι η τιμή της νίκης οφείλεται στον Νικήτα και τον Γενναίο Κολοκοτρώνη. Ο Αιγύπτιος, ως επακόλουθο αυτής της έκβασης, σύμφωνα μ' αυτά τα γράμματα, θα αναγκάζεται να αναδιπλωθεί και να περιοριστεί στην Μεσσηνία και τελικά να επιστρέψει στο φρούριο της Μεθώνης.

Αυτά τα γράμματα ανακοινώνουν επίσης και τα ναυτικά γεγονότα. Ο Λόρδος Cochrane και ο Μιαούλης, μαζί με δύο πλοία, το σκάφος: «L' Ellade» και το μπρίκι: «Il Salvatore» [«Ο Σωτήρας»] συνάντησαν έναν οθωμανικό στολίσκο στα νερά της Κεφαλονιάς και του Μεσολογγίου, και αφού του επιτέθηκαν, κατέλαβαν ένα μέρος του, ενώ το υπόλοιπο μέρος του στολίσκου διασκορπίστηκε. Μία μόνο φρεγάτα ανάμεσα στα πλοία αυτού του στολίσκου, όπως λένε τα συγκεκριμένα γράμματα, προέβαλε κάποια αντίσταση, μα καταλήφθηκε κι αυτή μαζί με μία σκούνα και μια σωσίβια λέμβο με κανόνια. Τ' άλλα πλοία τράπηκαν σε φυγή και σώθηκαν στον κόλπο του Λεπάντο [Ναύπακτο]. Το γεγονός αυτό δίνεται ως σίγουρο και έλαβε χώρα την 1^η Αυγούστου.

Τίποτα δεν γνωρίζουμε για τον σερασκέρη και τίποτα νέο δεν έχουμε από την Ανατολική και Δυτική Ελλάδα. Δεν γίνεται καμία αναφορά απ' αυτά τα γράμματα για τα οικόπεδα, που δημιουργήθηκαν από τον Κολοκοτρώνη και ομοίως καμία αναφορά για τη δυσμένεια των Ελλήνων, η οποία είχε ανακοινωθεί πρόσφατα.

Η φρουρά της Νάπολης της Ρωμανίας [Ναύπλιο] αντικαταστάθηκε και λέγεται ότι σ' αυτό συνέβαλε ο στρατηγός Sir Richard Church: αυτό επίσης, θα διέψευδε οποιαδήποτε από τις φήμες, που είχαν διαδοθεί.

Άλλες πρόσφατες αναφορές στις 24 Ιουλίου από την Κέρκυρα διαφωτίζουν κάπως καλύτερα την αναφερόμενη πορεία του Ιμπραήμ. Αναφέρουν την προσπάθειά του, εναντίον του «Μεγάλου Σπηλαίου» και την επιθυμία του, να μεταβεί στην Τριπολιτσά, λαμβάνοντας λεία στον δρόμο και μεταφέροντας κάποια βοήθεια σ' εκείνη τη φρουρά που αντιμετώπιζε έλλειψη τροφής. Αλλά, ο Νικήτας και ο νεαρός Κολοκοτρώνης του αντιτάχθηκαν, κάνοντας τον να βιώσει νέα απώλεια.

Τέσσερα ελληνικά μπρίκια, λέγεται, ότι κατέλαβαν το μπλόκο της Πάτρας και γι' αυτό το λόγο, οι επιχειρήσεις των Τούρκων αντιμετωπίζουν μεγαλύτερες δυσκολίες.

ΤΡΙΤΗ 28 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1827

(Συμπλήρωμα στο Νο 35)

ΕΛΛΑΔΑ

ΝΑΥΠΛΙΑ 9 ΙΟΥΛΙΟΥ

(Από το Σύνταγμα)

Μετά τη συνθηκολόγηση της Ακρόπολης βρισκόμαστε σε μια κατάσταση ειρήνης και πολέμου. Το θάρρος αυτών που κρατούν τα όπλα είναι πάντα το ίδιο και η απόφαση των Ελλήνων ν' ανακτήσουν την ανεξαρτησία τους, αυξάνεται όλο και περισσότερο. Η άφιξη επίσης του Λόρδου Cochrane και του στρατηγού Sir Richard Church φαίνεται να έχει σφραγίσει την ελευθερία του ελληνικού έθνους. Η σύνεση του στρατηγού Sir Richard Church από τη μια πλευρά και η επιρροή αυτού στην ψυχή των στρατιωτικών, έρχονται να προοιωνίσουν μια λαμπρή εποχή για τις νίκες μας στην ξηρά. Η ιδιοφυΐα του Λόρδου Cochrane και η εμπειρία του, θα βρουν τα μέσα, για να καταστήσουν τον ελληνικό στόλισκο ικανό να απωθήσει τα μεγάλα τουρκικά πλοία και να σκορπίσει τον τρόμο στα λιμάνια του εχθρού. Η Ελλάδα είναι ευγνώμων σε αυτούς τους δύο ξένους στρατηγούς, που ήρθαν να αγκαλιάσουν έγκαιρα τον σκοπό της σε δύσκολους καιρούς. Η παρουσία τους παντού, όπου η χώρα βρίσκεται σε κίνδυνο και ζητά τη βοήθειά τους, αναπτρώνει το θάρρος των Ελλήνων. Ο στρατηγός Sir Richard Church θα μεταβεί στην Πελοπόννησο, για να σχηματίσει ένα στρατόπεδο στην πόλη των Καλαβρύτων, προκειμένου να αντιταχθεί στη δύναμη των Αράβων που διασχίζουν το εσωτερικό της χώρας. Την 1^η ημέρα αυτού του μήνα, λάβαμε την είδηση ότι οι Έλληνες, που φύλαγαν τη γυναικεία μονή του «Μεγάλου Σπηλαίου»⁵²⁹, χτύπησαν και απώθησαν 1.500 Άραβες, που είχε προωθήσει εκεί ο Ιμπραήμ Πασάς. Η απώλεια των βαρβάρων ανέρχεται σε 400 άνδρες, που παρέμειναν νεκροί στην πλαγιά ενός λόφου, όπου τους είχαν στήσει ενέδρα οι Έλληνες.

Η Ελλάδα δεν έχει περισσότερη ανάγκη, παρά από ένα εξειδικευμένο αρχηγό να χειρίζεται πολιτικές υποθέσεις. Περιμένουμε με ανυπομονησία τον κύριο κόντε

⁵²⁹ Στη μονή του Μεγάλου Σπηλαίου φιλοξενούνταν άνδρες μοναχοί και όχι γυναίκες, όπως εσφαλμένα αναφέρει η εφημερίδα. Επρόκειτο για ανδρικό και όχι για γυναικείο μοναστήρι. Στην ιταλόφωνη εφημερίδα γίνεται χρήση της ιταλικής λέξης «convento»: γυναικεία μονή.

Caro-d' Istria [Καποδίστρια]⁵³⁰. Η παρουσία του μόνο θα βάλει τέλος σ' όλα όσα ακούγονταν τόσο μοιραία για τον κοινό σκοπό, διατηρώντας τις δυνάμεις διχασμένες. Παρά τις αντιρρήσεις στην Εθνοσυνέλευση, είναι επιτέλους δυνατή η συμφωνία για τη σύνταξη συνταγματικού χάρτη που συντάσσεται μ' αυτούς τους όρους.

ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Εις το όνομα της Αγίας και Αδιαίρετης Τριάδος

Το ελληνικό έθνος συγκεντρώθηκε ήδη για τρίτη φορά στην Εθνοσυνέλευση, διακηρύσσοντας, μέσω των νόμιμων εκπροσώπων της ενώπιον Θεού και ανθρώπων, την πολιτική της ύπαρξης και την ανεξαρτησία της και καθιερώνει τις θεμελιώδεις αρχές, που ακολουθούν, για να λειτουργήσουν ως δεσμευτικές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ

Άρθρο 1: Στην Ελλάδα καθένας ομολογεί ελεύθερα την πίστη του και αποκτά την ίδια προστασία. Αλλά, η ορθόδοξη θρησκεία της ελληνικής εκκλησίας είναι η επίσημη θρησκεία του κράτους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Άρθρο 1: Η Ελλάδα είναι μία και αδιαίρετη.

Άρθρο 2: Σ' αυτήν συμπεριλαμβάνονται και οι επαρχίες.

Άρθρο 4: Όλες εκείνες οι επαρχίες, που πήραν τα όπλα εναντίον ης δεσποτικής κυβέρνησης των Οθωμανών, είναι οι φημισμένες επαρχίες της Ελλάδας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ΠΕΡΙ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Άρθρο 5: Η κυρίαρχη εξουσία βρίσκεται σε κάθε έθνος. Η δύναμη πηγάζει απ' αυτήν και υπάρχει μόνο γι' αυτήν.

Άρθρο 6: Είναι Έλληνες: 1^{ον} όλοι οι Έλληνες ιθαγενείς, που πιστεύουν στον Ιησού Χριστό, 2^{ον} εκείνοι που καταπιέζονται υπό τον οθωμανικό ζυγό και πιστεύουν στον Ιησού Χριστό, εκείνοι που έχουν έρθει ή θα έρθουν στην Ελλάδα, για να πολεμήσουν ή να εγκατασταθούν, 3^{ον} εκείνοι που είναι γεννημένοι στο εξωτερικό από Έλληνα πατέρα, 4^{ον} οι γηγενείς ή μη και οι απόγονοί τους, που πολιτογραφήθηκαν πριν από τη δημοσίευση αυτού του καταστατικού και οι γεννημένοι σε ξένα κράτη, που θα έρθουν και θα ορκιστούν, 5^{ον} όσοι ξένοι θα έρθουν στην Ελλάδα και θα πολιτογραφηθούν.

Άρθρο 7: Όλοι οι Έλληνες είναι ίσοι απέναντι στους νόμους.

Άρθρο 8: Όλοι οι Έλληνες προσελήφθησαν ο καθένας σύμφωνα με τις προσωπικές τους ικανότητες, σε όλες τις δημόσιες θέσεις, πολιτικές ή στρατιωτικές.

Άρθρο 9: Αυτοί οι ξένοι που θα έρθουν να ζήσουν για πάντα στην Ελλάδα ή για ένα χρονικό διάστημα θα είναι όμοιοι με τους Έλληνες απέναντι στο αστικό δίκαιο.

Άρθρο 10: Οι συνεισφορές θα κατανεμηθούν σε όλους τους κατοίκους της Ελλάδας με δικαιοσύνη και αναλογικά με την κατάσταση του καθενός. Αλλά, καμία συνεισφορά δεν θα μπορεί να καθιερωθεί, χωρίς νόμο και κανένας νόμος σχετικός με τις συνεισφορές, δεν θα μπορεί να δημοσιευτεί, παρά μόνο για ένα έτος.

Άρθρο 11: Ο νόμος εγγυάται την προσωπική ελευθερία του καθενός. Κανένας δεν θα μπορεί να συλληφθεί και να φυλακιστεί, παρά μόνο ακολουθώντας τον νόμο.

⁵³⁰ Ο Ι. Καποδίστριας ήταν εξ αίματος Ιταλός. Η οικογένειά του, που έφερε το όνομα Βιτόρι, μετακόμισε στην Κέρκυρα το 1373 από το Κάπο ντ' Ιστρία της Δαλματίας, τόπο καταγωγής του πατέρα του, στον οποίο οφείλει το επίθετό του (σημερινή περιοχή της Σλοβενίας) και άλλαξε το όνομά της σε Καποδίστρια (Κάπο ντ' Ιστρία), κάνοντας εξελληνισμένο επίθετο τον τόπο καταγωγής της.

Άρθρο 12: Η ζωή, η τιμή και όλα εκείνα τα καλά, που βρίσκονται στο εσωτερικό του κράτους, είναι υπό την προστασία των νόμων.

Άρθρο 13: Καμία διαταγή για έρευνα ή σύλληψη προσώπων δεν μπορεί να ανακοινωθεί, χωρίς να θεμελιωθεί με αποδεικτικά στοιχεία και χωρίς προσδιορισμό του τόπου της έρευνας, των ανθρώπων και των πραγμάτων, που πρέπει να συλληφθούν.

Άρθρο 14: Σε όλες τις δίκες περί δικαιοσύνης, καθένας έχει το δικαίωμα να ζητήσει την αιτία και τη φύση της κατηγορίας που ασκήθηκε εναντίον του, να απαντήσει στους κατηγορούς του και να τους παρουσιάσει αποδείξεις για την υπεράσπισή του, να λάβει συμβουλές και να ζητήσει μια άμεση δικαστική απόφαση.

Άρθρο 15: Κανένας δεν μπορεί να θεωρηθεί ένοχος, πριν από την καταδίκη του.

Άρθρο 16: Κανένας δεν μπορεί να δικαστεί δύο φορές για το ίδιο αδίκημα, ούτε να καταδικαστεί προσωπικά, χωρίς προκαταρκτική δίκη. Μια εκφρασμένη οριστική κρίση, δεν μπορεί πλέον να υπόκειται σε έφεση.

Άρθρο 17: Η κυβέρνηση μπορεί να ζητήσει την παραχώρηση συγκεκριμένου ιδιωτικού ακινήτου για λόγους δημόσιας ωφέλειας.

Άρθρο 18: Τα βασανιστήρια και η κατάσχεση καταργήθηκαν.

Άρθρο 19: Ο νόμος δε μπορεί να έχει αναδρομική ισχύ.

Άρθρο 20: Οι Έλληνες έχουν το δικαίωμα να σχηματίζουν και να καθιερώνουν τα όρια οποιασδήποτε φύσης, της επιστήμης, της φιλανθρωπίας, της βιομηχανίας και του εμπορίου και να επιλέξει καθηγητές για την εκπαίδευσή τους.

Άρθρο 23: Κανένας δεν μπορεί να κρατείται στη φυλακή για περισσότερο από πέντε ώρες, χωρίς να αποδεικνύεται η αιτία της σύλληψής του και όχι περισσότερο από τρεις ημέρες, χωρίς να έχει αρχίσει η προανακριτική διαδικασία.

Άρθρο 24: Ο κλήρος σύμφωνα με τους κανόνες της ιερής μας εκκλησίας, δεν μπορεί να υπερβαίνει οποιοδήποτε μέρος της δημόσιας απασχόλησης. Οι έγγαμοι ιερείς έχουν το δικαίωμα της εκλογής.

Άρθρο 25: Ο καθένας μπορεί ν' απευθυνθεί γραπτώς στη Γερουσία, προτείνοντας τη γνώμη του πάνω σε οποιοδήποτε δημόσιο αντικείμενο.

Άρθρο 26: Οι Έλληνες έχουν το δικαίωμα να γράψουν και να δημοσιεύσουν ελεύθερα, τις ιδέες και τις απόψεις τους, χωρίς να υπόκεινται σε καμία λογοκρισία, αποφεύγοντας όμως πάντα τους ακόλουθους περιορισμούς: 1) Να μην αμαυρώνουν τις αρχές της χριστιανικής θρησκείας. 2) Να μην υπερβαίνουν τα όρια της σεμνότητας. 3) Να αποφεύγουν κάθε προσωπική προσβολή και συκοφαντία.

Άρθρο 27: Η ελληνική κυβέρνηση δεν απονέμει κανένα τίτλο που δεν μπορεί να απονείμει και κανένας Έλληνας δεν μπορεί, χωρίς την συγκατάθεση της κυβέρνησης, να χρησιμοποιήσει οποιοδήποτε τίτλο.

Άρθρο 28: Τα επίθετα: «επιφανής», «άριστος» και άλλα, δεν θα είναι περισσότερο δεδομένα σε οποιονδήποτε από τους Έλληνες που κατοικούν στο εσωτερικό της χώρας. Ο κυβερνήτης μόνο θα φέρει το όνομα εκλεκτός, που θα παύσει με τη λειτουργία του.

Άρθρο 29: Κανένας αυτόχθονας ή πολιτογραφημένος Έλληνας, που κατοικεί στην Ελλάδα και απολαμβάνει τα δικαιώματα του πολίτη, δεν μπορεί να προσφύγει στην προστασία καμίας ξένης δύναμης.
(τα υπόλοιπα στη συνέχεια)

ΚΥΡΙΑΚΗ 2 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1827

No 36
ΕΛΛΑΔΑ

ΝΑΥΠΛΙΑ 9 ΙΟΥΛΙΟΥ
(Συνέχεια της συνταγματικής πράξης της Ελλάδας)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΟΓΡΑΦΗΣΗΣ

30: Η κυβέρνηση θα πολιτογραφήσει εκείνους ανάμεσα στους ξένους που θα παρουσιάσουν πιστοποιητικά Ελλήνων υπαλλήλων, τα οποία θα πιστοποιούν: 1) ότι έζησαν τρία ολόκληρα χρόνια στο εσωτερικό του κράτους. 2) Ότι αυτό το διάστημα δεν κρίθηκαν ένοχοι από κάποια συκοφαντική καταδίκη. 3) Ότι έχουν προσφέρει αγαθά στο κράτος, τουλάχιστον εκατό τάλιρα (πιάστρα Ισπανίας).

31: Οι μεγάλες δράσεις και οι υπηρεσίες στις ανάγκες της πατρίδας έχουν ικανοποιητικό δικαίωμα στην πολιτογράφηση.

32: Ομοίως, η κυβέρνηση έχει το δικαίωμα να πολιτογραφήσει εκείνους ανάμεσα στους ξένους, που είχαν ιδρύσει στην Ελλάδα και είχαν παγιώσει έργα σχετικά με την επιστήμη, τις τέχνες, το εμπόριο, τη βιομηχανία. Αυτή μπορεί ακόμα, να συντομεύσει τον χρόνο πολιτογράφησης.

33: Εκείνοι οι ξένοι, που υπηρέτησαν ή θα υπηρετήσουν την Ελλάδα ως στρατιωτικοί για δύο χρόνια και που θα έχουν τα απαραίτητα πιστοποιητικά υπηρεσίας, γι' αυτό και μόνο θα ονομάζονται Έλληνες πολίτες.

34: Ένας πολιτογραφημένος άνδρας απολαμβάνει αμέσως όλα τα δικαιώματα του Έλληνα πολίτη, αλλά το δικαίωμα εκπροσώπησης, θα διέπεται από τον εκλογικό νόμο, που θα δημοσιεύσει η Γερουσία.

35: Ο πολιτογραφημένος πολίτης θα εκτίει την ίδια ελληνική ποινή φυλάκισης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

36: Η κυριαρχία του έθνους χωρίζεται σε τρεις εξουσίες, την εκτελεστική, τη νομοθετική και τη δικαστική.

37: Η νομοθετική εξουσία φτιάχνει τους νόμους.

38: Η εκτελεστική εξουσία τους επικυρώνει σύμφωνα με το άρθρο 74 και τους θέτει προς εκτέλεση.

39: Η δικαστική εξουσία τους εφαρμόζει.

40: Η νομοθετική εξουσία ανήκει κυρίως στο σώμα των αντιπροσώπων του λαού και αποκαλείται με το όνομα Γερουσία.

41: Η εκτελεστική εξουσία ανήκει σε έναν μόνο, ο οποίος αποκαλείται κυβερνήτης και έχει από κάτω του γραμματειακές εντολές.

42: Η δικαστική εξουσία ανήκει στους δικαστές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 ΠΕΡΙ ΓΕΡΟΥΣΙΑΣ

43: Η Γερουσία αποτελείται από αντιπροσώπους των επαρχιών της Ελλάδας.

44: Καθένας από τους αντιπροσώπους, που λαμβάνει θέση στη Σύγκλητο, δίνει τον όρκο που προβλέπεται γι' αυτό το σώμα.

45: Οι αντιπρόσωποι εκλέγονται από τον λαό, σύμφωνα με τους νόμους της εκλογής.

46: Η Γερουσία σαν σώμα είναι αδιαίρετη.

47: Η Γερουσία έχει έναν πρόεδρο, έναν αντιπρόεδρο, έναν πρώτο και ένα δεύτερο γραμματέα και τους απαραίτητους αντι-γραμματείς.

48: Ο πρόεδρος και ο αντιπρόεδρος εκλέγονται από τη Γερουσία κατά πλειοψηφία. Ο πρόεδρος, που εκλέγεται, μπορεί να ανήκει στο σώμα της Γερουσίας ή και εκτός αυτού. Ο αντιπρόεδρος μόνο απ' αυτό το σώμα.

49: Οι δύο πρώτοι γραμματείς εκλέγονται εκτός του σώματος της Γερουσίας, αλλά κατά πλειοψηφία των αντιπροσώπων της.

50: Ο πρόεδρος προεδρεύει επί των καθημερινών Συνόδων. Είναι σταθερή η ώρα και η ημέρα των Συνόδων, και όταν η ανάγκη το απαιτεί η Γερουσία συγκαλείται σε ξεχωριστή Σύνοδο.

51: Σχετικά με την εισήγηση των 20 παρόντων γερουσιαστών, ο πρόεδρος πρέπει να ανοίξει τη Σύνοδο.

52: Όταν ο πρόεδρος απουσιάζει, ο αντιπρόεδρος αναλαμβάνει τις λειτουργίες της Γερουσίας. Όταν απουσιάζουν και οι δύο, ο πιο ηλικιωμένος μεταξύ των εκπροσώπων, καταλαμβάνει προσωρινά τη θέση του προέδρου.

53: Αν συμβεί ένας από τους δύο, να πέσει θύμα φυσικής αναπηρίας, τότε ο άλλος θα τον αντικαταστήσει, σύμφωνα με το άρθρο 48.

54: Η διάρκεια της προεδρίας και της αντιπροεδρίας είναι ετήσια.

55: Τα δύο τρίτα όλων των εκπροσώπων θα συμμετέχουν σε αριθμό που απαιτείται, για να γίνει η πλήρης συνεδρίαση της Γερουσίας.

56: Κανένας από τους αντιπροσώπους δεν μπορεί να εγκαταλείψει ή να φύγει από τη Γερουσία, χωρίς την άδεια της.

57: Οι αντιπρόσωποι εκλέγονται για τρία χρόνια. Αυτοί ανανεώνονται στο τέλος του τρίτου έτους.

58: Το ίδιο πρόσωπο δεν μπορεί να εκλεγεί ως εκπρόσωπος δύο φορές διαδοχικά.

59: Η Γερουσία αρχίζει τις επιχειρήσεις της την 1^η του μηνός Οκτωβρίου και εκείνη την περίοδο, πρέπει να συγκεντρώνονται όλοι οι αντιπρόσωποι.

60: Οι συνεδρίες της Γερουσίας διαρκούν τέσσερις έως πέντε μήνες.

61: Η πλειοψηφία καθορίζει τις αποφάσεις της Γερουσίας. Σε περίπτωση διαφωνίας επικρατεί η γνώμη του προέδρου.

62: Όταν ο πρόεδρος δεν είναι παρών, δεν έχει δικαίωμα ψηφοφορίας εκτός από την περίπτωση που λαμβάνει χώρα η κατανομή ψήφων. Αλλά, όταν εκπροσωπείται εξίσου από πολλούς, ψηφίζει πάντα μ' αυτή την ιδιότητα και στην προαναφερθείσα περίπτωση της κατανομής ψήφων, υπερισχύει η δική του ψήφος.

63: Δεν επιτρέπεται να αναλάβει εκπρόσωπος άλλης δημόσιας λειτουργίας ή να συμμετέχει άμεσα ή έμμεσα στην είσπραξη κρατικών εσόδων υπό το φόβο της απώλειας της θέσης του.

64: Τα μέλη της Γερουσίας λαμβάνουν από το δημόσιο ταμείο ολόκληρο το μισθό τους, όταν είναι παρόντες στις συνεδρίες και το μισό απ' αυτόν, όταν απουσιάζουν απ' αυτές.

65: Οι αντιπρόσωποι δεν μπορούν να συλληφθούν όσο διαρκούν οι συνεδριάσεις της Γερουσίας, καθώς και τέσσερις εβδομάδες πριν και μετά απ' αυτές. Αλλά, στο μεσοδιάστημα υπόκεινται σε κρίση.

66: Αν καταδικαστούν σε θανατική ποινή, η ποινή τους είναι εκτελέσιμη.

67: Οι εκπρόσωποι δεν χρειάζεται να απολογούνται σε κανέναν γι' αυτά που λένε στο εσωτερικό της Γερουσίας.

68: Οι συνεδριάσεις της Γερουσίας είναι δημόσιες. Αλλά, όταν οι περιστάσεις το απαιτούν, γίνονται μυστικά. Σε αυτή την περίπτωση, η πλειονότητα των μελών της Γερουσίας, πρέπει να αποφασίσει συνετά.

69: Τα μέλη της Γερουσίας μοιράζονται σύμφωνα με τις ανάγκες του κράτους τις διαρκείς προμήθειες και η Γερουσία τερματίζει τις επιχειρήσεις του καθενός.

70: Καθένας από τους αντιπροσώπους μπορεί, μέσω του προέδρου, να προτείνει στη Σύγκλητο εγγράφως, ένα σχέδιο νόμου.

71: Τα διατάγματα και άλλα γραπτά της Συγκλήτου, υπογράφονται από τον πρόεδρο, σημειώνονται από τον πρώτο γραμματέα και σφραγίζονται από τη σφραγίδα του κράτους.

72: Ο πρώτος γραμματέας της Συγκλήτου συντάσσει τα διατάγματα και τις πράξεις του, τα φυλάει με προσοχή στο αρχείο του.

73: Όταν ο πρώτος γραμματέας απουσιάζει, ο δεύτερος αναλαμβάνει τις λειτουργίες του.

74: Κάθε διάταγμα θα πρέπει να παρουσιαστεί στην κυβέρνηση. Αν αυτή το εγκρίνει, το επικυρώνει σε διάστημα δεκαπέντε ημερών από την ημέρα της παρουσίας του, το εκδίδει και τότε το προαναφερθέν διάταγμα γίνεται νόμος του κράτους. Αλλά αν δε το εγκρίνει, το υποβάλλει ξανά σε διάστημα δεκαπέντε ημερών στη Γερουσία, σε μια από τις τροπολογίες και τις παρατηρήσεις της. Η Σύγκλητος, λέξη προς λέξη το βάζει στο μητρώο και το στέλνει στην επιτροπή, για να το σκεφτούν και να το υποβάλλουν για αναθεώρηση. Αν η Γερουσία δεν εγκρίνει το διάταγμα που εκδόθηκε μ' αυτόν τον τρόπο, ένα δεύτερο αποστέλλεται επίσης στον κυβερνήτη. Αν απορρίψει και πάλι την επικύρωσή του, θα το υποβάλλει σε διάστημα δεκαπέντε ημερών με τον λόγο της άρνησής του στη Σύγκλητο, η οποία το λαμβάνει ακόμα. Και σ' αυτή την περίπτωση, εάν με τη πλειοψηφία η Σύγκλητος επιμένει σε εκείνο το διάταγμα, αυτό έρχεται να σταλεί για τρίτη φορά στον κυβερνήτη και ο τελευταίος πρέπει αμέσως να το επικυρώσει και να το κοινοποιήσει, ώστε να γίνει μ' αυτόν τον τρόπο νόμος του κράτους.
(Θα συνεχιστεί)

Απόσπασμα μιας ιδιαίτερης επιστολής από τη Ζάκυνθο στις 2 Αυγούστου

«Γράφω βιαστικά γιατί επιστρέφω και απολαμβάνω το θέαμα από τη φρεγάτα «L' Ellade» διοικούμενη από τον Λόρδο Cochrane και από τον Μιαούλη, που μας συντρέχει αυτή τη στιγμή. Περνάει σε εμβέλεια ενός πιστολιού από το λιμάνι μας και οδηγεί μαζί της μια μικρή τουρκική φρεγάτα με 36 κανόνια, μια πανέμορφη γολέτα με 14 ή 16 πυροβόλα και ένα άλλο μικρό σκάφος, τα οποία χθες, μετά από μια μάχη μιας ώρας περίπου, τα κατέλαβαν. Αυτά τα πλοία πήγαιναν από το Ναβαρίνο στην Πάτρα και τα συνάντησαν στο κανάλι της Κεφαλονιάς και του Μεσολογγίου. Όλη η ακτή της δυτικής Ελλάδας καταλαμβάνεται και πάλι από τους Έλληνες. Τα πλοία που μπλοκάρουν τον Πατραϊκό κόλπο, συμβάλλουν σημαντικά στη συντήρησή του. Λέγεται ότι ο σερασκέρης χτυπήθηκε κατά την αναχώρησή του από την Αθήνα».

ΚΕΡΚΥΡΑ 7 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

Εκείνα που ειπώθηκαν για τη ναυτική σύγκρουση στα παράλια της Κεφαλονιάς, με την απώλεια τριών πολεμικών πλοίων από το μέρος των Τούρκων και την κακή κατάσταση του Ιμπραήμ, όλα επιβεβαιώνονται.

Για τον σερασκέρη λέγεται ότι υποφέρει νέες απώλειες, μα τίποτα θετικό δεν έχουμε. Όσο για τον εναπομείναντα ελληνικό στόλο, η πιο διαπιστευμένη είδηση είναι ότι το σκάφος «gasq» και το μπρίκι, βγήκαν και πάλι στη θάλασσα και τ' άλλα πλοία παρέμειναν στον Πόρο.

ΤΡΙΤΗ 4 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1827

(Συμπλήρωμα στο Νο 36)

ΕΛΛΑΔΑ

ΝΑΥΠΛΙΑ 9 ΙΟΥΛΙΟΥ

(Συνέχεια της Συνταγματικής πράξης της Ελλάδας)

75: Αν προς το τέλος της Εθνοσυνέλευσης ένα διάταγμα που έχει συζητηθεί μεταξύ της κυβέρνησης και της Γερουσίας δεν ολοκληρωθεί, η Εθνοσυνέλευση απευθύνεται στη Γερουσία, η οποία αριθμεί τις αποστολές του συγκεκριμένου διατάγματος, που εκδόθηκε από τη Γερουσία το προηγούμενο έτος.

76: Αν ένα νομοσχέδιο προταθεί από την κυβέρνηση στη Γερουσία και συζητηθεί απ' αυτό το σώμα, χωρίς να γίνει αποδεκτό για τρεις φορές, τότε αυτό απορρίπτεται.

77: Στην έναρξη της συνεδρίασης ο υποθετικός απολογισμός για τις δημόσιες υποθέσεις παρουσιάζεται από την κυβέρνηση προς συζήτηση και η Γερουσία οφείλει στην κυβέρνηση την αναγκαία υποστήριξη.

78: Η Σύγκλητος λαμβάνει κάθε χρόνο λεπτομερώς τον απολογισμό των προσόδων και των εξόδων του προηγούμενου έτους και γραμματέας οφείλει να κοινοποιήσει δημόσια μέσω εφημερίδων όλο τον απολογισμό.

79: Φροντίζει για την απόσβεση των χρεών και την τακτική καταβολή των τελών τους.

80: Αποφασίζει με νόμο, άμεσους ή έμμεσους φόρους και άλλες συνεισφορές, που κρίνεται αναγκαίο σύμφωνα με το άρθρο 10.

81: Αποφασίζει επίσης με νόμο, τη σύναψη ενός δανείου υπό την εγγύηση του έθνους ή με υποθήκες τα εθνικά αγαθά.[...]

Απόσπασμα μιας ιδιαίτερης επιστολής από τη Ζάκυνθο στις 4 Αυγούστου

«Αν και μας λείπουν οι νέες ανταποκρίσεις από τη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο] και ως εκ τούτου, στερούμαστε επίσημες αναφορές για το τι συμβαίνει γενικά στην Ελλάδα, ακόμα και αυτές οι ειδήσεις που έχουμε, προέρχονται από άλλα μέρη της ηπείρου, με όλα όσα δεν περιβάλλονται με επίσημο χαρακτήρα, έρχονται σχεδόν να γίνουν επίσημα. Πιστεύεται τώρα γενικά σαν αλήθεια, ότι ο Ιμπραήμ χτυπήθηκε στο «Μέγα Σπήλαιο» και αλλού και δεν μπόρεσε να πραγματοποιήσει αυτό που διαλογιζόταν από εκτίμηση για τις πρόνοιες που έπρεπε να ληφθούν για την Τριπολιτσά. Έχει επιβεβαιωθεί ότι τον απέρριψαν παντού και έχει υποστεί και άλλη μια καταστροφή στα λεγόμενα Δερβενάκια. Ως συνέπεια αυτού, δεν μπορεί να παραμείνει στ' ανοιχτά μέρη και επέστρεψε στα φρούρια της Μεσσηνίας. Σχετικά με τις επιχειρήσεις του σερασκέρη, τίποτα δεν είναι γνωστό. Έχουμε ωστόσο μια επιστολή γραμμένη στις 26 Ιουλίου από ένα άτομο από τη Ζαβέρδα, ένα μέρος όχι μακριά από την Πρέβεζα, που αναφέρει τα εξής:

«Από έναν από τους άντρες μου, που έφτασε χθες από τον Ασπροπόταμο, έλαβα την είδηση ότι ο σερασκέρης κατά την αναχώρησή του από την Αθήνα είχε μια συνάντηση με τα ελληνικά στρατεύματα και υπέστη μια καταστροφή κατά την οποία έχασε πολλούς άνδρες. Ο γιος κάποιου Selictar Pola συγκαταλέγεται μεταξύ των νεκρών, καθώς και κάποιος άλλος Αλβανός οπλαρχηγός και τέσσερις μπέηδες αιχμάλωτοι. Ένα σώμα πειθαρχημένων στρατευμάτων, που ερχόταν, για να ενισχύσει τον στρατό του σερασκέρη χτυπήθηκε και διασκορπίστηκε από τον γέρο Καρατάσο, ο οποίος προωθήθηκε και πάλι με τους Ολύμπιους του στην ηπειρωτική Ελλάδα».

Αυτό περιέχει η παραπάνω επιστολή και τίποτα περισσότερο δεν γνωρίζουμε για τον απολογισμό του σερασκέρη. Εν τω μεταξύ, γνωρίζουμε με βεβαιότητα ότι σχεδόν ολόκληρη η ακτή της Δυτικής Ελλάδας, με εξαίρεση του Μεσολογγίου, έχει καταληφθεί και πάλι από τους Έλληνες. Υπάρχουν τέσσερα ελληνικά μπρίκια, τα οποία σχηματίζουν ακόμη το μπλόκο του κόλπου του Λεπάντο [Ναύπακτο] και της Πάτρας και αυτό είναι κάτι που διευκολύνει σ' αυτό. Το Δραγαμέστο [Αστακός] καταλήφθηκε πλέον από τα στρατεύματα του Ράγκου. Ο Μακρής και ο Ζέλιος (Zelid)

καταλαμβάνουν τον Μύτικα και την Καντέλλα. Εξ ου και η θέση του Λεσσινίου, λόγω της πρόσφατης κατάληψης των προαναφερθέντων θέσεων στη θάλασσα, έχει γίνει πιο σημαντική για τους Έλληνες.

ΚΥΡΙΑΚΗ 9 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1827

No 37

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Ο «Αμερόληπτος Παρατηρητής» της 1^{ης} Αυγούστου, μεταφέρει τα πιο πρόσφατα γεγονότα της Ναυπλίας, υπό την ημερομηνία 22 Ιουλίου.

Αυτό που φοβόμασταν τελικά έγινε. Αφού ο Sir Richard Church ανακάλυψε τον τρόπο με τον οποίο η Ναυπλία κινδύνευε να περάσει στην εξουσία του Ιμπραήμ Πασά, οι δύο πολιτικές παρατάξεις απέκτησαν απειλητική συμπεριφορά η μία εναντίον της άλλης και ήταν ήδη έτοιμοι να παραβιάσουν την ηρεμία, όταν στις 9 του μήνα ο στρατηγός Sir Richard Church μπήκε στην πόλη επικεφαλής των οπαδών της προσωρινής κυβέρνησης και διέταξε τους καπεταναίους των Σουλιωτών να παραδώσουν την ακρόπολη [το Παλαμήδι]. Ο Κωλέττης και οι αδελφοί Γρίβα ζήτησαν την επιστροφή των στρατευμάτων τους. Στην άρνηση της κυβέρνησης, η οποία απάντησε ότι δεν μπορεί να πληρώσει τη φρουρά, γιατί δεν υπήρχαν καθόλου χρήματα στα ταμεία, οι Σουλιώτες πρόσθεσαν ότι θα κρατούσαν τα οχυρά, μέχρι να ικανοποιηθούν τα αιτήματά τους και ότι, αν ανέβαιναν να τους επιτεθούν, θα απαντούσαν στη βία με βία. Ο στρατηγός Sir Richard Church, βοηθούμενος από τον γιο του Κολοκοτρώνη, θεώρησε σκόπιμο να κάνει κάποιες ενέργειες, σύμφωνα με τις οποίες οι Σουλιώτες θα σταματούσαν να κλέβουν αυτό το μέρος της πόλης και να πυροβολούν εναντίον της. Όταν ο στρατηγός Sir Richard Church είδε την έξαρση των ανθρώπινων ψυχών, εγκατέλειψε την πόλη και η προσωρινή κυβέρνηση, που μόλις είχε φτάσει από τον Πόρο στη Ναυπλία, κήρυξε προδότες της πατρίδας της τούς Σουλιώτες και τους καπετάνιους τους. Έτσι, κατέφυγαν στο Μπούρτζι, ένα μικρό νησί που βρίσκεται στην είσοδο του λιμανιού του Ναυπλίου μ' έναν οχυρό πύργο, που ελεγχόταν από το Παλαμήδι. Τα στρατεύματα ανασυστάθηκαν πιστά στην κυβέρνηση, στο εσωτερικό τμήμα της πόλης. Στις 11 του μήνα οι δυνατοί άρχισαν να πυροβολούν στην πόλη και μέχρι τις 16 ο ήχος των κανονιών και των τουφεκιών σκόρπισε τρόμο και στενοχώρια ανάμεσα στους κατοίκους της Ναυπλίας, που έσπευσαν προς τις πύλες, συντετριμμένοι μέχρι θανάτου. Αλλά, πριν καταφέρουν να εξέλθουν απ' αυτές, λεηλατήθηκαν όλοι με τον πιο άδοξο τρόπο. Λέγεται ότι ο ίδιος ο Κολοκοτρώνης, ο πατέρας, υποχρεώθηκε να πληρώσει ένα γενναίο ποσό πριν τους απελευθερώσει. Όσοι ήθελαν να σωθούν δια θαλάσσης, λεηλατήθηκαν στο Μπούρτζι από τα κυβερνητικά στρατεύματα, κάτι που ενόχλησε, τόσο τον ναύαρχο Sir Edward Condrington, ο οποίος είχε τοποθετήσει στη θάλασσα τις σωσίβιες λέμβους του πλοίου της γραμμής «L' Asia», για να θέσει ένα τέλος σ' αυτές τις βιαιοπραγίες. Τελικά, αφού σχεδόν όλοι οι κάτοικοι κάθε φύλου και ηλικίας είχαν εγκαταλείψει την πόλη, την οποία οι Σουλιώτες είχαν λεηλατήσει χωρίς διακρίσεις, σταμάτησε η λεηλασία και επιχειρήθηκε να δοθεί ένα τέλος σ' αυτήν την ύπουλη επιχείρηση. Οι διάφοροι αρχηγοί των Σουλιωτών, τα μέλη της κυβέρνησης και ο ίδιος ο Λόρδος Cochrane συγκεντρώθηκαν στο πλοίο «L' Asia» και συμφώνησαν ανακωχή. Μετά την αναχώρηση του ναυάρχου, συμφωνήθηκε ότι οι Σουλιώτες θα έπαιρναν τα λάφυρα και την έκπτωση των χρημάτων τους καθυστερημένη και ότι η κυβέρνηση θα έπρεπε να δείξει το απαραίτητο ενδιαφέρον για να προμηθευτεί τα απαραίτητα χρήματα για να τους ικανοποιήσει όλους. Οι κάτοικοι της Ναυπλίας, έχουν στρατοπεδεύσει αυτή

τη στιγμή στην πεδιάδα του Άργους, όπου αντιμετωπίζουν ελλείψεις παντός είδους. Ο στρατηγός Sir Richard Church επέστρεψε στο στρατόπεδό του στην Αίγινα, απ' όπου επιθύμησε να μεταβεί στην Κόρινθο, για να βοηθήσει εκείνη την πόλη, που πιστεύεται ότι απειλείτο από τον Ιμπραήμ Πασά.

Ο συνταγματάρχης Charles Fabvier έχει εδώ και λίγο καιρό, φτάσει στη Ναυπλία, για να εκθέσει την εκδοχή του, αλλά επέστρεψε ήδη στα Μέθανα. Ένας μεγάλος αριθμός γυναικών, παιδιών και ηλικιωμένων χάθηκαν σ' αυτή την ατυχή συμπλοκή. Επιβεβαιώνεται ότι ο Λόρδος Cochrane κλήθηκε στη Ναυπλία, τη στιγμή κατά την οποία έπρεπε να λάβει ένα μεγάλο χρηματικό δάνειο 40.000 πιάστρων από την τάξη των καταστηματαρχών στη Σύρο. Ο δρ. Bailly, ο οποίος κατά τη διάρκεια της παραμονής του στην Ελλάδα, έπαιξε τόσο τιμητικό ρόλο στη γενική φροντίδα, που αφιέρωσε στους αρρώστους με ιδιαίτερη χαρά και ανθρωπιά, επρόκειτο να επιστρέψει στην πατρίδα του. Ο συνταγματάρχης Washington, απεσταλμένος του φιλελληνικού κοιμιτάτου των Ηνωμένων Πολιτειών της Βόρειας Αμερικής, πέθανε, όπως λέγεται, ως αποτέλεσμα των σοβαρών τραυμάτων που δέχτηκε στις συμπλοκές της Ναυπλίας.

ΖΑΚΥΝΘΟΣ 4 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ (Από «φύλλα» της Φλωρεντίας)

Η είδηση της συνθήκης⁵³¹, που συνάφθηκε για την αποκατάσταση της ειρήνης στις εξεγερμένες ελληνικές επαρχίες, έφτασε στην Ελλάδα με πρωτοφανή ταχύτητα, και προκάλεσε, όπως ήταν φυσικό, ζωηρό ενθουσιασμό. Οι συνέπειες αυτού του ενθουσιασμού, λένε οι επιστολές που λάβαμε, μπορεί να είναι μεγάλες, εάν η κυβέρνηση, ελπίζουμε, τις εκμεταλλευτεί. Όλα τώρα μας κάνουν να πιστεύουμε ότι ο πόλεμος, που επί επτά χρόνια ερήμωσε τόσες όμορφες περιοχές της Ελλάδας, πρέπει να σταματήσει και ότι σύντομα δεν πρέπει να είμαστε πλέον μάρτυρες όλων εκείνων των γεγονότων, που ταλαιπωρούν και ατιμάζουν την ανθρωπότητα. Η σοφία των μοναρχών και των φωτισμένων υπουργών τους, θα ξέρει πώς να ξεπεράσουν κάθε εμπόδιο και όσον αφορά στους Έλληνες, είναι γενικά βέβαιο, ότι δεν θα αντιταχθούν σε ό,τι είναι σωστό και λογικό και ότι γεμάτοι ευγνωμοσύνη για τις Μεγάλες Δυνάμεις, που είναι με το μέρος τους, θα δεχτούν αυτό που τους προτείνεται.

ΤΡΙΤΗ 11 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1827 (Συμπλήρωμα στο Νο 37) ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ ΖΑΚΥΝΘΟΣ 5 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

Αναμένουμε τις νέες ειδήσεις των γεγονότων, που έλαβαν χώρα τόσο στον Μοριά όσο και στην Ανατολική Ελλάδα. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι αυτές οι ειδήσεις είναι θετικές για τους Έλληνες, αλλά σε τι βαθμό, δεν μπορούμε να το επιβεβαιώσουμε. Αν το κρίνουμε φαινομενικά, φαίνεται ότι υπάρχει κάποια σπουδαιότητα από την πλευρά των Ελλήνων, καθώς δεν έχουμε ακούσει ότι οι

⁵³¹ Πρόκειται για την «Ιουλιανή Συνθήκη» του Λονδίνου που πραγματοποιήθηκε στις 6 Ιουλίου 1827, κατά την οποία οι Μ. Δυνάμεις (Αγγλία, Γαλλία, Ρωσία) επιθυμώντας να ενδυναμώσουν την επιρροή τους στα Βαλκάνια, αποφάσισαν τον τερματισμό των εχθροπραξιών μεταξύ Ελλάδας και Οθωμανικής αυτοκρατορίας, καθώς και την παραχώρηση ανεξαρτησίας στους Έλληνες. Η απόφαση αυτή οδήγησε αργότερα στην ίδρυση του ελληνικού κράτους. Ωστόσο η οριστική ανεξαρτησία του ελληνικού κράτους επετεύχθη δυόμισι χρόνια αργότερα με το *Πρωτόκολλο του Λονδίνου*, αφού ο Σουλτάνος απέρριψε τη Συνθήκη. Δ. Κόκκινος, *Η Ελληνική Επανάσταση*, τόμ. 6, Αθήνα 1974, σ. 136, 139-141, 147-148.

Τούρκοι κέρδισαν κάποιο πλεονέκτημα σε κάποιο μέρος. Από την άλλη, η ενασχόληση με σχεδόν όλες τις ακτές της Ανατολικής Ελλάδας, ενασχόληση η οποία εκτείνεται σχεδόν εξ ολοκλήρου εκτός Μεσολογγίου, έδωσε άλλη προοπτική στις υποθέσεις αυτών των περιοχών, κατά την οποία η άμυνα, αργά ή γρήγορα, θα έρθει να ενώσει επίσης, εκείνους μεταξύ των στρατιωτικών Ελλήνων ηγετών, που ήταν ουδέτεροι. Το να βρεθούν στην ίδια κατάσταση με την κατάσταση του Μεσολογγίου, δεν είναι καθόλου ευνοϊκό για τους Τούρκους, οι οποίοι θα πρέπει να έχουν έναν αρκετά μεγάλο αριθμό, για να μπορέσουν να διατηρηθούν, μη μπορώντας από την πλευρά της ξηράς να λάβουν βοήθεια. Αν αναγκαστούν να επιφέρουν έναν τακτικό αποκλεισμό από την πλευρά της θάλασσας, το μόνο σημείο απ' όπου μπορούν να λάβουν μέσα υποστήριξης, λίγοι τότε θα μπορέσουν να μείνουν εκεί. Πράγματι τα ελληνικά πλοία και διάφορα κατασκοπευτικά, μετά την αναχώρηση του οθωμανικού στόλου, ξανάρχισαν τον αποκλεισμό του κόλπου του Λεπάντο [Ναύπακτο] και των γειτονικών ακτών. Τα πάνε τώρα περίφημα, ως προς τις επιχειρήσεις των Τούρκων γενικά και ειδικά στην περιφρούρηση του Μεσολογγίου. Επιβεβαιώνεται ότι τα τρία τουρκικά πολεμικά πλοία, που καταλήφθηκαν προχθές από τον Λόρδο Cochrane, μετέφεραν προμήθειες σ' εκείνη την περιοχή και ότι είχαν εντολές να μεταφέρουν τις διατάξεις, που συγκεντρώθηκαν στην Πρέβεζα και σε οποιοδήποτε άλλο μέρος. Αν οι Έλληνες, που πραγματοποιούν αποκλεισμό από τη θάλασσα, συνεχίσουν το έργο τους με τακτική, όπως φαίνεται ότι είναι πρόθυμοι γι' αυτό και αποτρέπουν τις προμήθειες να φτάνουν στους Τούρκους, η αντίσταση του Μεσολογγίου θα είναι αισθητή. Από την πλευρά της ξηράς, οι Τούρκοι είναι αδύναμοι, για να επιχειρήσουν να βοηθήσουν εκείνη την περιοχή, τόσο πολύ, που οι ελληνικές δυνάμεις συνενώθηκαν στην ακτή της Ακαρνανίας και είναι ικανοί να αποτρέψουν οποιαδήποτε κίνησή τους. Ας ελπίσουμε, λοιπόν, εάν δεν έρθει να συντρέξει τους Τούρκους μια μεγαλύτερη δύναμη, ότι το Μεσολόγγι θα υποκύψει.

Έχουμε λάβει επιστολές από την Κέρκυρα με ημερομηνία 14 Αυγούστου και από Ζάκυνθο στις 8 του ίδιου μήνα, αλλά δεν φέρνουν νέα για τις υποθέσεις της Ελλάδας, γιατί δεν έφτασε εκεί κάποια πρόσφατη επιστολή από τη χώρα αυτή. Είχαν συλληφθεί οι τιμωροί των χριστιανών, που κατοικούσαν στα Ιωάννινα και σ' άλλες περιοχές της Ηπείρου. Από τότε που έφτασε σ' εκείνα τα μέρη η είδηση της συνθήκης για την ειρήνευση της Ελλάδας, οι Τούρκοι εκνευρίστηκαν και απείλησαν να προβούν σε βιαιοπραγίες και κατά εκείνων των Ελλήνων κατοίκων, που δεν τους εναντιώθηκαν.

Δεν έχουμε άλλα επιπλέον νέα για τον Λόρδο Cochrane και δεν ξέρουμε αν πήγε ανατολικά, ή αν συνεχίζει να πλέει στα νερά της Πάτρας.

ΤΡΙΤΗ 18 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1827

(Συμπλήρωμα στο Νο 38)

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

ΝΑΠΟΛΗ ΤΗΣ ΡΩΜΑΝΙΑΣ [ΝΑΥΠΛΙΟ] 10 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

Ο στρατηγός Sir Richard Church αναχωρεί για το ελληνικό στρατόπεδο της Πάτρας μαζί μ' όλα τα ρουμελιώτικα στρατεύματα, που αποτελούσαν την αρχική φρουρά αυτής της περιοχής, καθώς και με πολλούς άλλους ηγέτες, που βρίσκονταν εκεί. Ο Κολοκοτρώνης και ο γιος του έχουν εντολή να ενεργήσουν εναντίον ενός σώματος αραβικών στρατευμάτων, που αφέθηκαν από τον Ιμπραήμ στη Βοστίτσα με την ιδέα να περιμένουν την ώρα της συγκέντρωσης των φόρων, για να τους λεηλατήσουν. Ο στρατηγός Καλιόπουλος, με τον γιο του Σισσίνη, πρέπει να περιφρουρούν την Πάτρα από την πλευρά της Ήλιδας [Ηλείας]. Η φρουρά μας θα

αποτελείται από τους τακτικούς [τακτικά στρατεύματα], των οποίων τη διοίκηση θα έχει ο συνταγματάρχης Heideck. Το κύρος του Fabvier έχει ξεθωριάσει στην κοινή γνώμη.

ΖΑΚΥΝΘΟΣ 17 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

Η Πάτρα βρίσκεται στα πρόθυρα τραγωδίας. Ήδη ένα μέρος των ελληνικών στρατευμάτων εκπροσωπείται εκεί. Το σώμα των αραβικών στρατευμάτων, που βρέθηκε στη Βοστίτσα, περιμένοντας τη στιγμή της συγκέντρωσης, παλεύει ήδη με τους Έλληνες. Και δεν μπορεί να κρατηθεί για πολύ, γιατί οι τελευταίοι περιμένουν από τη μια ημέρα στην άλλη, την άφιξη μιας αξιοσέβαστης ενίσχυσης υπό τον στρατηγό Sir Richard Church. Ο Ιμπραήμ Πασάς εξακολουθεί να προκαλεί σοβαρά προβλήματα στο πέρασμά του από τα φρούρια της Μεσσηνίας και επομένως, δεν γίνεται οι Έλληνες, χωρίς να αντιμετωπίσουν σοβαρούς κινδύνους, να συντρέξουν, για να τους σώσουν. Ένα σώμα, που είχε αποσπαστεί από τον κύριο όγκο του στρατού του Ιμπραήμ Πασά και που στάλθηκε απ' αυτόν στην Τριπολιτσά, έχει επίσης ηττηθεί και έχει οπισθοχωρήσει με σημαντική απώλεια πάνω από τη Βοστίτσα. Τίποτα περισσότερο από τον σερασκέρη δεν ακούγεται και φαίνονται όλα σε πλήρη αδράνεια από την πλευρά της Ανατολικής Ελλάδας. Στο μεταξύ, οι Έλληνες εγκαθίστανται με ασφάλεια στα περίχωρα του Μεσολογγίου και ήδη η τοποθεσία του Μύτικα, οχυρωμένη απ' αυτούς, γινόταν καθημερινά όλο και πιο σημαντική. Το Δραγαμέστο [Αστακός] και το Λεσσίνι είναι και αυτά σε καλύτερη κατάσταση. Τα ελληνικά πλοία, ανάμεσα σ' αυτά και το μπρίκι «Salvatore», που άφησε τελευταία ο Λόρδος Cochrane, πραγματοποιούν αποκλεισμό σε όλες τις κοντινές ακτές στον κόλπο του Λεπάντο [Ναύπακτο] και της Πάτρας και καθημερινά συλλαμβάνουν και οδηγούν στο Μύτικα τα μικρά πλοία που πηγαίνουν προμήθειες στους Τούρκους. Η αποθήκευση των τροφίμων γίνεται στον Μύτικα. Ο Λόρδος Cochrane, αφού «περιποιήθηκε» όσο καλύτερα γινόταν την τουρκική φρεγάτα, που συνελήφθη στην περιφέρειά μας, επέλεξε να κατευθυνθεί στη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο]. Περνώντας έξω από το Ναβαρίνο, θέλησε να επισκεφτεί το λιμάνι του. Τότε, ο Ιμπραήμ Πασάς έδωσε την εντολή να βγει ο στόλος του, για να τον συναντήσει. Αλλά, δεν τόλμησε να απομακρυνθεί από την είσοδο, βλέποντας ότι το «Ellade» με τα άλλα πλοία τον περίμεναν. Στη συνέχεια, λοιπόν, συνέχισε το δικό του ταξίδι στη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο], όπου ετοιμάζει μια αποστολή, αλλά το πού θα κατευθυνθεί είναι άγνωστο. Εν τω μεταξύ, στις 14 Αυγούστου έφτασε εδώ – σε 6 ημέρες από τη Μασσαλία- η σκούνα «Unicorn» με μετρητά χρήματα για χρήση από τον στόλο υπό τον Cochrane. Η άφιξή του δεν θα μπορούσε να ήταν πιο αντίθετη. Ο γαλλικός στόλος αναχώρησε για τη Σμύρνη, ο αγγλικός στρατός αναχώρησε για την Τένεδο με 8 πολεμικά πλοία. Παρέμεινε στη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο] ο Hamilton με τρία αγγλικά πλοία, περιμένοντας την απάντηση της Πύλης για της προτάσεις ειρήνευσης της Ελλάδας.

ΚΥΡΙΑΚΗ 23 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1827

No 39

**ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ
ΗΝΩΜΕΝΑ ΕΘΝΗ ΤΩΝ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ
ΚΕΡΚΥΡΑ 25 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ**

Από περιοδικά, που λάβαμε από τη Μάλτα, μάθαμε ότι στη 1 του τρέχοντος μήνα εισήλθαν σ' αυτό το λιμάνι τα δύο σκάφη της γραμμής: «La Genova» και «Albione», τα οποία χωρίς καθυστέρηση πλέουν προς τη Σμύρνη.

Το πρωί της 9 του τρέχοντος μήνα, έλειψε από της ζωντανούς -μετά από μια σύντομη τριήμερη ασθένεια- ο Monsignor Gabriele Garzoni, αρχιεπίσκοπος Ζακύνθου. Η Ελληνική Ορθόδοξη Εκκλησία έχασε σ' αυτό το πρόσωπο έναν ιεράρχη, που ήταν επιθυμητός για τον θρησκευτικό του ζήλο, για την ώθηση της ευαγγελικής φιλανθρωπίας, για την κοινωνική αρετή και για εκείνα τα διακεκριμένα προνόμια που αρμόζουν στη διακονία του Ιερού Ποιμένα. Άφησε μια βαθιά επιθυμία στην ψυχή όλων όσοι είχαν μαζί τους την οικογένεια και το σπιτικό τους και μ' έναν ιδιαίτερο τρόπο τους πιστούς, τους οποίους καθοδηγούσε πάντα με πραότητα και αγάπη στην πορεία των χριστιανικών αρετών.

ΤΡΙΤΗ 25 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1827

(Συμπλήρωμα στο Νο 39)

Σχετικά με της υποθέσεις στη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο]

Ένα είδος ανακωχής πραγματοποιήθηκε στη διάσκεψη, που έλαβε χώρα στο αγγλικό πλοίο, αλλά δεν ολοκληρώθηκε οριστικά και θα μπορούσε από τη μια στιγμή στην άλλη να συνεχιστεί, χωρίς την παρουσία του Hamilton, ο οποίος βάζει τα πάντα στο «ράφι» για αποφυγή νέων διενέξεων. Η Ελλάδα, που βρίσκεται τώρα σχεδόν όλη χωρισμένη στη Νάπολη [Ναύπλιο], διαιρέθηκε σε τρία διαφορετικά κόμματα, την κυβέρνηση, το κόμμα που αποτελείται από τους Κωλέττη, Φωτομάρα και Αλέξανδρο Μεταξά και τέλος, τους υποστηρικτές των αδελφών Γρίβα. Οι τελευταίοι εξουσιάζουν το φρούριο του Παλαμηδίου και ένα μέρος της πόλης. Το κόμμα του Κωλέττη και των άλλων, καταλαμβάνει το άλλο τμήμα της και τις επάλξεις. Η κυβέρνηση, που υποστηρίζεται από τον Fabvier και τον Sir Richard Church, χωρίς δυνάμεις να επιβάλει σεβασμό και εκτός κράτους, βρίσκεται στον κάμπο του Άργους. Τα μέλη της ίδιας κυβέρνησης επιθυμούν να συναναστραφούν με τους αδελφούς Γρίβα και δείχνουν να έχουν την τάση να εξισορροπούν τα πάντα. Ο Charles Fabvier θα φθάσει εδώ στις 23 του μήνα με 500 άντρες και την επομένη ο στρατηγός Sir Richard Church, με περίπου τον ίδιο αριθμό στρατευμάτων. Λέγεται ότι περιμένει τη δική του στρατιωτική ομάδα. Οι Κολοκοτρωνάιοι, πατέρας και γιος, βρίσκονται στα βουνά. Ο γιατρός Bailly, που προς το παρόν δεν προσέγγισε κανένα κόμμα, γιατί όλοι μοιάζουν να τον απορρίπτουν, κόντεψε να πεθάνει στη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο]. Σώθηκε με μεγάλη δυσκολία επιβιβασμένος στη γολέτα του Βαυαρού συνταγματάρχη Heidegger⁵³², όπου βρίσκεται ακόμα και σήμερα. Ο Αλέξανδρος Μεταξάς έχει εγκαταλείψει εδώ και δύο ημέρες το κόμμα του, καταφεύγοντας στο Άστρος, από την άλλη πλευρά του κόλπου και υπήρχε κίνδυνος να χτυπηθεί στη διαδρομή από τις σωσίβιες λέμβους της κυβέρνησης, που βρίσκονταν μπροστά στο λιμάνι. Ο Λόρδος Cochrane αναχώρησε για τον Πόρο στις 26 του μήνα.

Εν μέσω αυτής της σύγκρουσης, απαιτήσεων ή φιλοδοξιών, είναι δυνατό να πούμε ότι όλοι θέλουν να διοικούν, κανείς δεν θέλει να είναι υποτακτικός.

ΚΕΡΚΥΡΑ 28 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

Εδώ είναι οι πιο πρόσφατες ειδήσεις που λαμβάνουμε από την Ελλάδα. Όπως ήταν αναμενόμενο, τα αραβικά στρατεύματα, που κατέλαβαν τη Βοστίτσα,

⁵³² Ο Heidegger Karl-Wilhelm έφτασε στην Ελλάδα το 1826. Διακρίθηκε κυρίως ως στρατηγός του Όθωνα και έλαβε τον τίτλο του βαρόνου de Heideck. Ασχολήθηκε επίσης με τη ζωγραφική.

αναγκάστηκαν να επιστρέψουν από εκεί με μια μικρή απώλεια, αφήνοντας στην εξουσία των Ελλήνων τα τρόφιμα, που είχαν συγκεντρώσει σ' εκείνη την πόλη και πολλά από τα υπάρχοντά τους.

Ο στρατηγός Sir Richard Church είχε αναχωρήσει από τη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο] επικεφαλής της παλιάς φρουράς. Είμαστε εν αναμονή του αποτελέσματος αυτής της κίνησής του.

Οι Έλληνες, υπό τις διαταγές του Κολοκοτρώνη, είχαν προχωρήσει μέχρι το Σκατορούνι, μια περίοπτη θέση με θέα την Πάτρα.

Ο Ιμπραήμ προσπάθησε ανεπιτυχώς να τροφοδοτήσει την Τριπολιτσά από την πλευρά των Καλαβρύτων, το δοκίμασε από τη Μεθώνη, από τα λεγόμενα Δερβενάκια ή μικρά στενά. Για τον σκοπό αυτό, ένα σώμα περίπου 1.200 Αράβων μετακινήθηκε από τα φρούρια της Μεσσηνίας με μια ποσότητα προμηθειών και πυρομαχικών. Αλλά, στα προαναφερόμενα στενά, τον περίμενε ο Νικήτας, με περίπου 1.000 άντρες και άρχισε ξαφνικά να τον πολιορκεί και δεν είναι λίγοι αυτοί που σκότωσαν και αφαίρεσαν μέρος της συνοδείας του. Εκεί ο Νικήτας, μετά απ' αυτό το γεγονός, προχώρησε εξαιτίας της νύχτας προς τη Μεθώνη με 500 από τους πιο γενναίους του άνδρες και επιτέθηκε απροσδόκητα στα στρατεύματα των Αράβων, που είχαν στρατοπεδεύσει έξω από το φρούριο. Ακολούθησε μακελειό. Με 100 κρατούμενους και με πλούσια λάφυρα, επέστρεψε στην αρχική του θέση.

Ο Λόρδος Cochrane είχε πάει στη Σύρο. Η γολέτα, που έφτασε από τη Μασσαλία στη Ζάκυνθο, είχε αναχωρήσει από εδώ. Το μπρίκι «Salvatore» με άλλα ελληνικά πλοία συνέχιζαν τον αποκλεισμό της Πάτρας. Τον τελευταίο καιρό λεηλατήθηκε ένα πλοίο φορτωμένο με πυρομαχικά, που επιχείρησε με ψεύτικες εξορμήσεις να παραβιάσει τον αποκλεισμό. Τα λεηλατημένα πυρομαχικά προορίζονταν για τους Έλληνες, που έχουν εγκατασταθεί στην περιοχή του Μεσολογγίου.

ΚΥΡΙΑΚΗ 30 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1827

№ 40

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

(Από «φύλλα» της Φλωρεντίας)

Έχουμε επιστολές από την Κέρκυρα στις 5 Σεπτεμβρίου και από τη Ζάκυνθο στις 30 Αυγούστου. Αναφέρονται στην ηρεμία που επικρατεί στην Ελλάδα και στο ότι κανένα πολεμικό γεγονός δεν είχε συμβεί πρόσφατα εκεί. Η αδράνεια των Τούρκων προέκυψε, όχι μόνο από τα λίγα μέσα, που έχουν τώρα στη διάθεσή τους, για να ξαναρχίσουν την επιθετική πολιτική, αλλά και από τη διχόνοια των αρχηγών-ομολόγων τους. Όλη η Ελλάδα περιμένει πλέον, με αγωνία, την άφιξη των στόλων των Προστατριών Δυνάμεων και ιδιαίτερα εκείνου της Ρωσίας και του κόμη Ι. Καποδίστρια. Απ' αυτά τα δύο πράγματα, ήλπιζαν ότι εξαρτιόταν η εδραίωση της δημόσιας τάξης, καθώς η απομάκρυνση και η τιμωρία των αληθινών υποστηρικτών της αναταραχής και οι καταχρήσεις που καθημερινά και ατιμώρητα συνέβαιναν στη θάλασσα.

Στην τουρκική φρεγάτα, που λεηλατήθηκε από τον Λόρδο Cochrane, βρέθηκαν περίπου 50.000 με 60.000 πιάστρα σε μετρητά και 300 Άραβες, που πήγαιναν να ενισχύσουν τη φρουρά της Πάτρας ή του Μεσολογγίου. Μέρος του πληρώματος της φρεγάτας, πνίγηκε στην προσπάθειά του να δραπετεύσει από τους πυροβολισμούς και ένα μέρος πιάστηκε αιχμάλωτο. Η πιο όμορφη γολέτα, που διέθετε ο Ιμπραήμ Πασάς, ανάμεσα στον στόλο του, παραδόθηκε χωρίς αντίσταση.

ΚΥΡΙΑΚΗ 7 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1827

№ 41

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Ο «Αυστριακός Παρατηρητής» δημοσιεύει μια μεγάλη επιστολή από τον Πόρο στις 2 Αυγούστου. Οι υποθέσεις βρίσκονταν στις 2 Ιουλίου επικεντρωμένες στη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο]. Ο Charles Fabvier δήλωσε θετικά ότι δεν ήθελε να υπηρετεί υπό τις διαταγές του Sir Richard Church.

Ο Δημήτριος Υψηλάντης δεν εγκατέλειψε τη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο] κατά τη διάρκεια των προβλημάτων εκείνης της πόλης.

ΚΕΡΚΥΡΑ 4 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1827

(Από «φύλλα» της Ρώμης)

Από πρόσφατες επιστολές της Νάπολης της Ρωμανίας [Ναύπλιο] είμαστε σίγουροι ότι ο στρατηγός Sir Richard Church, μαζί με τους άλλους φιλέλληνες, αφού επανεγκατέστησε την καλή τάξη και άφησε μια αξιόλογη φρουρά, πήγε με 2.000 άνδρες να ενωθεί με τον Κολοκοτρώνη. Αυτοί, με 8.000 Έλληνες, κατευθύνονται προς την Πάτρα, για να πάρουν μέρος στην πολιορκία.

Ο Σουλτάνος διέταξε 10.000 άνδρες να κινηθούν προς τον Μοριά, για να ενεργήσουν μαζί με τον Ιμπραήμ Πασά.

Από στιγμή σε στιγμή αναμένεται η άφιξη του Cochrane, για να συνεργαστεί με τον ελληνικό στόλο στην πολιορκία της Πάτρας.

Επιστολές του Λεβάντε, που έφτασαν πρόσφατα, ανακοινώνουν ότι ο Νικήτας βρισκόταν καθ' οδόν από την Καλαμάτα, επικεφαλής 700 δικών του ανδρών και επιτέθηκε στο στρατόπεδο των Αιγυπτίων κοντά στη Μεθώνη. Οι Αιγύπτιοι αιφνιδιάστηκαν, αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν βιαστικά τη θέση τους και να αποσυρθούν από την περιοχή, αφού έχασαν μερικές εκατοντάδες άνδρες.

Επίσης, στον άνω Μοριά εκδηλώθηκε ένα πολεμικό γεγονός ανάμεσα σε μια ομάδα αιγυπτιακών στρατευμάτων (τους οποίους ο Ιμπραήμ Πασάς είχε διατάξει να πάνε στη Βοστίτσα, για να καταστρέψουν όλες τις καλλιέργειες σταφίδας) και τα στρατεύματα του Κολοκοτρώνη. Η ομάδα επανέκαμψε, αφού έχασε πολλούς άνδρες που σκοτώθηκαν ή αιχμαλωτίστηκαν. Ο Κολοκοτρώνης σ' αυτή τη μάχη έγινε κύριος πολλών βοοειδών.

ΑΛΛΑ ΣΤΙΣ 20

(Ιδιαίτερη αλληλογραφία)

Με τις παραιτήσεις των υπουργών των τριών δυνάμεων οι Έλληνες υπέγραψαν την ανακωχή, όσο η Πύλη θα έδινε την απάντηση στο «τελεσίγραφο» που της πρότειναν στις 16 του περασμένου Αυγούστου.

Από ειδικές αναφορές, είμαστε σίγουροι ότι η αιγυπτιακή ομάδα αποτελούμενη από περίπου 100 πλοία, ανάμεσα σε πολεμικά και μεταγωγικά, έρχεται να συναντήσει τα υψώματα του Μοριά, κατευθυνόμενη προς τη Μεθώνη και την Κορώνη.

Ο Βρετανός υπαρχηγός κύριος Condrington είχε νέα για την αναχώρηση αυτής της ομάδας από την Αλεξάνδρεια, μα όπως όλες οι επιχειρήσεις εκεί, φαίνεται να στρέφονται εναντίον της Ύδρας, Έτσι, αυτός με τις μεγάλες δυνάμεις του,

παρέμεινε πλησίον εκείνου του νησιού, όπου ο Λόρδος Cochrane διέσχισε επίσης, για να το υπερασπιστεί με περίπου σαράντα σκάφη.

Μόλις ο Βρετανός ναύαρχος αντιλήφθηκε τη νέα κατεύθυνση που πήραν οι Αιγύπτιοι, σύντομα έτρεξε προς το Ναβαρίνο με τις πολυάριθμες δυνάμεις του, αλλά τους βρήκε να έχουν εισχωρήσει σε εκείνο το λιμάνι.

Οι Αιγύπτιοι αποβίβασαν 4.000 άνδρες πεζικού και 500 ιππείς με πολεμικές προμήθειες και τρόφιμα, τα οποία ωστόσο, θα έχουν μικρό όφελος, καθώς υπό τις περιστάσεις δεν επαρκούν, για να υποστηρίξουν επαρκώς τα στρατεύματα.

Εν τω μεταξύ, η πλεύση του Condington συνεχίζεται κοντά στο Ναβαρίνο. Δεν επιτρέπει σε κανένα εμπορικό ή πολεμικό πλοίο να πλησιάσει ή να εισχωρήσει στα λιμάνια του Μοριά. Σε μια απόπειρα εξόδου μιας τυνησιακής φρεγάτας, την περασμένη εβδομάδα, η αγγλική φρεγάτα μαζί με την εκεί φρουρά, αφού την ενημέρωσε αρχικά να υποχωρήσει αμέσως, την ανάγκασε με αρκετές βολές κανονιού να ξαναμπει στο λιμάνι.

Από τα τελευταία νέα από το Λεβάντε σιγουρευόμαστε ότι ο γαλλικός στόλος έφτασε στη Μήλο, εφοδιασμένος με έμπειρους διοικητές σ' εκείνα τα νερά και στη συνέχεια κατευθύνθηκε προς το Ναβαρίνο, φτάνοντας στη Σαπιντζα.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι έφτασε και ο Cochrane σ' αυτά τα νερά. Λέγεται ότι θα μπει από τον κόλπο του Λεπάντο [Ναύπακτο], για να πάρει θέση μπροστά στην Πάτρα.

Ο Τούρκος στρατηγός άφησε 6.000 άνδρες στην Αθήνα και τα περίχωρα και αναχώρησε με τον υπόλοιπο στρατό για το Ζητούνι [Λαμία] στη Θεσσαλία. Φαίνεται ότι εκεί τους περιμένει ενίσχυση 10.000 ανδρών από την Κωνσταντινούπολη, η οποία βαδίζει προς την Πελοπόννησο. Ο στρατηγός Sir Richard Church κατέστειλε όλες τις ταραχές στη Νάπολη της Ρωμανίας [Ναύπλιο] και στρατοπέδευσε στην Κόρινθο, με την ιδέα να κινηθεί εναντίον του Κιουταχί στη Λιβαδειά. Αλλά, έχοντας πληροφορηθεί την απόπειρα απόβασης στο Ναβαρίνο, σίγουρα θ' αλλάξει το σχέδιό του.

Είναι γνωστό, με κάθε βεβαιότητα, ότι η Πύλη έχει απορρίψει το «τελεσίγραφο» των Δυνάμεων, διαμαρτυρόμενη ότι δεν θέλει να εγγυηθεί τη ζωή των Ευρωπαίων, που βρίσκονται στη δική της αυτοκρατορία. Έτσι, αρκετά αγγλικά πλοία, φρεγάτες και μπρίκια, έχουν αναχωρήσει για διαφορετικά οθωμανικά λιμάνια, για να επιβιβαστεί ο πρέσβης, οι πρόξενοι και άλλοι Βρετανοί διπλωμάτες.

Αναμένεται η άφιξη της ρωσικής μοίρας, που μέχρι τώρα δεν έχει εμφανιστεί. Πιστεύεται ότι οι στόλοι τους έχουν λάβει νέες οδηγίες. Περιορίζονται προς το παρόν στον στενό αποκλεισμό των λιμανιών του Μοριά και των περιοχών που απειλούνται.

Επιστολές της Ανκόνα, με ημερομηνία 23 Σεπτεμβρίου από την Κέρκυρα, προσθέτουν στα παραπάνω και το ότι ο Λόρδος Cochrane έχει ήδη καταλάβει δύο σημαντικές θέσεις κοντά στο Μεσολόγγι (μία απ' αυτές θα ήταν, σύμφωνα μ' αυτά τα γράμματα, το Βασιλάδι) και ότι εξακολουθεί να διαθέτει στον κόλπο του Λεπάντο [Ναύπακτο] 40 πλοία, τα οποία περιμένουν περαιτέρω βοήθεια.

ΚΥΡΙΑΚΗ 14 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1827

No 42

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

ΚΕΡΚΥΡΑ 23 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ

(Από τα «φύλλα» της Ρώμης)

Ο κύριος Cochrane, ξάδελφος του ναυάρχου, μετέφερε εδώ τα νέα της απόβασης, που ακολούθησε στο Ναβαρίνο των 4.000 Αράβων πεζικού και 500

ιππέων (βλ. «Gazzetta Ticinese» No 41). Επίσης, ανέφερε ότι ο Άγγλος ναύαρχος επρόκειτο να επανενταχθεί στις δυνάμεις του και ότι έπλεε έξω από το Ναβαρίνο. Τελικά διαβεβαίωσε ότι αρκετά αγγλικά πλοία αναχώρησαν για την Κωνσταντινούπολη και άλλες περιοχές, για να επιβιβαστεί ο πρέσβης και οι Άγγλοι πρόξενοι.

Η γαλλική μοίρα έχει έρθει στη Μήλο, για να προσφέρει έμπειρους διοικητές στην πλοήγηση στο Αρχιπέλαγος. Αυτή η ομάδα θα συναντηθεί με τους Άγγλους στα νερά του Ναβαρίνου. Το ίδιο θα κάνει και η ρωσική μοίρα, όταν φτάσει σ' εκείνα τα νερά. Φαίνεται ότι οι επιχειρήσεις αυτών των τριών ομάδων θα περιοριστούν, για την ώρα, στο να μην επιτρέψουν στον τουρκο-αιγυπτιακό στόλο να πραγματοποιήσει οποιαδήποτε επιχείρηση ή κίνηση και να τον εμποδίσουν να φύγει από τα λιμάνια στα οποία βρίσκεται, με οποιοδήποτε πρόσχημα. Μάλιστα, τις τελευταίες ημέρες βρισκόταν και μια τυνησιακή φρεγάτα, που ανήκε στην αιγυπτιακή αρμάδα και θα έβγαινε από το Ναβαρίνο. Αλλά, μία από τις αγγλικές φρεγάτες, η οποία απέκλειε εκείνο το λιμάνι, την διέταξε να επιστρέψει. Ο Τυνήσιος καπετάνιος όμως, μη λαμβάνοντας υπόψη του αυτή τη διαταγή, θέλησε να συνεχίσει το ταξίδι του. Τότε η αγγλική φρεγάτα άρχισε να την πολιορκεί και μετά από μερικές βολές κανονιού, αυτή αποφάσισε να επιστρέψει στο λιμάνι.

ΑΛΛΑ ΣΤΙΣ 24

(Από επιστολή)

Βιάζομαι να σας κοινοποιήσω τα σημαντικά νέα που έχουμε σχετικά με τις επιχειρήσεις στο Λεβάντε. Ένας εξαιρετικός ανταποκριτής έφτασε σε 5 ημέρες στα Ιωάννινα από την Κωνσταντινούπολη (υπολογίζεται επομένως ότι αναχώρησε γύρω στις 10 με 12 Σεπτεμβρίου), μεταφέροντας την εντολή του Σουλτάνου, γιατί όλοι οι πιστοί Μουσουλμάνοι οπλίζουν και στην Ήπειρο, όπως και στις άλλες επαρχίες της αυτοκρατορίας για την αντιμετώπιση του κοινού εχθρού. Απ' αυτό φαίνεται ότι η Πύλη σε καμία περίπτωση δεν έχει προσχωρήσει σε όσα της πρότειναν οι τρεις μεσολαβήτριες δυνάμεις. Στο μεταξύ, έφτασε και ο τουρκο-αιγυπτιακός στόλος στο Ναβαρίνο και δεν μπορεί να φύγει από εκείνο το λιμάνι. Ένα μεγάλο μέρος του αγγλικού στόλου, υπό τις άμεσες διαταγές του ναύαρχου Sir Edward Condington, ενωμένη με μια μεραρχία γαλλικών πολεμικών πλοίων, κρατά αυτό το λιμάνι ερμητικά αποκλεισμένο, χωρίς να επιτρέπει σε κανέναν, όχι μόνο την έξοδο, αλλά και την είσοδο. Αντίθετα, επιβεβαιώνεται ότι μια τουρκική φρεγάτα, γνωρίζοντας ίσως τα πράγματα πόσο μακριά θα μπορούσαν να φτάσουν, προσπάθησε να ξεφύγει και μη θέλοντας να υπακούσει την αγγλική φρεγάτα, αυτή πυροβόλησε εναντίον της και έτσι, την ανάγκασε να επιστρέψει στο λιμάνι.

Ο Λόρδος Cochrane παρουσιάστηκε με περίπου 26 ελληνικά πλοία, μεταξύ μεγάλων και μικρών, την ίδια στιγμή που έφτασαν τα πλοία των Άγγλων και των Γάλλων μπροστά στο Ναβαρίνο. Και φαινόταν έτοιμος να συγκρουστεί με τις οθωμανικές ναυτικές δυνάμεις, που τότε συγκεντρώθηκαν όλες σ' εκείνο το λιμάνι. Ήλπιζε, είναι προφανές, στα μέσα καταστροφής που διέθετε, ώστε να είναι σε θέση να προβεί σε κάποια τολμηρή ενέργεια, αλλά, έλαβε διαταγή από τα ευρωπαϊκά πλοία, που βρίσκονταν εκεί, να απομακρυνθεί και να μεταβεί σε άλλη περιοχή, ώστε να ενεργήσει με περισσότερο όφελος. Γι' αυτό, εγκατέλειψε εκείνα τα νερά και αμέσως βρέθηκε στον κόλπο της Πάτρας. Χωρίς να χάσει χρόνο, στις 21 Σεπτεμβρίου, προχώρησε με 8 βάρκες, που έφεραν κανόνια και με το ατμόπλοιο «La Perseveranza», το οποίο τον ακολούθησε σ' αυτή την αποστολή, αρχίζοντας να βομβαρδίζει τη μικρή νησίδα του Βασιλαδιού, η οποία έχει ήδη καταληφθεί, όπως

ανακοινώνεται⁵³³. Περιμένουμε με αγωνία την επιβεβαίωση αυτής της είδησης, που μπορεί να οδηγήσει σε σημαντικές συνέπειες.

ΑΛΛΑ ΣΤΙΣ 26

Εκμεταλλευσόμενος την αναχώρηση του ατμόπλοιου, που πηγαίνει στην Ανκόνα με αποστολές μεγάλης σημασίας, σας στέλνω το παρόν, για να προσθέσω ότι η είδηση της κατάληψης του Βασιλαδιού, αν και δεν έχει παραληφθεί ακόμη επίσημα, πρόκειται να επιβεβαιωθεί και να προστεθεί ότι το Αιτωλικό, εγκαταλείφθηκε από τους Τούρκους. Ένα μέρος των ελληνικών πλοίων υπό τον Λόρδο Cochrane πλέει στα νερά της Αλβανίας, με σκοπό να διατηρήσει απασχολημένες τις δυνάμεις απ' αυτή την πλευρά και να αποτρέψει τις προσπάθειες βοήθειας για το Μεσολόγγι. Ο υπόλοιπος στόλος δρα στο μεταξύ στον Πατραϊκό κόλπο.

Όλα είναι ήρεμα στην Ελλάδα. Επικρατεί πολύ μεγάλος ενθουσιασμός και τεράστιες ελπίδες. Ο Γρίβας με τους δικούς του έχει ενωθεί με τους άλλους Ρουμελιώτες στην Κόρινθο, οι οποίοι έπρεπε να εξορμήσουν από τον Ισθμό για την ανατολική και δυτική Ελλάδα. Οι Μοραΐτες βρέθηκαν σε σημαντικό αριθμό στα περίχωρα της Πάτρας. Από το εγχείρημα των Ελλήνων κατά του Μεσολογγίου (επιβεβαιώνεται ότι αυτή η περιοχή είναι μη επανδρωμένη και χωρίς παροχή), εξαρτώνται και οι επιχειρήσεις τους εναντίον της Πάτρας. Με τον καιρό, ο φθόνος και η αδράνεια από την πλευρά των Τούρκων, συνεχίζουν να επικρατούν. «Ιδού το κείμενο της επιστολής, που απηύθυνε η ελληνική κυβέρνηση στον κύριο καθηγητή Canella, ως απάντηση στις προτάσεις του για ίδρυση εφημερίδας: «*Ο Φιλέλληνας*» με σκοπό το κέρδος της δημόσιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα».

N 158: Ο πρόεδρος της γενικής συνέλευσης του Ελληνικού έθνους.

Στον επιφανή φιλέλληνα κύριο καθηγητή Antonio M. Canella στη Χίο.

Το σχέδιό σας, κύριε, διαβάστηκε και εγκρίθηκε στην πλήρη συνέλευση και αποστέλλεται στην κυβερνητική επιτροπή, για να εκπληρώσει τα αιτήματά σας στο μέγιστο βαθμό.

Η συνέλευση, λοιπόν, σας παρουσιάζει, κύριε, τις δικές μας από τις πιο ειλικρινείς ευχαριστίες για τα καλά και πατριωτικά συναισθήματά σας προς την Ελλάδα, αναγνωρίζοντας το καλό, που ελπίζει από τα φώτα σας και από τις αρετές σας, καθώς και από την εφημερίδα που θα εκδώσετε.

Τροιζήνα στις 5 (17) Μαΐου 1827.

Γ. Σισσίνης Πρόεδρος και Μ. Σπηλιάδης Γραμματέας

ΚΥΡΙΑΚΗ 21 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1827

No 43

ΚΥΘΗΡΑ 26 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ

(Από επιστολή)

Όσο για την κατάσταση των υποθέσεων της Ελλάδας δημοσιεύεται ως σίγουρο το εξής. Η ηρεμία επανήλθε με ενθουσιασμό, που γεννήθηκε ανάμεσα στον ελληνικό πληθυσμό, ως επακόλουθο της παρέμβασης των τριών μεγάλων χριστιανικών Δυνάμεων, που είναι η πιο σίγουρη εγγύηση. Η ελληνική κυβέρνηση πέρασε και πάλι στην Αίγινα. Φαίνεται ότι αποφάσισε να τιμωρήσει με τη μέγιστη αυστηρότητα εκείνους που εργάστηκαν, για να διαταράξουν τη δημόσια ηρεμία.

⁵³³Στις 15 Δεκεμβρίου 1827 το ατμοκίνητο «Καρτερία» με κυβερνήτη τον πλοίαρχο Άστιγξ αποβίβασε στη νησίδα Βασιλάδι του Μεσολογγίου Έλληνες μαχητές, που την κατέλαβαν, εξουδετερώνοντας την εκεί εχθρική φρουρά.

Υπόσχεται επίσης, την υποστήριξή της στον ελληνικό λαό, που επιθυμεί την ειρήνη, αλλά και σ' εκείνους, που από πνεύμα και συναισθήματα γενναιοδωρίας αποφάσισαν, με δική τους πρωτοβουλία να δώσουν ένα τέλος στον αιματηρό αγώνα, που μαίνεται φρικτά εδώ και επτά έτη στην Ανατολή εις βάρος της ανθρωπότητας, χωρίς προοπτική σύντομα να τελειώσει. Μέχρι αυτή τη στιγμή δεν έχουμε κάποια είδηση, που να μας κάνει να πιστέψουμε ότι η Πύλη επιθυμεί να δεχτεί τις προτάσεις της ειρήνης, που έκαναν οι τρεις Δυνάμεις μέσω των πρεσβευτών τους στην Κωνσταντινούπολη. Δεν έχουμε ειδήσεις των στρατιωτικών επιχειρήσεων της Ελλάδας, τόσο από την πλευρά της ξηράς όσο και από τη θάλασσα. Οι Έλληνες προετοιμάζουν επιχειρήσεις σε διαφορετικές περιοχές, όπως και στην Κάντια [Κρήτη], όπου οι εκεί επιχειρήσεις της φαίνεται να πηγαίνουν καλά⁵³⁴. Οι Τούρκοι από την πλευρά της Ανατολικής Ελλάδας δεν έχουν πραγματοποιήσει καμία επιχείρηση εναντίον των Ελλήνων. Η διχόνοια και η κακή συνεννόηση βασιλεύει, τόσο ανάμεσά τους όσο και στους Αλβανούς, οι οποίοι κηρύχθηκαν εχθροί της τελευταίας μεταρρύθμισης του Σουλτάνου. Επίσης, η αδυναμία στην οποία βρίσκονται σε σχέση με την έκβαση των πολεμικών επιχειρήσεων τους εναντίον των Ελλήνων, είναι η αιτία των διαφωνιών τους. Είμαστε εν αναμονή να ακούσουμε και το αποτέλεσμα της ναυτικής αποστολής υπό τις διαταγές του Λόρδου Cochrane, που βρίσκεται εδώ και μια εβδομάδα στη θάλασσα.

ΚΥΡΙΑΚΗ 4 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1827

№ 45

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑ 13 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Η Εφημερίδα, μας αναφέρει τα ακόλουθα:

Μετά την υπόσχεση για την αναστολή όλων των επιχειρήσεων, που έλαβαν οι Άγγλοι και οι Γάλλοι ναύαρχοι από τους διοικητές του οθωμανικού στόλου, όπως ανακοινώσαμε στην τελευταία μας εφημερίδα (Βλέπε τα τελευταία νούμερα της εφημερίδας μας) και η οποία υποτίθεται θα διαρκούσε είκοσι ημέρες περίπου, δηλαδή μέχρι την άφιξη ειδοποιήσεων από την Κωνσταντινούπολη, τα διάφορα πλοία που αποτελούν το τμήμα του διαμεσολαβητικού στόλου μπροστά στο Ναβαρίνο, έχοντας φύγει από εκεί, κατευθύνθηκαν σ' άλλα λιμάνια, για να προμηθευτούν εφόδια. Αφήσανε εκεί τη φρεγάτα «La Darmouth» και μία άλλη να περιφρουρούν. Η γαλλική μοίρα κατευθύνθηκε, όπως λέγεται, κοντά στο νησί της Πάρου και ο αντιναύαρχος Sir E. Condington με το σκάφος «l'Asia» και τη φρεγάτα «la Talbot» έφτασε στη Ζάκυνθο την 1^η του τρέχοντος μήνα (Οκτωβρίου), όπου διέταξε αμέσως την προμήθεια αυτών των πλοίων.

Σύμφωνα με όσα λέγονται θετικά για τον οθωμανικό στόλο, που στάθμευσε στο Ναβαρίνο, βλέποντας αυτός να προστατεύεται μόνο από δύο φρεγάτες, ξεχνώντας τις συμφωνίες με τους ναύαρχους του διαμεσολαβητικού στόλου, άρχισε να φεύγει από εκείνο το λιμάνι. Την ίδια ημέρα που έφτασε ο Βρετανός ναύαρχος στη Ζάκυνθο, εμφανίστηκε επίσης εκεί η φρεγάτα «La Darmouth», η οποία μέσω σημάτων, πληροφόρησε τον ναύαρχο για την παραβίαση των συμφωνιών από μέρους του οθωμανικού στόλου. Ο ναύαρχος τότε, έβαλε μαζί με τη φρεγάτα «La Talbot» και το μπρίκι «Lo Zebra», τα μόνα νόμιμα πλοία που βρίσκονταν σε εκείνο το λιμάνι και επειδή υποψιάστηκε ότι η πρόθεση του τουρκικού στόλου ήταν να πάει στην Πάτρα, παρά το γεγονός ότι κάποτε είχε κινδυνεύσει, πέφτοντας σε καταρρακτώδη βροχή,

⁵³⁴ Στις 28 Οκτωβρίου 1827 δύναμη 1.000 Κρητικών και 100 ακόμα αγωνιστών από την Ελλάδα αποβίβάστηκαν στη Γραμβούσα της Κρήτης με σκοπό να αναζωπυρώσουν την Επανάσταση στο νησί.

κατευθύνθηκε σ' εκείνο τον κόλπο, για να αποτρέψει την είσοδο του εχθρικού στόλου. Πράγματι, γύρω στην αυγή της 3^{ης} του τρέχοντος μήνα, τμήμα του τουρκικού στόλου πέρασε το κανάλι ανάμεσα στη Ζάκυνθο και τον Μοριά με κατεύθυνση την Πάτρα. Τότε ο ναύαρχος, έστειλε τη φρεγάτα «La Darmouth», για να προειδοποιήσει τον Τούρκο διοικητή ότι θα τον εμπόδιζε να περάσει στον κόλπο της Πάτρας. Αυτοί, αφού απάντησαν ότι έχουν θετικές εντολές, για να μουν σ' αυτόν, του ανακοίνωσαν ότι σε περίπτωση που επιμείνει στην πρόθεσή του, θα τον απέτρεπαν με τη βία. Η σταθερότητα και η αποφασιστικότητα του ναυάρχου, ώθησε τότε αυτό το τμήμα του οθωμανικού στόλου να αλλάξει γνώμη και να πάρει την κατεύθυνση του καναλιού μεταξύ Ζακύνθου και Μοριά. Το πρωί της 4^{ης} του μήνα (Οκτωβρίου) φάνηκε ένα άλλο τμήμα του οθωμανικού στόλου, που πέρασε από το κανάλι μεταξύ Κεφαλονιάς και Ζακύνθου, αποτελούμενο από τρία σκάφη, επτά μεγάλες φρεγάτες και πλήθος κορβετών και μπριγκατίνων. Μ' αυτή την ομάδα βρισκόταν και η τουρκική ναυαρχίδα, στην οποία επέβαινε και ο ίδιος ο Ιμπραήμ, ο οποίος συγκέντρωσε το υπόλοιπο των πλοίων, που βρισκόταν κοντά στο Κατάκολο και που τότε εκεί, βρισκόταν και ο Βρετανός ναύαρχος, έως την Γλαρέντζα και φαινόταν να παίρνει, μ' όλα τα άλλα πλοία, την κατεύθυνση προς το νότο ανάμεσα στη Ζάκυνθο και τον Μοριά. Ο τουρκικός στόλος, που άλλαξε το ταξίδι του, φάνηκε να απομακρύνεται προς τον Πατραϊκό κόλπο, αλλά ο αντίθετος άνεμος εμπόδισε την είσοδό του σ' αυτόν. Ο Βρετανός ναύαρχος παρατήρησε τα σήματα από το «La Darmouth», που ήταν κοντά στον τουρκικό στόλο και κατευθύνθηκε κοντά στον Κάβο Παπά. Ο τουρκικός στόλος προσπάθησε να εισέλθει σ' αυτόν, παρά τις απαγορεύσεις και τις αντιρρήσεις. Στη συνέχεια ο Βρετανός ναύαρχος έριξε μερικές κανονιές σ' εκείνα τα πλοία, που ήταν πιο κοντά και επέμεναν να εισέλθουν στον κόλπο και έτσι, τους ανάγκασε να επιστρέψουν. Όχι μόνο τους εμπόδισε να εισχωρήσουν, αλλά απέκοψε και οποιαδήποτε επικοινωνία με την Πάτρα. Μέσα στη νύχτα της 4^{ης} του μηνός, ο Βρετανός ναύαρχος, λόγω των ισχυρών ανέμων, αναγκάστηκε να παραμείνει στη θάλασσα, χωρίς να μπορεί να επιστρέψει στον Κάβο Παπά, μέχρι το βράδυ της 5^{ης} του μήνα, όπου βρήκε κάποια άλλα τουρκικά πλοία αγκυροβολημένα εκεί και τα ανάγκασε να σαλπάρουν και να ενωθούν με τον υπόλοιπο στόλο προς το νότο. Κατά τη διάρκεια της 6^{ης} ημέρας του μήνα, ολόκληρος ο τουρκικός στόλος αποτελούμενος από 53 πλοία, μεταξύ των οποίων σκάφη, φρεγάτες και κορβέτες, φάνηκε να κατευθύνεται προς νότια της Ζακύνθου, ακολουθούμενα από 4 πλοία του Βρετανού ναυάρχου, ο οποίος επέστρεψε στη Ζάκυνθο το βράδυ της 8^{ης} του μήνα και στις 12 απέπλευσε προς το Ναβαρίνο, όπου περίμενε ο γαλλικός στόλος στις 13 και 14 του μήνα.

ΤΡΙΤΗ 13 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1827
(Συμπλήρωμα στο Νο 46)
ΕΛΛΑΔΑ

Αλληλογραφία του κυρίου Eynard συμπεριλαμβανομένη στην «Εφημερίδα» της Λωζάννης

«Έλαβα ειδήσεις από την Κέρκυρα στις 12, 13 και 15 Οκτωβρίου και από το στρατόπεδο της Βοστίτσας στις 30 Σεπτεμβρίου και 3 Οκτωβρίου. Μου επιβεβαιώνουν την είδηση ότι ο ελληνικός στόλος πυρπόλησε στον κόλπο του Λεπάντο [Ναύπακτο] 6 τουρκικά μπρίκια και κατέλαβε 3 αυστριακά μεταγωγικά.

Ο στρατηγός Sir Richard Church κοινοποίησε ένα δελτίο στις 10 (22 Σεπτεμβρίου), για να συγχαρεί το ελληνικό εκστρατευτικό σώμα του στρατηγού Κολιόπουλου για τη νίκη του εναντίον των Τούρκων, οι οποίοι γνώρισαν μια σημαντική απόλεια, μεταξύ άλλων 16 αξιωματούχων του πεζικού και 2 σημαιών.

Στις 2 Οκτωβρίου, έφτασε στο στρατόπεδο της Βοστίτσας, ο διοικητής του αγγλικού μπρικιού «Il Filomeno» με μία επιστολή από τον ναύαρχο Condrington απευθυνόμενη στο Sir Richard Church και στον Λόρδο Cochrane, για να τους επισημάνει ότι στις παρούσες συνθήκες αναγκάστηκε να αποτρέψει την ελληνική αποστολή που προετοιμαζόταν εναντίον της Αλβανίας».

Η πόλη του Ναβαρίνου, στην οποία είναι τώρα στραμμένη όλη η δημόσια προσοχή, βρίσκεται στη νοτιο-δυτική ακτή του Μοριά στα βόρεια της Μεθώνης. Ο πληθυσμός της είναι περίπου 3.000 ψυχές, ανάμεσά τους μόνο 300 Τούρκοι. Τα σπίτια, κυρίως αυτά που είναι κοντά στον κόλπο, είναι κατασκευασμένα καλά, αλλά οι δρόμοι είναι βρώμικοι και απότομοι. Έχει όμως, ένα σημαντικό εμπόριο ευνοημένο από ένα εξαιρετικό λιμάνι, το οποίο είναι το πιο μεγάλο σ' όλο τον Μοριά και μπορεί να εμπεριέχει, όπως λέγεται, 2.000 πλοία. Σχηματίζεται από έναν όρμο αρκετής έκτασης, του οποίου η είσοδος προστατεύεται από το νησί Σφακτηρία ή Σφαγιά και στα βόρεια και στα βορειοανατολικά από μια σειρά ψηλών βουνών. Το πέραςμα, που οδηγεί στον κόλπο είναι στενό και βρίσκεται ανάμεσα στο νησί και την ξηρά. Ως εκ τούτου, ο κόλπος είναι ταυτόχρονα σίγουρος και ασφαλής. Τα οχυρά του Ναβαρίνου αποτελούνται από 4 επάλξεις και μία ακρόπολη. Τα μόνα ερείπια, που βρέθηκαν εκεί, είναι ένα μεγάλο υδραγωγείο, μια βρύση και μερικές μαρμάρινες κολώνες, που στηρίζουν το αέτωμα του μεγάλου τζαμιού. Το διπλανό χωριό, που ονομάζεται πεδιάδα του Ναβαρίνου, είναι εύφορο και καλά καλλιεργημένο.

Το θαλάσσιο εμπόριο εκεί, θα γνώριζε μεγάλη άνθηση υπό τη διοίκηση των τριών ναυτικών ομάδων, που εντάχθηκαν στο Αρχιεπάγος, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαίτερες συνθήκες της πόλης και του λιμανιού της Σμύρνης. Με την παρέμβαση και τη σύμφωνη γνώμη του Τούρκου κυβερνήτη αυτής της πόλης, σταμάτησε μια σύμβαση, μέσω της οποίας εκκαθαρίζεται το κέντρο σε όλες τις περιπτώσεις και για όλα τα έθνη και είναι ανοιχτό σε όλες τις σημαίες, χωρίς να διατρέχουν κανένα κίνδυνο οι περιουσίες.

ΤΡΙΤΗ 20 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1827

(Συμπλήρωμα στο Νο 47)

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΛΕΒΑΝΤΕ

(Περίληψη μιας ιδιαίτερης επιστολής ενός Γάλλου, συναγόμενη από «φύλλα» του Παρισιού)

Ναβαρίνο 22 Οκτωβρίου 1827

Ο τουρκο-αιγυπτιακός στόλος έπαψε να υπάρχει⁵³⁵. Είναι αδύνατο να περιγράψω τον ενθουσιασμό, που προκάλεσε, ανάμεσά μας, αυτή η επιτυχία. Ο καθένας αποτίνει φόρο τιμής στη λαμπρή ανδρεία του ναυάρχου comte de Rigny και των αξιωματούχων της ομάδας του. Όλοι είναι ξεχωριστοί.

Η ευγενέστερη εξομοίωση φάνηκε ανάμεσα στα πλοία των τριών φιλικών δυνάμεων. Το μέλημά τους ήταν ποιος θα ορμούσε με περισσότερη θέρμη να βοηθήσει έναν σύμμαχο που βρισκόταν σε κίνδυνο. Υπό τη σχέση αυτή, οι Γάλλοι, οι Άγγλοι και οι Ρώσοι έχουν αποκτήσει ίσα δικαιώματα στην ευγνωμοσύνη ο ένας για τον άλλον. Η

⁵³⁵ Πρόκειται για τη ναυμαχία του Ναβαρίνου (8/20.10.1827) όπου οι Μ. Δυνάμεις υπό τους ναυάρχους Condrington, Comte de Rigny και Heiden, αντιμετώπισαν με επιτυχία στη θαλάσσια περιοχή του Ναβαρίνου τον οθωμανο-αιγυπτιακό στόλο. Η μη προσχεδιασμένη ναυμαχία βοήθησε αποτελεσματικά στην αίσια έκβαση της Ελληνικής Επανάστασης.

ιστορία μέχρι τώρα, δεν πρόσφερε κανένα παράδειγμα μιας τέτοιας πιστής αλληλεπίδρασης και συνεργασίας μεταξύ ομάδων διαφορετικών εθνών.

Πρέπει να ήταν πολύ ενδιαφέρον το θέαμα από τα απομεινάρια του τουρκικού στόλου τη στιγμή που σταμάτησε η φωτιά. Ποτέ πιο πλήρης καταστροφή δεν ήταν αποτέλεσμα ναυτικής μάχης. Η απώλεια των Τούρκων υπολογίζεται σε περισσότερους από 3.000 άνδρες, οι οποίοι πολέμησαν με περισσότερο αδυσώπητο τρόπο παρά με επιδεξιότητα. Να σημειωθεί ότι κανένα από τα πλοία των τριών συμμαχικών Δυνάμεων δεν έχει χαθεί, παρά το γεγονός της κακομεταχείρισής τους από το εχθρικό πυροβολικό.

Μα εκείνο που προκαλεί κυρίως θαυμασμό, είναι ο ενθουσιασμός με τον οποίο τα πληρώματα της πρώτης γραμμής, τα οποία επέβαιναν στα σκάφη μας, πολέμησαν για πρώτη φορά στη θέα των ατρόμητων ψυχρόαιμων εχθρών, σαν να ήταν έμπειροι ναυτικοί μεγάλων αποστάσεων. Ήταν απλά νέοι που μεγάλωσαν αυτή τη χρονιά στο εσωτερικό της Γαλλίας και εισχώρησαν στον σχηματισμό δίκαιων μαχητών. Οι ναυτικοί επέδειξαν μεγαλύτερη δεξιότητα και περισσότερη αφοσίωση».

Μια επιστολή από την Ανκόνα, με ημερομηνία 3 Νοεμβρίου, περιέχει τα ακόλουθα νέα:

Επιστολές από τη Ζάκυνθο, με ημερομηνία 25 Οκτωβρίου, ανακοινώνουν, ότι ο Ιμπραήμ Πασάς, αφού ενημερώθηκε για τα αξιομνημόνευτα γεγονότα της 20ης, οπισθοχώρησε πάνω από τον Κορώνη, κατασφάζοντας με σπαθί και υποβάλλοντας σε βασανιστήρια όλους τους Έλληνες αιχμάλωτους, άνδρες, γυναίκες και παιδιά, που κρατούσε στην εξουσία του εδώ και δεκαπέντε μήνες. Σύμφωνα με το εθιμοτυπικό του, οι θρησκευόμενοι και οι ιερείς σταυρώνονταν, ή καίγονταν αργά στη φωτιά. Σχετικά μ' αυτό, δίνονται λεπτομέρειες, που προκαλούν ανατριχίλα.

Η γαλλική, η αγγλική και η ρωσική σημαία κυμάτιζαν στις 24 Οκτωβρίου στις επάλξεις του Ναβαρίνου. Η Μεθώνη πρέπει να βρίσκεται επί του παρόντος στην εξουσία της τριπλής συμμαχίας.

ΚΕΡΚΥΡΑ 23 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

(Από «φύλλα» της Ρώμης)

Πολύ πρόσφατες επιστολές από τη Σύρο ανακοινώνουν ότι ο Λόρδος Cochrane, ο Charles Fabvier και ο Τομπάζης μετέβησαν στη Χίο, για να πραγματοποιήσουν μια επιχείρηση κατά των Τούρκων⁵³⁶.

Η Καλαμάτα καταστράφηκε ολοσχερώς από τα στρατεύματα του Ιμπραήμ Πασά.

(Από «φύλλα» της Φλωρεντίας)

Όλα τα βλέμματα είναι πλέον στραμμένα στην Τουρκία. Δεν θα είναι άσκοπο να γίνει γνωστή η τρέχουσα στρατιωτική κατάσταση αυτής της δύναμης.

Ο πληθυσμός της Τουρκίας στην Ευρώπη δεν είναι επαρκώς γνωστός, πόσος είναι μέχρι στιγμής. Υποστηρίζεται από ψευδή ή αμφίβολα δεδομένα ότι ανέρχεται σε δέκα χιλιάδες κατοίκους.

Ενώ το τουρκικό ιππικό είναι πολυάριθμο και εξαιρετικό, το οθωμανικό ναυτικό δεν είναι σε καλή κατάσταση. Φαίνεται ότι δεν ανέκαμψε ποτέ από τη μεγάλη καταστροφή της πυρκαγιάς στο Τσεσμέ το 1770⁵³⁷ από τα πολιορκητικά του

⁵³⁶ Στις 17 Οκτωβρίου 1827 ο Charles Fabvier, επικεφαλής ισχυρής δύναμης τακτικών και άτακτων, καθώς και πολλών Χιωτών, αποβίβαστηκε στη Χίο και την απελευθέρωσε, εξαναγκάζοντας τους εχθρούς να κλειστούν στο κάστρο.

⁵³⁷ Κατά τη ναυμαχία του Τσεσμέ (1770) -στη διάρκεια των Ορλοφικών- οι Ρώσοι κατάφεραν να προκαλέσουν στον οθωμανικό στόλο τεράστιες απώλειες. Φαίνεται ότι το οθωμανικό ναυτικό δεν μπόρεσε να ανακάμψει ποτέ ξανά μετά από αυτό το γεγονός.

Εγγλέζου Greig. Γενικά οι Τούρκοι δεν είναι καλοί ναυτικοί και τα πληρώματά τους αποτελούνται κατά το κύριο μέρος τους από εγκληματίες, που πηγαίνουν εκεί, για να εκτίσουν την ποινή τους.

ΤΡΙΤΗ 11 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1827

(Συμπλήρωμα στο Νο 50)

ΚΕΡΚΥΡΑ 14 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

(Από «φύλλα» της Ρώμης)

Τα γράμματα τα προερχόμενα από τα νησιά, δεν μεταφέρουν καμία είδηση από το Ναβαρίνο, ούτε από τα άλλα λιμάνια του Μοριά. Ωστόσο όμως, κάποια ανακοινώνουν ότι στη Σούδα, στο νησί της Candia [Κρήτη], έφτασε μια οθωμανική ομάδα αποτελούμενη από 34 πολεμικά πλοία. Άγνωστο αν έχει βγει από τα Δαρδανέλλια, όπου υπήρχαν συγκεντρωμένα μερικά πλοία, πριν από το γεγονός του Ναβαρίνου, τα οποία βρίσκονταν σε διαφορετικά λιμάνια.

Εξαιτίας της έλλειψης προμηθειών, ένα μέρος της φρουράς της Πάτρας, εξήλθε από εκείνη την περιοχή, για να μεταβεί στο στρατόπεδο της Μεθώνης. Ωστόσο, χρειάστηκε να υποχωρήσει λόγω της πλημμύρας των ποταμών.

Μεταφέρθηκαν σ' αυτό το λιμάνι ως ύποπτα για πειρατεία, μια σκούνα και ένα ελληνικό σκάφος.

ΚΥΡΙΑΚΗ 16 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1827

No 51

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

(Από τον «Αυστριακό Παρατηρητή»)

Διά μέσω της Ζακύνθου ελήφθησαν τα πρώτα αυθεντικά νέα από τις 5 έως 19 Νοεμβρίου σχετικά με τις επιχειρήσεις στο Ναβαρίνο και στον Μοριά, μετά τα γεγονότα της 30^{ης} του Οκτωβρίου.

Πρώτα απ' όλα είναι πλέον αποδεδειγμένο ότι εκείνη την εποχή ο Ιμπραήμ Πασάς δεν βρέθηκε στο Ναβαρίνο, όπως και γενικά στο νότιο τμήμα εκείνης της χερσονήσου. Φαίνεται ότι εκείνη την περίοδο εκτελούσε εκστρατεία στο εσωτερικό του Μοριά, προκειμένου να φέρει τροφή δια ξηράς τόσο στην Πάτρα (στην οποία είχε αποτραπεί η προμήθεια δια θαλάσσης, ήδη από τις πρώτες ημέρες του Οκτωβρίου), όσο και στην Τριπολιτσά, όπως ισχυρίζονται κάποιοι.

Τέσσερις ημέρες μετά την πυρπόληση του τουρκο-αιγυπτιακού στόλου, ο Ιμπραήμ Πασάς έφτασε στο Ναβαρίνο, όπου αμέσως μετά τη δική του άφιξη είχε κοινοποιηθεί ότι όποιος τολμούσε να τον προσβάλει, θα τιμωρούνταν αμέσως με θάνατο. Αλλά, ακόμη και κατά των Ελλήνων ο Ιμπραήμ, ούτε πριν ούτε μετά τα γεγονότα της 20^{ης} Οκτωβρίου κρίθηκε ένοχος για οποιαδήποτε από τις σκληρότητες του καταλογίζονται.

Επί του παρόντος, ο Ιμπραήμ Πασάς ανυπομονεί να σώσει όσο το δυνατόν περισσότερα από τα υπολείμματα του στόλου του. Το φαγητό, που αυτός έχει στη διάθεσή του για τον στρατό του, επαρκεί για τέσσερις μήνες. Από την άλλη, το λιμάνι του Ναβαρίνου δεν είναι πλέον μπλοκαρισμένο και δε θα του λείψουν οι θαλάσσιες μεταφορές.

Σύμφωνα με την κατάθεση ενός καπετάνιου εμπορικού πλοίου προερχόμενου από το Ναβαρίνο, βασίλευε εκεί βαθιά ησυχία και αδιαφορία, ως επακόλουθο του συμβάντος της 20^{ης} Οκτωβρίου. Ο ίδιος καπετάνιος δήλωσε ότι από ολόκληρο τον τουρκο-αιγυπτιακό στόλο δεν απέμειναν, παρά μόνο είκοσι δευτερεύοντα μικρά

τούρκικα πολεμικά, δηλαδή κορβέτες, μπρίκια και άλλα, ενώ τα περισσότερα ήταν μεταγωγικά πλοία. Επιπλέον, υπήρχε ακόμα το πλοίο της γραμμής του Καπουδάν Πασά, εκείνο του Patrona-beg και τρεις φρεγάτες, όλες όμως αχρηστεμένες. Υπολογίζεται ότι οι Τούρκοι και οι Αιγύπτιοι είχαν απώλεια 8.000 νεκρών και 1.000 τραυματίες. Σύμφωνα με τον ίδιο, θα είχαν καεί μόνο πέντε τουρκικά πολεμικά πλοία κατά τη διάρκεια της μάχης. Τα άλλα τα είχαν στείλει στην ξηρά οι ίδιοι οι Τούρκοι και στη συνέχεια τα πυρπόλησαν, καθώς φοβήθηκαν ότι τα συμμαχικά τμήματα τα είχαν κυριεύσει. Ο προαναφερόμενος καπετάνιος δεν γνώριζε να επισημάνει την απώλεια των συμμάχων σε νεκρούς και τραυματίες. Την ημέρα της αναχώρησής του από το Ναβαρίνο (την 1^η Νοέμβρη), κανένα από τα συμμαχικά πολεμικά πλοία δεν βρισκόταν σ' εκείνο το λιμάνι και ούτε ακόμα και σ' εκείνα τα νερά. Στις 29 Οκτωβρίου έφτασε μια γαλλική γολέτα στο λιμάνι του Ναβαρίνου και αναχώρησε μετά από 24 ώρες.

Με τα ίδια μέσα του εν λόγω εμπορο-καπετάνιου έφτασε στη Ζάκυνθο το αντίγραφο της επιστολής των τριών συμμάχων ναυάρχων, απευθυνόμενη στη μόνιμη επιτροπή του νομοθετικού σώματος της Ελλάδας, που δια μέσω της Μάλτας συμπεριλήφθηκε ήδη στα φύλλα μας.

ΚΕΡΚΥΡΑ 20 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

(Από «φύλλα» της Ρώμης)

Ο Σουλτάνος διέταξε από την πλευρά της Αλβανίας να μην υπάρχει καμία εξαγωγή τροφίμων προς τα Ιόνια νησιά. Διέταξε επίσης, μια επιβολή πολέμου στα Ιωάννινα με ένα ποσό των 150.000 πιάστρων, κατανεμημένο ως εξής: 50.000 στους χριστιανούς, 60.000 στους Τούρκους και 40.000 στους Εβραίους.

ΤΡΙΤΗ 18 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1827

(Συμπλήρωμα στο Νο 51)

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

ΚΕΡΚΥΡΑ 20 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

(Από «φύλλα» της Φλωρεντίας)

Ο Ιμπραήμ Πασάς ξανασυγκέντρωσε όλες του τις δυνάμεις στο Ναβαρίνο και τη Μεθώνη. Ο στρατηγός Sir Richard Church με τον γερο-Κολοκοτρώνη βρίσκονται στην πολιορκία της Πάτρας. Το στράτευμα, που έκανε την απόβαση στη Χίο, ανέρχεται γύρω στις τρεις χιλιάδες άνδρες. Εκτός από τον συνταγματάρχη Fabvier, τα δύο αδέρφια Σκαρμαρήγα και Ζυγομαλά είναι μέρος αυτής της αποστολής. Η ελληνική κυβέρνηση πίστευε ότι πρέπει να πραγματοποιήσει την εκστρατεία στη Χίο και να συνεχίσει μ' αυτόν τον τρόπο τις εχθροπραξίες, γιατί και οι Τούρκοι πάντα συνέχιζαν τον πόλεμο στον Μοριά.

Σχεδόν όλες οι κινητές περιουσίες των Ελλήνων της Σμύρνης, έχουν φορτωθεί στα πλοία. Τα πολεμικά πλοία, που ήταν σ' αυτό το λιμάνι και η προκλητική τους συμπεριφορά, συγκαταούνται υπό έλεγχο.

ΑΛΛΑ ΤΗΣ ΙΔΙΑΣ ΗΜΕΡΑΣ

(Περίληψη ιδιαίτερης επιστολής)

Ο Ιμπραήμ Πασάς έχοντας κάψει στο τελευταίο του ταξίδι όσα από τα σπίτια υπήρχαν ακόμα στα δυτικά της Πελοποννήσου, έκοψε όλα τα οπωροφόρα δέντρα, έσφαξε όλες τις γυναίκες και τα παιδιά που έπεσαν στα χέρια του και επέστρεψε στη

Μεθώνη. Ένα μέρος των Αράβων, που είχε αφήσει στη φρουρά στην Πάτρα, έφτασε να πάρει τον δρόμο και να έρθει να ενωθεί στις 3 του τρέχοντος μηνός. Μετά την καταστροφή του τουρκο-αιγυπτιακού στόλου, ο Ιμπραήμ Πασάς άλλαξε χαρακτήρα και έγινε πιο ήπιος.

Αυτή τη στιγμή λαμβάνουμε κάποιες επιστολές από το νησί της Αίγινας, οι οποίες ανακοινώνουν ότι ο αποκλεισμός θα συνεχιστεί από το νησί της Εύβοιας με μεγάλη αυστηρότητα. Τα στρατεύματα, που βρίσκονταν εκεί αποβιβασμένα, καταλαμβάνουν όλο το βόρειο τμήμα μέχρι το πόδι του όρους Δελφοί. Ακολούθησε αψιμαχία εναντίον των Τούρκων που είχε στείλει ο Ομέρ Πασάς, για να αποτρέψει την κίνηση των Ελλήνων πάνω από το Νεγροπόντε [Χαλκίδα], την πρωτεύουσα του νησιού. Αυτοί οι τελευταίοι ήταν οι νικητές. Ο εχθρός υπέφερε πολύ και έχασε μεγάλο αριθμό ανδρών.

Ο γιος του Καρατάσου σκεφτόταν να πάει στην Πάτρα, για να ενταχθεί στις δυνάμεις του στρατηγού Πανουργιά, που βρισκόταν σ' ένα ερειπωμένο χωριό κοντά στο βουνό του Γκούρα, όταν κάποιος έφτασε να του πει ότι γύρω στους 100 Δελήδες (επίλεκτη ομάδα ιππέων των Τούρκων γνωστή για τη μανιάδη ορμή που τους διακατείχε στη μάχη) κατέβηκαν την πλαγιά του βουνού. Ο νεαρός Καρατάσος, ο οποίος συνοδευόταν από τα πιο ικανά παλικάρια του, χωρίς να χάσει χρόνο, τους έστησε ενέδρα. Οι Τούρκοι ανυποψίαστοι, έπεσαν στην παγίδα. Αυτοί οι Δελήδες, συνόδευαν μια μεγάλη ποσότητα χρημάτων, τα οποία ο Σουλτάνος έστελνε στον Κιουταχή, τον Τούρκο στρατηγό της Ρωμυλίας [Ρούμελης], για να πληρώσει τους Αλβανούς. Παρόλο που έσπευσαν εκεί οι πιο γενναίοι απ' αυτούς, έπεσαν όλοι στο τέλος και τα χρήματα πέρασαν στα χέρια των Ελλήνων. Μετά απ' αυτήν την επιχείρηση, ο Καρατάσος εγκατέλειψε το σχέδιό του, να πάει να συναντήσει τον Πανουργιά και επέστρεψε στον Βόλο: ορκίστηκε στο Ευαγγέλιο να χρησιμοποιήσει αυτά τα χρήματα, για να αναλάβει τις προετοιμασίες μιας εκστρατείας εναντίον του Ολύμπου, της πατρίδας του και αποβιβάστηκε μαζί με τους γενναίους συμπατριώτες του στην ακτή του Πλαταμώνα.

Οι Αλβανοί, μην μπορώντας να λάβουν τον μισθό τους, εγκατέλειψαν το στρατόπεδο του Κιουταχή, ο οποίος όμως, προς το παρόν, βρίσκεται στη Θήβα της Βοιωτίας. Και σχεδόν όλα τα μέρη της δυτικής Ελλάδας καταλαμβάνονται από τους Έλληνες, οι οποίοι αφήνουν τη Θεσσαλία και διασχίζοντας την Πίνδο επιστρέφουν στα σπίτια τους. Ο Τούρκος στρατηγός τότε, για να αναπληρώσει την απώλεια των χρημάτων που έχασε, διέταξε όλους αυτούς που κατοικούν στην επικράτεια αυτού του τομέα (χωρίς να προσδιορίζεται το όνομα των χριστιανών και παρεμπιπτόντως δεν υπάρχει Τούρκος σ' αυτόν τον τομέα), να του φέρουν οικειοθελώς τον χρυσό και το ασήμι που κατέχουν, υπό την απειλή να τους πάρει το κεφάλι. Αλλά, οι Έλληνες έστειλαν στον Κάλαμο και στη Σύρο ότι είχαν σε πλεόνασμα, για να αγοράσουν λίγη σκόνη για κανόνι (μπαρούτι) και βλήματα.

ΚΥΡΙΑΚΗ 23 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1827

No 52

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

ΚΕΡΚΥΡΑ 3 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

Σ' αυτή την πόλη έφτασαν τα θετικά νέα ότι ο στρατηγός Sir Richard Church αποβιβάστηκε στις 30 Νοεμβρίου, με περίπου 2.000 άνδρες, στο Δραγαμέστο [Αστακό] στην Ακαρνανία κοντά στο Μεσολόγγι, ας πούμε απέναντι από το νησί της Κεφαλονιάς. Είχε ως κύριο στόχο την κατάκτηση της περιοχής του Μεσολογγίου,

που δεν ήταν καλά εφοδιασμένη με τρόφιμα και πυρομαχικά και με αδύναμη τουρκική φρουρά. Πέντε ελληνικά πολεμικά πλοία, που ήταν μέρος του στολίσκου στον οποίο τα στρατεύματα είχαν έρθει μαζί με τον στρατηγό, παρέμειναν στην παραλία του Δραγαμέστου [Αστακού], για να βοηθήσουν στις πολεμικές επιχειρήσεις.

Η παρουσία του στρατηγού Sir Richard Church σ' εκείνο το σημείο, είχε επίσης σκοπό την προώθηση της εξέγερσης στην Ήπειρο, στην Αλβανία και στις γειτονικές επαρχίες, όπου όλες οι επαρχίες, που είχαν μείνει ήσυχες και που είχαν σχηματίσει τα όρια του στρατού του Ρεσίτ Πασά [Κιουταχή], τώρα οπλίζονται εναντίον των Τούρκων.

Ένα σώμα ελληνικών στρατευμάτων παρέμεινε στην Πάτρα. Εκτιμάται ότι θα συνεχίσει ικανοποιητικά την πολιορκία ή μάλλον τον αποκλεισμό εκείνης της περιοχής, για την οποία περιμένουμε από τη μια στιγμή στην άλλη ν' ακούσουμε για την παράδοση της. (Μια επιστολή της Κέρκυρας στις 27 Νοεμβρίου, που αναφέρεται σε εφημερίδα της Ρώμης, εκφράζεται μ' αυτόν τον τρόπο: «*Η Πάτρα συνθηκολόγησε με το στρατηγό Sir Richard Church, μα η περιοχή δεν έχει ακόμα παραδοθεί, γιατί απουσιάζει μια υπογραφή στη συνθηκολόγηση, που ήδη έχει κλείσει*»).

Υπάρχουν λίγα νέα για τον Ιμπραήμ Πασά. Μόνο αυτό ξέρουμε ότι συγκέντρωσε το μεγαλύτερο μέρος των στρατευμάτων του μεταξύ της Μεθώνης και της Κορώνης και ότι φαίνεται πρόθυμος να επιστρέψει στην Αίγυπτο. Αυτός επίσης, ξανακάλεσε από το φρούριο της Πάτρας ένα σώμα των αιγυπτιακών στρατευμάτων, που αποτελούσαν μέρος εκείνης της φρουράς.

Η αρμάδα του Ιμπραήμ είναι ακόμα αξιοσέβαστη, λίγο έχει να φοβάται από το μέρος των Ελλήνων, αλλά δεν διαθέτει τα μέσα να πολεμήσει και η επιβίωση είναι απαραίτητη, καθώς τίποτα δεν μπορεί να αντληθεί από τις περιοχές κοντά στην ακτή, αφού αυτές είναι κατεστραμμένες.-

To πρώτο φύλλο κυκλοφορίας της "Gazzetta Ticinese" στις 23/1/1821 από το <https://www.google.com/search?client=firefox->

d&q=gazzetta-ticinese&tbm=isch&source=univ&fir=VtaJ1BvC5dYgFM%252CVJZVZzBSkeqSM%252C_%253BGibJS7uYgnPrhM%252C8STUvZiKilw2TM%252C_%253BY63BAZES6DZFM%252C2f7tLAXxB9A38M%252C_%253BDxbvsvE5UkxC0M%252Cvd9O6DWR_Pw7WM%252C_%253BSaRHSggrqyuzPqM%252CjQMW_Wg6P1LM%252C_%253B3noIOX6XSIfhUM%252C1DDuU_HjrA8nM%252C_%253BwyevutZOH1ukiM%252C8bzdZuru30W4cM%252C_%253BAfehn2lBcsM%252CsFF5uJnDMeFgyM%252C_%253B6GVZFU_quspFUM%252C0gO52m_kMaV4M%252C_%253BtQvnd6X7zoc4AM%252CCE0Sa13f6v8gBM%252C_&usg=AI4_kSIFWjimp6I4hO8o2o45gNEcwyKA0g&sa=X&ved=2ahUKEwiwz_2a3_j8AhUvSPEDHX5fB6kQJkEegQIKRAC&biw=1366&bih=643&dpf=1#imgsrc=VtaJ1BvC5dYgFM, 23/12/2022.

Gazzetta Ticinese

AFFARI DELLA GRECIA.

Il governo provvisorio della Grecia fece un indirizzo ai valorosi marinai della flotta per attestar loro la sua gioia sulle vittorie che hanno fissato i destini della patria, sventati i progetti dei nemici, e distrutte le speranze dei barbarei. « Degni discendenti dei nostri antenati, vi si dice, l'infedele fida ancora ne' suoi vascelli; egli ignora che più essi sono grandi, più sono numerosi, più il coraggio degli Elleni si accende, e si neccessa per annientare per sempre gli usurpatori dei nostri sacri diritti. Lanciatevi anco una volta sul nemico, sbacciate il baratro dai mari sacri della Grecia. Il governo prepara a ciascuno delle ricompense degne delle sue azioni. Egli manda dei voti per le vostre nuove geste, per i vostri nuovi trionfi. Proseguite la nobile vostra carriera, generosi difensori della Grecia, voi riceverete incessantemente tutte le risorse che avete domandato ».

Messaggio 12 dicembre.

Una fregata inglese che si ancorò all'ingresso di questa rada, ci trasmette le seguenti notizie ufficiali:
Il 3 corrente, la flotta greca portò un ultimo colpo all'armata navale turca, sulle coste dell'isola di Creta. In seguito a tale vittoria, l'ammiraglio Miaoulis ha spedito a Napoli di Romania, dove sono giunti, dodici grandi bastimenti da trasporto, portanti tre mila soldati mori disarmati all'Europa, quattrocento cavalli morda intieri, ed una tale quantità di derrate, che il caffè è caduto a 50 perari (17 soldi) l'acqua (di specie) a 5 perari, di olio a 5 perari (7 cent). La nostra flotta ha inseguito gli avanzi di Mehmed-Ali fino in vista di Alessandria. Una parte dei nostri bastimenti è rientrata ad Idra, in seguito a tale spedizione. Il presidente del consiglio esecutivo, Condouriotis, che vi si trovava, fece imbarcare, tantosto una parte della guarnigione di quell'isola, in un posto, un gran numero d'Idioti e Spezioti, che sono giunti seco lui a Napoli, affine di portarsi di là sovra Patrasso. Delle palle d'artiglieria, e delle feste segnarono per ogni dove il successo di una delle nostre più gloriose campagne. Ci è noto che, nell'ultimo affare, indipendentemente dalla presa di dodici trasporti, gli Egizi ebbero bruciati quindici bastimenti e la loro più bella fregata.
I generali Costantino Bozzaris e Sissinis furono chiamati a Napoli dal governo; credesi che sio per concertare i piani d'attacco contro Patrasso e Negroponte.

IMPERO RUSSO.

Pietroburgo 11 gennaio.

Il governo notre il progetto di dare all'alveo della Neva una novella direzione più dritta, per conservare, in occasione dei scioglimenti dei ghiacchi, i ponti e le comunicazioni che vengono sovente interrotte, e fors'anche per difendere i pericoli cui sono costantemente esposte le parti basse di questa capitale al momento delle inondazioni. Già i nostri più abili ingegneri stanno occupandosi della livellazione del terreno, e un corpo di truppe deve essere impiegato nell'esecuzione di questa grande impresa.

L'altra jeri, 12.º anniversario della liberazione della Russia, fu cantato un solenne Te Deum nella cattedrale di Cassa.

Si spedirono degli ordini dall'ammiraglio Moller, ministro della marina, all'ammiraglio di Cronstadt, perchè la flotta da guerra del Baltico venga rimessa al più presto possibile in buono stato. I danni che l'inondazione ha cagionato ai bastimenti di quella flotta sono notevoli, e costerà molto danaro per riparare le avarie che hanno sofferto. Il capo dello stato maggiore generale dell'imperatore, sig. de Diebitch, è incaricato di sorvegliare i lavori.

SVEZIA.

Stoccolma 11 gennaio.

Il sig. Larone di Lagerheim, che ritorna da Vienna, fu nominato primo segretario del gabinetto.

Il cancelliere della corte keep cinque in giudizio l'autore di un romanzo che compare nel corriere dell'estate, sotto il titolo di: *viaggi ed avventure di Daniele*. Si pretende, che il sig. conte di Posen, presidente del tribunale di Jönköping, abbia chiesto la sua dimissione. Si designa come suo successore, il sig. presidente di Kungälv.

Sig. Benjamin Bloomfield, ministro d'Inghilterra presso la nostra corte, ricevette l'altra jeri un corriere, nella notizia che il Re ha nominato Lord e Pari di Scozia. Il suo titolo ed il suo ingaggio sono verranno assegnati all'istante, avrà comperato dei beni a questo riguardo.

SPAGNA.

Madrid 11 gennaio.

La temerità dei corsali insorgenti o di altri, montati da ribelli, è spinta al suo colmo, essi infestano le acque ad un tal segno, che le navi della nostra marina si espongono a grandi rischi passando da un Oceano all'altro; gli Inglesi di Gibilterra vedgono tutto questo con un'aria d'impossibilità che più non impone ad alcuno.

Lettere di parecchie città frontiere del Portogallo, rinunciano delle riunioni armate di generali in campo indifferenziati, su parecchi punti limitati dei due regni, e il governo stesso ricevette dei rapporti ufficiali allarmanti su questi armamenti.

MADRID 17 gennaio.

Nel breve spazio di cinque giorni, sono giunti nella nostra capitale parecchi corrieri e staffette, provenienti da Parigi. Jeri ancora, l'inchirico d'affari preso la nostra corte, sig. Bois-Lecomte, ricevette un corriere straordinario, che è immediatamente ripartito alla volta di Lisbona.

Dopo l'arrivo di questi corrieri, i ministri tennero del consiglio che non cessarono in fin ad oggi. Nella mira di attirare l'attenzione pubblica, si fecero girare più e più versioni differenti, su ciò che occupa si esclusivamente il nostro ministero, e l'incertezza in cui si era, contribuì a renderle tutte assurde le une, più delle altre. Ma la verità ha ben presto diradate le tenebre, e si sa ora in tutta non poterne dubitare, che si tratta nel consiglio della J.

Gazzetta Ticinese

AFFARI D'ORIENTE

Costantinopoli 10 dicembre.

(Sunto dell'Osservatore Austriaco).

L'attività che mai non rallenta nell'arsenale, l'arrivo di munizioni, artiglierie e provvigioni d'ogni maniera, e le ripetute leve di militi che si van facendo in più distretti della Rumelia e della Macedonia, e che vengono subito messi in marcia per il teatro della guerra, non lasciano più dubbio, che la Porta miri a spingere con tutto il vigore, anche durante ilverno, le operazioni militari nella Morea e contro Mesolungi. Pare anzi ch'essa dia la più grande importanza, e tutto voglia porre in opera, onde rendersi finalmente padrona di questa piazza importante.

Ella fonda la più grande speranza di riuscita nella cooperazione del Capudan Pascià, il quale pochi giorni dopo l'arrivo della flotta egizio-turca a Navarino, ha posto di nuovo alla vela colla maggior parte delle truppe che aveva a bordo, e, giunta avvisi ufficiali giunti alla Porta, è arrivato il 19 novembre nella rada di Mesolungi. Egli conta tra le migliori truppe destinate all'assalto di Mesolungi un corpo scelto di 4000 Eginji comandati da *Moharrem Bey*, genero del Viceré di Egitto, il quale è decantato pel più abile capitano. (v. più sotto Zante.)

Nell'interno della Penisola non è, già da più settimane, accaduto veruno scontro rilevante, e le guerrille greche che si aggiravano fra' monti sono quasi del tutto discolte; frattanto la maggior parte delle truppe greche sono partite per rafforzare le guarnigioni delle isole di Idra e Spezia ove si è, o si vuol essere, sempre in apprensione di un attacco per parte della flotta turca.

La prima di queste isole dev'essere presidiata da 4000 Rumelioti, la seconda da 3000 Albanesi, cui sono aggiunti da 4 a 500 uomini di truppa regolare sotto il comando di *Felvier*. Dicesi che le squadre greche, o almeno la più parte di esse, dopo due mal riusciti attacchi della divisione turca stanziata all'ingresso del golfo di Patrasso, s'è ritirata nelle acque d'Idra e di Spezia.

Più che le notizie giunte da ultimo dal teatro della guerra ha destato l'attenzione generale, la novella, non ha guari comunicata al pubblico, che il Gran Signore s'è determinato d'invviare dei commissarij di alto rango nella Grecia. Questa determinazione sembra essere stata presa in un consiglio che si tenne il 5 corrente nel palazzo della Porta alla presenza del Sultano. All'indomani, giorno destinato all'udienza solenne dell'ambasciatore prussiano barone de *Miltitz* ed alla presentazione delle di lui credenziali, *Husli-bey*, che fece in questa occasione le funzioni di gran maresciallo dell'impero, dopo l'udienza ricevette la sua nomina di commissario e deputato nella Morea, conservando tuttavia la dignità di maresciallo dell'impero, nella quale venne, durante l'assenza, sostituito il proprio fratello *Ali-bey*, in qualità di luogotenente. Con *Husli-bey* si reccherà pure nella Grecia *Nedschib Effendi*, agente del viceré d'Egitto e sopra intendente dei molini della polvere. Essi partiranno fra pochi giorni, e già riceveranno cento borse per far fronte alle spese di viaggio, nel quale hanno ordine di non recar seco che uno scarso seguito, onde accelerarlo possibilmente. La scelta di due uomini di sì alto bordo, e di così conosciuta abilità, dà a dividersi la grande importanza della missione loro affidata.

Melkiade Assim bey, che fin ora occupò la carica di *Mufi*, ottenne, dietro sua richiesta, di essere rimpiazzato nel suo posto; egli si è quindi ritirato a passare i suoi giorni tranquilli in una sua casa da campagna al Bosforo. Fu nominato al suo posto *Tahir Effendi* finora *Kadjascha* di *Nistolia*: egli prese già possesso della sua nuova dignità.

Zante 12 dicembre.

Il 26 novembre, l'esercito sotto gli ordini d'Ibrahim-Pascià, forte di 15,000 uomini, passò l'Alfeo nella chiatte d'Agolinita; lo stesso giorno, incendiò *Pirgos*, città magica, situata ad una mezza lega dalla destra riva di quel fiume. Il 27, Ibrahim recossi a *Gastuni*, piazza distante quattro leghe, ch'egli trovò interamente abbandonata. Stabilito in quella città, egli ordinò la caccia ai cristiani e la distruzione dell'Elide, che si prosegue fuor di modo.

Intanto che Ibrahim-Pascià devastava l'Elide, la flotta ottomana arrivava al promontorio *Ataxo*, e la squadra dei Greci usciva quasi nello stesso tempo nei paraggi d'Itaca. Un'azione ch'ebbe luogo il 6 dicembre procurò ai cristiani la presa di sei bastimenti ch'essi tagliarono dalla linea nemica. Il 7, i Greci riescono ancora ad incendiare una galga, e tutto fa sperare ch'essi potranno pervenire a distruggere la flotta turca, prima che Ibrahim-Pascià sia in misura di agire contro Mesolungi.

Un bastimento giunto da Costantinopoli, in sette giorni di navigazione, annuncia la morte dell'Imperatore Alessandro, senza dare verun particolare su tale avvenimento.

La morte dell'Imperatore Alessandro era conosciuta, da ventiquattr'ore, ad Idra. Dicesi che i Turchi sieno nello stupore a Costantinopoli.

Un biglietto scritto dal forte di *Vasilades*, dinanzi Mesolungi, raccomanda la memoria dei cristiani di quella città alla penna eloquente del sig. de *Chateaubriand*; la serie dei loro annali all'autore della storia della rigenerazione della Grecia; la loro moglie e i loro figli alla carità del comitato greco di Parigi. Codesta lettera termina così: «Fra otto giorni avrem vissuto o trionfato con gloria.»

P. S. La morte dell'Imperatore Alessandro fu annunciata alla guarnigione di Mesolungi. Si decretò dalla Gerarchia un giorno di digiuno e di preghiera, per implorare la misericordia divina in favore dell'Autocrata Alessandro Petrovitch.

Al tramontar del sole, sei bastimenti turchi, trascinati a rimorchio dai greci, sono in vista; dicesi, ch'essi facevano parte della squadra egizia, e che furono catturati nei paraggi di Patrasso.

Ci si annuncia in questo momento l'arrivo d'Ibrahim-Pascià a Patrasso, come anche la presa di altri due bastimenti per parte dell'ammiraglio *Sectury*.

IMPERO RUSSO

Pietroburgo 20 dicembre.

Sono pubblicati i seguenti bollettini:

Del 17. — S. M. l'Imperatrice-madre, desiderando tranquillare l'Imperatore sulla di lei salute, si determinò di spedire S. A. I. il gran duca *Michele* verso S. M. I., per recargliene delle notizie.

Del 18. — S. M. l'Imperatrice-madre passò la notte assai tranquillamente.

S. M. l. ricevette da *Tagenrog* una lettera autografa di S. M. l'Imperatrice Elisabetta, dell'8 di questo mese. Altre lettere di quella città portano che la salute di S. M. I. si sostiene, ma che non ripiglia forza.

Gazzetta Ticinese

IMPERO OTTOMANO.

Costantinopoli 27 dicembre.

Le riforme continuano, e si succedono sempre le notizie del governo per rendere più generale. Dopo l'ultima mia un gran numero di viaggiatori, e malcontenti furono di nuovo interpellati per la cosa antica. Il capitano pasciagli del 25 emigrò dalla capitale in favore di colui che si diceva più che mai in grado del Sultano, dal quale ricevette anche da ultimo dei doni di gran valore.

Talei 3 gennaio.

Dopo di aver discusso per quattro giorni a Shuleh l'arrivo del sig. de Ribespiere, conosciuto sulla fede di semplici voci, i commissari delegati a riceverlo dal principe di Moldavia, e il Memschdar della Perta sono qui per ritirarsi insieme. A tanto pensano, il sig. de Ribespiere, marchese Orléans, subito dopo le feste del Natale (rito greco), e il primo giorno del nuovo anno. Le strade sono desolate, e il freddo dominante della stagione piovosa aveva determinato a diffondere il suo viaggio fino al principio del gelo.

Alora del 3.

Il sig. de Ribespiere giunse qui per via inaspettata da Odessa, e per il viaggio nel palazzo del console russo. Qui questo ministro ricevette la visita dell'Espresso, del maresciallo e dei boiardi. Nella capitale antica di certo alla corte del Sultano, il sig. de Ribespiere, Gradini che la sua presenza si prolungava fino al 15 gennaio (25 dell'anno greco). Il personale dell'ambasciata che lo accompagnava si componeva del sig. consigliere di Stato Antonio Fontana, del consigliere di Stato Paolo Passi, del segretario di legazione Berg, e del dragomano e consigliere di collegio sig. Matteo Passi, con due aggiunti.

Il resto degli impiegati, colla condotta del sig. de Ribespiere, lo seguivano per mare al principio della primavera.

AFFARI DELLA GRECIA

Notizie fatte per i Greci ha recato un bastimento qui giunto da Napoli di Romania in 15 giorni. Secondo tale Karaiskaki avrebbe sparato una vittoria contro Mustan Bey, uno degli esecutori di Mevlidli, la pugna (dicesi) accadde verso il 20 dicembre a Atene, presso Livadia.

Esistono anche una lettera dello stesso Karaiskaki, ove è narrato il fatto. Senza pretendere di analizzare i fatti dell'autenticità di ciò, erano i particolari.

A Dubruna i Greci, raggiunti da prima i Turchi, e li condusse il conflitto; accendeva l'ira dei primi la mancanza di Mevlidli. I Greci restano privi, fra gli altri, di un padre, di Giovanni Soltani; molti furono gli estenti che cadde nel campo, il resto fuggì a rifugiarsi nelle Trogliti di Delfina. D'indagini, così il 17 novembre, Karaiskaki indurito a Delfina levò 400 de' suoi ad occupare Atene, poco di là distante, sotto gli ordini di Gaidiotti, Goga, e Vaja. Questi essendo stato avvisato il Duce greco che gli ottomani erano dotti Tre-Tori e armavano, mosse egli stesso alla volta di Atene coll'altre schiere, dopo aver ordinato agli generali Stogi, Pedro, e Panagi, che prendendo altra via, per sentieri sconosciuti, in quello stesso luogo lo precedessero con un drappello.

Cui indatti riuniti i Greci, non indugio, piombarono sui Turchi, e dopo un combattimento di 5 ore gli costrinsero a ritirarsi fra le rupi d'una gola, ove non era più possibile inseguirli. Il di 20 però mandando gli ottomani di viveri e d'acqua, fecero una disperata sortita dal loro altopiano ricovero, e così s'impadronirono e più spingono

bataglia, in cui perirono circa 1300 turchi, fra i quali l'istesso Mustan Bey. I Greci ebbero anche in loro potere molti prigionieri e ricco bottino; mentre però il sentire che i turchi non lasciarono il costume de' loro nemici, e si accingono alla preda, senza rombo. Puro è un ludo ludo di due parti d'orecchie e di qualche tanta recita.

Un solo Greco, il valeroso Iseli, disse che in questo combattimento uccise di sua mano 15 turchi, e fece prigioniero uno dei loro capi.

IMPERO RUSSO

Pietroburgo 6 gennaio.

Il sig. consigliere di stato Peroni, già addetto all'ambasciata imperiale di Costantinopoli, fu nominato consigliere generale di Russia ad Alessandro.

Il sig. marchese di Poulze, governatore delle provincie del Baltico, è qui partito da Riga.

Il 14, il 15, e il 16 novembre, il mar Caspio ha il tratto di un'orribile tempesta, che ha o spazzato, o danneggiato un gran numero di bastimenti destinati per le varie provincie del Caspio. Le onde si sono elevate ad un'altezza tale che le persone le più attente, non si sono salvate, e non aver mai veduto nulla di simile.

SVEZIA

Stoccolma 5 gennaio.

Per il servizio di questa dell'apertura della gita al Norvegia, più si conferma che il sig. conte di Söderström, nominato governatore di questa residenza, e avrà il sig. generale conte Norraegren per assistere nel posto di sottogovernatore generale del regno di Norvegia.

PORTOGALLO

Lisbona 3 gennaio.

La battaglia britannica svenuta precedentemente nel Tago sopra parecchi vascelli e sopra una quantità prodigiosa di altre navi di trasporto, si è il 1.º di questo mese che le truppe sbarcarono e furono poste in difesa del generale in capo sir Emeric Clinton; dopo di che una milizia si presentò posando dei quindici che loro si erano arresi. Le munizioni dei reggimenti cominciarono a finire. Il popolo era nell'entusiasmo, e si accingeva a fare degli inglesi.

In questo momento si annunciano la morte della reale famiglia.

Abbiamo qui notizie di Porto del 30 dicembre. Il colonnello Vazconcellos si portò fino a Chaves all'insediamento di Amarante, vi fece alcuni prigionieri. I ribelli si ritiravano verso la frontiera.

Odesi parimente che essi abbiano abbandonato Tondella, dove il generale Claudio è entrato il 29. Egli andava a muovere sopra Viana che gli insorgenti avevano incominciato ad evasione, dirigendosi verso Mangabla, coll'intenzione di unirsi alla divisione di Nogueira, ma vedendo movimento era stato contrastato dal conte di Villa-Flor che si è impadronito di Guardia, e che toglie per tal modo la comunicazione tra Nogueira ed il marchese di Chaves.

L'apertura della nuova sessione delle corti che luogo per la solita della Pelusopona-Ruggente non le permette di farsi in persona.

Il discorso d'apertura, pronunciato dal ministro dell'Interno, è consacrato quasi per intero all'analisi dei lavori che devono occupare la sessione. Dopo aver detto che la discordia è quasi al suo fine, S. Ecc. aggiunge:

« La Gran-Bretagna, colla franchesia che la distingue, dichiara la risoluzione di prestare non-forte nel caso di un'intera aggressione, ed è pronta con una prontezza